HET · BLINDENWEZEN · IN · EN · BUITEN NEDERLAND

· DOOR ·

H · J · LENDERINK

EX
LIBRIS
AMERICAN FOUNDATION
FOR THE BLIND INC.

HET BLINDENWEZEN

IN EN BUITEN NEDERLAND.

HET BLINDENWEZEN

IN EN BUITEN NEDERLAND,

DOOR

H. J. LENDERINK,

Directeur van het Instituut tot Onderwijs van Blinden te Amsterdam,

Algemeen Secretaris der „Vereeniging tot verbetering van het lot der Blinden in Nederland en zijne Koloniën."

—

VERSIERD MET RUIM 300 PORTRETTEN EN ANDERE AFBEELDINGEN IN AUTOTYPIE.

—

Voor rekening van den schrijver

Ten bate der „Vereeniging tot verbetering van het lot der Blinden in Nederland en zijne Koloniën", onder bescherming van Hare Majesteit de Koningin-Moeder,

UITGEGEVEN BIJ

W. GOSLER & C°. TE AMSTERDAM.

(Gouden Medaille Amsterdam 1895).

1904.

VOORREDE.

O, eine edle Himmelsgabe ist
Das Licht des Auges — Alle Wesen leben
Vom Lichte, jedes glückliche Geschöpf —
Die Pflanze selbst kehrt freudig sich zum Lichte.
— — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —
Sterben ist nichts — doch *leben* und nicht *sehen*
Das ist ein Unglück —

FRIEDRICH VON SCHILLER'S
„*Wilhelm Tell*".

Een twaalfjarige dagelijksche omgang met de jeugdige blinden en eene voortdurende aanraking met de volwassenen, welke door een volhardend en energiek streven en strijden zich in de maatschappij een bescheiden plaatsje veroverden, gaven mij den moed te trachten de bekendheid met de *eigenaardige* wereld der blinden te bevorderen, eene bekendheid die den blinde ten goede *moet* komen.

De aard van mijn betrekking legde mij als het ware de samenstelling van dit werk op als eene *taak*, als het kwijten van een *plicht* tegenover hen, die, door het ongeluk hen opgelegd, *zooveel* moeten ontberen, terwijl zij toch evenzeer als elk ander mensch recht hebben op hetgeen het leven biedt.

De levendige aandrang in mij om met dit werk zooveel mogelijk bij te dragen tot het helpen banen van een weg, waarop de blinde door *eigen* kracht verder zou kunnen gaan, deed het overige. Die weg toch kan voor de vele ongelukkigen gemakkelijker gemaakt worden, zoo de *ziende* meer en meer *weet* wat door *onderwijs* en *opvoeding* van blinden verkregen werd en wat hiervan het resultaat voor de blinden zelf *kan* worden.

Men zal het mij daarom niet ten kwade duiden, dat ik in dit werk aan het *Instituut tot onderwijs van blinden te Amsterdam* een ruime plaats bestemde en trachtte het streven en werken van deze nuttige Inrichting meer en meer bekend te doen worden.

Moge dit den *stoffelijken* bloei dier Instelling bevorderen!

Met nauwlettende zorg heb ik alles bijeen gebracht om den lezers een duidelijke voorstelling te geven van het *onderwijs* aan *blinden*, door de leermiddelen van de *oudste* tijden af aan tot op *heden* uitvoerig te behandelen. Tevens heb ik getracht, zooveel in mijn vermogen was om door afbeeldingen een aanschouwelijke voorstelling van het behandelde te geven.

Met het oog op het herhaaldelijk tot mij gericht verzoek door de bezoekers der openbare lessen aan het *Instituut* te *Amsterdam*, om inlichtingen naar de *oorzaak* der blindheid van dezen of genen mijner leerlingen, meende ik aan de hand van hetgeen over dit onderwerp door vele bekwame deskundigen geschreven werd *) een hoofdstuk te moeten wijden aan de beschouwing der *meest* voorkomende gevallen van *blindheid* en van *die* gevallen, welke kunnen *voorkomen* worden.

Deze beide onderwerpen vormden op alle congressen tot verbetering van het lot der blinden een belangrijk deel der besprekingen, welke ik dan ook steeds met groote belangstelling gevolgd heb. In een boek over het *blindenwezen* kan eene uiteenzetting dezer gewichtige zaak niet ontbreken.

Den Heer Dr. L. J. LANS, oogarts te Dordrecht, dank ik ten zeerste voor de hulp, die hij mij verleende door *dat gedeelte* van mijn werk te willen rangschikken.

Heeren oogartsen zullen naar ik hoop de zwakke poging om den belangstellende eenigszins met deze onderwerpen bekend te maken, welwillend beoordeelen, te meer daar ik slechts een min of meer populaire beschouwing gaf en absoluut verre bleef van eenige wetenschappelijke behandeling, welke trouwens niet op mijn weg zou liggen.

Met erkentelijkheid vermeld ik hier ook de welwillendheid van eenige mijner buitenlandsche collega's ondervonden, die bij mijn eerste verzoek zich bereid toonden, mij, voor zoover zij die bezaten, afbeeldingen van hunne Inrichting te verstrekken.

*) Dr. ANTON ELSNIG, leeraar aan de K. K. Universiteit te Berlijn, Dr. E. FUCHS, uit Luik, Prof. COHN uit Breslau, Dr. DE METZ uit Antwerpen, Dr. STIELER uit Munchen, Prof. SALTET, Prof. Dr. STRAUB, Dr. SCHOUTE, Dr. DINGER, Dr. V. D. MEER, Dr. L. J. LANS, enz. enz.

Bij het geven van de levensbeschrijving van eenige mannen van verdienste in de blindenwereld, beoogde ik tweeërlei doel: *eerstens* den blinde, die *nimmer* het gezichtsvermogen bezat, te wijzen op hetgeen zijn lotgenoot bereikte door krachtsinspanning, ijver en toewijding, en *ten tweede* den moedelooze, die op *lateren leeftijd* blind werd, op te beuren, door hem een reeks van voorbeelden te geven van mannen, welke ten spijt van het droevig lot, dat ook *hen* trof, zich *niet* lieten nederdrukken, doch met berusting op energieke wijze bleven voortwerken om hunne medeburgers de vruchten van hun geest en kunst niet te onthouden.

Het hoofdstuk „*Blindenzorg*" in ons vaderland en daarbuiten is zooveel mogelijk volledig behandeld, opdat zij die met blinden in aanraking komen, zouden weten *waarheen* hunne schreden te richten om eventueel hulp of steun voor hen te verkrijgen.

Naast de philanthropische vereenigingen, die de verbetering van het lot der blinden beoogen door het verschaffen van werk, van voorschotten, van ondersteuning bij ziekte enz., meende ik aan de schoone *inrichtingen* voor *ooglijders*, waarop onze landgenooten met recht trotsch mogen zijn, een ruime plaats te verleenen. *Meerdere* bekendheid met deze instellingen zal er ongetwijfeld toe bijdragen, veel leed en lijden te verzachten en te voorkomen. Deze instellingen toch, aan welker hoofd de bekwaamste oogartsen staan, geven waarborg, dat bij tijdige en zorgvuldige behandeling *menig* geval van blindheid wordt voorkomen.

De voltooiing van mijn arbeid, zij die ook onvolledig, dank ik, naast eigen ervaring aan de mannen, die vóór mij gewerkt hebben, en niet in het minst aan Dr. Alex. Mell, Staatsraad in Oostenrijkschen dienst en Directeur van het K. K. Blinden-Instituut te Weenen, den samensteller van een encyclopaedie over het blindenwezen; door hem werd mij het geven van een overzicht der *blindenzorg* in het Buitenland en het leveren van eenige *biographieën* van buitenlandsche blinden gemakkelijker gemaakt.

Een groote voldoening zou het voor mij zijn, zoo ik door de uitgave van dit werk tegelijkertijd er toe kon bijdragen de *stoffelijke belangen* van den blinde te bevorderen, daar ik de netto-opbrengst wensch te bestemmen ten voordeele der *Vereeniging tot verbetering van het lot der Blinden in Nederland en zijne Koloniën.*

Moge een groot aantal dergenen in ons vaderland, die reeds zoo menigmaal blijken gaven van hunne welwillendheid, daar, waar het gold het lot der *blinden* te verzachten en te verbeteren, mij steunen.

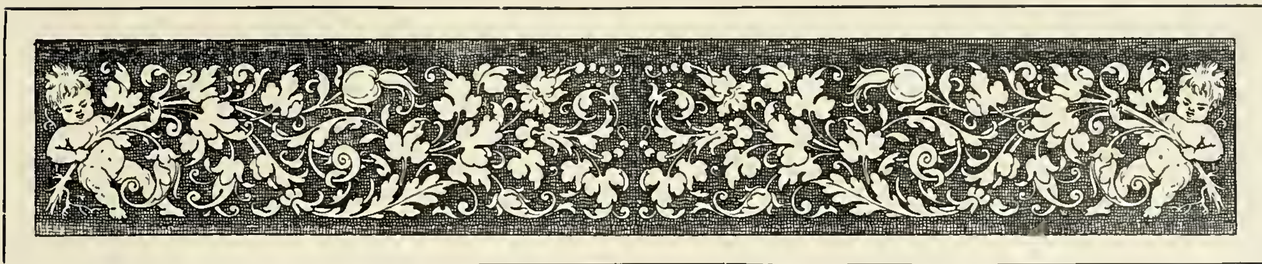
DE SCHRIJVER.

Amsterdam, Mei 1904.

INHOUD.

Aard, karakter en aanleg van het blinde kind.

Het is eigenaardig hoe dikwijls de opvoeder, die een juisten blik heeft op het karakter en de inborst van het ziende kind, zich bij een blind kind vergist. Hij krijgt bij den eersten omgang met het blinde kind zoo spoedig den indruk, dat zijn gemoed bedaard en kalm is; hij wordt hiertoe geleid, doordat zijn optreden minder levendig en bewegelijk is dan van het ziende, waarbij dan tevens nog komt, dat zijn gelaatstrekken rustig, zelfs strak zijn te noemen.

Toch biedt de gemoedstoestand bij den normaal ontwikkelden blinde bijna even zooveel verscheidenheid aan als bij den ziende.

Hoe grooter de ontwikkeling van den geest is, aan hoe meer veranderingen van den gemoedstoestand het kind onderhevig is.

Ook ontmoet men bij ontwikkelde blinden meermalen een groote levendigheid en opgewektheid.

Bij de beoordeeling van het karakter van den blinde, is de grootste voorzichtigheid noodig. Een schuchter, bedeesd optreden, gepaard met stilzwijgendheid, geeft ons zoo spoedig den indruk van iemand, die zit te mijmeren, te peinzen, zijn geest bezighoudende met onaangename, ontevredene overdenkingen, vooral als daar dan nog bij komt een uiterlijk, dat weinig uitdrukking bezit.

Deze gevolgtrekking is niet juist. Men treft bij blinden veel meer een tevreden gemoedstoestand aan dan een ontevreden aard. Mocht deze ontevredenheid bij het blinde kind voorkomen, dan is dit te zoeken in zijn lichamelijken toestand, ziekelijkheid, enz.

De kleine heeft zich vroegtijdig aangewend geheel en al met zich zelf bezig te zijn, vooral als de ouders tijd misten zich met hem te bemoeien.

Hij toch wordt stil en in zich-zelven gekeerd, wij zouden zeggen contemplatief, in zich-zelven geconcentreerd. Hierdoor bleven zijne gedachten en gevoelens voor ons verborgen en is zijn inwendig bestaan lang een geheim voor ons.

Geeft men zich derhalve geen moeite het kind aandachtig gade te slaan, het te volgen in al zijn doen en laten, tracht men niet door met het te praten en te spelen, door het vertellen van een of ander verhaaltje zijn vertrouwen te winnen, dan vervalt men van zelf in een verkeerde beoordeeling.

Doordat de meeste aandoeningen zich bij ons door de uitdrukking van het gelaat kenbaar maken, meestal nog gepaard met een min of meer bezield gebaar, en de blinden deze niet kunnen uitdrukken, heeft men ten onrechte gedacht, dat zij die aandoeningen en gewaarwordingen niet bezitten.

Hoewel de blinde zelden tranen stort en de uitdrukking van smart op zijne gelaatstrekken niet opgemerkt wordt, zoo kan ik toch met volle overtuiging verzekeren, dat hij niet minder gevoelig is voor het leed en de ellende van anderen en dat zijn medelijden zuiver en oprecht is. De sterkste voorbeelden voor deze bewering zouden gemakkelijk aan te halen zijn.

Bij het verhalen toch van edele daden, bij het lezen van aangrijpende toestanden, kortom, bij het in zich opnemen van hetgeen schoon, edel en goed is, gevoelen zij zich wel degelijk aangedaan, hoewel deze aandoeningen zich niet uiten door uitroepingen of medelijdend zuchten; doch in de diepte van hun gemoed

trillen de fijnste snaren, hoewel onkundigen niets op dat koude, strakke gelaat zouden ontdekken. Bij al hunne uitingen, hetzij van vreugde of leed, is niets berekend of gemaakt.

Het is dan ook een groote onzin, dien Diderot verkondigde, namelijk: blinden zijn onmenschelijk, omdat zij het bloed niet zien vloeien. Men zou dan evengoed kunnen beweren, dat men meer of minder menschelijkheid bezit, naarmate men een meer of minder scherp gezichtsvermogen heeft.

Iets anders is het lichamelijk gevoel voor pijn. Herhaaldelijk heb ik opgemerkt, dat, daar ze niet de onaangename gewaarwording hebben, die ons bij het zien van open wonden of van bloed overvalt, zij de pijn bij kleine operatiën met meer flinkheid doorstaan dan de ziende kinderen.

Zij kennen geen gemaaktheid of overdreven gevoeligheid; hunne ontroering is als het ware s t i l. Het mag zijn, dat zij zich een enkelen keer verraden door licht verhoogde kleur op hun ernstig gelaat, doch overigens houden ze hunne gemoedsbeweging alleen voor zich, zij blijft bij hen als het ware opgesloten.

Ik weet zeer goed, dat het blinde kind minder mededeelzaam is, dat het niet zoo spoedig overgaat tot die liefkozingen, die de kinderen zoo aantrekkelijk maken, doch daaruit mag niet afgeleid worden, dat ze van nature koel zijn.

Doordrongen van een innig gevoel van gehechtheid aan zijne ouders, drukt het dit uit op zijne wijze; hij toch, de blindgeborene, die nimmer den van geluk stralenden blik eener moeder heeft kunnen zien, g e v o e l t daarom toch niet minder. Stil, bedroefd, is hij bij het verlaten van hen, die hij lief heeft, diep ontroerd, bij intieme feestvieringen, waardoor de familieband nauwer wordt toegehaald; doch dit alles u i t hij minder, oneindig minder dan het ziende kind. Ik heb er ontmoet, die bepaaldelijk aan heimwee leden en die ik met tact en met vriendelijke deelnemende woorden heb moeten wijzen op het hooge belang van hun toekomst, om zich weder rustig en tevreden aan hun werk te begeven.

Dat verlangen naar het „heim", naar het tehuis, is bij het blinde kind, hoe goed het het ook heeft in de inrichtingen, grooter dan bij het ziende. Zelfs ontdekt men dit bij hen, die in het ouderlijk huis aan groote ontberingen blootgesteld zijn. En waarom? Omdat het bij het blinde kind niet alleen het verlangen is naar vader of moeder, broers of zusters, doch bovendien de gehechtheid aan de plaats, die hen zag geboren worden is s t e r k e r. Zij toch kennen dáár alles beter, alles is hun meer „heimisch", elk voorwerp in de woonkamer is hun, al zij het ook met veel moeite verkregen, bekend; honderden kleinigheden, die zij in hart en geheugen opnamen, blijven voor altijd bewaard, de eerste en meest diepgaande indrukken ontvingen ze dáár. Dit is dan ook ontwijfelbaar de reden, dat men bij volwassenen in gestichten, zoo menigmaal het onverzettelijke besluit ontdekt, om, ten koste van al het goede, dat zij daar genieten, eene onzekere toekomst tegemoet te gaan, eene toekomst die hun maar al te dikwerf tegenspoed, kommer en ellende brengt. Bij hen mag evenwel niet de aangeboren zucht naar vrijheid, die ieder bezielt, buiten rekening gelaten worden.

Onderling zijn de blinden meestal eensgezind. De oneenigheden zijn gewoonlijk van weinig belang en komen dan ook zelden voor. In de instituten, waar jeugdige blinden opgenomen worden, heerscht meestal eene groote mate van vriendschappelijke verhouding onder elkander. Als lotgenooten, gevoelen ze zich alleen reeds d a a r d o o r tot elkander aangetrokken; komt daarbij overeenkomst in leeftijd en karakter, dan worden nauwe banden van innige vriendschap gesloten, die nimmer, waar zij ook een plaatsje later in de groote maatschappij innemen, geheel verbroken worden.

Ik ken persoonlijk blinden, oud-leerlingen van het Instituut, die dertig jaren en langer geleden de Inrichting verlieten, en toch elkander nog geregeld schrijven, terwijl ze bij eene ontmoeting op innige wijze hun hart voor elkander uitstorten.

Gevallen van antipathie, die later tot wezenlijk diepgevoelden afkeer overgaan, komen bij hen niet voor, en toch, hoe menigmaal is dit het geval in de ziende wereld!

Hoe vreemd het ook moge klinken, is het toch een feit, dat de blinde een hooge mate van tevredenheid en opgewektheid bezit, welke somtijds, wanneer eenigen bij elkander zijn, tot luidruchtigheid en uitgelatenheid kan overgaan. Ik hoorde eens een blinde, sprekende over het pessimisme van den ziende, het volgende beweren: „hoe komt het, dat zoovele zienden zoo weinig veerkracht toonen onder lijden en droefenis en dat zoo weinigen den zedelijken moed bezitten om het leven te nemen zooals het is en te berusten in datgene wat eene hoogere macht ons oplegt!"

Zouden zij niet een voorbeeld kunnen nemen aan de blinden, die minder bedeeld zijn? Hoe komt dat? Hij geloofde, dat de reden van deze berusting ligt in den nooddwang, die een strenge tuchtmeester is. De blinde wordt elken dag, elk uur, elk oogenblik geoefend in eene van de voornaamste deugden, die de mensch kan bezitten: h e t g e d u l d. Hij heeft alle mogelijke kans tevreden te zijn, want hij leert zijne begeerten beperken.

Jaloezie ontdekt men zelden bij hen, daarvoor is de geest van overeenstemming te groot. Ook hinderen hun de meerdere vorderingen der kameraden niet; evenmin toonen ze zich gevoelig, wanneer de onderwijzer anderen om hun ijver en vorderingen prijst. Dit is echter volstrekt geen onverschilligheid; integendeel, men kan dat op rekening zetten van een zekeren trots, dat die in staat zijn een zekere volmaaktheid in het

een of ander vak te bereiken. Wanneer ik des Woensdags op de openbare les aan de bezoekers de belangrijke zaken en voorwerpen toon, producten van hun studie of van hun arbeid, dan trekt een ieder zich dat aan. Ze vinden het allen heerlijk, dat de ziende blijde verrast is over het werk, al hebben ze er ook allen niet aan medegewerkt. Het is door een b l i n d e gemaakt en hij deelt in den lof.

Ook wordt den blinde wel eens gebrek aan welvoegelijkheid verweten; dat is wederom niet juist, daar, mocht hij eenige gebruiken of gewoonten niet in acht nemen, men niet vergeten moet, dat vele daarvan slechts ingevoerd zijn voor den uiterlijken vorm. Hij k o n ze niet opmerken en ze zich daardoor niet eigen maken.

Wat den v e r s t a n d e l ij k e n aanleg der blinden betreft, het volgende:

Zoolang het onderwerp, waarover gesproken wordt binnen den kring van het begrip van het blinde kind blijft, is het merkwaardig waar te nemen hoe groot zijne aandacht is. Hoe ouder het kind wordt, hoe grooter die aandacht.

Dit is hoofdzakelijk daaraan toe te schrijven, dat zij niet worden afgeleid door de g e l ij k t ij d i g h e i d der indrukken, die het gezichtsvermogen den ziende verschaft.

Hoe menigmaal brengen wij spontaan en als per intuïtie de hand voor de oogen, zoo wij met meer aandacht over een of andere zaak willen nadenken en wij ons er geheel in willen verdiepen; dit is feitelijk niet anders dan ons voor een oogenblik kunstmatig b l i n d maken.

Bij den normalen blinde, bij hem wiens geest door de oorzaak der blindheid n i e t geleden heeft, vindt men gewoonlijk een scherpzinnig oordeel.

Hij heeft wel minder voorwerpen om te vergelijken, doch zijn aandacht is in hoogere mate op het te bespreken onderwerp gevestigd.

Ook gaat hij eerder over tot ontleding van de zaak, d. i. het analyseeren van het onderwerp om tot de kennis ervan te geraken.

Sla het ziende en het blinde kind maar eens gade bij hun pogen om zich een denkbeeld te vormen van een struik of heester. Het e e r s t e werpt er slechts een blik op en gevoelt zich reeds voldaan, het heeft er een algemeen denkbeeld van en is daarmede tevreden, zeker als het op dit oogenblik is, dezen later te herkennen en aan te wijzen. Het b l i n d e kind daarentegen, gaat o n d e r z o e k e n, betast met de meeste zorg den s t a m, de t a k k e n en de b l a d e r e n, in één woord, het verschaft zich er een volledig beeld van tot in de kleinste bijzonderheden, door de aaneenschakeling der indrukken. Het is het blinde kind anders n i e t mogelijk, dit gewas van andere te onderscheiden. Vandaar, dat de noodzakelijkheid het eene gewoonte doet maken van de ontleding, welke, al mag zij het verkrijgen van kennis vertragen, toch deze kennis d e g e l ij k e r en z e k e r d e r maakt.

Bij velen ontdekte ik eene begeerte naar kennis en weten, die ik niet in d i e mate bij hetzelfde aantal ziende kinderen ontmoette.

Het behoeft geen betoog, dat deze begeerte het sterkst is bij hen, die een goeden verstandelijken aanleg bezitten.

De bekende Duitsche blinde paedagoog KLEIN zegt over deze zaak het volgende:

„Bij de meeste blinden zijn de geestvermogens voldoende en bij velen zijn ze uitstekend. Begeerig naar kennis, is hun aandacht groot, terwijl hun geheugen sterk is.”

Toch wensch ik nog eens te doen opmerken, dat bij deze beoordeeling steeds de n o r m a l e blinde voor oogen gehouden moet worden. Zij die bijv. door hersenziekten blind werden, kunnen meestal geen denkbeelden verbinden of aaneenschakelen.

De b l i n d e heeft, over het geheel genomen, een getrouwer g e h e u g e n dan de z i e n d e.

Dit behoeft niemand te bevreemden, zoo men slechts denkt aan hetgeen ik zoo even mededeelde ten opzichte van zijne meerdere aandacht.

Zijn geheugen is sterker, omdat de aanleiding om het te oefenen bij hem grooter is dan bij den z i e n d e.

Wetende dat er op veelvuldige herhaling van het te behandelen onderwerp niet altijd valt te rekenen, moet zijn aandacht intensiever zijn; hij voelt zelf de behoefte en de noodzakelijkheid daartoe.

Zijn geheugen is vooral zeer ontwikkeld op het gebied der muziek.

Hij is genoodzaakt alle muziek te memoriseeren, omdat voor hem het spelen v a n h e t b l a d onmogelijk is.

Er bestaan eenige honderden muziekwerken in Braille-schrift, hetgeen de zelfstandige studie vergemakkelijkt, daar vroeger de onderwijzer steeds de muziek moest voorspelen; dit neemt evenwel niet weg, dat hij de composities noot voor noot in het geheugen moet prenten, hetgeen voor den aanstaanden organist met het oog op de ingewikkelde werken geen gemakkelijke taak is.

Hij moet dus de psalmen en de gezangbundels der verschillende kerkgenootschappen terdege kennen en dat vereischt heel wat studie.

Vele blinden zijn zeer sterk in het onthouden van getallen en in het uit het hoofd rekenen. Stoute stukken worden op dit gebied door enkelen verricht.

Het behoeft zeker geen betoog, dat bij het o n d e r w ij s i n G e s c h i e d e n i s en A a r d r ij k s k u n d e vooral dit sterk ontwikkeld geheugen zeer te pas komt.

Alvorens dit hoofdstuk te eindigen, wensch ik nog een karaktertrek van den blinde te bespreken, die zeer

op den voorgrond treedt. Het blinde kind is hoogst gevoelig voor eene r e c h t v a a r d i g e behandeling.

Zoo de onderwijzer niet afwijkt van den weg, dien rechtvaardigheid hem aanwijst, dan kan hij verzekerd zijn, dat het kind hem steeds zal gehoorzamen.

De orde is voor het blinde kind, in de eerste plaats eene noodzakelijkheid, daar den jeugdigen blinde, zonder orde, steeds verdriet en onaangenaamheden wacht. Hij ziet het nut van een vasten regel, van een strenge orde reeds vroegtijdig in, en onderwerpt zich gaarne daaraan: maar het doorzetten van een willekeurigen en heerschzuchtigen wil van den onderwijzer, maakt hem weerspannig.

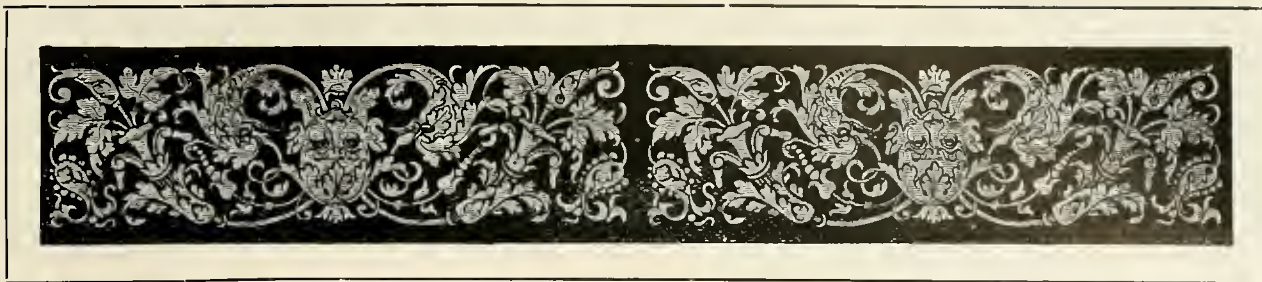
Bij hen, die zich door uitstekende geestvermogens onderscheiden, merkte ik meermalen die fierheid van karakter op, die hen onverzettelijk maakte bij een zelfs s c h ij n b a a r aangedaan o n r e c h t. Bracht ik hun dit onder het oog, liefst niet in het bijzijn van hun lotgenooten en kameraden, dan waren zij ook meestal spoedig overtuigd van hun verkeerd opgevat oordeel en erkenden hun onrecht tegenover den betrokken onderwijzer.

Het bovenstaande ontdekt men zeer zeker ook bij het ziende kind, doch bij het blinde is dit rechtvaardigheidsgevoel meer ontwikkeld; het is geheel onbekend met de meermalen door sommige menschen helaas aangewende „leugentjes uit nood" enz., het oordeelt streng rechtvaardig.

Zijn oordeel over den onderwijzer, hoe gaarne het zich ook aan hem hecht, is streng en niet licht ziet het diens gebreken over het hoofd. Het d i p l o m a t i e k e, verleidende glimlachje, dat meermalen sluwheid en list moet bedekken, bestaat voor den blinde niet; leugen en geveinsdheid merkt hij spoediger op.

Meerdere karaktertrekken zouden nog aan te halen zijn, doch deze onderscheiden zich enkel van die der zienden, in de meerdere of mindere mate, waarin zij bij het blinde kind aangetroffen worden.

Lichamelijke opvoeding.

Wanneer de lichamelijke verzorging in het eerste levensjaar niet veronachtzaamd wordt, dan zullen de eerste pogingen om te loopen, vrijwel gelijktijdig beginnen met het eerste pogen om te spreken.

Zijn de krachten zoover ontwikkeld, als noodig is om te loopen, hetgeen men spoedig bemerkt aan het trachten zich omhoog te trekken, dan geve men den kleine de gelegenheid zich aan een vaststaand voorwerp op te richten.

Zeer spoedig zal hij dan probeeren, zonder hulp van anderen op te staan en een paar stapjes te doen op het geluid af van den roepende.

Geef hem dan bij zijn verdere pogingen de leidende hand, die hij langer noodig heeft dan het normale kind.

In het begin worden voor hem alle hindernissen verwijderd, later moet men dat niet meer doen, wanneer men hem met de ruimte, waarin hij zich beweegt nauwkeurig bekend heeft gemaakt; meer en meer treedt dan de s t e m in de plaats van de leidende hand.

Men leere hem hierbij spelenderwijze groote voorwerpen in de kamer kennen, bijv. tafel, stoel, kast, enz. Is hij wat ouder geworden, begin hem dan te leeren, waartoe de tafel enz. dient; spreek over den vorm van de tafel, en leer hem, dat de tafel staat op vier pooten, enz.

Men zal mij wellicht tegenwerpen: dat is alles zoo eenvoudig, dat weten zij van zelf, en toch vergist men zich: — een blind meisje van acht jaar, kort geleden op het Instituut gebracht, gaf mij, toen ik haar eenige vragen deed o. a. tot antwoord: „de tafel staat op twee pooten." (Haar opvoeding was verwaarloosd.)

Ziet men, dat het kind zich in de kamer met volle zekerheid thuis gevoelt, dan begint men kleine ontdekkingsreizen met den kleine te maken in het huis, op de binnenplaats en in den tuin; zelfs strekke men zijne wandelingen zoo vroeg als mogelijk is uit tot de omgeving van de woning.

Het zal duidelijk zijn, dat ik hier op het oog heb kleine stille plaatsjes, dorpen, buitengemeenten, enz. Laat ik er nog bijvoegen, dat het van het grootste gewicht is, het kind nooit te verwennen; wanneer het eenmaal goed kan loopen, dat het dan a l l e e n loope, n a a s t zijn geleider; dat het dan naar hem zijn pas regele, en in plaats van den kleinen blinde aarzelend en stommelend te zien loopen, zal men ontdekken, dat hij een gemakkelijken gang en goede houding begint aan te nemen.

Waar het dus maar ergens zonder gevaar kan geschieden, late men het blinde kind a l l e e n loopen en leide het slechts door het toe te roepen. Zijne o p m e r k z a a m h e i d wordt daardoor gescherpt, daar het tracht zich te bewegen in de richting, van waar een zeker geluid tot hem doordringt, en het zal in zijn geheele doen en laten grootere zelfstandigheid verkrijgen en meer ongedwongenheid in beweging toonen dan diegene zijner lotgenooten, die nooit vrij was van de hand, welke hem geleidde. De wegen en voetpaden, die het langs gaat, late men het kind overal nauwkeurig volgen, alle opvallende kenteekenen, zoodra zij maar eenigszins de snellere en zekere oriënteering kunnen bevorderen, worden nauwkeurig opgemerkt. Weinig of niets ontgaat aan de gespannen opmerkzaamheid van den blinde en tal van dingen

worden voor hem een wegwijzer, dien zijn geleider ternauwernood heeft opgemerkt.

Zorg, dat gij het blinde kind vroegtijdig gewent aan een rechte houding: laat het één arm, zonder dat het te veel in het oog valt, een weinig vooruit steken.

Hierbij heeft mij de ervaring geleerd, dat men zorge, niet steeds d e n z e l f d e n arm naar voren te brengen. Eveneens zij men indachtig, het kind bij het leeren loopen nu eens aan de linkerhand en dan weder bij de rechterhand te geleiden, dus nimmer aan dezelfde zijde.

Vrije- en orde-oefeningen „op de plaats" (Glasgow.)

Bij verder voortgezette wandelingen, die buitengewoon bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van zijne zelfstandigheid leere het zich van een stokje bedienen, dat het voor zich uit zet, om als het ware den weg te betasten.

Men moet de neiging, die het kind vertoont, om met den schouder naar voren te loopen, ten einde zich te vrijwaren tegen stooten, zooveel mogelijk tegengaan. Zijn houding loopt daardoor gevaar, leelijk te worden. Wanneer het kind gewoon is aan een rechte houding en voorzichtige beweging, dan is een weinig vooruitbrengen van de hand voldoende.

Het spreekt van zelf, dat de blinden niet tot hardloopen geschikt zijn, maar zij zijn, indien de oefening vroeg begonnen is en gestadig voortgezet wordt, zeer zeker te brengen tot het zich eigen maken van een vluggen en zekeren gang. De verkregen vastheid en zekerheid in beweging werken zeer weldadig op hen.

Men zij verder opmerkzaam bij het oplichten van de voeten; dikwijls lichten zij ze te hoog op, terwijl de meesten een neiging vertoonen om met de voeten langs den grond te schuiven. Bij vele kleinen ziet men de voeten binnenwaarts zetten en niet gemakkelijk is het, hun dit later, eenmaal in een inrichting van onderwijs opgenomen, af te leeren.

De ondervinding heeft mij geleerd, dat ten gevolge van gemakzucht van den kant der ouders of uit vrees voor het krijgen van ongelukken, het blinde kind niet, of zeer laat gewend wordt aan het op- en afgaan van trappen; het is zooveel eenvoudiger het kind op te nemen en naar boven te dragen, dan met volharding en geduld het den kleine zelf te leeren doen, en toch is deze oefening van groot belang. Bij het leeren hiervan moet men er op letten, dat het telkens de voeten verwisselt en niet aanwent beide steeds op dezelfde trede te zetten. Het spreekt van zelf, dat het zich aan de leuning vasthoudt en dat alles rustig en bedaard geschiedt.

Zoo het kind zich lichamelijk goed ontwikkelt en krachtiger wordt, kan men reeds vroegtijdig beginnen met de zoo hoogst nuttige, eenvoudigste v r ij e-o e f e n i n g e n. Deze zijn van ontschatbaar gewicht voor het blinde kind; bij tijdige toepassing hiervan, voorkomt men een leelijke, lompe houding en gang.

Men kan hiermede reeds op drie- à vierjarigen leeftijd beginnen of zooveel vroeger als men het zelf noodig oordeelt.

De eerste oefeningen, die ik bedoel, zijn de volgende: staan, loopen, knielen, zitten, liggen enz.: ten einde eenig denkbeeld te geven van hetgeen hieronder verstaan wordt, wil ik dit nader met een paar woorden verklaren:

Wat het s t a a n betreft, zorge men, dat

Vrije- en orde-oefeningen „van de plaats" (Weenen.)

het kind dit steeds rechtop doet, dat het de hielen gesloten heeft en dat de voeten een hoek van 60° maken, terwijl de armen langs het lichaam worden gestrekt.

Bij het loopen worden de beenen flink gestrekt, de voeten eenigszins buitenwaarts geplaatst. Het lichaam blijft natuurlijk rechtop; eene licht zwaaiende beweging der armen is hierbij aan te bevelen, doch mag niet overdreven worden.

Bij het knielen wordt het been, waarmede dit geschiedt, eerst een pas achterwaarts geplaatst. Men zorge daarbij steeds, dat het kind het bovenlijf rechtop houdt. Voor de regelmatigheid is tellen hierbij ten zeerste gewenscht. Bij het tellen van één, wordt het been een pas achterwaarts geplaatst, bij twee, wordt er geknield, bij drie, komt het been terug en in den vorigen stand, en bij vier, in den gewonen stand, door het achterwaarts geplaatste been bij te trekken.

Van veel belang is ook het regelmatig buigen, strekken en heffen der armen en beenen, voorwaarts, zijwaarts en omhoog. Deze oefeningen kunnen eerst met de armen en beenen afzonderlijk, daarna te zamen uitgevoerd worden; hierdoor zal men langzamerhand de spieren bij het kind sterker doen worden en ze onder den invloed van den wil brengen, zijn houding en gang worden flinker en krachtiger.

Het spreekt van zelf, dat ik in bovenstaande regelen in het geheel niet bedoel, hetgeen men noemt „gymnastische oefeningen," deze zijn voor lateren leeftijd, en dan ook voor den blinde van onmiskenbaar nut; hier wensch ik alleen het kleine kind door eenvoudige oefeningen te bewaren voor den eersten aanleg tot een waggelenden, zwakken, onzekeren gang. Kunnen deze oefeningen bij goed weder in de open lucht plaats hebben, zoo raad ik dit aan, daar dit op de ademhalingswerktuigen gunstig werkt.

De eigenaardige neiging tot linksch, onbeholpen optreden, die het blinde kind als het ware van huis uit bezit, verdwijnt; het zelfvertrouwen wordt sterker, zijn moed om eens iets te wagen, zijn durf wordt opgewekt. Nog veel gewichtiger voor den blinde is de vroegtijdige oefening zijner handen, de werktuigen voor het verkrijgen van kennis en kunst; des te gewichtiger, omdat het vlugge, vaardige gebruik er van beslissend is voor zijne toekomstige welvaart.

Wij weten allen, welk een gewichtige rol de hand in het leven te vervullen heeft. Het is de hand, die de denkbeelden en uitvindingen van den menschelijken geest belichaamt en aan de wereld mededeelt. Van de bekwaamheid en geoefendheid van de hand van den arts hangt dikwijls dood en leven af. De kunstige hand van den schilder of beeldhouwer, bezielt als het ware de doode stof met leven. De goed geoefende, buigzame en lenige hand van den musicus ontlokt aan het instrument die betooverende tonen, waardoor hij aan zijn gevoel en gedachten uitdrukking geeft. Wat zou de tooneelspeler, wat zou de redenaar beteekenen, wanneer hun niet het dikwerf welsprekend gebaar ten dienste stond.

Een der grootste, Duitsche blindenopvoeders noemde de hand reeds vijftig jaar geleden „het oog der blinden."

Door het betasten komt de blinde tot zijne voorstellingen; bij het onderwijs in de wetenschappen, in de muziek en in de handwerken neemt de hand eene der voornaamste plaatsen in. Van de vorming en ontwikkeling der hand hangt voor een groot deel de uitkomst zijner opvoeding en van zijn onderwijs af. En wanneer men bedenkt hoe menigmaal het oefenen van dit voor hem zoo gewichtig werktuig bij de eerste opvoeding verwaarloosd wordt, en men die slappe, weeke vingertjes, die niet de minste span- of veerkracht bezitten, betast, dan beseft men, dat veel tijd noodig is, dit verzuim te herstellen.

Met weinig hoop op goeden uitslag worden dergelijke verwaarloosde kleinen dan met de grootste inspanning en met taai geduld onderwezen in allerlei wetenschap en kunst, doch zooals ik zeide, veel is verzuimd, en de treurige gevolgen der niet tijdige ontwikkeling en oefening der hand zijn nooit geheel weg te nemen.

Ook hebben zij bij het schoolonderwijs, dat zoozeer den tastzin tot grondslag heeft, zooals het lezen en schrijven van Braille, de vormleer, het oriënteeren op landkaarten, het cijferen, enz. meer moeite.

Het is de vraag, hoe ontwikkelt men op de beste wijze de hand van het blinde kind, opdat het, opgenomen in eene inrichting van onderwijs en opvoeding, geen blijken geve van geheele verwaarloozing, waarvan het noodzakelijk gevolg is, dat het zeer veel moeite heeft om door zijn slap en zwak gebleven handjes zoowel het eerste wetenschappelijk onderwijs, als later het onderwijs in de handwerken en in de muziek met vrucht te volgen?

Er bestaan eenige wetenschappelijke werkjes over zoogenaamde „handgymnastiek," welker inhoud om de samengesteldheid hier niet op zijne plaats zoude zijn.

Hiervoor verwijs ik naar mijn werkje: „De eerste opvoeding van het blinde kind in het huisgezin", uitgegeven in 1899 bij F. W. Egeling, Amsterdam, bladzijde 19 en volgende.

Het nut van het „spelen."

Bij de lichamelijke opvoeding mag „het spelen" niet over het hoofd gezien worden.

Het blinde kind heeft in dezelfde mate als het ziende kind behoefte om te spelen: het speelt met dezelfde

belangstelling, met dezelfde volharding, en laat in het spel zonder eenige terughoudendheid en onbewust zijn aard en karakter, zijne deugden en gebreken zien, het speelt met dezelfden lust en dezelfde opgewektheid, waarbij het alles om zich heen vergeet, zijn hartje trilt van vreugde en genot. Het blinde kind kan en wil spelen — daarom moet het ook leeren spelen.

Toch is dit laatste voor den opvoeder niet zoo gemakkelijk.

Het ziende kind is wat het spel aangaat in hoofdzaak zijn eigen onderwijzer, het doet in het spel de

Hoe klein is het veld, dat voor het nadoen van den blinde geopend is! Hoe moeielijk, en zelfs in vele gevallen hoe ontoereikend zijn de middelen, waardoor hij een spel leert spelen!

Alleen door tasten, door het besturen van de hand, door mondelinge verklaring kan hij een spel leeren. Hier is enkel toezicht volstrekt onvoldoende. Hier moet men zijn geheele persoon geven; hier is degelijk en grondig onderrichten, met veel geduld en toewijding een gebiedende eisch.

Wil het blinde kind voorspoedig en flink opgroeien,

Speelplaats van de Zusters van den Heiligen Paulus te Parijs.

ouderen en grooteren na. De opvoeder heeft slechts een oog op den jeugdigen knaap te houden, en in de gevallen waarin hij als leider van het spel optreedt, hoe gemakkelijk wordt hem dan die taak gemaakt! Halverwege komen de kinderen hem tegemoet. Zij zien hem als het ware af, en door dit afzien, gesteund door hun vlugge, rappe handjes zijn ze het spel spoedig meester. Hoe belemmerend daarentegen is voor het blinde kind zijn gebrek, als het zijn lust tot spelen wil bevredigen!

Ook in het buitenland wordt het spel met de blinden niet verwaarloosd. Als bewijs hiervoor geef ik eene afbeelding van het allerliefst tooneeltje, dat op de speelplaats van het Instituut onder de leiding van de Zusters van den Heiligen Paulus plaats grijpt.

laat het dan veel buiten spelen. Het moet zelfs deelnemen aan het spel van zijn ziende kameraden van denzelfden leeftijd, het moet mede genieten van die blijde kinderpret, die er ligt in het gemeenschappelijk ravotten en stoeien, wil het lichamelijk gezond blijven en zich ontwikkelen.

Onder het gemeenschappelijk spel worden de handgrepen, de uitdrukkingen bij het spel, de gewoonten enz. der normale kinderen ook zijn eigendom; de toewijding waarmede de kleine blinde bij het spel het juist zoo tracht te doen als de ziende, prikkelt zijn wedijver, de noodzakelijkheid om zich bij kleine moeielijkheden en onaangenaamheden onderling te verdragen, het bijleggen van kindergeschillen, somtijds de handen eens uitsteken, dit alles geeft nieuw leven

en bezieling aan zijn behoefte aan actie, verhoogt zijn zelfvertrouwen en staalt zijn moed.

Niets werkt meer ontwikkelend en meer opwekkend op het kind dan omgang met zijns gelijken.

Het spreekt vanzelf dat er op aard en karakter der kinderen, met wie wij het blinde kind laten spelen, moet gelet worden; goedhartige kinderen, die in hun omgang er niet aan denken het te plagen, behooren zijn speelmakkers te zijn. Brengt men het onder kinderen, die ruw en woest te keer gaan, die niet het minst acht geven op zijn toestand, dan wordt er meer

Met de meeste toewijding verzorgen zij de plantjes, die ik hen in bloempotten laat zetten; elken dag onderzoeken zij met hunne vingertjes den groei, en groot is hun geluk, wanneer ze de knopjes voelen en achtereenvolgens ook de bloem zich heeft ontwikkeld.

Laat hen zelf knollen of bollen in den grond zetten en ze zullen met vreugde en genot de ontwikkeling nagaan. Neem hen mede in den tuin en laat hen de peulvruchten, d. i. boonen, erwten enz. voelen en spreek met hen hierover.

Les in de Plantkunde. Tuin van het Instituut te Amsterdam.

bedorven dan goedgemaakt, want in het hart van het blinde kind blijven de ontvangen indrukken dieper vastwortelen, dan bij het normale kind en vooral is dit het geval bij droevige voorvallen en treurige ervaringen.

Voor het kleine blinde meisje, dat aan het meer wilde spel der jongens niet deelneemt, beveel ik nog als afleiding aan, het kweeken en verzorgen van bloemen. Zelf deed ik herhaaldelijk de ervaring op, dat blinde kinderen verbazend veel van bloemen houden.

Op bovenstaande plaat ziet men eenige kinderen, aan wie de bloemen en plantjes in den tuin van het Instituut te Amsterdam verklaard worden.

Laat hen, zoo daartoe slechts eenige gelegenheid is, de scherpriekende bloemen ruiken en onderzoek later, na eerst de namen genoemd te hebben, of ze de bloemen aan den geur herkennen; dit oefent hun geheugen.

Over speelgoed voor den kleinen blinde, en over de spelen, enz.

Met het oog op de keuze van voor hen geschikt speelgoed, dat het blinde kind even goed noodig heeft als het ziende, geldt ook hier de regel: laat dit speelgoed practisch zijn, kies het speelgoed, dat het meest

den lust om iets tot stand te brengen opwekt en dat leidt tot overleg.

Geef den kleine bij voorkeur de eenvoudige, enkele deelen om een geheel samen te stellen. Het gebruik van een bouwdoos is hiervoor aan te bevelen. Ik teeken hierbij aan dat de steenen bouwdoozen de voorkeur verdienen, daar het bouwmateriaal zuiver afgewerkt is en een effen oppervlak heeft; het gebouwde zal niet spoedig in elkaar vallen.

Men zij er zooveel mogelijk op bedacht een gebouw aan de vier zijden op te trekken, niet den voorgevel alleen, daar het blinde kind zich moeielijker een voorstelling van het geheel maakt dan het ziende, dat door de voorstelling, die deze reeds van een huis of kamer enz. bezit, zich het geheel gemakkelijker voor oogen stelt. Ook worde hier niet vergeten, bij het eenvoudige te beginnen, om langzamerhand tot een meer samengesteld geheel te geraken.

Door een eenvoudige schikking der deelen van de bouwdoos geeft men het kind een voorstelling van een trap, enz.

Geef het verder een grooten dobbelsteen, die uit elkaar is te nemen, losse getande houtjes, die in elkaar kunnen geschoven worden tot het maken van allerhande voorwerpen, als kastjes, stoelen, tafels, enz., een stuk klei, een stuk was, een pop om aan te kleeden, een zandhoop in den tuin, daarbij een kleinen kruiwagen, een kleine schop; al deze dingen zijn oneindig practischer voor den kleine, dan het allerschoonste en kostbaarste speelgoed. Verder om hem nuttig bezig te houden, make men gebruik van eenvoudige vouwen vlechtwerken; men behoeft niet dadelijk volgens een bepaalde methode het kind systematisch te ontwikkelen. (Zie hiervoor het hoofdstuk „Fröbel-Onderwijs" bij de behandeling van het Blinden-Instituut te Amsterdam). Men doe slechts een keuze uit het groot aantal werkzaamheden en bepale zich daarbij tot die, welke voor den kleine het aangenaamst zijn, zoodat deze voor hem als het ware eene uitspanning, een spel worden.

Om zijn tastzin en tegelijkertijd zijn geest te ontwikkelen, geve men hem later allerhande voorwerpen uit de natuur te betasten, bijv.: aardappels, rapen, boonen, erwten, enz.; leer hem het dierenrijk kennen, door hem uit hout gesneden dieren in handen te geven, of dieren uit papier maché vervaardigd. (Men zij voorzichtig met opgezette dieren, daar deze meestal met arsenicum bereid worden en het blinde kind nog meer dan het ziende geneigd is, de voorwerpen te beruiken en aan den mond te brengen.) Verder steenen, bloemen en kruiden, leer hem daarbij vooral den eenvoudigen vorm en de voornaamste kenmerken der voorwerpen onderscheiden.

Stel hem eenvoudige vragen, als: is het voorwerp rond, hoekig, hard, glad, ruw, zwaar enz., in vergelijking met andere dingen. Leg eene soort verzameling aan van die voorwerpen, waaraan het kind zijn tastzin kan oefenen en herhaal dikwerf deze oefening. Breng in die verzameling voorwerpen, waarvan eenige reeds door mij opgenoemd werden, als knikkers of ballen, dobbelsteenen van hout, van metaal, van steen, verschillende dingen betrekking hebbende op het gebruik in de huishouding van hout of bordpapier vervaardigd; liefst moeten de voorwerpen van dezelfde soort zijn doch in grootte verschillen. Men kan hem een aantal stukjes stof in den eenvoudigsten vorm, rond en vierkant, in handen geven, bijv. stukjes laken, zijde, wol, linnen, leder enz. Voeg daarbij ringen van ijzer, hout en hoorn, linten en koorden van verschillende sterkte en lengte. Men zal begrijpen, dat de opvoeders, in deze nog altijd de ouders, die oefeningen met hun kind oordeelkundig moeten verrichten

Spoor het kind aan om uit zijn doos of kistje, waarin het alles bijeen heeft nu eens het eene, dan weer het andere zelf te zoeken: nu eens voorwerpen naar hun vorm, dan weder andere naar hun stof te noemen.

Vooral zoeke men voorwerpen te verzamelen van denzelfden vorm, doch van verschillende stof vervaardigd, en wederom voorwerpen van verschillenden vorm en van dezelfde stof, waardoor het kind het onderscheid in vorm en stof zal leeren kennen. Deze oefeningen kunnen tegelijkertijd leerzaam en aangenaam voor het kind zijn, zoo men, den kindertoon treffende, het een en ander vertelt over den aard, enz. van het voorwerp.

Al spelende oefene men het kind in het tellen; dit kan zeer goed in het huisgezin geleerd worden: we bezitten tegenwoordig voor kinderen allerhande telramen. Men oefene het verder van lieverlede in het meten en bepalen van lengte en breedte; dit kan op eenvoudige wijze geschieden, bijv. door middel van een stuk koord met knoopen of eene groote platte liniaal met insnijdingen of nog beter met koperen punten er op, daar de ondervinding ook mij dagelijks leert, dat al wat reliëf is beter gevoeld wordt dan insnijdingen of indeukingen; een dominospel met punten boven op den steen, wordt beter gevoeld dan de gewone steen met zijn ingedeukte punten.

Op een landkaart met rivieren en reliëf zijn ze spoediger thuis dan op een kaart waar de rivieren ingesneden zijn.

Tracht den blinde een voorstelling te geven van een huis, molen, wagen, toren, enz.

Opzettelijk behandelde ik in deze bladzijde bovengenoemde hulpmiddelen en oefeningen om den tastzin te ontwikkelen eenigszins breedvoeriger, daar ik bij ervaring weet van hoeveel belang de daarvoor aangebrachte begrippen voor het kind zijn; van hoeveel nut de ontwikkeling van het tastgevoel later voor deze

is en vooral om den weg aan te geven op welke wijze het kind nuttig bezig gehouden kan worden.

Het spreekt van zelf, dat ieder naar zijn eigen verstandig oordeel op andere en meerdere wijzen het kind kan ontwikkelen. Doet uw kind u uit weetgierigheid en belangstelling allerlei vragen, wordt dan niet moede ze vriendelijk en zacht te beantwoorden.

Leer het de namen der kleuren en vooral de kleuren der voorwerpen in onze omgeving en van de voortbrengselen der natuur, opdat het later niet vertelt, dat het gras rood en de kleur van zilver zwart is.

Hoe vreemd u deze voorbeelden in de ooren mogen klinken, zoo zijn ze werkelijk niet overdreven; nog kort geleden ontmoette ik een blind kind, dat in volle overtuiging als zijne meening te kennen gaf, dat de kleur van het bord, waarvan hij pas gegeten had, zwart moest zijn; ik heb de stellige overtuiging, op eigen waarneming gegrond, dat de meeste kinderen den naam van de kleur der dagelijks door hen gebruikte eenvoudige voorwerpen niet kennen, en zou gemakkelijk een lijst van de allerzotste antwoorden op dit gebied kunnen geven.

Nu weet ik wel, dat, daar het den kleinen blinde ontzegd is, de kleuren te onderscheiden, het kennen van de namen der kleuren weinig waarde heeft. Toch kan het gebeuren, dat het hem vrijwaart voor een dwaas antwoord, zoo iemand naar de kleur vraagt van een door hem telkens gebruikt voorwerp, een antwoord, dat bij den somtijds onnadenkenden, onkieschen vrager den lachlust opwekt.

Hierbij wijs ik op het nog veelal verspreide dwaze begrip, dat blinden kleuren kunnen onderscheiden. Wel komt het bij blinde kinderen, wier tastzin vroegtijdig ontwikkeld werd, menigmaal voor, dat zij verschillend gekleurde voorwerpen van elkander onderscheiden; zelf merk ik dagelijks bij eenige blinde meisjes op, wanneer ze bezig zijn met wol te werken, dat ze een draad wel rood noemen en niet zwart of groen, omdat zij bij ondervinding weten, dat de rood geverfde wol ruwer aanvoelt.

Met groote voorliefde ziet men de ouders allerlei levenmakend speelgoed voor hun kind kiezen, zooals bellen, kleppers, fluitjes van hout en metaal, trompetten, trommen, mond- en handharmonika's en dergelijke meer.

De natuurlijke neiging der ouders om aan hun kind eene vergoeding te geven voor de ontzegde genietingen van het gezicht, doet hen voor den kleine speelgoed kiezen, dat streelend en aangenaam voor het gehoor is; het is evenwel de vraag of die neiging leidt tot de juiste keus.

Let eens op de gebrekkige kwaliteit van het gekochte instrument en luister eens naar de oorverdoovende klanken van fluit, schel of harmonika, en men zal de vraag met neen moeten beantwoorden.

Kan men geen werkelijk goed instrument koopen en bezitten de opvoeders niet tevens de bekwaamheid hun kind eenig onderricht bij het gebruik van het geschonken muziekinstrument te geven, dan wordt het voorgestelde doel niet bereikt. Voor bellen en mondharmonika's moet zelfs gewaarschuwd worden, hierdoor brengt men onwillekeurig het kind er toe leelijke gezichten te trekken, malle bewegingen met zijn handen te maken, huppelend op te springen en met het hoofd te draaien, enz.

Onder de opgenoemde voorwerpen zijn trommen, houten en metalen fluiten en staal- of glaspiano's aan te bevelen, daar zij gunstig werken op de ontwikkeling van de hand.

Is het kind wat ouder geworden en heeft men opgemerkt, dat het een bekend wijsje kan nazingen of fluiten, geeft het dan een handharmonika van goede kwaliteit, waarop het de melodie kan zoeken. Zijn de ouders in het bezit van een piano of huisorgel, laat het dan op deze instrumenten de tonen, die overeenkomen met het bekende wijsje, vinden. Men kan hiermede gerust beginnen op vier à vijfjarigen leeftijd. Laat het evenwel steeds spel of ontspanning blijven, doch nimmer ontaarden in ingespannen bezigzijn.

Deze oefening is bevorderlijk voor de ontwikkeling van zijn gehoor en vaardigheid der handen.

De zoogenaamde geduld- of patiencespelletjes, ringspelen, allerlei soort van knoopen leggen en ontwarren, enz. zijn niet zonder waarde voor de kleine blinden; men moet deze evenwel steeds oordeelkundig gebruiken, daar deze spelletjes dwingen tot lang stilzitten, en het blinde kind, geneigd als het is tot soezen en mijmeren, zich die neiging licht tot een gewoonte zou kunnen maken.

Men geve het blinde kind plankjes, blokjes, klosjes, enz., allerlei soort van garen, koord, koralen om aan te rijgen, en later onder het vereischte opzicht een mes, waarvan de punt afgerond is, een kleine boor, een klein zaagje; waarschuw het met dat alles behoedzaam te werk te gaan, en het zal niet alleen langzamerhand die werktuigen leeren hanteeren, maar ook allerlei dingen trachten na te maken.

Uiterst gewichtig voor de toekomst van den blinde is, dat men hem van zijn kindsheid af gewenne aan orde.

Ieder stukje speelgoed moet zijn bepaalde plaats hebben, en de opvoeder moet met taaie volharding steeds er op aandringen, dat het blinde kind, wanneer het met spelen ophoudt, zijn speelgoed weder opruimt en, onder welke omstandigheden ook, weder op de daarvoor bestemde plaats bergt. Liefde voor en streven naar orde moet zijn tweede natuur worden; want, is orde in alles voor den normalen mensch het halve leven, de blinde, die niet aan orde gewend is gewor-

den, wordt iemand, die veroordeeld is om in de allerjammerlijkste afhankelijkheid te leven.

Over de verkeerde aanwensels.

Een der wonde plekken in de eerste opvoeding van het blinde kind zijn de slechte aanwensels die, al zijn ze ook moeilijk te voorkomen, nog moeilijker af te leeren zijn. Welke onderwijzer van blinden weet daarvan niet meê te praten, en klaagt niet over het groot aantal slechte gewoonten en afkeuringswaardige aanwensels, waarmede later aan hunne zorg toevertrouwde kinderen behept zijn.

H i e r hebben in de voornaamste plaats de e e r s t e o p v o e de r s schuld.

De meest voorkomende treurige aanwensels, die men zoo gaarne wil laten doorgaan als gevolgen van blindheid, doch die inderdaad niets anders zijn dan de verfoeielijke vruchten van een gebrekkige e e r s t e opvoeding, zijn: het trekken van scheeve gezichten en het maken van zotte bewegingen, het boren in oog en neus, het ongemotiveerde, dwaze slingeren en wringen van armen en handen, het voortdurend huppelend opspringen en in een breeden kring ronddraaien, het wiegelen met het bovenlichaam, het maken van allerlei vingerbewegingen voor het oog, dat nog e e n i g gezichtsvermogen bezit, het eigenaardige beruiken en besnuffelen der voorwerpen, die ze betasten, de draaiingen met het hoofd, enz.

Hoe moeilijk het is voor de opvoeders, de blinde kinderen dergelijke gebreken en aanwensels af te leeren, is van algemeene bekendheid en toch m o e t dit gebeuren, zullen ze later niet veel moeite en last veroorzaken en den spotlust van hun ziende natuurgenooten opwekken.

De beste weg om dergelijke toestanden te voorkomen of hen hiervan terug te brengen, is wederom hen te gewennen aan voor hen geschikte bezigheid. Men beware het kind voor verveling en het zal bewaard blijven voor al die leelijke in het oog vallende bewegingen en gewoonten, die men voorbarig en ongemotiveerd aanduidt als eigenaardigheden van blinden.

Toch deel ik op deze plaats eene opmerking mede, die niet van belang ontbloot is, namelijk, dat het niet a l t ij d opgaat, alleen aan de eerste opvoeders de schuld te geven van die dwaze en leelijke aanwensels, die het kind heeft.

Het meest toch worden die tics (aanwensels) waargenomen bij kinderen, wier blindheid het gevolg is van eene aandoening der hersenen. Niettegenstaande dit, moet de moeder, bij de eerste ontdekking van dwaze gewoonten, alles in het werk stellen deze tegen te gaan.

Fatsoen en vormen.

Het is niet alleen van gewicht dergelijke slechte aanwensels te voorkomen, het blinde kind moet ook vroegtijdig gewend worden, zich netjes en fatsoenlijk te gedragen. Er is wel eens beweerd geworden, dat de blinde, omdat hij niet zien kan, weinig gevoelt voor netheid en vormen, en dat hem schaamtegevoel ontbreekt.

Als mijne ervaring deel ik mede, dat ik onder de blinde kinderen nimmer heb te klagen gehad over dit gebrek aan schaamtegevoel. In dit opzicht staan ze n i e t s l a g e r dan de ziende kinderen, tenzij bij de eerste opvoeding, ruw en onbeschaafd optreden den kleinen reeds vroeg bedorven heeft.

Wanneer zou moeten aangenomen worden, dat gevoel voor fatsoen en vormen alleen afhangt van de werking der zintuigen, zoo zouden de blinden alleen aansprakelijk gesteld kunnen worden voor die onbetamelijkheden, die door het g e h o o r of den r e u k zouden kunnen waargenomen worden.

Zulk een bewering heeft geen recht van bestaan. De ondervinding, die men met betrekking tot het schaamtegevoel van normale kinderen opdoet en ook het feit, dat de beschouwingen over fatsoen en zeden bij de verschillende volkeren, ja zelfs bij elk individu zeer verschillend zijn, zoodat, wat voor den een voor fatsoenlijk geldt, voor den ander doorgaat voor hoogst laakbaar, bewijzen, dat het bezit van dit gevoel niets te maken heeft met de werking der zintuigen.

Dat gevoel staat met het algemeene begrip van recht en onrecht in een innig verband en moet zoowel als dit laatste door de opvoeding verkregen worden. Evenals het gevoel voor recht en onrecht zich ontwikkelt door het begrip, dat men er zich van vormt, evenzoo is het ook met het schaamtegevoel gelegen; dit wordt tegelijk verkregen met het begrip van al of niet welvoegelijk, en heeft met de vraag: of b l i n d of z i e n d e niets te maken. Alles wat welvoegelijkheid eischt of zeden en gewoonten verbieden, moet het blinde kind zoowel als het ziende l e e r e n kennen, het moet hem bijgebracht worden en zijn eigendom blijven en dat wel vroegtijdig en bij voortduring.

Men zij er daarom steeds zooveel mogelijk op bedacht, den blinde van alle plaatsen verwijderd te houden, waar hij iets verkeerds kan hooren, en men denke zorgvuldig na bij hetgeen men in zijne tegenwoordigheid spreekt. Zijn getrouw geheugen behoudt niet alleen het gehoorde gemakkelijk, maar zijn werkzame geest verwerkt het ook, en is het gehoorde eenigszins zedenkwetsend, dan kan het bij hem een voortdurend nadeel worden voor zijn zedelijkheidsbegrip.

In alle zaken, die derhalve behooren tot welgemanierdheid, zooals de houding bij het aan- en uitkleeden,

bij het eten, het optreden in gezelschappen, kan en moet het blinde kind in staat gesteld worden zoo te doen als het normale kind. Zijn natuurlijke neiging om zich door betasten van de wereld buiten hem op de hoogte te stellen, van hoeveel gewicht dit ook voor zijne vorming moge zijn, kan toch lastig worden voor zijne omgeving, wanneer het die neiging volgt bij het willen onderscheiden van personen. Als regel moet gelden, alleen dan het betasten van personen toe te laten, wanneer het kind door hen zelf daartoe wordt uitgenoodigd; zelfs moet het onbekende voorwerpen niet betasten, alvorens verlof daartoe verleend wordt.

Het nalaten van het beklagen der kinderen in hun bijzijn.

Ook hoede men zich, de blinde kinderen in hun bijzijn te beklagen. Zijn ze blind geboren of reeds kort na de geboorte blind geworden, zoo weten zij in velerlei opzicht, vooral op jeugdigen leeftijd, niet wat zij missen en welk genot het zien geeft; daarom reeds zij men voorzichtig om in hunne tegenwoordigheid van hun toestand als van een groot ongeluk te spreken.

Men loopt gevaar het blinde kind, dat anders wellicht nog jaren lang zijn leven tevreden zou doorbrengen, ontevreden met zijn lot te maken en in een toestand van mismoedigheid en neerslachtigheid te brengen.

Herhaaldelijk heeft mij de ondervinding geleerd, dat de blinde kinderen niet beklaagd willen worden, en zoo enkele malen door misplaatste goedhartigheid of uit gebrek aan kieschheid, uitroepen gedaan werden, die hen herinnerden aan hun gebrek, dan zag men, dat ze wrevelig werden en zich gekrenkt gevoelden. Wanneer ik dan den bezoeker beleefd onder het oog bracht, dat ze zich volstrekt niet ongelukkig gevoelen en niet beklaagd wenschen te worden, dat ze met opgewektheid en stalen ijver zich toeleggen op het verkrijgen van die kennis, die hen later met medewerking van de maatschappij zelfstandig kan doen worden, dan verhelderde hun wezen en waren ze mij dankbaar voor dat woord.

Toch zij men voorzichtig, bij de verdere ontwikkeling van hun kennis en kunst niet al te gul met het prijzen en toezwaaien van lof te zijn, daar zoo licht de blinde in den waan kan gebracht worden, dat zijn werk volmaakt is, hetgeen hem later in de maatschappij wellicht eene teleurstelling zou bezorgen.

De verveling.

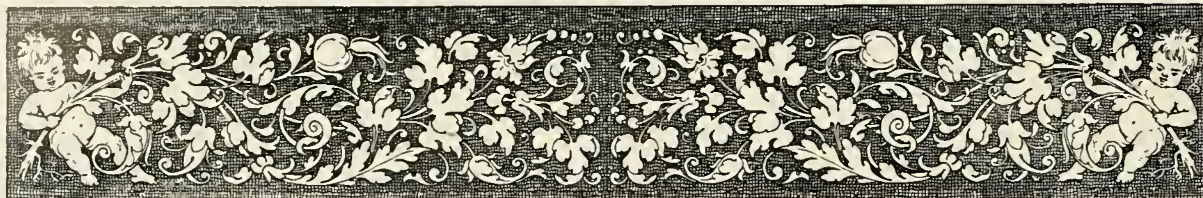
Vóór alles, hier herhaal ik, tracht het kind te bewaren voor verveling, zijn grootste vijandin; uit haar worden vele gevaren geboren. Kan menigmaal voor het ziende kind de verveling een bron van noodlottig kwaad worden, hoeveel te meer is dit het geval bij het blinde kind. Daarom wijs ik er nogmaals op: „tracht den kleine voortdurend bezig te houden."

Eenvoudige, lichte gymnastische oefeningen (vrije- en orde-oefeningen), deelnemen aan huishoudelijken arbeid, vroeg opstaan, niet naar bed gaan vóórdat het werkelijk behoefte toont aan rust en slaap, wandelingen die het een gezonde vermoeidheid geven, koude wasschingen en baden, dit alles is voor het blinde kind aanbevelenswaardig.

Scherpte der overige zintuigen.

Het is een eigenaardig verschijnsel, dat ik telkens waarneem bij de bezoekers van het Instituut en in het algemeen bij hen, die slechts oppervlakkig bekend zijn met de blindenwereld, dat zij meenen, dat blinden een verbazende scherpheid van gehoor en fijnheid van tastzin bezitten, alsof de natuur het gemis van een zintuig had willen vergoeden door aan de andere, des te hooger ontwikkeling en meerdere fijnheid te geven. Deze meening evenwel berust op een dwaling. De meerdere volkomenheid is enkel en alleen de vrucht van voortdurende en ingespannen oefening. Waar dit laatste verzuimd of slechts als bijzaak behandeld wordt, zal de scherpheid en meerdere fijnheid der overige zintuigen niet boven het normale gaan. Oefen dus het gehoor en den tastzin, opdat de ontwikkeling dier beide zintuigen het gemis aan gezichtsvermogen zooveel mogelijk vergoede. Het gehoor moet voor den blinde de leidsman en gids zijn, het moet voor hem de poort zijn, waardoor de menschen met hem in verkeer komen en in geestelijke gemeenschap treden; de tastzin daarentegen is het middel, waardoor hij voeling houdt met de dingen der buitenwereld, en hij zich voorstellingen maakt en begrippen vormt van grootte, vorm, stof, oppervlakte, deelen en samenstelling der deelen.

De blinden in vroegere tijden.

Het is nog zoo lang niet geleden, dat de ziende wereld het als een onbegrijpelijk iets beschouwde, dat de blinde in onze maatschappij een werkzaam en nuttig lid kan zijn.

De traditie leert ons, dat behalve een enkele uitzondering, de blinden gerekend werden tot die menschen, die lichamelijk en geestelijk zwak zijnde, steeds in een staat van minderjarigheid en voogdijschap verkeerden en zich reeds gelukkig mochten rekenen, zoo ze niet verdrukt werden.

Bij de Hebreeën behoorde de blinde in rust en vrede het gebedelde brood aan den kant der wegen te kunnen eten. Onder de Heidenen genoot hij niet eens dit toch zoo billijk recht en werd hij, evenals alle lichamelijk zwakken, die niet in staat waren de wapens te dragen, geminacht, en al werd hij niet evenals bij de Lacedemoniers en Spartanen bij de geboorte gedood, met de misvormde of zwakke pasgeboren kinderen in een afgrond geworpen, die zich niet verre van de stad Sparta bevond, zoo was zijn lot toch een leven van marteling en bespotting.

Men kan in een der oude geschriften van een Heidensch geleerde o. a. het volgende lezen: ,,de blinden, doofstommen, stommen en misvormden mogen geen erfenis aanvaarden, maar het is billijk, dat ieder normaal mensch, die een erfenis ontvangt, hen tot aan hun dood kleedt en voedt".

Met het Christendom kwam tevens de eerbied voor het lijden van anderen; de aalmoes werd den ongelukkigen met liefde toegereikt.

In het practische leven, doolden de blinden langs de wegen, door de dorpen, gehuchten en steden, de een bedelende, zonder meer, de ander muziek makende; hiermede trachtten zij de edelen, de burgers en landlieden te amuseeren, terwijl zij de heldendaden der ridders bezongen met begeleiding van hun muziekinstrument.

Hierbij dient vermeld te worden, dat niet steeds de heldendichten het onderwerp van hun voordracht uitmaakten, doch dat meermalen liederen van een min of meer twijfelachtig zedelijk gehalte, die heden ten dage niet gedrukt zouden worden, ten beste werden gegeven.

Op hunne zwerftochten vond men ze in groot aantal; somtijds liet hun houding veel te wenschen over en oude kroniekschrijvers vermelden, dat velen meer overvloedig gebruik maakten van den wijn, die rondom het kerkgebouw groeide, dan van het wijwaterbakje.

In een der moraliteiten, eene soort van tooneelstukken, die in het laatste tijdperk der middeleeuwen in Frankrijk zeer gezocht waren en waarin zedelijke leeringen in dramatischen vorm, aanschouwelijk werden voorgesteld, waarbij dan behalve de werkelijke personen der gewijde geschiedenis, ook deugden en ondeugden en andere verpersoonlijkte zedelijke eigenschappen en toestanden optraden, vinden wij een schildering hunner zeden, die vrij sterk spreekt. Deze moraliteit was getiteld ,,het Mirakel van den heiligen Martijn", door André de la Vigne (1496).

In dit stuk komen een blinde en een kreupele

voor, die een vroolijk leventje leiden van de opbrengst van hun gebrek; zij vertellen elkander met ophef hoe genoegelijk hun leven is, welk eene goede sier ze maken, en wat massa's drank en spijs ze verorberen, die hun door de vroomheid der goede Christenen, die zij exploiteerden, worden verstrekt.

Doch wat gebeurt? De kreupele brengt plotseling aan zijn vriend de verschrikkelijke tijding, dat zoo even een der groote heiligen overleden is, dat men in processie zijn lijk naar de kerk zal dragen en dat zijne reliquieën een wonderbaarlijke macht uitoefenen, e e n m a c h t, die onweerstaanbaar is, waardoor alle zieken, die bij het voorbijtrekken der processie zich op den weg bevinden, van hunne kwalen zullen g e n e z e n worden.

De blinde is doodelijk verschrikt. „Lieve God", roept hij uit, „indien de heilige ons eens ging genezen, wat zou er van ons worden? Hij zou ons onze broodwinning ontnemen!"

„Vooruit! vooruit!" herneemt de kreupele, „laat ons loopen wat we kunnen." En beiden haasten zich uit de voeten te komen.

Daar evenwel de versnelde pas den kreupele moeilijk valt, en zijn makker niet zien kan, komen ze op een vernuftig idee: de kreupele klimt op de schouders van den blinde en voorwaarts gaat het naar een naburige herberg.

Ongelukkig evenwel worden ze in hun overhaasten tocht door de vele nieuwsgierigen, die den lijkstoet willen zien, belemmerd; de stoet nadert, het reliquieënkastje van den heilige wordt voorbijgedragen en zie, de beide snaken zijn g e n e z e n!!

De kreupele is woedend, dat hij weder stevig op zijn beenen staat, doch de blinde roept in blijde geestvervoering uit: „O! mijn God, ik wist niet dat „z i e n" zulk een groot en onschatbaar bezit is! Ik zie Bourgondië, mijn geliefd Frankrijk, Savoye! nederig en vurig dank ik U, mijn God!"

Wij moeten evenwel erkennen, dat men zich in die tijden ook zeer weinig moeite gaf om aan dergelijke vroolijke en loszinnige snaken, strenge begrippen bij te brengen van den eerbied, dien ieder mensch aan zich zelf verschuldigd is.

Tot staving hiervan verhaal ik u, uit het oud-Fransch, uit een dagboek van het jaar 1435, door een bekend Franschman gehouden, het volgende:

„Op den laatsten Zondag van de maand Augustus werd er te Parijs een groot vermakelijk feest gegeven in het Hôtel d'Arminac, gelegen in de straat St. Honoré; hierbij traden binnen een omheinde ruimte vier blinden op, allen gewapend met een stok; binnen die ruimte werd een varken losgelaten, dat ze onder elkander mochten verdeelen, indien ze er in slaagden het dier dood te slaan. Zoo geschiedde. — Het gevecht werd zoo verwoed geleverd, deze vier ongelukkigen brachten elkander zulke zware slagen toe, dat het weinig scheelde of ze waren zelf het slachtoffer geworden. Zaterdags te voren werden voor de reclame de zoo even besproken blinden door Parijs geleid, allen gewapend met een stok, vóór hen uit werd een groote banier gedragen, waarop een varken geschilderd was, terwijl een man op een groote trom slaande voorop liep. Schandelijker bejegening is niet denkbaar.

Toch mag niet verzwegen worden, dat men hun ook somtijds een meer nobel emplooi gaf.

Een kroniekschrijver vertelt, dat er te Parijs eenige dagen een zware mist heerschte, zoodat men groote moeite had, zelfs op het midden van den dag, den weg te vinden.

De blinden uit de „Quinze Vingts" (de bekende blindeninrichting te Parijs) ondervonden van die mist niet de minste ongemakken en daar zij volkomen bekend waren met de ligging van alle straten en nauwe stegen en sloppen, dienden zij tot gidsen voor het publiek.

Men huurde hen tegen een zekeren prijs per uur, hield hen aan een pand van de jas vast en op deze wijze werden de zienden door Parijs geleid.

Dit vermogen van den blinde berust op de nauwkeurige bepaling van de richting van het geluid; hierop kom ik later terug.

Ik heb mij bepaald tot Frankrijk bij het geven van een denkbeeld van den toestand der blinden in vroegere tijden; dergelijke toestanden evenwel vond men in alle landen van Europa, met name in Rusland en Spanje. In de volgende bladzijden bied ik een kort overzicht aan van het blindenwezen in eenige landen b u i t e n Europa.

In het O o s t e n vooral zijn de blinden talrijk, dit is onder meer toe te schrijven aan het dragen van de F e z.

Dit hoofddeksel, dat door alle Egyptenaren wordt gedragen, beschermt onvoldoende het oog tegen de stralen der zon; het zand uit de woestijn, opgezweept en voortgejaagd door den wind veroorzaakt vele oogziekten.

In Palestina komen de oogziekten in bijna ongeloofelijke mate voor, terwijl het bijgeloof de gevallen van blindheid aanzienlijk vermeerdert.

Onreinheid in den hoogsten graad draagt veel bij tot dezen treurigen toestand. De Arabische vrouwen laten de talrijke kwaadaardige vliegen rustig zitten op de oogjes der kinderen; ontstekingen blijven niet uit, waarvan blindheid meermalen het gevolg is. Deze, zeggen de moeders, behoedt het kind voor den „b l i k v a n d e n b o o z e."

Op de markten van Nazareth en van andere steden ontmoet men groote troepen bedelaars, waarvan de blinden de meerderheid vormen. En vraagt men wat

er voor hen gedaan wordt, dan is het antwoord „n i e t s" of „bijna n i e t s". In den laatsten tijd wordt in Palestina de toestand eenigszins beter; zendelingen trachten eenige blinden te vereenigen en hun eenig handwerk te leeren.

In Egypte, zoowel als in menig land der Muzelmannen, ziet men ook veel blinden, die zich zelf ongelukkig gemaakt hebben.

Deze dragen allen den groenen tulband als teeken van hun pelgrimstocht naar Mekka; verscheidene van die ongelukkigen, die meenen, dat, nà de Heilige Stad te hebben gezien, er niets meer in deze wereld is, dat waard is gezien te worden, s t e k e n z i c h m e t e e n g l o e i e n d ij z e r h e t o o g u i t.

In Caïro worden thans sedert eenige jaren de blinden onderwezen. Over het geheel is de toestand veel verbeterd in vergelijking met dien van vroeger.

Eenige geschiedschrijvers en geneesheeren van de vorige eeuw deelen nog het volgende mede:

Volney zegt, dat hij in de straten van Caïro, op 100 personen 20 blinden aantrof, 10 éénoogigen en 20 anderen, wier oogen rood en ontstoken waren.

Savary meldt, dat in de groote Moskee van Caïro 8000 blinden werden onderhouden.

De doctoren uit het begin der vorige eeuw vertellen eveneens, dat de Fransche en Engelsche troepen wreed geteisterd werden door den verschrikkelijken geesel der oogziekte, die zij de Egyptische of besmettelijke noemden.

Naar Assalini, werd twee derde van het Fransche leger er door aangetast en volgens Larrey hadden bijna alle soldaten er van te lijden.

Het rapport van Mac Gregor, een Engelsch geneesheer vermeldt dat er meer dan 2000 soldaten b l i n d in Engeland terugkwamen. Heden ten dage evenwel, zoo zegt Eloui Bey, is onder het Engelsche leger in Egypte, de Egyptische oogziekte meer goedaardig en komt slechts s p o r a d i s c h voor.

Zijne onderzoekingen in 1884 vergeleken met die van 1902 gaven een cijfer van 85 op de 100 leerlingen lijdende aan granuleuze oogziekten tegen 32 op hetzelfde aantal in 1902.

Deze gunstige verandering is o. a. toe te schrijven aan de hygiënische hervormingen in de scholen aangebracht en vooral aan den beteren toestand van den bodem van het land.

Het klimaat van Egypte is betrekkelijk h e e t gedurende vijf maanden van het jaar met plotselinge temperatuurverandering; v o c h t i g en n a t is het klimaat gedurende het wassen van het water.

Bij het zakken van het water van den Nijl, dat oorzaak was van de inzijgingen der terreinen, ontstonden kwaadaardige uitdampingen, die ziektekiemen verspreidden.

Bij de hitte voegden zich nog, ten gevolge van de weinige zorg voor het onderhoud der wegen en straten der steden en voor de irrigatie van den bodem, massa's stof, die aangevoerd worden door de brandend heete winden (Kamsins genaamd) welke gedurende een periode van 50 dagen in April en Mei waaien.

Het fijne zand uit de woestijn van Arabië verspreidt zich dan overal.

Thans, zoo zegt mij Dr. Eloui Bey, de bekende oogarts en chef van den geneeskundigen dienst in Caïro, dien ik in 1902 op het Congres te Brussel over den toestand der blinden in Egypte sprak, is de temperatuur en het klimaat zachter. Het stof is veel verminderd door de doorgraving van het Kanaal van Suez, door de verbetering van de irrigatie, door den akkerbouw, die over eene grootere oppervlakte zich heeft uitgebreid, door het maken en aanleggen van wandelplaatsen, openbare pleinen, tuinen, aanplantingen van boomen in de straten en door herhaald besproeien en aanvegen. Vroeger zag men, vooral in Caïro, nauwe stegen waar lucht en zon moeilijk toegang hadden en de woningen ongezond en vochtig waren.

Tegenwoordig hebben wij groote en breede boulevards met boomen beplant, moderne, schoone gebouwen en huizen, die met hunne groote kamers toegang verleenen aan de stralen der zon.

De meest belangrijke oorzaak van de talrijke gevallen van blindheid, die vroeger voorkwamen, was de o n r e i n h e i d, welke gezocht moet worden in het vooroordeel dat het oog, dat vocht afscheidde, niet eerder mocht gewasschen worden, uit vrees het gezicht te verliezen, dan na a c h t dagen en volgens anderen niet eerder dan na v e e r t i g dagen.

Dergelijke dwaze vooroordeelen, die zelfs nog sterker dan de godsdienstige begrippen der Egyptenaren, bij hen zijn ingeworteld, hebben niet alleen de onreinheid der oogen, maar van het gansche lichaam bevorderd, waardoor zooveel rampen in het Oosten zijn ontstaan.

De vliegen, aangetrokken door het z i e k e oog, plaatsen zich daarop en brengen de oogziekte op het g e z o n d e oog over.

Het onderwijs heeft thans gedaan wat de godsdienst niet vermocht. Aan de l e e r l i n g e n worden de eerste regelen der hygiëne onderwezen, deze brengen ze van lieverlede over in het g e z i n.

Doctoren houden gratis consult, oogklinieken zijn opgericht, enz. enz. Ook meent Dr. Eloui Bey als eene der oorzaken van de blindheid in Egypte de verwoestingen, die de p o k z i e k t e n veroorzaakten. De v a c c i n a t i e was vóór 1884 nog niet voor de leerlingen der scholen verplichtend gesteld.

Zoo er een land is waar de ellende onder al hare vormen heerscht, dan is dit zonder twijfel in C h i n a. Te midden van zooveel lijden en veelal gebrek neemt helaas de b l i n d h e i d een ruime plaats in.

Blindgeborenen ziet men er niet, deze worden zoowel als de overige gebrekkige kinderen gedood; ongelukkig den volwassene of grijsaard, die door blindheid getroffen, niet werken kan, deze wordt maar al te dikwijls geheel aan gebrek prijs gegeven en verlaten.

Zij die Canton bezochten werden telkens getroffen door een zonderling schouwspel. Rijen blinden, achter elkander aanloopende, door een groot touw of koord verbonden en geleid door een z i e n d e n gids, bedelden langs de straten, terwijl een bel, die voortdurend geluid werd, voetgangers en voertuigen waarschuwde. Ook zag men meermalen, dat een b l i n d e gids, meer vertrouwd dan de anderen met den te volgen weg, terwijl hij een ziend kind op zijn schouders droeg, 15 tot 16 andere blinden leidde.

In verschillende provinciën van China bestaat een soort primitieve organisatie onder de b l i n d e n; in elk dorp vereenigen zij zich onder aanvoering van een chef, zij huren een gids en roepen dan al bedelende het medelijden der zienden in.

Naar het schijnt vinden ze een vrij ruim middel van bestaan in het „waarzeggen." Dit beroep is voor hen meermalen zoo winstgevend, dat de chef van ieder der groepen blinden aan zijne collega's uit de naburige gemeenten verbiedt dit beroep op z ij n terrein uit te oefenen.

Des ondanks verkeert de blinde in China in hoogst treurigen toestand en wordt aan de liefdadigheid een ontzetlend groot terrein ter ontginning aangeboden.

Met dankbaarheid kan medegedeeld worden de pogingen door onderscheidene menschlievende personen aangewend om op deze of gene wijze de arme ongelukkigen te helpen; o. a. heeft zich de protestantsche zendeling Mr. MURRAY verdienstelijk gemaakt door eenigen het Braille-schrift te leeren, hetgeen in aanmerking genomen de talrijke letterteekens die de Chineesche taal bezit, geen gemakkelijke taak was; velen lezen en schrijven dit thans vlug. De moeder-overste van het Fransche hospitium te Hong-Kong, zuster S a i n t P a u l, verkreeg gelukkige resultaten bij de opvoeding en het onderwijs van eenige jeugdige blinde meisjes. Ook komt een eereplaats toe aan den eerwaarden pater GREMILION, die, geïsoleerd in het binnenland van China, met geringe hulpmiddelen het onderwijs aan eenige blinden met succes ter hand nam.

In J a p a n vindt men bij groot verschil van zeden en gewoonten met die der Chineezen, den toestand der blinden ook geheel anders, en wel oneindig beter.

Eeuwen geleden, toen de blinden in Europa slechts van aalmoezen leefden, bekleedden de blinden in Japan ambten en vervulden een nuttige rol in de Japansche maatschappij. De reden hiervan is zeer zeldzaam en belangrijk. Hun lot, dat tot 885 zeer ellendig was, werd tengevolge van de geboorte van een b l i n d e n Prins, AMACO-NO-MIKOTO zeer verbeterd.

Zijn vader, Keizer KOKAN TENNO, die meende, dat zijne gewone hovelingen niet bij machte waren zijn arm kind te vermaken, liet 800 blinden in zijn paleis ontbieden, wier namen nog heden ten dage in de herinnering der Japanners bewaard worden. Van dien tijd af werden titels van adeldom verleend met den eerenaam van Katô, aan hen, die een speciaal examen aflegden in het klooster van Hiyeizan. Op den leeftijd van dertig jaren werd de Prins AMAGO-NO-MIKOTO belast met het bestuur over drie provinciën; hij nam blinde hovelingen, om hem in zijn regeering bij te staan, aan wie hij, oud geworden, het bestuur der zaken overliet.

Hij voerde de gewoonte in, den blinden het hoofd kaal te doen scheren, eene gewoonte, die heden ten dage nog bestaat.

Tot het jaar 1180 behielden zij het bestuur over de provinciën en genoten een gelukkig en vreedzaam bestaan, totdat door burgeroorlogen zij niet alleen uit hun ambt werden gezet maar beroofd werden van alle voorrechten, waardoor zij in armoede en ellende vervielen.

Gedurende de woelige tijdvakken in de 15de en 16de eeuw in Japan, werden de blinde muzikanten dikwijls gebruikt als spionnen in dienst der veldheeren en meer dan één kasteel werd genomen en meer dan één leger verslagen door d e z e medewerking.

Langzamerhand is de toestand verbeterd. Sedert eenige jaren heeft men werkplaatsen en gestichten geopend waar zij naast handenarbeid leeren lezen en schrijven. Verscheidene vreemde zendelingen werken onder hen en trachten hen door opvoeding te ontwikkelen. Door den Japanschen weldadigheidszin zijn eenige scholen gebouwd.

De blinden hebben langen tijd een soort corporatie of caste gevormd, die hare graden, examens en privilegiën had.

In Japan werd hij na het e e r s t e examen masseur, met eenige geneeskundige kennis; een t w e e d e examen maakte hem onderwijzer in de muziek; een d e r d e, dat alleen af te leggen viel door een klein aantal, verleende hem den titel van „letterkundige" en een v i e r d e examen, waaraan slechts hoogst begaafden en ontwikkelden konden voldoen, gaf hem het recht op te treden als rechter en examinator.

Om het recht tot het aangaan van een huwelijk te verkrijgen had men moeten voldoen aan het examen voor masseur.

Elk examen kostte den candidaat eene vrij hooge som gelds, die varieerde naar den graad naar welken men dong. Wanneer in Japan een feest werd gevierd, hetzij eene geboorte-, doop- of ander familiefeest, dan ging

nimmer de blinde zonder geschenken of met ledige handen de deur uit.

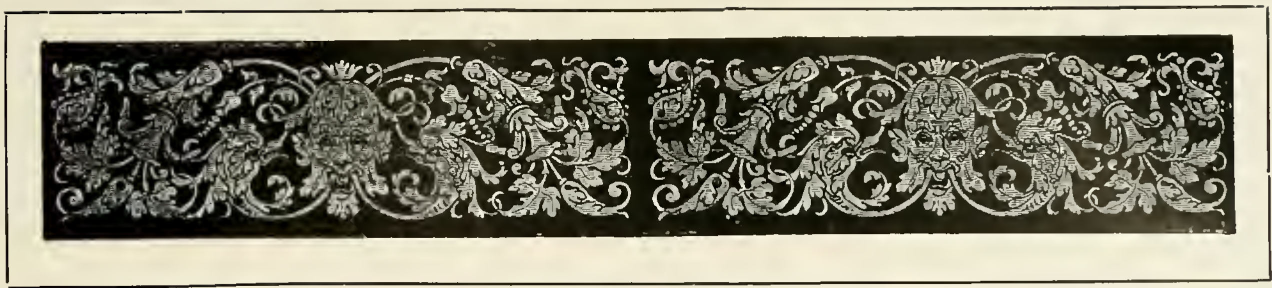
De musici onder hen stonden in hoog aanzien en werden meermalen vereerd door uitnoodigingen aan het Keizerlijke hof. Anderen verdienden hun brood met „vertellen" en het voordragen van zelf gemaakte verzen. Een blinde Prins, Seminaru genaamd, was een der beroemdste dichters onder hen en zijn praalgraaf wordt nog te Kyôto aangewezen.

Van 1762—1786 leefde in Japan de beroemde blinde schrijver Hanawa, die een werk schreef, dat uit 635 deelen bestond, bevattende 1273 artikelen, een werk, dat nog heden ten dage geraadpleegd wordt.

De geschiedenis spreekt ons nog van vele beroemde blinden in de oudheid. Wij denken o.a. aan Homerus, Tiresias, Oedipus. Toch moet de groote Homerus op lateren leeftijd blind geworden zijn, daar hij zoovele oorlogen en gevechten, zooveel legeraanvoerders en helden, zooveel landen en zeeën bezong. De schoone figuur van Belisarius, veldheer van Keizer Justinianus komt ons onwillekeurig voor den geest: deze Belisarius gehaat door zijn Keizer, wijl deze bevreesd voor hem was om zijne groote dapperheid, moed en persoonlijk geluk, zou op bevel des Keizers van het licht der oogen beroofd zijn geworden. Demokrites, die beroemd was om zijn groote geestkracht en wijsgeerige kennis, zou zich zelf blind gemaakt hebben. Ook maakt de geschiedenis melding van Appius Claudius, die, beroemd om zijne rechtskundige kennis en zijne welsprekendheid twee maal consul is geweest; die in Rome eene waterleiding liet bouwen, en door zijn krachtig vertoog den Senaat terug bracht van zijn besluit om een smadelijken vrede met Koning Pyrrhus te sluiten.

In de Heilige Schrift zouden nog eenige bekende figuren op te noemen zijn, als: de Patriarchen Isaak en diens zoon Jakob, den profeet Ahias, de hoogepriester Heli, e. a. Bekend is nog Didymus, een christen en schrijver, die in de vierde eeuw na Christus leefde, niet te verwarren met Didymus, ten tijde van Keizer Augustus. De eerste, onderwijzer van den heiligen Hieronymus, theoloog en wijsgeer, werd reeds als knaap blind, leerde niettegenstaande dit ongeluk met behulp van het gehoor, door voorlezen: poëzie, rhetorica, rekenen en meetkunde, terwijl de logika van Aristoteles hem niet onbekend was. Hieronymus noemt in zijne opgave van de werken van beroemde schrijvers de volgende werken van Didymus: Commentaren op alle Psamen, op de Evangeliën van Mattheus en Johannes, enz.

Het Instituut tot Onderwijs van Blinden te Amsterdam, van zijne oprichting tot heden.

Da in deze vorige bladzijden in korte trekken te hebben medegedeeld hoe treurig vroeger de toestanden der blinden in bijna elk opzicht in en buiten Europa waren, is het voor mij een groot genot U te mogen doen kennis maken met andere tijdperken, waarin het ontwikkelde humaniteitsbegrip banen brak, die langzamerhand hebben geleid tot den huidigen toestand, waarin onze zoo misdeelde natuurgenooten niet langer als onnutte wezens worden beschouwd.

Integendeel, velen zijn thans door studie, vlijt en volharding nuttige leden onzer maatschappij geworden.

In het begin der vorige eeuw ontstonden zegenrijke inrichtingen, die, hoewel op kleine schaal, het verheven doel voor oogen hielden: „Lux in Tenebris" d. i. „Licht in duisternis" te brengen.

Het eene land onderschreef dit devies eerder dan het andere. Onder de allereersten behoorde ons vaderland, het land, dat steeds op het gebied van den weldadigheidszin zijn naam hoog hield.

Bij het bespreken der vele nuttige inrichtingen voor opvoeding en onderwijs aan blinden, zoowel in ons vaderland als in het buitenland, heb ik gemeend meer in bijzonderheden te moeten treden bij de beschrijving van het Blinden-Instituut te Amsterdam.

Het was in het jaar 1808, dat in Nederland eene inrichting voor opvoeding en onderwijs aan blinden opgericht werd, die als een blijvend monument zou getuigen van Hollands weldadigheidszin.

In 1843, den 17den Mei, zegt de heer D. D. Büchler, Voorzitter van het Bestuur, bij gelegenheid van het openbaar examen der Kweekelingen van het Instituut tot Onderwijs van Blinden, o. a:

„Het is voor den landgenoot eene leuze, in den mond des vreemdelings eene vereerende lofspraak geworden, dat de Nederlandsche weldadigheid zich nimmer verzaakt! Indien voor deze lofspraak gronden of bewijzen verlangd werden, zeker, onze Inrichting zou in staat en bereid zijn, er vele aan te voeren. Terwijl zij haren oorsprong geheel aan deze bron te danken heeft, wordt zij door diezelfde bron nog dagelijks besproeid en onderhouden, en dit op eene wijze, dat men niet weet, wat meer te roemen, de weldadigheid van hen, die geven, of de gelukkige gelegenheid, om velen in het genot der weldaad te doen deelen."

En in het vijfjarig verslag van het Instituut tot Onderwijs van Blinden door het tegenwoordig Bestuur bij gelegenheid van het 90-jarig bestaan in 1898 uitgebracht, leest men:

„Wij zijn overtuigd, dat zonder de groote en warme belangstelling van onze weldadige landgenooten, die ons hunne sympathie voor deze schoone inrichting niet onthielden, wij aan de steeds hoogere eischen, die aan het onderwijs en opvoeding der blinden gesteld worden, niet zouden hebben kunnen voldoen.

Het voegt ons, dankbaar in herinnering te brengen de door velen geschonken bijdragen, giften en gemaakte erfstellingen, die, als zoovele getuigen van den Nederlandschen weldadigheidszin, ons in staat bleven stellen zoowel de belangen der jeugdige, als der

volwassen blinden in ons vaderland ter harte te nemen."

Steeds ging ons Stamhuis van Oranje voor, waar het gold de blinden te steunen en te helpen. Reeds in 1814 op den 25sten November toonden Zijne Majesteit de Koning en Hare Majesteit de Koningin hunne warme belangstelling bij gelegenheid van een langdurig bezoek aan het Instituut.

H. H. Koninklijke Hoogheden verleenden een geschenk van *f* 200.—, terwijl op 22 Januari 1815 H.M. de Koningin eene jaarlijksche bijdrage aan het Instituut verleende van *f* 500.—

Het verslag van het Instituut van het jaar 1849 maakt nog met dankbaarheid melding van de aanzienlijke giften door Koning Willem Frederik, Graaf van Nassau, aan het Instituut verleend en op denzelfden voet door Koning Willem II voortgezet, van de herhaalde blijken van milddadigheid, die het Instituut te beurt mochten vallen van H. M. de Koningin-Moeder, van de bijdragen in onbekrompen mate door Z. M. den Koning, H. M. de Koningin, Z. K. H. den Prins van Oranje, Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden en H. K. H. Prinses Frederik aan het Gesticht voor volwassen Blinden in 1844 geschonken.

In latere tijden toonden HH. Majesteiten Koning Willem III en Koningin Emma hunne hooge belangstelling en weldadigheidszin bij de bezoeken in 1879 op 26 April en in 1886 op 30 April, terwijl het bezoek van H. M. de Koningin-Regentes en H. M. de Koningin op 24 April 1896 nog door vele leerlingen met dankbaarheid herinnerd wordt.

Alvorens over te gaan tot de korte geschiedenis en de werkzaamheden van het Instituut laat ik hier volgen de namen dier mannen, die met opoffering van den kostbaren tijd, dien hunne drukke werkkring en hooge maatschappelijke positie van hen eischten, met groote toewijding en sympathie de schoone inrichting bestuurden:

OUD-BESTUURDEREN EN TEGENWOORDIGE BESTUURDEREN
VAN HET
INSTITUUT TOT ONDERWIJS VAN BLINDEN
EN VAN HET
GESTICHT VOOR VOLWASSEN BLINDEN.

Aangekomen		Afgetreden
1808	W. Holtrop	1815
1808	Hoogl. G. Vrolik	1840
1808	P. Diepvest.	1817
1808	W. Veenhuysen	1836
1810	Hoogl. J. H. van Swinden	1821
1815	Hoogl. J. Konijnenburg	1826
1817	H. H. Klijn	1828
1819	P. J. Kerkhoven	1823
1821	J. de Gijselaar Pz	1837
1823	J. C. Rente Linsen	1836
1827	A. Fock.	1839
1828	J. G. Matthes.	1835
1835	D. D. Büchler	1847
1836	Mr. J. J. Holtzman	1846
1836	B. W. van Straten	1842
1837	N. J. Pook van Baggen	1845
1839	G. J. Boissevain	1845
1840	Dr. J. van Geuns	1849
1842	Dr. H. van Beeck Vollenhoven	1862
1845	J. W. van den Broek	1848
1845	J. de Vos Jbz.	1853
1846	A. van Bosse	1852
1847	G. C. Spengler	1853
1848	Hoogl. F. A. W. Miquel	1859
1849	I. J. Landmeter	1858
1852	Mr. H. Bosscha	1856
1853	F. W. Fabius	1863
1853	Hoogl. C. J. Matthes	† 1882
1856	S. J. Graaf van Limburg Stirum	1870
1858	H. J. Modderman	1875
1859	J. Fock	1883
1862	Hoogl. J. van Geuns	† 1881
1863	Mr. Herman J. van Lennep	1875
1870	A. H. van Bosse	1875
1875	H. H. Beels	1889
1875	Mr. Th. Schiff	1889
1876	F. van Houten	1880
1881	H. J. Modderman	1883
1881	A. R. Jolles	1884
1882	Hoogl. C. H. Kuhn	—
1884	M. C. Calkoen	—
1884	Mr. C. H. van Tienhoven	—
1885	Jhr. Mr. W. G. Dedel	—
1889	Fedor C. Bunge	1897
1889	H. Reijsenbach	1891
1892	Jhr. Th. A. C. de Geer	1895
1895	Jhr. Mr. C. J. den Tex	—
1897	Mr. H. P van Heukelom	—

HET TEGENWOORDIG BESTUUR BESTAAT UIT DE NAVOLGENDE HEEREN:

Mr. C. H. van Tienhoven, President.
Jhr. Mr. W. G. Dedel, Secretaris.
Mr. H. P. van Heukelom, Thesaurier.
Hoogl. Dr. C. H. Kuhn.
M. C. Calkoen.
Jhr. Mr. C. J. den Tex.

Wanneer men kennis neemt van het groot aantal jaren, dat de meeste Bestuurders deze eervolle betrekking bekleedden, dan voorwaar is een woord van dank van onze landgenooten voor dien belangeloozen dienst, met zooveel sympathie aan de arme blinden verleend, hier op zijne plaats.

Onder het tegenwoordig Bestuur toch, zijn

leden, die twintig jaren de Inrichting bestuurden, welke het vaderland en hun tot eere strekt.

Mogen zij nog lang met dezelfde liefde, toewijding en energie hieraan hunne krachten wijden!

In 1808, op den 13den November werd door eenige wakkere mannen het Instituut tot Onderwijs gesticht, nadat reeds in 1806 door de heeren Mr. Nicolaas Calkoen, Dr. Johan Rudolf Deiman, Mr. Willem Holtrop en Professor J. Konijnenburg voorbereidende maatregelen daartoe genomen waren.

Het was op den 13den November dat bovengenoemde heeren hun mandaat neerlegden en dat door de Amsterdamsche Broederschap der vier vrijmetselaarsloges:

Concordia Vincit Animos,
La Paix,
La Charité en
La Bien-aimée

het definitief Bestuur werd opgedragen aan de H.H. Willem Holtrop als Voorzitter, Gerardus Vrolik en Pieter Diepvest als Penningmeester, terwijl de heer Warner Veenhuijsen als Schrijver fungeerde.

Willem Holtrop nam als Voorzitter, meester in de Loge „La Charité", het initiatief.

Dat de stichting op edele beginselen gevestigd was, bewijzen de schoone en gedenkwaardige woorden, die in het „Algemeen Bericht" aan alle ingezetenen van Nederland, om hen met het doel en strekking der instelling bekend te maken, geschreven staan:

„Niemand hope, maar ook niemand vreeze, dat het hier te doen zij om proselieten te maken voor de aloude Koninklijke orde. Neen! zij zelve wil zich, nevens al hare leden in dezen alleen dienstbaar doen zijn in het spoedig en met woeker helpen weder geven, èn aan hen zelf èn aan de maatschappij, die redelijke en zedelijke wezens, die voor beiden, tot hiertoe renteloos stonden."

Op den 12den December 1808 werd door Bestuurders de school geopend met drie kweekelingen. Het onderricht werd in den beginne alleen des avonds van 6—8½ uur gegeven ten huize van den heer J. van Wijk Rz., onderwijzer aan eene der scholen van de Maatschappij „tot Nut van het Algemeen," op de Glasmarkt bij de Stoofsteeg. In 1810 op den 1sten Juni werd het Instituut verplaatst naar een huis in de Koestraat, No. 2. In 1812 werd het wederom verplaatst van de Koestraat naar een huis op de Prinsengracht bij het Molenpad, waar onderwijs werd gegeven tot 1823.

Als een bewijs dat dit onderwijs toen reeds goede vruchten begon af te werpen, deel ik de volgende woorden mede uit een werkje geschreven in het Fransch: „Over den toestand van den blind geborene vergeleken met dien van den doofstomme", uitgegeven te Brussel in 1817 en samengesteld door A. Hartmann, Dr. in de philosophie, hoogleeraar aan de Universiteit te Göttingen.

Instituut Heerengracht KK 270

In dit werkje, sprekende tot Dr. Guyot, directeur van het Doofstommen-Instituut te Groningen, zegt Prof. Hartmann op blz. 21: „Herinnert ge U het bezoek, dat wij vier jaren geleden brachten aan het Instituut van blindgeborenen te Amsterdam (d. i. 1813). Met welk eene hartelijkheid deelden die blinde kinderen elkander hunne gedachten mede! Met welk eene gemakkelijkheid en juistheid beantwoordden zij onze vragen! Wat was het merkwaardig hen gade te slaan bij hun werk, hunne studie, en hunne spelen! —"

De noodige werktuigen werden welwillend door den heer Mr. Nicolaas Calkoen en de achtbare Loge „La Charité" verstrekt.

De heer J. van Wijk Rz. werd als onderwijzer vervangen door den heer Jacob Verboom, die op 23 Mei 1810 als eerste onderwijzer-directeur, optrad en deze betrekking tot 1841 vervulde.

Als muziekonderwijzer fungeerde de heer Daniël Brachthuiser, die reeds op 22-jarigen leeftijd tot organist in de Nieuwe Kerk te Amsterdam benoemd werd.

Zijne levensbeschrijving volgt onder het hoofdstuk: „Bekende Nederlandsche Blinden" op gebied van kunst en wetenschap, enz."

Achtereenvolgens bekleedden de H. H. Albarda 1841—1846, van Dapperen 1846—1875, Meijer 1875—1892 en samensteller van dit werk van 1892 tot heden de betrekking van directeur van het Instituut.

In het jaar 1823 werd, tengevolge van het toenemende aantal blinde kinderen, een ruim heerenhuis, staande op de Heerengracht K K 270, betrokken. Dit huis was van ouds genaamd „de bonte mantel". Eene korte beschrijving van de indeeling zal wellicht velen welkom zijn, die deze inrichting bezochten en herinneringen daarvan behielden.

Langs eene dubbele stoep bereikte men de zware voordeur, welke toegang gaf tot een breede marmeren gang, met twee vertrekken aan elke zijde. Deze vier vertrekken werden bewoond door den directeur, terwijl de eerste kamer aan de rechterhand ook dienst deed als directiekamer.

Aan het einde van de marmeren gang bevonden zich twee trappen, een afdalende en een opgaande. De eerste trap leidde naar een ondergang, waaraan gelegen waren de tuinkamer (bewoond door den directeur) en een vertrek met drie piano's, gebruikt voor pianolessen en studie. Onder de woning van den directeur bevonden zich verschillende lokalen, voor de mandenmakerij, de keuken en bergplaatsen.

Achter het huis lag de tuin met een groot rond perk in 't midden en een tuinhuis, dat dienst deed als gymnastieklokaal; de tuin was de wandelplaats der kweekelingen.

Langs de opgaande trap aan het einde van de hoofdgang kwam men aan de zaal, het voornaamste vertrek van het gebouw. Hier waren geplaatst het orgel, tegenover den schoorsteen, en daarnaast twee piano's met pedaal; aan elke zijde van den schoorsteen stond een vleugelpiano. Het schoon gebeeldhouwd plafond en de vier wandschilderingen op doek van de Witt, voorstellende de jaargetijden, gaven deze zaal een artistiek aanzien. Dit vertrek deed dienst als eetzaal en als plaats voor lessen in orgelspel en zang; ook werd hier elken Woensdagmorgen de uitvoering van muziek voor de bezoekers gegeven.

Naast deze zaal was de kamer voor de beide inwonende onderwijzers.

Langs een houten trap bereikte men de eerste etage met vier groote vertrekken, beurtelings gebruikt voor het geven van onderwijs in wetenschap en handwerken. Ook deed een dezer kamers, waar drie piano's stonden, dienst als studiekamer. Nog bevonden zich op deze etage twee kleinere vertrekken, het eene gebruikt als dokters- en spreekkamer, het andere als slaapkamer voor het gezin van den directeur. Een trap leidde naar de ziekenkamer (later badkamer) waaraan grensde de slaapzaal voor de groote meisjes. Boven deze slaapzaal was die voor de kleine jongens en meisjes en boven de ziekenkamer, het vertrek voor de dienstboden. Boven de schoolvertrekken bevond zich het grootste lokaal van het huis, de slaapzaal voor de jongens en daarnaast een klein vertrek, het kleedkamertje voor de onderwijzers.

Van de groote zolders werden, toen het aantal kweekelingen belangrijk toenam, verschillende vertrekken afgetimmerd, als ziekenkamer en kamer voor pianostudie. Ook bevonden zich in dit gedeelte van het gebouw de drukkerij en mangelkamer.

Het eerste bezoek aan een blinden-instituut in het algemeen, doet een eigenaardig gevoel bij de meesten ontstaan.

Dit gevoel is gewoonlijk een mengeling van beschroomdheid, medelijden en bewondering.

De meeste menschen denken: achter deze muren houdt de wereld op te bestaan. Eenigszins is dit te begrijpen. Terwijl daarbuiten het koortsachtig gejaagde leven voorbij snelt, geeft het den indruk, dat daarbinnen stille, kloosterachtige vrede heerscht. Men maakt zich zoowel van de blinden als van hun tehuis in het algemeen verkeerde voorstellingen; men stelt zich de jeugdige blinde kinderen gewoonlijk voor als onbeholpen, in zich zelf gekeerde en droevige schepseltjes, die hun leven in werkeloosheid doorbrengen en volstrekt geen blijdschap en pleizier op de wereld kunnen genieten.

Langzamerhand overwint men den eersten indruk, want de blinde kinderen, vooral de jongeren toonen een bewegelijk, vroolijk en tevreden volkje te zijn, dat geen klacht uit, geen verdriet verraadt en dat zich als ijverig, leergierig, open en aanhankelijk tegenover zijn onderwijzers toont en zich gaarne schikt naar den wensch en wil van zijn meerdere. Reeds lang zijn ze vergeten, wat zij vroeger in het ouderlijke huis hebben geleden van vereenzaming, hulpeloosheid en verveling. Zij gevoelen zich hier met hunne makkers gelukkig, en vergeten bijna, dat zij van de edele gaven des hemels „het licht" beroofd zijn, in één woord, zij gevoelen zich hier gelukkig en tevreden.

De oudere kweekelingen (17 tot 19 jarigen leeftijd) hebben reeds andere plichten dan de kleintjes, zij zijn dan ook ernstiger, rustiger en bedaarder. Ze hebben reeds hunne zorgen. Velen hunner denken er onwillekeurig aan, dat het wellicht het laatste jaar is, dat voor hunne vorming bestemd is en dat zij spoedig de gastvrije vertrekken, vrienden en kameraden verlaten moeten om in de woonplaats hunner ouders het brood te verdienen en den strijd om het bestaan aan te binden, waaraan niemand zich kan onttrekken. Onder de groote kweekelingen komen er in het Instituut ook enkelen voor, die eerst op lateren leeftijd blind werden en in hun ongeluk nog het voorrecht mochten genieten opgenomen te worden. En al is het aanvankelijk dezen moeilijk gevallen het onbeperkte vrije, of liever luie leven dat zij, vooral tengevolge van hun on-

geluk, thuis leidden, vaarwel te moeten zeggen om zich te schikken naar de regels van het Instituuts leven, zoo waardeeren zij toch zeer den troost, dien zij vinden in het leven met h e n, die hetzelfde lot deelen en veelal valt het hun zwaar weder te midden der zoo zeer bevoorrechten in het ouderlijke huis terug te keeren.

En wanneer dan de bezoeker een paar uren doorgebracht heeft, te midden van die jongens en meisjes, die hen hebben doen verbazen over hetgeen vlijt, ernst en toewijding bij hun werk tot stand bracht, dan verder schoonsten in Amsterdam en maakt met den voorgevel, geheel symmetrisch ontworpen, opgetrokken in Hollandschen baksteen en versierd met natuur- en kunstzandsteen, een flink, forsch geheel.

Boven de zware dubbele deur, die toegang verleent tot het gebouw, staat in gouden letters de zinspreuk: „Lux in Tenebris", (licht in duisternis) het eigenlijke devies van hen, die zich tot doel stellen door alle middelen, die opvoeding en onderwijs aan de hand geven, het lot der blinden te verbeteren en daardoor een lichtstraal op hun duister pad te werpen.

Instituut tot Onderwijs van Blinden, Amsterdam, Vossiusstraat 56.

laat hij zeker met dankbaarheid in het hart deze inrichting, die zoovelen tot zegen is.

Het Instituut op de Heerengracht K K 270 werd langzamerhand te klein, wilde men aan de aanvragen om plaatsing voldoen. Het Bestuur besloot, vertrouwende op den steun van alle blindenvrienden, over te gaan tot het stichten van een grooter gebouw, dat geheel aan de eischen zou moeten beantwoorden. Een geschikt terrein nabij het Vondelpark, in de Vossiusstraat, groot 1600 M² werd aangekocht en in October 1885 werd het nieuwe gebouw betrokken. Dit gebouw waarvan men hiernevens eene afbeelding vindt is een

Men gaat eene breede monumentale trap op, die tot de hoofdgang van het gebouw leidt. Nu bevindt men zich vlak tegenover den ingang der muziekzaal, waar het licht toegang verkrijgt door in zachte tinten gekleurd glas van ramen en deur. Men ziet deze, op de bovenste trede van de trap gekomen, met de geopende deuren en in de verte de lichtkroon.

In de volgende bladzijden heb ik mij tot doel gesteld de verdere inwendige verdeeling van het gebouw en de inrichting ervan te beschrijven. De afbeeldingen der onderscheidene lokalen geven een denkbeeld van het onderwijs en de opvoeding aan blinde kinderen verstrekt.

Alvorens de o p v o e d i n g en het o n d e r w i j s in

het Instituut te behandelen, meen ik de volgende korte inleiding vooraf te moeten laten gaan.

Het is een onbetwistbaar feit, dat de toestand van het blinde kind geen normale is: wat men ook doet, het zal altijd ten achter staan bij het ziende. Het is door zijn gebrek niet zoo handig en minder vlug in zijne bewegingen: door de oorzaak van het lijden, zijn velen minder bevattelijk en hebben minder aanleg voor wetenschappelijke ontwikkeling. Zijn uiterlijk, dat minder aanspreekt, is dikwijls droevig om te zien. Welnu, ondanks dat alles kan het slagen in de wereld. Ik ben er innig van overtuigd, maar onder die voorwaarde, dat het voorbereid worde door eene uitstekende opvoeding, flink en krachtig volgehouden. Het kind van zijn kant moet moedig, geduldig en bedaard zijn, opdat het, zonder klachten te uiten, den tegenspoed, dien het telkens kan ontmoeten, het hoofd weet te bieden.

Om dergelijke leerlingen te vormen, heeft men uitstekende onderwijzers noodig, bij wie opoffering en toewijding de eerste hoedanigheid, het hoogste talent is. Hier moet meer dan bij eenige andere betrekking een beroep gedaan worden op een intens gevoel van plicht, op de liefde voor het blinde kind.

Op eene inrichting van onderwijs aan blinden is naast degelijk onderwijs, zeer noodzakelijk het geven van eene goede opvoeding. In welken toestand de blinde zich later ook zal bevinden, is het voor hem eene zaak van gewicht, om door het correcte van houding en manieren, door minzaam optreden en vooral door zijne zedelijke waarde, hetgeen hij in physiek opzicht mist, te vergoeden.

Eene opvoeding, die dit beoogt, eischt den paedagoog in den waren zin. Het is mij dan ook in de laatste jaren bij het bezoeken van blinden-inrichtingen in het buitenland herhaaldelijk voorgekomen, dat men niet meer den medicus of dezen of genen philantroop zoekt om aan het hoofd dier inrichtingen te staan zooals weleer, toen de meeste inrichtingen voor blinden meer een soort ziekenhuizen, asylen of instellingen van onderstand waren, doch den opvoeder, den onderwijzer.

De onderwijzer aan een blinden-instituut heeft veel te verbeteren, wat in het ouderlijke huis bedorven is.

Hoewel het een plicht is, in het belang van het kind, met kracht en klem op te komen tegen de ziekelijke en veelal weekelijke wijze van opvoeding in het ouderlijke huis, toch kan men begrijpen, dat het met meer aanhankelijkheid en teedere liefde, door de moeder vooral, gekoesterd wordt. Deze teederheid evenwel verleidt haar, het kind te vertroetelen en het tot elke zelfstandige bezigheid ongeschikt te maken, zoodat het later, in eene inrichting van onderwijs opgenomen, overigens normaal ontwikkeld, verstandelijk en lichamelijk zeer ten achter is, terwijl bovendien allerhande afkeurenswaardige bewegingen, als schudden met het hoofd, dwaze bewegingen met de handen, enz. enz.,

Trap, die leidt naar den hoofdingang van het Instituut.

reeds zoo ingeworteld zijn, dat meermalen de grootste inspanning der onderwijzers niet vermag het kind die aanwensels, welke het later zoozeer ten nadeele zullen zijn, af te leeren.

In tegenoverstelling dezer teederheid komt het evenwel eene enkele maal voor, dat het eigenbelang der ouders hen verleidt het arme blinde kind te exploiteeren, door het opwekken van medelijden bij het groote publiek, en het, van de eene plaats naar de andere trekkende, op te leiden tot bedelarij. Dit geeft eene bron van inkomsten, die zij niet willen derven. begeerte om te willen pronken en te schitteren met zijne leerlingen is zeer af te keuren. Men onderwijst toch geen blinden om ze in een museum te plaatsen, doch wel degelijk om ze in staat te stellen hun brood te verdienen.

M. DE LA SIZERANNE, de bekende blinde paedagoog te Parijs, wijst op de overlading, hetgeen vooral plaats had in het begin der 19e eeuw, toen men begon in te zien, dat de blinden vatbaar voor onderwijs waren.

Astronomie, aesthetica, oude talen, enz. stonden op de programma's van onderwijs. Men is gelukkig

Muziekzaal.

Zelfs komt het in het buitenland herhaaldelijk voor, dat blinde kinderen gehuurd worden per dag of per week.

In Egypte, waar de blindheid het menigvuldigst voorkomt (1 op de 100), is de exploitatie van blinde kinderen het sterkst.

Daar het publiek geneigd is van den blinde dikwijls veel te eischen, kunnen vele onderwijzers geen weerstand bieden aan de verzoeking om hunne leerlingen zekere tours de force te laten verrichten, welke meer geschikt zijn, de bewondering van den bezoeker op te wekken, dan dat ze dengene, die deze kunststukken verricht, in de toekomst ten goede komen.

Die zucht tot het inoogsten van loftuitingen en die teruggekomen van die overlading, hoewel er in Engeland en in Amerika nog inrichtingen zijn, die bepaald te veel willen geven; deze zijn evenwel meer bestemd voor blinden uit de hoogere klassen der maatschappij. Deze overlading in de school, maakt den blinden handwerker later, indien hij bijvoorbeeld het mandenmaken enz. moet leeren, eenigszins verwaand, onhandig zelfs; hij gevoelt zich ongelukkig, omdat het te veel in de school, later het te weinig in de werkplaats zich doet gevoelen.

De degelijkheid van een instituut bestaat niet in het vormen van één zeer uitstekend en merkwaardig kweekeling, maar veeleer in het vormen van een flink

aantal goede leerlingen. Wat overlading betreft, men vergete hierbij nimmer, dat het bevattingsvermogen eene zekere grens heeft; het treedt buiten de grens, wanneer men den geest boven zijn natuurlijk peil wil brengen. Eene zaak goed geleerd, maakt den geest sterker dan eene menigte dingen door het geheugen opgenomen en oppervlakkig gekend.

Men moet derhalve het geheugen en het verstand van den jeugdigen blinden leerling niet overladen en niet trachten een kleinen encyclopaedist van hem te maken.

Saint-Marc Girardin zegt over deze zaak: het verstand kan alleen gevormd worden door nadenken en verwerken, niet enkel door de oefening van het geheugen, waardoor men in plaats van mannen, papegaaien kweekt.

Groot gewicht hecht ik in het Instituut bij het onderwijs aan de mondelinge voordracht. Wanneer de onderwijzer een helder, schoon geluid bezit, bij eene levendige voordracht, dan doet hij wonderen. De kinderen, al zien ze de uitdrukking van het gelaat van hun onderwijzer niet, geven zich onmiddellijk en met juistheid rekenschap van de meerdere of mindere opgewektheid, toewijding en lust voor zijne taak. Schoolboeken zijn goed en moeten er zijn om voor het kind de les, die de onderwijzer mondeling verklaard en toegelicht heeft, in een kort bestek te kunnen herhalen.

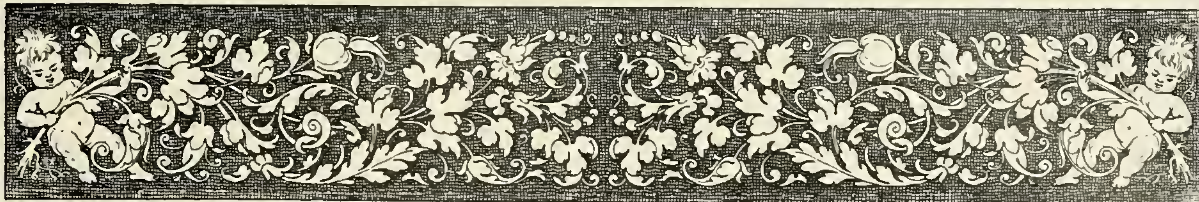
In eenige inrichtingen van onderwijs aan blinden geeft men de voorkeur aan blinde onderwijzers en ik ken instituten waar zelfs een blinde als directeur aan het hoofd staat. Er is evenals bij de meeste zaken, een voor en een tegen, en groot is het aantal dergenen, die hunne meeningen over deze gewichtige vraag ten beste gegeven hebben.

Het was op het congres van directeuren en onderwijzers aan blinden te Parijs in het jaar 1900, dat de volgende vraag werd behandeld: „Moet men het onderwijs en de opvoeding der blinde kinderen aan blinde onderwijzers toevertrouwen? en ingeval van bevestiging, in welke mate kan men dit dan doen?"

Een twaalftal directeuren van blinden-instituten uit Frankrijk, Duitschland en Italië behandelden deze vraag. Ook schrijver van dit werk had deze vraag van alle zijden beschouwd en bracht hierover zijn rapport uit. Hij had het genoegen zijne denkbeelden daarin nedergelegd, aangenomen te zien. Het zou hem te ver van zijn onderwerp voeren, indien hij deze verhandeling, die ruim een twintigtal bladzijden zou innemen, hier eene plaats gaf.

Thans ga ik over tot de behandeling van de verschillende vakken van onderwijs. Vooraf deel ik mede dat het godsdienstonderwijs aan de leerlingen van het Instituut gegeven wordt door de leeraren der verschillende gezindten. Om dit onderwijs zoo vruchtbaar mogelijk te doen zijn, zijn verschillende bijbelboeken en werkjes voor godsdienstonderwijs, in Brailledruk aanwezig, voor Protestanten zoowel als voor Roomsch-Katholieken en Israëlieten.

Het Lezen.

Het doel van het onderricht in het lezen moet, evenals bij de zienden, zijn: vlot en met gevoel en uitdrukking lezen.

Dit doel ligt helaas voor de blinden oneindig verder af dan voor de zienden: de organen toch, die hierbij hunne werking verrichten, zijn zoo verschillend.

Hetgeen noodig is om met gevoel en toon te lezen, wordt door den blinde alleen door groote inspanning verkregen: dat is in de eerste plaats het vlug lezen en niet het langzaam woord voor woord uitbrengen.

Door veel oefening volgens een bepaald systeem kan hij het ver brengen, doch hij zal nooit den ziende evenaren, daar hij nimmer, zooals wij dit doen, eenige volgende woorden in het geheugen opneemt en de beteekenis van den zin zal begrijpen vóór het einde.

Eenige jeugdige blinden hebben het in de kunst van lezen door den eigenaardigen bouw hunner vingers tot eene verbazende hoogte gebracht.

Niet alle vingers zijn voor het lezen even geschikt; de smalle, dun gevormde vinger, zooals die veelal bij meisjes voorkomt, is beter dan de breede en plompe vinger. Toch kan ik niet beweren, dat meisjes steeds beter lezen dan jongens. Ook doet het zich voor, dat zelfs minder begaafde kinderen eene groote vlugheid in het lezen bezitten, wat alleen aan den meer ontwikkelden tastzin is toe te schrijven.

Zoo heb ik een leerling, die tot ieders verbazing bij voorkeur met e e n e hand zeer vlug leest.

Men vindt onder die zoogenaamde vlug-lezers, dat is bij hen, wier tastzin in de vingers verbazend ontwikkeld is, niet steeds degenen, die, zooals ik reeds even aanstipte, den zin der woorden dadelijk begrijpen: het zijn meermalen „mechanische lezers."

Als van het hoogste gewicht bij het leeren lezen heeft men te letten op den te gebruiken lettervorm.

In de volgende bladzijden wensch ik u bekend te maken met eenige der voornaamsten daarvan.

Zonder eenigen twijfel is de B r a i l l e-lettertype, dat is „de puntletter" gemakkelijker te lezen dan, als ik het zoo noemen mag, „de lijnletter". Dit wordt verklaard doordat de punt bij eene geringe afmeting in breedte, voor den tastenden vinger een zeer goed voelbaar reliëf aanbiedt; ook geeft de meer karakteristieke vorm van de puntletter (Braille-type) althans bij de meeste letters, bijv.: de *o. s. m. n.* enz. den blinden lezer meer gemakkelijkheid dan de eentonige lijnvorm.

De lijnletter is te verdeelen in twee soorten, namelijk de Latijnsche letter en de letter, uitgevonden door den Engelschman Moon.

Om eene duidelijke voorstelling te geven van de Latijnsche letter in hoogdruk, in onderscheiden vorm, waarin de lees- en leerboeken in vroegeren tijd werden gedrukt, verwijs ik naar de hierbij gevoegde teekening, die het titelblad voorstelt van het in Braille-schrift verschijnend Tijdschrift voor Blinden „D e B l i n d e n-v r i e n d."

Voor de boeken, gedrukt met een dezer lettertypen, bediende men zich van den lettervorm, gebezigd voor den regel op het titelblad onderaan „g e d r u k t o p d e p e r s v a n h e t I n s t i t u u t."

Bij de aanvaarding mijner betrekking, vond ik dit schrift in het Instituut bijna algemeen in gebruik. Het duurde niet lang, of ik was overtuigd van de groote inspanning, die de arme kleinen zich moesten getroosten om enkele letters te leeren. Na jaren van oefening waren eenigen nog niet zoo ver, dat zij konden lezen en enkelen leerden het nooit. Het gebeurde mij meermalen, dat de oudere leerlingen deden alsof ze lazen, dat is, voelen met de vingers over het papier, doch voor hun gemak het stuk, dat hun door een goed lezer eenige malen was voorgelezen, van buiten hadden geleerd. Overbodig is het te zeggen, dat op deze wijze van eigen studie niets terecht kwam.

Een volgend stelsel van zekeren T. M. Lucas, het universeele blinden-alphabet genoemd, bestaat uit eene punt, een cirkel, een halven cirkel in twee grootten, eene langere en eene kortere rechte streep: aan den grooteren halven cirkel en aan de langere streep is aan een einde eene punt gevoegd. Uit deze acht teekens worden door verschillenden stand dertien grondteekens en door nog andere mogelijke standen een veertig andere teekens gevormd, waarvan Lucas er slechts 36 gebruikt. Naar het stelsel van Lucas zijn door de Vereeniging te Londen om blinde kinderen het lezen te leeren, een groot aantal godsdienstige werken gedrukt.

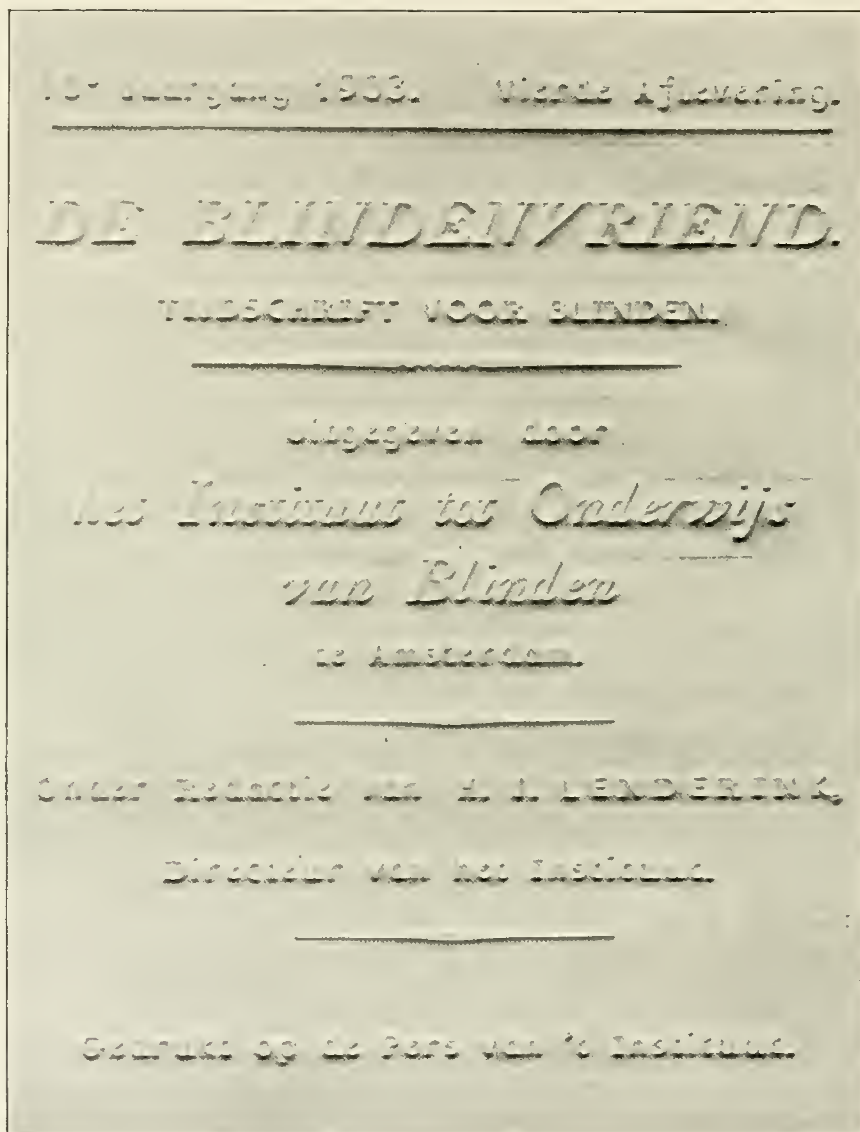
In Amerika vindt men den eersten hoogdruk, samenvallende in den tijd der stichting van het Instituut te Boston en te Philadelphia. De drukkerij van de laatstgenoemde inrichting leverde reeds in 1833 (het stichtingsjaar) in de eenvoudige Romeinsche letter het eerste boek, dat voor blinden in Amerika verscheen, n.l. het Evangelie van Johannes.

Het is zeer opmerkenswaardig, dat reeds vroeg de kunst om te schrijven menigen blinde vrij vlug afging voor en aleer hij had leeren lezen.

In de oudste geschriften over blinden vindt men, althans vóór 1784 over het lezen niets vermeld.

Vele proeven werden er genomen om een druk te verkrijgen, die voor de blinden geschikt was. Zeer bedrijvig waren op dit terrein de Engelschen; prijzen werden uitgeloofd voor hem, die een bruikbaar schrift voor blinden uitvond, o. a. door de Academie te Glasgow in Schotland.

De lettertype, welke in dien tijd eene onderscheiding waardig gekeurd werd, is die van dr. James Gall.

Titel-omslag „De Blindenvriend"

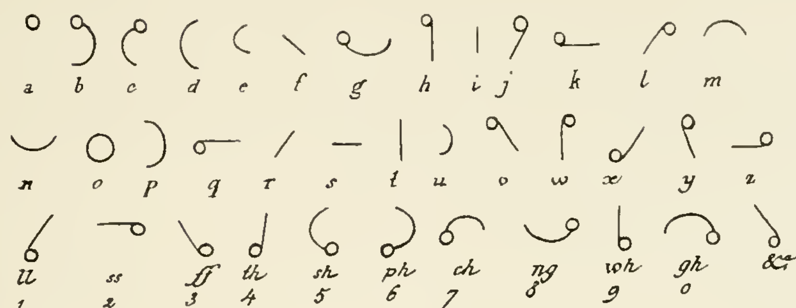
Den blinden dr. Moon (1818—1894) in Brighton, gelukte het een schrift te construeeren, dat om zijne eenvoudige samenstelling aanbeveling verdient; dit schrift heeft zich tot op heden kunnen handhaven, (zie de teekening) vooral, omdat de uitvinder en zijne opvolgers met aanzienlijke geldsommen konden werken.

Ik verwijs mijne lezers naar zijne levensbeschrijving, die ik plaatste onder „de beroemde blinden," daar hij zonder tegenspraak den dank van duizenden blinden

verdient; zijn merkwaardig leven zal menigeen belang inboezemen.

Overigens zijn de dagen van dit Moon-schrift geteld, want een andere blinde, een Franschman, deed eene uitvinding, die tot heden niet overtroffen werd. Deze beroemde blinde is LOUIS BRAILLE: meermalen zal in dit werk die groote weldoener der blinden genoemd worden, wiens portret met uitvoerige levensbeschrijving men hierachter zal vinden; toch moet ik met een enkel woord hem, naast zijn onovertrefbaar schrift, op deze plaats, bekend maken.

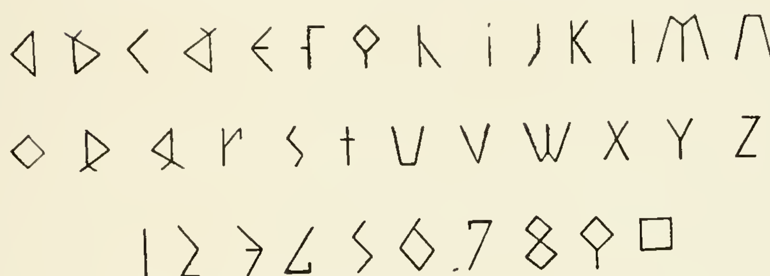
Als kind spelende, verwondde hij het oog met een scherp werktuig: dit oog was onmiddellijk verloren en korten tijd daarop het tweede. In 1819 werd hij in het Instituut te Parijs opgenomen. Hier ontwikkelde hij zich snel en van bekwaam leerling werd hij spoedig leeraar zijner lotgenooten. In dien tijd deed een Fransch artillerie-officier, CHARLES BARBIER, eene uitvinding, die als de voorlooper van het Brailleschrift kan beschouwd worden. Deze BARBIER had evenwel zulk een groot aantal punten noodig om klanken en teekens voor te stellen, dat het schrift ten eenenmale onmogelijk bleek.

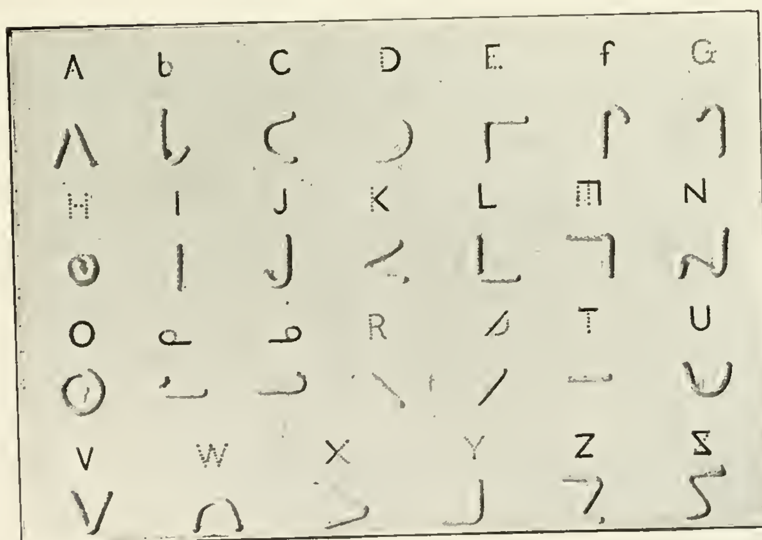

LUCAS-schrift.

By
Jacob Snider Jun: Rec: Sec.
November
1833.

Amerikaansche lettertype in hoogdruk van het Instituut te Philadelphia.

Letter en cijfertypen van Dr. JAMES GALL.

MOON-schrift.

BRAILLE, een uitstekend rekenaar, berekende hoeveel of liever hoe weinig punten hij noodig zou hebben om alle letters van het alphabet der zienden, door groepen van punten voor te stellen.

Hij vond, dat het aantal van zes punten voldoende was en groepeerde deze.

Het schrijven en lezen van „Braille".

Hierbij geef ik dit alphabet, zooals het thans in alle landen gebruikt wordt, met eenige wijziging voor Amerika, enz.

Men stelle zich zes punten voor, twee aan twee onder elkaar geplaatst; er zijn dus drie rijtjes van twee punten ieder, deze worden genoemd bovenste, middelste en onderste rij.

De *a* wordt derhalve geschreven in het bovenste rijtje rechts, enz.

In het eerste lijstje ziet men op welke wijze geschreven, in het lijstje daarnaast hoe gelezen wordt.

De dikke punten wijzen de letters aan, deze worden alleen geprikt: de dunne punten wijzen de plaatsen aan die open blijven. Bij cijfer 2 ziet men vier teekens, in een vakje afgebeeld, deze zijn voor de Fransche taal; bij cijfer 3 vindt men het

geheele rijtje teekens, eveneens voor de Fransche taal; bij *4* vindt men z e v e n teekens voor de Duitsche taal, terwijl in het vakje daarvóór *sch* en *ch* voor Nederlandsch en Hoogduitsch staan.

Zoo men dit alphabet van Braille eenigszins nauwkeurig bekijkt, dan ziet men, dat, indien men de eerste 10 letters van *a* tot en met *j* kent, er slechts, om de letters van *j* tot en met *t* te leeren, één punt rechts in het derde rijtje onder die *10* letters behoeft geplaatst te worden,

De *w* die in de Fransche taal n i e t bestaat, is in onze taal nu de omgekeerde *r* geworden. Stel, men in staat gesteld met deze 10 teekens gemakkelijk alle beeijferingen te maken. Men zorge, wil men de l e t t e r s voor cijfers gebruiken, het c ij f e r t e e k e n er voor te plaatsen. (Men zie verklaring der teekens in de rubriek „rekenen".)

Men mag derhalve het Braille-schrift gerustelijk het i n t e r n a t i o n a l e schrift der blinden noemen. Zeer zeker verdient het Braille-muziekschrift v o l k o m e n dien naam.

Velen hebben gepoogd op dit gebied zoo mogelijk nog iets beters te geven. Wijzigingen in dit schrift brachten een Belg, met name CARTON, een Amerikaan,

ALPHABET DER BLINDEN,
zooals dit van Rechts naar Links geschreven wordt.
Methode Louis Braille (1834).

LETTERS EN LEESTEEKENS [1]

j i h g f e d c b a

t s r q p o n m l k

è à é ç [2] z y x w v u

œ ü ï ë û ô î ê â ù [3]

sch ch à äu ö ü ei eu au [4]

» • « ( ) ! ? . : ; ,

Hoofdletter. Cijferteeken. æ ò of § ì — Apostr. ' of afbrekingst.

CIJFERS EN ALGEBRAÏSCHE TEEKENS

0 9 8 7 6 5 4 3 2 1 Cijfert.

√ < > = / — × + :: ⁝

[1] De dikke punten wijzen de letters aan; deze worden alleen geprikt; de dunne punten wijzen de plaatsen aan die open blijven.

HANDLEIDING
voor de behandeling van het Braille-Schrift.

De dikke punten vormen de letters deze worden alleen geprikt.

De schrijfstift wordt *loodrecht* op het papier gehouden.

Er wordt geschreven van *rechts* naar *links*.

Getallen worden aangeduid door onmiddelijk vóór het eerste cijfer e e n m a a l het cijferteeken te plaatsen.

Achter ieder woord, getal of teeken wordt een *vakje opengelaten*.

Het *nummer der bladzijde* wordt rechts in den bovenhoek geschreven.

Verzen worden als proza geschreven met het slotmerk :. aan het einde van den versregel vlak achter het laatste woord of leesteeken.

Het *papier* wordt op 2 cM. van den rechterkant omgevouwen (voor het inbinden). De bovenkant van het papier wordt tegen de sluiting van de lei aangelegd en het klepje gesloten. Door dat sluiten maken vier stifjes vier gaatjes in het papier; is nu één zijde volgeprikt, dan wordt het papier omgekeerd en de bovenste gaatjes op de onderste stifjes gelegd, het klepje gesloten en de liniaal, welke rechts geopend wordt, weer achtereenvolgens verplaatst.

ALPHABET DER BLINDEN,
zooals dit gelezen wordt.
Methode Louis Braille (1834).

LETTERS EN LEESTEEKENS [1]

a b c d e f g h i j

k l m n o p q r s t

u v w x y z ç é à è [2]

ù â ê î ô û ë ï ü œ [3]

au eu ei ü ö äu à [4] ch sch

. ; : . ? ! ( ) « • »

Apostr. ' of afbrekingst. — ì ò of § æ Cijferteeken. Hoofdletter.

CIJFERS EN ALGEBRAÏSCHE TEEKENS

Cijfert. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

⁝ :: + — × / = > < √

[1] De dikke punten wijzen de letters aan; deze worden alleen geprikt; de dunne punten wijzen de plaatsen aan die open blijven.

wilde verklaren hoe de *r* wordt geprikt, dan zegt men: schrijf of prik in het r e c h t s c h e b o v e n s t e, m i d d e l s t e en o n d e r s t e rijtje en in het l i n k s c h e m i d d e l s t e rijtje eene punt. Daar men van rechts naar links schrijft, krijgt men, indien men het blad omkeert de leesteekens in relief, welke dan door den vinger van den blinde betast of gevoeld worden.

Dit schrift wordt eveneens door het maken van andere groepeeringen voor de muziek toegepast, waarop ik later terugkom bij het hoofdstuk „muziek." Eveneens worden, door gebruik te maken van de eerste tien letters, van *a* tot en met *j*, de c ij f e r s van 1 tot 10 gemaakt. Vernuftig uitgedachte toestellen hebben ons WAIT, een Portugees, MASCARÓ en anderen aan, zonder evenwel hunne methode, zelfs in hun eigen land, ingevoerd te kunnen krijgen. Ook deed de Oostenrijker ENGELMANN, de stichter van het Blinden-Instituut te L i n z, eene poging een stelsel voor een puntschrift samen te stellen, hetgeen niet voltooid werd.

Het Braille-puntschrift heeft tegenwoordig de geheele blindenwereld veroverd, alle volkeren hebben het voor de niet zienden aangenomen en naar de eigenaardige teekens hunner taal gewijzigd. Het nut dat dit schrift stichtte, de groote belangen der blinden, die daardoor werden gediend, zullen het, al mocht het in de toekomst moeten plaats maken voor eene andere uitvinding met nog grootere voordeelen, door alle

tijden heen eene *eerste plaats* in de geschiedenis van het blindenwezen waarborgen. Gedurende een groot aantal jaren werd, vooral in Engeland en later in Duitschland een harnekkige strijd gevoerd over de voordeelen van het lijnschrift boven het puntschrift, totdat in het jaar 1888 op het congres te Keulen aan dezen strijd een einde werd gemaakt en beide wijzen van druk werden behouden, dat is het punt- en het lijnstelsel voor druk en schrift. Toch werd aan het puntschrift bij het onderwijs in blinden-instituten de voorkeur gegeven. Men heeft aan dien strijd menige proeve van lettertype te danken waarvan de voornaamste en meest practische is die van KUNZ, directeur van het Instituut te Illzach in den Elzas, waarvan hierbij de afbeelding. Men lette bij deze gravure op de verbinding der Braille-punten tot lijnen, tweede en derde alinea.

De wijze waarop blinden lezen, wekt de verwondering op van vele zienden. De ontwikkeling van den tastzin, die den blinde in staat stelt, niet alleen enkele punten te voelen, maar ook de plaatsing der punten ten opzichte van elkaar en den afstand der punten tot elkander, zeer nauwkeurig te bepalen, schijnt bij de eerste waarneming iets buitengewoons, zoodat de zienden met groote opmerkzaamheid dat lezen volgen.

EV. JOH. 12.
JCH BIN GEKOMMEN IN DIE WELT, ALS EIN LICHT, AUF DASS, WER AN MICH GLAUBT, NICHT IN DER FINSTERNIS BLEIBE.

De techniek van het lezen is met eene kleine uitzondering overal bijna dezelfde. Meestal wordt met den wijsvinger van de rechterhand gelezen en deze glijdt òf *alleen* over de regels van het blad òf hij wordt door den wijsvinger van de *linkerhand* als oriënteerenden vinger begeleid; deze laatste manier schijnt tot het snel opzoeken van den volgenden regel bijzonder dienstig te zijn.

Er zijn blinden-instituten, waar men er prijs op stelt, dat ook de andere vingers van de hand geoefend worden, om. in elk geval van tijdelijke onbruikbaarheid van den wijsvinger door snijden, branden, klemmen, enz. deze als plaatsvervangers dienst te laten doen.

De vingertop is hoofdzakelijk het tastend gedeelte en zoo slechts de letter (de punten) duidelijk is, dan is meestal aanraking reeds voldoende om haar te kennen.

Zooals ik reeds mededeelde, is de vorm van den vinger van grooten invloed.

Het lezen valt moeilijker indien de huid van den vinger door zwaar handwerk dikker wordt.

De blinde onderscheidt even zoo goed als de ziende *goed* en *slecht* schrift. Goed geschreven noemt hij het werk, indien de letter gemakkelijk en duidelijk voelt, waardoor hij vloeiend en zonder moeite leest. Zeer licht wordt bij het schrijven een punt te veel of te weinig gemaakt; hoe spoedig wordt een punt niet geprikt op eene onjuiste plaats, waardoor dadelijk een geheel ander letterteeken ontstaat of een groep punten bij elkaar komt, die niets beteekenen. De vinger komt aan den vreemden vorm, de lezer houdt verbaasd op, onderzoekt grondig en gaat eerst dan verder, nadat hij ontdekt heeft, dat er een fout ingeslopen is. Het kan zelfs voorkomen, dat er zinstoring plaats heeft, waardoor de toestand erger wordt. Stapelen dergelijke fouten zich op, dan is het lezen voor den leerling geen genoegen meer, maar wordt het een inspanning, zoodat hij het boek ontevreden op zij legt.

Enkele malen hoort men dan ook in een blinden-instituut: ,,O! dat heeft Mej. A. geschreven, dat is mooi", of ,,Mevr. B. heeft weder een boek afgeleverd, dat is heerlijk!"

Daarentegen hoort men ook wel eens: ,,Jammer, dat Mej. C. deze gedichten heeft geschreven (in puntschrift gebracht), zij maakt zoo vele fouten, het boek is nauwelijks te lezen."

Maar zelfs, wanneer het schrift zonder fouten is, dan is de zaak nog niet altijd in orde.

Zoo de punten ongelijkmatig worden gemaakt, d. i. enkele goed en krachtig, andere daarentegen flauw, bijna zonder reliëf, dan ontstaat er eene ongelijkmatigheid, die bij het lezen hindert; de lezer wordt prikkelbaar, zijn genoegen is bedorven en de belangrijke stof vermag hem niet te boeien.

Dergelijk schrift noemt de blinde: *slecht* schrift.

Men vergist zich, wanneer men meent, dat de tastzin minder gevoelig is dan het oog en dat het lezen der blinden met den vinger minder vermoeiend is.

Zienden kunnen uren lang onvermoeid lezen, zonder dat het oog, althans voor het oogenblik, schade lijdt. Bij blinden is de duur van het lezen *beperkt*.

De beste lezer brengt het niet verder dan tot drie à vier uren; dàn ontstaat in de vingers een zoogenaamd ,,stompgevoel", het lezen gaat minder vlug en de leeslust is verdwenen. Hoe beter het schrift, hoe duidelij-

ker, gladder en ronder de punt is, des te langer kan er gelezen worden, zonder dat die vermoeidheid zich doet gevoelen. Koude handen bevorderen het vlug lezen niet, terwijl eveneens een sterk transpireeren der hand belemmering bij het lezen veroorzaakt.

Een blind meisje, dat zit te lezen.
(Keizerl.-Koninkl. Blinden-Instituut te Weenen.)

Hierbij eene afbeelding van een blind meisje, dat zit te lezen. Met hare goed geopende oogen, die den leek helder en normaal voorkomen, staart zij als het ware recht voor zich uit, zonder eenig gezichtsvermogen.

Voordat het blinde kind het eerste der zes deeltjes, waaruit de „Leescursus" bestaat, in handen wordt gegeven, worden, teneinde den juisten lettervorm te leeren, naast de gewone spreekoefeningen, oefeningen gedaan met de letterplank (zie figuur I bovenaan), eene plank van ongeveer $\frac{3}{4}$ M. lengte en 2 d.M. breedte, welke door een latje in de lengte en een tiental latjes in de breedte in een twintigtal rechthoekjes is verdeeld.

In ieder rechthoekje bevinden zich 6 gaatjes, welke zoo geboord zijn, dat er drie rijtjes van twee onder elkaar gevormd worden (bovenste, middelste en onderste rijtje.)

In deze gaatjes passen daarvoor gemaakte stokjes, die aan het eene eind in een knopje eindigen.

Alvorens met het leeren der lettervormen te beginnen, wordt het blinde kind deze plank in handen gegeven, om haar zoo goed mogelijk te bevoelen. Hierbij wordt gewezen op de plaatsing der gaatjes, hoe de stokjes in de gaatjes passen, enz. De blinde leerling mag eerst 6 stokjes in de gaatjes van het eerste rechthoekje plaatsen.

Vervolgens alleen in de gaatjes aan de rechterzij (rechts boven, rechts midden en rechts onder). Hierna rechts boven en rechts onder, niet rechts midden, niet rechts onder, rechts midden en rechts boven. Daarna dezelfde oefeningen aan den linkerkant. Kunnen de stokjes door veel oefening door het kind zóó geplaatst worden, als wordt opgegeven, dan worden stokjes links boven, rechts midden en links onder geplaatst en wordt het verteld, dat het nu eene *O* heeft gezet en het kind mag nu zelf een paar O's maken.

Men ziet op deze plank de letters, *a*, *b*, *c*, *d*, *e*, *f* en *g*. (Vergelijk het alphabet.)

Daarna wordt ook nog bij de stokjes links boven, rechts midden en links onder, een stokje links midden geplaatst en wordt er op gewezen, dat er nu een *R* staat. Het kind mag nu zelf een woordje van deze beide letters maken: o o r. Met de overige letters worden daarna dezelfde oefeningen gedaan. Kent de leerling alle lettervormen, dan krijgt hij het eerste der zes boekjes.

Deze leescursus, gedrukt op de pers van het Instituut, werd uitsluitend ten gebruike der leerlingen samengesteld, en is niet in den handel.

In de eerste twee deeltjes zijn de groote lettertypen

Letterplank, gebruikt in het Instituut te Amsterdam.

Braille gebruikt, ongeveer driemaal zoo groot in omvang als de gewone letter.

In het derde deeltje wordt naast de groote Brailleletter, eene kleinere gebruikt, ongeveer de helft van

de grootte der tot nog toe gebezigde. In het vierde boekje wordt weer eene kleinere lettertype gebruikt. Boven de eenvoudige zinnetjes, die hier met de kleinere letter g e s p a t i e e r d gedrukt zijn, staan de moeilijke woorden, die daarin voorkomen, in groote Brailleletters. In het vijfde boekje komen eenvoudige opstelletjes voor, gespatieerd gedrukt enkel met kleine Brailleletters.

Wat de behandeling der leeslesjes betreft, deze is op dezelfde manier als die bij ziende kinderen.

Het zesde deeltje bevat het gewone Braille-schrift.

Op de t w e e d e figuur vindt men de afbeelding van eene letterplank, waarin een aantal letters zijn geplaatst op drie rijen. Deze letters zijn van koper en bevestigd op losse houtjes, die uit de rijen kunnen geschoven worden. Men ondekt aan de rechterhand eene sluiting over de breedte van de plank; dit houten lijstje kan men opslaan en schuift dan elke letter een voor een uit de rij. De leerlingen krijgen deze letters in handen, leeren den vorm er van kennen, waardoor ze dan later, door middel van het toestel „Guldberg" of van het schrijfapparaat uit Grave het schuine- of cursiefschrift gemakkelijker kunnen leeren schrijven. Ook zijn deze letters van nut bij die kinderen, welke reeds eenig begrip van lettervormen op de school voor zienden hebben ontvangen, doch door de ingetreden blindheid verhinderd waren deze voor altijd in hun geheugen te kunnen bewaren.

Van meer nut in de practijk is evenwel de B r a i l l e-plank, vooral ook, om h e n, die op middelbaren of hoogen leeftijd blind werden en het Braille nog willen leeren, op eene eenvoudige wijze met de methode bekend te maken.

Taalonderwijs.

AAR het gehoor en de spraakorganen der blinden normaal zijn, is het niet direct noodig het onderwijs in dit vak speciaal voor hen in te richten.

Hun gebrek vermindert volstrekt niet de waarnemingen door het gehoor, noch de werkzaamheid der spraakorganen; integendeel worden zij er door vermeerderd. Het gemis van het gezichtsvermogen brengt noodzakelijk een sterkere werkzaamheid van het gehoor mede en heft daardoor eenigszins dit gemis op, zoodat de werkzaamheid van het gehoor intensiever is.

Een fijn of scherp gehoor gaat gewoonlijk gepaard met een betere werking der spraakorganen, zooals dan ook het totale gemis van eenig gehoor de werkzaamheid der spraakorganen meermalen volkomen opheft.

De onderwijzer aan blinden wijde veel zorg bij het geven van classikaal onderwijs aan eene goede voordracht. Zijne taal zij correct en welluidend, vooral lette hij er op, dat de kinderen bij hunne antwoorden zuiver en duidelijk de woorden uitspreken, dat de klemtoon juist worde gelegd. De onderwijzer aan blinden heeft immers op de uitspraak en de taal zijner kweekelingen een veel grooteren invloed dan de onderwijzer aan zienden; want het fijne gehoor van den blinde is even ontvankelijk voor den ruwen, als den beschaafden spreektoon, hij neemt de taal zijner omgeving, zijner onderwijzers, gemakkelijk over. De krachtige, welluidende stem van den onderwijzer is bij deze leerlingen vooral een degelijk middel ter bevordering van de tucht en strekt tevens tot het opwekken van meerdere werkzaamheid. Immers heeft de stem van den mensch voor den blinde nagenoeg dezelfde beteekenis, die de uitdrukking van het gelaat voor den ziende heeft.

Zij is eenvoudiger, terwijl het gelaat een samenstel is van verscheidene elementen; de grootte, de vorm, de gelaatstrekken, hunne bewegelijkheid, deze zijn even zoovele factoren voor eene menigte gevolgtrekkingen.

De klankkleur (timbre) is afhankelijk van de uitzetting en samentrekking van het strottenhoofd en van de holten, die den klank vormen, en men kan zeggen, dat ook de menschelijke stem een physiognomie heeft, want zij is afhankelijk van den geheelen mensch.

Roepen wij alle personen, die wij goed kennen, bijeen, en plaatsen wij hen achter een scherm, waar zij achtereenvolgens spreken, dan zullen wij aan hun stem ieder herkennen en wel even zeker, alsof wij den persoon voor ons zagen staan.

Men kan aannemen, dat een blinde, wiens gansche aandacht op de stem gericht is, gemakkelijker nuances kan ontdekken, daar hij door andere uiterlijke hoedanigheden niet afgeleid wordt.

Zoo maken blinden uit eenige gesproken woorden dikwijls zeer onverwachte, maar juiste gevolgtrekkingen.

De blinde maakt uit het timbre der stem een juiste gevolgtrekking ten opzichte van den leeftijd, van de constitutie, ja zelfs van het karakter van den sprekende.

M. DE LA ZIZERANNE, directeur van het Museum „Valentin Haüy" en secretaris van de Vereeniging tot Verbetering van het lot der Blinden te Parijs, zelf een blinde, een man van geest en hart en algemeene be-

schaving. drukt zich daarover in de volgende bewoordingen uit:

„De klank van de stem verraadt den mensch en doet hem kennen zooals hij is. Zoolang ge niet spreekt en geen beweging maakt, kan de blinde onmogelijk weten, wie ge zijt, en wat ge van plan zijt; die toestand kan evenwel niet lang duren, ge beweegt u en onmiddellijk weet hij, dat er iemand is, ge hoest en hij weet wie er is; men herkent iemand aan de stem bijna even zoo goed als aan het gezicht; de stem verandert minder dan het uiterlijk."

Tengevolge van de moeilijkheid en het tijdroovende van het overbrengen van een boek in Braille-schrift, is de hoeveelheid schoolboeken en lectuur voor blinden betrekkelijk beperkt, zoodat men met veel omzichtigheid de keuze der lectuur heeft te bepalen.

Nadat in de laagste klasse de leercursus, bestaande uit zes deeltjes is doorgewerkt en gekend wordt, vindt de leerling successievelijk in de opvolgende klassen leesstof in Braille-schrift, die door den onderwijzer in overleg met het hoofd van onderwijs wordt gekozen.

Wanneer de leerling na eenige jaren blijken geeft in het lezen en schrijven zijner moedertaal flinke vorderingen te hebben gemaakt worden hem de beginselen der Fransche en Duitsche talen onderwezen. Hierbij wordt evenwel rekening gehouden met zijn toekomstige loopbaan.

Wordt hij opgeleid tot h a n d w e r k s m a n, dan val ik hem niet lastig met de studie van deze talen, die voor hem later in de praktijk van zoo weinig nut zijn en welke bovendien van hem te veel tijd vraagt, dien hij voor het aanleeren der handwerken en voor het verkrijgen van de vereischte vaardigheid daarin, zoo hoog noodig heeft. Daarentegen houd ik rekening met de eischen, die de kring, waarin de begaafde blinde m u s i c u s als muziekonderwijzer, organist of stemmer zich wellicht later heeft te bewegen. hem billijker wijze mag stellen en laat daarom dezen zooveel mogelijk met bovengenoemde talen bekend maken. Men stelle den aanstaanden musicus in staat de schoone poëzie in die talen te begrijpen, welke zoo menigmaal den toonkunstenaar de welluidendste en gevoelvolste tonen aan zijn instrument deed ontlokken.

Van buitengewoon genot is het later voor hem, zoo hij den Duitschen of Franschen tekst van een oratorium kan gevoelen en verstaan, vóór hij de uitvoering gaat bijwonen. Zijn muzikaal geheugen wordt er bovendien door versterkt: het kennen en gevoelen van een gedicht draagt er toe bij, dat de muzikale voordracht er van spoediger zijn eigendom wordt.

Meermalen is in vakbladen der verschillende landen de vraag gesteld: in hoeverre het nuttig en practisch mogelijk zou zijn den blinde tot t a a l l e e r a a r te doen opleiden, om later met vrucht als onderwijzer op te treden. De groote moeilijkheid, waarvoor men in Duitschland en andere landen geplaatst werd, was deze: Hoe kunnen wij aan den enkelen, met bijzonderen aanleg begaafden, blinden leerling die mate van kennis mededeelen, die hem in staat stelt zijn e x a m e n te doen, zonder te kort te doen aan het onderwijs der andere leerlingen?

Want om werkelijk goed taalleeraar te zijn en aan de examen-eischen te voldoen, is behalve aanleg, veel tijd en studie noodig, veel belezenheid, die niet kan verkregen worden uit de betrekkelijk geringe hoeveelheid klassieke literatuur in Braille, zoodat verbazend veel tijd zou gevraagd worden van den onderwijzer voor zulk een exceptioneel geval.

Dit geval zal e x c e p t i o n e e l blijven, daar slechts enkelen die ingespannen studie zullen kunnen ten einde brengen; terwijl de practische zijde, d. i. de kans om bij slagen een zelfstandige positie te verwerven in een klein land als het onze dan nog zeer gering is.

Men denke slechts aan het overgroot aantal ziende taalonderwijzers hier te lande.

In het Instituut had ik een leerling, die veel aanleg voor talen bezat en die daarin goede vorderingen had gemaakt: met voorliefde volgde hij mijne lessen, zoodat ik besloot hem zoo veel ik slechts kon, zonder nadeel voor zijne muzikale opleiding, in de Fransche taal te bekwamen.

Bij zijn eervol ontslag was ik in de gelegenheid gesteld hem mede te geven eene uitstekende Fransche grammatica van A u g u s t e B r a c h e t en eenige der meesterwerken van R a c i n e, C o r n e i l l e en M o l i è r e, die ik uit Parijs had laten komen en welke werken alle in Braille waren gedrukt. Met lust en ijver heeft hij zich verder bekwaamd en heeft door het laten voorlezen in die taal menig genotvol uur.

Van examen doen was evenwel geen sprake; ik wendde mij tot den inspecteur van het Lager Onderwijs met de vraag of er voor een blinde geen mogelijkheid zou zijn een examen in de Fransche taal Lager Onderwijs af te leggen zonder eerst het voor h e m moeilijk Onderwijzers-examen af te leggen. Het antwoord luidde ontkennend; nu kan men wel het examen Middelbaar Onderwijs acte A doen, zonder het onderwijzers-examen afgelegd te hebben, doch de hieraan verbonden bezwaren zijn voor den blindgeborene niet te overkomen.

In Frankrijk en Engeland bestaan enkele particuliere inrichtingen voor Middelbaar en Hooger Onderwijs voor begaafde en veelal bemiddelde blinden. Zelfs is het in Engeland voorgekomen, dat het den blinde met veel inspanning gelukte een doctoraal examen in de rechten af te leggen; doch de kostbare proeve voor een klein land als het onze zou niet aan te bevelen zijn, vooral ook met het oog op de weinige kans die de blinde zou hebben, om na jaren lange, inspannende studie, zijn levensonderhoud te verdienen. Taal- en letterkundige

studie is een te uitgebreid veld, om door den blinde, met het oog op het ontbreken van de kennis van meerdere talen, die toch tot vergelijking en tot ontleding der woorden en woordvorming noodig is, betreden te worden. Men heeft in Duitschland plan gehad om een soort overeenkomst te sluiten met Frankrijk, ten einde blinde leerlingen met aanleg voor taalstudie eenige jaren af te staan aan elkanders instituten, waardoor ze, bekend met de taal en hare eigenaardigheden, bij terugkomst nuttig zouden kunnen zijn bij het onderwijs van de taal van het land, dat zij tijdelijk hadden bezocht. Dit denkbeeld, dat niet verwezenlijkt werd, had m. i. vooral met het oog op uitspraak en conversatie in de vreemde taal veel voor; ik ben dan ook van meening, dat zoo een blinde de vreemde taal zuiver, goed en vlug spreekt, hij als onderwijzer voor conversatie zeer goed bruikbaar is.

Zooals ik reeds zeide, blijft de elementaire kennis der Fransche en Hoogduitsche taal naast degelijke grondige kennis der moedertaal zeer gewenscht, vooral voor den later muzikaal ontwikkelden blinde.

Bij dit artikel t a a l o n d e r w i j s wensch ik nog mede te deelen, dat in den laatsten tijd in eenige inrichtingen van onderwijs aan b l i n d e n, voornamelijk in Frankrijk en Rusland, veel werk wordt gemaakt van de beoefening eener nieuwe wereldtaal, genaamd „E s p e r a n t o", die eenvoudig en gemakkelijk door elk volk zou te leeren zijn. Hierdoor zou veel moeite, inspanning en tijd bespaard kunnen worden, daar de taal van elk volk afzonderlijk, om elkanders gedachten, meeningen, kortom de vruchten van den geest mede te deelen, niet behoefde geleerd te worden.

Voor b l i n d e n is de moeilijkheid voor het aanleeren van een vreemde taal veel grooter dan voor de zienden. Betrekkelijk kleine handleidingen voor de spraakkunst van een taal eischen reeds een aantal deelen groot formaat in Braille-schrift. De ziende, die een vreemde taal vloeiend wil leeren spreken en haar zuiver en vlot wil schrijven heeft, zoo hij die taal in het land zelf niet aanleerde en bestudeerde, jaren van vlijt en inspanning noodig. Voor den b l i n d e die zich nog meer moeite moet geven, zou de samenstelling van een w e r e l d t a a l, die in de practijk deugdelijk bleek, nog van veel grooter belang zijn.

Esperanto, (Espérance), (Hoffnung), (Hope), (Hoop), is de naam voor de uitgevonden taal. De voorwaarden aan eene dergelijke taal te stellen zijn, dat zij gemakkelijk is aan te leeren en door alle volken gemakkelijk kan gesproken worden.

Esperanto, door den Russischen doctor Zamenhof in Warschau uitgevonden en in 1887 openbaar gemaakt, bezit al de eigenschappen, welke voor een wereldtaal vereischt worden. De Esperanto-taal is samengesteld uit alle Europeesche talen, terwijl de stamwoorden in hoofdzaak zijn genomen uit de Latijnsche taal. Uitzonderingen zijn er in het Esperanto niet en daarom is de spraakkunst buitengewoon eenvoudig. Deze omvat in zwartdruk, octavo formaat slechts 8 bladzijden (in Braille-druk, octavo formaat 36 bladzijden) en kan door ieder, die in zijn jeugd degelijk onderwijs heeft genoten, zonder hulp gemakkelijk aangeleerd worden; b.v. alle zelfstandige naamwoorden eindigen op *o*, alle bijvoegelijke naamwoorden op *a*, alle bijwoorden op *e*, alle werkwoorden in de onbepaalde wijs op *i*: er is slechts één lidwoord: de vierde naamval wordt gevormd door achter den eersten naamval een *n* te plaatsen, het meervoud door achtervoeging van *j*, enz. De klemtoon ligt steeds op de voorlaatste lettergreep, zooals b. v. bij het Russisch.

Voor hen, die Latijn en Fransch kennen en zoo mogelijk eenige kennis van het Russisch bezitten, wordt de moeilijkheid van het aanleeren van het Esperanto aanmerkelijk verminderd. Guilbeau, de bekende blinde paedagoog en onderwijzer van het Nationale Instituut te Parijs, berekent den leertijd op zestig uren.

Het Esperanto heeft zich in korten tijd (van af 1887) zeer verbreid. Men telt 80,000 beoefenaars en elf tijdschriften verschijnen reeds in die taal. Er bestaan reeds meer dan zestig vereenigingen van Esperantisten, die gevormd zijn geworden door personen, die 22 moedertalen vertegenwoordigen.

In Rusland en Frankrijk vooral wordt het Esperanto met succes beoefend. Dit is niet in die mate het geval in Duitschland, dat waarschijnlijk is toe te schrijven aan het échec van het Volapük, de vroeger bekende wereldtaal, door den geestelijke Schleijer uitgevonden. Deze taal toch was als spreektaal veel te moeilijk.

Als een bewijs dat reeds vele blinden zich het Esperanto hebben eigen gemaakt dient, dat Guilbeau reeds correspondeert in die taal met blinden uit t w a a l f verschillende landen.

De Blinden-Inrichting te Dyon was de eerste in Frankrijk, waarin voordrachten over het Esperanto gehouden werden en wel in April ll.; de cursus eindigde met een examen, dat door den rector van de Universiteit van Dyon werd afgenomen en waarin bijna alle blinden slaagden. Na de groote vacantie van dit jaar wordt aan het Nationale Instituut te Parijs een cursus in Esperanto voor de blinde kweekelingen gehouden.

Voor hen, die belangstellen in deze taal, verwijs ik naar de hierover uitgegeven werken: „De beginselen van de Esperanto-taal in „Braille", boulevard Arago 27, Parijs à 5 francs. Hetzelfde werk wordt in Duitschland uitgegeven door het Stedelijk Blinden-Instituut te Berlijn, Oranienstrasse 25. Dit boekje in zwartdruk (Duitsch of Fransch), 28 bladzijden, is te verkrijgen bij de uitgevers Hachette & Co., Boulevard St. Germain 79, voor den prijs van 40 centimes. Het bevat: Korte grammatica, oefeningen in het Esperanto en een

klein woordenlijstje. Een leerboek voor het Esperanto met woordenboek Esperanto-Duitsch en Duitsch-Esperanto is te verkrijgen in de Esperanto-boekhandel te Berlijn van Schönenberg. Grünerwaldstrasse 40, voor 1.25 Mark. Een grooter woordenboek voor Esperanto-Duitsch is in bewerking.

Ook bestaat er in ons land een Nederlandsche uitgave: „Internationale Taal „Esperanto", spraakkunst met woordenlijst Esperanto—Nederlandsch door Joh. C. Bruijn. Leeraar in de Stenografie (gebonden *f* 1.75. ingenaaid *f* 1.25). verschenen bij M. Lobo Mz. te Amsterdam. In dit werkje wordt o. m. gezegd: Deze taal wordt onderwezen op verschillende handelsscholen, o. a. te Rijssel. Grenoble, La Rochelle, Marseille en Brussel. De nieuwe taal gelijkt door hare welluidendheid op het Italiaansch. De geheele spraakkunst bestaat uit zestien regels: de dictionnaire is niet omvangrijker dan eene kleine brochure. Deze woordenlijst bevat de stamwoorden, de wortels der taal. Dat zijn in de eerste plaats alle woorden. die in de talen der beschaafde volkeren onderlinge overeenkomst vertoonen, zooals adreso (adres), telegrafo (telegraaf), klubo (klub), papero (papier) enz. De andere woorden zijn ontleed aan het Latijn. aan het Fransch en aan andere talen van beschaafde volkeren.

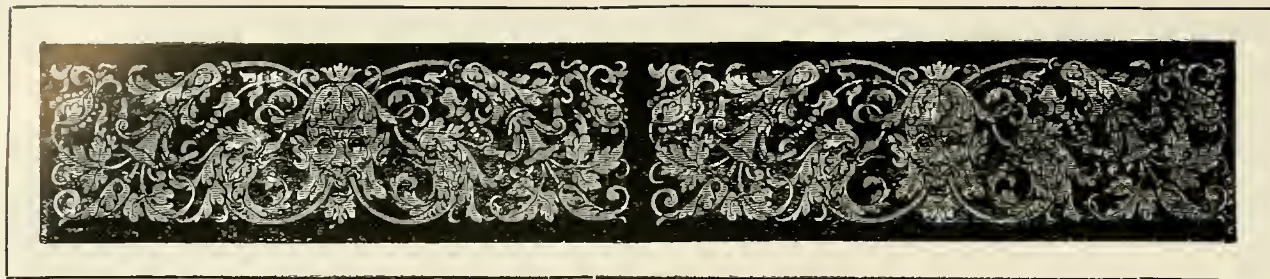
Professor Méray van de Universiteit te Dyon en correspondent van het Institut. deelde onlangs aan de Academie te Dyon het volgende mede:

„Tot den 17den Februari van dit jaar was de naam Espéranto mij zelfs onbekend. Op dien dag zag ik voor het eerst het leerboek. Vijf dagen later kende ik de spraakkunst van buiten en kon ik het in deze taal geredigeerde blad lezen. Den 27en Februari zond men mij drie boekjes in die taal geschreven en den volgenden dag had ik ze reeds uit. Ik ben overtuigd, dat men na een maand van degelijke studie het Espéranto kan spreken en schrijven. Zoo verhaalt de heer Séhel. dat twee Zweden, die in 1895 een maand in Rusland vertoefden en geen andere talen kenden dan hun moedertaal en het Espéranto, overal beoefenaars van de nieuwe taal aantroffen met wie zij zich gemakkelijk onderhielden. In Januari 1899 wilde de ingenieur Postnikoff Finland bezoeken. Te Viborg, Abo en Helsingfors trof hij verscheidene espérantisten aan. die de eenigen waren met wie hij kennis maakte, daar hij met Russisch niet terecht kwam.

De wenschelijkheid van één taal in het wereldverkeer heeft natuurlijk een groot voordeel, des te meer daar ruim twee derden van Europa bewoond worden door volkeren, die op hun eigen grondgebied met de moeilijkheden van taalverscheidenheid te kampen hebben.

Wanneer we ons land en Frankrijk uitzonderen omdat hier de taaleenheid nagenoeg volkomen is, dan vindt men voor Zwitserland vier talen, in Duitschland vijf verschillende idiomen: in Oostenrijk worden twintig talen gesproken, in Rusland twaalf, zelfs in België worden nog altijd twee talen gesproken. terwijl in Engeland en Spanje drie en vier talen gesproken worden. Meer mag ik van het Espéranto om de beperkte ruimte niet mededeelen. Vraagt men mij, na de spraakkunst geheel doorloopen te hebben. welk nut de blinden er van zullen hebben. dan meen ik dat alleen de ontwikkelde blinde. die de Fransche taal in de eerste plaats geleerd heeft, om niet te spreken van andere talen. met de studie van het Espéranto zijn voordeel kan doen: de onontwikkelde blinde daarentegen verbeuzele zijn tijd er niet mede.

Beknopt geschiedkundig overzicht van het Blindenschrift in vroegere tijden.

Alvorens het onderwijs in het schrijven te behandelen meende ik een kort overzicht van de ontwikkeling van het blindenschrift te moeten geven.

De geschiedenis van het blindenschrift omvat een tijdperk van meer dan drie eeuwen. De oudste berichten hierover dateeren van de verovering van Peru door de Spanjaarden.

Deze vonden, naar de mededeelingen van Sibley, in groote, ruwe, maar stevig gebouwde kasten groote hoeveelheden wollen snoeren van verschillende kleur, breedte en lengte.

Aan die lange snoeren waren kortere vastgeknoopt en daaraan waren knoopen van verschillende soort en grootte gelegd. De kleur van het touw, koord of snoer, de grootte, het aantal en de afstand der knoopen van elkander, hadden eene bijzondere beteekenis en waren voor hen, die in staat waren deze te verklaren, duidelijke en bepaalde geschiedkundige aanteekeningen.

Dit stelsel werd Quippo's genoemd.

De blinden maakten van dit stelsel gebruik en waren, evenals de zienden in staat de beteekenis er van te kennen, niettegenstaande het kleurenverschil een hinderpaal was; toch bleek de onderscheiden werking, die de verfstoffen op de materie uitoefende, voor hen een zekere gids te zijn geweest. Hoe het zij, het is een feit, dat de blinde, zoo goed als de ziende, in Peru door middel van dit stelsel kon lezen.

In Europa werden in 1575 door Rampazetto uit hout gesneden teekens gebruikt: in denzelfden geest werkte een zekere Lukas in Madrid (1580).

In de eerste helft der 17e eeuw vindt men als een der eerste middelen in het leeren lezen en schrijven melding gemaakt van een vierkante plank met was bestreken, waarin met een stift de letterteekens werden gegrift.

Reeds in 1676 brachten de blinde onderwijzer Jacob Bernouilli, in vereeniging met eene blinde leerlinge het onderwijs in het schrijven tot op eene hoogte, welke zelfs honderd jaren daarna door anderen niet weder bereikt werd.

Jacob Bernouilli onderwees in het jaar 1676 in Genève het schrijven aan Elizabeth Waldkirch, door haar de letterteekens, die hij diep in het hout had uitgesneden te laten voelen en dan met een stift nateekenen liet. Hij bracht haar zoover, dat zij na vier jaren reeds Duitsche, Fransche en Latijnsche brieven kon schrijven. Zij bediende zich hierbij van papier en potlood — aan het laatste gaf zij de voorkeur boven inkt — en maakte gebruik van een lijst, die het papier vasthield en haar hand eenigszins leidde. Deze schoone resultaten van Bernouilli geraakten geheel in vergetelheid en men keerde weder terug tot allerlei symbolische teekens, in navolging van de onbeschaafde volkeren.

Onderscheidene vindingen werden in die richting gedaan. Zoo gebruikte de blinde Jacob het kerfhout als middel om hetgeen hij niet wilde vergeten op te teekenen.

Deze blinde woonde te Netza in Hessen, in het midden der 18de eeuw. Hoewel niet blind geboren, ver-

loor hij het gezichtsvermogen toch op zeer jeugdigen leeftijd. 18 maanden, tengevolge van de pokken. Met een minimum kennis toegerust, daar hij bij tusschenpoozen de school bezocht, hoedde hij, om toch iets te verdienen, de ganzen. Bij dit eentonig werk waren zijne gedachten steeds bezig met het zoeken naar middelen om ook te kunnen genieten van het voordeel, dat de ziende kinderen bezaten, door het lezen en van buiten leeren van allerlei zaken. Hij beproefde met zijn mes in houten staafjes teekens voor woorden te snijden, die hij dan later weder kende en kon uitspreken; dit zouden wij derhalve l e z e n kunnen noemen.

Het gelukte hem en toen hij eenige vaardigheid had, moesten de jongens hem uit hunne boeken voorlezen; dit s n e e d hij na en leerde op die wijze wat den leerlingen op school werd onderwezen. Zulks wekte, zooals men begrijpen kan, de verbazing van velen en Jacob kreeg verlof het onderwijs, dat de kinderen uit hoogen stand genoten, bij te wonen.

Hier leerde hij nu aardrijkskunde, geschiedenis en andere vakken, alles wat maar te leeren viel. De geestelijke uit Netza onderwees hem.

De staafjes hadden ongeveer de dikte van een vinger, bij een lengte van een el en waren aan de zijden met allerhande inkeepingen en insnijdingen bedekt. Op deze wijze had J. een geheele bibliotheek aangelegd. De staven werden van nummers voorzien en tot bosjes samengebonden en ook deze werden genummerd. Daar hij den inhoud van een of ander behandeld onderwerp slechts kort samengevat opteekende, zoo was het schrift voor hem alleen te lezen. Behalve als onderwijzer in het rekenen oefende J. ook de geneeskunde uit en de door hem gebruikte medicijnflesschen had hij, om ze van elkander te onderscheiden, voorzien van houtjes, die eigenaardige teekens droegen, waardoor hij inhoud en gebruiksaanwijzing bij onderscheiden ziektegevallen kon kennen. (Zie de teekening der houten staafjes; men kan zich daarnaar een denkbeeld vormen op welke wijze J. zijn bibliotheek had samengesteld). J. bezat eene uitgebreide kennis, vooral op het gebied der geschiedenis. Hij stierf in het jaar 1771.

Nog eenige bekende mannen, die een schrift voor blinden poogden te vinden zal ik met een enkel woord bespreken.

In denzelfden geest als Jacob werkte ook Schönberger, geboren te Weyda in den Bovenpfalz in 1601. Deze was een zeer geleerd man en had een grooten naam als leeraar in de philosophie te Konigsbergen in Pruisen. Op zijn derde jaar werd hij blind als gevolg van de pokken.

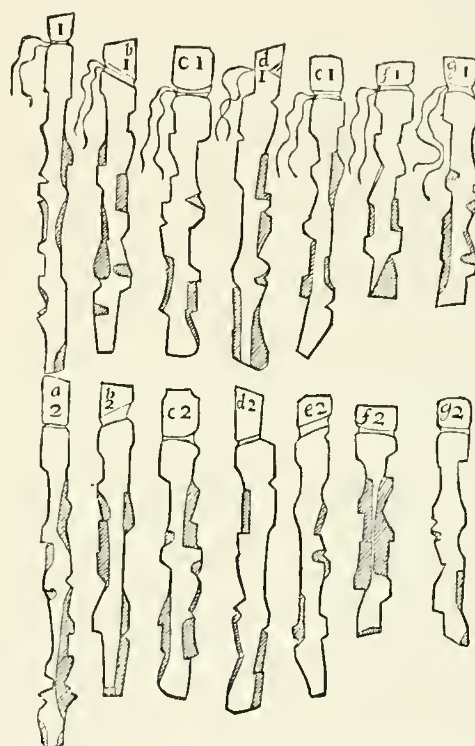
Hij genoot goed lager onderwijs en bezocht na afloop van het Gymnasium te Salzbach op 22-jarigen leeftijd de Universiteit te Leipzig. Na voleindiging zijner letterkundige studiën legde hij zich toe op de wiskundige wetenschap en bij de beoefening van dit vak maakte hij gebruik van de kerfstaafjes.

Weder andere blinden vatten het systeem van het Quippo's, zoo even verklaard, weder op.

Het was niet voor de tweede helft der 18de eeuw, dat hulpmiddelen uitgedacht werden, die tot een eigenlijk blindenschrift leidden.

Maria Theresia von Paradis, van haar driejarigen leeftijd af blind, werd later een beroemde pianiste.

Nauwelijks elf jaar oud, zong zij „Stabat Mater" van Pergolese in de kerk van den Heiligen Augustijn te Weenen, terwijl ze zich zelf op het orgel accompagneerde. Keizerin Maria Theresia hoorde haar gezang en spel aan en schonk haar een jaargeld van fl. 200

Schrift van den blinden Jacob uit Netza in Hessen.

tot verdere vorming. In het jaar 1784 maakte zij, begeleid door hare moeder een kunstreis door Duitschland en Zwitserland. In alle landen waar zij optrad mocht zij groote bewondering en waardeering inoogsten. Daarna begaf ze zich naar Parijs en Londen. Het was in Parijs, dat zij kennis maakte met den grooten weldoener der blinden Valentin Haüy, die door haar nog meer versterkt werd in zijn reeds vastgeworteld denkbeeld „dat men den normalen blinde brengen kan tot op een hoogen trap van kennis en beschaving."

Door haar, zegt Valentin Haüy, werd ik er toe gedreven een instituut tot onderwijs van blinden te stichten.

Ook zegt men, dat zij het was, die Wilhelm Klein

op de gedachte bracht in het jaar 1804 het eerste Duitsche Blinden-Instituut te Weenen op te richten.

Na Londen bezocht MARIA VON PARADIS, Brussel. Hier was het, dat zij, uitgenoodigd door de Aartshertogin MARIA CHRISTINE, voor het eerst de door den eveneens blind geworden Duitschen dichter PFEFFEL voor haar vervaardigde Cantate zong, waarin deze de geschiedenis harer blindheid weemoedig, doch schoon vertelt en die zij zelf heeft geaccompagneerd. Geen oog bleef droog en haar zang sleepte allen mede. Merkwaardig is het, dat in haar ongeluk zij steeds een groote blijmoedigheid behield en dat de roem, dien zij inoogste haar steeds bescheiden deed blijven. Zij sprak vloeiend Fransch en Italiaansch en was zeer ervaren in Geschiedenis en Aardrijkskunde.

Veel belangrijks zou er nog van deze merkwaardige vrouw mede te deelen zijn, doch ik moet tot het onderwerp „het schrijven der blinden" terugkeeren.

Deze MARIA VON PARADIS bediende zich van het blad van karton, door PESTALOZZI van groote letters in reliëf voorzien, welke letters zij daarna tot woorden en zinnen vereenigde, met behulp van een eenigszins overeenkomende letter. Zij kon het schrift, dat met spelden op groote kussens geprikt was, lezen. Een werktuigkundige, met name VON KEMPELN, construeerde voor haar een handdrukmachinetje, waarmede zij letterschrift drukte, dat haar voor de studie groote diensten bewees.

Ook in Frankrijk werd ongeveer gelijktijdig door Jkvr. DE SALIGNAC een middel uitgedacht om schriftelijk de gedachten uit te drukken. Zij stak de letters met een naald of stift op het papier, dat op een raam was gespannen, waarover twee evenwijdige en beweegbare metalen lijnen geplaatst waren; haar geprikte letters waren duidelijk te voelen op de keerzijde van het papier.

Deze Jkvr. DE SALIGNAC kreeg op tweejarigen leeftijd de pokken en werd blind. Om hare talenten en geestesgaven was zij in alle kringen gezocht.

Evenals de blinde MARIA VON PARADIS speelde zij uitmuntend kaart. Door bijna onzichtbare prikjes in de kaart wist zij deze te onderscheiden. Bij iedere partij regelde zij deze teekens, zoodat niemand de beteekenis der prikjes kon kennen. Zij kon ook lezen en schrijven, zooals ik reeds even besprak; wat het schrijven betreft, bediende ze zich ook meermalen van een penseel, dat zij met behulp van een smal liniaaltje hanteerde. De regels waren recht en de letter was goed gevormd. Men gaf haar in het begin letters, die in karton waren gesneden, waardoor zij evenals MARIA VON PARADIS de vormen leerde kennen. Ook beoefende zij het citerspel en had zelfs een middel gevonden hare melodieën in papier te steken.

Ten slotte deel ik nog mede, dat zij in de beoefening der fraaie handwerken uitmuntte.

Eenigen bedienden zich nog van letters en figuren, uit draad gevlochten, anderen van lijsten, die links en rechts van gaatjes voorzien waren, waardoor touwtjes gehaald werden voor de regels enz. enz.

De Duitscher R. WEISSENBURG in 1756 te Mannheim geboren, mag bij de middelen, die de blinden gebruiken om hunne gedachten te bewaren, of aan anderen mede te deelen niet vergeten worden.

Zeer eenvoudig was zijn toestel.

Aan een plankje in den vorm van een vel papier in quarto, was een koperen lijst bevestigd, welke door middel van een scharnier open en dicht kon geslagen worden. In de lijst bevonden zich aan beide zijden gaatjes op ongeveer een duim afstand van elkaar, waarover zeer sterk gespannen draden waren getrokken, welke dienden om de hand bij het schrijven te besturen. In de plank, die tot op een halven centimeter ongeveer uitgestoken was, werden dan drie vellen papier op elkander gelegd. Het onderste vel is het papier, waarop de eigenlijke letter komt te staan, dan een zwart of roodgemaakt vel en boven eveneens een vel wit papier. Hierop schreef WEISSENBURG, nadat de platte, koperen lijst over de plank was dicht geslagen, met een stompe stift, zoodat het onderste blad de roode of zwarte kleur van het middelste aannam en de letters duidelijk voor den dag kwamen.

Ook WEISSENBURG, als zoovele duizenden, had het gezicht door de pokken, op 5-jarigen leeftijd verloren. Tot op zijn 15e jaar, toen hij totaal blind werd, had hij nog eenige perceptie van het licht. Zijn onderwijzer CHRISTIAAN NIESEN, onderwees den ongemeen begaafden knaap in de wiskundige wetenschappen. Bij de studie van dit vak bediende hij zich van de rekentafel van Saunderson, welke later bij de rubriek rekenen zal beschreven worden. In geometrie en trigonometrie maakte hij groote vorderingen. De figuren der geometrie werden door zijn onderwijzer gemaakt uit koperdraad en gespannen op karton. Ook wordt van W. medegedeeld, dat hij een bekwaam schaakspeler was en dat hij een voor blinden vernuftig uitgedacht bord gebruikte.

De witte velden van het schaakbord waren hooger dan de zwarte en beide waren genummerd. De steenen waren evenals de velden van een nummer voorzien en stelden de onderscheidene stukken voor.

De pogingen in het werk gesteld door WILHELM FRIEDRICH DANIEL, geestelijke te Züffenhausen bij Stuttgart, mogen om hunne oorspronkelijke gedachten bij eene geschiedkundige beschrijving als deze niet vergeten worden.

Het was in 1814 dat hij zich bezighield met een schrift voor blinden. Hij stelde, zooals de volgende afbeelding doet zien, de letters voor door verschillende figuren en ging daarbij van den grondregel uit, deze zoo weinig mogelijk ingewikkeld te maken,

waardoor ze des te gemakkelijker waren te voelen. Het is een geheel willekeurig alphabet dat door Daniel werd aangenomen. Om het toe te passen op het schrijven, stelt Daniel zich voor, dat de blinde deze figuren

Daniel's Kartonschrift.

in voldoend aantal uit sterk karton snijdt en ze op het papier plakt, om op deze wijze woorden en zinnen te vormen. Daniel dacht reeds aan een soort verkortingsschrift, door zekere teekens te gebruiken, die bepaalde woorden voorstelden. Voor de practijk evenwel bleek zijne methode te ingewikkeld.

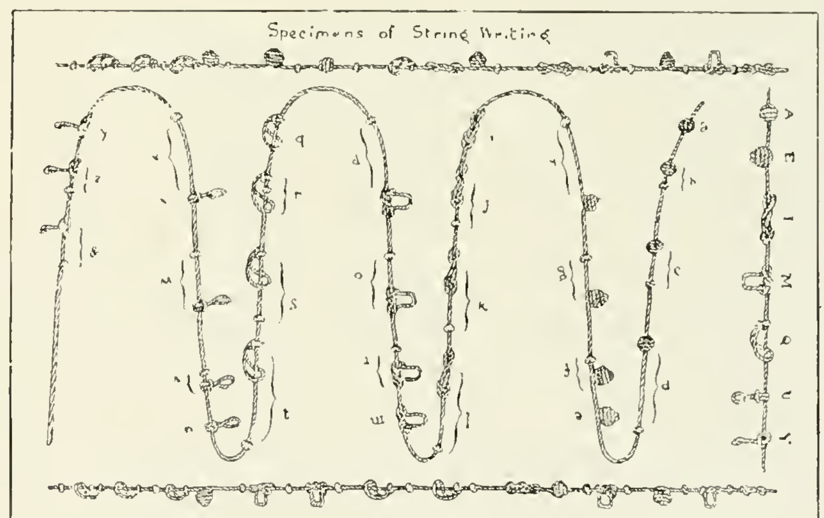
Zeer belangrijk is het zoogenaamde Koord-alphabet, waarmede vóór en nog eenigen tijd na 1828, in verschillende Blinden-Instituten, voornamelijk in die van Engeland en Schotland, met name te Glasgow, blinden onderling correspondeerden.

Dit Koord-alphabet werd gevormd door knoopen te leggen in een snoer of eind touw, zoodat de verhevenheden, die ontstonden door omvang en ligging of stand der knoopen, de elementen van de taal uitmaakten. (Zie de figuur).

De letters van dit alphabet werden verdeeld in zeven klassen, die te onderscheiden waren door knoopen van onderscheiden vorm of andere kenteekenen. Elke klasse omvatte vier letters, behalve de laatste, die slechts twee letters bevatte. Klasse *A* werd onderscheiden door een grooten ronden knoop; klasse *E* door een knoop of lus, buiten de lijn of het koord hangende; klasse *I* door een serie lussen; klasse *M* door een eenvoudigen lossen knoop; klasse *Q* door een knoop met een lijn er door heen getrokken. De eerste letter van elke klasse werd door den enkelen knoop aangeduid; de tweede door een kleinen knoop naast den knoop of lus te leggen en de vierde door een knoop op een duim afstand van den oorspronkelijken te maken. De ervaring leerde, dat dit alphabet geheel beantwoordde aan het doel waarvoor het was uitgevonden. De blinden zonden elkander een dergelijk samengesteld koord en drukten daarmede elkanders gedachten uit, zooals ze heden ten dage in Braille correspondeeren.

Het toestel uitgedacht door den Franschman Foucault, waarvan de teekening in het klein op een der volgende bladzijden is te zien op de tafel met schrijfmachines, in het Instituut te Amsterdam gebruikt, is van eigenaardige samenstelling. Het is 't toestelletje op de onderste rij van links af gezien. Ook vindt men op de plaat, eene schrijfles voorstellende, den tweeden jongen, links op den voorgrond bezig de „Foucault" te behandelen.

Foucault werd in 1797 te Corbeil in Frankrijk geboren en was van zijn vijfde jaar af blind. Opgevoed en onderwezen in het Blinden-Instituut te Parijs, onderscheidde hij zich daar door zijn aanleg voor wis- en werktuigkunde. In 1818 verliet hij het instituut, zijn hoofd vol plannen en denkbeelden tot verbetering der bestaande schrijftoestellen. Uit gebrek aan middelen gelukte het hem niet, al zijne vindingen te laten construeeren, waardoor hij anderen de vruchten van zijn geest moest afstaan.

Koord-alphabet.

In 1839 vond hij het bekende schrijftoestel uit, dat thans nog in Frankrijk, België, Italië, Spanje en een enkele maal in ons Instituut gebruikt wordt. De bezoekers van het Instituut zullen zich herinneren, die fijne letter, die door de meisjes met den naam van borduurletter bestempeld wordt.

Het bestaat uit tien, in een waaiervorm uitloopende puntige metalen staafjes; de zeer fijne puntjes zijn zoodanig geplaatst, dat zij door drukking op de, boven de staafjes aangebrachte knopjes, op het papier punten te voorschijn brengen, die de letters vormen, welke zeer keurig afgewerkt zijn. De staafjes worden als toetsen van een piano met de rechterhand, naar vastgestelde regels voor de vorming der letters, naar beneden gedrukt, terwijl de linkerhand het machinetje van letter tot letter en van regel tot regel doet voortbewegen. Het vlakschrift is alleen voor den ziende te lezen. Op het witte papier wordt decalqueerpapier gelegd om de punten te doen spreken.

Valentin Haüy (zie zijn portret en levensbeschrijving) wilde zijn kweekelingen het schrift der zienden leeren. Het voorbeeld van Bernouilli, die een jong meisje schrijven geleerd had, zoowel als het voorbeeld van Weissenburg, die geheel alleen schrijven leerde, hadden hem aangemoedigd om te beproeven den kweekelingen de pen in de hand te geven.

Hiertoe gebruikte hij een vierkante plank, die langs de vier zijden uitgestoken was, zoodat er ruimte genoeg overbleef voor een raam, dat daarin sloot en met scharnieren aan de linkerzijde van de plank bevestigd was, terwijl twee koperen haakjes aan de rechter zijde dienden om het raampje vast te houden.

Van links naar rechts waren buigbare lijnen van draad, op regelmatigen afstand bevestigd; stalen veertjes dwars over het raam geplaatst aan de boven- en onderzijde van de plank, dienden om het papier vast te houden; verder bediende hij zich van een stalen pen, die niet gespleten was. Bij het schrijven werd de pen met kracht op het papier gedrukt, zoodat de lijntjes der letters voelbaar werden; om de indruk van de pen duidelijk te doen zijn, legde hij twee of drie vellen papier op elkaar.

Thans meen ik over te kunnen gaan tot het belangrijke hoofdstuk: Schrijven.

Het schrijven.

1. Het Braille-schrift.

Van het grootste belang voor den blinde is het Braille-schrijven, dat hem dient, om met zijne lotgenooten te correspondeeren, zijne eigene gedachten te bewaren, vervolgens om hetgeen hem door de onderwijzers op het gebied van wetenschap en kunst (muziek) wordt gedoceerd op te teekenen; ook stelt het hem in staat de composities der toonkunstenaars en de werken der letterkundigen te copiëeren en zijn eigen composities in schrift te brengen.

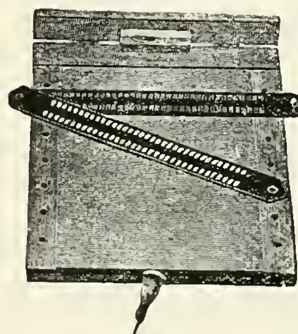
Verschillende toestellen bestaan er, die voor het schrijven van Braille- of puntschrift bestemd zijn. De oorspronkelijke Braille-machine bestond uit een gegroefde, rechthoekige zinken plaat, waarover een houten raampje aan de bovenzijde met scharnieren was bevestigd. In de linker- en rechterzijde van het raampje bevonden zich op regelmatigen afstand gaatjes, waarin een koperen liniaal sloot, die van twee horizontale rijen rechthoekige openingen was voorzien; in elk dezer openingen werden met een stift, bestaande uit een stalen punt, in houten handvat geplaatst, de puntjes geprikt in het blad papier, dat op de zinken plaat door het raampje werd vastgehouden.

Wanneer de beide rijen vakjes van de liniaal waren volgeschreven, werd deze op een volgend gaatje geplaatst, op welke wijze men voortging totdat het blad volgeschreven was.

De liniaal of de règlette van Ballu is in hoofdzaak niet anders dan deze schrijftafel voor blinden, doch belangrijk verkleind, zoodat de blinde dit toestelletje steeds bij zich kan dragen.

Aan het Instituut wordt de Braille-tafel of de zoogenaamde Engelsche lei gebruikt.

Bij dit toestel is het papier bevestigd op een rechthoekige houten plank en wordt vastgehouden door een lijstje, dat aan de bovenzijde van de plank met twee scharniertjes bevestigd is en waarbij het open en dicht kan geslagen worden. Van dit schrijfapparaat verdient de samengestelde liniaal of règlette vooral de opmerkzaamheid. Deze bestaat uit twee linialen die in elke richting kunnen worden gedraaid.

Engelsche lei.

In de onderste liniaal bevinden zich twee rijen ieder van 35 groepjes, die elk uit zes kuiltjes bestaan; elke groep bestaat weer uit drie rijen van twee punten naast elkander geplaatst.

In de bovenste liniaal bevinden zich twee rijen, elk wederom van 35 rechthoekige openingen, die zoo zijn geplaatst, dat elke opening van de bovenliniaal sluit op elk groepje van de zes kuiltjes van de onderliniaal.

De liniaal wordt bij het schrijven zoo geplaatst, dat het papier zich bevindt tusschen de beide linialen.

Aan weerszijden van de plank bevindt zich eene rij openingen, waarin de liniaal met een stift is beves-

tigd. De schrijfstift, prikker of poinçon, bestaat uit een stalen stiftje in een houten handvat. Het aantal linialen of réglettes, die min of meer met een der verklaarde soorten overeenstemmen, is zeer groot. Die afwijkingen alle te behandelen, zou te veel ruimte vragen.

2. Het gewone vlakschrift, d. i. het schrift, dat door de zienden kan gelezen worden.

In het jaar 1676 werd voor het eerst in Zwitserland het schrijven binnen het bereik van den blinde gebracht, terwijl Valentin Haüy de kunst van schrijven onder bepaalde regels en vormen wist te brengen.

Sedert dien tijd volgde de eene proeve op de andere, de eene verandering of wijziging van een stelsel van schrijven op de andere.

In elk beschaafd land trachtte men het schrijven zoo practisch mogelijk voor den blinde in te richten. Door onderwijzers en belangstellenden in het blindenonderwijs werden de grootte, de vorm, de hoogte en de afstand der letters met zorg bestudeerd. Toch zijn de meeste van die proeven rijker geweest in illusie's dan in goede resultaten.

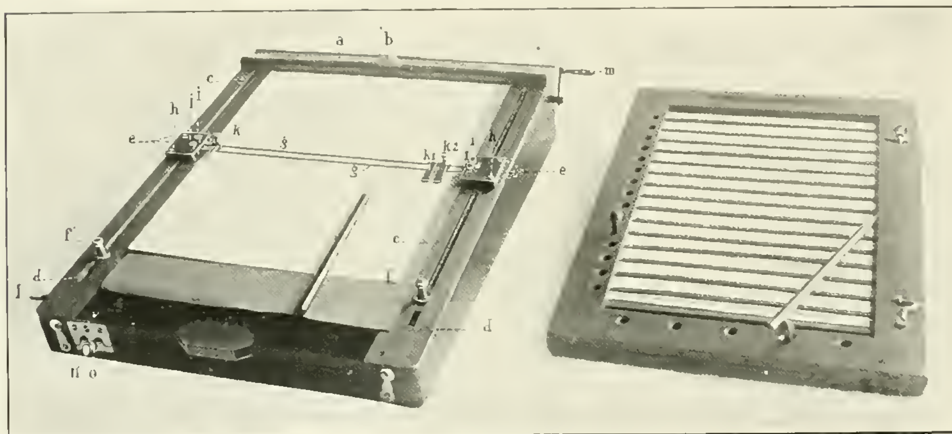

Fig. I. De Skotograph. van Dr. J. Nord, Off. v. Gez. 1ste kl. Fig. II. Schrijftoestel van den heer Serraris, bekend onder den naam van „de blinde majoor." Beiden in het Instituut te Amsterdam in gebruik.

Het gewone schrift is zeer moeilijk voor hem, wiens hand slechts op onvoldoende wijze geleid kan worden. Daarom heeft het resultaat sedert een eeuw niet beantwoord aan de verwachting, die men zich voorstelde van het onderwijs in schrijven.

Wijl nu eenmaal de blinde niet uit de vrije hand kan schrijven, omdat het oog hem de richting niet kan aangeven, moest men hier iets anders op vinden; met verbazend veel vernuft heeft men toestelletjes gemaakt, die meestal zeer samengesteld waren. Ook hadden de werktuigen menigmaal een te groote afmeting, die ze onpractisch maakte, en meest alle waren te kostbaar.

Ik wensch derhalve de *schrijftoestellen* te bespreken, waardoor de blinden in staat zijn het *gewone vlakschrift* te schrijven, d. i. het schrift dat door zienden wordt gelezen.

Men kan deze verschillende schrijfapparaten voor blinden verdeelen in *drie* soorten.

Bij de *eerste* soort schrijft de blinde de letter *vrij uit de hand*, waarbij het schrijftoestel hem in staat stelt de letters op eene rechte lijn te plaatsen. Men houde hierbij in het oog, dat deze schrijftoestellen hoofdzakelijk ten dienste zijn van hen, die op *later leeftijd* blind werden en dus hadden leeren schrijven.

Bij de *tweede* soort is niet alleen de *plaats* van de letter door het toestel vastgesteld, maar is ook de *hoofdvorm* in het algemeen van de letter aangegeven.

Bij de *derde* soort is èn *plaatsing* èn *letter* nauwkeurig aangegeven en is slechts eene eenvoudige handbeweging noodig om juist en duidelijk schrift te leveren. Hiermede heb ik in de eerste plaats op het oog den typewriter in zijn onderscheidene inrichting en vorm.

Tot de *eerste* soort behooren als zuiver Nederlandsche uitvindingen de schrijftafel of lei van den gepensionneerden majoor Serraris, te Kampen, die zelf blind geworden zijnde, gevoelde dat de moeilijkheid hoofdzakelijk bestond in het schrijven op eene rechte lijn. (Zie figuur II.)

Dit toestel bestaat uit een rechthoekig plankje 25 cM. breed en 38 cM. lang, waaraan een raam met een scharnier aan de linkerzijde is bevestigd. In dit raampje zijn met schroefjes 16 platte koperen lijntjes bevestigd, die evenwijdig loopen aan de bovenzijde en op een afstand van $1\frac{1}{4}$ centimeter van elkander zijn geplaatst; er wordt nu vrij uit de hand tusschen deze koperen lijnen geschreven.

Daar deze lijntjes met schroefjes bevestigd zijn, ondervindt men bezwaar bij het schrijven der staartletters. Om aan dit lastig gebrek te gemoet te komen, heeft Dr. J. Nord, Officier van Gezondheid 1e Klasse, een schoone

vinding gedaan, waardoor dit bezwaar werd opgeheven. Zijn schrijfapparaat wordt genoemd: de „Skotograph" (Zie bladz. 44, figuur I.)

De „Skotograph" is een toestel in den vorm van een lessenaar of schrijfcassette, dien de schrijver voor zich op tafel plaatst.

Een koperen papierklem *A*, die zich aan de bovenzijde van het deksel dier cassette bevindt, wordt, door een daaraan bevestigden knop *B*, opgelicht. Laat men den knop los, dan springt de klem terug en wordt het daaronder geplaatste papier vastgehouden.

Een koperen plaat *C*, bevindt zich aan beide zijden des deksels met gleuf *D*, waarin de liniaal *E*, alsook de koperen stiften *F*, glijden.

De liniaal *E* bestaat uit twee evenwijdig loopende buigzame staven *G*, die aan hunne uiteinden in koperen kastjes *H*, met een veer bevestigd zijn. Boven op beide kastjes *H* bevinden zich twee klemschroefjes *I*, waarmede naar verkiezing de staven *G* los of vast kunnen worden gemaakt.

Aan de bovenste staaf *G* zijn drie verschuifbare koperen plaatjes *K*, *K*I, *K*II, bevestigd, die met klemschroefjes worden vastgezet. De plaatjes *K*I en *K*II zijn door spiraalveertjes aan elkaar verbonden.

De stiften *F*, bovengenoemd, die zich langs de koperen plaat *C* bewegen en door draaien kunnen worden vastgeschroefd, dienen tot aanwijzing waar het te beschrijven papier eindigt.

Een sleutel *L* (die slechts bij opening des lessenaars kan worden aangebracht en verwijderd), bevindt zich onder aan den linkerzijwand der cassette.

Een krukje *M* wordt boven aan de rechterzijde gevonden.

Een knopje *N*, dat van links naar rechts verstelbaar is, en omgekeerd, vindt men aan den linkerkant der voorzijde van den lessenaar, welk knopje gevat wordt in een plaatje *O*, dat drie boogvormige insnijdingen bevat, (een linker, midden en rechter).

Handleiding voor het gebruik van den Skotograph.

Wanneer de cassette voor den schrijver is geplaatst, begint hij de liniaal ongeveer in het midden van den lessenaar te brengen, hetgeen hij doet door het knopje *N* eerst in de middelste insnijding van het plaatje *O* te plaatsen en daarna het krukje *M* naar zich toe of van zich af te draaien, naarmate de liniaal zich hooger of lager bevindt.

Thans wordt het te beschrijven papier onder de liniaal door, voor de papierklem *A* gebracht, die met de linkerhand wordt opgelicht. Dit geschiedt door den duim van de linkerhand aan den knop *B* te leggen en dien van zich af te drukken, terwijl de overige vingers der hand den bovenrand van den lessenaar omvatten.

De liniaal *E* wordt nu naar boven bewogen, door de kruk *M* van zich af te draaien tot zij stuit. De afstand der lijnen wordt als volgt geregeld: Bij het verlangen van een grooten afstand wordt de knop *N* in de linker, van een kleineren afstand in de rechter insnijding van het plaatje *O* gebracht.

Om den omvang van het te beschrijven papier te begrenzen handelt men aldus: De breedte wordt aangegeven door het plaatje *K* op den linker- en de plaatjes *K*I *K*II zoover op den rechterrand van het papier te plaatsen, dat het plaatje *K*II het uiteinde van het papier raakt. De stiften *F*, die de lengte van het papier aangeven, moeten tot aan den onderrand van 't blad worden vastgezet.

Thans kan met schrijven begonnen worden, hetgeen het best geschiedt met aniline potlood, of met een stift en carboniquepapier.

Het potlood wordt tusschen de staven *G*, te beginnen bij het plaatje *K*, voortbewogen, terwijl met de boven en onderstaaf voeling wordt gehouden. Stuit het potlood tegen het plaatje *K*I, dan is de regel teneinde, maar wordt de schrijver in staat gesteld (door de spiraalveeren tusschen de plaatjes *K*I *K*II) een reeds begonnen woord of lettergreep te voleindigen. Het spreekt thans vanzelf, dat, door de buigzaamheid der staven en de veerende beweging in de kastjes *H*, alle hoofdletters alsook staartletters gemakkelijk kunnen worden geschreven. Om een nieuwen regel te beginnen, vat de schrijver met de linkerhand den sleutel *L*, draait hem naar zich toe tot een kleine weerstand wordt gevoeld, vergezeld van een lichten aanslag van het méchanisme. Is de schrijver aan het einde van het papier gekomen, dan zal natuurlijk de liniaal door de stiften *F* worden tegengehouden, hetgeen hij voelt doordat de sleutel weerstand biedt. Vervolgens wordt de liniaal weder op bovengenoemde wijze naar boven gebracht. Verder zij nog opgemerkt, dat wanneer de schrijver in het midden van een regel wenscht op te houden, hij slechts het plaatje *K* daar ter plaatse brengt, teneinde bij het hervatten de plaats wederom te kunnen terugvinden. Hij zorge er echter voor, dat alvorens een nieuwen regel te beginnen, het plaatje *K* weder in zijn vorigen toestand worde teruggebracht.

In Frankrijk is het meest gebruikte schrijftoestel dat van Wagner.

Dit toestel bestaat uit een rechthoekig raam, waarin het papier wordt gelegd: aan de onderzijde van het raam is een stuk karton bevestigd, dat in strooken kan worden opgevouwen en dat in de binnenzijde van het raam sluit. Dit karton wordt uitgevouwen over het blad papier; is een regel geschreven, dan wordt een strook omgevouwen, zoodat weer ruimte voor den volgenden regel aanwezig is. Er bestaan nog andere toestellen in den geest van de vroeger beschrevene, doch het zou te

veel ruimte vragen, indien ik elk dezer vindingen ging bespreken. De practijk heeft mij geleerd, dat van de eerste soort toestellen, namelijk van degenen die in staat stellen langs de lijn uit de vrije hand te schrijven, deze drie de beste resultaten geven.

De 2e soort, omvat die schrijftoestellen, die niet alleen de plaats van de letter aangeven, maar tevens en in hoofdzaak haar vorm, en wel door gebruik te maken van een liniaal, waarin zich rechthoekige openingen of vakjes bevinden, of van de verschuifbare sluitplaatjes, welker gebruik ik nader zal omschrijven.

Een der eerste uitvinders in deze richting is de Schot GALL; zijne vinding is door velen als basis overgenomen. Gewijzigd en verbeterd worden de toestellen in Kopenhagen en Brussel op de scholen gebruikt. De Franschman CH. DEVOS bracht nog eenige verbeteringen aan de „Gall": deze worden op de inrichtingen in Frankrijk gebruikt. Aan het Instituut te Amsterdam wordt het in Duitschland algemeen in gebruik zijnde HEBOLD-schrijftoestel gebruikt.

HERMANN RUEHLICKE
26. 26. 26 26 26 26 26 26. 26.
WAS GOTT THUT DAS IST
WOHLGETHAN, ES BLEIBT GE-
RECHT SEIN WILLE, WIE ER
FÄNGT MEINE SACHEN AN WILL
ICH IHM HALTEN STILLE, ER
IST MEIN GOTT DER IN DER
NOT MICH WOHL WEISS ZU ER-
HALTEN, DRUM LASS ICH IHN
NUR WALTEN
STEGLITZ DEN 2 SEPTEMBER.

Schrift „Hebold".

HEBOLD gaf de voorkeur aan de hoofdletter van het Latijnsche alphabet, daar deze letter hem het eenvoudigste voorkwam. De aan dit alphabet eigen eenvoudigheid, namelijk dat alle letters tot één grondvorm terug gebracht worden, d. i. tot den rechthoek, gaf HEBOLD aanleiding een liniaal met rechthoekige openingen te gebruiken. In de rechthoekjes zijn in het midden der zijden kleine inkeepen gemaakt. Deze zijn zoovele aanwijzingen, die de richting en het schrijven gemakkelijk maken.

Het aantal navolgingen van deze methode HEBOLD is wederom groot; ik heb mij dus beperkt tot de beschrijving van het nog altijd practische HEBOLD-schrijftoestel.

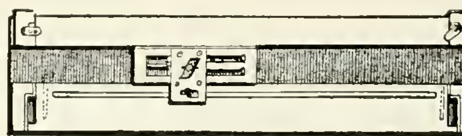
Het schrijftoestel van BALLU levert voor het oog en voor den vinger een voldoend leesbaar schrift (zie teekening), een letter die wel gemakkelijk maar helaas zeer langzaam kan geschreven worden. Bij wien dit laatste nadeel niet te zwaar weegt, die vindt in het toestelletje van BALLU een eenvoudig zak-schrijfmachinetje, dat o. m. nog het voordeel bezit, dat het ook

Hochgeehrter
Herr Direktor,
Ihrem Wunsche ge-
mäss, fertige ich mei-
nen heutigen Brief mit
dem Ballu, und zwar
so bald und so gut,
als mir's mein kränk-
licher Körper erlau-
ben will.
Es wäre mir ange-
nehm, wenn ich die
Musikbeilage recht
bald u. in 35 Exem.-

Schrift „Ballu".

voor zienden zonder voorafgaande studie kan behandeld worden.

Tot de tweede categorie, namelijk het bij het schrijven van vlakschrift gebruik maken van een verschuifbaar plaatje, behoort in de eerste plaats het Deensche toestel, uitgevonden door den onderwijzer aan het Instituut te Kopenhagen, GULDBERG.

Deensch Schrijftoestel „Gulbderg".

Het schrijftoestel „Guldberg" dient om een duidelijke letter te leveren die tevens aangenaam van vorm is en door zienden gelezen wordt

Het toestel bestaat uit een houten plankje van ongeveer 23 cM. lengte en 8 cM. breedte, met een vast liniaaltje van boven en een los van onderen. De vaste liniaal draait om twee kleine scharniertjes: aan de einden van deze liniaal bevinden zich twee metalen stiftjes, die dienen om het papier vast te houden.

Tusschen de beide linialen is plaats voor een schuifplaatje of schrijfplaatje uit hard hout of koper gemaakt, waarin eene opening is om in te schrijven, eene opening, die, door het verplaatsen van vier schuifjes, twee rechts en twee links, onderscheidene vormen aanneemt, die den schrijver in staat stellen elke letter van het alphabet in duidelijk vlakschrift weer te geven.

Meerdere aanwijzingen maken het den blinde mogelijk, door het verder schuiven van het schrijfplaatje met schrijven voort te gaan en een nieuwen regel, na den vorigen volgeschreven te hebben, te beginnen.

Figuur I geeft een voorbeeld van dit schrift, mij toegezonden door een b l i n d e n jongen van Europeesche ouders, uit Nederlandsch-Indië, leerling van het Instituut te B a n d o e n g; hij leerde dit binnen drie maanden.

Bandoeng, 5 September, 1902.

Weledelgestrenge Heer!

Misschien zal U het wel
vreemd vinden, dat U van mij
een brief krijgt, maar het treu-
rig sterfgeval van den Heer
Van Der Zanden noopt mij U
hartelijk te bedanken voor Uwe
hulp, waardoor wijlen genoemde
heer hier aan ons Blinden-in-
stituut was gekomen.

Figuur I. Geschreven op het Deensche schrijftoestelletje (Guldberg).

Figuur II geeft een voorbeeld van schrift met het Deensche schrijftoestel (klein formaat). In het Instituut te Amsterdam. leg ik bij het schrijven mijner blinde leerlingen zeer veel gewicht op eene vlugge behandeling van d i t schrijftoestel, daar het kind hiermede zeer spoedig zijne intieme gevoelens en gedachten aan zijne ouders, die voor het meerendeel geen Braille kennen

kirkeklokke! naar tilsidst du lyder
for mit stöv, skönt det dig horer ej,
meld da mine kære, som det fryder:
han som hen, som sol i höst gaar ned!

oluf pedersen.

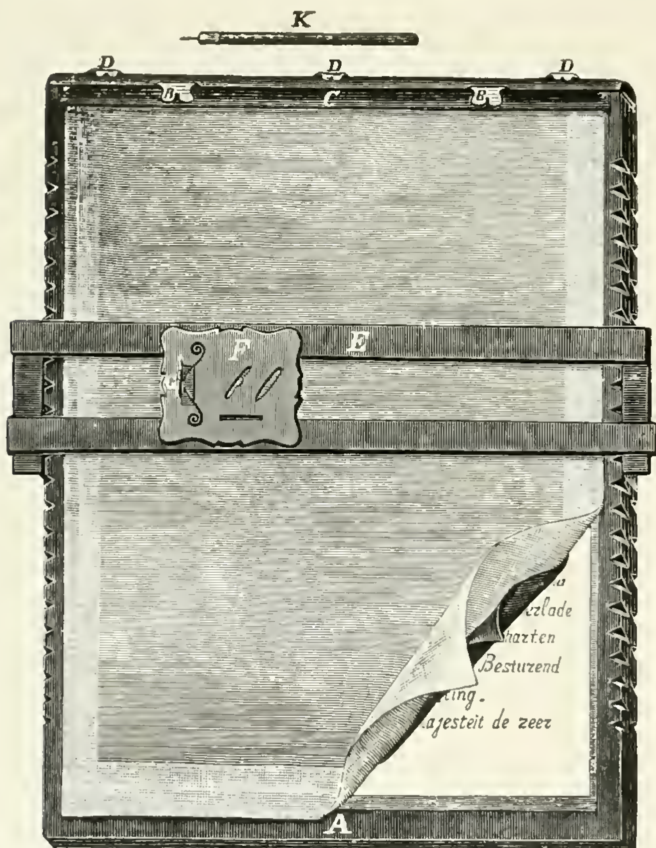
Figuur II. Deensch versje, op den „Guldberg" geschreven (klein formaat).

kan mededeelen. Ook is het van het hoogste belang voor hem, als hij, in de maatschappij tredend, zich met de zienden schriftelijk in dagelijksch contact kan stellen.

Naast het stelsel GULDBERG vindt men dergelijke schrijftoestellen in Zweden, in Italië van GALIMBERTI te Milaan, van MARTUSCELLI in Napels, van MOON uit Brighton en KEMPS in Nederland te Grave. Terwijl het Schotsche en Heboldsche toestel de opening waarin men schrijft in onveranderlijken vorm behoudt, bezit het toestel GULDBERG vier schuifjes, het Zweedsche en dat van MARTUSCELLI twee, het toestel uit Grave een schuifje, dat dient om een deel van de opening, voor het schrijven bestemd, af te sluiten.

Het Nederlandsche schrijfapparaat van den heer KEMPS uit Grave, dat in het Blinden-Instituut aldaar gebruikt wordt geeft eveneens een mooie letter.

Dit toestel (zie figuur I) wordt in onderscheidene afmeting vervaardigd. Aan den bovenrand van het

Figuur I. Schrijftoestel uit het Instituut te Grave tot het schrijven van vlakschrift.

plankje is een lijstje met haken aangebracht om het papier vast te houden. De beide lange zijden geven eene dubbele rij inkeepen: de eene op geringen afstand van elkander aangebracht, bepalen den afstand der regels der voorzijde, de andere op grooteren afstand, dien der achterzijde. De liniaal is uit twee verplaatsbare lijsten gemaakt om het toestel aan weerszijden te gebruiken. De haakjes om het papier vast te houden kan men oplichten. Op de liniaal glijdt het schrijfplaatje. (Zie figuur II). Opening *H* dient tot het schrijven der kleine letters en interpunctie's, *I* voor

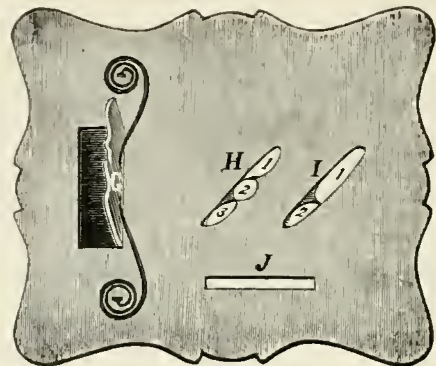

Fig. II. Schrijfplaatje.

hoofdletters en cijfers: *J* regelt het verder schuiven van het plaatje bij de aansluiting der kleine letters aan groote beginletters, terwijl de schrijver de griffel of stift bij *D* rechts plaatst, het schrijfplaatje naar rechts verder afschuift, tot de linkerzijde van de opening, die de stift aanraakt; *G* is het eenige bewegelijke sluitschuifje, dat door de beide spiralen teruggestooten wordt, zoodra de schrijver het loslaat. Is het, zooals de teekening laat zien, in gebruik, dan is de opening *H* in drie deelen verdeeld en in de opening twee kan de *O*, in een en twee de *B* en in twee en drie de *G* geschreven worden. In deze drie letters zitten de vormen van alle overige letters van het kleine alphabet. De schrijfopening *I*, welke door het schuifje *G* in twee deelen gedeeld wordt, laat in het bovenste gedeelte den vorm van de *O* (groote *o*) zien; de beide deelen saamgenomen, krijgt men de *G* (groote *g*). Deze beide vormen zijn voldoende om de groote letters te maken. Men schrijft met een stift op decalqueerpapier; (zie den vorm der letters, fig. III.)

a b c d e f g h i j k l m n o p q
r s t u v w x ÿ z
A B C D E F G H I J K
L M N O P Q R S T U
V W X Y Z
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 ,;: !? /

Fig. III.

De derde soort omvat, zooals boven gezegd is, die toestellen, waarbij plaatsing en vorm reeds aangegeven is en slechts eene eenvoudige handbeweging

noodig maken. Voornamelijk heb ik hierbij op het oog de in onzen tijd zoo veelvuldig gebruikte typewriters. Reeds in 1894 op den 23 Mei schreef ik over het machine-schrijven door blinden het volgende:

Eenigen tijd geleden nam ik de proef met een blinde uit het tiental, dat reeds tamelijk flink met den Remington-typewriter terecht kon, om door dagelijksche oefening hem die vaardigheid en juistheid te doen verkrijgen, die een goed schrijver behoort te bezitten.

Na verloop van eenige weken verkreeg ik het verrassende resultaat, dat binnen een half uur drie kwarto bladzijden geschreven werden; daarna copiëerde ik het door den blinde geschrevene en kon in gewoon loopend schrift niet die hoeveelheid in denzelfden tijd produceeren.

Fig. I.
Een kleine leerling van het Instituut te Glasgow, zich oefenende op de schrijfmachine.

Deze ervaring deed bij mij de gedachte ontstaan, dat een goed ontwikkelde blinde, die tegelijkertijd geoefend is in het verkortingsschrift, als vlugschrijver op den typewriter, van eenig nut in de maatschappij kon zijn.

Op een druk kantoor, waar den geheelen dag een groot aantal boodschappen over te brengen zijn, die niet altijd den looper mondeling kunnen gegeven worden, zou, dunkt mij, de blinde knaap of het blinde meisje, wien met een enkel woord den inhoud van het verlangde bericht medegedeeld wordt, van eenigen dienst kunnen zijn; in een oogwenk is het berichtje geschreven en wordt den looper medegegeven. Ook zou wellicht de vlugge, bevattelijke blinde spoedig genoeg routine verkrijgen de orders van den chef in bevattelijken briefstijl uit te werken.

Het ligt voor de hand dat gecompliceerde commercieele quaesties of gewichtige handelscorrespondentiën buiten en boven de bevatting en ontwikkeling van den jeugdigen blinde liggen, die trouwens hiervoor geene opleiding genoot.

Het denkbeeld, den blinde in deze richting nuttig en met voordeel werkzaam te doen zijn, drong zich steeds weder aan mij op, en, alhoewel ik gevoel, dat zonder een weinig philanthropie en geduld, de proeve wellicht weinig kans van slagen zal hebben, meende ik toch in hun belang dit onder de aandacht te moeten brengen.

Wanneer ik bedenk de vele moeite, die menig kantoor zich heeft getroost om aan jongste klerken routine te geven, zoo stemt mij dit hoopvol, dat wellicht iemand gevonden wordt, die de kennis na zooveel oefening door een blinde verkregen, zal helpen productief maken. Het spreekt van zelf, dat, mocht men met een blinde, te eeniger tijd, eene proeve wenschen te nemen, hij of zij dan nog eerst eenigen tijd aan het Instituut meer bijzonder vertrouwd zou moeten gemaakt worden met eenvoudige correspondentie om practisch nuttig te zijn.

Misschien vindt men onder onze wetenschappelijke en geleerde mannen enkelen, die liever hun gedachtenloop door anderen laten neerschrijven dan deze zelf te noteeren, weder anderen, die hun secretaris hebben; voor dezen zou de goed ontwikkelde blinde door de vlugge behandeling van den typewriter met zijn duidelijke letter, nuttig zijn. Het zoeken naar middelen om onze blinde jongelieden, bij het verlaten van het Instituut, zooveel mogelijk in staat te stellen gedeeltelijk de moeilijkheden om in hun levensonderhoud te voorzien te boven te komen, heeft mij er toe geleid in bovengenoemde richting mijne gedachten te laten gaan.

Mijne meening, dat ontwikkelde blinden, die goed onderlegd zijn in de kennis hunner taal nuttig werkzaam kunnen zijn in deze richting, is nog onveranderd en hoewel ik mij niet beroemen mag op krachtige medewerking mijner landgenooten in deze, blijf ik voortgaan mijne leerlingen in het machine-schrijven te bekwamen.

In ons vaderland zijn thans reeds eenige blinden, die voor een deel hun onderhoud met copiëeren van stukken, circulaires, enz. verdienen. De cyclostyle bewijst hun hierbij onschatbare diensten Ook houden een groot aantal blinden hunne correspondentie op de onderscheidene schrijfmachines. Twee blinden zijn in handelszaken als agenten werkzaam en voeren op uitstekende wijze hun handelscorrespondentie, doch men lette hierbij op hetgeen ik reeds aanstipte, dat ik spreek van intellectueel goed ontwikkelde blinden.

Tot bewijs, dat ik mij niet in deze zaak op een hersenschimmig terrein beweeg, deel ik het volgende mede uit het buitenland.

Figuur II.
Twee blinde meisjes in het Instituut te Glasgow.

In 1901 werd te Nürnberg door een blind geworden koopman, die in de blinden-inrichting aldaar het machine-schrijven geleerd had een publiek correspondentie-bureau opgericht, waarin hij de onderscheidene handelsgeschriften op de machine schrijft en ze met de cyclostyle vermenigvuldigt.

In 1890 werd in Birmingham, door den directeur van het Blinden-Instituut, den heer Stainsby, een correspondentie-bureau opgericht. De jonge meisjes, die door twee opzichteressen worden gecontroleerd, verdienen wekelijks negen gulden.

Ook in het bekende Asyl voor de blinden te Glasgow, waaraan een school voor blinde kinderen verbonden is, (zie artikel „het Blindenwezen in het buitenland") wordt veel werk gemaakt van typewriters. Reeds op jeugdigen leeftijd worden de kinderen met den typewriter vertrouwd. (Zie figuur I en II.)

In het Engelsche tijdschrift „The Blind" vond ik melding gemaakt van een aantal koopmanshuizen, waar men blinden aan de schrijfmachine treft.

Zeker was het langen tijd een groot bezwaar blinden als schrijvers aan de machine te zetten op groote handelskantoren, waar alles vlug en stenografisch behandeld moest worden.

Toch werd enkele malen door blinden een Amerikaansche stenografeermachine tot dat doel gebruikt. Op een der congressen werd een dergelijke machine, die door den heer Beyerlen voor blinden was ingericht, getoond. Ook is door den hier bovengenoemden directeur Stainsby uit Birmingham eene Engelsche machine voor stenografie uitgevonden, uitsluitend voor blinden.

Veel eenvoudiger is het gebruik van een phonograaf, deze is ook meer vertrouwbaar en snel wordt een dictaat opgenomen. (Zie figuur III.)

Ik blijf de mogelijkheid inzien, dat een blinde, die goed geoefend is op den typewriter en in het bezit is van de Amerikaansche Hall, een toestel, om zeer vlug Braille te schrijven, mits hij tevens zijn kortschrift goed kent, zeer bruikbaar is als verslaggever aan nieuwsbladen, van meetings, lezingen, voordrachten, enz.

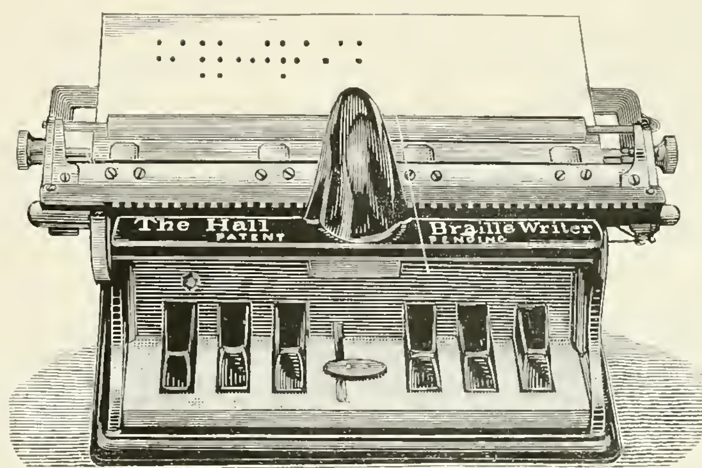

Figuur III.
Typewriting in het Instituut voor blinden te Glasgow, met toepassing van den phonograaf.

De Hall-Braille-schrijfmachine van Amerikaansche constructie wordt sedert 1900 van uit Nederland en onder leiding van een Nederlandschen blinde in de verschillende landen van Europa ingevoerd. De talrijke zendingen uit de werkplaatsen te Chicago ontvangen en die haar weg gevonden hebben naar de meest verwijderde plaatsen van het vaste land, bewijzen welk een enorme vooruitgang met deze machine op het gebied van Braille-schrift gemaakt is. Nederland neemt eene eerste plaats in. Zoowel blinden als zienden, die ten behoeve der

blinden, boeken enz. copiëeren, hebben zich de machine aangeschaft. Opmerkelijk is het, dat de Zuid-Europeesche landen geheel zijn achtergebleven; Rumenië maakt eene gunstige uitzondering; vele blinden danken het bezit eener machine aan hunne Koningin, die tevens aan de stad Bucharest eene volledige inrichting voor Braille-druk schonk, die op hetzelfde principe berust als de Hall-writer, die op zijn beurt weer eene groote overeenkomst vertoont met schrijfmachines in het algemeen, d. w. z. zoodanig geconstrueerd is, dat men de verschillende Braille-letters en teekens verkrijgt door aanslag van toetsen.

De vooruitgang treedt wel het duidelijkst aan het licht, indien men bedenkt, dat met lei en stift ieder puntje afzonderlijk gemaakt moet worden, terwijl men met den Hall-writer de geheele letter, onverschillig uit hoeveel puntjes die is samengesteld, met één enkelen aanslag der daarvoor benoodigde toetsen kan maken. Vooral voor muziekschrift is dat ook van het grootste belang, omdat daarin zoo vele teekens voorkomen, die uit eene combinatie van meerdere puntjes bestaan. Een ander groot voordeel is, dat men bij het schrijven rechtop kan blijven zitten.

De Hall" of Braille-typewriter.
(In gebruik in het Instituut te Amsterdam.)

De machine bestaat uit twee hoofddeelen, nl. uit het massieve onderdeel met de toetsen, waarin zich tevens de stiften bevinden en de beweegbare wagen, waarin het papier wordt gerold. Om een blad papier in den wagen te brengen verdient het aanbeveling, dat deze in het midden staat.

In dien stand schuift men het blad van de achterzijde tusschen de twee in den wagen aangebrachte gummirollen en draait vervolgens een of beide gekartelde knoppen, die aan weerszijden der bovenste gummirol zitten, naar zich toe. Daarna schuift men den wagen met de linkerhand zoo ver mogelijk naar rechts en kan beginnen te schrijven. Aan de voorzijde der machine zijn zeven toetsen en wel drie aan iederen kant van een middelste, die door zijn bijzonderen vorm direct in het oog springt. Slaat men dezen middelsten (ovalen) toets aan, dan verspringt de wagen juist de breedte van een letter. De toets dient dus om tusschenruimte te maken en wordt dan ook na elk woord aangeslagen. Links van dezen ovalen toets liggen de toetsen voor de punten 1, 2 en 3, rechts er van die voor de punten 4, 5 en 6. De zes toetsen worden gewoonlijk met de overeenstemmende wijs-, middel- en ringvingers aangeslagen en wel zoo, dat de linker wijsvinger op punt 1, de rechter wijsvinger op punt 4 komt te liggen. Behandeling der machine met twee vingers van iedere hand is evenwel zeer goed mogelijk en kan dikwijls met dezelfde vlugheid geschieden. Wil men b.v. de letter *d* schrijven, dan slaat men met de beide wijsvingers en den middelvinger der rechterhand de daaronder liggende toetsen aan. De puntjes komen aan de bovenzijde van het papier te voorschijn, zoodat directe contrôle en verbetering van fouten mogelijk is zonder het papier uit te nemen. Bij het aanslaan van een of meer toetsen springt tevens de wagen verder naar links, totdat de regel volgeschreven is. Zoodra er nog schuifruimte voor vijf letters is, waarschuwt de bel, zoodat men weet, wanneer een begonnen woord afgebroken dient te worden. Om een nieuwen regel te beginnen draait men den gekartelden knop (links of rechts) langzaam van zich af, tot men gevoelt, dat het tandradje zich heeft verplaatst. Daardoor gaat het papier juist den afstand tusschen twee regels omhoog. Daarna wordt de wagen weer naar rechts geschoven. Er is voor gezorgd, dat men bij papier, dat later tot een boek moet worden ingebonden, voldoende ruimte links houdt. Een stelschroef links achter aan de machine regelt dien open rand. Wil men de geheele breedte van het papier beschrijven, dan wordt die schroef eenvoudig weggenomen. Gebruikt men papier, dat smaller is dan de gummirollen, dan kan men door het naar binnenschuiven eener veer, die aan het rechter uiteinde der machine is aangebracht, de bel eerder laten waarschuwen. Hoe verder de schuifveer naar links is gesteld, des te eerder waarschuwt de bel.

De machine is 34 cM. lang, 22 cM. breed, 15 cM. hoog en heeft een gewicht van 5½ KG.

Wanneer de blinde, voorzien van de Hall op de vergaderingen in het verkortingsschrift, het gesprokene in Braille schrift, dit direct thuis op zijn typewriter overbrengt, het daarna onmiddellijk naar de pers laat brengen, dan geloof ik, dat met eenigen goeden wil die blinde nuttig voor zich en anderen zijn kan.

Al mag een enkele fout op den typewriter gemaakt worden — en welke ziende betrapt zich ook hierop niet — de bekwame zetter of drukker kan een kleine misstelling immers verbeteren.

Op de teekening ziet men de onderscheidene schrijftoestellen, in het Instituut te Amsterdam dagelijks in gebruik.

Links bovenaan vindt men het reeds vermelde schrijftoestel van den Majoor Serraris, in het midden den typewriter Remington, rechts den typewriter World, tegen de bovenste rij schrijftoestellen gesteund, is links

Schrijfmachines ten gebruike van de leerlingen van het Instituut te Amsterdam.

verticaal geplaatst, de alom bekende Engelsche lei met koperen réglette, die door een groot aantal zienden gebruikt wordt om boeken in Braille- of puntschrift te copiëeren, en die ik op een der vorige bladzijden reeds verklaarde; in het midden, met het cirkelvormige plaatje, vindt men den Simplex, een goedkoop en handig toestelletje, waarmede de leerlingen een letter schrijven, die overeenkomt met die van den Remington. Op de benedenste rij links ziet men den Skotograph van Nord, daarnaast den Herold, vervolgens de Foucault-machine, de Ballu, de Deensche machine Guldberg, de Oostenrijker Klein en daarnaast een tweede exemplaar van den Remington.

Op de volgende plaat ziet men een schrijfles. De jongen op den voorgrond links en het meisje rechts behandelen den Remington: tegenover den knaap links is een leerling bezig met de Foucault te schrijven, terwijl de vis-à-vis van het meisje rechts op den Skotograph van Nord schrijft. De vier jongens op den achtergrond behandelen ieder een verschillend schrijftoestel.

Het schrijftoestel van V. Cereseto uit Genève (zie de teekening) is een uitvinding om vlugger en sneller Braille te schrijven en beoogt hetzelfde doel als de Braille-Hall-machine.

Naar mededeeling van den uitvinder Cereseto, kunnen er in iedere minuut 180 letters mede geschreven worden. Het toestel is 28 cM. breed en heeft eene hoogte van 5 cM., het is geheel vervaardigd van staal en weegt 4 kilogram. Het papier wordt langs een liniaal ingeschoven. De toetsen zijn zoo geplaatst, dat bij drukking de beide wijsvingers de bovenste, de middelste vingers de middelste en de ringvingers de onderste der zes punten van het Braille-stelsel te voorschijn brengen. De rechter duim behandelt den toets, die steeds het papier bij het beschrijven een letter verder doet schuiven; de linker duim brengt het papier, zoo de regel vol is, weder naar het begin van een nieu-

wen regel terug. Het drukken op een knop geeft een nieuwen regel; zoodra een regel tot op de breedte van vier letters vol is, klinkt een klein belletje, eene inrichting, die op de meeste toestellen van die soort te vinden is.

Eene houten klep is met scharnieren aan den linkerzijkant van het toestel bevestigd. Deze klep, waarop de hand bij het schrijven rust, wordt over het papier geslagen, terwijl de bovenkant de richting aangeeft. Heeft men een regel geschreven, dan kan men met den knop het schrijfvlak, waarop het papier rust, naar boven schuiven, zoodat de ruimte ontstaat voor een nieuwen regel.

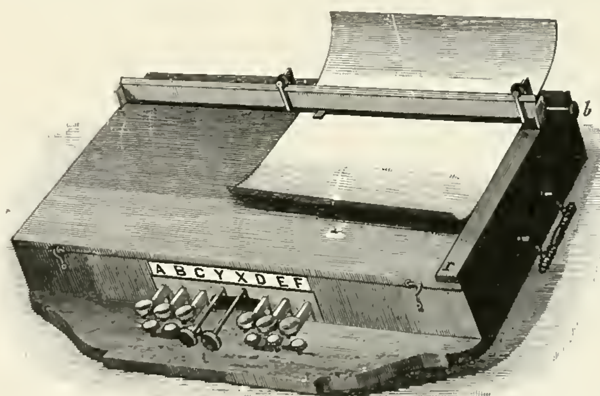
Schrijfles in de hoogste klasse van het Instituut te Amsterdam.

Het schrijftoestel van den gepensioneerden Kolonel SCHUYT-KORVER, te Sneek, dat dient om vlakschrift te schrijven uit de vrije hand, terwijl de richting is aangegeven, bestaat uit een lessenaartje 21 bij 42 cM.

Het schrijfvlak van het lessenaartje kan uit en in geschoven worden, een blad papier kan hierop worden bevestigd.

Het papier wordt vastgehouden door eene liniaal met veer van boven en door twee andere veertjes beneden.

Halverwege het lessenaartje bevindt zich eene spil met twee tandraderen, evenwijdig aan de bovenzijde van het toestel; deze tandraderen kunnen worden omgewenteld door een knop, die zich bevindt aan de linkerzijde en correspondeert op de spil. De tanden van het binnenste rad grijpen in de tanden van een metalen kam, welke is bevestigd aan de onderzijde van het schrijfvak, evenwijdig aan den zijkant. In de tanden van het buitenste rad grijpt bij het omwentelen eene veer, die den regelafstand aangeeft.

Schrijftoestel voor Braille-schrift van Dr. V. CERESETO uit Genève.

Een der laatste uitvindingen is het Braille-schrijftoestel van „Dussaud".

Men denke zich een metalen rechthoek met liniaal, die op regelmatige wijze kan worden verplaatst. Op

deze liniaal bevinden zich groepen van 6 punten, 20 op één rij. In een tweede liniaal zijn rechthoekige openingen, zooals de vakjes van de gewone réglette. Die beide linialen sluiten op elkander en wel zoo, dat de openingen van de bovenliniaal komen boven de groep van de zes puntjes van de onderliniaal.

In de openingen van de bovenliniaal bevinden zich 6 holle stiftjes, die veel overeenkomst hebben met een horlogesleuteltje. Het holle stiftje van de bovenliniaal correspondeert met een puntje van de onderliniaal.

Nu bevestigt men op de gewone wijze een blad papier aan den bovenkant van de zoo even genoemde lijst, en wel zoo, dat het papier zich bevindt tusschen de beide linialen, en dus tusschen de puntjes en stiftjes.

Wanneer men nu eene stift op een puntje wil drukken, is het gemakkelijk te begrijpen, dat een afdruk van een puntje van de onderliniaal in het papier komt. Ook, dat men zich de letters in omgekeerden zin moet voorstellen, daar men schrijft van links naar rechts; het blad behoeft dus niet te worden omgekeerd wanneer men het geschrevene lezen wil.

Een groot aantal schrijfmachines èn voor vlakschrift èn voor reliëf, hetzij voor Braille-schrift of voor de Latijnsche letter, (men denke bij de laatste aan het toestel ,,Klein") zijn in de verschillende beschaafde landen in gebruik en veelal geeft elk instituut de voorkeur aan het schrijfapparaat door den landgenoot uitgevonden. Zoo heeft Frankrijk behalve de reeds genoemden, nog eenige schrijftoestellen, die allen behooren tot de soort, waarbij een stift wordt gebruikt om tusschen vakjes of celletjes de letters te schrijven of te prikken. Men denke aan het schrijfapparaat van Graaf DE BEAUFORT, van mejuffrouw MULOT te Angers, enz., die de stylographie, door eenige verbeteringen aan te brengen, gemakkelijker hebben gemaakt.

Een enkel woord bij dit hoofdstuk schrijven over de in den laatsten tijd besproken vraag: ,,Kan een blinde opgeleid worden tot telephonist?"

Weinig had ik kunnen denken, dat nog eenmaal een mijner oud-leerlingen werkzaam zou gesteld worden op een bureau te Amsterdam, waar hij den geheelen dag de telephoon bedient. Deze jongeman, van zijn geboorte af aan blind, bezit een groote energie en beschikt over een vlug begrip en gezond oordeel, waarbij komt een stalen geheugen. Het vorige jaar was hij geruimen tijd in Engeland om de taal te leeren spreken, thans voert hij correspondentie in de moderne talen, en om zijn vrijen tijd niet nutteloos voorbij te laten gaan, houdt hij zich nog bezig, ten einde zijne inkomsten te vermeerderen, met het maken van manden, borstels, enz. Dezer dagen kwam hij mijn raad en steun inroepen. Hij wilde, daar hij zittende aan de telefoon, niet alle opgegeven cijfers kan onthouden, zoo gaarne de Braille-Hall schrijfmachine (zie teekening bladz. 51) leeren behandelen om te trachten met de eene hand de notities te maken van bestellingen enz., die hem worden opgegeven.

Hij is namelijk werkzaam aan een transportbedrijf; de telephoon meldt hem telkens, dat Mr. X tegen een bepaald uur een zeker aantal arbeiders verlangt voor het lossen of laten laden van dit of dat artikel.

Nu toch heeft hij namen en cijfers te onthouden, en al is zijn geheugen nog zoo sterk, de mogelijkheid van eene vergissing is niet buitengesloten. Zoo hij met de eene vrije hand de Braille-machine zou kunnen aanslaan, om dan op zijn Remington een oogenblik later het genoteerde over te brengen, dan zou hij gelukkig zijn. Op zijn verzoek stond ik hem toe zich eenige uren te komen oefenen, waardoor hij thans in staat is, zijn plan ten uitvoer te brengen. Deze jongeman schrijft zeer vlug op den typewriter.

Mijne lezers zullen zich kunnen voorstellen, dat ik zeer verheugd was dergelijk resultaat te mogen vernemen; zulke oogenblikken hebben leiders van blindeninstituten noodig om weder met vernieuwde hoop en met opgewekte energie de toekomst der jeugdige blinden te helpen vormen en verbeteren.

Nu zal ieder begrijpen, dat elke blinde niet voor het vak van telephonist op te leiden is, slechts enkelen, en dan de meest ontwikkelden komen daarvoor in aanmerking.

Dat blinden een enkele telephoon zeer handig weten te bedienen en niet zelden door de grootere, onverdeelde oplettendheid en het scherpere gehoor beter hooren en verstaan dan ziende, is in vele gevallen bewezen. Anders en moeilijker is de zaak, wanneer een blinde de betrekking van telephonist aan rijkstelephoonkantoren heeft te vervullen of aan een der telephoons ter beschikking van het publiek werkzaam gesteld werd.

Dit is het geval in Kopenhagen, waar een blind meisje als ambtenaar aan de telephoon werkzaam is. De directeur MOLDENHUWER zegt evenwel, dat bij eene hooge mate van handigheid, vlugheid in bewegingen en bij groote intellegentie een blinde de telephoon zeer goed vermag te bestieren, doch stelt als voorwaarde een klein bureau, terwijl het werkzaam zijn van een zienden telephonist in zijne nabijheid zeer gewenscht is. Over de werkzaamheid van het blinde meisje in Kopenhagen deelt de directeur het volgende mede, dat hij van de telephoniste zelve vernam:

,,Om eene verbinding te kunnen maken, moeten vele bewegingen uitgevoerd worden; voor alles komt het er op aan, dat de blinde vlugheid en handigheid bezit; hetgeen voor den ziende reeds een voorwaarde is,

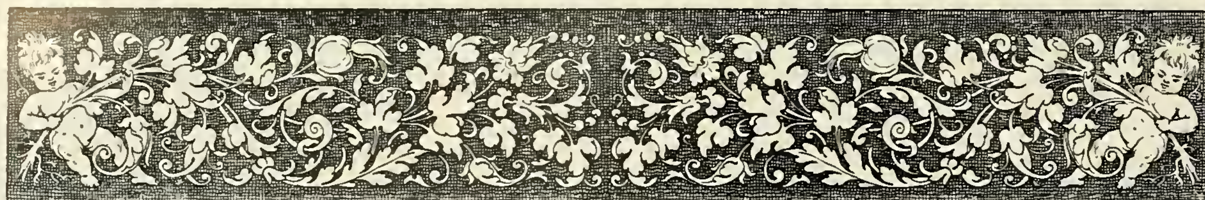
moet voor den blinde een strenge eisch zijn. Van zeer groote beteekenis is het, dat het gehoor goed ontwikkeld is: elk geluid, hoe zwak ook, moet gehoord worden. Wanneer een geabonneerde schelt, dan valt zijn klep en men hoort dan meestal terwijl die valt, een snorrend geluid: dit is het eenige wat den blinde verwittigt, dat een abonné verbinding wenscht: somtijds valt de klep zonder ander bijkomend geluid. Daarom moet alle aandacht voortdurend op de kleptafel gericht zijn en behoort men nu en dan de hand eens over deze heen te laten glijden, om zich te overtuigen, of wellicht niet eene klep neergevallen kon zijn. Wat den blinde in hooge mate het werk vergemakkelijkt, is de mogelijkheid te kunnen hooren in welke richting de klep valt; dan is het niet noodzakelijk, dat de hand de geheele kleppentafel onderzoekt, hetgeen tamelijk veel tijd kost. Het afnemen der verbinding zoodra afgescheld wordt, is voor den blinde het moeilijkst; vooral in het geval wanneer verscheidene verbindingen vastgeknoopt zijn, daar het dan niet gemakkelijk is, het juiste paar koorden zoo snel te verbinden als gewenscht is.

Om een verbinding af te nemen, moet de hand van het begin van het paar koorden naar de stoppen glijden, die snel uitgenomen moeten worden; dit neemt wel-is-waar eenigen tijd in beslag, maar door oefening wordt ook hierin vaardigheid verkregen. De eenige wijziging die noodig zou zijn is, dat men de leidingstafel, die vijf rijen van contactgaten omvat (twee gaten in iedere rij), in twee deelen scheidt, zoodat slechts vijf gaten op iedere rij komen. Een koord, met teekenstiften bevestigd, loodrecht de leidingstafel deelend, is daartoe voldoende. Tot groote hulp hierbij is wanneer men er zich aan gewent, de hand in loodrechte lijn van de klep tot het contactgat te laten glijden: hierdoor bespaart men den tijd, die anders noodig is om de gaten te tellen; daar de afstand steeds dezelfde is, zal men door oefening eene groote nauwkeurigheid kunnen verkrijgen. Alleen op een klein bureau en steeds naast een ziende, is het den blinde mogelijk als telephonist te kunnen optreden. De abonnés wenschen meermalen bericht over iets, dat alleen den ziende kan beantwoorden, daar men in boeken moet naslaan; ook zijn vele zaken schriftelijk mede te deelen aan de telephoonmaatschappij, wat beter door een ziende kan worden gedaan; doch, als nummer twee op zulk een klein bureau, kan de blinde even zoo goed als een ziende de plaats innemen."

Zooals ik reeds even aanstipte en op de teekening van het Instituut te Glasgow laat zien, is het gebruik van de phonograaf bij de schrijfmachine (typewriter) van veel gewicht voor den blinde. Nadat de boekhouder of een der klerken de brieven en opdrachten in de phonograaf heeft gedicteerd, zet de blinde machineschrijver de beide gehoortrechters aan zijne ooren en schrijft met de machine, die hij bij oefening even zoo snel als de ziende behandelt, hetgeen hij den phonograaf hoort spreken nauwkeurig op. Mocht de phonogrgaaf door het te veel geruisch maken der schrijfmachine onverstaanbaar zijn of te snel spreken, dan kan de blinde schrijver met behulp van een pedaal den phonograaf doen ophouden en hem hetgeen hij niet goed verstaan heeft laten herhalen. Zooals ik mededeelde, maken zich vele blinden op groote kantoren in het buitenland als schrijver op de typewriter nuttig en verdienstelijk.

Ten slotte, om met het onderwijs in schrijven te eindigen, wil ik nog mededeelen, dat in de eerste plaats elk blind kind Braille-schrijven moet leeren, dat ik, zoo een kind op lateren leeftijd blind is geworden en op de lagere school heeft leeren schrijven, al is dit nog zoo gering, alles aanwend om het dit gewone schrift te doen blijven beoefenen en het daarvoor het toestel Serraris en den Skotograph in handen geef. Dit sluit niet uit, dat het flink wordt geoefend op de typewriters. De blindgeborene leert naast het Braille, teneinde met de zienden te kunnen correspondeeren, het schrijven van de vlakletter of gewone letter op het schrijftoestel „Guldberg" reeds nader omschreven. Tevens worden hem de meer eenvoudige en weinig kostbare typewriters in handen gegeven.

Rekenen.

Dit vak kan door den normaal verstandelijk ontwikkelden blinde in zijn ganschen omvang met vrucht beoefend worden. Het is een bekend feit, dat op het gebied van reken- en wiskunde, in het algemeen van de mathematische wetenschappen, zelfs in de oude tijden eenige blinden eene groote vermaardheid kregen. Sedert men zich met de opvoeding der blinden heeft bezig gehouden, zijn verschillende toestellen uitgedacht om het rekenen binnen hun bereik te brengen. De reken- en wiskundige bewerkingen worden op tweeërlei wijze uitgevoerd, òf door toepassing van het Braille-schrift, òf door gebruik te maken van de daarvoor uitgevonden apparaten.

Onder degenen, die zich op dit gebied verdienstelijk maakten, vinden wij melding gemaakt van een zekeren Nikolaas Saunderson, in 1682 te Thurston in Yorkshire in Engeland geboren, die tengevolge van de pokken blind was geworden. Onder de leiding van zijn vader maakte hij groote vorderingen in de kennis der talen en in de wiskunde. Door ernstige studie streefde hij zijne medeleerlingen voorbij en stond spoedig in kennis gelijk met zijne onderwijzers. Zijne illusie was naar de hoogeschool van Cambridge te gaan, doch dit veroorloofden vooralsnog zijne middelen niet. Toch vestigde hij zich daar als onderwijzer in de wiskunde en wist de aandacht van den hoogleeraar in de wiskunde, Whiston te trekken. Voordrachten over de leer van Newton bezorgden hem een talrijk gehoor; zelf kwam hij herhaaldelijk met Newton in aanraking, met wien hij over de moeilijkste punten van gedachten wisselde. Nadat hij zijn naam als hoogleeraar roemrijk had gevestigd, werd hij in 1711 tot hoogleeraar in de wiskunde benoemd. Onvermoeid werkzaam, veroorloofde zijn maatschappelijke welstand hem te huwen. Uit zijn huwelijk met de dochter van een rector, had hij een zoon en eene dochter. In 1728 benoemde hem Koning George II. bij een bezoek aan Cambridge, tot doktor in de rechten.

In de volgende bladzijden zullen wij ons met eenige rekentoestellen bezighouden en beginnen met die van Saunderson.

Rekentoestellen.

1e. De Rekentafel van Saunderson.

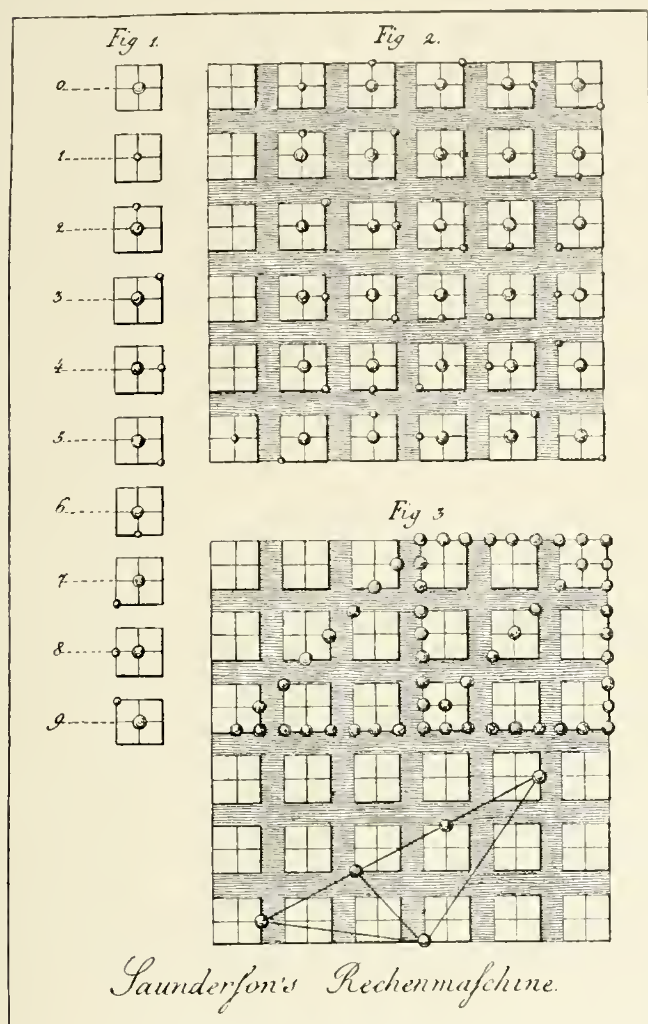
Dit toestel, dat reeds door den Franschen schrijver Diderot in zijne brieven over de blinden is beschreven, en waarvan ik hier de afbeelding kan laten zien, is later bekend geworden onder den naam van de rekentafel Ballu, die een dertigtal jaren geleden naar dit stelsel „Saunderson", zijn apparaat uitdacht.

De rekentafel van Saunderson bestaat uit eene rechthoekige metalen plaat 40 à 50 cM. lang en 30 à 40 cM. breed, die in eene lijst van hout of metaal gevat is. De plaat is aan de voorzijde verdeeld in een groot aantal gelijke kleine vierkanten, die gevormd zijn door tastbare lijnen van metaal, welke elkander rechthoekig snijden en evenwijdig aan de zijden van de plaat loopen. (Zie teekening.)

Ieder vierkantje bevat negen kleine gaatjes, drie bij drie geplaatst, elk van die gaatjes is bestemd om er

eene speld met ronden kop in te steken. Eene speld kan dus negen onderscheidene plaatsen in een vierkant innemen, derhalve de cijfers van *1* tot en met *9*, zooals Ballu dit deed.

Saunderson stelde deze cijfers voor, met uitzondering van de *0* en de *1* door middel van twee spelden, waarvan eene in het midden van het vierkant stak. Hij stelde de *0* en de *1* voor, door middel van de e n k e l e speld.

Rekenmachine van N. Saunderson geb. 1682 te Thuriston in Yorkshire (Engeland).

Daar t w e e spelden 36 verschillende positie's van elkander kunnen innemen in dit vierkant, zonder eenige vergissing te begaan, ziet men, dat met de tafel van Saunderson 45 verschillende teekens kunnen gemaakt worden, zoo men de t w e e spelden er bij gebruikt.

Ballu stelt de *0* en de algebraïsche teekens door middel van t w e e spelden voor.

Om de *0* voor te stellen, plaatste Saunderson dus eene speld met grooten kop in het midden van het vierkant; ter aanduiding van het cijfer *1* eene speld met k l e i n e kop op dezelfde plaats; het cijfer *2* door eene speld met grooten kop in het midden en eene speld met kleinen kop in het midden der bovenzijde van het vierkant. Uit nevenstaande figuur zal het gemakkelijk vallen de overige cijfers te leeren kennen

Figuur *2* laat de volgende optelling zien:

12345
23456
34567
45678
56789
———
172835

In figuur *3* ziet men, dat er meerdere uitgebreide combinaties kunnen plaats hebben; ook zouden de kleinere spelden in combinatie met de grootere, onderscheidene plaatsen kunnen aannemen, die weder eene andere beteekenis zouden hebben.

Men beweert, dat hiermede Saunderson de algebraïsche bewerkingen maakte; zekerheid heeft men evenwel daaromtrent niet.

De tafel van Saunderson, weder opnieuw door Ballu ingevoerd, is een vernuftig uitgedacht toestel en niet duur; toch heeft het in de practijk het nut niet bewezen, dat men er van verwachtte. De teekens stonden te ver van elkander en het verschil in plaatsing was niet zoo groot, dat men het gemakkelijk lezen kon; slechts door eene vrij langdurige oefening maakte de leerling er zich mede vertrouwd.

Eene werkelijk practische wijziging van de rekentafel van Saunderson is het toestel, bekend onder den naam van „Engelsche rekentafel" of „tafel van Taylor".

Dit toestel is gemaakt van eene metalen plaat, bevestigd op een rechthoekig houten plankje, dat weder gevat is in eene metalen lijst. De metalen plaat is over haar geheele oppervlak door achthoekige gaatjes doorboord, die op gelijken afstand van elkaar zijn geplaatst en rijen vormen, die evenwijdig aan elkaar en aan de zijden van den rechthoek loopen.

Deze gaatjes passen op die van de plank er onder, die dus gelijk van grootte zijn en op dezelfde wijze zijn geplaatst. Om met dit toestel te rekenen (men zie de teekening fig. I), maakt men gebruik van kleine metalen staafjes of stiftjes met vierkantige insnijdingen, die geplaatst worden in de achtkantige gaatjes. Deze staafjes zijn vierkantig aan de uiteinden en gemakkelijk te onderscheiden, daar het eene einde getand is en het andere slechts gedeeltelijk uitgesneden. (Zie fig. II). Omdat eenzelfde staafje op 16 verschillende wijzen kan geplaatst worden in elk der achthoekige gaatjes van de plaat, kan men begrijpen, dat door middel van dergelijke staafjes der rekentafel Taylor, de

10 cijfers van het decimale stelsel en de voornaamste algebraïsche teekens, althans degenen, die bij berekeningen telkens voorkomen, kunnen gevormd worden. De rekenkundige bewerkingen op deze tafel moeten, daar de staafjes steeds goed behooren te passen in de openingen, met bedaardheid en geduld verricht worden, daar elke verkeerde plaatsing eene onjuistheid in de berekening geeft.

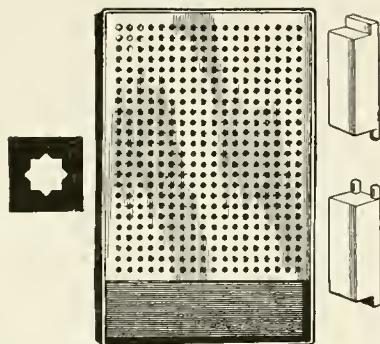

Fig.I.
Rekenmachine van WILLIAM TAYLOR (Engeland).

2e. DE CIJFERBAK MET GEWONE CIJFERS.

Deze bak, die aan iederen bezoeker van het Instituut te Amsterdam bekend is, en niettegenstaande zijne gebreken, die ik straks even zal aanstippen, op de meeste instituten nog gebruikt wordt, is uit hout ver-

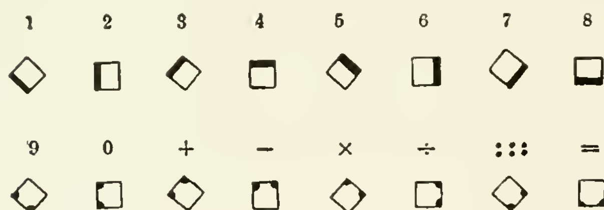

Fig. II.

vaardigd en verdeeld in 12 vakken van drie rijen. De twee eerste rijen bevatten de cijfers van 1 tot 8; in de derde rij van 4 vakken zijn het 9de en 10de vak bestemd voor de cijfers *9* en *0* en het 11de en 12de voor verdere teekens, in de rekenkunde en de algebra voorkomende.

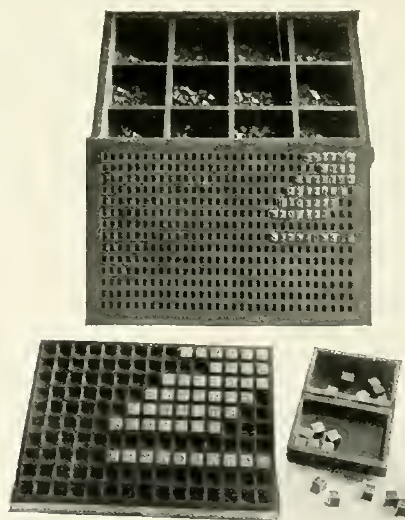
Op dezen bak wordt een houten deksel geschoven, waarin openingen zijn gestoken en wel 14 rijen van 32, zoodat er 448 cijfers in dit deksel kunnen geplaatst worden. De cijfers zijn van metaal, het bovenvlak is een vierhoek, die wigvormig uitloopt; zij passen in de openingen en blijven daarop steunen, daar ze van boven een klein randje hebben; aan den bovenkant van het cijfer is een klein uitstekend metalen puntje om bijv. de z e s van de n e g e n te kunnen onderscheiden, in 't algemeen, om aan deze cijfers een goeden stand te geven en niet omgekeerd te plaatsen.

Om nu den cijferbak, welke eene N e d e r l a n d s c h e v i n d i n g is, te gebruiken wordt het deksel, hier de rekenplank, er af geschoven; de leerling heeft nu om de volgende vermenigvuldiging te maken (567758 × 9385) welke in de figuur zichtbaar is, de cijferteekens uit den bak te nemen en ze in volgorde in de gaatjes te plaatsen. De *5* moet liggen in het vijfde vakje, dus in het eerste vakje van de tweede rij, de *6* in het tweede vakje der tweede rij, enz. Is de rekenkundige som gemaakt en wordt er eene volgende opgegeven, dan legt iedere leerling de cijfers weder in de daarvoor bestemde vakjes en begint aan eene tweede opgave.

Is de leerling niet attent en vergeet hij de letters in de voor haar bestemde vakjes te leggen, zoodat ze in verkeerde vakken terecht komen, dan veroorzaakt dit later vergissingen en worden er fouten gemaakt. Dit afbreken van eene opgave moet dus met zorg geschieden, en, daar het geduld vordert, komt menige knaap in verzoeking de cijfers maar door elkaar heen te werpen. Dit is een bezwaar dat bij de Cubarithme op dezelfde figuur onder den cijferbak geplaatst, niet voorkomt.

De Cubarithme, uitgedacht door MARTIN, den vorigen directeur van de „Institution nationale" te Parijs, bestaat uit een plankje van hard hout: hierin zijn een groot aantal vierkante vakjes, waarin juist een kubus past; op vijf der zijvlakken staan Braille-teekens en op het zesde een streepje.

Men heeft dus op een zijvlak e e n e Braille-punt in den linkerhoek bovenaan geplaatst, dit is de *a* of *1*; het zijvlak kan vier standen aannemen; in den tweeden

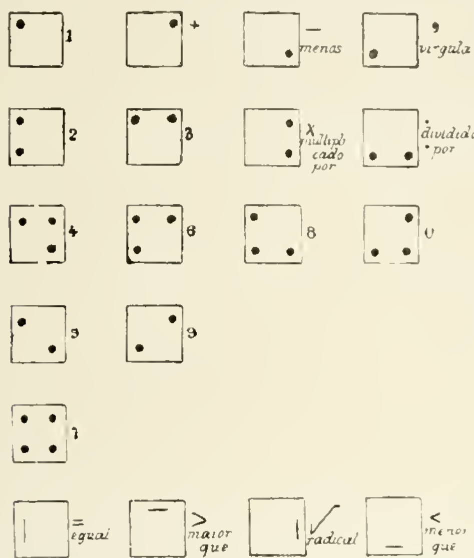

Figuur I de Cijferbak. Figuur II de Cubarithme.
Beide in het Instituut te Amsterdam in gebruik.

stand wordt de *a* of *1* het p l u s teeken, in den derden stand het m i n u s teeken en in den vierden stand het d e c i m a a l teeken.

Het tweede zijvlak (zie tweede rij) laat ons zien de letter *b* of *2*; dit vlak in de drie volgende standen ge-

plaatst, geeft ons de *c* of de *3*; daarna het m a a l teeken, vervolgens het d e e l teeken. Het derde zijvlak maakt in zijn vier standen de *d* of *4*, de *f* of *6*, de *h* of *8*, de *j* of *0*.

Cijferteekens van de „Cubarithme" (het „Braille-rekenen")

Het vierde zijvlak geeft in den eersten de *e* of *5* en in den tweeden stand de *i* of *9*.

Het vijfde vlak kan slechts één stand aannemen en geeft de letter *g* of *7*, terwijl nu het zesde vlak ons het liggend streepje in zijn vier standen laat zien, n.l. het g e l ij k t e e k e n, g r o o t e r d a n, w o r t e l t e e k e n en k l e i n e r d a n.

Alle teekens zijn in reliëf aangebracht.

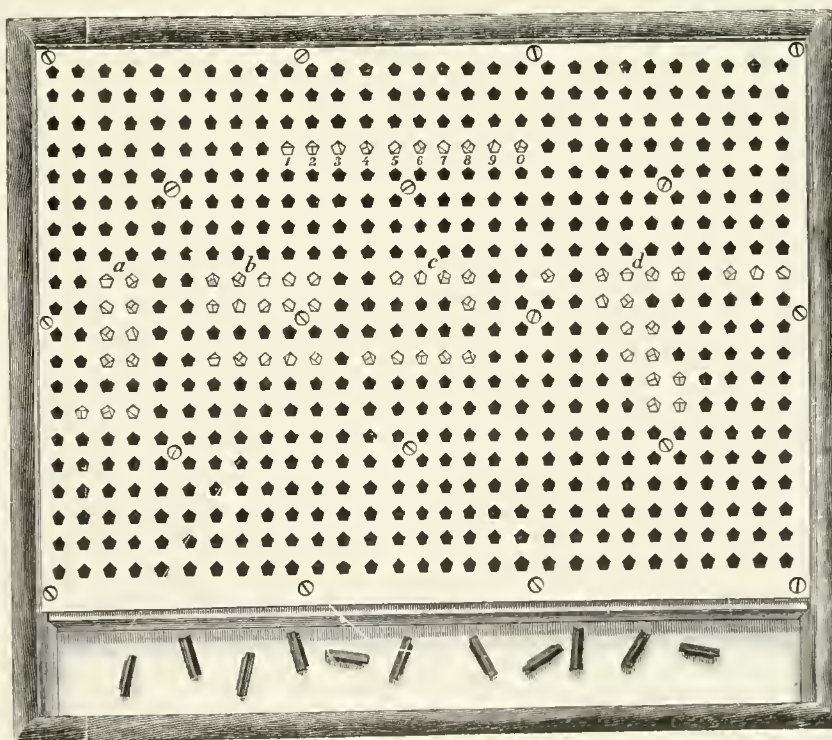
Wanneer men nu nauwkeurig de tweede teekening op de figuur I gadeslaat, dan ziet men dezelfde vermenigvuldiging der beide getallen daar boven uitgevoerd. (Zie het vermenigvuldigtal in de Cubarithme); het eerste cijfer wijst de letter *e* of de *5*, daarna de *f* of *6* enz.

Dit hoogst practische toestel, de Cubarithme, heb ik ten spoedigste mijnen leerlingen in handen gegeven, omdat, indien de kinderen de letters in Braille van *a* tot en met *j* kennen, hun ook de cijfers bekend zijn; want, de derde letter van het alphabet is de *c*, welnu dit is het cijfer *3*; de *h* is de achtste letter, derhalve de *8*, enz. enz.

Aan Braille-rekenen zijn twee voordeelen verbonden, eerstens behoeft men de kleine blinden niet maanden lang te plagen met het lastige leeren en voelen der cijfers en ten tweede is de Cubarithme portatief, ieder kan het bij zich dragen. Zij bestaat slechts uit een houten plankje en een doosje met een aantal metalen kuben.

Als iets n a t i o n a a l s heb ik nog te vermelden het rekentoestel uit het Blinden-Instituut te G r a v e. Dit toestel bestaat uit eene plaat, die voorzien is van een groot aantal vijfhoekige gaatjes om metalen vijfhoekige staafjes op te nemen. De uiteinden der staafjes geven een vijfvlakkigen hoek te zien, die door wegneming van een gelijkbeenigen driehoek, in een vierhoek veranderd kan worden; van dezen vierhoek is eene zijde aanmerkelijk grooter; in de volgende regels vindt men eene nauwkeurige beschrijving.

Het door de gravure voorgestelde rekentoestel bestaat uit eene metalen plaat, gevat in eene houten lijst, waaronder een bakje, mede door de lijst ingesloten. De plaat bevat een aantal vijfhoekige openingen, die op regelmatige afstanden zijn geplaatst en verticaal en horizontaal met elkander in verband staan. Onder de bovenplaat, die van koper is, bevindt zich eene tweede van blik, voorzien van dezelfde openingen. Beide platen zijn op den houten bodem van het toestel bevestigd, doch zóó, dat er tusschen deze laatste en ook tusschen de beide platen ½ c.M. ruimte is.

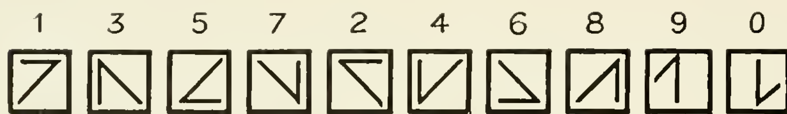

Rekentoestel van het Instituut te Grave.

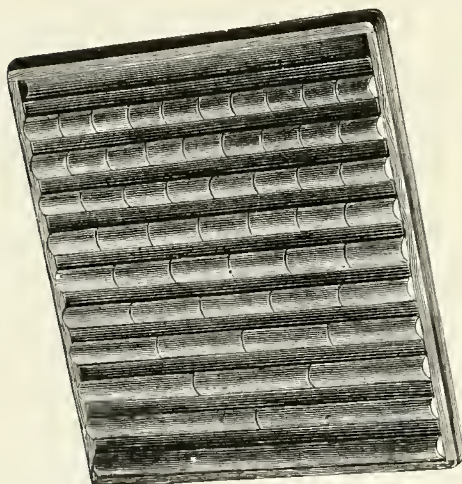
In de vijfhoekige openingen plaatst de blinde rekenaar vijfkante staafjes, die hem als cijfers moeten dienen. Deze laatste, 2 c.M. lang, blijven dus 1 c.M.

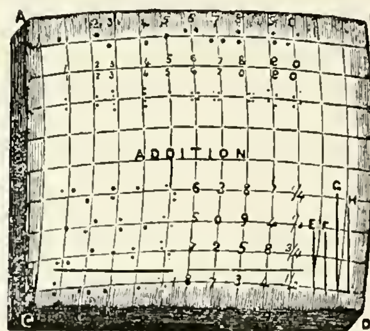
boven het bovenvlak uitsteken en worden door de onderplaat rechtstandig gehouden. De vijfhoekige vlakken van de polen dezer staafjes zijn door wegneming van een der hoeken in vierkante (gelijkbeenige trapeziums) veranderd, waardoor eene der kantlijnen aanmerkelijk grooter is geworden en zeer gemakkelijk op het gevoel van de andere te onderscheiden is. Van de aldus gewijzigde poolvlakken der staafjes is het eene glad, terwijl het andere zich door eene goed waarneembare invijling van het eerste onderscheidt.

De vijfkante staafjes, welker dikte overeenkomt met de grootte der openingen van het rekenbord, veroorloven het, aan de langste kantlijn der poolvlakte (basis van het gelijkbeenige trapezium) vijf verschillende standen te geven. Iedere stand vertegenwoordigt een

Figuren om den blinden het cijferen te leeren naar de methode van William Daniel.

Aanschouwelijke voorstelling van het begrip der breuken, in het K. K. Instituut te Weenen in gebruik.

Rekenkussen van Foulis.

cijfer en wijl de beide polen van elkander onderscheiden zijn, kan ieder staafje alle cijfers voorstellen. De vlakke pool levert de oneven getallen 1, 3, 5, 7, 9 en de andere de even getallen 2, 4, 6, 8 en ook de 0.

Gelijk men ziet behoeven de blinde rekenaars niet naar hunne cijfers te zoeken; zij nemen een staafje uit het bakje, plaatsen het naar gelang zij het voor een even of een oneven cijfer willen bezigen, met de ingevijlde, of met de gladde pool boven in den vereischten stand in eene der openingen van het rekenbord en zijn gereed. Het omdraaien van het staafje, indien dit noodig is, en het geven van de gewenschte richting aan de lange kantlijn van het poolvlak, geschiedt reeds als zij het staafje naar de met den linker wijsvinger aangegeven opening brengen, zoodat dit zeer vlug in zijn werk gaat, en zij voor het plaatsen der cijfers weinig meer tijd behoeven, dan wij, zienden, voor het schrijven noodig hebben.

Op de gravure zijn voorgesteld, bovenaan de cijfers van 1 tot 9 en de nul. *A* stelt voor eene eenvoudige optelling, *B* eene eenvoudige aftrekking, *C* eene vermenigvuldiging en *D* eene deeling. In plaats van de door ons, zienden, gebruikte strepen tot afscheiding van opgaven en uitkomst, laten de blinden eenvoudig eene rij openingen vrij. Voor de cijferteekens ×, +, —, enz. wordt een tweede staafje gebezigd, dat een weinig korter is dan dat, hetwelk dient tot voorstelling der cijfers. Ook de poolvlakken er van hebben een anderen vorm, zoodat het ook in dit opzicht gemakkelijk van het andere staafje is te onderkennen. Het levert, op dezelfde wijze als het vóórbeschrevene, alle teekens, die bij het uitwerken, ook der ingewikkeldste vraagstukken, kunnen voorkomen.

Wilhelm Daniel, geestelijke te Zuffenhausen bij Stuttgart, dezelfde die wij reeds hebben leeren kennen bij de rubriek L e z e n, gebruikte, om de kinderen het cijferen te leeren, de volgende losse houten blokjes, (zie de figuur) waarop hij de zoogenaamde hoekcijfers in verschillende standen en vorm aanbracht; deze hoekcijfers zijn de eigenlijke teekens van het door hem uitgevonden blindenschrift.

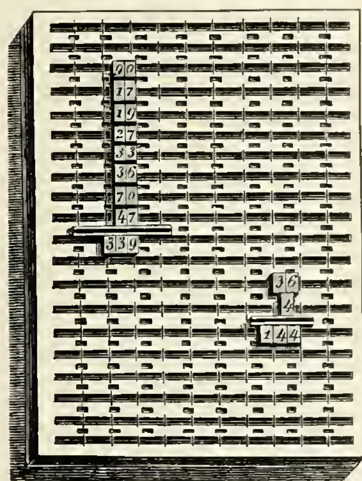
Om aan den blinde het begrip van breuken bij te brengen past men liefst het allereenvoudigste toe. Men geve hem eenige lange houten stokjes in de hand, breekt deze in twee, drie, enz. deelen, laat ze hem weder tot een geheel aan elkaar leggen, enz. Men kan daarna andere voorwerpen nemen en op dezelfde wijze te werk gaan.

In het Keizerlijk Koninklijk Instituut te Weenen, wordt, om eene aanschouwelijke voorstelling te geven van het begrip b r e u k, de volgende methode toegepast. (Zie de teekening.)

Dit toestel bestaat uit eene vierhoekige ondiepe houten kist, die over de breedte elf smalle vakken of laden bevat. In tien van die vakken ligt eene houten rol. Deze rol of staaf, die in het bovenste of e e r s t e vak ligt, is geheel en onverdeeld, in het t w e e d e vak ligt eene zelfde staaf in twee helften, in het d e r d e is zij in drieën gedeeld enz. enz. Het elfde laadje dient om hierin bij bewerkingen enkele deelen

uit andere laadjes te leggen. Dit geeft werkelijk bij goede verklaring, een zeer duidelijk begrip van de b r e u k e n.

Nog dient vermeld te worden een eenvoudig en weinig kostbaar middel om blinden te leeren rekenen, dat in vroegere jaren gebruikt werd, het hiernevensstaande rekenkussen. Het denkbeeld, om van spelden en speldenkussens gebruik te maken om door blinden rekenkundige bewerkingen te laten verrichten is niet nieuw, men denke slechts aan de rekenmachine van Saunderson. (1682.) D i t toestel, het „Foulis" rekenkussen genoemd (1739) bestaat uit een vierkant speldenkussen *A*, *B*, *D*, *C* van willekeurige grootte (zie de teekening) waarover kruisgewijze draden gespannen zijn. De punten der teekening stellen de speldeknoppen voor en correspondeeren met de getallen, die

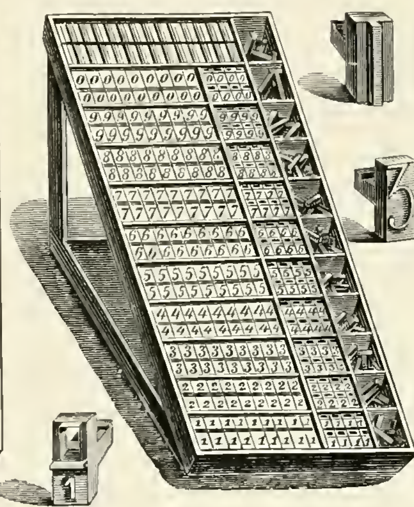

Fig. V. Fig. III. Fig. IV.
Rekenmethode naar Valentin Haüy.

boven hen staan. De plaatsen, die de punten innemen (speldeknoppen) met betrekking tot de draden of lijnen, over het kussen gespannen, zijn zoo gekozen, dat de eene figuur duidelijk van de andere te onderscheiden is. De bovenste rij stelt de cijfers voor van 1—0, de tweede en derde rij geven aan op welke wijze de breuken worden voorgesteld, de draad zelf vormt de breukstreep. Ter onderscheiding der breuken van de heele getallen, moeten de speldeknoppen of iets kleiner of grooter zijn: ook kan men knoppen van anderen vorm gebruiken. *E*, *F*, *G* en *H* zijn losse stukjes draad, om te dienen als streep bij optellingen en andere rekenkundige bewerkingen. (Zie de optelling op de figuur.)

Eene rekentafel, die lange jaren in Parijs in het Instituut gebruikt werd en die men volgens de rekenmethode van Haüy heeft samengesteld, mag niet onvermeld blijven. (Zie de teekening.)

Figuur *1* stelt een der metalen cijfers voor, figuur *2* geeft ons het type van de vorming van een breuk : men ziet het bovenste gedeelte er van in den vorm van een vierhoek uitgestoken om een beweegbaar cijfer in wigvorm te kunnen opnemen, waardoor de teller aangegeven wordt; zoo ook voor den noemer. Figuur *3* geeft ons het streepje aan, om de getallen van elkander te kunnen scheiden. De cijfers worden in een schuin geplaatste typenkast bewaard, (fig. *4*) die in elf groote vakken verdeeld is voor de teekens. (fig. II) terwijl aan de zijden er van andere vakjes zijn geplaatst voor de teekens der figuren III en I. De rekentafel, (figuur *5*) bestaat uit een plank, die over haar breedte een aantal groeven heeft, deze worden door ijzeren draden doorsneden, waardoor de cijfers de juiste plaatsing tot elkander kunnen bewaren.

De rechthoekig gevormde openingen, die zich tusschen de groeven bevinden, dienen om de door figuur *3* voorgestelde smalle scheidingslijnen of streepjes op te nemen.

Indien men, zooals ik in het begin van mijne verhandeling over het r e k e n e n der blinden zeide, te doen heeft met overigens n o r m a l e kinderen, dan kunnen deze zeer goede vorderingen maken. Doch wanneer den misdeelden leerling, bovendien nog het onheil heeft getroffen, een tweede zintuig te hebben moeten missen, d à n voorwaar, is er groote toewijding en bijna bovenmenschelijk geduld noodig, den kleine de eerste beginselen der rekenkunde bij te brengen. Met een gevoel van bewondering en achting mag men zeker de nevensgaande teekening met de onderwijzeres, Miss Walker, in het Blinden-Instituut te Glasgow beschouwen, die haar b l i n d e en s t o k d o o v e leerlinge, onvermoeid en met zachtheid en geduld op dit gebied langzaam en met vrucht heeft ontwikkeld.

Na U bekend te hebben gemaakt met de verschillende toestellen, bij het rekenen gebruikt, moet ik er op wijzen, dat het zwaartepunt bij het onderwijs van het rekenen aan blinden, steeds moet gelegd worden op het zoogenaamde h o o f d r e k e n e n. Door zijn sterk geheugen aan den eenen kant en de toch nog altijd eenigszins omslachtige behandeling der rekentoestellen aan den anderen kant, is het rekenen z o n d e r hulpmiddelen te verkiezen.

In het dagelijksche leven is rekenen uit het hoofd, voor den b l i n d e in het bijzonder, van het grootste nut. Door de vele oefeningen in het oplossen van ingewikkelde rekenkundige vraagstukken wordt zijn denkvermogen versterkt, zoodat velen zich een hoogen

graad van scherpzinnigheid daardoor hebben verworven.

Miss Walker bezig haar doove en blinde leerlinge het rekenen te leeren.
(Blinden-Instituut te Glasgow.)

Hulpmiddelen ten gebruike bij de vormleer.

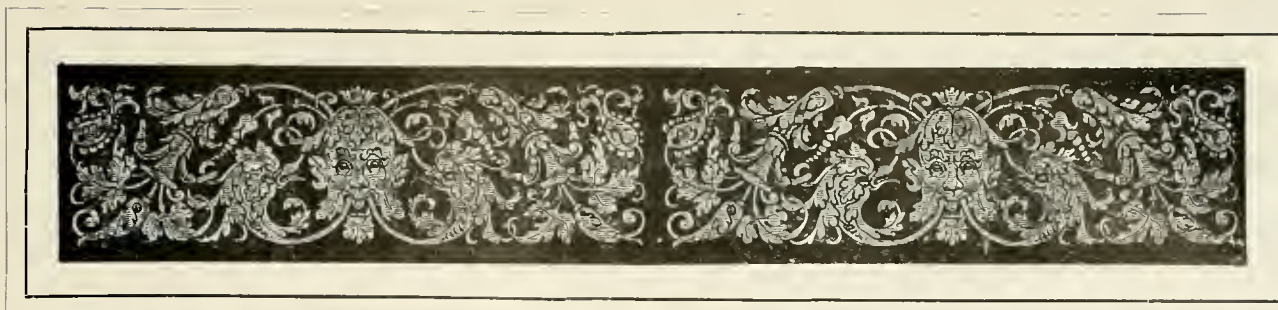
Om op gemakkelijke wijze den kinderen de verschillende figuren van de vormleer duidelijk te maken, bestaat er eene eenvoudige, doch practische houten tafel, waarop zich, aan rijen van vijf, vijf en twintig koperen pennetjes bevinden, evenwijdig van elkaar geplaatst, zoodat elke vier pennetjes altijd een kwadraat vormen. Daarbij behoort eene doos met koperen staafjes, van verschillende lengte (veertien soorten) aan de beide einden voorzien van een oogje om op de pennetjes te schuiven. De maat dezer staafjes is precies zóó genomen, dat het kleinste den afstand tusschen twee op elkander volgende pennetjes beslaat, de volgende twee over elkander staande in schuine richting enz. en zoo oploopende in grootte, dat er bij zijn, die de hoogte en breedte van de tafel beslaan en de langste, die de uiterste punten aan de hoeken in schuine richting met elkaar in verbinding kunnen brengen.

Op deze wijze kan de blinde leerling verschillende geometrische figuren maken, hem door den onderwijzer opgegeven, zooals: driehoeken, kwadraten, enz. enz.

Voor de leer der lichamen zijn uit eikenhout vervaardigde leermiddelen aanwezig, als: pyramides, cylinders, prisma's, bollen, enz. enz. Ook is er eene verzameling kartons, waarop in reliëf een groot aantal figuren van stellingen en meetkundige werkstukken zijn aangebracht.

Wil de leerling zich bedienen van figuren door hem zelf te maken, dan maakt hij gebruik van de trekpen of den passer, doch voorziet dan in plaats van de pen of het potlood, het been van den passer of de trekpen van een klein koperen t a n d r a d j e, dat hem eene gestippelde lijn of een cirkel geeft, die hij zelf kan voelen.

Aanschouwelijk Onderwijs.

De ziende kent de voorwerpen, die hem omringen, zonder dat het noodig is, dat hem alles nauwkeurig verklaard wordt; de blinde krijgt hiervan slechts een juist denkbeeld, wanneer hij de voorwerpen betast en in zijne handen heeft. Deze tak van onderwijs is in eene school voor de blinden nog van grooter gewicht en dringender noodzakelijk dan in die voor zienden. De dingen waarover men met den blinde spreekt worden dadelijk in zijn voorstellingsvermogen en door zijn verbeeldingskracht uitgewerkt en van de tien keeren gebeurt het negen maal dat dezelfde dingen in de werkelijkheid geheel verschillen van de voorstelling, die hij er zich van had gemaakt.

Nadat de onderwijzer een of ander voorwerp of dier aan zijne leerlingen verklaard heeft en hun d a a r n a den vorm van dit verklaarde in handen geeft, kan hij er verzekerd van zijn, dat hij de meesten met verbazing hoort zeggen: ,,neen maar, is het dit? neen, dat had ik nu in het geheel niet kunnen denken, dat het er zoo uitzag!

Zonder de hulp van aanschouwelijk onderwijs, leven de blinden in eene denkbeeldige wereld en een groot aantal woorden hebben dan voor hen slechts een zeer ledigen, niets beteekenenden zin.

Willen de lessen vruchtbaar zijn, dan is eene verzameling van voorwerpen volstrekt noodzakelijk. In deze collectie behoeft men geen zeldzame dingen of curiositeiten te bezitten; in de eerste plaats moeten er de eenvoudigste dingen aanwezig zijn. Korrels van de graansoorten, van onderscheiden andere gewassen, eikels, bast, schillen van peulvruchten, pijnappels enz. enz.; ongerekend de bladeren, bloemen, vruchten en al die voortbrengselen, die als het ware voor de hand liggen, modellen van land- en akkerbouwgereedschappen, werktuigen voor de handwerkslieden, wapens, afbeeldingen van torens, kerken, monumenten, gemaakt van hout of karton.De verzameling dieren moet van af de soorten huisdieren zoo volledig mogelijk zijn. Het is meer gewenscht opgezette dieren te hebben of van papier mâché, metaal of hout, dan de dieren in reliëf op karton. (Zie de teekening.)

Op deze teekening ziet men allerhande afbeeldingen van dieren en voorwerpen, die de kinderen in het Instituut in de hand krijgen en waarbij hun dan het nut en het gebruik dat ervan wordt gemaakt, wordt medegedeeld. Het zou mij te ver voeren hierover meer uit te weiden.

Op eene volgende plaat ziet men eenige kinderen bezig dieren te betasten, die de onderwijzer met hen behandelt. Beurt om beurt worden deze dieren verwisseld, totdat ieder kind ze onder zijne handen heeft gehad. Op den voorgrond zit een klein kereltje zijn best te doen naar zijne voorstelling een gebouw saam te stellen.

Bij de behandeling van het dier is het van belang, dat het kind opmerkzaam wordt gemaakt op de bedekking er van, namelijk of het veeren, haar, schubben, schelpen enz. heeft, en dat men het door vergelijking met andere dieren of voorwerpen laat oordeelen over de grootte. Want te oplettend en te nauwgezet kan men met een blind kind bij dit deel van on-

derwijs niet te werk gaan. Laag, zeer laag moet de onderwijzer bij den grond blijven en nooit denken: „dit is toch zeker niet noodig te vragen, dat weet toch elk kind, zelfs het b l i n d e kind."

Voor het bewijs dezer stelling deel ik U een paar gevallen mede die in het Instituut te Amsterdam plaats grepen.

Een meisje werd tot haar veertiende jaar in het ouderlijke huis opgevoed. Haar vader, een vermogend man, gaf haar een goed onderwijzer en toen zij in het Instituut werd opgenomen, kon zij in een der hoogste klassen geplaatst worden. De onderwijzer gaf haar een grooten olifant van papier mâché en vroeg haar: hoeveel pooten heeft het dier? het antwoord luidde: „zes." Het bleek dat zij ook den staart en de slurf had geteld. Op een anderen keer betastte zij het lichaam van een paard en noemde het dier eene geit. Nu was dit meisje volstrekt niet dom, doch de onderwijzer had verzuimd te denken aan de mogelijkheid, dat zijne leerlinge d i t niet zou weten.

Een tweede geval is het volgende:

Een jongen had tot zijn twaalfde jaar privaatlessen genoten. Zijne moeder, eene voorzichtige en zeer kiesche vrouw, had alles vermeden wat het gevoel van Gerrit, haar zoon, ook maar eenigermate zou kunnen kwetsen of hem onaangenaam aandoen. Hij had een goed ontwikkeld verstand bij zijne komst in het Instituut en werd weldra tot eene hoogere klasse bevorderd. Hij kende o. a. zijn aardrijkskunde werkelijk goed en was zelfs met den loop en oorsprong der rivieren in Frankrijk en andere landen uitmuntend bekend; maar toen de onderwijzer hem vroeg: „Gerrit, vertel me eens hoeveel pooten heeft een vogel?" hoorde men hem duidelijk zeggen: „Maar mijnheer, de vogels hebben g e e n pooten."

Van dergelijke voorbeelden zou ik er meer kunnen aanhalen, onnoodig dus te zeggen van hoeveel gewicht het zooeven behandelde a a n s c h o u w e l i j k o n d e r w i j s is en hoe voorzichtig de onderwijzer stap voor stap vooruit moet gaan.

Verzameling voorwerpen ten gebruike bij het aanschouwelijk onderwijs in het Instituut te Amsterdam.

Op de bovenstaande plaat heeft men in een paar open kasten en op den grond een groot aantal voorwerpen kunnen waarnemen Toch moet men voort gaan met telkens meer en meer verscheidenheid aan te brengen, want het gebeurt bij het onderwijs, vooral bij de vakken geschiedenis en aardrijkskunde, zoo herhaaldelijk, dat de blinden nog meer dan de zienden vragen doen en verklaringen wenschen. Wil men dan een afdoend en duidelijk antwoord geven, dan zou men zoo gaarne grijpen naar het voorwerp, d. i. de afbeelding.

Men denke hierbij o. a. aan de in den oorlog te gebruiken wapenen, aan het begrip van vestingwerken, aan een oorlogschip, sluizen, dijken, loopgraven, enz. enz. Geloof niet, dat het blindgeboren kind eenig denkbeeld van den vorm van een sabel, degen, pistool, geweer, etc. krijgt, wanneer het niet terdege die voorwerpen betast heeft. Ik heb meermalen jongens en meisjes van 16 à 17 jaar gevraagd: hoe ziet de trom er uit; het antwoord was bij de meesten geheel onvoldoende: ze kenden het geluid, doch het voorwerp zelf konden ze zich niet voorstellen, uitgezonderd woorden te brengen en te verklaren; hierbij maakt men het opmerkzaam op verkeerd gebruikte termen, enz.

Wandelingen kunnen ook van veel nut en genot voor blinde kinderen zijn, zoo zij onder geleide hunner onderwijzers opmerkzaam worden gemaakt op de omgeving. Dat ik daarvan volkomen overtuigd ben, bewijst de volgende korte beschrijving, die ik in 1899 mededeelde in mijn werkje: „De eerste opvoeding van het blinde kind in het huisgezin" van eene wandeling, die ik maakte met mijne jeugdige blinden in het Vondelpark.

Aanschouwelijk onderwijs in het Instituut te Amsterdam.

een enkele, die er in zijn eerste kinderjaren mede gespeeld had. Degene, die buiten het onderwijs aan blinden staat, kan zich niet voorstellen, hoe arm aan duidelijke voorstellingen meermalen de jeugdige leerling is.

Dit is zeker, dat het aanschouwelijk onderwijs voor de jeugdige blinden behalve van hoog gewicht, ook eene bron van groot genot is, het daarmede gepaard gaande vertellen boeit hen.

Ook is deze tak van onderwijs eene uitmuntende voorbereiding voor het beoefenen van de moedertaal: naarmate het kind nieuwe begrippen heeft verkregen, wordt de kring zijner denkbeelden grooter; het is genoodzaakt, hetgeen het zooeven begrepen heeft onder

Al wandelend, hoorden wij van eenigen een aantal opmerkingen, die ons aanvankelijk verbaasden; door anderen werden nieuwe denkbeelden, die geheel spontaan ontstonden, ontwikkeld. Hun geest was werkzaam. Deze verrijkte zich met nieuwe voorstellingen.

Gij, die niet van nabij met onze kleine blinde vrienden bekend zijt, kunt u bijna niet voorstellen, hoeveel kleinigheden voor hen een genot zijn. Het ruischen van de bladeren der boomen, de geur van de bloemen, de aromatische lucht der linde- en sparreboomen, enz., het kabbelen van het water, dit en vele andere zaken op onze wandeltochten zijn voor hen

eene liefelijke verkwikking. Ze zijn niet alleen een genot voor hen, ze zijn hun, wier gehoor en gevoel veelal zoo fijn ontwikkeld zijn, de bijna zekere wegwijzers.

Herhaaldelijk hoor ik hen tot mij zeggen: „nietwaar, mijnheer, nu zijn we hier, u weet wel, daar staan immers die heerlijk riekende bloemen en hier hoor ik het kabbelen van het water, nu moeten wij links afslaan!"

Hoe opgewekt en vroolijk uitgelaten zijn de kleineren, wanneer de vogels in het voorjaar hen door hun

ronde, ijzeren bank: de meisjes nemen er op plaats, terwijl de jongens groepsgewijze in het gras onder de boomen gaan zitten. Dankbaar zijn zij den werkman in het park, die oogluikend, — anders onverbiddelijk, doch blijkbaar gedreven door het spreken van een goed hart — hen rustig laat zitten.

Hier vooral is de plaats, waar ze elkander hunne opmerkingen en gedachten mededeelen; het anders zoo stille meisje is spraakzaam geworden, de stille, in zichzelf gekeerde knaap doet naïve mededeelingen uit zijn vroeger kinderlijk verleden aan zijn vriendje, enz.

Leesles, vereenigd met aanschouwelijk onderwijs in het Instituut te Amsterdam.

gezang herinneren aan hun „te huis", waar de kleine kameraadjes hun anecdoten en verhalen van de gevederde vriendjes mededeelden — hoe uitbundig schateren ze van lachen als deze of gene kleine keffer hen aanblaft en de jongensnatuur boven komt, om dat keffertje zijn geblaf te doen voortzetten. Het voorbij galoppeeren van een paard, het passeeren van een rijtuig, dat in ons Vondelpark, die eigenaardige dreuning veroorzaakt, het op- en afgaan der bruggen, dit alles is hun eene ontspanning, eene gelegenheid tot wisseling van kinderlijke gedachten.

Na op deze wijze een uur gemarcheerd te hebben, wordt er echt landelijk gebivakkeerd in het groote vierkante grasveld in het Willemspark, of bij de bekende

Enkele meisjes, die nog iets kunnen onderscheiden, verzamelen aan den kant van den weg eenige bloempjes en gelukkig met het bouquetje stappen ze er mede naar de kameraadjes. De meeste jongens evenwel zijn aan het ravotten, natuurlijk binnen het bereik van ons opzicht; de een buitelt, een ander springt van louter pret in het rond en eenigen, voorafgegaan door hem, die eenige gewaarwording van licht en schaduw heeft, loopen, elkander bij den kiel vasthoudend, in eene lange rij om het grasperk.

Na verloop van een kwartier rustens, roep ik hen bij elkaar en in een oogwenk is alles geordend en gaan wij verder. Eigenaardig zijn de vele aanwijzingen, die de kleine blinden voor zich verzamelen, bijv. de vogels,

die ze op verschillende tijden hooren zingen, zijn voor hen een volgend jaar weder eene aanduiding van het seizoen; de geur van deze of gene bloemsoort of die der bloesems der boomen, duiden hun verschillende tijdruimten van het jaar aan, enz. Het geheugen is hun daarbij een uitstekend hulpmiddel.

Een groot aantal dingen in de natuur, die wij zonder opmerkzaamheid voorbijgaan, zijn voor hen een bron van navraag. Daardoor wordt zulk een tocht tevens dienstbaar gemaakt aan de ontwikkeling van hun verstand.

Al voortwandelende wordt er gesproken over de ontwikkeling der planten, enz. Hunne houding onder het loopen kan beter worden gadegeslagen — deze is niet zoo stijf meer, het maken van onwillekeurige bewegingen, de tics (aanwensels, als krampachtige gelaatsvertrekkingen) worden nagelaten, althans beperkt. Vele meisjes verzamelen in haar cahiers blaadjes van struik- en boomgewas en onthouden daarbij de soort. Geen wonder dan ook, dat, waar geest en lichaam gesterkt werden, de arbeid moedig wordt hervat. Groot en klein genieten volop bij die wandeltochten en allen verlangen weder spoedig het voor hen zoo liefelijk gelui van de bel te hooren, als teeken tot voorbereiding voor den tocht, dien ik minstens eens in de week maak met een gevoel van dankbaarheid, dat ook ik mede genieten kan van hun kinderlijk geluk en blijdschap.

Het groote aantal interne kweekelingen in het Instituut, thans een 100-tal, belet mij, tot mijn grooten spijt deze wandelingen voort te zetten. Door het bijna geheel bebouwen der terreinen van het Willemspark, waar ze naar hartelust konden spelen, is veel aantrekkelijks voor hen verloren gegaan. Het steeds drukker verkeer van wandelaars, moeders met kinderen, kindermeisjes met kinderwagens, enz., maakt de vrije beweging onzer jeugdige blinden niet gemakkelijker en geeft, gevoegd bij de groote belangstelling (nieuwsgierigheid) bij het publiek aan de geleiders veel moeite en zorg. Ook gebeurde het meermalen, dat bij het noodzakelijk oversteken van zijwegen de velocipedisten niet altijd tijdig konden gewaarschuwd worden, zoodat de verantwoordelijkheid, ook al door te weinig personeel als geleide, voor zoovele blinden te groot werd. Gelukkig evenwel, dat het Instituut met zijne tuinen gelegenheid aanbiedt de kinderen volop van de heerlijke buitenlucht te laten genieten. De schooltuin, waarin eene groote hoeveelheid graan- en bolgewassen, heesters, planten, bloemen enz., is voor het onderwijs in plantkunde van veel belang. Het is iets eigenaar-

Les in de plantenkunde in een der tuinen van het Instituut te Amsterdam.

digs en verblijdends. op te merken, met hoeveel liefde en zorg de blinde meisjes de bloemen kweeken, die ik hun des zomers, in potjes geplaatst, ter verzorging geef. Als om strijd doet ieder zijn best om door goede verzorging het grootst aantal knoppen en bloemen te verkrijgen. ze roepen dan herhaaldelijk elkander toe. om toch eens te komen v o e l e n hoeveel bloemknoppen uitgekomen zijn. enz.

Op de teekening, hierbij gevoegd. ziet men de onderwijzer met een tweetal groepen kinderen in den planten- en bloementuin bezig om den kinderen de planten te leeren.

In het voorgaande werden met de leerlingen de voortbrengselen uit het dieren- en plantenrijk besproken: het is voor hen evenwel van niet geringe beteekenis eenige voorstelling te bezitten van de voornaamste voortbrengselen uit het delfstoffenrijk. Men zorge in de verzameling delfstoffen een aantal ertsen, stukken kool. kei- en kiezelsoorten, enz. te hebben.

Nuttige en onderhoudende besprekingen kunnen zich hieraan vastknoopen.

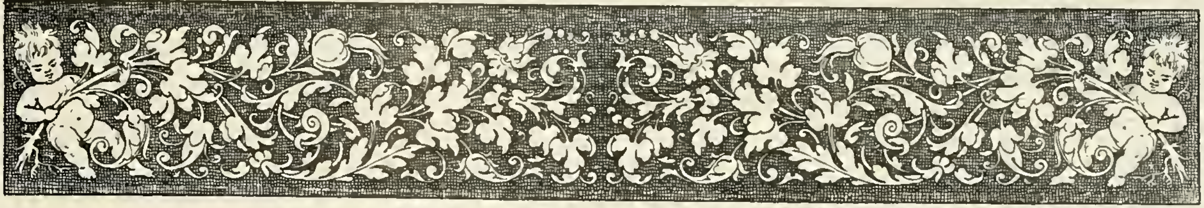
Van zeer veel belang is het de blinde kinderen bekend te maken met de voornaamste werktuigen, gebruikt bij het onderwijs in de natuurkunde. Eenvoudige, kleine en weinig kostbare afbeeldingen van de luchtpomp, de duikerklok, de brandspuit, de locomotief, de electriseermachine, de telegraaf, de telephoon, den phonograaf, enz. zijn van veel nut.

Ook is het geven van eene duidelijke voorstelling van de inrichting van den thermometer en den barometer niet uit het oog te verliezen.

Tot het geven van eene voorstelling van de voornaamste werktuigen op het gebied der mechanica, geve men hun in handen de weegschaal, de bascule, den kruiwagen. de dommekracht, den koevoet, de katrol, enz. Deze eenvoudige werktuigen mogen geen onbekende zaken voor de blinden blijven.

Hiermede eindig ik dit korte overzicht van het a a n s c h o u w e l ij k o n d e r w ij s aan blinden, dat voor hunne ontwikkeling van zooveel belang is, doordat het hen leert waarnemen, terwijl het tevens bij degelijke behandeling van den kant van den onderwijzer tot eene z e d e l ij k e o p v o e d e n d e kracht kan gemaakt worden.

Aardrijkskunde en Geschiedenis.

De aardrijkskunde wordt onderwezen door middel van kaarten in reliëf, die de leerlingen onder de vingers hebben, terwijl de onderwijzer het te behandelen gedeelte verklaart.

Aardglobes zijn voor hen vervaardigd, opdat zij een goed denkbeeld krijgen van de ligging en plaatsing der verschillende werelddeelen ten opzichte van elkander. (Men zie de aardrijkskundige les in een der schoollokalen van het Instituut in teekening gebracht.)

Men begint het onderwijs in de aardrijkskunde door het kind eenig denkbeeld te geven van den omtrek van het lokaal, verder geeft men het eene voorstelling van den omtrek van het overige gedeelte van de verdieping gelijkvloers met dit schoollokaal. Men geeft het daarvoor kartons, waarop sterke koorden en kleine figuren zijn gehecht, die onderscheidene schoolmeubelen voorstellen enz. en zoo vervolgens de tuinen, speelplaatsen, enz. Daarna geeft men het een plattengrond der voornaamste gedeelten der omgeving.

Vervolgens wordt Nederland en zijne Koloniën behandeld om daarna over te gaan tot de verschillende landen van Europa met de voornaamste steden, rivieren en bergen. Van de overige werelddeelen wordt het kind een algemeen overzicht gegeven, zoodat het althans ook daarvan de voornaamste rivieren, bergen en steden kan aanwijzen en zich in het algemeen op de kaart weet te oriënteeren.

De kaarten, die onze leerlingen gebruiken, zijn zeer merkwaardig en geven bewijs van onvermoeid streven om den blinden het beoefenen van de aardrijkskunde zoo gemakkelijk mogelijk te maken. Een kort overzicht van hetgeen op dit gebied gedaan is, volgt hier.

Een der oudste hulpmiddelen, die voor de leerlingen van het Instituut te Amsterdam worden gebezigd, zijn kaarten van zwaar karton. Op dit karton, dat op eene houten plank is bevestigd, is eene gewone landkaart geplakt, doch voorzien van insnijdingen langs de grenzen van de voor te stellen provinciën, landen of werelddeelen; de meren zijn in het karton uitgestoken, de rivieren met een beiteltje ingesneden.

Vervolgens zijn de grenzen der provinciën, enz. voorgesteld door gevlochten koperdraad en de spoorwegen door glad koperdraad. Hoofdsteden, steden en groote dorpen zijn voorgesteld door metalen stiften met koperen koppen van verschillende grootte, die stevig in het karton en in de plank zijn geslagen. Bergketens en duinrijen zijn voorgesteld door reeksen van stiften met glazen koppen.

De globe, die voor onze blinde leerlingen wordt gebruikt, is dezelfde, als die voor de zienden, met dit onderscheid, dat de werelddeelen enz. in reliëf zijn aangebracht, waartoe men papier mâché heeft gebruikt, dat voor deze doeleinden bijzonder geschikt is. Parallellen, meridianen, enz. zijn voorgesteld door koperen draden, die op de globe bevestigd zijn.

Bij de jeugdige leerlingen is het wenschelijk, dat men hun eerst een kleineren aardbol in handen geeft, zoodat het kind met elke hand een halfrond kan bedekken.

Men kan daarvoor het best de metalen globe uit Parijs van het Nationale Instituut of de gummi globe van Kunz gebruiken.

Met behulp van de leermiddelen kan de leerling zonder groote inspanning juiste voorstellingen krijgen van den vorm der aarde, van de ligging en de grootte der zeeën en van het vaste land en van de plaats, die zijn vaderland inneemt op den wereldbol.

Overigens hangt bij het onderwijs in dit vak vooral veel af van de wijze waarop de onderwijzer hun eene voorstelling weet bij te brengen van de aardkorst, het ontstaan der zeeën, den rivierloop, de kusten, bergen, duinen, enz. Zeker is het, dat de eenigszins gevorderde en goed ontwikkelde blinde veel belangstelling in de kennis van deze wetenschap toont.

te worden — men lette er evenwel op, dat het hout niet te dun is.

Het meisje links, oefent zich in de behandeling van de kaart van Nederland, terwijl de onderwijzer twee meisjes met andere landen doet kennis maken. De beide jongens trachten zich een denkbeeld te vormen van de ligging der werelddeelen op de globe.

Nog worden op practische wijze kaarten voor onze jeugdige leerlingen gemaakt, o.a. door op een stuk linnen de grenzen van een land te teekenen, deze grenzen, de rivieren, spoorwegen en kanalen aan te duiden door wollen draden, die in onderscheidene dikte

Les in de Aardrijkskunde in het Instituut te Amsterdam.

Ook bezigen wij de schoon uitgevoerde kaarten uit Boston (Amerika); op de plaat aardijkskundige les, ziet men een der leerlingen, het meisje rechts, bezig eene kaart te behandelen, die als legkaart is ingericht en waarbij elk land kan uitgenomen worden, waardoor de grenzen door den blinden leerling nauwkeurig kunnen worden nagegaan. Deze kaarten zijn zeer nuttig, doch eene volledige verzameling hiervan zou te kostbaar zijn.

Het verdient aanbeveling om naar dit Amerikaansche stelsel, door middel van figuurzagen, andere kaarten samen te stellen, die zeker niet duur behoeven

en verschil van steek, enz., op de kaart zijn gehecht. De hoofdsteden en groote dorpen worden voorgesteld door platte knoopjes van metaal, die op het linnen vastgemaakt zijn. De bergen worden door eigenaardige, wigvormige steken met de draad aangeduid, terwijl de meren worden aangewezen door stukjes laken op het linnen vast te hechten.

Eenige dames in Nederland verleenen mij, door op deze wijze kaarten samen te stellen, eene zeer gewaardeerde hulp.

In Parijs, in 1900, zag ik op de tentoonstelling van leermiddelen voor aardrijkskunde, eene kaart,

die vervaardigd was van linoleum. Deze stof kwam mij voor het gebruik van landkaarten voor blinden, als zeer practisch voor. Men bevestigt een stuk sterk linoleum op eene stevige vierkante plank, teekent het land op het linoleum en snijdt nu met een scherp mes langs de grenzen het linoleum uit; door met een pennemesje groeven te snijden in deze stof, stelt men de rivieren voor, terwijl wederom grenzen, steden enz. door koperdraden en knopjes kunnen worden voorgesteld.

Deze kaarten zijn zeer sterk en niet duur.

In het buitenland heeft men veel schoone kaarten vervaardigd. Op de tentoonstellingen te Parijs in 1900 en te Brussel in 1902, vond men op dit gebied menig voortbrengsel te bewonderen. Vooral groote wandkaarten trokken de opmerkzaamheid. Frankrijk en België vooral hadden veel geëxposeerd; ook was in Brussel eene goed uitgevoerde kaart vervaardigd in het Instituut te Grave.

Reeds in 1840 werd door den graveur Laas d'Aguen eene kaart in koper gegraveerd en op karton afgedrukt.

Deze staan, wat de techniek betreft, boven alles, wat sedert dien tijd is geleverd. Ook heeft men in de laatste jaren in Frankrijk proeven genomen met aan de leerlingen gipsafgietsels der landen enz. in handen te geven. Dit beantwoordde niet aan het doel, daar de afgietsels om hun gewicht en breekbaarheid af te keuren zijn.

Les in de aardrijkskunde in het Nationale Instituut te Parijs.

Engeland bracht ons ook kaarten, doch deze staan ten achter bij hetgeen èn Duitschland èn Frankrijk leverden.

Veel goeden wil bestond er, om op dit gebied iets degelijks te leveren, doch èn de kaart door den boekdrukker Schulze in Steglitz èn die van Guldberg uit Kopenhagen hebben niet voldaan aan hetgeen men mag eischen van eene goede kaart.

Kull, directeur van het Blinden-Instituut te Berlijn heeft iets goeds geleverd door zijn atlas met schetsen van Palestina. Ook ontdekte ik in het door hem uitgegeven „Blinden-Daheim". — een tijdschrift, dat ook in handen der leerlingen van het Instituut te Amsterdam komt — kaarten van enkele provinciën en terreinen, die zeer goed waren uitgevoerd.

De directeur Kunz van het Instituut te Illzach in den Elzas heeft eene verzameling kaarten vervaardigd, die in bijna alle instituten gebruikt worden. Het aantal verschillende kaarten bedraagt 81 en deze zijn voor het onderwijs aan blinden van veel practisch nut. Het meest belangrijke in de kaarten van Kunz is de bewerking der bergketenen. De kaart van Zwitserland is in dit opzicht eenig van uitvoering. Wat vooral deze kaarten voor het onderwijs aan blinden zoo nuttig doet zijn, is, dat de prijs (± 20 cents per stuk) veroorlooft, aan elken leerling bij het onderwijs een exemplaar te geven van het land, dat besproken wordt.

Het onderwijs in dit vak moet hoofdelijk zijn, daar de onderwijzer de hand van den leerling te richten heeft om de plaatsen te kunnen vinden.

De onderwijzer kan, als elke leerling dezelfde kaart voor zich heeft, het onderwijs eenigszins classicaal geven. Het spreekt vanzelf, dat de onderwijzer toch bij den leerling de juistheid der aanwijzingen heeft te controleeren. Gedurende de oorlogen van Engeland met den Transvaal was er door een belangstellende in het onderwijs eene vrij groote kaart van dit land en van den Oranje-Vrijstaat op linnen, zooals hierboven beschreven, vervaardigd; alleraardigst was het toen waar te nemen, met welk eene belangstelling de kinderen van plaats tot plaats de operatiën gedurende den oorlog volgden.

Hier behoeft niet bijgevoegd te worden, dat ook voor blinden de kennis der aardrijkskunde, al behoeft die ook niet zoo uitgebreid te zijn als voor de zienden, een aangenaam en nuttig aanknoopingspunt kan worden voor de behandeling der geschiedenis en in 't algemeen aanleiding geeft tot leerzame vertellingen.

Geschiedenis.

Bij het onderwijs in de geschiedenis aan blinden kan de gewone methode gevolgd worden, doch, daar het blinde kind geen historische merkwaardigheden bezichtigen kan, die zulk eene uitmuntende hulpbron bij het onderwijs in dit vak voor den ziende zijn, moet meermalen langer en uitvoeriger bij enkele geschiedkundige feiten stilgestaan worden om hun een duidelijk begrip of beeld er van te geven. Enkele voorwerpen, aanwezig

in musea, die de kleine blinden ter betasting zouden moeten gegeven worden, zouden er veel toe bij kunnen dragen tot het opwekken van belangstelling. Blinden valle men niet lastig met het memoriseeren van lange reeksen van namen en jaartallen, maar men geve hun een duidelijk inzicht in het van lieverlede tot stand komen van de ontwikkeling der volkeren.

Men vorme het karakter, het gevoel en den wil van den leerling, door hem nu en dan schoone, krachtige figuren uit de geschiedenis voor te stellen naast andere geschiedkundige personen, wier karakter, handel en wandel scherp te veroordeelen valt.

Het is bij het onderwijs in dit vak vooral, dat veel afhangt van het bezielend woord van den onderwijzer. Wanneer deze met opgewektheid en geestdrift de schoone tijdperken van ons verleden weet te behandelen, dan zal hij bij zijne blinde leerlingen, die met geheel hun geest bij de les zijn, eene groote voldoening vinden en voorzeker veel kunnen bijdragen tot de vorming van hun hart, gemoed en karakter.

Van zeer veel belang in eene inrichting van onderwijs aan blinden, is het bezit van geschikte geschiedkundige lectuur, die onzen kinderen in handen gegeven wordt. Gelukkig mag ik het dan ook noemen, dat zoovelen hen door copiëeren in Braille-schrift hierin te hulp komen.

Vrije- en orde-oefeningen in verband met de houding en het optreden der blinden.

Het blinde kind heeft in vergelijking met het ziende te weinig beweging, het is te veel veroordeeld tot een staat van rust en ledigheid of werkeloosheid, die tegenstrijdig is met de natuur van een kind. Men lette slechts op onze kleine kinderen, hoe bij hen alles beweging, levendigheid en dartelheid tot wildheid toe is. Zelfs wanneer het gedwongen is te zitten, wordt het door het zien van voorwerpen of personen om zich heen, bewegelijk, het kost den kleine moeite stil te zitten.

Bij de blinden daarentegen, die zich meer aarzelend bewegen, ook al uit vrees zich te stooten, zijn de bewegingen langzaam en niet zoo herhaaldelijk. De rust is meer hun gewone toestand, zooals de woeligheid meer bij de ziende kinderen valt op te merken. Toch zijn er wel uitzonderingen en ken ik onder mijne jeugdige blinde vriendjes, die als een dolle in het rond springen en hollen, zoo ze slechts geene hindernissen in hunne bewegingen hebben te vreezen.

Deze meerdere of mindere neiging tot levendigheid en beweging, tot rust en bewegingloosheid, staat veelal in verband met de oorzaak der blindheid.

Bij de kinderen, wier blindheid door hersenziekte ontstaan is, vindt men minder neiging tot vroolijke opgewektheid dan bij hen, bij wie het gezichtsvermogen verwoest is door verwondingen, pokken, mazelen en dergelijke ziekten; ook bij den blindgeborene, die het genot van het zintuig, het gezicht, nooit gekend heeft, vindt men meer opgewektheid.

Bij eenig nadenken zal dit verschijnsel U niet bevreemden. De meerdere toestand van rust en werkeloosheid is zeker niet bevorderlijk voor den bloedsomloop. De klierachtige ziekte, welker kiem bij vele blinde kinderen aanwezig is, wordt daardoor ontwikkeld. Veel lucht en veel beweging stel ik dan ook naast gymnastische oefeningen bij de physieke opvoeding van het blinde kind voorop. Dáár waar derhalve deze voorwaarde verzuimd wordt, ontdekt men bij het blinde kind, zelfs op huwbaren leeftijd eene bleeke, ziekelijke tint. Ze zijn dan als de planten, die geen voldoende dampkringslucht genieten en wier vaal blad, dun opgeschoten en kwijnende takjes hun ziekelijken toestand verraden.

Het behoeft geen betoog, dat gebrek aan energie en moedeloosheid de gevolgen van dezen lichamelijken toestand worden, zij vervallen dan ook meermalen in eene soort van onverschilligheid en apathie.

De vrije- en orde-oefeningen op en van de plaats, en de beoefening der gymnastiek, waarbij ik reeds vrij uitvoerig stilstond en die zoozeer gezonde beweging in de hand werken, moesten dan ook in alle inrichtingen van onderwijs aan blinden eene groote plaats in het leerplan innemen. De kinderen verrichten die oefeningen met lust en opgewektheid. Zelfs reeds volwassen blinden worden in buitenlandsche instituten nog bij voortduring hierin geoefend. (Zie illustratie.)

Door deze herhaalde vrije- en orde-oefeningen van de plaats, bevordert men tevens, de voor den blinde zoo hoog noodige rechte houding. Er zijn er steeds onder, die zeggen: „wat ligt mij er aan ge-

legen hoe ik loop of welke houding ik heb", — en hoewel dit af te keuren is, is het helaas van den anderen kant eenigszins begrijpelijk.

Een blinde heeft, zooals ik reeds bij het artikel „lichamelijke opvoeding" opmerkte, bijna altijd eene eenigszins minder rechte houding, zonderlinge manieren en gebaren, die hem reeds van verre doen kennen, zelfs dan, wanneer zijne oogen hem niet zouden verraden. De reden hiervan is eenvoudig: hij kan zijns gelijke, dien hij niet ziet, niet copiëeren; hetgeen het ziende kind als het ware onbewust, en door enkele nabootsing van hetgeen het ziet, leert, zal het blinde kind nooit leeren, zoo niet een nauwlettend en voortdurend onderricht het te hulpe komt.

Vrije- en orde-oefeningen door volwassenen in de „Ecole-Braille" te St. Mandé bij Parijs.

Vrije- en orde-oefeningen door jeugdige kinderen van het Blinden-Instituut te Glasgow.

Men neemt te gemakkelijk aan, dat het optreden van den blinde niet dat van den ziende zijn kan, waardoor men niets of bijna niets doet aan, wat men zou kunnen noemen, zijne uiterlijke opvoeding. Wanneer een blinde zich presenteert als piano-onderwijzer, en zijn optreden is linksch, verlegen en onhandig, vergezeld van eigenaardige, zenuwachtige bewegingen, dan neemt dit tegen hem in.

Men schrijft hem gaarne talent toe als muziekonderwijzer of concertgever; men zal beloven hem te gaan hooren, maar nadere kennismaking als privaat-onderwijzer wenscht men niet.

Zeker, er zijn blinden die veel eigenliefde bezitten, die hun best doen om hetgeen hun ontbreekt, zoo weinig mogelijk te laten blijken; dezen geven nauwlettend acht op zich zelf, zij houden hun hoofd recht, gesticuleeren niet, zij hebben geen aanwensels; en toch gevoelt men nog in hun gansche persoon iets gedwongens, iets gegeneerds, iets stijfs; dit komt omdat zij de sobere gebaren niet kennen, die met dit of dat woord kunnen gepaard gaan; bijv. wanneer wij zeggen: „ik weet het niet, ik ken het niet," dan hebben wij de gewoonte de beide handen, geopend uit te strekken, het hoofd iets naar voren te brengen, terwijl wij tegelijkertijd een ontkennend teeken maken; de blinde integendeel, behoudt eene rechte, stijve houding, meermalen met de handen over elkander; zoo men hem vraagt wat hij denkt van een muziekstuk zal hij antwoorden: „ik ken het niet", zonder dat iets in zijn geheelen persoon uitdrukt òf spijt, omdat hij het niet kent, òf eene zekere onverschilligheid voor den weinig gevierden componist van het muziekwerk.

Welnu, dit gebrek aan uitdrukking zal hem iets geslotens geven, iets kouds, dat geen goeden indruk maakt. Men zal zeggen: „dat zijn zaken, die moeilijk te leeren vallen en die als het ware een spontane uiting van het individu zijn, iets eigenaardigs van den persoon zelf."

Misschien; evenwel, indien de blinde weet dat men ze maakt, indien hij, zeer jong, geoefend wordt „uitdrukking" te krijgen, physionomie, om zoo te zeggen in zijn geheelen persoon, dan zal hij, zoo hij er met kracht en aandrang toe gedwongen wordt, minder stijf, minder „standbeeld" zijn; maar voor dit onderwijs is voortdurende oefening noodig, waartoe de minste zaak

eene aanleiding moet zijn. Van den anderen kant eischt geen ander vak van onderwijs meer „maat", meer t a k t; zoo het gebaar g e f o r c e e r d is, zoo is het nog beter in het geheel geen. De juiste maat, die we in het oog hebben te houden zou zijn: leert den blinde, dat hij niet met zijne handen verlegen is.

Ongetwijfeld zou een cursus hierin op eene inrichting van onderwijs aan blinden noodzakelijk zijn. In Frankrijk heeft men in een paar instituten de zoogenaamde „leçons de maintien". Eene voortdurende en consciëntieuse surveillance, uitgeoefend door den onderwijzer of de onderwijzeres, belast met de goede orde, zou bij dit even moeilijke als gewichtige deel der opvoeding van veel belang zijn.

De onderwijzer zou gehouden moeten zijn, te eischen, dat de leerlingen, zoo zij hem passeeren, groeten en zich flink met het gelaat naar hem keeren zoo zij tot hem spreken.

Indien diezelfde onderwijzer acht geeft op hunne wijze van loopen en hen gewent meer lenigheid aan hunne bewegingen te geven en bij den kleinsten dienst te bedanken met een vriendelijk gelaat, dan is er reeds v e e l gewonnen. Zoo men hen in hunne uren van uitspanning gadeslaat, waarin ze vrij zijn en van allen dwang ontheven, dan hebben zij maar al te dikwijls eene vreemde houding, een waggelenden tred, zotte bewegingen met het hoofd en de armen. De een steekt den neus in den wind, een ander loopt met voorovergebogen hoofd; deze wiegelt heen en weer, gene sleept zijne beenen achter zich aan; velen schudden met hunne handen of strekken ze in de hoogte; somtijds springen zij naar alle kanten, uit behoefte aan beweging en uit gebrek aan andere middelen om zich afleiding te verschaffen. Zoo af en toe roept men hen, bij wijze van algemeene opmerking wel toe dat alles na te laten, doch die kleine verkeerdheden worden het best bestreden door hen onmiddellijk op den man af, het dwaze van die aanwensels onder het oog te brengen. Met het oog op deze verkeerde aanwensels vooral, hebben de blinden de grootste zorg noodig, omringd te zijn door opvoeders, die g e h e e l in hunne taak opgaan, die het geduld hebben hen voortdurend er op te wijzen en den moed bezitten, hunne bespottelijke bewegingen scherp af te keuren en hen te berispen. Ik weet zeer goed, dat men door de gewoonte onder en met hen te leven, die gebreken niet meer ziet, dat dan ook zeker eene der oorzaken is van de t e groote toegevendheid, die men heeft voor de houding der kinderen in blinden-instituten, maar die toegevendheid zullen zij later in de maatschappij nergens vinden en dit slechte optreden zal altijd een h i n d e r p a a l zijn voor hun slagen in de wereld: deze zaak is derhalve zeer de moeite waard dat men er a l l e aandacht aan wijdt.

Versterking van het s p i e r s t e l s e l, dat de blinde zoo zeer noodig heeft, moet, naast de l o s h e i d van beweging en gang, met kracht worden bevorderd, waarvoor de beoefening der g y m n a s t i e k het beste middel is.

Gymnastiek.

EEDS in de eerste tijden, dat aan de opvoeding en aan het onderwijs der blinden, met ernst gedacht werd, is het nut van dezen tak van onderwijs niet over het hoofd gezien.

Mannen als KLEIN, ZEUNE en DUFAU wezen op de noodzakelijkheid, hen door oefeningen lichamelijk te ontwikkelen. In 1819 wordt reeds door KLEIN in zijn leerboek hierop gedoeld. In 1847 gaf hij een werkje uit over de „Gymnastiek der Blinden." Hierin betoogt hij, dat de beoefening van dit vak leidt tot snel gehoorzamen, tot oplettendheid en aandacht bij het werk, tot orde en stiptheid. Dit bereikt men vooral bij de vrije- en orde-oefeningen op en van de plaats, die ik reeds eerder voldoende besprak.

Het bewustzijn van eigen kracht doet een begrip en gevoel van zelfvertrouwen op velerlei gebied ontstaan, hetgeen vooral bevorderd wordt door het werken aan de toestellen.

Groot is het aantal geschriften over dit onderwerp, zoodat ik mij kan bepalen tot eene beknopte beschouwing. Het blinde kind is in zijne bewegingen beperkt en die bewegingen zijn over het algemeen stijf en langzaam. Als gevolg hiervan treden op den voorgrond lichaamszwakte en slapheid der ledematen, onbeholpenheid, onvaste en slechte houding, zoowel bij het staan als bij het loopen; scheefheid wordt dan ook, bij verontachtzaming, meermalen aangetroffen. Minder krachtige werking der ademhalingsorganen, langzame bloedsomloop, onvoldoende stofwisseling, al deze toestanden zijn niet zeldzaam, wanneer de nuttige lichaamsoefeningen niet volgens een degelijk stelsel in blinden-instituten onderwezen worden.

Gymnastiek behoort ten eerste dus bij het blinde kind lust tot beweging op te wekken.

Ten tweede zal zij dienstbaar gemaakt worden tot het verkrijgen van eene flinke houding.

Ten derde behoort zij een krachtig middel te zijn tot bevordering van den gezondheidstoestand, door het lichaam te sterken en het weerstandsvermogen tegen den invloed van afwisselende weersgesteldheid te verhoogen.

Ten vierde zal de gymnastiek voor den blinde vooral beoogen het ontwikkelen en bevorderen van vlugheid van beweging, derhalve het geven van lenigheid in handen, armen en beenen.

Aan het Instituut te Amsterdam is thans eene ruime plaats verleend aan het onderwijs in dit vak. De bestuurders dier inrichting zijn dan ook diep doordrongen geweest van het groote nut en gewicht er van, hetgeen mag blijken uit de twee schoone, ruime, lichte en goed te ventileeren gymnastiekzalen, eene voor de jongens en een tweede voor de meisjes, welke in het nieuwe gebouw tot dit doel werden bestemd. Zonder te kort te doen aan de eischen der andere leervakken, heb ik dan ook zorg gedragen, dat dit vak geheel tot zijn recht komt. Geëxamineerde onder-

wijzers leiden met veel tact en opgewektheid deze lessen, en het is een groot genot de kinderen dagelijks de voor hen zoo nuttige oefeningen te zien uitvoeren.

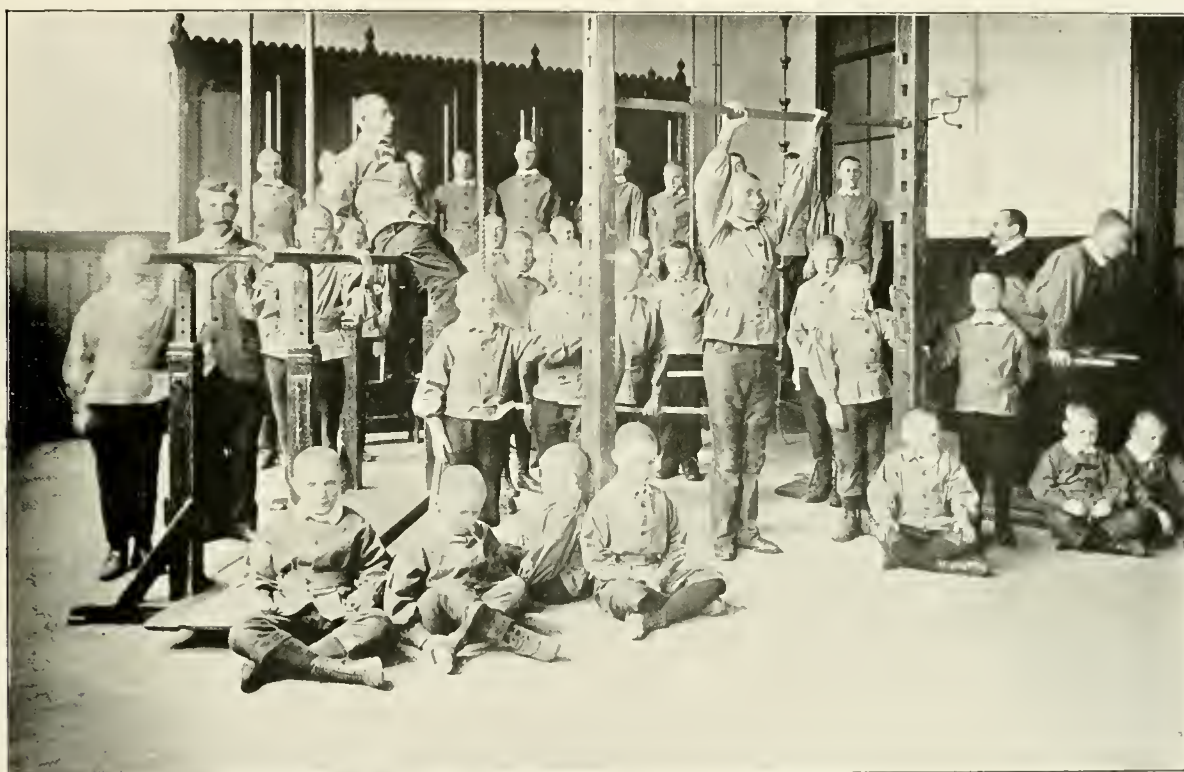
Met verlangen zien ze die lessen tegemoet, welke hun de gelegenheid bieden, met vertrouwen, de vlugge en gezonde bewegingen, flink, vaardig en krachtig uit te voeren. De hoogste jongensklasse vooral, vindt het heerlijk de militaire bewegingen (recruten-school) uit te voeren.

De beide teekeningen geven een beeld van de zalen, waarin de lessen worden gegeven. Twee afdeelingen van blinde kinderen zijn bijeengebracht en staan bij de verschillende toestellen. Tweemalen per dag wordt er onderwijs in gymnastiek gegeven aan alle kinderen, in vier partijen verdeeld. Des morgens vroeg de vrij- en orde-oefeningen, des middags werken aan voor hen geschikte toestellen.

Het spreekt van zelf, dat in het Instituut geen gevaarlijke of boven de kracht gaande toeren worden verricht. Vier onderwijzers letten steeds met zorg op elke uitvoering en staan bij het werken aan de toestellen steeds naast den leerling, dien zij in elke beweging gadeslaan. Overigens wordt het onderwijs gegeven als aan de zienden, alleen wordt met zorg datgene uitgekozen, wat met het oog op den lichaamsbouw van het blinde kind het meest aangewezen is, zoodat met het eene meer dit, met het andere meer dat werktuig in behandeling wordt genomen.

Na de verschillende onderwijsvakken te hebben behandeld kom ik tot de volgende slotsom:

In den algemeenen zin moet de ontwikkeling van elken blinde, afgescheiden van de richting, welke hij bij het intreden der maatschappij inslaat, beantwoorden aan den billijken eisch, dien men stellen mag aan den leerling, die de lagere school en de herhalingsschool heeft afgeloopen. Zijn Nederlandsch moet zonder fouten geschreven worden, de hoofdbewerkingen der rekenkunde moeten vlug, zonder fouten verricht kunnen worden, terwijl het gebruik van een typewriter bijv. de Remington of Simplex en vooral de Deensche machine „Guldberg" een strenge eisch moet zijn.

Gymnastiekzaal voor de jongens in het Instituut te Amsterdam.

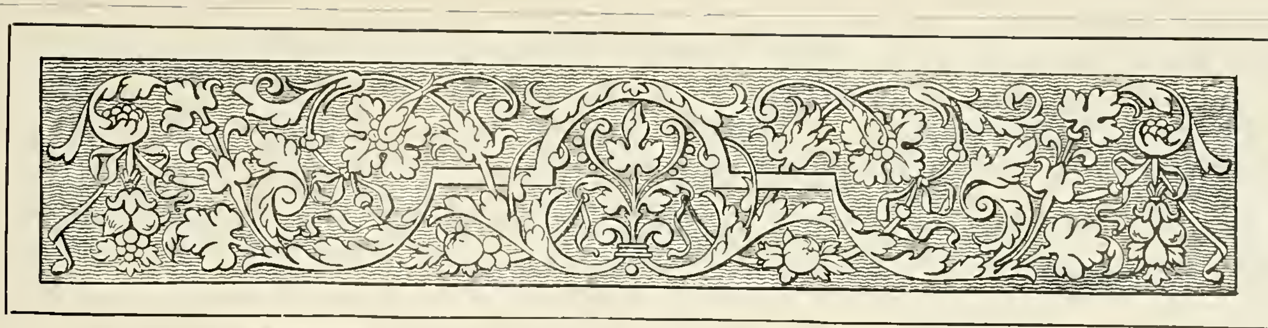
De hoofdfeiten der Algemeene Geschiedenis, eene nauwkeurige kennis van de geschiedenis van het vaderland in verband met de gebeurtenissen in Europa, de grondige kennis van zijn land en een heldere voorstelling van de overige landen in Europa zijn gebiedende eischen, terwijl de voornaamste zaken op het gebied der natuurkunde en van de

k e n n i s d e r n a t u u r niet mogen worden verwaarloosd. Vooral brenge men de blinden op de hoogte van de verschillende u i t v i n d i n g e n van den nieuwen en nieuwsten tijd, men geve hem een overzicht der geschiedenis onzer s t a a t s i n s t e l l i n g e n. Met f a b r i e k s w e z e n en n i j v e r h e i d in ons vaderland moet hij vertrouwd worden. Hij worde derhalve toegerust met d i e kennis, welke hem in staat stelt, de wisseling der gedachten van zijne ziende natuurgenooten over verschillende onderwerpen te kunnen volgen en zijne opmerkingen met oordeel te kunnen maken en toelichten.

Gymnastiekzaal voor de meisjes in het Instituut te Amsterdam.

Muziek.

Eenige beschouwingen over het onderwijs in de muziek.

Op blinden-instituten is het aan te bevelen, dat bij het onderwijs in de muziek de meest vertrouwbare methode gevolgd worde en geen nieuw ingevoerde, die door de ervaring nog niet als eene practische erkend is. Zoo de blinden enkel voor hun genot en uitspanning muziek hadden te leeren, zou men hieromtrent iets ruimer kunnen denken, doch zij zijn, althans dit doel moet voor oogen gehouden worden, bestemd om later als organist en onderwijzer in de muziek aan zienden op te treden, die veelal, aanvankelijk geneigd zijn de paedagogische bekwaamheid van den blinden meester in twijfel te trekken.

Eene degelijke technische ontwikkeling, die de grondige kennis van de solfège, de harmonie- en de compositieleer omvat, is noodzakelijk voor den blinde, die zich voorneemt later de muziek te onderwijzen. Hij kan in omstandigheden komen, dat hij zich verplicht ziet een muziekstuk te laten spelen, dat hij niet gememoriseerd heeft en waarvan hij de copie in Braille niet onder de vingers heeft.

Welk eene figuur maakt dan een blinde muziekonderwijzer, wanneer hij slechts de elementaire kennis van harmonieleer bezit. Zonder eenigen twijfel is hij het vertrouwen kwijt.

Het muziek-dictaat, dat in alle inrichtingen, waar eenigszins ernstig het onderwijs der muziek opgevat wordt, in practijk wordt gebracht, is nog meer noodig voor de blinden, dan voor de zienden, want hun muzikaal gehoor kan niet te vroeg en niet genoeg ontwikkeld worden; hij heeft grondige en dagelijksche gehoor-oefeningen noodig. Een blinde, geoefende piano- of orgelspeler, die de noten op het gehoor niet kan aangeven en hierin eerst na veel moeite slaagt, zal zoo hij openhartig is, zeggen, dat hij daardoor bij zijn onderwijs veel moeilijkheden ondervindt. Hetgeen voor den zienden musicus een nuttig en te waardeeren hulpmiddel is, is van de hoogste noodzakelijkheid voor den blinde.

Het is een onbetwistbaar feit, dat de blinde musicus geen muziek genoeg in het hoofd kan hebben en onder de vingers kan krijgen. Hoofdzaak bij het onderwijs is, dat hij bij het begin zijner studie verplicht wordt, niets te vergeten van hetgeen hij zoo langzaam en met zooveel moeite geleerd heeft. De onderwijzer late hem telkens repeteeren en vrage hem onverwacht het eenige weken geleden geleerde nog eens te spelen. Het moge voor den onderwijzer minder aangenaam zijn, het kan niet anders dan den leerling ten goede komen, die daardoor zich oefent in het juist teruggeven van het eenmaal geleerde: het vlug memoriseeren is goed, doch het onthouden is, vooral voor den blinde, noodzakelijk.

Eene doelmatige en flinke gelegenheid voor muziek-

studie hebben de leerlingen in het Instituut door de aanwezigheid van een zestal cabinetjes, waarin zich een of meer piano's bevinden.

Deze vertrekken zijn zoo ingericht, dat bij gelijktijdige studie de leerlingen elkander niet hinderlijk zijn. De studeervertrekken der jongens zijn gescheiden

Muzikale voordracht (Quatre-mains) in de muziekzaal van het Instituut te Amsterdam.

van die der meisjes. Vóór men aan de cabinetjes komt, vindt men links en rechts twee ruimten, die dienen tot oefening van het kleine koor. In elk dier afdeelingen staat een vleugel, die bij de oefeningen dienst doet. (Zie bijgaande afbeelding.)

In het Royal Normal College te Londen, onder directie van CAMPBELL (zie levensbeschrijving) is een ziende muzieklezer ter beschikking der hoogere klassen. Deze lezer is zeer nuttig, want hij maakt de blinden in korten tijd bekend met onderscheiden composities.

Het behoeft echter geen betoog, dat de blinde leerling veel minder muziek leert kennen dan de ziende.

Elke ziende, die een degelijke muzikale opleiding genoot en zijn kunst lief heeft, kent al de sonaten van Beethoven en Mozart.

De blinde daarentegen, kent hoogstens vier sonaten van Beethoven en twee of drie van Mozart.

Overal toch, zal men hem spreken over deze werken en hem zijne meening hierover vragen. De moeilijkheid, die meermalen de blinde onderwijzer ondervindt bij gesprekken over muziek met den ziende, is dus hoofdzakelijk te zoeken in de wijze van voorbereiding. De muzieklezer kan in deze leemte voor een groot deel voorzien.

Om organisten te vormen, moet men les hebben in improvisatie en bijgevolg in compositie, daar de improvisatie eigenlijk een vlug uitgevoerde compositie is. Hier wordt niet mede bedoeld, dat men den blinden organist niet moet wennen aan het denkbeeld, dat hij geen orgelmuziek moet leeren; integendeel, het is van zeer veel gewicht, hem goed aan het verstand te brengen, dat hoe meer gevarieerd zijn repertoire is, des te beter dit zijn zal.

Mocht hem de tijd ontbreken, om een orgelstuk te leeren, dat hij dan ten minste een compositie weet te maken, en wanneer hij zelf daarvoor niet den tijd heeft, is het noodzakelijk, dat hij een stuk kan improviseeren.

Zooals bekend is, kan het onderwijs in de muziek en aanverwante vakken, de blinden zeer goed in staat stellen om als organist op te treden.

Welke is nu de oorzaak, dat in ons land nog te veel organisten een gedwongen afwachtende houding moeten aannemen, met andere woorden, wat is de reden, dat zoovelen jaren lang rondloopen alvorens een betrekking als organist te vinden? — ja, dat enkelen nimmer hun hoop zien vervuld?

In de eerste plaats vindt men nog altijd in de dorpen gemeentebesturen, die, bij vacatures voor onder-

wijzer in de gemeente, het voor de gemeentekas dringend noodzakelijk achtende te speculeeren op de overvoerde markt van beschikbare sollicitanten, bij de oproeping inlasschen: „aan hem, die de bekwaamheid heeft het orgel te bespelen, zal de voorkeur gegeven worden."

Dit is een treurig verschijnsel, dat gelukkig zeldzamer wordt, doch somtijds voorkomt. Vroeger jaren was het schering en inslag, dat de schoolmeester van het dorp zijn zoon in het vak opleidde, en dat de vader, oud geworden, het baantje van schoolmeester, organist of voorlezer geleidelijk in handen zag overgaan van zijn zoon.

Gelukkig, dank zij de flinke gelegenheid tot verdere en degelijke ontwikkeling van den zoon, is den knaap een ruimer keuze van maatschappelijken werkkring geopend en deserteert hij uit de gelederen waarin vader en grootvader roemrijk gediend hebben.

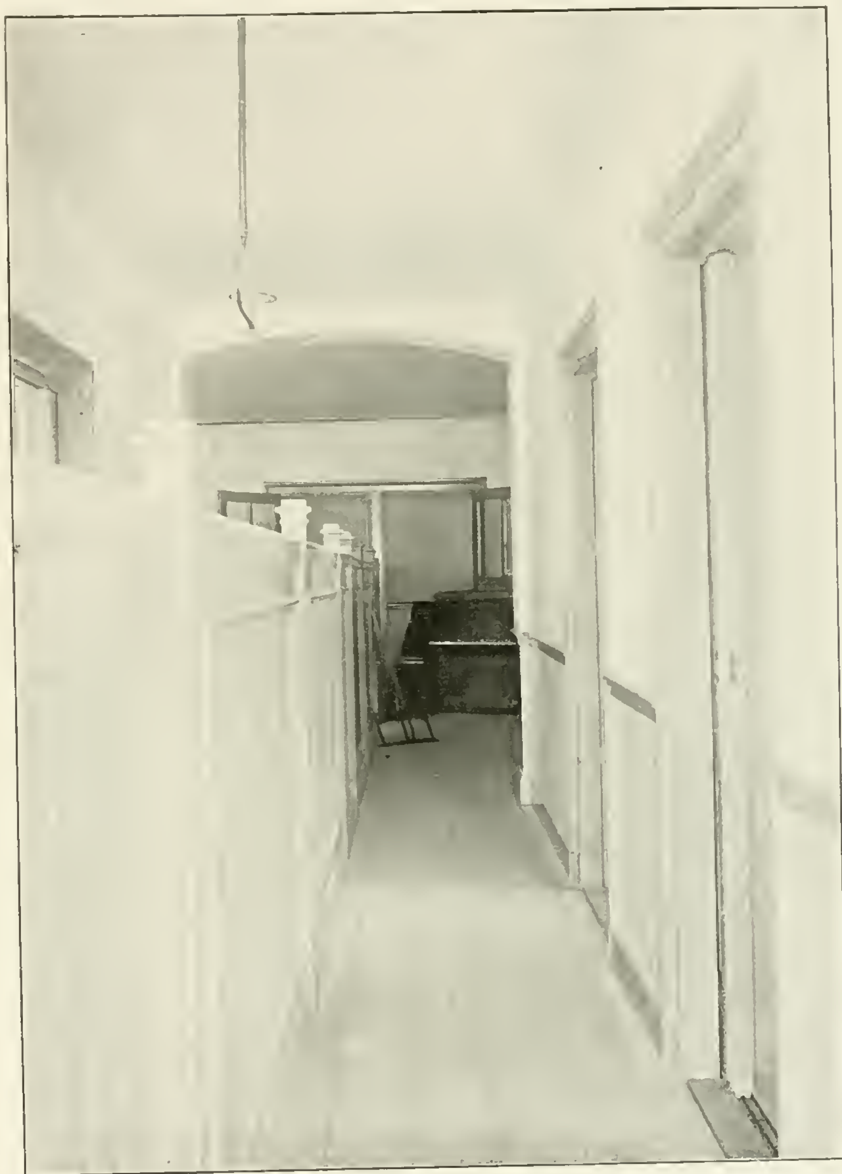
Ten tweede valt in den laatsten tijd een menigmaal voorkomend verschijnsel op te merken, dat men bij een oproeping voor een organistbetrekking — en dit vooral in kleine steden of dorpen — een organist verlangt, die te gelijker tijd de bekwaamheden bezit als dirigent van een zang- of muziekcorps op te treden, terwijl het blazen van een of meer instrumenten tot aanbeveling strekt.

Nu is onze blinde organist, bij een degelijke opleiding, zeer goed in staat een zangkoor te dirigeeren, en menig begaafde jonge man vervult roemrijk die veelal zoo moeitevolle en toch zoo ondankbare taak, doch van hem te eischen, dat hij een muziekcorps zal organiseeren en leiden grenst aan het bespottelijke.

Wat is er nu te doen tegen die werkelijk niet gering te schatten bezwaren?

In de eerste plaats moet de blinde organist, voor en aleer hij dingt naar een betrekking, zich volkomen bewust zijn, dat hij door-en-door bekwaam is in zijn vak, dat hij de concurrentie met den ziende durft op te nemen, dat hij èn theoretisch èn practisch, naar beide zijden heen, flink ontwikkeld is.

Hierop kan ik niet krachtig genoeg aandringen. Is er geen degelijke aanleg voor muziek aanwezig, dan moet, zooals ik reeds vroeger opmerkte, de directeur der inrichting sterk genoeg zijn om zelfs tegen den ongemotiveerden wensch der ouders in: „het kind moet muziekonderwijzer en organist worden", den jeugdigen blinde een andere opleiding te doen geven. Hoevele organisten en musici zijn er niet

Een zestal cabinetjes voor de studie der muziek (piano) in het Instituut te Amsterdam.

gevormd, die zich vleiden met de hoop eenmaal een bescheiden organist- of muziekonderwijzers-betrekking te vinden en hoevelen van hen hebben deze onvervulde hoop mede in het graf genomen! Vele muzikaal begaafde blinden hebben hun doel bereikt en zijn door hun succès onwillekeurig het ongeluk van verscheidene minder muzikaal begaafde blinden geworden, die er beter aan toe zouden geweest zijn, zoo

ze zich een groote vaardigheid in de handwerken hadden eigen gemaakt.

Moet derhalve de blinde zijn brood verdienen door verkregen muzikale kennis, dan behoort hij bij den aanvang zijner studie in de eerste plaats veel aanleg te hebben — heeft hij dien niet, dan mag hij in die richting niet opgeleid worden. Is de blinde evenwel tot een bekwaam organist gevormd, dan treden de billijkheid en het goed recht op den voorgrond, dat zijn met zooveel moeite verkregen kennis beloond worde en dat hem de gelegenheid geopend worde in eerlijke concurrentie met den ziende te treden.

Laten dan ook de kerkbesturen een vergelijkend examen uitschrijven, afgenomen door bekwame onpartijdige examinatoren en de uitslag zal bewijzen, dat zij eervol uit den strijd treden; — doch, als eerste voorwaarde: laat de blinde zich in dien strijd niet wagen als hij geen meester op het wapen is — de eer der blinde organisten is er mede gemoeid en ook hun toekomst.

Dat het bovenstaande een feit is, bewijs ik uit het gehouden examen te Amsterdam voor organist in de Westerkerk op den 3den April 1894. Een examencommissie bestaande uit drie ervaren, eerlijke mannen, Richard Hol, E. Mobach en J. B. Koelman, hadden na afgelegde proeven een keuze te doen uit een 14 tal sollicitanten. Welke was de uitslag? Dat de blinde organist J. A. Rooks No. 1 op de voordracht werd geplaatst, en dat de blinde organist W. A. Nijenhuis, toen nog leerling van het Instituut, als No. 3 werd aangewezen. J. A. Rooks werd benoemd tot organist en de achttienjarige W. A. Nijenhuis tot assistent-organist van de Hervormde Kerken te Amsterdam. Een woord van hulde zij hier gebracht aan den Kerkeraad van de Nederl. Herv. Gemeente uit de eerste en grootste stad van ons vaderland, die door deze benoeming wederom heeft bewezen, dat hij de kunst in den blinde weet te waardeeren.

Tevens wijs ik op Kerkeraden van andere gezindten te Amsterdam en elders, die ook toonden in den blinde te waardeeren wat hij door onderwijs en studie verwierf.

Met klem en nadruk roep ik alle blinde, aanstaande musici toe: maakt u bekwaam en sterk om bij een te houden examen voor een te vervullen betrekking als organist het bewijs te kunnen leveren, dat gij waardig zijt de betrekking te vervullen; hierdoor zult ge èn u zelf dienen èn de aloude eer uwer voorgangers en collega's ophouden, terwijl gij tevens het verkrijgen van organistbetrekkingen voor hen, die na u komen, zult bevorderen door te bewijzen, dat de keuze op u uitgebracht een gelukkige is geweest.

Pijnlijk trof het mij, dat het in den laatsten tijd wel eens is voorgekomen, dat blinden bij een oproeping van sollicitanten doodeenvoudig werden buitengesloten.

Dat is mijns inziens niet gerechtvaardigd; dáár, waar kennis en bekwaamheid den doorslag moeten geven behoort de kerkelijke gemeente zich op een ruim standpunt te plaatsen en zich niet te laten influenceeren door andere overwegingen.

Een dier voornaamste overwegingen — waarom ze niet genoemd? — is dan gewoonlijk: „Onze blinde organist, niet kunnende leven van zijn salaris, zal armlastig worden." Maar vergeet dan die gemeente niet, dat de ware blinde musicus nog iets meer is dan organist. Hij is in staat orgel- en pianolessen te geven, de piano's zoowel in de plaats zelf als in den omtrek te stemmen, hetgeen men hem met even veel gerustheid kan toevertrouwen als aan een ziende; hij vraagt derhalve niet om een aalmoes maar om het helpen verleenen van een arbeidsveld in die richting.

Een belangrijken factor, die het optreden in de maatschappij voor een blinde gemakkelijker kan maken, vindt hij in een aanverwant vak der muziek, n.l. het pianostemmen.

Reeds een groot aantal blinde pianostemmers weten bij eigen ervaring welke goede vruchten zij kunnen plukken van dit deel van onderwijs. Ik heb dan ook gemeend te doen wat in mijn vermogen was het onderwijs in pianostemmen uit te breiden en hen bekend te maken met de eenvoudige reparaties dier instrumenten.

Dankbaar vermeld ik den krachtigen steun, dien bestuurders van het Instituut, steeds bedacht het onderwijs met alle middelen aan het doel te doen beantwoorden, mij in deze zaak wederom verleenden.

Door het aantal lesuren in pianostemmen te verdubbelen zijn nu reeds mijn leerlingen op 12- en 13-jarigen leeftijd ingewijd in de geheimen der piano.

Ook hier weder moet rekenschap gehouden worden met den aanleg van den aanstaanden pianostemmer. Muzikaal gehoor is een onmisbare voorwaarde, en toch, hoe vreemd het klinken moge, niet direkt de voornaamste. Tusschen die gelukkigen, die het gehoor voor intervallen en tooncombinaties als het ware mede ter wereld brengen en de minder bevoorrechten, wien de mogelijkheid bepaalde tonen op te nemen, na te zingen en te bepalen, ontzegd is, staat het veel grooter aantal dergenen, bij wie het mogelijk is het muzikaal gehoor uit een voorhanden zijnden aanleg te ontwikkelen, en juist bij

het stemmen wordt het gehoor langzaam of snel, maar m e e s t a l z e k e r ontwikkeld. Een goed gehoor en vaste hand zouden dus als eerste voorwaarden voldoende zijn, wanneer van een stemmer niets anders geëischt werd, dan de bekwaamheid piano's van d e z e l f d e constructie te stemmen. In een pianofabriek, waar hij elk klein gebrek aan de mechaniek, elke gesprongen snaar aan anderen kan overlaten, zou de blinde aan deze eigenschappen genoeg hebben. Wil evenwel de blinde zich vestigen om bij particulieren de piano te stemmen, dan worden hem m e e r eischen gesteld, waaraan hij door zijn genoten onderwijs en vorming als stemmer heeft te voldoen. H i e r moet hij nieuwe snaren opzetten, d a a r stoornissen en gebrek aan de mechaniek verhelpen; hij dient vertrouwd te zijn met de verschillende stelsels van pianobouw. Noodig is derhalve degelijke kennis der theorie van de muziek, van de leer der intervallen, vlug akkoordverbindingen maken, op de piano deze kunnen aanslaan en zoo mogelijk, na stemming van 't instrument, den werkgever een degelijk stuk te kunnen voorspelen.

Het belang van het stemmen wordt ook begrepen door menschen, die tot kort geleden buiten de blindenwereld stonden; zoo heb ik het groote voorrecht gehad aan een jongen man uit een der groote gemeenten van ons land, die eerst voor korten tijd zijn gezichtsvermogen verloor en daardoor hulpeloos stond in den strijd om het bestaan, de gelegenheid te mogen openstellen voor zijn opleiding tot stemmer.

Vooral gevoelde ik mij gelukkig voor dezen jongen man die gelegenheid voor zijn opleiding aan het Instituut te hebben kunnen verschaffen, daar men, concurrentie duchtende, voor hem in de plaats zijner inwoning de mogelijkheid om het vak te leeren, o n b a r m h a r t i g had afgesloten.

Een eervol ontslagen pianist, van voor vele jaren, mocht ik in dergelijk voorrecht aan 't Instituut doen deelen, daar door het beperkt aantal lesuren, in vroegere jaren hem de gelegenheid had ontbroken het stemmen te leeren. Beiden vinden thans als stemmer een bescheiden bestaan.

Een enkele zaak dient nog ernstig in het oog gehouden te worden. Toen ik als antwoord op de vraag, hoe het komt, dat zoovele blinde musici nimmer hun doel bereiken, namelijk het vinden van een betrekking als organist de min of meer geringe waardeering, die ze bij enkele besturen ondervinden, noemde, had ik vooral de aandacht behooren te vestigen op het treurige feit, dat door een langen stilstand tus-

Het stemmen en repareeren van piano's door de leerlingen van het Instituut te Amsterdam.

schen het verlaten der school en het in practijk kunnen brengen der verkregen kennis, die kennis zelf maar al te dikwijls geleden heeft. Een bekwaam organist of pianist heeft noodig *gelegenheid* om te studeeren; de muziekstukken, met zooveel moeite gememoriseerd, moeten door voortdurend repeteeren in het geheugen blijven. Mist hij die gelegenheid, dan zal hij later bij mededinging onvoorwaardelijk te kort schieten. Den ontslagen kweekeling *die gelegenheid* te openen, zou voor hem een groote weldaad zijn.

Muziekschrift voor blinden in „Braille."

Louis Braille heeft zijn puntschrift ook toegepast op het notenschrift. Laat ik in het kort een denkbeeld hiervan geven.

De 7 noten van de diatonische toonladder van C worden voorgesteld (in $\frac{1}{8}$) door de Braille-letters *d, e, f, g, h, i, j*.

Door toevoeging van een punt rechts onderaan van die letters in Braille, ontstaat de voorstelling van $\frac{1}{4}$ of $^{1}/_{64}$. Door toevoeging van een punt aan de Braille-

Muzikale voordrachten (six-mains) in de muziekzaal van het Instituut te Amsterdam.

Dáárom moet met dankbaarheid vermeld worden, dat met het oog op deze bezwaren, wel degelijk reeds door ernstige mannen, die krachtig de belangen der blinden bevorderen, maatregelen zijn genomen om het achteruitgaan in muzikale kennis en vaardigheid te verhinderen. Immers zijn in de Inrichting voor Volwassen Blinden, Stadhouderskade 84, Amsterdam, welke inrichting ik onder de rubriek „Blindenzorg" nader hoop te bespreken, door het bestuur een *orgel* en *drie piano's* geplaatst ter beschikking van *die* blinde musici, die het ouderlijke huis missen, of voor wie een tijdelijk verblijf in die inrichting om andere reden gewenscht is.

letters *d, e, f, g, h, i, j* links onderaan, krijgt men de voorstelling van $\frac{1}{2}$ of $^{1}/_{32}$. Ten slotte wordt de geheele noot of $^{1}/_{16}$ voorgesteld door dezelfde letters met toevoeging van twee punten d. i. onderaan links en rechts.

Door combinaties van verschillende punten en teekens in het Braille-schrift, worden de verschillende teekens van het notenschrift voorgesteld. Het zou te veel ruimte vragen al deze combinaties op te nemen. Ik verwijs gaarne hen, die zich het Braille-muziekschrift willen eigen maken, naar Braille's Musikschrift System uitgegeven *von dem Verein zur Förderung der Blindenbildung*, gedrukt door *Ad. Schulze te Steglitz bei Berlin.*

Het hoofdstuk muziek zou onvolledig zijn, wanneer ik niet met een enkel woord antwoord gaf op de vraag, die zoo menigmaal mij gesteld werd: om welke redenen, naast het piano- en orgelspel, geen onderwijs wordt gegeven in het bespelen van een strijk- of blaasinstrument.

Er is over het algemeen veel voor en veel tegen het leeren bespelen van blaas- of strijkinstrumenten door blinden, die tot handwerker werden opgeleid, aangevoerd. De voorstanders gronden hun meening hierop, dat het voor den blinde, die den geheelen dag gewerkt heeft een groot genot is, des avonds, in de rusturen eenige ontspanning te vinden in het bespelen van een of ander instrument. Voor den blinden werkman kan het instrument zijn makker, bijna zijn vriend worden. De tegenstanders halen voorbeelden aan van blinden, die als straatmuzikant trachten hun brood te verdienen, of, laat ik liever zeggen te bedelen en willen daarom het leeren bespelen van blaas- of strijkinstrumenten op de instituten niet toelaten.

Wat deze laatste bewering betreft, kan men de meening toegedaan zijn, dat het misbruik maken in dien zin, tot de uitzonderingen behoort en dat over het algemeen de blinden, die in het instituut eene goede opvoeding genieten, welke bij hen het gevoel van eigenwaarde, van fatsoen en betamelijkheid ontwikkelt, het bedelen en vagebondeeren verachten. En zoo er al een enkele wordt aangetroffen, die, overal afgewezen, genoodzaakt werd, al spelende, hier en daar zijn brood op te halen, dan zou dit voor de tegenstanders nog geen afdoende reden zijn, hen, die voor een of ander instrument een voorliefde hebben, niet in de gelegenheid te stellen dit instrument te leeren bespelen. Het optreden als straatmuzikant is uitzondering, en wanneer een instituut den kweekeling vroegtijdig leert eerbied voor zich zelf te hebben, slechte gezelschappen te vermijden en zijn muzikale neiging te veredelen en te verheffen, dan wordt te recht door de voorstanders dit groote gevaar niet ingezien; het komt hun voor, dat de troost, opbeuring en ontspanning, die de blinde bij het bespelen van zijn instrument na afloop van zijn dagtaak ondervindt, voor hem een groot voorrecht is. Laten de zienden zich eens afvragen, wat zij in hun avonduren doen, nadat de dag nuttig besteed is. Voor hen: een mooi boek, dagblad en schouwburgen, opera's enz. De blinde, thuis zittende, weinig of niets bezittend om zijn geest nuttig bezig te houden, overgelaten aan de meermalen onverschillige huisgenooten, vervalt in sombere, droefgeestige mijmering, hetgeen er niet toe bijdraagt hem voor zijn steeds terugkeerenden eentonigen arbeid geschikt te maken.

Bij het bezoeken der vele instituten in het buitenland werd ik steeds getroffen door de opgewektheid, die onder de blinden heerschte wanneer hun orkest eenige stukken uitvoerde.

Dit trof mij vooral in het Instituut te Woluwe St. Lambert bij Brussel. (Zie goed uitgevoerde illustratie, welke ik van een glasphotographie liet reproduceeren).

Zeer zeker zijn er aan het samenstellen van een orkest in een instituut schaduwzijden verbonden.

In de eerste plaats vraagt het zeer veel tijd en de toekomstige handwerksman moet niet alleen zijn handwerk verstaan, doch vooral, en dit wordt wel eens uit het oog verloren, vlug en vaardig kunnen werken; dit laatste verkrijgt hij niet, dan door langdurige en herhaalde oefening.

Ook zou een inrichting wel eens in de fout kunnen vervallen, een orkest, door publieke uitvoeringen, te gebruiken voor reclame, hetgeen sterk af te keuren is. Men beweert wel eens, dat de blinde die muziek leert, in het algemeen weinig handig en vlug is bij de handwerken, daar de musicus uit vocatie en aanleg niet houdt van het leeren van handwerken. Deze ervaring heb ook ik opgedaan. Oorzaak hiervan is, dat de leerling meent, dat beoefening der handwerken, de vlugheid der vingers zou belemmeren en het hem belet, genoeg tijd te geven aan zijn lievelingsstudie.

Toch is met eenig overleg het eene te doen zonder het andere te verwaarloozen.

De heer Maurice de Sizeranne zegt ten opzichte van een instrumentaal orkest of fanfare-corps aan blindeninstituten:

„Deze zijn ongetwijfeld goed om met ensemble-muziek vertrouwd te raken, maar onmisbaar zijn ze niet en vooral moeten deze orkesten niet te veel tijd aan de leerlingen kosten.

In scholen waar een klasse voor orkest niet bestaat, kan men ensemble-muziek laten maken in duos, trios, quators, enz., gevormd uit onderscheidene instrumenten, want nuttig is het, den gelukkigen aanleg, welken sommige leerlingen voor een of ander instrument bezitten, te ontwikkelen.

Ten minste is de kennis, de aanwijzing der tonen door letters en cijfers, in plaats van noten, van de tablature der koperinstrumenten bijna onontbeerlijk voor die musici, die zich hebben voor te bereiden tot onderwijzer. In de dorpen, zoowel als in de steden bestaat heden ten dage gelegenheid les te geven op de cornet à piston, zelfs om de directie van een fanfarecorps op zich te nemen."

De leerlingen aan het Instituut te Amsterdam, die voor muziek opgeleid worden, leeren tevens eenige lichte handwerken als: rietvlechten, borstels maken, stroovlechten, of pantoffels maken, waarmede hunne vingers niet zoo zeer te lijden hebben als bij het zwaardere mandenmaken.

Zonder derhalve een bepaald orkest te willen vor-

men, vermeen ik, dat, heeft een leerling muzikaal gehoor en voorliefde en aanleg voor v i o o l of f l u i t te leeren spelen, hem dit, bij wijze van ontspanning, kan worden toegestaan.

Ik ben er dan ook van overtuigd, dat velen, bij het zien van dit kleine, blinde meisje met mij zullen gevoelen, dat de viool, later, op den wellicht langen d u i s t e r e n weg, door haar af te leggen, een lichtstraal zal kunnen werpen. Hiermede wensch ik n i e t te zeggen, dat onderwijs op blaas- of strijkinstrumenten als bepaald vak op het programma van onderwijs moet staan.

Dat de opleiding tot organist in het Blinden-Instituut te Amsterdam werkelijk goede vruchten heeft afgeworpen, bewijst het volgende lijstje van blinde leerlingen, die de schrijver dezes mocht geroepen zien tot het vervullen van een organistpost.

W. Nijenhuis......	Organist	te	Velp.	1895
M. van Loon	,,	,,	Kedichem.	1894
H. Nijhoff..........	,,	,,	Nijverdal.	1895
L. Boom.............	,,	,,	Leiden.	1896
K. Veenstra	,,	,,	Haulerwijk	1897
C. Laban	,,	,,	Tholen.	1903
H. Mulder	,,	,,	Coevorden.	1897
H. Boon	Organist	te	Hoek v. Holl.	1897
H. Kruythoff	,,	,,	Kampen.	1897
W. J. Wolters.....	,,	,,	Sappermeer.	1901
J. Slot.	,,	,,	Venhuizen	1901

Al mogen nu deze betrekkingen niet hoog gesalarieerd zijn, zoo geven ze den jeugdigen blinde toch een vasten voet: ze voelen, dat, zij het dan ook in bescheiden mate, hun met zooveel toewijding, inspanning en ijver verkregen kennis gewaardeerd wordt. Veelal komen zij ook hierdoor gemakkelijker tot het geven van piano- of orgelonderwijs, tot het sluiten van abonnementen voor het stemmen van piano's. Het uitoefenen van de aan het Instituut geleerde lichte handwerken draagt dan tevens er toe bij in hun levensonderhoud te kunnen voorzien.

Orkest samengesteld uit de leerlingen van het Instituut te Woluwe St. Lambert bij Brussel.

Wanneer deze, hierboven genoemde, oud-kweekelingen van het Instituut, voorheen leerlingen-organist, een bezoek brengen aan de Inrichting, zullen zij een goeden bekende niet meer vinden. Het orgel, waarop ze hun studie hebben gemaakt, van af de oefeningen van Rinck tot de grootste werken van Bach, is vervangen door een n i e u w i n s t r u m e n t.

Het oude orgel had tientallen jaren dienst gedaan; de stoornissen in de mechaniek kwamen in den laatsten tijd veelvuldig voor, zoodat de studie werd belemmerd;

Een jeugdig blind meisje van het Instituut te Glasgow.

ook was de klank door de voortdurende ontstemming, verre van aangenaam.

Het Bestuur van het Instituut besloot door een afdoenden maatregel de studie der kweekelingen in het orgelspel zooveel mogelijk te gemoet te komen door de plaatsing van een nieuw orgel. Dit werk werd opgedragen aan den orgelbouwer MAARSCHALKERWEERD te Utrecht, die zich op verdienstelijke wijze van zijn taak heeft gekweten. Het nieuwe orgel kan bogen op voordeelen, die men vruchteloos op de meeste kerkorgels zal zoeken.

Het orgel heeft twee klavieren en een vrij pedaal, die geplaatst zijn in een speeltafel, welke zich bevindt vóór de orgelkast. De omvang der klavieren is van *C*-groot tot *G*-driegestreept en die van het pedaal van *C*-groot tot *F*-ééns gestreept. De registers bevinden zich boven het tweede klavier en zijn niet zooals gewoonlijk, knoppen, maar toetsen, die zich op eenigen afstand van elkander bevinden. De registers worden geopend door ze naar beneden en vervolgens naar rechts te schuiven.

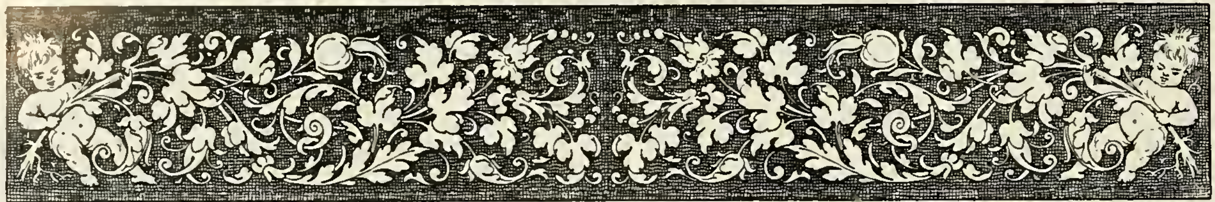
Het orgel is pneumatisch en het geheele werk is in een zwelkast geplaatst, waaraan de trede zich bevindt boven het pedaal, in het midden der speeltafel.

De dispositie van het orgel, genoemd van links naar rechts is als volgt: koppelpedaal hoofdklavier, koppelpedaal tweede klavier, subbas 16 va. (pedaal-register.) Registers hoofdklavier: prestant 8 vt., roerfluit 8 vt., octaaf 4 vt., nazard 3 vt., woudfluit 2 vt., trompet 8 vt. en klavierkoppel. Registers tweede klavier: gamba 8 vt., holfluit 8 vt. en fluit dolce 4 vt.

De speelaard van het orgel is buitengewoon licht en de klank krachtig en frisch.

Ik houd mij overtuigd, dat door dezen maatregel, de lust tot studie bij de leerlingen zal verhoogd worden en hierdoor werkelijk het onderwijs in muziek en zang gebaat is, zoodat een woord van dank aan het Bestuur over de inrichting niet achterwege mag blijven.

Onderwijs in de Handwerken.

A. Jongens.

De voornaamste handwerken, welke aan blinden in het Instituut te Amsterdam worden onderwezen zijn: het vlechten van rieten stoelzittingen, het maken van spart- en cocosmatten, het knoopen van weitasschen, van boodschappen-, visch- en eiernetten, het vlechten van zelfkanten pantoffels, het maken van alle soorten manden en koffers, het fabriceeren van luxe mandenwerk uit allerlei soorten stroo. Tevens worden flesschen van onderscheiden vorm en soort met riet bemat en omvlochten. Al deze werkzaamheden ziet men voorgesteld op nevenstaande plaat.

Op de volgende teekening ziet men een beeld van de mandenmakerij.

Het mandenmaken is een handwerk, dat voor den blinde steeds van groot nut en beteekenis is.

Zooals men uit de plaat kan opmerken, is de leerling links bezig een broodmand te maken, de tweede maakt een groote waschmand, terwijl drie en vier aan het matten van stoelen zijn.

De vijfde is bezig een werkmandje van stroo te vervaardigen, terwijl de laatste leerling, dat is de eerste rechts, den bodem van een mand maakt, een werk, dat alle aandacht en overleg van hem eischt.

Men ontdekt op den voorgrond een aantal voorwerpen van vlechtstroo vervaardigd, als papiermanden, bloemenmandjes enz. enz. Aan deze afdeeling van het mandenmaken gaf ik in de laatste jaren veel uitbreiding, daar de ervaring mij geleerd heeft, dat de ontslagen kweekelingen van dit fijner mandenwerk gemakkelijker aftrek vinden en betere prijzen kunnen maken. Ook worden sierlijke werkmandjes, enz. van fijn gevlochten raffia door hen vervaardigd.

Men houde bij het aanleeren der verschillende handwerken zooveel mogelijk in het oog, welk handwerk voor den kweekeling bij het terugkeeren naar het ouderlijke huis, in de plaats zijner inwoning, van het meeste belang voor hem is. De kweekeling uit de landbouwstreek legt zich hoofdzakelijk toe op het maken van aardappelmanden, die uit de tuinbouwstreek op het maken van vruchtenmanden, enz. enz.

B. Meisjes.

Op pag. 91 ziet men een klasse van kleine meisjes, die onderwezen worden naar de methode van Fröbel. Bij het onderwijs in dit vak aan blinden worden dezelfde leermiddelen gebruikt als bij het onderwijs aan de zienden.

Het Fröbel-onderwijs in het Instituut omvat: het bouwen, het werken met de stokjes en met erwten, het aanrijgen van koralen, het zoogenaamde uitnaaien met wollen draden, het vlechten, enz.

Voor het begin kieze men die werkzaamheden, welke het gemakkelijkst een overgang vormen van het spel tot het leeren en die geringe eischen stellen aan de bevattelijkheid van de kleine blinde. Dit middel is het bouwen; het dient tot ontwikkeling van ruimte-voor-

stellingen. namelijk van het begrip van v o o r, a c h t e r, b o v e n, b e n e d e n, r e c h t s, l i n k s, h o o g, l a a g, enz. Ook is het aanrijgen van koralen aan te bevelen. men leert hierdoor spelende de getallen. Later worden onderscheidene sterren, kleine mandjes van gekleurde, goud- en zilverkleurige koralen gemaakt, waarmede ze dan zeer tevreden en blijde zijn.

Dan komt het voor hen veel lastiger vouwen, dit geeft hun een begrip van een vierkant en een rechthoek; aan te bevelen is, vooral in het begin, tamelijk sterk en taai papier te gebruiken. Van de figuren, die cirkels, ellipsen, stervormen, enz. worden dan uitgenaaid.

Het maken van mandjes uit bestaande vormpjes voor den bodem, is eveneens een nuttig werk; houten staafjes worden door de gaatjes van den vorm gestoken, om deze staafjes worden de strookjes papier gevlochten, enz. Dit Fröbeln wordt ook aan de zeer jeugdige knapen gedurende eenigen tijd onderwezen, om als overgang te dienen tot het aanleeren van het rietvlechten.

Op een volgende plaat ziet men de meer gevorderde

De fijne handwerken voor de jongens aan het Instituut te Amsterdam.

het kind tot nu toe bij het vouwen in handen kreeg, moet het den omtrek leeren kennen en vormen. Dit geschiedt door het werken met erwten; men heeft hiervoor houten staafjes, die rond geschaafd zijn en de lijnen voorstellen. De gele erwten moeten eerst ± twaalf uren geweekt worden en vóór het gebruik gedurende een uur gedroogd zijn. Deze erwten vormen de verbindingen, die men noodig heeft om kleine voorwerpen te maken als: een raam, tafels, stoelen, banken, ladders, eggen, een huisje, dobbelsteenen, letters, enz. enz.

Vervolgens komen de uit bordpapier vervaardigde naaibladen. Driehoeken, vier-, vijf-, zes- en achthoeken,

meisjes bezig met het behandelen der naai- en breimachines. Zoo de meisjes voldoende kennis bezitten van breien en haken en aanverwante werkzaamheden, worden ze aan de machines geplaatst; deze zijn van geheel gelijke inrichting als die voor de zienden, zoodat zij later bij inkoop in elk magazijn van naaimachines terecht kunnen.

Links op de plaat is een meisje aan het werk op de trapmachine, de tweede staat aan een werktuig om beurzen te weven, de derde is aan het behandelen der breimachine, de vierde en zesde naaien vrij uit de hand, terwijl de vijfde op de handnaaimachine werkt. Tegen den wand vindt men allerhande kleedjes opge-

hangen, vervaardigd van wol, katoen en koord. Ook maken enkelen smyrnawerk, terwijl op raampjes, die van koperen pennetjes langs de vier zijden voorzien zijn, het raffia wordt gevlochten, waarvan dan allerlei kleine voorwerpen worden vervaardigd, als plumeauhangers, cachepots, stofmandjes enz. Op den voorgrond liggen eenige modellen van die raampjes; eveneens een paar voetkussens van tapisserie en smyrnawerk, ook een plank voor macraméwerk. Ook wordt nog een practisch weefmachinetje gebruikt tot het weven van bouffantes, dekkleedjes, enz.

De mandenmakerij aan het Instituut te Amsterdam

Het onderwijs in de vrouwelijke handwerken is in de laatste jaren aanmerkelijk uitgebreid en de oudkweekelingen staan dan ook bij hun bezoek aan het Instituut over deze uitbreiding verbaasd. Hierdoor zijn aan de blinde meisjes meerdere wegen opengesteld, waarlangs zij, zoo de maatschappij haar werk wil toevertrouwen, een betrekkelijk zelfstandig bestaan kunnen bereiken. Vroegere jaren was helaas een zeer groot aantal meisjes onherroepelijk bestemd om het leven ten laste harer familie of van een liefdadige instelling door te brengen.

Het is een bekend feit, dat het voor blinde vrouwen in de maatschappij moeilijker is dan voor de blinde mannen om in eigen onderhoud te voorzien, doch wanneer men werk wil geven aan de zoo misdeelde natuurgenoote, die door jaren van inspanning en vlijt haar kennis en vaardigheid heeft verkregen, dan is zij zeer zeker in staat, bij hare geringe eischen haar onderhoud te verdienen.

Het meeste gewicht bij het beoefenen der vrouwelijke handwerken leg ik op de nuttige en meest practische. Met hoeveel bewondering de fraaie handwerken door het publiek ook worden gadegeslagen, de inspanning en moeite, zoovele jaren aan het leeren er van besteed kunnen niet voldoende beloond worden. Het blinde meisje, dat later in haar dorp terugkomt, vindt wel naai- en breiwerk, hetzij voor de naai- en breimachine of voor uit de hand, maar het tapisserie- en smyrnawerk, naast beurzen weven, vraagt te veel tijd, die karig beloond wordt; bovendien zullen slechts enkele, meer gegoeden bestellingen van laatstgenoemd werk doen.

Het is eigenaardig bij de opleiding in handenarbeid door blinden, dat hetgeen in het eene land wordt onderwezen, in een ander land wederom hoogst zeldzaam als een beroep van den blinde voorkomt.

Daar de gewoonte der Japanners bijv. is, zich da-

gelijks te laten masseeren, zoo is er in Japan menige blinde, die het beroep van masseur uitoefent; de fijne tastzin kan hun door ernstige studie de juiste ligging der spieren en zenuwen zóó goed doen ontdekken, dat voor dit beroep niemand beter geschikt is.

Er zijn enkele ontwikkelde blinden, die daarmede in Japan veel geld verdienen.

Reeds ben ik in de laatste jaren er op bedacht geweest het onderwerp „massage door blinden" niet uit het oog te verliezen, daar in verschillende landen in en buiten Europa pogingen aangewend zijn om dit beroep voor hen winstgevend te maken. Nog kort geleden, in 1900, heb ik, nadat op het congres te Parijs slechts een enkel woord over deze zaak kon gesproken worden, vanwege de vele andere belangrijke onderwerpen, mij persoonlijk gewend tot de twee aanwezige congresleden uit Japan, om nadere inlichtingen en gegevens, daar van uit Japan steeds de meest buitensporige verhalen de ronde hebben gedaan. Uit hunne mededeelingen bleek mij, dat veel overdreven was: dat tot heden uit een bepaald wetenschappelijk oogpunt de massage door blinden niet werd uitgeoefend; dat evenwel binnen korten tijd aan de hoogeschool te Tokio een cursus voor blinden zal gegeven worden in anatomie, pathalogie en aanverwante vakken, ten einde de blinden in de goede richting te ontwikkelen. Wel werd bij hen door ononwikkelde, minder beschaafde blinden het beroep van masseur uitgeoefend. Voor een langdurigen, vermoeienden arbeid werd dan één franc (50 centen) betaald. Dit werk verdiende evenwel niet den naam van massage.

Deze mededeelingen brachten mij het verhaal te binnen van Mr. Edmond Naumann, hoe hij des avonds laat deze grijsaards met hunne ledige oogkassen en kalen hoofdschedel in de straten van Tokio zag loopen, terwijl ze een langen bamboestok in de hand hielden, om zonder gids hun weg te verkennen. Van tijd tot tijd laten zij dan een scherpen toon op een fluitje hooren, hetgeen ze vergezeld doen gaan met den uitroep: „Amma", hun ambacht aanduidende. Volgens den geschiedschrijver Dutreuil beteekent dit woord: „blinde masseur".

Een Fröbel-klasse aan het Instituut te Amsterdam.

Het blinde meisje in Japan, dat beter onderwezen is, een krachtig gestel bezit, fijn gevormde, zeer lenige vingers heeft, wordt beter betaald. Het beroep is evenwel aldaar niet in hoog aanzien.

Deze en meerdere mededeelingen bevestigden wederom mijn reeds meermalen geuite opinie, dat men toch

voorzichtig zij, onvoorwaardelijk geloof te hechten aan zekere verhalen, die op dit gebied uit verre landen tot ons komen.

De in de blindenwereld zoo bekende, thans overleden Dr. ARMITAGE, in leven directeur van het Royal-Norman-College te Londen, nam de proef om eenige blinden tot masseur of masseuse op te leiden: hij gaf evenwel spoedig zijne pogingen op, daar hij te grooten tegenstand ondervond bij de patiënten: „de zaak was in de zeden der natie niet doorgedrongen."

Fröbeln.

Ook Dr. CAMPBELL, de tegenwoordige directeur van het Instituut tot Onderwijs van Blinden te Londen, vreest, dat blinden hun onderhoud daarmede niet zullen verdienen, alhoewel hij niet ontkent, dat zij geschiktheid bezitten de massage uit te oefenen. Enkele blinden werden tot masseuse opgeleid, van wie het een viertal gelukte de noodige kennis te verkrijgen, ten bewijze waarvan een, van zijne patiënten goede getuigschriften mocht ontvangen.

Oostenrijk en Duitschland bezitten ook eenige blinde masseuses, die opgeleid werden door eenige doctoren. Dat de uitslag niet direct gunstig is te noemen, blijkt uit de mededeeling, dat een jong meisje, ANTONIE SPACEC, oud-kweekelinge van het Instituut te Brünn (Oostenrijk) na les gehad te hebben van onderscheidene doctoren, zoowel in de theorie als in de practijk van het vak, in twee jaren tijd slechts honderd florijnen verdiend had.

In Frankrijk neemt men nog steeds, en mijns inziens terecht, eene afwachtende houding aan.

Vele bekwame mannen, die op maatschappelijke toestanden een helderen blik hebben en die niets liever wenschen dan een verbetering te brengen in den levenstoestand der blinden, deelden mij als hun meening mede, dat de kostbare en moeielijke studie slechts teleurstelling zal geven.

Ten overvloede heb ik mij gewend tot mejuffrouw HELMINA SEGERSTEDT uit Stockholm, die haar leven wijdt aan de belangen der blinden en met ernst en nauwgezetheid het verloop heeft gevolgd van den uitslag, welke in Zweden het uitoefenen van de massage door blinden heeft gehad.

Er zijn nog te weinig jaren verloopen, zoo deelt mejuffrouw HELMINA SEGERSTEDT mij mede, sedert wij in Zweden blinde masseurs hebben en hun aantal is bovendien ook te beperkt, om met zekerheid te kunnen spreken van de voordeelen of van de teleurstellingen die onze masseurs hebben ondervonden, of die zij in hun nieuwen werkkring zullen ondervinden.

De eenige masseur in Zweden, die lang genoeg de praktijk heeft uitgeoefend, om te kunnen spreken van succes of échec, is Mr. BUREN, die sedert 5 jaren masseur te Stockholm is. Indien men naar de resultaten zou mogen oordeelen, die Mr. BUREN in deze loopbaan gehad heeft, dan zou men niet aarzelen een groot aantal blinden tot masseur op te leiden, daar hij reeds een

Fröbeln.

goede praktijk heeft weten te verkrijgen, die van jaar tot jaar toeneemt.

Tevens geniet hij het volkomen vertrouwen der geneesheeren. Zelfs zij die zeggen: „we zijn reeds overstelpt van ziende kwakzalvers, laten we er op letten, dat de blinden dit aantal niet komen vermeerderen," waardeeren Mr. Buren als masseur.

Hij heeft onder zijn patiënten een onzer beroemdste hypnotiseurs, Mr. Wetterstrand, doctor in de medicijnen, die door het doen inslapen van velen, zelf niet meer kan slapen. Zelf stelde dr. W. den heer Buren voor hem onder behandeling te nemen als laatste middel om hem den slaap terug te geven. De heer Buren heeft het geprobeerd, zijn proef is gelukt en Mr. W. kreeg zijn slaap weder.

De heer B. heeft de proef herhaaldelijk bij andere personen toegepast, steeds met goeden uitslag. Deze feiten stellen buitengewone gaven voorop en kunnen niet in aanmerking komen bij de beschouwing in hoeverre het beroep als masseur voor den blinde in het algemeen aan te bevelen is; het geval kwam evenwel te zeldzaam voor om het niet te vermelden. Om het succes van den heer Buren te verklaren, moet ik er bijvoegen, dat hij alle hoedanigheden bezit, die men aan een masseur, die berekend is voor zijn taak, mag stellen.

Als zoon van een rijk en hooggeplaatst ambtenaar, heeft hij langen tijd ernstig alle vakken kunnen bestudeeren die tot zijn beroep behooren, t. w.: de anatomie en de natuurkunde, de pathologie en de gymnastiek. dit laatste is volgens Mr. Buren een vak, dat onmisbaar is, wil men tot een goed masseur opgeleid worden, daar het de ledematen lenigheid geeft en het lichaam sterk maakt.

Bovendien bezit hij aangename manieren, is in zijn optreden flink en beschaafd en verheugt zich in het bezit van schoon gevormde en goed gesoigneerde handen. Ook is hij bescheiden en verklaart, dat een blinde niet moet haken naar de betrekking van hoofd van een instituut voor massage, maar dat hij zich gelukkig moet achten de adsistent te zijn van den medicus.

De handwerken voor de meisjes in het Instituut te Amsterdam.

Wat nu betreft onze andere masseurs, zoo gaat mejuffrouw Segerstedt in haar schrijven aan mij voort, de heeren Kjellin, Blom en anderen, zij hebben hunne goede, doch ook hunne kwade dagen. Het voorjaar, het seizoen van het rheumatisme, brengt hun gewoonlijk eenige patiënten, maar gedurende het grootste deel

van het jaar wachten ze tevergeefs op uitoefening der praktijk.

Zij hebben reeds ervaren, dat hunne nieuwe carrière een te doornig pad is om ernstig den jeugdigen

Het breien met de machine, zooals dit in het Instituut te Amsterdam wordt verricht.
(Gravure van het K. K. Blinden-Instituut te Weenen.)

blinden aan te raden dezen weg te volgen, tenzij zij zich geheel vrij kunnen maken van voor anderen minder aangename gewoonten en aan een beschaafd optreden innemende manieren paren, hoedanigheden die

Het knoopen van wollen kleedjes en van voorwerpen uit raffia, in het Instituut te Amsterdam.
(Gravure van het K. K. Blinden-Instituut te Weenen.)

Het weven van kleedjes en bouffantes in het Instituut te Amsterdam.
(Gravure van het K. K. Blinden-Instituut te Weenen.)

men wellicht eenigszins als ondergeschikt mag beschouwen, doch die bij een beroep, waar de persoonlijkheid zulk een groote rol speelt, wel degelijk als onafwijsbaren eisch mogen gesteld worden.

Bij de zuiver wetenschappelijke studie is de anatomie het vak dat den blinde de meeste moeite geeft, en hem de grootste hinderpalen in den weg legt. Alleen door nauwgezette en ingespannen studie van het spierenstelsel zal de blinde er in slagen zich de heilgymnastiek eigen te maken.

Mr. Buren zelf verklaart, dat alleen door langdurige ervaring en veel goeden wil de blinde er in slagen zal anatomische preparaten grondig te leeren kennen door enkele betasting.

Kundigheden alleen zijn niet voldoende voor den blinde, hij moet beschikken kunnen over een goed oordeel, niet alleen om zooveel als mogelijk is den aard der ziekte te kunnen onderscheiden, maar tevens om de oorzaken er van te ontdekken en deze weg te nemen: vervolgens tact en menschenkennis, om de vooroordeelen der zienden te overwinnen en de sympathie der doctoren te verwerven, door hun te doen inzien, dat de blindheid van den masseur voor hen een waarborg zal zijn, dat hij aan de m e d i c i de d i a g n o s e zal overlaten; dat hij alleen door de fijnheid van zijn tastvermogen uitmuntende resultaten zal kunnen verkrijgen, zonder ooit het domein van den doctor te betreden.

In één woord, er worden zoovele eigenschappen en hoedanigheden van den blinden masseur gevorderd, als: degelijke kennis, aangename manieren, beschaafd optreden, vlug en goed oordeel, scherp doorzicht, en het zich gemakkelijk kunnen oriënteeren, dat het gewaagd is den blinde een vak aan te bevelen, dat zoo weinig kans van slagen aanbiedt en waarbij hij zooveel te wagen heeft.

Stel zelfs het geval, dat de blinde masseur aan genoemde eischen voldoet, dan is het nog mogelijk, dat hij zich teleurgesteld ziet in zijn verwachtingen, daar èn de doctoren en de ziende beoefenaars der massage vooroordeelen tegen den blinden masseur kunnen hebben en hem tengevolge daarvan weigeren patiënten te bezorgen.

Er zijn wederom anderen die beweren, dat b l i n d e n, zoo zij ernstige studie van de massage gemaakt hebben, door velen uit een oogpunt van k i e s c h h e i d en w e l v o e g e l i j k h e i d boven ziende masseurs of masseuses zouden verkozen worden.

In groote landen met veel s a n a t o r i a worden steeds meer en meer, naast geneesheeren, masseurs of masseuses aangesteld. Sedert bekwame artsen en professoren als Billroth, Esmarch, Metzger, zoo gunstig bij ons te lande bekend, Graham en anderen naar de tegenwoordige eischen der wetenschap met succes de massage uitoefenden, is dit vak steeds meer en meer tot zijn recht gekomen.

Er zijn reeds, zooals ik zooeven aanstipte in een

groot aantal geneesinrichtingen goed geschoolde masseurs en masseuses; dezen moeten behalve een degelijke studie van anatomie, een krachtige hand, zachte vingers en een buitengewoon fijn tastgevoel bezitten. Vooral ziet men dit vak veelal uitgeoefend in natuurgeneesinrichtingen naast het gebruik maken van damp- of stoombaden, inwikkelingen, begietingen enz.

In Brunswijk werden in 1897 door den natuurarts. Dr. KOHLER, thans gevestigd in Königsberg, twee blinden tot masseur opgeleid. Deze blinden dienden elkander als waarnemings- en aanschouwingsobject bij den voorbereidenden anatomischen cursus en later bij den daarop volgenden practischen cursus. Nadat hun leertijd voorbij was, werden beide blinden een tijd lang als assistenten gebruikt in de geneesinrichting van Dr. KOHLER en werkten daar onder toezicht van een gediplomeerden masseur verder aan hunne practische vorming. Een der beide blinden legde later in Brunswijk voor den onlangs overleden Prof. Dr. SEIDEL een proeve zijner kunst af, waarna hem een aanstelling als masseur in uitzicht gesteld werd. De andere legde eenigen tijd later een examen af en verkreeg het diploma, dat hem recht geeft de massage uit te oefenen. Men hoopt nu voor deze blinden in een of andere geneeskundige inrichting of ziekenhuis een betrekking te vinden.

Breiles aan het Nationale Blinden-Instituut te Parijs.

Zeer gelukkig en verblijdend zou het zijn, zoo het betrekkelijk kleine aantal beroepen dat door blinden kan worden uitgeoefend met het beroep van masseur vermeerderd werd en niets vuriger zou ik wenschen, dat ook onze Nederlandsche blinden in sanatoria of in ziekenhuizen zich nuttig konden maken, doch, hoe optimistisch meermalen gestemd, geloof ik toch niet, dat, en hierbij wijs ik weder op Zweden, de massage door blinden in ons vaderland een hooge vlucht zal nemen: — zoo ik mij hierin mag vergissen, des te gelukkiger zal ik mij daarbij gevoelen.

Bij het ter perse gaan van dit hoofdstuk verneem ik, dat mej. H. E. DUVIVIER, een verpleegde in het Gesticht van Volwassen Blinden te Amsterdam, in Berlijn gedurende zes weken een cursus in massage gevolgd heeft en gediplomeerd terug kwam.

Gaarne heb ik bewondering voor zooveel energie, daar zij reeds een twintigtal jaren in die Inrichting werd verpleegd en haar studie op veertigjarigen leeftijd aanving. Ik hoop, dat deze m. i. te korte studie haar voldoende onderlegd zal hebben in dit wetenschappelijk vak en dat zij vruchten moge plukken van haar inspannenden arbeid. Zij is de eerste in Nederland, die een voorbereiding en opleiding in deze tak van wetenschap genoot.

Als resultaat van mijne onderzoekingen kom ik evenwel tot de overtuiging, dat de blinde slechts bij hooge uitzondering op voldoende wijze zijn onderhoud zal kunnen verdienen met de uitoefening van een vak, dat zulke zware eischen aan hem stelt. En mocht het hem of haar, na jaren lange studie gelukken aan deze eischen te beantwoorden, dan geloof ik niet te veel te zeggen, dat het hem ook dan niet aan teleurstelling zal ontbreken, daar zeer zeker niet alle patiënten den blinden masseur boven den zienden zouden verkiezen.

Geneeskundige behandeling door blinden in deze de massage, zal niet gemakkelijk in den geest van ons volk indringen.

In Egypte, te Caïro, vindt men een ander winstgevend en origineel beroep voor den blinde. Bij de godsdienstige Muzelmannen is het de gewoonte, dat na den dood van een hoog geplaatst persoon gedurende dertig achtereenvolgende dagen de Koran wordt opgezegd, achtereenvolgens door drie specialiteiten, die elkander aflossen; de blinde die den Koran kent en een goede stem bezit, heeft hiermede veel te doen, en vindt zijn tijd meestal bezet.

Talrijk zijn de berichten uit verschillende landen over beroepen, die door de blinden worden uitgeoefend. Toch moet men voorzichtig zijn met dergelijke mededeelingen, vooral uit Amerika.

In Denemarken wordt het schoenmakersvak door blinden uitgeoefend. Daar er bij mij twijfel rees of dit vak werkelijk voor den blinde met voordeel was uit te oefenen, stelde ik mij met de inrichting, waar dat vak onderwezen werd, in verbinding.

En ik vernam dat de geschiedenis van het schoen-

maken door blinden werkelijk niet van jongen datum is. Reeds in 1858 bij de opening van het nieuwe Koninklijke Blinden-Instituut te Kopenhagen was er sprake van, dit vak op te nemen in de lijst van de, aan dit Instituut te onderwijzen handwerken. De ervaring in andere landen daarmede opgedaan, waren evenwel niet aanmoedigend genoeg om aan dit plan gevolg te geven, waarom men zich beperkte tot klein reparatiewerk, met het doel kosten te besparen en zich zelf te helpen, zooals de blinden dit ook reeds gewoon waren te doen bij het verstellen van kleeren.

Een van de eersten, die in het herstellen van schoenwerk onderwezen werden, toonde bijzonderen aanleg en stelde levendig belang in dit werk, hetgeen den onderwijzer aanleiding gaf langzamerhand onderscheidene hulpmiddelen samen te stellen, waardoor het den bevattelijken blinde mogelijk zou worden nieuw werk te maken, dat aan een billijken eisch voldoet.

De werktuigen daartoe gebruikt zijn te samengesteld om hier te beschrijven, terwijl het moeilijk, ja bijna onmogelijk zou zijn zonder teekeningen eenig duidelijk denkbeeld er van te geven.

De blinde schoenmakers hebben tijdens de leerjaren aan het Instituut te Kopenhagen twintig uren, zegge 20 uren per week noodig, en dit gedurende vier jaren om het vak te leeren en bovendien na de schooljaren nog 40 à 50 uren per week gedurende twee jaren.

Niet iedere blinde heeft aanleg dit vak te leeren: groote geoefendheid der hand en de noodige kracht in de vingers zijn eerste vereischten, zoodat het aantal van hen, die dit vak uitoefenen niet groot is.

Het komt mij voor, dat bij zulk een langen leertijd, het uitoefenen van dit vak den blinde, nadat hij jaren lang zich heeft moeten inspannen, geen genoegzamen waarborg en vooruitzicht biedt, om in zijn onderhoud te voorzien. Vaardigheid, aanleg en ontwikkeling — deze zijn vereischten om dit vak goed te leeren verstaan — kunnen bij ijver en goed gedrag den blinde een betere toekomst bieden door het verrichten van anderen meer practischen arbeid.

Vooral hier te lande zal de groote concurrentie, die in het zwaardere en eenvoudige schoenwerk, (dat toch hoofdzaak zal blijven voor den blinde) hem door de fabrieken in Brabant wordt aangedaan, hem slechts een zeer schamel stukje brood overlaten. Elegante, smaakvolle laarsjes te leveren zal wel nimmer binnen het bereik van den blinde gebracht kunnen worden.

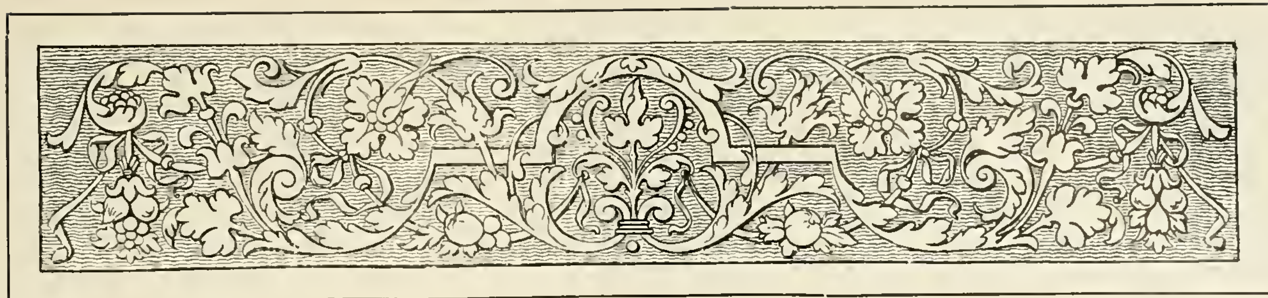
Ook worden in het Nationale Blinden-Instituut te Parijs eenige leerlingen onderwezen in het werken aan

Het werken aan draai- en schaafbanken aan het Nationale Blinden-Instituut te Parijs.

schaaf- en draaibanken, terwijl in Napels zelf het schrijnwerkersvak wordt uitgeoefend. Op goede gronden meen ik evenwel te mogen beweren, dat het voornaamste deel van het werk niet door blinden wordt verricht. De fraai bewerkte meubeltjes op de tentoonstelling te Brussel tijdens het congres, gaven mij daarvan de overtuiging.

Over het drukken van boeken voor blinden, enz.

Zonder tegenspraak is het werk van Valentin Haüy, van wien het denkbeeld uitging, boeken voor blinden samen te stellen, van onschatbaar nut. Vóór hem waren er wel eenige zeer ontwikkelde blinden geweest, die een middel hadden gevonden om hunne kennis te verrijken door op deze of gene wijze aanteekeningen te maken en zich schriftelijk met andere blinden te onderhouden; zelfs waren enkelen er in geslaagd hun muziekcompositie op te schrijven, doch van een bepaald stelsel tot het drukken van boeken was nog geen sprake.

In een der oudste werken in het archief van de „Institution nationale" te Parijs, van Valentin Haüy, onder den titel van „Proeve over de opvoeding der blinden" wordt door hem het volgende gezegd: „Het lezen is het ware middel tot het verrijken van het geheugen op een gemakkelijke, snelle en methodische wijze. Het is te beschouwen als het kanaal waardoor verschillende kundigheden tot ons komen. Zonder het lezen zouden de letterkundige voortbrengselen in den menschelijken geest slechts een ordeloozen hoop vormen van onbepaalde en onduidelijke begrippen. Onze eerste zorg moet dus zijn de blinden te leeren lezen en een bibliotheek voor hen aan te leggen."

De pogingen door Valentin Haüy in die richting gedaan, werden met groot succes bekroond. De lettertypen, die hij had aangenomen, hebben op verschillende tijdstippen èn in haren vorm èn in hare afmeting wijzigingen ondergaan.

Maar men kan zeggen, dat zijn alphabet tot 1857 heeft voortgeleefd, dat is tot het tijdstip, waarop men begonnen is met te drukken naar het Braille-stelsel.

Tusschen deze tijdstippen hebben twee mannen in Frankrijk getracht wijzigingen aan te brengen in de lettertypen, die dienen moesten tot het drukken van boeken in hoogdruk. Deze waren Dr. Guillé en Dufau.

De eerste scheen geleid te worden door naijver, waarvan hij duidelijke blijken gaf tegenover zijn leerlingen, die des ondanks de herinnering aan hun vroegeren meester bleven behouden. Het duurde dan ook niet lang of hij liet zijn stelsel „cursieve hoofdletters" varen, waarvan hij het onpractische spoedig inzag. Een boekdeel, dat hij in 1819 uitgaf onder den titel van: „Geschiedkundige aanteekeningen over blinden" en de andere werken in hoogdruk waren met de lettertype van Haüy gedrukt. Wat Dufau betreft, die in 1840 directeur van het Nationale Instituut voor jeugdige blinden te Parijs werd, deze was steeds vol vereering over Valentin Haüy. Hij liet eerst verscheidene werken drukken, waarbij hij alleen gebruik maakte van de Romeinsche kapitale letters, inplaats van deze en kleine letters. Op die wijze maakte hij geen gebruik van de staartletters en had daardoor ook niet meer dan een ruimte van 8 à 10 millimeter afstand tusschen de regels noodig. Toen hij evenwel door de ervaring ontdekte, dat dit stelsel verscheidene moeilijkheden aanbood, zocht hij naar een ander. Hij nam daarna voor een deel, lettertypen van een alphabet, dat

gegraveerd was door het gouvernement van Spanje en dat bestond uit Romeinsche kapitale letters en uit kleine drukletters in recht cursief. Om de staartletters een weinig te doen uitkomen, gaf hij aan het quadraat 18 millimeter hoogte in plaats van 6½. De letters van DUFAU werden door verscheidene scholen in het buitenland aangenomen, onder anderen door het Instituut te Amsterdam. Hierover schreef MOLDENHAWER, directeur van het Instituut te Kopenhagen in 1856: „In Amsterdam, waar men de kapitale en kleine Fransche lettertype gebruikt, verschilt de druk toch van dien van Parijs, evenals van al de andere instellingen, daar men niet alleen de woorden maar ook de lettergrepen van elkander scheidt om den blinde gemakkelijker de samenvoeging en de scheiding der letters, die tot eenzelfde lettergreep, of tot verschillende lettergrepen behooren te laten voelen. Toch is de scheiding der woorden van elkander niet dezelfde als die der lettergrepen. Men heeft te Amsterdam niet getracht ruimte te winnen. Ik moet dan ook erkennen, dat ik in geen blinden-instituut zóó vlug heb hooren lezen als te Amsterdam." Later heeft men het van elkander scheiden der lettergrepen èn in Amsterdam èn in de enkele andere instituten nagelaten, daar men terecht inzag, dat, althans voor de meergevorderden, deze methode het lezen zeer lastig en onaangenaam maakte. Bij de samenstelling evenwel van den leercursus voor het lezen uit de zes deeltjes, die ik onder de rubriek „Lezen" besprak, heb ik bij de eerste drie deeltjes nog wel degelijk de lettergrepen gescheiden, daar zulks voor de kleine beginners van zeer veel nut is.

Men heeft twee wijzen van drukken, de eerste is het drukken met losse lettertypen en de tweede het zoogenaamde clicheeren, dat is het stereotypeeren of het drukken op vasten lettervorm.

De eerste wijze wordt in de groote instituten bijna niet meer gevolgd, hoewel deze methode nog wel eens wordt gebruikt bij het drukken van kleine werkjes of handleidingen, vooral wanneer daarvan slechts een klein aantal benoodigd is. Daar deze wel eens een wijziging of verbetering bij een volgende uitgave zouden kunnen ondergaan, zoo zouden veel kosten moeten worden gemaakt om nieuwe koperen platen aan te schaffen, enz. Het stereotypeeren is evenwel aangewezen, wanneer van verandering van den tekst nimmer sprake kan zijn, zooals bij stukken van de classieke schrijvers of wanneer men er belang in ziet de cliché's te bewaren om tijd en kosten te besparen, die de herdruk met de losse typen zou veroorzaken. Bovendien biedt de stereotypie nog een ander, niet te verwerpen voordeel aan. Zij stelt in staat aan beide zijden van het papier te drukken, hetgeen een besparing geeft van ongeveer ⅜ tegenover de boeken, die aan eene zijde gedrukt zijn. Aanvankelijk meende men, dat het bij het lezen hinderlijk zou zijn, doch de uitkomst in alle landen heeft dit denkbeeld niet bevestigd.

Wanneer de herdruk van een school- of leesboek noodig blijkt, dan is in den druk binnen eenige dagen voorzien, terwijl de druk met losse typen verscheidene maanden eischt. Ook is de verkoop van exemplaren van een boek voor vele instituten in groote landen geen geringe bron van inkomst. De piano- en orgelmuziekstukken, die, zooals men weet, ook met de Brailletype worden gedrukt, geven aan drukkerijen op eenige instituten veel werk, daar voortdurend aanvrage daarvan is. Nog kort geleden werd mij een catalogus van muziekstukken in Braille-druk voor piano, orgel, viool, enz. toegezonden, die ruim 1800 nummers bevatte.

Vóórdat VALENTIN HAÜY zijn lettertype invoerde, waren reeds een paar eeuwen vroeger pogingen aangewend voor blinden boeken te drukken. Evenals de houtsnijkunst, de boekdrukkunst vooraf ging, zoo waren ook de diep uitgesneden houten plankjes, die tot het voortbrengen van reliëfdruk moesten dienen de voorloopers van de uitvinding van HAÜY, die, zooals ik reeds mededeelde begonnen was met het drukken met losse lettertypen. In Italië waren RAMPAZETTO in 1575 en LUKAS in Spanje in 1580 reeds bezig met het drukken op bovengenoemde plankjes.

De door beiden uitgesneden houten plankjes of borden, gaven op zwarten ondergrond een witte reliëfletter, terwijl men even zooveel plankjes noodig had als men bladzijden wilde drukken. Een zekere PETER MOREAU, schoonschrijver te Parijs, nam in 1640 reeds een proeve met het gieten van losse looden lettertypen voor het gebruik der blinden; de aanzienlijke kosten en de moeilijke behandeling dier typen beletten hem evenwel aan zijn vinding meerdere bekendheid te geven. Hij beperkte zich tot het vervaardigen van enkele letterstempels.

De eerste lettertypen, die voor den hoogdruk gebruikt werden, bestonden uit houten staafjes, waarin stalen stiftjes waren gestoken, die den vorm van de letter aangaven. Den bezoekers van het Instituut te Amsterdam mocht ik herhaalde malen het zoogenaamde Oostenrijksche schrijftoestel verklaren. Dit toestel, ook wel naar den Duitschen blinden paedagoog KLEIN, „de Klein" genoemd, geeft een duidelijke voorstelling van dien, zooeven genoemden, primitieven druk.

Deze typen geven bij het drukken op het papier aan de achterzijde de letter, die door den blinde duidelijk te voelen is, terwijl de ziende tevens de letter voor zich heeft. Een andere lettertype, die van GALL (zoon) geeft eveneens een reliëf van den vorm van de letter

met uitstekende punten; dit schrift is in Duitschland bekend als het Stuttgarter Schrift; ook wordt het wel eens „parelschrift" genoemd.

Al deze lofwaardige proeven moeten, zooals boven reeds aangeduid is, ten achterstaan bij den Brailledruk, daar tegenwoordig, behalve aan beide zijden van het papier, d. i. tusschen de regels, ook tusschen de punten kan worden gedrukt, zonder dat dit den lezer hindert.

De verklaring van de mogelijkheid naar het systeem Braille op drie wijzen te kunnen drukken, zal ik in de volgende regels trachten duidelijk te maken.

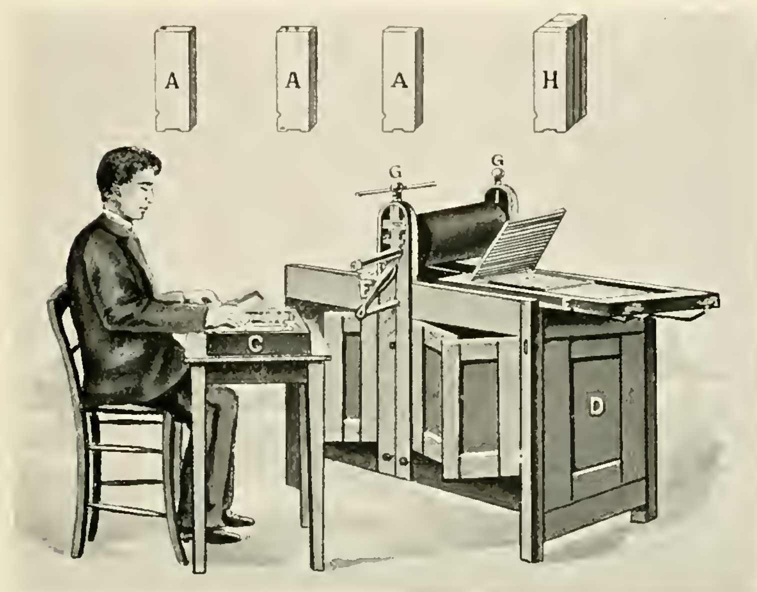

Fig. I. Pers voor Braille-druk van het Instituut te Grave.

Zooals men weet bestaat het grondteeken uit zes punten, die in drie rijen van twee punten onder elkaar geplaatst zijn.

Bij den druk aan een zijde van het papier heeft men om de regels te scheiden een interlinie noodig; nu stelde Braille reeds een schrijftoestel samen, waarmede hij, door de interlinie een breedte te geven, gelijkstaande met de ruimte, die de drie rijtjes eener letter inneemt, aan de andere zijde van het papier kon schrijven. De druk tusschen de regels was daardoor gevonden. Het was BALLU, die een verdere bezuiniging van papier wist te verkrijgen, door den „tusschenpuntdruk" toe te passen.

Om een duidelijk denkbeeld te geven van dien tusschenpuntdruk, zooals in Duitschland, Frankrijk en Engeland het Braille gedrukt wordt, denke men zich weder de zes punten, de basis van het Brailleschrift.

Wanneer men van deze zes punten de bovenste vier punten neemt (letter *g*), die een quadraat vormen, en men denke zich in dit quadraat de diagonalen, dan is hun snijpunt één der beide punten van de voorste rij eener nieuwe groep van zes punten. Hieruit volgt, dat de punt van de tweede rij der nieuwe groep van punten zich bevindt in het snijpunt der diagonalen, die men zich denkt in het quadraat van de onderste vier punten van de oorspronkelijke groep, terwijl de twee punten der derde rij van de nieuwe groep zich bevinden in de ruimte tusschen de regels van het eerst geschrevene. Ook hier te lande wordt op de drukkerij van de firma Johannes Enschedé en Zonen tusschenpuntdruk Braille geleverd. Het Evangelie van Johannes en van Lukas, benevens de Brieven aan de Romeinen, uitgegeven door het Nederlandsche Bijbelgenootschap, zoowel als de zangwijzen der Psalmen en Gezangen ten behoeve der kweekelingen van het Blinden-Instituut te Amsterdam, werden door die firma gedrukt. De winst in ruimte, van den eenzijdigen druk tot den druk tusschen de regels en tot den dubbelzijdigen tusschenpuntdruk, verhoudt zich volgens HINZE als 4:5:8 en naar ALEX. MELL als 3:4:6.

Tot het drukken in Braille maakt men in de laatste tijden gebruik van stereotypieplaten. Aanvankelijk bediende men zich voor het drukken in Braille van een gewone houten pers, die, al was het zetraam al wat grooter van omvang, het nadeel opleverde, dat aan de kanten het reliëf minder scherp sprak of uitkwam.

BEUCHER maakte om dit laatste bezwaar op te heffen in 1784 een pers met walsen. De door een hefboom in beweging gebrachte wals, leverde, daar zij over de plaat gerold en een langzame druk uitoefende, zeer onvolkomen scherpte van letter, daar het papier door het voortbewegen van de wals steeds verschoven werd. CLOUSIER te Parijs gebruikte de gewone handpers der drukkers van hoogdruk. De mechanische toebereidselen wijken evenwel af van die welke bij den zwartdruk in acht moeten genomen worden. De lettertypen worden vóór het drukken met droge zeep bestreken om het aanzuigen van het papier te voorkomen. Het sterk vochtig gemaakt papier wordt op den vorm gelegd en met een dik stuk flanel of molton, of, wat nog beter is, met een dikke gummiplaat overdekt. De bedrukte vellen worden voorzichtig uit de pers genomen en te drogen gehangen.

Een onderwijzer aan het Blinden-Instituut te Grave heeft eene pers uitgevonden voor het drukken met puntschrifttypen. (Zie fig. I). Iedere lettertype be-

staat uit drie vormen. Men heeft namelijk één vorm met een verheven punt rechts of links, een tweede met twee verheven punten en, vormen zonder punten (A. A. A.) Om bijv. de letter *a* te vormen heeft men een vorm met een punt en daaronder twee vormen zonder verheven punten te plaatsen. Voor de letter *b* twee vormen met één punt en een zonder punten: voor de *c* een vorm met twee punten en twee zonder iets op het effen vlak; voor de *d* een vorm van iedere soort; enz. Het benoodigde materiaal om Braille te drukken bestaat behalve uit een vrij groot aantal dezer vormen, uit metalen strooken voor het scheiden der regels, spaties om de woorden te scheiden en om den regel, die gedeeltelijk bedrukt is, vol te maken, een zethaak, die dient om het aantal vormen waaruit een gezette regel bestaat bij elkaar te houden. Al deze zaken worden geborgen in de zetkast *C*. De slede *E* is door een riem aan den beneden-cylinder zoodanig vastgemaakt, dat door draaiïng van den hefboom *F*, die aan de as van den cylinder aangebracht is, deze tusschen beide cylinders wordt gebracht. Door de schroeven *G* kan de boven-cylinder hooger en lager gesteld worden, al naar dat een sterkere of zwakkere druk moet worden aangewend. Het onderste deel der pers is in den vorm van een kast ingericht, welke dient tot het bewaren van het drukmateriaal. Om te drukken gaat men op de volgende wijze te werk. De slede *E* neemt den vorm op, hierop legt men het vooraf vochtig gemaakte papier waarover men dan de gummiplaat legt. Nu wordt de slede tusschen de beide rollen doorgedraaid en de druk op één zijde (eenzijdige druk) is afgeloopen.

Sedert 1890 is deze drukmachine ook voor den druk aan beide zijden van het papier ingericht. Inplaats van de gummiplaat in haar geheel, zijn op een plank, die met de slede *E* door scharnieren verbonden is, gummistrooken vastgehecht, welker breedte overeenkomt met de hoogte der letters. Deze machine kan door blinden zelf behandeld worden.

In Duitschland vervaardigde de boekdrukker Schulze in Weiszenzee bij Berlijn boeken met puntschrifttypen. Deze maakte het puntschrift op zinken platen (stereotypieplaten) door met het zoogenaamde trechterapparaat de puntletters met een hamer er in te slaan. Bij deze primitieve wijze van punten maken legt men een dunne metalen plaat (zink, messing of koper) in een gegroefde sterke plaat van grooter omvang en slaat met den hamer en den stempel van staal, het schrift, zooals men het met de prikpen schrijven zou, er in.

De werktuigkundige Wiggert, stelde op uitnoodiging van den directeur van het Instiuut te Berlijn, den heer Kull, een puntapparaat samen, waarmede de punten door het aanwenden van druk met den voet in de metalen plaat werden gedreven.

Deze puntdruk-machine vond aanmerkelijke verbetering in de door Mr. Frank H. Hall in Amerika uitgevonden stereotypiemaker, die niet enkele punten maar geheele puntdrukletters bij elken druk met den voet op het pedaal op de metalen plaat te voorschijn brengt. Het eerste exemplaar dezer machine werd den 4en Januari 1893 door Harrison en Seifried in Chicago ten toon gesteld en in den handel gebracht. Deze werd in 1895 wederom verbeterd door aan de stereotypieplaat den verticalen stand te laten aannemen, in plaats van den tot nu toe gebruikten horizontalen stand. Een beschrijving met teekening van dezen laatsten Amerikaanschen stereotypiemaker (zie fig. II) laat ik hier volgen.

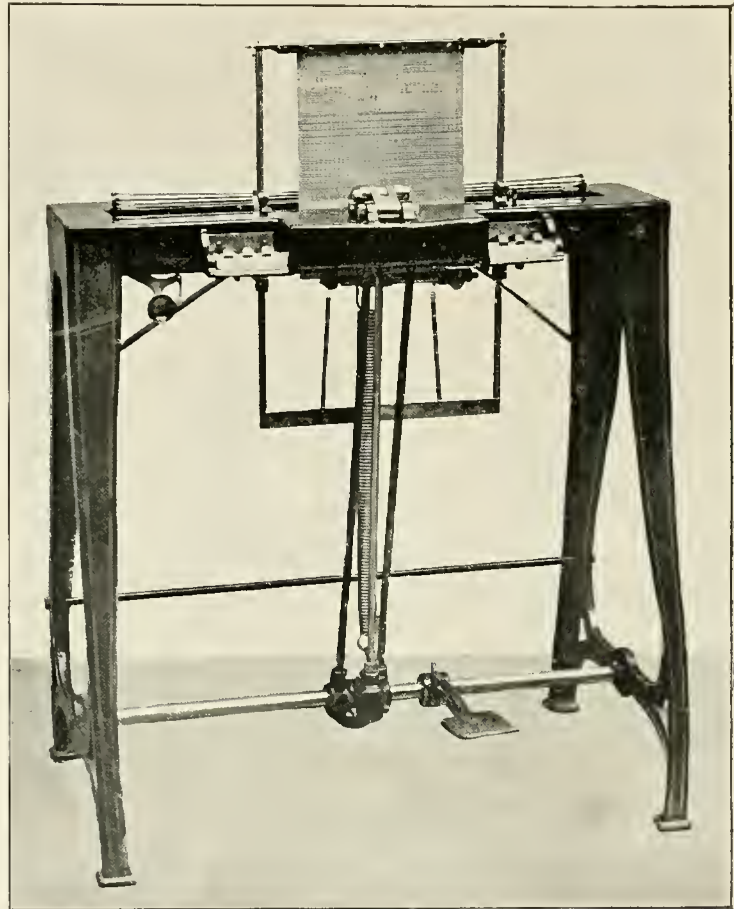

Fig. II. De Amerikaansche Stereotypie-machine van Frank Hall te Philadelphia.

Deze machine berust op hetzelfde principe als de Hall-Braille-schrijfmachine, d.w.z. door aanslag van

zes toetsen maakt men de verschillende Braille-teekens. De toetsen liggen in dezelfde volgorde als bij de schrijfmachine, ook met een grooteren in het midden voor het maken van afstand tusschen de woorden. De veel grootere stereotypiemaker is ongeveer 1 M. hoog, zeer soliede geconstrueerd uit nikkel en ijzer en toch heeft deze machine een eleganten vorm en neemt zeer weinig ruimte in, waardoor zij veel voor heeft boven de meeste in Europa gebruikelijke Braille-drukmachines. Het bedrukken van de dubbele zinken platen geschiedt op de volgende wijze: men klemt de dubbele plaat, die de grootte heeft van het papier, dat men bedrukken wil en dus willekeurig kan genomen worden, tusschen een stang, die aan weerzijden van een opening voorzien is. Die openingen passen juist in twee verticale stangen, die feitelijk den wagen van de machine zijn, dus het beweegbare deel, welke constructie bij den Hall-writer bestaat uit de twee caoutchouc-cylinders met knoppen en daar tusschen aangebracht metaalwerk. De stang, waaraan de plaat bevestigd is, ligt derhalve horizontaal op den wagen; de plaat zelf hangt er verticaal in en kan, onafhankelijk van den stand van den wagen en van het reeds geprepareerde schrift, telkens met de plaat weggenomen worden om contrôle door een blinde te vergemakkelijken en eventueel gemaakte vergissingen te laten verbeteren. Bij het weder inplaatsen van den stang, neemt de plaat juist denzelfden stand in als te voren, zoodat een blinde kan doorwerken. Van onderen wordt de plaat door middel van twee spiraalveeren aan de machine bevestigd om ze stevig te doen hangen. Bij het uitnemen worden die veeren door een schroef even losgemaakt. Evenals bij den Hall schuift men den wagen, voor men begint, zoo ver mogelijk naar rechts. Achter aan de machine zijn twee stelschroeven aangebracht, waardoor het mogelijk is op elken gewilden afstand van den rand der plaat te beginnen. De rechter schroef regelt de linker marge, de linker schroef de rechter, terwijl ook hier een bel waarschuwt, wanneer men het einde van een regel nadert. Met de vingers op de toetsen geeft men de verschillende Braille-teekens aan, die in de plaat gedrukt moeten worden. Door aanslaan van de toetsen worden aan de achterzijde de stiften tegen de plaat gedrukt; het indringen van de stiften in de plaat geschiedt door de beweging van een pedaal. Voor de open ruimte tusschen woorden kan men naar willekeur den middelsten toets of het pedaal gebruiken. Is een regel vol, dan brengt men met de handen den wagen naar boven door de beide verticale stangen naar boven te trekken. Daarna schuift men den wagen weer naar rechts. In afwijking met de bestaande systemen, heeft de Amerikaansche stereotypiemaker een groot voordeel. Bij eerstgenoemde moet men om den wagen van rechts naar links te brengen steeds den spatietoets aanslaan tot het einde; hier brengt een veer den wagen in eens naar links. Het is duidelijk, dat men door het indrukken van de stiften in de platen twee reliëfs krijgt, n.l. een aan de voorzijde van de plaat en een aan den binnenkant op de achterste helft. Zijn twee zijden (een buiten en een binnen) op deze wijze geprepareerd, dan neemt men stang met plaat uit de machine, keert die om en hangt ze weer in den wagen. Daardoor komt de bedrukte kant (binnen en buiten) naar achteren gekeerd, terwijl men vóór zich weder den ongeprepareerden kant van de plaat heeft. De constructie van de horizontale stang is zoo, dat bij het weder terugplaatsen in de machine, de stand van de plaat zoodanig is, dat men den blanco kant van de plaat kan prepareeren, zonder den reeds bewerkten kant te beschadigen, terwijl men dien kant zoodanig kan bewerken, dat het schrift interpoint of interlineair wordt naar willekeur. Men heeft na afloop een reliëf van het te drukken schrift aan de buitenzijde van de plaat en hetzelfde aan de binnenzijde, met welke laatste twee kanten men voor het verder afdrukken op papier slechts te doen heeft. Daartusschen worden achtereenvolgens de van te voren ietwat vochtig gemaakte vellen gelegd en de afdrukken in de pers gemaakt. Men krijgt derhalve bladen papier, die direct aan twee kanten bedrukt zijn. Beide toestellen, stereotypiemaker en pers, kunnen door een blinde behandeld worden. In de meeste inrichtingen in Amerika zijn deze drukinrichtingen in gebruik, terwijl vele instituten daarbuiten zich deze machines hebben aangeschaft en een complete inrichting voor Braille-druk, door H. M. de Koningin van Rumenië geschonken is aan het Instituut te Bucharest. Na de vernieling van de werkplaatsen der blinden en voor blinden in Peking door de Boxers, werden de nieuwe installaties voor Braille-druk geleverd door de fabriek, die de hier beschreven toestellen vervaardigt.

Ook heeft zich door het maken van stereotypieplaten in Braille-schrift voor eenzijdigen-, tweezijdigen- en t u s s c h e n p u n t d r u k zeer verdienstelijk gemaakt de onderwijzer van blinden F. Hinze te Steglitz. In 1895, werd de door hem geconstrueerde en door den werktuigkundige R. Auerbach te Berlijn uitgevoerde machine voor het eerst in Duitschland in eenige instituten gebruikt. (Zie figuur III).

Deze machine wordt op de volgende wijze behandeld:

1°. De dubbele metalen plaat wordt in h o r i z o n t a l e richting in de ruimte onder het juk der pers geschoven, in tegenstelling met de zooeven genoemde Amerikaansche stereotypie-machine, waarbij de plaat verticaal gesteld wordt.

2°. Door het in werking brengen van den hefboom, op de gravure te zien, worden aan den bovenkant der plaat twee gaten geslagen, waarna hij in een lijst wordt gelegd, die kan worden opengeslagen.

In het bovenste deel dezer lijst zijn twee gaten, welke correspondeeren op twee stiften van het onderste gedeelte. De metalen plaat wordt nu op deze stiften gelegd en daarna de lijst dichtgeslagen, zoodat de plaat nu vastgehouden wordt.

Fig. III.
Stereotypie-machine van F. HINZE, te Steglitz bij Berlijn.

3°. De lijst, waarin de plaat ligt wordt nu tusschen stempel en lettertype doorgeschoven en op het in de machine zich bevindende getande raam gelegd, zoodat de pennen van het getande raam in de gaten van de lijst van de plaat grijpen, hetgeen geschiedt voor het bepalen van den r e g e l- a f s t a n d.

4°. De geheele slede met de daarop zich bevindende plaat wordt zoo ver mogelijk naar rechts geschoven. Aan de linkerzijde van de slede zijn twee koorden bevestigd, die naar links over bijbehoorende rollen loopen, terwijl aan het einde van ieder koord een gewicht vast gemaakt is, dat de slede naar links trekt.

5°. Aan de rechterzijde bevinden zich toetsen, die met de vingers en de palm van de rechterhand naar beneden worden gedrukt, terwijl te gelijkertijd de rechtervoet een pedaal in beweging brengt, waardoor de letters van onder de plaat naar boven worden ingedrukt, zoodat de puntletters aan de bovenzijde te lezen zijn.

6°. Het is van groot gewicht op te merken, dat het pedaal steeds naar beneden wordt gedrukt tot het verzetten van de slede naar links.

7°. Om den afstand der woorden te regelen wordt het pedaal naar beneden gedrukt, terwijl de toetsen dan niet worden gebruikt.

8°. Is een regel afgeschreven, zoo wordt de slede naar rechts geschoven, het pedaal moet dan in rust blijven. Om nu een volgenden regel te kunnen schrijven, wordt de slede met behulp van de getande lijst, één insnijding naar achteren geschoven.

9°. Is de geheele kant beschreven, dan wordt de lijst met de zich daarin bevindende plaat omgekeerd weder op het getande raam gelegd.

10°. Wil men tusschenpuntdruk hebben, dan moet men gebruik maken van een op een andere wijze getand raam: de vier schroefjes aan de linkerzijde van de lijst van het raam worden losgeschroefd, de eerste gebruikte getande lijst wordt afgenomen, waardoor plaats voor de zooeven genoemde, getande lijst ontstaat, waarop nu de lijst met plaat wordt gelegd: de verdere behandeling geschiedt zooals hierboven beschreven.

11°. Om fouten bij den druk te verbeteren, worden de onjuiste punten met een hamer vlak geslagen.

Men volgde voor het drukken langen tijd nog het ouderwetsche stelsel van de d e g e l- of handpers.

Ook kon de zoogenaamde verguldpers voor het maken van stereotypieplaten gebruikt worden. Men moet evenwel steeds nauwkeurig er op letten dat de zware metalen plaat of degel gelijkmatig drukt, om het reliëf overal even sterk te doen uitkomen. Door onderlegging van papier, e. d., kan men dit bevorderen. Om druk tusschen de regels te verkrijgen, d. i. dubbelzijdigen druk, kan men als volgt te werk gaan.

Op een vel sterk papier worden strooken van hout en van gummi van gelijke breedte gelijmd. De houten strooken komen op de ruimten tusschen de r e g e l s, terwijl de gummistrooken de p u n t e n van het reeds gedrukte moeten beschermen.

Als een der schoonste en meest practische vindingen op het gebied van drukken van Braille mocht ik in 1900 in de Institution Nationale te Parijs de wijze waarop dit geschiedde bewonderen. De directeur, PAUL ROBIN, stelde mij na afloop van het congres in de gelegenheid met den heer BALQUET, den stereotypeur van het Instituut, kennis te maken, welke mij met groote welwillendheid gedurende geruimen tijd van alles op de hoogte bracht.

Deze Mr. BALQUET heeft naar het denkbeeld van den uitvinder van den „t u s s c h e n p u n t d r u k" met **losse** l e t t e r t y p e s, den heer GUSTAVE PEIGNOT, deze types vervaardigd. Wanneer men zich de theorie voor het drukken van tusschenpuntdruk, zoo even beschreven, weder voor den geest haalt, dan zal men zich gemakkelijk eene voorstelling van deze wijze van

drukken kunnen maken. Men stelle zich voor een type met de volle z e s punten; tusschen deze punten heeft PEIGNOT zes uithollingen gemaakt en wel op zoodanige wijze, dat de eerste uitholling komt in het snijpunt, dat verkregen wordt door de twee diagonalen getrokken tusschen de vier punten, gevormd door de eerste en tweede rij der oorspronkelijke zes punten; de tweede uitholling komt onder de eerste te staan, in het snijpunt der diagonalen getrokken tusschen de vier punten, gevormd door de tweede en derde rij, enz. — zooals vroeger bij t u s s c h e n p u n t d r u k beschreven is.

De tweede type, die dienst moet doen om aan de keerzijde van het papier de letter te voorschijn te doen komen is op dezelfde wijze gemaakt, met uitzondering, dat die type met de uithollingen boven de punten in reliëf begint. Worden nu deze types of letterblokjes tegen elkander gedrukt, dan komen de p u n t e n van de eene in de uithollingen van de andere, zoodat het papier dat tusschen deze lettervormen gelegd wordt in de uithollingen wordt gedrukt en daardoor aan de punt gelegenheid wordt gegeven om in reliëf te voorschijn te komen.

Door het drukken met dergelijke losse typen heeft men het voordeel, dat ze na gebruik weder in de letterkast geborgen kunnen worden en dat men derhalve geen dure koperen platen noodig heeft als bij de stereotypiemaker.

Vóór ik dit onderwerp verlaat, wensch ik nog eenige regels te wijden aan de beschrijving van de menigmaal vernuftig uitgedachte techniek voor den h o o g d r u k.

J. H. FRÈRE, een Schot, maakte letters van dik koperdraad, die op een tinnen plaat werden gelegd. Letters en plaat werden daarop overtrokken met een zinkoplossing, de tinnen plaat werd gloeiend gemaakt, waardoor de koperen letters aan deze als het ware gesoldeerd werden. Van dergelijke vormen maakte men gebruik tot het verkrijgen van de Latijnsche letter in hoogdruk.

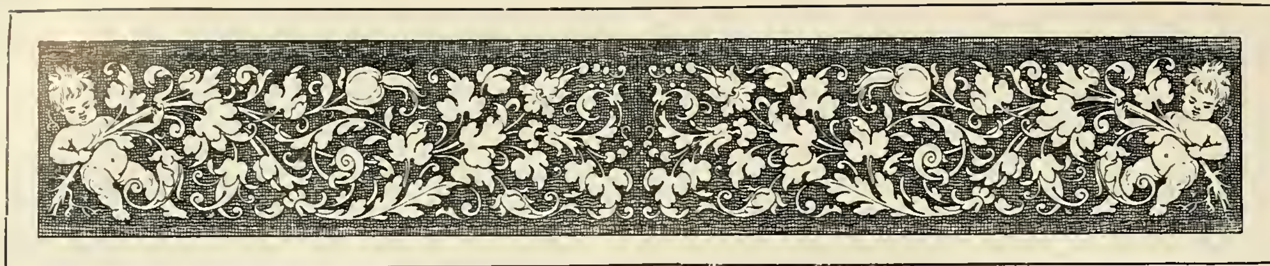
Professor TOURTE stelde voor, te drukken op de gewone wijze (zwartdruk), doch den drukinkt te vermengen met een kleefstof, die, wanneer men zand strooide op het gedrukte, de letters voelbaar maakte.

Van groot gewicht is de hoedanigheid van het p a p i e r dat men gebruikt bij het drukken van boeken in Braille. De duurzaamheid en de duidelijkheid der punten, tevens de prijs van het boek staan daarmede in nauw verband.

Volgens Prof. ALEX. MELL moet het papier bestaan uit hout en cellulose vrije stof, en wanneer men geen gebruik kan maken van uitsluitend lompen, dan toch van ongebleekte hennipstof. Bij het maken van zulk papier moeten de grondstoffen niet te fijn worden gemalen, om aan het papier vast- en taaiheid te geven. Ook moet het papier, om het eenigszins perkamentachtig te maken, goede lijm bevatten en geen harslijm, waardoor ook de punten een groote mate van scherpte verkrijgen.

Met het oog op den grooten omvang, dien een boek in Braille-druk verkrijgt, en de ongemakkelijke hanteering bij het lezen, is het van belang, dat het papier niet t e z w a a r zij; bovendien zijn de frankeerkosten bij de verzending der boeken niet gering. Er moet dus zorg gedragen worden, dat geen aardachtige stoffen in het gefabriceerde papier te vinden zijn. Het minste gewicht voor 1000 vellen papier in het formaat van 27 bij 33 cM. mag niet beneden 11 kilo bedragen. Het geldt ook hier: het b e s t e is het d u u r z a a m s t e en d a a r o m het g o e d k o o p s t e.

Uitspanning voor de leerlingen.

Als een der grootste genietingen, welke men in instituten den leerlingen kan verschaffen, moet zonder twijfel aangemerkt worden het lezen van onderhoudende boeken. Het is met een dankbaar gevoel, dat ik op deze plaats melding mag maken van de zoo herhaaldelijk en bij voortduring betoonde sympathie voor mijn jeugdige leerlingen door een groot aantal dames in ons land, die met opoffering van tijd en geld onvermoeid zorgen voor nuttige, onderhoudende lectuur. Als bewijs hiervan deel ik mede, dat bij de aanvaarding mijner betrekking als directeur van het Instituut in 1892, het aantal leesboeken zestig deelen bedroeg, terwijl dit aantal thans in 1904 gestegen is tot ± twaalfhonderd. Deze bibliotheek van het Instituut geeft aan de leerlingen van 6—18 jaren lectuur in proza en in poëzie op elk gebied en overeenkomstig den leeftijd der kinderen. Het spreekt vanzelf, dat romanlectuur buitengesloten is: geschiedkundige verhalen, schetsen op het gebied der natuur, reisverhalen, enz. vormen het voornaamste bestanddeel der verzameling.

Eigenaardig is het, dat bij de meeste blinden, vooral bij de meisjes, een voorliefde bestaat voor het lezen van dichtwerk. Wat de gewijde literatuur betreft, zoo is het mij aangenaam te kunnen mededeelen, dat een groot aantal bijbelboeken, de gezangen en psalmen, geschiedenissen uit den bijbel, kinderpreeken enz. aanwezig zijn. Ook liet ik het catechisatieboekje van Ds. L. C. Schuller tot Peursum, die belast is met het godsdienstonderwijs, in Braille op de drukkerij van het Instituut drukken, waardoor ieder kind over een exemplaar kan beschikken. Zooals ik reeds mededeelde, zijn ook voor kinderen van andere gezindten leerboeken voor godsdienstonderwijs in Braille aanwezig. Tevens wordt er in Braille-druk door het Instituut uitgegeven een tijdschrift voor blinden, onder mijne redactie, getiteld: „de Blindenvriend." (Zie titelplaat bij het artikel „Lezen".) Dit tijdschrift verschijnt om de twee maanden en gaat den elfden jaargang in 1904 tegemoet. Voor de leerlingen van het Instituut blijft steeds een voldoend aantal exemplaren ter beschikking.

Dit tijdschrift stelt zich ten doel, op een bescheiden voet, in zes afleveringen per jaar, den blinden in Nederland een overzicht te geven van hetgeen in het buitenland en bij ons te lande op het gebied van blindenonderwijs en -wetenschap voorvalt, b. v. het verklaren van uitgevonden werktuigen, enz. ten dienste van de blinden en verder tracht het hun in korte trekken de belangrijkste gebeurtenissen in en buiten ons land mede te deelen. Bovendien bevat het tijdschrift enkele stukken van goede Nederlandsche schrijvers, zoowel proza als poëzie, levensbeschrijvingen van beroemde personen op het gebied van geschiedenis, muziek, enz. Ook stelt dit tijdschrift zich voor, bij afwisseling een stuk orgel- of pianomuziek te geven, en al hetgeen wat den blinden een nuttige uitspanning kan zijn. Zooveel mogelijk zal getracht worden mededeeling te doen van vacatures voor organist, van verslagen over examens voor organist en van aanvragen van werkgevers voor dat werk, waarin blinden kunnen concurreeren. Bij

plaatsruimte zullen eenige bladzijden aan een feuilleton gewijd worden. Wanneer een blinde de inrichting van onderwijs verlaat en bij zijn familie terugkeert, zal hij zich vooral in den aanvang geïsoleerd gevoelen, daar hij met jongelieden van zijn leeftijd niet dadelijk van gedachten wisselen kan, omtrent belangrijke gebeurtenissen en uitvindingen van den laatsten tijd, enz.

Opdat de vruchten van het onderwijs, dat zij genoten hebben aan het Instituut, in hun verder leven niet verloren gaan, heeft het bestuur, geheel doordrongen van dit groote gewicht, niet geschroomd, de proeve van de uitgave van een tijdschrift voor blinden hierbij tevens zeer gewaardeerd. Vele blinde lezers zenden mij na ontvangst van hun exemplaar brieven van dankbetuiging voor het genot, dat ze telkens bij het lezen van dit tijdschrift ondervinden en verheugen er zich over op deze wijze langzamerhand eene kleine bibliotheek bijeen te hebben.

Het tijdschrift wordt gedrukt op de drukkerij van het Instituut, (zie plaat) waarop tevens de wekelijksche programma's voor de muziekuitvoering op de Woensdagen ter perse gaan. Ook worden op de pers van het Instituut een aantal boeken, in Braille-druk, voor schoolgebruik vervaardigd, alle uitsluitend bestemd

Drukkerij en binderij van het Blinden-Instituut te Amsterdam.

op zich te nemen, overtuigd als het was, dat het voor de blinden niet alleen eene aangename ontspanning, zou zijn, doch tevens, dat het hun den weg zou vergemakkelijken, om met de groote maatschappij in aanraking te komen en te blijven om zoodoende hun isolement zooveel mogelijk op te heffen.

Een groot aantal blinden, ± 200, ontvangen dit tijdschrift gratis, dank zij de humane opvatting van het bestuur en de sympathie van een groot aantal weldoeners der blinden, die ten behoeve van hen een abonnement ad *f* 3.— per jaar nemen. De abonnenten ontvangen den inhoud van het exemplaar in zwartdruk. De jaarlijksche bijdrage door de Vereeniging tot Verbetering van het lot der Blinden, wordt

voor het onderwijs in de inrichting gegeven en niet in den handel. Aan de drukkerij is tevens eene binderij verbonden, die de toegezonden losse bladen Braillekopij tot boeken vormt en voor het onderhoud der bibliotheek zorgt.

Gezelschapsspellen.

Na de hoogst nuttige ontspanning, het lezen van een onderhoudend boek besproken te hebben, komen wij tot de zoogenaamde gezelschapsspellen.

Er zijn voor de jeugdige blinden in het Instituut te Amsterdam de volgende spellen beschikbaar: schaak-

spel, damspel, ganzebord, belegeringsspellen, post- en reizenspel, dominospel, kien- of lottospel, schimmelspel en een aantal patiencespellen.

Het kaartspel wordt niet beoefend; in de eerste plaats zijn de meeste leerlingen te jong voor dit spel, in de tweede plaats acht ik voor hunne ontwikkeling het schaak- of het damspel meer geschikt.

Al deze spellen zijn uitsluitend voor blinden vervaardigd. Toch valt het niet moeilijk, bij de meeste spellen voor de zienden zoodanige kenteekenen aan te brengen, dat ook de blinden er mede kunnen spelen. Het zou te veel plaats vragen de speciale inrichting en vorm van al de genoemde spellen te beschrijven; ik bepaal mij derhalve tot de bespreking van enkele.

Van de damborden zijn de vierkante vakjes om het andere uitgestoken, om te beletten, dat de daarop geplaatste damsteenen door eene onhandige greep verschuiven. De eene partij speelt met gladde damsteenen, de andere met gegroefde. Bij schaakborden zijn eveneens de vierkanten om het andere uitgestoken, terwijl in het midden van elk vakje een gaatje is geboord, waarin de stukken, die van onder van een pinnetje voorzien zijn, geplaatst worden. De stukken van de eene partij zijn van boven glad en afgerond, terwijl die van de andere een min of meer scherpe kegelvormige spits hebben. De dominosteenen zijn van brons, en de oogen worden voorgesteld door punten in reliëf.

De speelkaarten in gebruik bij de blinden, worden door Braille-teekens, geprikt in de keerzijde der kaart, aangeduid; de beteekenis er van wordt door de blinden onderling vastgesteld. Wil de blinde met den ziende spelen, dan neemt men twee spellen, snijdt van het eene spel de figuren uit en plakt dan de uitgesneden kaart op de onuitgesnedene van dezelfde waarde. Bijv.: neem schoppen acht, snijd de acht figuren uit en lijm of plak die kaart op de schoppen acht van de onuitgesneden kaart, de blinde voelt dan onmiddellijk welke kaart hij in handen heeft; op deze wijze wordt het geheele spel kaarten behandeld.

Bij den heer, de vrouw of den boer is het voldoende, behalve de kleur, een gedeelte der op de kaart aanwezige attributen dier figuren uit te snijden.

Volwassen blinden aan het dammen in het „Royal Asylum" te Glasgow.

Alleraardigst en treffend is het, wanneer men des Zondags de kleinen bij partijtjes ziet spelen. Schimmelen, ganzebordspelen en kienen, wordt het ijverigst, en laat ik er bijvoegen het opgewekst en het luidruchtigst gespeeld door de kleinen, terwijl de ouderen het meer ernstige dam- en schaakspel verkiezen.

Over het algemeen wordt meer door de jongens dan door de meisjes gespeeld: de laatsten lezen liever en houden zich meer bezig met het maken van eenige fraaie handwerkjes om daarmede de familieleden op herinneringsdagen te verrassen.

Hygiëne.

Het baden is voor blinden even noodig, zoo niet noodiger dan voor de zienden. In het Instituut krijgen de kinderen wekelijks een bad; ruime kuipen, die telkens van frisch duinwater worden voorzien, zijn in voldoend aantal aanwezig: een verwarmingstoestel staat links in den hoek van de b a d k a m e r, waarmede het badwater op de vereischte temperatuur wordt gebracht. In het algemeen moet veel zorg en aandacht gewijd worden aan de r e i n i g i n g van het blinde kind; de handen moeten zorgvuldig schoon gehouden worden, daar het kind zoo licht geneigd is, door het menigmaal voorkomende tranen van het oog, er mede in zijn gezicht te komen. Meermalen ziet men bij de kleinen, dat de ooghaartjes, als gevolg van het ontbreken van den oogappel, binnenwaarts gekeerd zijn, hetgeen eene voortdurende prikkeling en jeuking van de slijmhuid doet ontstaan, welke het karakter van ontsteking aanneemt en dan slijmerig vocht afscheidt. Onnoodig te zeggen, dat reiniging hier gebiedend is voorgeschreven; niet alleen voor het kind, maar wel degelijk ook voor de anderen. Er kunnen zich onderscheiden gevallen voordoen, dat besmetting niet buitengesloten is en eene oogziekte kan worden overgedragen. Men zorge, dat ieder kind zijn eigen handdoek gebruikt, dat de voorwerpen die bij het bad en het wasschen gebruikt worden, steeds zuiver worden gehouden, waardoor besmetting wordt voorkomen; ook zij alle aandacht geschonken aan het beddegoed, waaraan de strengste eischen van reinheid moeten gesteld worden.

De s l a a p k a m e r s behooren ruim, hoog en goed g e v e n t i l e e r d te zijn; het is dan ook niet genoeg te waardeeren, dat bij het bouwen van het Blinden-Instituut te Amsterdam in de Vossiusstraat 56 in 1885, het toenmalige bestuur, — waarvan thans nog de H.H. Prof. Dr. C. H. Kuhn, Mr. C. H. van Tienhoven, M. C. Calkoen en Jhr. Mr. W. G. Dedel, in functie zijn, alle aandacht aan dezen gewichtigen eisch der hygiëne heeft geschonken.

Met trots mag men dan ook op deze uitmuntende ingerichte zalen wijzen.

De bouw van het Instituut werd door den architect, den heer Salm, wiens plan uit een aantal ingeleverde teekeningen als het beste werd beoordeeld, uitgevoerd. De toenmalige directeur, de heer J. H. Meijer, gaf hierbij uit zijne ervaring, verkregen bij de bezoeken aan buitenlandsche instituten, menigen goeden wenk. Naast elk der vier slaapzalen bevinden zich de w a s c h k a m e r s, waarvan de teekening eene voorstelling geeft.

Het duinwater stroomt in ruime hoeveelheid toe en door eene doelmatige inrichting, worden op eenvoudige en gemakkelijke wijze de waschkommen geledigd en weder gevuld. Des winters zorgt eene centrale verwarming (warmwater-systeem) voor eene goede temperatuur in het geheele gebouw. Twee flinke ovens met doelmatige ketels bevinden zich daarvoor in de ruime kelders van de inrichting.

Op elke slaapkamer vindt men een of meer slaapgelegenheden voor het onderwijzend personeel, terwijl voor de vrouwelijke dienstboden, die met het toezicht

Een der groote slaapzalen in het Blinden-Instituut te Amsterdam.

Afbeelding van een deel der slaapzaal in het Instituut te Napels.

op de slaapzalen van de meisjes belast zijn, zich aldaar ook slaapgelegenheden bevinden.

Op de groote slaapzaal der jongens slapen tevens de vier interne onderwijzers, terwijl zich twee vrouwelijke dienstboden op de groote meisjeszaal bevinden, welke zaal onmiddellijk in verbinding staat met de slaapkamer van de huishoudster, die, ingeval er bij plotselinge ongesteldheid hulp noodig mocht zijn, direct te bereiken is. In de kleine-jongens- en de kleine-meisjeszaal slaapt eene dienstbode. Hierdoor is alle mogelijke zorg gedragen voor behoorlijk toezicht.

Ik voeg hierbij eene afbeelding van een gedeelte van eene slaapzaal van het Instituut te Napels, waarvan de directeur, de heer MARTUSCELLI, met wien ik op het Congres te Brussel sprak over dit onderwerp, mij eene fotografie zond. De inrichting van deze slaapzaal trof mij door haar practischen zin. De kinderen hebben het denkbeeld een eigen afgesloten slaapkamertje te bezitten en toch kan het toezicht onbelemmerd geschieden.

Na deze kleine uitweiding kom ik weder terug op het Instituut te Amsterdam.

Een nachtwaker doet om het half uur de ronde door het geheele gebouw. Opdat die rondgang geregeld en zorgvuldig zal geschieden, zijn er twee contrôle-klokken in het gebouw geplaatst, eene in het kantoor van den directeur beneden en eene op de kleine-jongenszaal boven. Des morgens worden die klokken gecontroleerd, waarop dan duidelijk het al of niet op den bepaalden tijd aanwezig zijn van den waker af te lezen is. Des avonds om half negen gaan de kleinen ter ruste, terwijl aan de groote jongens en meisjes die zeventien jaar oud zijn geworden, veroorloofd wordt op te blijven tot tien uur, wanneer de surveilleerende onderwijzer hen komt waarschuwen, dat het tijd is. Voor de meisjes is daarvoor de breikamer aan den eenen vleugel van het huis, voor de jongens de handwerkkamer aan den anderen vleugel van het huis aangewezen.

Een der voornaamste factoren, die bijdragen tot den gezondheidstoestand van den b l i n d e is „de v o e d i n g." Is deze o n v o l d o e n d e, dan is dit den b l i n d e e e r d e r noodlottig dan den z i e n d e.

Daarom is er in de eerste plaats in het Instituut te Amsterdam op gelet, de voeding eenvoudig doch krachtig te doen zijn. Er worden v i e r maaltijden gehouden: ontbijt van half acht tot acht, van 11—11½ krijgen de kinderen een flinke boterham met een grooten kroes melk, van 2 tot 2¾ middagmaaltijd en ten slotte van 8—8½ avondeten. In ruime hoeveelheid wordt onverdunde melk gegeven, en mocht extra-voeding noodig zijn, zoo wordt die onmiddellijk verstrekt. Bij de meest zorgvuldige verpleging kan het menigmaal voorkomen, dat het uiterlijk van den blinde niet die bloeiende, frissche gelaatskleur te zien geeft, die ons zoo dikwerf bij het vroolijke, dartele, gezonde ziende kind in verrukking brengt; hierbij vergete men echter niet, dat velen van huis uit in hooge mate k l i e r a c h t i g zijn, zelfs zijn enkelen tengevolge der k l i e r z i e k t e n blind geworden; daarbij komt, dat hoe gaarne men kweekelingen nog meer en langer zou willen laten genieten van de buitenlucht, dit met de lessen niet altijd in overeenstemming te brengen is.

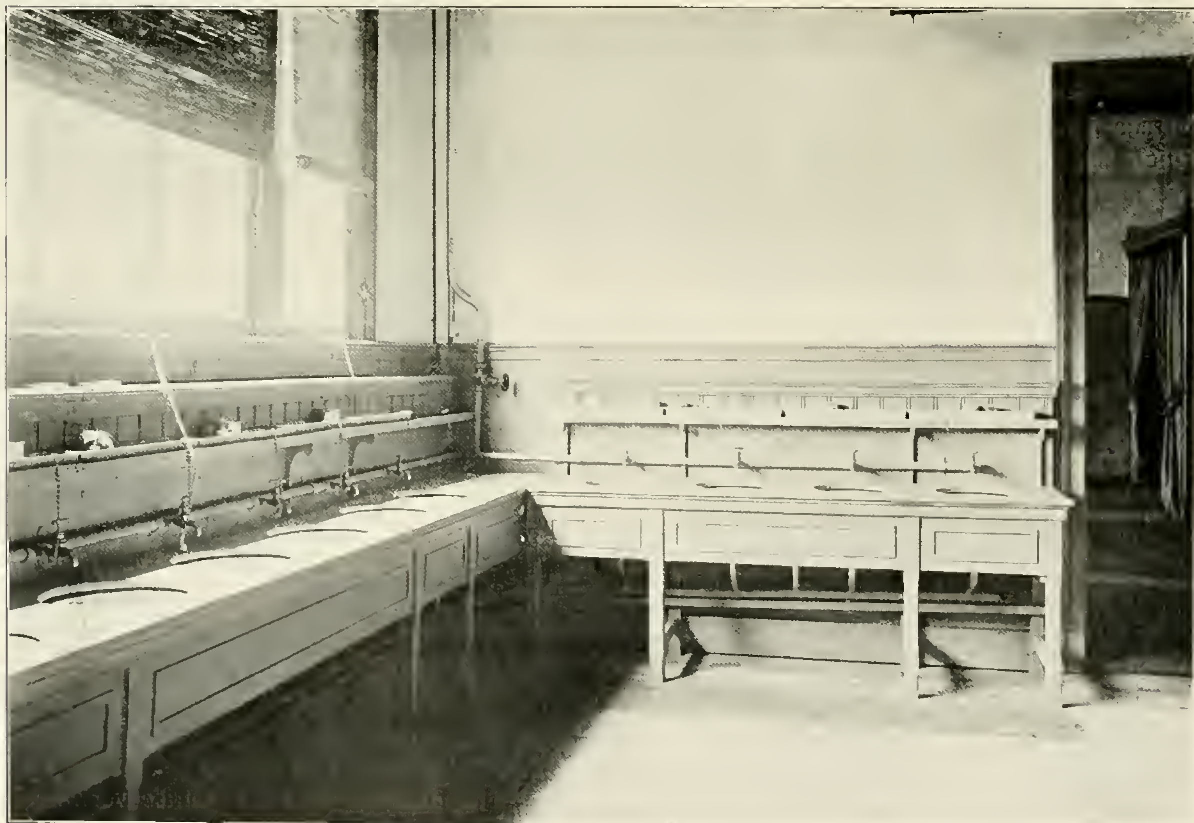
Ook is die vrijheid van beweging, dat hollen en rennen, wat de opgewonden ziende kinderen doen en dat zooveel bijdraagt tot gezonde en krachtige stofwisseling, hun toch niet i n d i e m a t e gegeven. Hunne bewegingen — reeds eerder wees ik er op — zijn te beperkt, hetgeen hun ongeluk medebrengt. Men vergete niet, dat ik hier een oogenblik blijvende stilstaan bij den gezondheidstoestand der blinden, in het algemeen spreek.

De mindere levensenergie vertoont zich ook in het betrekkelijk mindere weerstandsvermogen tegen ziekten, vooral in de meerdere vatbaarheid voor infectieziekten. Onder deze staat de tuberculose bovenaan en vooral longentuberculose in den vorm van chronische longtering, die vele blinden, sommigen reeds op jeugdigen leeftijd, ten grave doet dalen; ook komt naar Dr. E. BLESSIG tuberculeus g e w r i c h t s l i j d e n menigmaal voor. De jeugdige leerlingen, die ik gedurende mijne betrekking van directeur van het Instituut door den dood heb moeten verliezen, zijn allen aan tuberculose gestorven; dit aantal is, dank zij de gunstige omstandigheden, waarin ze h i e r leven, n i e t g r o o t; in t w a a l f jaren z e v e n, bij een aantal van ± 180 kinderen op den leeftijd van 6—18 jaar. Bij het verband tusschen scrophulose en tuberculose is het niet te verwonderen, dat vele van deze in zoo hooge mate klierachtige kinderen later tuberculeus worden. Hierbij komt nog de onvoldoende ontwikkeling van de borstkas, de zoogenaamde „smalle" en „ingevallen borst" van de meeste blinden; genoeg hierover om tot de conclusie te komen, dat de naar verhouding m e e r d e r e sterfte onder de blinden voor een groot deel op rekening te stellen is van de t u b e r c u l o s e.

Steeds ben ik er op uit, mijne leerlingen zooveel mogelijk en onder elke weersgesteldheid in de b u i t e n l u c h t te brengen; het weder moet natuurlijk niet t e ruw en te bar zijn; doch zoo geen hagel of sneeuwjacht of kletterende regen het verhinderen, komen alle kinderen drie malen daags naar buiten en loopen dan te samen ± twee uren. Door dezen maatregel heb ik over een bevolking van 100 kinderen gelukkig weinig of geen zieken en schrijf dit voor een groot deel toe aan de meerdere gehardheid tegen de afwisselende weêrsgesteldheid. Ook draagt m. i. de g e l i j k m a t i g e temperatuur door de centrale verwarming er toe bij, dat de kinderen, door de voortdurende verwisseling en verplaatsing, als gevolg van de studie der ver-

De badkamer van het Blinden-Instituut te Amsterdam.

Afbeelding van een der waschkamers, verbonden aan de slaapzalen (Blinden-Instituut te Amsterdam).

schillende vakken. van het eene lokaal naar het andere. minder aan kleine ongesteldheden lijden.

En last not least mag met dankbaarheid vermeld worden, dat het bestuur van het Instituut steeds zorg droeg, dat de beste medische hulp den kinderen te allen tijde verstrekt werd. De geneeskundige dienst wordt waargenomen door Dr. Jb. van Geuns, Dr. H. de Wal, Dr. M. Juda en sedert kort door Dr. F. A. Meijer. De namen dezer bekwame mannen zijn allen een waarborg, dat de lichamelijke verzorging bij ziektegevallen in de beste handen is. Dr. Jb. van Geuns, die sedert 1876 als geneeskundige aan het Instituut en aan het Gesticht voor volwassen blinden verbonden is, komt in gewone tijden éénmaal per week de kinderen bezoeken; in buitengewone gevallen is hij steeds bezield met de grootste toewijding en hartelijkheid voor zijne jeugdige patiënten, die steeds gaarne naar zijn aanmoedigend en opbeurend woord luisteren. Dr. H. de Wal, sedert 1890 als chirurg aan het Instituut verbonden, verleent bij elke voorkomende gelegenheid met veel toewijding zijne hulp, doch komt, uit den aard der zaak, niet met de kinderen zoo herhaaldelijk in aanraking.

Prof. Dr. W. M. Gunning, die in 1900 vervangen werd door Dr. M. Juda, directeur van de Inrichting voor ooglijders, verleende ruim een kwart eeuw met veel liefde zijne gewaardeerde hulp aan de kleinen, die nog maar al te dikwerf te lijden hadden aan hunne van het licht beroofde oogjes; menig kweekeling dankt aan den bekwamen man een geringe perceptie van licht, dat hem nog tot een grooten troost is. Thans vervult Dr. M. Juda zijne taak; deze komt op vaste tijden de oogen der kweekelingen onderzoeken; ziet hij, dat er nog iets te verbeteren of te genezen valt, dan verheugt hij er zich hartelijk in, dat hij hier door operatie een kind gelukkig kan maken. Meermalen is de blijdschap en dankbaarheid van den kleinen blinde, bij het verlaten van het uitnemend ingericht ooglijdersgesticht, groot en zal hij niet licht de kundige behandeling van Dr. Juda vergeten.

De heer George W. Dentz verleende zijne gewaardeerde hulp als tandarts gedurende ruim twintig jaren gratis; met groot leedwezen hoorden alle kweekelingen in het voorjaar van 1903, dat de humane, kundige man, die altijd even vriendelijk en hartelijk tegenover hen optrad, zijn praktijk zou neerleggen. Trillende en bevende zag hij de jeugdige patiëntjes naderen en dankbaar na de operatie hoorde men hun „dag doctor, dank u wel". In November 1903 werd Dr. F. A. Meijer door het bestuur tot opvolger van den heer George W. Dentz benoemd.

Hieruit ziet men, op welke wijze voor den lichamelijken toestand van het kind in het Instituut zorg wordt gedragen.

Een flinke, groote, goed verlichte ziekenkamer met aangrenzende badkamer met badkuip (Geijser-systeem) is ter beschikking van lichte patiënten. Bij ernstige ziektegevallen en besmettelijke ziekten, waar verpleging en behandeling beter kan geschieden in de groote ziekenhuizen, worden de kinderen op kosten van de inrichting in het Wilhelminagasthuis opgenomen. Oordeelen de doctoren Van Geuns of de Wal, dat specialiteiten moeten worden geconsulteerd, zoo geschiedt zulks onmiddellijk.

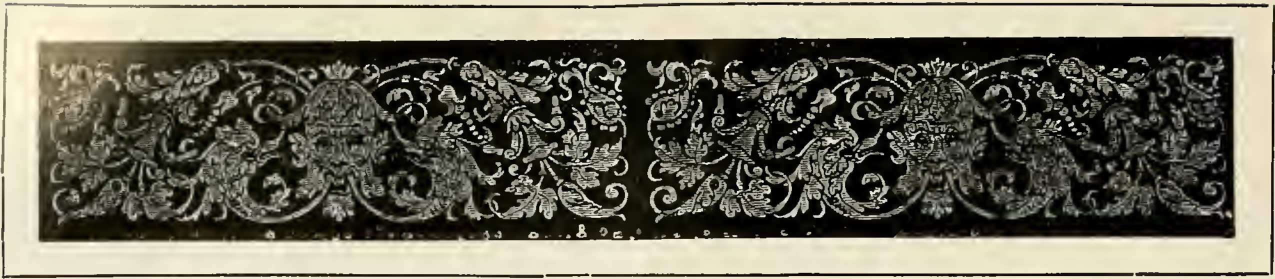
Voeg hierbij dat voor zwakke kinderen extra voeding, als eieren, melk enz. wordt verstrekt, dat op advies van Dr. van Geuns, levertraan en staal aan hen die het noodig hebben wordt gegeven, dan voorzeker mag ieder ouderpaar wel een woord van dank op de lippen hebben, bij de gedachte, dat hun lieveling zoo goed verzorgd is.

Niet zelden kwam het voor, dat kinderen in de gelegenheid werden gesteld te Wijk-aan-Zee, Heiloo, enz. herstel van krachten te zoeken.

De schoollokalen hebben vloeren van teakhout (parketvloeren): deze worden goed onderhouden, geolied, enz., zoodat er geen reten tusschen de planken te zien zijn en dus stof voor goed als uitgesloten is. De leuningen der trappen, de deurknoppen en de schooltafels worden geregeld met creoline afgewasschen; de cabinets worden twee malen per week met een oplossing van creoline doorgespoeld. Voor het reinhouden van de hoofden der kinderen is speciale hulp aangesteld; wekelijks worden de hoofden door den aangewezen kapper gewasschen en gereinigd. In het Instituut zijn twee leidingen, een duinwater-leiding en een vechtwater-leiding; deze laatste wordt alleen gebruikt voor het schrobben en dweilen van de veranda's en gangen van het gebouw.

Hiermede meen ik het onderwerp hygiène in het Instituut te Amsterdam voldoende te hebben behandeld.

Kort overzicht van de verdere inwendige verdeeling van het gebouw.

Alvorens over te gaan tot de beschrijving van andere inrichtingen voor blinden-onderwijs en werkinrichtingen in ons vaderland, volgt hier ten slotte een kort overzich van de verdere inwendige verdeeling van het Instituut.

Het statige gebouw, dat daar staat als een getuige van den weldadigheidszin der Nederlanders, bevindt zich, zooals ik in het begin reeds zeide, aan het einde der Vossiusstraat No. 56, aan het Vondelpark, in eene gezonde en rustige omgeving.

Wanneer men den hoofdingang binnengaat, heeft men links de werkplaats der mandenmakers en daarnaast de strijk- en mangelkamer; ter rechterzijde bevindt zich de woning van den concierge en daarnevens gescheiden door een spreekkamertje, de badkamer. Eene lange, breede gang loopt door de geheele lengte van het gebouw; de genoemde vertrekken hebben daarop hun uitgang. Aan de overzijde dezer gang is de keuken en de provisiekamer; daarna volgt de eetzaal, die in rechte lijn op de vestibule uitloopt, dus zich juist midden in het gebouw bevindt. Naast deze eetzaal, heeft men de kamer, waar de interne onderwijzers hun ontbijt en middagmaal gebruiken en verder aan het einde der gang een magazijn voor berging van vervaardigd mandenwerk met de daarachter gelegen drukkerij. Tusschen de drukkerij en de eetzaal, aan de eene en tusschen de keuken en de eetzaal aan de andere zijde, zijn twee overdekte veranda's, welke voornamelijk dienst doen om de kinderen toch te laten genieten van de frissche lucht, indien het regenachtige of ongunstige weêr het niet toelaat, dat zij in den tuin kunnen wandelen. Achter dit geheel strekt zich de tuin uit, waarvan alle looppaden met klinkers zijn bestraat. Deze tuin is in twee deelen gescheiden, die beide op dezelfde wijze aangelegd zijn, namelijk een groot bloemenperk in het midden waaromheen de kinderen wandelen. Op grond dat de jongens en de meisjes zooveel mogelijk gescheiden blijven, is gezorgd, dat de jongens aan den eenen en de meisjes aan den anderen vleugel hunne werkzaamheden en ontspanning hebben.

Het gebouw wordt, reeds boven medegedeeld, op temperatuur gehouden door centrale verwarming (water) waarvoor de ketels en ovens zich bevinden in den ruimen kelder, welke tevens tot bergplaats dient voor winterprovisie enz.

Aan beide einden van de reeds genoemde gang heeft men eene trap, eene voor de jongens en eene voor de meisjes. Een dezer trappen of de hoofdtrap in de vestibule opgaande, komt men op de bel-étage, waar eveneens de hoofdcorridor toegang geeft tot al de op die verdieping aanwezige vertrekken. Recht voor de hoofdtrap, dus boven de eetzaal, bevindt zich de ruime en goed verlichte muziekzaal, met orgel, vleugelpiano en orchestrion. (Zie plaat eetzaal.) De bestuurskamer is gelegen ter linkerzijde dezer zaal en rechts daarvan is het museum, dat is het lokaal, waar in glazen kasten de verschillende, door blinden vervaardigde voorwerpen voor de bezoekers zijn tentoongesteld: tevens vinden in die kasten de voornaamste leermiddelen van vroeger tijd eene plaats. Verder heeft

men aan de voorzijde de twee ruime gymnastieklokalen (voor jongens en meisjes elk afzonderlijk), waar tevens boeken der bibliotheek in ruime kasten zijn geborgen. De vier schoollokalen bevinden zich ook op deze étage, namelijk aan iederen vleugel twee, terwijl tusschen de twee lokalen aan den linkervleugel zich het kantoor van den directeur bevindt.

Op de tweede étage is aan de voorzijde de woning van den directeur, de ziekenzaal en Fröbelkamer, terwijl de andere zijde wordt ingenomen door de handwerkkamers, weder geplaatst aan linker- en rechtervleugel, voor jongens en meisjes, alsmede door de studeerkamer van de interne onderwijzers en wachtkamer voor externe onderwijzeressen; ook bevindt zich op deze verdieping de kamer van de huishoudster.

De zoogenaamde insteekverdieping boven de muziekzaal, is ingericht voor de 6 studiekamertjes, waar onderwijs wordt gegeven in pianospel, het stemmen en repareeren van piano's; tevens dienen zij voor muziekstudie.

De derde étage is geheel ingericht voor slaapzalen, verbonden met de daarbij behoorende afzonderlijk gelegen waschkamers met vaste waschtafels; de groote voorzaal en de rechtsche kleine slaapzaal zijn voor de jongens, terwijl de groote zaal, boven de muziekzaal, benevens de linker kleine zaal voor de meisjes bestemd is. Eene afscheiding op den corridor verdeelt beide afdeelingen, terwijl op elke slaapzaal een afzonderlijke slaapgelegenheid is gemaakt voor het onderwijzend en surveilleerend personeel. De slaapkamer der huishoudster en die der overige vrouwelijke dienstboden zijn eveneens op deze verdieping.

De groote zolder wordt gebruikt als bergplaats van koffers der kinderen enz., terwijl op eene afzonderlijk afgeschoten gedeelte de boeken worden geborgen die weinig gebruikt worden of geheel buiten gebruik gesteld zijn, o. a. zeer veel o u d e b o e k e n in hoogdrukletters; tevens is daar nog een groot reservoir aangebracht dienende voor geregelden watertoevoer voor de waschkamers en een kleiner reservoir voor de centrale verwarming.

Mangel en strijkkamer in het Instituut te Amsterdam.

De ruime opvatting van het geheele ontwerp, de flinke hoogte der verdiepingen, de goede gelegenheid voor ventilatie, de practische ingedeelde trappen enz., doen het gebouw aan de practijk voldoen. Het is dan ook opmerkelijk te zien binnen welken korten tijd de kleinen zich binnen het gebouw met vertrouwen bewegen, dank zij de streng symmetrische indeeling.

Op alle verdiepingen zijn brandkranen aangebracht, waarop de slangen bevestigd worden, terwijl boven-

dien nog twee doelmatige extincteurs op de bovenverdiepingen geplaatst zijn. In de vestibule is een verbindingstoestel met de brandweer (brandschel) geplaatst.

Daar bij de beschrijving van het onderwijs en opvoeding aan het Instituut de meeste l o k a l e n voor onderwijs aanschouwelijk zijn voorgesteld, meende ik te bevoegde ingevuld, aan het bestuur te worden opgezonden. Maakt het bestuur op grond daarvan geen bezwaar d a n wordt over de tegemoetkoming in het verpleeggeld onderhandeld. Geen kind wordt geheel gratis opgenomen; hierop laat men v o l s t r e k t g e e n u i t z o n d e r i n g toe. Wel stelt. bij gebleken onver-

Eetzaal in het Instituut te Amsterdam.

kunnen volstaan met alleen aan te duiden, in welk gedeelte van het gebouw deze gelegen zijn.

Wat men in acht moet nemen voor de plaatsing van een blind kind op het Instituut tot onderwijs van blinden te Amsterdam of van een volwassen blinde in het gesticht aldaar.

Ter opneming van een kind in het Instituut (Vossiusstraat 56, aan het Vondelpark) is in den regel v o l s l a g e n blindheid een vereischte. De leeftijd, gevorderd voor de opname van kinderen in het instituut is van 6 tot 12 jaren, waarvan niet dan i n z e e r b ij z o n d e r e g e v a l l e n wordt afgeweken. Voorts dienen allereerst de geneeskundige formuliervragen, door een mogen, het bestuur de jaarlijks te betalen som zoo l a a g mogelijk, maar eischt alsdan dat een gemeente- of armbestuur, of wel eenig geaccrediteerd particulier door mede-onderteekening der verbintenis de stipte nakoming daarvan waarborge. Voorts moet voor een behoorlijk kleederen-uitzet volgens het achter het verbintenis-formulier gedrukte lijstje gezorgd worden. Is dit alles in orde, dan kan de blinde worden opgenomen, mits tegen overlegging, behalve van de geteekende verbintenis, van (*a*) een G e b o o r t e - e x t r a c t, (*b*) Bewijs v a n v a c c i n e en (*c*) D o c u m e n t van gemeente af- en overschrijving, benevens eene verklaring, dat in het gezin, waarvan de blinde in den laatsten tijd deel uitmaakte of in den omtrek daarvan geene besmettelijke ziekten heerschten. Deze verklaring moet door een bevoegd geneeskundige afgegeven en onderteekend worden.

Ook voor de plaatsing van v o l w a s s e n blinden in

het gesticht, op de Stadhouderskade, moet in de eerste plaats bij het bestuur of bij den correspondent, (wat betreft die plaatsen alwaar een correspondentschap gevestigd is) twee formulieren worden aangevraagd. jaarlijksch verpleeggeld moet elke verpleegde de kosten betalen van het onderhoud zijner kleederen. Op een der formulieren staan de kleederen vermeld, welke hij bij zijn opneming moet meebrengen; tegen vergoeding

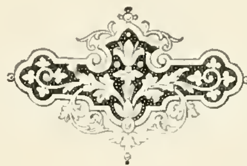

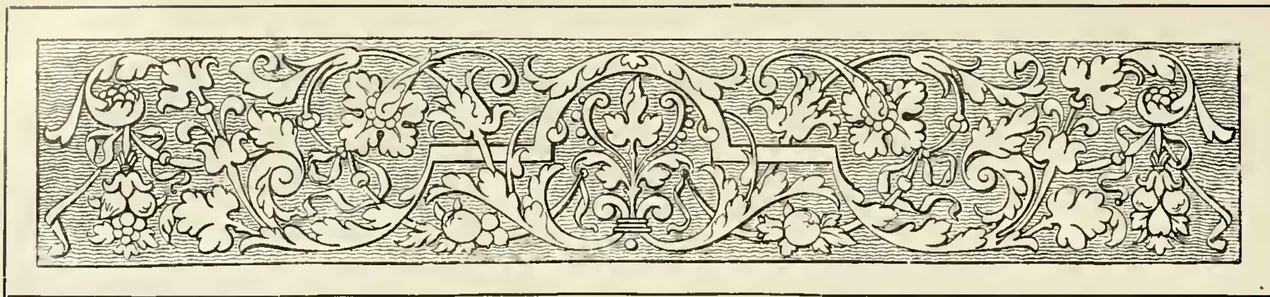
Bestuurskamer in het Blinden-Instituut te Amsterdam.

De vragen moeten door een geneesheer beantwoord en aan het bestuur ingezonden worden; de verbintenis kan later worden ingezonden, wanneer opneming op daarbij gestelde voorwaarden is toegestaan.

Niemand wordt kosteloos opgenomen. Behalve een der kosten belast de directeur zich ook met de aanschaffing derzelven.

De leeftijd voor de plaatsing gesteld, is 19 tot 30 jaren. Behalve bovengenoemde stukken moet nog worden overgelegd: Geboorte- en vaccine-bewijs, benevens verhuisbiljet.

De Prins Alexander-Stichting.

De Prins Alexander-Stichting te Bennekom dankt, evenals het Instituut tot Onderwijs van Blinden te Amsterdam, haar ontstaan aan de Broederschap der Vrijmetselaren; maar evenals de stichters van laatstgenoemde inrichting hare ontwikkeling en volmaking aan den weldadigheidszin van het publiek hebben overgelaten, zonder nochtans de zorg voor haar welzijn te verwaarloozen, zoo hebben ook de vaders-stichters haar lot in de handen van alle weldenkenden gelegd, bij ervaring wetende, hoe wèl het daar bewaard is en hoe gelukkig en degelijk hunne scheppende gedachte door de particuliere weldadigheid ontwikkeld en tot volle rijpheid gebracht wordt. Hare geschiedenis is kortelijk deze.

In den nazomer van 1878 vierde de Amsterdamsche Loge La Bien Aimée een huiselijk feest, dat door de tegenwoordigheid van vele dames van leden werd opgeluisterd. Bij die gelegenheid werd de wensch geuit om eens weder een teeken van krachtige werkzaamheid te geven en op overtuigende wijze te toonen, hoe de broederschap niets anders dan waarachtige humaniteit en de bevordering van het welzijn harer natuurgenooten en vooral van de hulpbehoevenden onder dezen beoogt.

Onder allerlei plannen, welke besproken en overwogen werden, maar waarvan de meeste voor uitvoering minder geschikt werden geacht, vond dat van den voorzittenden Meester Mr. S. J. Cohen grooten bijval, n. l. om gevolg te geven aan een bepaald uitgedrukten wensch van het Internationale Congres tot verbetering van het lot der blinden, in dat jaar te Parijs gehouden en aan de bestaande inrichtingen tot opleiding en onderwijs van blinden voorscholen (écoles préparatoires, Vorschulen) toe te voegen, waar jeugdige blinden van iedere geloofsbelijdenis, bij het genot van eene gezonde en versterkende lucht en drogen grond, onder vrouwelijke leiding voorbereid worden voor het eigenaardige onderwijs, dat hun toestand vereischt.

Dat aan eene dergelijke inrichting ook in Nederland behoefte bestond, zal door niemand ontkend worden, die eenigszins met den toestand van jeugdige blinden vertrouwd is en over hunne eigenaardige behoeften, over de bijzondere zorg, welke zij vereischen, heeft nagedacht. Niet vóór het zesde jaar kan het kind geplaatst worden op het Instituut te Amsterdam.

Algemeen vond dan ook het denkbeeld van Mr. S. J. Cohen onverdeelde sympathie en er werd eene commissie benoemd, om tot verwezenlijking daarvan bepaalde voorstellen te doen. Deze commissie bracht een uitvoerig rapport uit; zij bleef een jaar werkzaam, doch door verschil van opvatting in haar midden, meende zij haar mandaat te moeten nederleggen en de verwezenlijking zou hoogstwaarschijnlijk tot de vrome wenschen zijn blijven behooren, wanneer niet eenige leden van de reeds genoemde Loge toevalligerwijze van den aangekondigden verkoop hoorende van de villa „Midden-Eng" onder Bennekom, gemeend hadden de uitvoering in de hand te werken, door deze voor eigen rekening aan te koopen, nadat zij zich overtuigd hadden, dat de woning met bijbehoorenden tuin en

daaraan onmiddellijk grenzende wandelwegen voor het doel alleszins geschikt konden worden geacht.

Dit geschiedde en den wakkeren mannen, die dezen doortastende maatregel namen komt daarvoor den dank van allen toe, die in deze n u t t i g e inrichting belang stellen. Hunne namen worden daarom dan ook met erkentenis vermeld. Het zijn de heeren:

A. Banting, S. J. Cohen, L. D. Dribbelaar, J. G. Hart, J. H. Riede, L. P. van Son en J. A. Zaal.

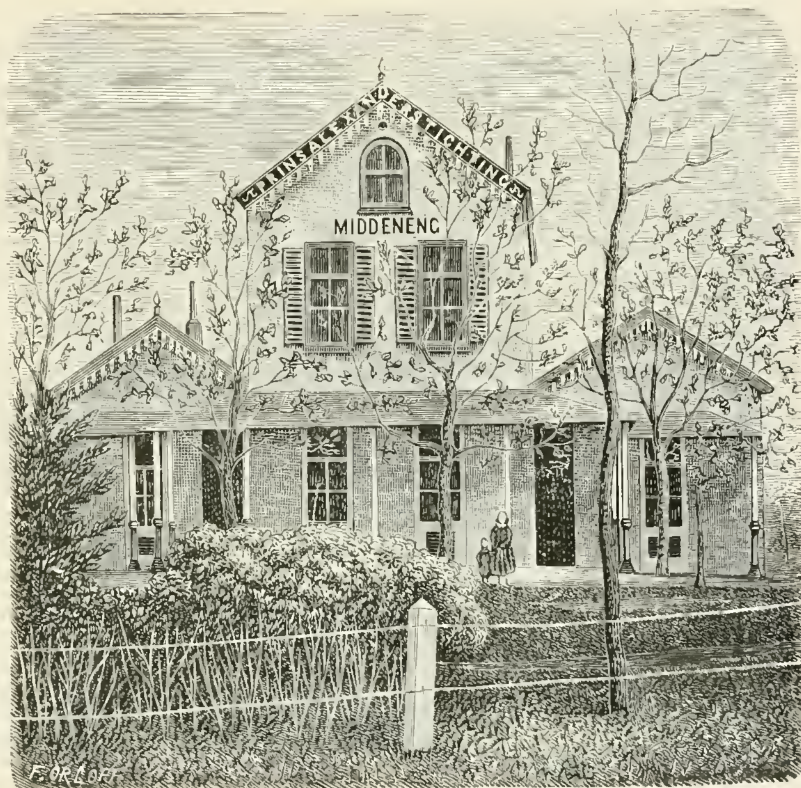
Hunne werkzaamheden waren daarmede evenwel niet afgeloopen; integendeel, het was slechts het begin van een veelomvattenden arbeid, waaraan de heer J. A. Zaal, als secretaris, een zeer gewichtig aandeel nam, totdat eene ernstige ongesteldheid hem het verder voortzetten daarvan belette, waarna de heer L. P. van Son, voorzitter der Commissie van Oprichting, de eigenlijke ziel van het gezelschap werd, waarin ieder zijn goeden wil en kostbaren tijd ten beste gaf voor de voorbereidende werkzaamheden.

De koopsom van *f* 6500.— met inbegrip van verbouwing en doelmatige inrichting van het geheel, besloot de commissie door renteloze aandeelen van *f* 100.— ieder, te vinden, en zij begon al dadelijk met zelf voor een aanzienlijk bedrag daarin deel te nemen, waarna het geheel weldra met behulp van eenige weldenkende menschenvrienden was bijeengebracht, terwijl door middel van circulaires de algemeene belangstelling werd ingeroepen. Deze liet zich niet onbetuigd en spoedig was een niet onbelangrijke som aan jaarlijksche bijdragen bijeengebracht, waardoor de geheele zaak haar volkomen beslag verkreeg.

Statuten werden ontworpen, goedgekeurd en Koninklijk bekrachtigd, nadat men van Z. K. H. Prins Alexander, Kroonprins der Nederlanden, de vergunning bekomen had aan de nieuwe stichting Hoogstdeszelfs naam te verbinden en haar „P r i n s A l e x a n d e r-S t i c h t i n g" te mogen noemen, welke vorstelijke naam weldra den gevel van het vriendelijke gebouw versierde.

De aanvankelijke eigenaren gaven nu het eigendomsrecht tegen den oorspronkelijken zeer billijken koopprijs aan de nieuwe vereeniging over en deze vond zooveel medewerking op haar streven bij alle godsdienstige gezindheden en onder allerlei standen, dat zij gerust de zorg voor t i e n kinderen op zich zouden durven nemen, wanneer er zooveel waren voor wie men hulp mocht inroepen.

Uit de verschillende groote en kleinere steden in ons land sloten zich invloedrijke mannen volijverig bij hen aan, om als correspondenten optredende, leden te werven en jaarlijksche bijdragen van weldenkenden te verzamelen en zij slaagden naar wensch, vooral in de residentie, waar de ijverige pogingen van den heer G. D. Birnie met een zeer gunstigen uitslag bekroond werden en de vereeniging bovendien een krachtigen steun vond in het „Groot-Oosten", welker leden haar een flinke som als jaarlijksche bijdrage toezegden, zoodat zij de toekomst rustig tegemoet kon gaan en de veronderstelling niet gewaagd scheen, dat de „P r i n s

Prins Alexander-Stichting voor zeer jonge kinderen te Bennekom, vóór de verbouwing.

A l e x a n d e r-S t i c h t i n g" door financieele ongelegenheden in hare ontwikkeling niet zou belemmerd worden.

Het bestuur van het I n s t i t u u t t o t o n d e r w i j s v a n B l i n d e n te Amsterdam toonde zich volgaarne bereid de zaak door een gewenschte medewerking zijnerzijds krachtig te steunen, ofschoon het zich niet verbinden kon onvoorwaardelijk alle kweekelingen van Bennekom op te nemen die daarvoor geschikt geacht werden, daar het aantal open plaatsen altijd zeer beperkt is.

Voorts was de commissie zoo gelukkig in mejuffrouw M. C. Verny een directrice te vinden, die voor deze be-

trekking alle vereischte hoedanigheden bezat. Zij werd in haar moeielijke en veel omvattende taak met veel toewijding ter zijde gestaan door de assistente, mejuffrouw C. Hartman

Toen zij aldus genoegzaam voorbereid, het gebouw en den inventaris daarvan in behoorlijke orde gebracht en alles voor de ingebruikstelling gereed gemaakt had, meende de commissie haar taak volbracht te hebben en achtte zij het in het belang der nieuwe inrichting, dat het bestuur daarover in handen mocht overgaan van degenen, die door aandeelhouders en leden op een algemeene vergadering daartoe zouden verkozen worden. Bedoelde vergadering had plaats in het „Odéon" te Amsterdam op Maandag 20 Mei 1880, en daarin werden voor de eerste maal tot bestuurderen benoemd de heeren: Prof. W. M. Gunning, F. J. W. H. Schmitz, Jhr. A. W. van Borssele, A. C. Wertheim en L. P. Van Son, die zich deze benoeming lieten welgevallen en de werkzaamheden onderling regelden en wel zoodanig, dat de heer Prof. W. M. Gunning tot Voorzitter, de heer F. J. W. H. Schmitz tot Penningmeester en de heer L. P. Van Son tot Secretaris werden aangewezen, terwijl aan laatstgenoemde, Jhr. A. W. van Borssele, den Burgemeester van Ede c. a., waartoe ook Bennekom behoort, het dagelijksch toezicht over de Inrichting werd opgedragen en het bestuur, van zijn recht tot assumptie gebruik makende, den heer J. H. Meijer, directeur van het Blinden-Instituut, uitnoodigde zich bij hen aan te sluiten, die gaarne daartoe bereid werd gevonden, doch alleen als adviseerend lid.

Zoo kon dan tot opening der Inrichting worden overgegaan, hetwelk den 30sten November 1880 geschiedde in tegenwoordigheid van de autoriteiten en aanzienlijke ingezetenen van Bennekom en van vele belangstellenden uit den omtrek en uit verschillende plaatsen des vaderlands, die in het sierlijk getooide dorp waren bijeengekomen, om van hunne ingenomenheid met den aanvankelijk zoo hoogst gelukkigen uitslag van de vele zorgen en bemoeiïngen te doen blijken.

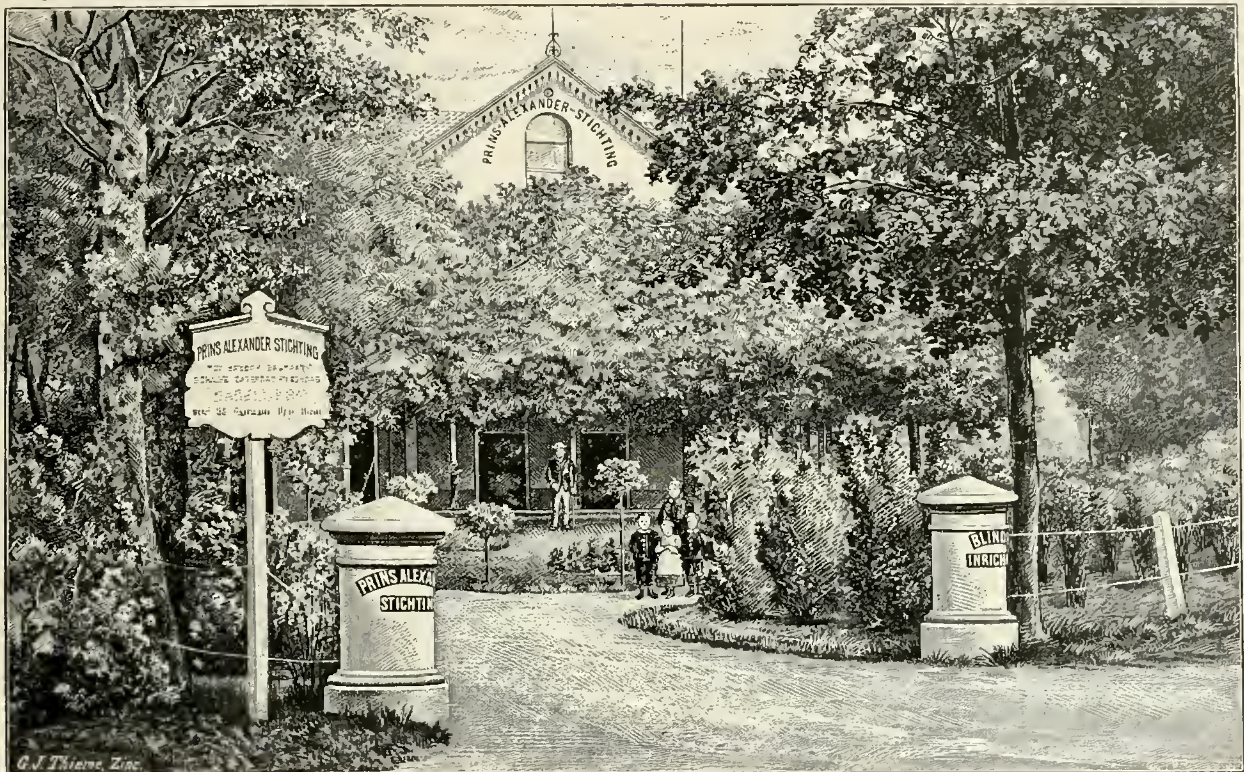
De Prins Alexander-Stichting voor zeer jonge kinderen, nà de verbouwing I (in den winter).

Het getal verpleegden nam intusschen weldra toe. Een paar kweekelingen, reeds op het Instituut te Amsterdam geplaatst, maar voor wie een tijdelijk verblijf in de gezonde en versterkende buitenlucht hoogst wenschelijk werd geacht, kwamen weldra het getal vermeerderen en van elders deed men voor anderen aanzoek om plaatsing, zoodat het getal spoedig zoo

groot beloofde te worden, dat de beschikbare ruimte te klein zou blijken te zijn, en het personeel, zoowel als de localiteit dringend behoefte aan uitbreiding kreeg. Dit was wel een verblijdend teeken, maar tevens een onderwerp van ernstig nadenken en gedurige bespreking voor het bestuur. Het gebouw bleek namelijk voor uitbouwing zeer geschikt en vatbaar te zijn. Een welwillend eigenaar aan de Inrichting belendende, had reeds een stuk aangrenzend terrein in bruikleen afgestaan, waardoor de tuin en de oprit vóór het gebouw aanmerkelijk konden vergroot en verfraaid worden.

heid wordt niet gevraagd. iedere nieuwe verpleegde is welkom als er plaats is.

Den 30sten November 1903 heeft de Prins Alexander-Stichting onafgebroken 23 jaar lang haar zegen aan een groot aantal blinde kinderen deelachtig doen worden. Menigmaal beleefde zij moeilijke tijden, o.a. toen in 1901 het aantal kleinen tot op een 4-tal was teruggebracht. Het bestuur evenwel wanhoopte niet en zag de moeite, die het zich gegeven had, door HH. doctoren in Nederland bij circulaire te verzoeken blinde kinderen, die voor opname in de Inrichting in de ter-

De Prins Alexander-Stichting II (in den zomer).

De beide zijvleugels werden opgetrokken en allerlei zeer gewenschte veranderingen en noodzakelijke inwendige verbeteringen aangebracht. De eigenaar van het belendende terrein, de heer Mr. F. C. W. Koker te Wageningen, bood later den grond, die aanvankelijk was afgestaan, aan de Inrichting ten geschenke aan, en gaf daardoor een alleraangenaamst bewijs van belangstelling en tevens van belangeloosheid, daar het bestuur hoogen prijs stelde op dit bezit en begreep dat het in het belang der Alexander-Stichting was, vooral dit stuk grond in eigendom te bezitten.

Zij is thans ingericht om 25 blinde kinderen te huisvesten, te voeden, te leiden, te ontwikkelen en voorbereidend onderwijs te doen genieten. Naar rang, stand, naar geloofsbelijdenis of godsdienstige gezindmen vielen, op te sporen, beloond; thans worden er een twaalftal kinderen gehuisvest.

Mejuffrouw M. C. Verny, die van de oprichting af hare beste krachten wijdde aan den bloei der Instelling, werd op 1 October 1903 vervangen door de verdienstelijke eerste onderwijzeres van het Blinden-Instituut te Amsterdam, mejuffrouw G. H. van Dorsten, die op de beide volgende afbeeldingen zich bezighoudt met het spelen der kinderen en met het onderwijs geven in lezen, Fröbeln, enz.

Als mijn persoonlijke overtuiging ten opzichte van het recht van bestaan dier heilrijke Instelling, vat ik deze te zamen in de volgende bewoordingen: „Bestond zij niet, zoo behoorde ze ten spoedigste opgericht te worden."

Het tegenwoordige bestuur bestaat uit de volgende heeren: TH. ROMSWINCKEL, Eerelid. Prof. Dr. W. M. GUNNING, Voorzitter. A. W. BECKERINGH, Secretaris. JOAN H. SCHMITZ, Penningmeester, J. A. VAN KETEL, JOH. G. WERTHEIM, Mr. A. C. VAN DAALEN en C. A. LAGAAY.

Wat men in acht moet nemen voor de plaatsing van een kind op de Prins Alexander-Stichting te Bennekom.

Wie een kind op de Prins Alexander-Stichting wil geplaatst zien, doe daarvan mededeeling aan den bestuurder-secretaris, den heer A. W. BECKERINGH, Weteringschans 132 Amsterdam, met duidelijke opgave van:

a) den naam van het kind;
b) den juisten leeftijd;
c) den gezondheidstoestand.

De jaarlijksche bijdrage, welke voor de plaatsing geëischt wordt, is gemiddeld *f* 300, terwijl natuurlijk voor het kleeren-uitzet moet gezorgd worden, waarvan de kosten op *f* 60 worden geraamd, doch welke men ook te Bennekom zeer goed en degelijk kan doen vervaardigen onder toezicht van de directrice, die de kwitanties daarvan overlegt. Voor armbesturen en in bijzondere gevallen kan de jaarlijksche bijdrage tot *f* 100 verminderd worden.

Op elke aanvraag volgt de toezending van een gedrukt formulier bevattende:

a) Geneeskundige vragen, door een bevoegd geneesheer te beantwoorden.
b) Eene lijst van de benoodigde kleedingstukken.
c) Eene verbintenis, door ouders of belanghebbenden in te vullen.

Na het terugontvangen dezer stukken kan over de opneming onderhandeld worden, welke te allen tijde kan plaats hebben.

De leerlingen der Prins Alexander-Stichting te Bennekom in het schoollokaal. (Nov. 1903.)

Bij de plaatsing wordt voor ieder kind vereischt:

a) een extract uit het geboorte-register,
b) een verhuisbiljet,
c) een vaccine-bewijs,
d) eene verklaring dat in het gezin, waarvan de blinde in den laatsten tijd deel uitmaakte, of in den om-

trek daarvan geene besmettelijke ziekten heerschten. Deze verklaring moet door een bevoegd geneeskundige afgegeven en onderteekend worden.

Jaarlijks, gedurende de maand Augustus, krijgen alle kweekelingen vacantie. Zij kunnen de vacantie niet in de inrichting doorbrengen en moeten die bij hunne ouders of betrekkingen slijten, die hen daartoe van de „Prins Alexander-Stichting" afhalen en hen, op den daarvoor bepaalden dag, aldáár terug moeten laten geleiden of zelf brengen.

Zooveel mogelijk tracht het bestuur den behoeftigen onder hen, bij gelegenheid der vacantie, vrije reiskosten te bezorgen, zoomede hun geleiders. Geleiders, alleen reizende, kunnen echter nimmer vrijkaarten bekomen.

In de vacantie moet tevens gezorgd worden voor de herstelling en de aanvulling der kleedingstukken.

* * *

Voor verdere inlichtingen wordt men verzocht zich te wenden tot den bestuurder-secretaris voornoemd of tot de directrice, mejuffrouw G. H. van Dorsten te Bennekom.

Wanneer alle mogelijke gelegenheid voor financieele hulp mocht ontbreken, wende men zich tot het bestuur der Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden, algemeen secretaris, de heer H. J. Lenderink, directeur van het Instituut tot Onderwijs van Blinden te Amsterdam.

De speelplaats der jeugdige blinden van de „Prins Alexander-Stichting" te Bennekom. (Nov. 1903.)

De R. K. Blinden-Gestichten te Grave.

Omstreeks 1690 vestigde zich te Grave als Med. doctor, de heer Antonius Dominicus de la Geneste, gehuwd met Angela Maria de Meyer, dochter van advokaat Johan de Meyer en Helena van Steenhuys.

Sinds dien bleef de familie de la Geneste in eene opeenvolging van geslachten te Grave woonachtig.

Menig archief ter stede getuigt welsprekend van den waren adeldom dezer adellijke familie.

Het geslacht der de la Geneste stond immer te Grave en omstreken in eere. Het ambt van geneesheer ging jaren lang als het ware erfelijk van vader op zoon over; doch ook vaak werden de verdienstelijke leden der familie met andere gewichtige betrekkingen bekleed.

De heer Henricus de la Geneste, Med. doctor te Grave, President der Hooge Vierschaar van 't Land van Cuyk, Lid van het Geneeskundig toezicht in N.-B., Kantonrechter te Grave, enz. vestigde ten jare 1847 het Gesticht „De Wijnberg" te Grave, eene inrichting voor onderwijs, te geven door de Eerw. Zusters van Liefde van Tilburg.

De stichting begon 4 Aug. van het volgende jaar, doch de 80-jarige stichter mocht dien dag niet beleven; hij overleed 7 Dec. 1847, den roem nalatend van een voortreffelijk echtgenoot en vader, van een vredelievend burger, een kundig rechtsgeleerde en geneesheer, een edelhartig menschenvriend.

Elf jaren later vatte zijne vrome dochter, mejuffrouw Henrica M. E. de la Geneste het plan op, eene dergelijke stichting in het leven te roepen voor weezen en verlaten jongens en de leiding daarvan toe te vertrouwen aan de Eerw. Fraters van Tilburg.

Het was omstreeks dien tijd, dat het Instituut voor R. K. te Laren (N.-H.) werd opgeheven.

Belanghebbenden gaven aan de stichters ter overweging het te vestigen Instituut ook voor blinden open te stellen. Gaarne werd dit voorstel door mej. de la Geneste aanvaard, te meer, wijl zij de laatste maanden aan haar oogen lijdende was en zij dreigde blind te worden. Inderdaad verloor zij in haar laatste levensjaren volkomen het gezicht.

Den 22en September 1859 werd het St. Henricus-Gesticht geopend. Een zestal blinden uit Nederland, in het Blinden-Instituut te Maeseyck (België) verpleegd, waren de eerste leerlingen. Eerlang werden nieuwe kweekelingen aangenomen. Vóór 1859 ontsliep zij zacht en kalm in den Heer, betreurd, mogen wij zeggen, door alle ingezetenen van Grave en wel het meest door de armen, wier onvolprezen weldoenster zij was. Met onuitwischbare letteren zal haar naam geschreven blijven in menige fondatie van liefdewerken, welke zij buiten hare grootsche stichting, het Instituut voor blinden en weezen, uit hare rijke inkomsten vestigde.

Een ieder zal begrijpen, dat de beide klassen van verpleegden in het St.-Henricus-Gesticht, een afzonderlijk inwendig bestuur en eigen leiding hadden.

Aan het Gesticht „De Wijnberg" was vanaf de oprichting als dienstdoende Rector verbonden de Hoogeerwaarde Protonotarus Apostolicus, Mgr. Henricus de la Geneste, kleinzoon van den stichter van het Instituut.

Evenals de overige leden zijner achtenswaardige familie, van wie wij boven spraken, muntte de verdienstelijke priester uit in liefdadigheid jegens den armen evenmensch. Niet alleen in bescheiden kring, maar overal en te allen tijde trachtte hij het lijden te verzachten, de smart te lenigen, in droefheid te troosten, kommer en ellende te voorkomen of te verhelpen.

Warm klopte zijn edelmoedig, priesterlijk hart voor de blinden. Geen dag ging er voorbij, waarop hij niet zijn dierbare kinderen bezocht. Ofschoon Mgr. DE LA GENESTE in het Gesticht „De Wijnberg" zijn verblijf hield, had hij toch in het Instituut voor mannelijke blinden zijn eigen kamer.

Wien zal het verwonderen, dat de Hoogeerw. heer Mgr. DE LA GENESTE er ernstig aan dacht ook voor vrouwelijke blinden in zijne geboorteplaats een instituut te vestigen. Bij testamentaire beschikking werd het plan verwezenlijkt en den 10den October 1882 was het een feit, dat aan het Gesticht „De Wijnberg" te Grave een instituut voor vrouwelijke blinden was verbonden. Bij het einde van het jaar 1882 telde het gesticht 3 blinde meisjes.

Ofschoon de edele familie DE LA GENESTE, aan wier uitstekende liefdadigheid, zooals wij zagen, de beide gestichten hun bestaan danken, ook voor het onderhoud van enkele blinden gezorgd heeft, waren toch de middelen, waarover de gestichten beschikken, geenszins geëvenredigd aan de behoeften van het aantal verpleegden. Hieruit volgde vanzelf, dat de directiën, wilde zij de inrichting niet onder een jaarlijks toenemenden schuldenlast doen bezwijken, verplicht waren voor de blinden die zij opnamen, eene zoodanige tegemoetkoming te vorderen, dat deze voor hun onderhoud voldoende was. Doch hierin kwam men voor eene groote moeilijkheid, welke de uitbreiding van de Instituten zeer in den weg stond. De blinden behooren in den regel tot de arme familiën Gemeente- en armbesturen vinden het een schier ondraaglijken last een jaarlijks terugkeerend bedrag voor een ongelukkigen blinde te storten en trachten daarom zoo spoedig mogelijk ontslagen te worden van de verplichting, die zij op zich genomen hebben, om voor het onderhoud van den blinde te zorgen. Andere gemeenten zijn zelfs onwillig in het bijdragen voor de verplegingskosten. De directiën zagen zich tot innig leedwezen verplicht aan vele armen blinden de opname te weigeren. Hun aantal bleef dan ook gedurende de eerste 20 jaren van het bestaan van het Instituut voor mannelijke blinden zeer beperkt. En toch wezen de statistieken op een groot aantal hulpelooze blinden. Er was nog meer. Werd het personeel uitgebreid, dan moesten onmiddellijk de gebouwen vergroot worden, doch van die vergrootingen kon onder zulke omstandigheden geen sprake zijn.

„Dat deze staat van zaken niet langer kon voortduren", aldus het 1e jaarverslag der R. K. Blindengestichten te Grave, begreep ook Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid, Mgr. A. GODSCHALK, Bisschop van 's-Bosch; daar het Z. D. H. innig leed deed, dat eene zoo schoone inrichting door gebrek aan financieele middelen zich nauwelijks vermocht staande te houden, besloot Z. D. H., steunende op de alom bekende liefdadigheid zijner katholieke landgenooten, hierin op afdoende wijze verbetering te brengen.

St.-HENRICUS-Gesticht voor R. K. blinden te Grave.

Den 2den September 1886 benoemde Mgr. GODSCHALK eene commissie, wier taak het zou wezen, gelden voor behoeftige blinden te verzamelen. Ten einde echter het liefdewerk een meer hechten grondslag te geven, verhief Z. D. H. het den 23sten September 1887 tot eene kerkelijke, niet parochiale instelling van weldadigheid onder den naam van: „Instituut of Gesticht voor Blinden". Tegelijk werden de leden van de hierboven genoemde commissie door Z. D. H. tot bestuurders benoemd.

Permanente leden dezer commissie zijn: de Hoogeerw. Superior-Generaal der Fraters te Tilburg, eerevoorzitter; de ZeerEerw. heer Pastoor van Grave, voorzitter. De overige leden worden door Z. D. H. den Bisschop van 's-Bosch benoemd.

Met de in te zamelen gelden moesten de directiën der beide gestichten worden in staat gesteld:

1°. allen blinden die zich aanboden, indien zij hen voor de opname geschikt achtten, in het gesticht eene plaats te verleenen, en zulks op zoodanige voorwaarden, dat deze niet drukkend waren noch voor de ouders, noch voor de corporatiën, te wier laste zij kwamen:

2o. allen blinden, die in de gestichten verpleegd werden, voor geheel hun leven een onderkomen te verschaffen;

Orkest van de mannelijke verpleegden in het St. HENRICUS-Gesticht te Grave.

3o. ook die blinden weder op te nemen, die na volbrachten leertijd, in den schoot hunner familiën teruggekeerd, hulpeloos werden, of minder goed in hunne behoeften konden voorzien.

De leden der commissie tot inzameling van gelden voor behoeftige blinden trachten hun doel te bereiken door het aanstellen van correspondenten in de R. K. parochiën van ons vaderland.

De werkzaamheden dezer correspondenten bestaan hoofdzakelijk in het aanwerven van contribueerende leden, welke door eene jaarlijksche bijdrage van *f* 2.50 het schoone liefdewerk willen steunen en in het overmaken dezer gelden aan voornoemde bestuurders. Ook zullen zij, indien zich in hunne parochie een jeugdige blinde bevindt, deze tijdig in een der gestichten doen opnemen, want wordt hiermede te lang gewacht, dan is dat steeds ten nadeele der ontwikkeling van zulke kinderen. De ondervinding van vele jaren is daar, om dit te bevestigen.

Achtereenvolgens hebben alle leden van het Doorluchtig Episcopaat van Nederland hunne hooge goedkeuring met een warme aanbeveling van het goede werk geschonken. Gelijke waardeering viel het ook ten deel van wege Zijne Excellentie den Apostolischen Internuntius bij Z. M. Koning WILLEM III, Mgr. A. RINALDINI.

Spoedig mochten de beide gestichten de vruchten inoogsten van den arbeid der commissie-leden.

Bij het 1ste jaarverslag, dat in Januari 1888 het licht zag, kon men reeds op eene eerbiedwaardige lijst van 159 correspondenten wijzen.

Het aantal blinden nam voortdurend toe en was in enkele jaren verdubbeld. Ernstig moest er dus aan gedacht worden de gebouwen te vergrooten. In beide gestichten was reeds iedere localiteit, hoe klein ook,

voor het doel benut. Reeds in den loop van 1888 geschiedde de strikt noodzakelijke vergrooting der gebouwen, in afwachting, dat de financiën zouden toelaten, alles volgens de eischen des tijds in te richten.

Na weinige jaren kon ieder bezoeker volmondig getuigen, dat de R. K. blinden van Grave in ruime, gezonde, doelmatige lokalen waren gehuisvest.

Het „St.-Henricus-Gesticht" telde op 1 Januari 1903 drie en zeventig blinden; het gesticht „De Wijnberg" zeven en dertig, onder wie 4 jongetjes beneden den der Graafsche Instituten tegenwoordig waren, werden bedoelde leermiddelen getoetst en eenparig door experte vakmannen geprezen. Wij noemen het vlakschrift, ingericht voor de aanvangs-, middel- en hoogere klassen en het hoogst eenvoudige rekentoestel, waarmede de blinde in zeer korten tijd volkomen vertrouwd is. De landkaarten van Nederland en Europa, welke het St. Henricus-Gesticht in het afgeloopen jaar 1902 op de tentoonstelling, aan het Internationale blinden-congres te Brussel annex, exposeerde, waren

Strijkorkest van het Instituut voor blinde meisjes, „Gesticht de Wijnberg" te Grave.

7 jaar, die met een gelijk aantal kleine meisjes beneden die jaren de meest zorgvuldige en liefderijke verpleging genieten.

De blinden volgen tot hun vijftiende jaar de gewone vakken van het lager onderwijs. De methodes, in de Instituten gebruikelijk, zijn deels door de leeraren der Inrichting zelf, als 't meest practisch voor de ontwikkeling van den blinde, ontworpen, deels aan de ondervinding, in andere gestichten opgedaan, ontleend.

Hetzelfde geldt van de leermiddelen. Bij de verschillende blinden-congressen, waarbij telkens afgevaardigverreweg de schoonste en tevens de doelmatigste, van alles, wat er op dat gebied te zien was. Zij werden om strijd door ieder der bezoekers geroemd.

Behalve de gewone leervakken worden ook nog onderwezen de beginselen der Fransche en der Hoogduitsche taal. Dagelijks ontvangen de blinden onderricht in de vrije- en orde-oefeningen en in de gymnastiek.

Bij hun vijftiende jaar kiezen de leerlingen, in overleg met hunne ouders of voogden en de bestuurders, het vak, waarin zij zich willen bekwamen.

De handwerken, in de instituten uitgeoefend, zijn voor de mannelijke blinden:

1o. Het vervaardigen van alle soorten grof mandewerk, wasch-, boter-, fruit- en pakmanden.

2o. Van allerlei veeg- en borstelwerk.

3o. Het stoelmatten met Spaansch riet en biezen.

4o. Het maken van vloermatten van gevlochten biezen en vooral van matten en loopers van cocosgaren in alle vormen en kleuren.

5o. Het sigarenmaken.

De meisjes leggen zich toe:

1o. Op de gewone vrouwelijke handwerken, als: breien, haken, strikken, knoopen enz.

2o. Zij vervaardigen solide koorden van sajet, linnen, garen enz.

3o. Zij leveren fijn en sierlijk mandewerk.

4o. Zij houden zich hoofdzakelijk met de borstelfabricage onledig.

De muziek wordt beoefend door allen, die slechts eenigen aanleg toonen.

Het Instituut voor mannelijke blinden heeft een goed bezette harmonie-, dat der vrouwelijke een strijkorkest. De vocale muziek wordt met zorg en vlijt beoefend.

De Inrichting vaardigde, gelijk wij bereids mededeelden, bij ieder der internationale blinden-congressen, eenigen harer leden af.

Jaarlijks ontvangen de correspondenten, weldoeners en donateurs een belangwekkend verslag over de werkzaamheden der Inrichting in het afgeloopen jaar.

Het 16e jaarverslag over 1902 biedt 1o. een overzicht van de aanbevelingen, door de Bisschoppen van Nederland aan het Instituut verleend; geeft 2o. een verslag van het bezoek van Zijne Excellentie, den Commissaris der Koningin in Noord-Brabant aan het St. Henricus-Gesticht; bespreekt 3o. den gezondheidstoestand in de beide gestichten, en den staat der werkzaamheden; brengt 4o. een woord van warmen dank aan de weldoeners met eene erkentelijke vermelding van ingekomen giften en legaten; behandelt 5o. in eene gezonde, goed doorwerkte studie het spelen der blinden, wijdt 6o. een zaakrijk hoofdstuk aan het Internationaal Blinden-Congres te Brussel en sluit 7o. met eene naamlijst der aanwezige verpleegden en van de correspondenten der Inrichting.

Uit dit verslag moge blijken, dat ook de Blinden-Gestichten van Grave onder alle opzichten kunnen wedijveren met de beroemdste instituten van het buitenland.

Iedereen kan zich persoonlijk van hun bloei en hunne degelijke inrichting overtuigen. Te allen tijde worden bezoekers in de gestichten toegelaten en met de grootste bereidwilligheid wordt hun al wat op het blindenwezen betrekking heeft verklaard en uitgelegd.

Blindenzorg in Nederland.

Vereeniging tot verbetering van het lot der Blinden in Nederland en zijne Koloniën.

ALVORENS bovenstaand onderwerp in zijn geheel te behandelen, meen ik in het belang van de zaak een paar algemeene beschouwingen te moeten geven, die met Blindenzorg verband houden.

Wanneer wij, zienden, eens een oogenblik nagaan welk een genot het edele zintuig „het gezicht" ons biedt, hoevele duizenden malen wij bij het gebruik er van uitroepen: „O, hoe schoon! Wat een pracht! Wat grootsch!" enz., dan is de tegenstelling blind schril, vreeselijk en ontzettend. Voor den blinde immers bestaat niet de pracht der op- en ondergaande zon, het stille, kalme, troostrijke, glinsterende licht der maan en het geflonker der tallooze sterren. Hem is ontzegd de rijke kleurenpracht der velden te aanschouwen; voor hem geen regenboog met hare prachtige nuances van kleuren; hij kan niet genieten van de vroolijke, dartel neervallende sneeuwvlokjes, die het veld met een maagdelijk wit kleed bedekken, van de snel voortdrijvende wolken, van de hooge bergen, van de majestueuze zee, van de bekoorlijke landschappen, van de in vollen, rijken bloei staande boomen, van de bontkleurige bloemenbedden: al de schoonheden der natuur zijn hem, arme, ontzegd.

Doch ook de schoonheden der kunst blijven voor een deel een gesloten boek voor hem; hij bewondert niet de heerlijke voortbrengselen van het penseel; voor hem geen Rembrandt, Van Dyck, Frans Hals, enz. enz., alleen namen, namen voor hem, anders niet. Aan het heerlijke, dat het genie ons, zienden, voortoovert, kan hij zich niet verlustigen.

Bij het lezen van hetgeen de blinde moet derven, gevoelen wij naast een innig medelijden een groote mate van dankbaarheid, die ons met luider stem toeroept: laten wij steunen en helpen hem, die buiten zijn eigen schuld bij zooveel gemis aan natuur- en kunstgenot nog gebrek aan het noodige zou moeten lijden. Daarom is reeds door velen een krachtige poging gedaan om door alle middelen, die onderwijs en opvoeding aan de hand geven, het lot der blinden te verbeteren en door Blindenzorg hen bij te staan en te steunen.

Liefdadigheid in den waren zin, is de geest, die in den mensch woont en hem aanspoort tot geheele toewijding; tot het brengen van een offer.

Van alle middelen tegen ongeluk en gebrek zal altijd het meest afdoende zijn: geven. Niet alleen in stoffelijken zin, hetgeen iedereen niet kan doen, en hetgeen in elk geval zoo zelden mogelijk in den directen vorm, d. i. in goud of zilver gedaan moet worden, maar wel, — en dit in de eerste plaats — het geven van zijn tijd, zijne zorg, zijn hart, zich zelf en dit alles zooveel men kan en zooveel men vermag.

Aldus opgevat is er geen instelling denkbaar, welker grondbeginsel niet berust op liefdadigheid.

Aan wien dus in de eerste plaats een offer gebracht? Aan dengene, die onzen steun niet kan ontberen, dezen dus ons gegeven, ieder naar zijn vermogen, hem wien het onverdiende harde lot heeft getroffen van zijne geboorte af, het leven in duisternis te moeten doorbrengen.

Door een vreeselijken slag van het noodlot is het edelste zintuig, het o o g, vernield geworden en elke waarneming van hetgeen rondom hem voorvalt, geschiedt door het gehoor; alléén door tasten leert hij zijn naaste omgeving kennen, waardoor hij slechts eene gebrekkige voorstelling ontvangt. Gezegend het blinde kind, wanneer het in de gelegenheid wordt gesteld eene inrichting te bezoeken, waar zijn geest en lichaam door eene langdurige verzorging ontwikkeld worden.

Waar het zich nuttige handwerken kan eigen maken, die het later in staat stellen een vak uit te oefenen, hetgeen het kind dan zal behoeden voor het afbedelen van liefdegaven, waardoor het niet, zooals vroeger, als het ware als geboren b e d e l a a r, ten laste van de maatschappij komt. Hoe spoedig zijn zijne leerjaren voorbij! Het tijdstip waarop het de inrichting zal verlaten nadert, en hiermede b e g i n t de strijd om het bestaan, de intrede menigmaal in een leven vol zorgen, vol lichamelijke en geestelijke ontberingen. De blinde toch heeft o o k recht op z ij n e idealen, deze mag niemand hem ontnemen. Voor g e e n z i e n d e is bij het intreden in de maatschappij de werkelijkheid zoo hard en somtijds zoo wreed als voor een b l i n d e.

Heeft zijn geest als gevolg der blindheid te veel geleden om zich in de voor hem bestemde inrichting de noodige kundigheden te verwerven, d à n is hij genoodzaakt de a a l m o e s aan te nemen, hoe hard hem dit ook valt.

Is hij echter door zijne ontwikkeling en kundigheden in staat een beroep uit te oefenen dan is hij onmiddellijk geplaatst tegenover eene l i e f d e l o o z e concurrentie, die hem bekwaamheid meent te kunnen ontzeggen.

Hoevele blinden hebben tegen die meening te kampen! Zonder steun, te zwak om langen tijd den strijd vol te houden eindigen ze met te bezwijken. Geen patroon neemt een blinde tot hulp en hoe weinig menschen zijn er, die in het werk van den blinde v e r t r o u w e n hebben. Hoe dikwijls wordt de blinde door zijne omgeving niet verkeerd begrepen. Hij toch heeft zijn verstand en zijn gemoed ontwikkeld, zijn hart is vatbaar voor indrukken van wat goed en schoon is en zie, hij vindt dan menigmaal in het gezin, waarin hij geplaatst wordt geen voedsel voor zijn geest, doch helaas meermalen ruwheid en onverschilligheid.

Deze toestanden maken hem ongelukkig en ontnemen hem elken levensmoed.

Daarom moeten zij, wier roeping het is, of wier edel hart zich gedrongen gevoelt om den ongelukkigste onder de misdeelden te helpen en te steunen, a l l e s aanwenden om hem, bij zijn eerste schrede in de maatschappij, krachtig ter zijde te staan.

De blinden, die eervol uit de voor hen bestemde inrichtingen ontslagen, de maatschappij intreden, toegerust met voldoende kennis om zelf hun brood te verdienen, maar zonder de noodige ervaring om die kennis in practijk te brengen, moeten gesteund en voortgeholpen worden.

Dit is e e n der hoofdredenen, die aanleiding gaf tot het stichten van v e r e e n i g i n g e n, welke aan dit doel zooveel mogelijk beantwoorden.

Velen kunnen geen partij trekken van de uitnemende opvoeding, welke zij genoten hebben, doordien het hun in den aanvang van hun maatschappelijk leven ontbrak aan de liefderijke hand, die zich telkens helpend, opbeurend, bemoedigend en ondersteunend uitstrekte, wanneer hunne eigen krachten te kort schoten.

Het was op den 26sten September 1878, dat op het Congres te Parijs het voorstel van den president, den heer Nadault de Buffon, tot stichting van eene I n t e r n a t i o n a l e V e r e e n i g i n g t o t v e r b e t e r i n g v a n h e t l o t d e r b l i n d e n met algemeene stemmen werd aangenomen. Niet dan drie jaren later sloot op het initiatief van den heer J. H. Meijer, mijn geachten voorganger, N e d e r l a n d zich daarbij aan.

Deze afdeeling der Internationale Vereeniging werd opgericht den 1 Januari 1881. Het bleek evenwel, dat deze vereeniging geen levensvatbaarheid genoeg bezat. Onderscheidene landen hadden voor hun eigen blinden eene zelfstandige vereeniging opgericht, omdat zij terecht de verzorging als eene n a t i o n a l e zaak beschouwden. Ook N e d e r l a n d verhief zijne afdeeling tot eene zelfstandige nationale vereeniging, die hare kracht in eigen boezem zou hebben te concentreeren, onder de Hooge Bescherming van Hare Majesteit de Koningin-Moeder. Dit geschiedde bij Koninklijk besluit van 5 December 1885.

De zetel van het hoofdbestuur is gevestigd te A m s t e r d a m, terwijl in de navolgende plaatsen a f d e e l i n g e n zijn tot stand gekomen: A m s t e r d a m, L e e u w a r d e n, H a a r l e m, G r o n i n g e n, A r n h e m, V e l p, O o s t e r b e e k en R o z e n d a a l, U t r e c h t, A m e r s f o o r t, Z a a n d a m en Z a a n s t r e e k, B a r n e v e l d.

Bij het ter perse gaan van dit werk ontving de algemeene secretaris een schrijven van het bestuur der 's-Gravenhaagsche Centen-Vereeniging tot steun van behoeftige b l i n d e n, waarbij het aan het hoofdbestuur der vereeniging verzoekt zijne vereeniging op te lossen in eene a f d e e l i n g 's-G r a v e n h a g e, der Ver. tot Verbetering van het Lot der Blinden in Nederland en zijne Koloniën. Deze aanvraag, werd door het hoofdbestuur met welwillendheid ontvangen.

Onder de leden van het hoofdbestuur, die van de oprichting af lid waren, telt de vereeniging nog de heeren M. A. Perk, Prof. Dr. W. M. Gunning, Dr. M. Juda, J. A. Matthes en Dr. Jb. van Geuns. De eerste

is nog van af de oprichting met ijver en toewijding als voorzitter werkzaam, terwijl thans Dr. M. JUDA als vice-voorzitter, de heer W. F. C. DRUIJVESTEIJN als algemeen penningmeester en de heer H. J. LENDERINK als algemeen secretaris fungeeren. De heer M. J. H. VAN LIER, Consul-Generaal der Nederlanden te Parijs is sedert 1882 eerelid van het hoofdbestuur.

Verdere leden van het hoofdbestuur zijn de heeren:

Jhr. Mr. W. VAN EIJSINGA.........	Leeuwarden.
Dr. JB. VAN GEUNS..................	Amsterdam.
Dr. W. M. GUNNING, Em. Hoogl.	's-Gravenhage.
J. A. MATTHES........................	Breukelen.
J. HUDIG	Rotterdam.
Dr. J. A. RÖMER.....................	Leeuwarden.
Mr. F. J. M. A. REEKERS..........	Amsterdam.
JOAN H. SCHMITZ	idem.
P. SMIT Jr.	Rotterdam.
Jhr. Mr. VICTOR DE STUERS........	's-Gravenhage.
Mr. TH. STUART	Amsterdam.
Mr. C. H. VAN TIENHOVEN.........	idem.
Mr. W. S. J. VAN WATERSCHOOT VAN DER GRACHT......................	idem.

De namen der leden van de besturen der afdeelingen, die met zooveel toewijding en energie de blinden in hun moeilijk streven tegemoet treden, mogen in dit werk niet onvermeld blijven. Persoonlijk toch is het mij bekend hoe liefderijk en belangeloos zij de op zich genomen taak vervullen.

Afdeeling „AMSTERDAM."

Dr. M. JUDA, President.
Dr. S. SCHIPPERS, Secretaris.
A. G. JOOSTING BUNK, Penningmeester.

Benevens de dames mevr. de wed. Mr. J. WERTHEIM—BICKER, mej. J. M. J. REESSE en mej. J. J. A. EVERWIJN LANGE.

Afdeeling „LEEUWARDEN."

Jhr. Mr. W. VAN EIJSINGA, Voorzitter.
Dr. J. A. RÖMER, Secretaris-Penningmeester.

Afdeeling „HAARLEM."

Mr. JOH. ENSCHEDÉ, Voorzitter.
Dr. M. J. HENGEVELD Kz., Penningmeester.
Mr. F. WILLEKES MAC DONALD, Secretaris.

Afdeeling „AMERSFOORT."

W. A. VAN DER BOVENKAMP, President.
Dr. H. W. SCHREUDER, Vice-President.
Mej. C. UIJLENBERG, Penningmeesteresse.
Mevr. S. BURGERS-ROLAND HOLST, Secretaresse.
Mej. C. VAN DRIEL, Vice-Penningm. en Vice-Secr.

Afdeeling „ARNHEM."
VELP — ROZENDAAL — OOSTERBEEK.

Baronesse D'AULNIS DE BOUROUÏLL, Presidente.
Mevr. J. S. HUIJSSEN VAN KATTENDIJKE, Secretaresse-Penningmeesteresse.
Mej. H. WITTEWAAL.
Jonkvr. ORTT VAN SCHONAUWEN.
Baronesse VAN BURMANIA—RENGERS, Secretaresse-Penningmeesteresse van de Afd. Velp-Rozendaal.
Mevr. FABIUS—VIS, Velp.
Mevr. BUSCH—ADRIANI, Secretaresse, Oosterbeek.
Dr. J. PIEKEMA, Arts, adviseerend lid, Arnhem.

Afdeeling „UTRECHT."

Dr. H. L. OORT, President.
Prof. Dr. H. SNELLEN, Eere President.
J. VAN PEMBROEK, Penningmeester.
Mej. C. MERKUS, Secretaresse.
Mej. L. BESIER, Hoofd van het Dames-Comité.
Mevr. v. OEVEREN—v. SCHAIK, Plaatsverv. Hoofd.
Prof. Dr. H. SNELLEN Jr., Adviseerend Geneesheer.
Mej. G. v. HETTINGA TROMP, Adviseer. bestuurslid.
Mej. M. DE WIT.

Afdeeling „GRONINGEN."

Jonkvr. C. W. ALBERDA VAN EKENSTEIN, Presidente.
Mevr. H. E. MEES—GOCKINGA, Secretaresse.
Mevr. O. TELLEGEN—TELLEGEN, Penningmeesteresse.

Afdeeling „ZAANDAM EN ZAANSTREEK."

Mr. H. J. C. VAN TIENEN (Burgemeester van Zaandam), Eere-President.
A. B. DIEVENBACH, Zaandam, Voorzitter.
G. PONDMAN Azn, Zaandam, Penningmeester.
Ds. W. J. MANSSEN, Zaandam.
A. M. PELT, Arts, Zaandam, Secretaris.
H. B. STEPHAN, Koog a/d Zaan.
M. A. PELT, Koog a/d. Zaan.
Dr. C. E. v. D. HORST, Zaandijk.
P. M. DUIJVIS, Zaandijk.
Dr. P. C. KORTEWEG, Wormerveer
F. G. v. ASPEREN, Arts, Wormerveer.
H. J. M. SCHOO, Arts, Krommenie.
D. v. LEIJDEN, Krommenie.

Afdeeling „BARNEVELD."

A. W. J. J. BARON VAN NAGELL, Eere-Voorzitter.
Mej. M. HARTOG, Presidente.
Weleerw. Heer BOS (Pastoor), Vice-President.
H. W. RING, Secretaris.
Mevr. VAN OS—HOPSTER, Vice-Secretaresse.
Mej. A. SEELEMAN, Penningmeesteresse.
Mevr. MULDER—MUNNIKE, Bestuurslid.
G. J. BOEVÉ Arts, Adviseerend Geneesheer.

De Vereeniging stelt zich ten doel het lot der blinden te verbeteren, door het bevorderen hunner plaatsing op inrichtingen, die voor hen het meest geschikt zijn, zonder hierbij te letten op godsdienstige gezindten. Ouders die onvermogend zijn om hunne kinderen op inrichtingen te plaatsen, die noch door particuliere hulp, noch door gemeentelijken of kerkelijken steun worden geholpen, worden door de Vereeniging gesteund in het bijeenbrengen der geldelijke bijdragen voor plaatsing.

Ook poogt zij in vele gevallen zorg te dragen voor het kleeding-uitzet en onderhoud er van, terwijl ook door haar getracht wordt de volwassen blinden op de voor hen bestemde inrichting geplaatst te krijgen.

Het is niet altijd eene gemakkelijke taak bij de ouders van een blind kind het denkbeeld te doen wortel schieten, dat door tijdelijk afstand te doen van den kleine, zij hun lieveling eene groote weldaad in de toekomst bewijzen. Meermalen zijn alle overredingskracht en alle toewijding voor het goede doel, dat de bezoekers bij een dergelijk gezin aanwenden tevergeefs. De liefde en gehechtheid der ouders, van de moeder vooral, voor haar ongelukkig kind, is dikwijls sterker dan het gezond verstand, dat hun toch den juisten weg wijst. In de gevallen, dat het laatste de overhand kreeg, hebben zij nimmer berouw daarover gehad; groot is evenwel later hun spijt en zelfverwijt, wanneer het kind volwassen geworden, als een beklagenswaardig schepsel aan rampspoedige verveling ten prooi, tot nietsdoen gedoemd en uit gebrek aan kennis en kundigheden, uren werkeloos en versufd daar neder zit. Zoolang de ongelukkige nog het voorrecht heeft zijne ouders te mogen bezitten, wordt dit leed nog niet op het diepst gevoeld, doch heeft hij dezen verloren en staat de blinde wees alleen, dan voorwaar behoort het niet tot de zeldzaamheden, dat hij bitter uitroept: „Vader en moeder, waarom liet gij mij niets leeren!"

Aan blinden, die niet in eene der bestaande inrichtingen zijn opgenomen, wordt zedelijke en geldelijke steun verleend, het eerste door aanbevelingen te verstrekken tot het ontvangen van werk en door kleine geldelijke ondersteuningen tot aankoop van voor hen noodige en nuttige zaken. Ook tracht de Vereeniging door het bezorgen van lectuur aan de blinden dezen eenige aangename uren te verschaffen. Door het bezoeken van hulpbehoevende blinden, wordt zij bekend met hunne behoeften om daarnaar maatregelen te beramen, welke hun toestand kunnen verbeteren.

Vooral ook wordt veel nuttig werk verricht door eenige leden van het dames-comité met het onderwijs geven aan oudere blinden, die niet in de gelegenheid waren het Braille-schrift te leeren. Mej. J. J. A. EVERWIJN LANGE o. a. bezocht onderscheidene werkinrichtingen in het buitenland, waar zij zich op de hoogte stelde van eenige werkzaamheden, die door de blinden kunnen worden verricht. Deze komen bij haar aan huis en worden nuttig en aangenaam bezig gehouden. Ik verwijs naar de namen van het dames-comité voor werkverschaffing hieronder, welks leden, ieder op hare wijze, de belangen der blinden behartigen. Ook in Utrecht werd in dien geest veel gedaan door de toewijding en ijver van mej. M. R. TER MEULEN, voorheen secretaresse der afdeeling.

Doch vooral en in de eerste plaats is het oog der Vereeniging gericht op hen, die, zooals ik in het begin van dit hoofdstuk zeide, de liefderijke hand noodig hebben om ze te leiden in en bekend te maken met die maatschappij, waarin zij een bescheiden plaats vragen, om de kennis en de kunst op de inrichting van onderwijs met zooveel moeite verkregen, ten eigen bate in practijk te brengen, d. i. productief te maken.

De Vereeniging en haar afdeelingen helpen hen in het vinden van een vruchtbaar veld van werkzaamheid.

Om daarin te slagen hebben de afdeelingen comité's voor werkverschaffing in eigen woning opgericht. Deze zijn in de verschillende plaatsen van ons land met name Amsterdam, Utrecht, Zaanstreek en Arnhem krachtig werkzaam om den blinden de gelegenheid te verschaffen hun arbeid aan de markt te brengen.

Het dames-comité voor werkverschaffing in een stad als Amsterdam, met zijn groot aantal behoeftige blinden, heeft een moeilijke, doch dankbare taak, en al laat het bestek van mijn werk niet toe al de namen te noemen van hen, die in andere plaatsen op gelijke verdienstelijke wijze werkzaam zijn, zoo mogen bij de behandeling van Blindenzorg te Amsterdam de namen dezer werkzame leden niet ontbreken:

Mevr. de Wed. Mr. J. WERTHEIM—BICKER, Pres.-Penningm.
„ MOMMA—DRUIJVESTEIJN, Secretaresse.
Mej. ADRIANI.
„ J. J. A. EVERWIJN LANGE.
„ J. M. J. REESSE.
„ S. WILKENS.
„ A. SCHÖFFER.
„ VALERIE HOOFT.

Ten einde in staat gesteld te worden hun liefdevollen arbeid op eenigszins ruime schaal te kunnen verrichten, worden door de comité's bazars georganiseerd, waarvan de netto opbrengst aan dit streven dienstbaar wordt gemaakt. Een schitterend succes had een poppententoonstelling, gehouden in het begin van 1903 door de afdeeling Amsterdam, onder eere-voorzitterschap van mevrouw P. A. VAN

LEEUWEN—WALLER, terwijl als de ziel dezer organisatie mag genoemd worden mevrouw de wed. J. WERTHEIM—BICKER.

Deze bazars hebben ook nog dit voordeel, dat het werk der blinden meerdere bekendheid krijgt. Reeds een aantal jaren is door het genoemde dames-comité een depôt opgericht van goederen door blinden vervaardigd: dit was een gelukkige gedachte, hierdoor vindt de blinde een goede kans tot afzet der door hem of haar gemaakte goederen en tegelijkertijd maakte dit comité voor werkverschaffing een harer beste blinde werksters zeer gelukkig door haar als depôthoudster aan te stellen.

Ook mag hier de werkzaamheid in den zooeven besproken geest der afdeeling Utrecht niet onbesproken blijven. Het dames-comité van werkverschaffing aldaar, heeft niet stil gezeten. De blinden krijgen geregeld werk in huis, en in de door het comité opgerichte werkplaats, wordt door een ijverigen blinde, die zijn vak gedurende een paar jaren heeft geleerd in het gesticht voor volwassen blinden te Amsterdam, tweemaal 's weeks les gegeven aan andere blinden in het maken van manden, zelfkanten pantoffels, matten en borstelwerk. Hieraan is tevens een winkel verbonden van door blinden gemaakte voorwerpen. Leesbeurten in het ooglijdersgasthuis worden door een aantal dames waargenomen.

Ook wordt door de afdeelingen Arnhem, Zaanstreek en Barneveld op het terrein van werkverschaffing veel nut gesticht.

Met een woord van diepgevoelde erkentelijkheid vermeld ik den krachtigen steun, dien onze Vereeniging in haar werkkring mocht ontvangen, door het besluit van een vermogende blinde, oud-kweekelinge van het Instituut.

Zij toch, overtuigd van den grooten en moeilijken strijd, dien de meeste oud-kweekelingen uit den behoeftigen stand hebben te strijden bij hunne aanvankelijke pogingen om zich staande te houden, stelde onder den naam van Eva-Stichting een fonds ter beschikking, om hieruit, door aankooping van gereedschappen, werktuigen en materialen, als: typewriters, naaimachines enz. enz. hen in de gelegenheid te stellen, te trachten in hun onderhoud te voorzien. Ook worden de musici onder hen, door ruime bijdragen gesteund in de aanschaffing van een instrument, als piano, seraphine orgel, om zich te blijven oefenen en daardoor het geleerde te onderhouden en zich voortdurend verder te bekwamen.

Als een der laatste en nuttigste bemoeiingen der Vereeniging in zake Blindenzorg noem ik de stichting van een Centraal-Magazijn van materialen ten dienste der blinden.

De algemeene secretaris, uit den aard zijner betrekking als directeur van het Blinden-Instituut, zoo van nabij bekend met de nooden en behoeften van den blinden handwerksman, zijn ontslagen leerling, deed in de algemeene vergadering van de Vereeniging in 1902 een voorstel tot de oprichting van bovengenoemd Centraal-Magazijn. Na een breedvoerige toelichting van zijn voorstel, waarin hij vooral het zwaartepunt legde op de groote moeilijkheid, die de blinde ondervond om aan goedkoop en tegelijk degelijk materiaal te komen, werd zijn voorstel met algemeene stemmen aangenomen. Hem toch was zoo herhaaldelijk gebleken, dat de behoeftige blinde, bij een kleine bestelling, zoo duur ter markt moest gaan, waarbij dan nog kwam, dat meermalen de winkelier hem ondeugdelijk materiaal trachtte in de hand te stoppen. De blinde krijgt thans tegen inkoopsprijzen betere en goedkoopere grondstoffen.

In Januari 1903 werd dit Centraal-Magazijn geopend. Op uitnoodiging van het hoofdbestuur der Vereeniging werd het beheer van het Magazijn met groote welwillendheid aanvaard door een dames-comité, bestaande uit: mevr. wed. J. WERTHEIM—BICKER, mej. J. J. A. EVERWIJN LANGE en mej. S. LEVERT, die als penningmeesteresse optrad.

Niet minder krachtig trad de Vereeniging op, toen zij door den algem. secretaris gewezen werd op de noodzakelijkheid, een poging in het werk te stellen om onzen armen misdeelden natuurgenooten in Nederlandsch Oost-Indië de helpende hand toe te steken. Door hem was de aandacht van het publiek gevestigd op den treurigen toestand van blinden aldaar, door het uitgeven van een werkje: „De blinden in onze Koloniën en de middelen tot verbetering van hun toestand". Het aantal blinden, dat volgens betrouwbare gegevens op ± 50,000 geschat kan worden, deed de Vereeniging besluiten pogingen in het werk te stellen uitvoering te geven aan de in genoemd werkje uiteengezette denkbeelden, welke kortelijk hierop neêrkomen: „tracht den toestand te verbeteren, ten eerste door voorkoming van blindheid door meerdere voorziening in oogheelkundige hulp, ten tweede door opvoeding en onderwijs aan blinden.

In de algemeene vergadering van 1900 werden de heeren M. A. PERK, Dr. M. JUDA, J. A. MATTHES en H. J. LENDERINK gemachtigd zich tot eene commissie te vormen en pogingen in het werk te stellen tot het stichten van een afdeeling der Vereeniging in Ned.-Indië.

Deze commissie stelde zich met invloedrijke personen in de Koloniën in verbinding om te geraken tot een voorloopig bestuur dier bedoelde afdeeling. Ook werd door haar een circulaire gericht tot eenige weldadige personen hier te lande met het doel om stoffelijken steun te verkrijgen tot verwezenlijking van het voorgestelde denkbeeld.

Op 24 Februari 1902 kon de secretaris in de algemeene vergadering rapport uitbrengen over de uitvoering der opdracht door bovengenoemde commissie. Dit rapport was vervat in de volgende bewoordingen: „De algemeene secretaris stelde zich met vele personen van naam op Java in verbinding, om te geraken tot de samenstelling van een commissie, die de Vereeniging in de Kolonie rechtstreeks zou vertegenwoordigen. Na herhaalde pogingen en teleurstellingen kwam er een dusdanige commissie tot stand. De kolonel DE FREYTAG, chef van den militairen geneeskundigen dienst te Batavia, die was aangezocht met een aantal andere heeren deze commissie te vormen, vond hiervoor geen tijd, doch beloofde allen steun. Dr. C. H. A. WESTHOFF, die reeds, na een kortstondig verblijf te Batavia, zich te Bandoeng had gevestigd, stond toen krachtig de Vereeniging in haar plannen ter zijde en slaagde door zijn ijver en energie er in met de volgende heeren eene commissie samen te stellen:

Jhr. E. TH. TH. VAN BENTHEM VAN DEN BERGH, Voorzitter.
Dr. C. H. A. WESTHOFF, Onder-Voorzitter.
E. H. CARPENTIER ALTING, Penningmeester.
RADEN ADIPATI SOERIA ATMADJA, J. BOUWENS, C. DEN HAMER, A. E. KERKHOVEN, Leden.
Ds. W. VAN LINGEN, Secretaris.

Middelerwijl was het aan deze commissie gebleken, dat het voor het verkrijgen van voldoenden steun tot instandhouding eener inrichting voor blinden in de Kolonie gewenscht was, meer zelfstandig op te treden en besloot zij zich te vormen tot een bestuur eener „Vereeniging tot verbetering van het lot der Blinden in Ned.-Indië."

De eerste alinea van het artikel 1 harer statuten luidt: „De Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden in Ned. Oost-Indië, opgericht op uitnoodiging en door geldelijken steun der Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden in Nederland en zijne Koloniën, heeft haar zetel te Bandoeng."

Onze Vereeniging kon echter niet nalaten hare bevreemding uit te spreken, dat de aanvankelijke commissie in Ned.-Indië zonder nadere raadpleging van het Bureau in Nederland dezen stap had gedaan. Toch verheugde zij zich, dat door den grooten ijver en de toewijding van genoemde commissie om in den toestand van de blinden in Ned.-Indië verbetering te brengen, de denkbeelden verwezenlijkt waren geworden, het eerst uitgesproken door den heer H. J. LENDERINK in zijn straks genoemd werkje over de blinden in Ned.-Indië. De Vereeniging kan dan ook volkomen instemmen met den wensch, uitgesproken in de „Preanger-Bode" No. 220, 1902: „dat het teere stekje van het blinden-onderwijs van Hollandschen bodem, afkomstig van een krachtigen boom, hier overgeplant moge bloeien en groeien en als een waringin zijn wortels wijd en zijd in den tropischen bodem mag uitspreiden tot heil van vele ongelukkigen."

Dat de Vereeniging ook overtuigd is van de waarheid van het gezonde denkbeeld, dat het beter is te voorkomen dan te genezen, bewijst haar pogen om in de toekomst het aantal blinden, zooveel in menschelijk vermogen is, te beperken door het bij duizendtallen verspreiden van de „Wenken aan ouders bij de geboorte hunner kinderen". Deze wenken worden door vele gemeentebesturen uitgereikt aan hen, die de geboorte van het kind bij den burgerlijken stand aangeven. Het is mij herhaaldelijk gebleken, dat deze maatregel op hoogen prijs werd gesteld en dat velen er hun voordeel mede deden. (Voor degenen, die de wenken zouden wenschen te bezitten, zijn deze gratis te verkrijgen bij den secretaris der bovengenoemde vereeniging, den heer H. J. LENDERINK, Vossiusstraat 56, Amsterdam.) De inhoud, samengesteld door de H.H. Dr. W. M. GUNNING, Oud-Hoogleeraar in de Oogheelkunde aan de Universiteit te Amsterdam en Dr. M. JUDA, directeur van de Inrichting voor Ooglijders, eveneens te Amsterdam, vindt hieronder een plaats:

TER BEHARTIGING.

Wenken aan Ouders bij de geboorte hunner kinderen.

Uitgereikt door de „Vereeniging tot Verbetering van het lot der Blinden, in Nederland en zijne Koloniën",
onder bescherming van H. M. DE KONINGIN-MOEDER.

Dat een kind blind geboren wordt, behoort onder de zeldzaamheden, dat kinderen daarentegen kort na de geboorte hun gezichtsvermogen verliezen, is een zeer menigvuldig voorkomend gevolg van zorgeloosheid, onwetendheid en het opvolgen van ondoordachte en domme raadgevingen.

Men lette daarom op het volgende:

De oogontsteking van pasgeboren kinderen, waardoor volgens de laatste waarnemingen omstreeks tien per honderd gevallen van blindheid ontstaan, is in den regel niet het gevolg zooals velen meenen, van het vatten van koude of het invallen van te sterk licht (hoe schadelijk ook op zichzelf) maar van verontreinigin-

gen met smetstofjes, van de moeder afkomstig en welke tijdens de geboorte het kind besmetten.

Onreinheid en nalatigheid en vooral ook het opvolgen van allerlei raadgevingen, waarmede de omgeving eener kraamvrouw gewoonlijk maar al te bereidvaardig is, werken het ontstaan der ziekte krachtig in de hand, doen haar — eenmaal ontstaan zijnde — verergeren en zijn dikwerf oorzaak, dat de juiste tijd voor eene vruchtbare bestrijding ongebruikt voorbijgaat.

Men zij daarom ernstig gewaarschuwd tegen het opvolgen van dergelijke raadgevingen, hoe welmeenend ook verstrekt en neme voorts de volgende voorzorgen en maatregelen om het ontstaan der ziekte te voorkomen en — is zij eenmaal ontstaan — zoo mogelijk met vrucht te bestrijden:

De oogen der kinderen moeten onmiddellijk na de geboorte met de meeste zorg met boorwater en verbandwatten (bij iederen apotheker voor geringen prijs te verkrijgen) gereinigd en steeds rein gehouden worden. Nooit gebruike men daartoe waschwater, doeken, sponzen, enz., die reeds voor andere doeleinden en vooral niet wanneer zij tot reiniging van de moeder gebruikt zijn.

De personen met de reiniging belast, mogen nimmer de kinderen aanraken zonder hunne handen op de meest zorgvuldige wijze met warm water en zeep gewasschen te hebben.

De lucht in de kraamkamer houde men zoo zuiver mogelijk en verontreinige haar niet door het drogen van linnengoed als anderszins Men stelle de kinderen niet aan te sterk licht en vooral niet rechtstreeks aan het zonlicht bloot en bedenke, dat zij zich daartegen niet door omdraaien van het hoofd kunnen beschutten. Maar men legge ze evenmin in het donker en bedekke vooral het gelaat niet, waardoor het toetreden van frissche lucht belemmerd wordt.

Wanneer men bespeurt dat de oogjes van een pasgeboren kind kenteekenen van ziekte vertoonen, dat zij lichtschuw worden, gedurig tranen en de tranen met slijm vemengd zijn, of wanneer de oogjes des morgens dicht zitten, en de oogleden — vooral het bovenste — gezwollen en ontstoken zijn, moeten de ouders ten spoedigste geneeskundige hulp inroepen, opdat de ziekte, zoo noodig, dadelijk ernstig bestreden kan worden, ten einde de maar al te dikwijls ontstane volkomen blindheid door gepaste middelen en geregelde behandeling te voorkomen.

Bedenkt, dat de ziekte in 1 à 2 dagen tot volslagen en onherstelbare blindheid leiden kan, maar bij tijdige en doelmatige behandeling bijna zonder uitzondering voor volkomen genezing vatbaar is.

Ten slotte nog een woord van dank gebracht aan allen, die, hetzij als lid eener corporatie, of door persoonlijk initiatief, den blinde in zijn moeilijk leven ter zijde staan met zedelijken en stoffelijken steun.

Allen te noemen, die in deze hun beste krachten gaven, is niet mogelijk. Toch wijs ik op de jongst opgerichte „Kolff-Stichting", die op breed opgezette wijze en op gezonde basis de blinden in Nederland door werkverschaffing wil behoeden voor ledigheid en armoede.

In dit werk had ik reeds eerder gelegenheid te wijzen op hetgeen de heer G. J. Kolff tot stand bracht, wiens rechterhand bij zijn arbeid, zijn onmisbare hulp, zijn zuster is, mej. Henriette Kolff, die met geheel haar persoon als het ware leeft voor het verbeteren van het lot der blinden.

Daar waar ik spreek over de „Kolff-Stichting" noem ik gelijktijdig mevr. Kuipers van der Koogh te Lent en mej. Annette van der Crab te 's-Gravenhage, die, gesteund door vele andere dames, de schoone taak door mej. Kolff begonnen, met liefde en toewijding voortzetten.

Gesticht voor Volwassen Blinden. *)

Het hoofddoel, beoogd bij de Stichting die thans zestig jaren bestaan heeft, en welke onder hetzelfde bestuur staat als het Instituut tot Onderwijs van Blinden, was, een inrichting in het leven te roepen, zich aansluitende aan het Instituut en waarin die jonge menschen zouden worden opgenomen die, na volbrachten leertijd in het Instituut, geen tehuis hadden waarheen zij zich konden begeven, verzekerd van die verpleging en verzorging waaraan zij gewoon waren en die zij onmogelijk konden missen.

Na verloop van eenige jaren werden ook zij opgenomen, die het Instituut niet hadden bezocht, doch op lateren leeftijd blind geworden, in den toestand waren geraakt dat zij de toevlucht tot eene instelling van liefdadigheid moesten nemen. Voor dezen is de leeftijd gesteld van 19 tot 30 jaren, om zooveel mogelijk te trachten het Gesticht het karakter van werkinrichting te doen behouden.

Een derde categorie van verpleegden eindelijk bestaat uit die personen, die voor één of 2 jaren worden opgenomen om een bepaald vak, gewoonlijk het mandenmaken te leeren, waarmede zij de hoop voeden om in hun woonplaats in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Het gevolg dezer opneming van elders komende personen, die op meer gevorderden leeftijd zijn, is, dat behalve onderscheid in jaren, groot verschil van intellectueele ontwikkeling onder de bewoners ontstaat. Zij zijn nagenoeg allen uit den arbeidersstand, derhalve gewoon aan handenarbeid en hebben weinig gelegenheid gehad om tot zoodanigen trap van ontwikkeling te komen dat zij vatbaar zijn voor intel-

*) In hoofdzaak ontleend aan een Verslag, uitgebracht door het bestuur.

lectueel genot, of zoo zij dit al zijn, dan voor zeer korte oogenblikken na elkander. Tegenover hen staan de oud-kweekelingen van het Instituut die intellectueel veel hooger staan, daardoor hooger eischen stellen en meer behoefte hebben aan afleiding, terwijl de anderen volmaakt tevreden zijn, indien zij eenigen handenarbeid hebben om zich bezig te houden. Geen wonder dan ook dat jongens en meisjes die op grond van hun leeftijd het Instituut moeten verlaten, slechts noode er toe overgaan, plaatsing in het Gesticht aan te vragen; de overgang is dan ook niet gering. In het Instituut heeft elk uur voor hen zijn bestemming en hebben zij in hun schikking en gretig wordt daarvan gebruik gemaakt, in de eerste plaats door hen, die het geluk hebben een vaste betrekking te hebben van organist. Ook dam- en schaakspelen worden veel beoefend; terwijl de avonden meestal besteed worden met voorlezen door de oud-kweekelingen van het Instituut.

De Braille-bibliotheek te 's-Gravenhage geeft hiervoor de stof; op aanvrage geschiedt telkens toezending van literatuur, welke tegen nieuwe wordt verwisseld zoodra zulks wordt verlangd.

Overdag houden de mannen zich bezig met mandenmaken, de vrouwen met breien en andere hand-

Gesticht voor volwassen Blinden te Amsterdam.

vrijen tijd gelegenheid tot spelen of van gedachten te wisselen met huns gelijken, terwijl in het Gesticht wel de uren voor werken zijn vastgesteld, doch dit werk zelf veel minder afwisseling biedt en zij in hun vrijen tijd slechts omgang hebben met ouderen, die minder ontwikkeld zijn en voor 't meerendeel reeds meerdere jaren in het Gesticht hebben doorgebracht.

Hoofddoel moet derhalve zijn, zooveel mogelijk afwisseling te brengen in hun werkzaamheden, hen te leeren zichzelf bezig te houden en hen daardoor te vrijwaren voor de plaag van v e r v e l i n g.

Een uitstekend middel doet de muziek daarvoor aan de hand. Een orgel en 3 piano's staan ter hunner be-werken; het onderricht op de handnaaimachine gegeven, wordt zeer op prijs gesteld.

Buitengewone ontspanning vinden de verpleegden in het bijwonen van concerten, waartoe de besturen van het Paleis voor Volksvlijt en van het Concertgebouw hen elken winter eenige malen uitnoodigen. Die avonden zijn feestavonden en zelden zijn uitnoodigingen zoo wel besteed of worden zij zoo zeer op prijs gesteld door hen die er van genieten.

Aanvankelijk was het „Gesticht voor volwassen Blinden" een asyl — onder welke benaming het in de eerste verslagen voorkomt, gevestigd in het perceel aan de H e e r e n g r a c h t tegenover de W a r m o e s-

gracht, hetwelk tot voor zeer korten tijd was betrokken door de „Vereeniging tot werkverschaffing aan hulpbehoevende blinden": in Mei 1848 werd het overgebracht naar de Keizersgracht tegenover de Westermarkt, totdat in 1867 de steeds toenemende bevolking de behoefte aan een grooter gebouw deed ontstaan.

Na rijpe overweging o. a. ook van het denkbeeld om de inrichting in een landelijk oord te vestigen, waarvan op grond van administratieve bezwaren is afgezien, werd door het bestuur overgegaan tot den aankoop van het terrein aan de Stadhouderskade, waarop het tegenwoordige gebouw verrees, hetwelk den 3en Augustus 1870 in gebruik genomen werd.

Dit gebouw heeft een breed front met het opschrift in den voorgevel „Gesticht voor volwassen Blinden"; aan beide zijvleugels werden in 1887 brandtrappen aangebracht waarlangs de verpleegden jaarlijks een paar malen het gebouw uitgaan, om met de inrichting derzelve vertrouwd te geraken en de geruststellende zekerheid te verkrijgen dat redding mogelijk is, wanneer brand mocht ontstaan. Beneden is de werkzaal der mannen, een groot in den winter verwarmd lokaal; daarnaast het kantoor van den directeur, vanwaar deze door een glazen deur uitzicht heeft op de werkplaats; voorts de keuken en twee kamers voor den directeur. Deze zien uit op den tuin, door een groot bloemperk in tweeën verdeeld, waarvan een afdeeling bestemd is tot wandelplaats voor de mannen, de andere voor de vrouwen. Aan weerszijden van den tuin zijn de trappen naar de bovenlokalen, met het oog op brandgevaar uitgebouwd; achter die aan de westzijde zijn een hulpwerkplaats, meestal gebruikt als opslagplaats van vervaardigde manden enz. en de mannen-ziekenzaal en badkamer, van welke laatste wekelijks door elk der verpleegden, onder behoorlijk toezicht wordt gebruik gemaakt.

Uit de eetzaal gaat men naar de breizaal waar alle vrouwelijke verpleegden bijeen zijn onder toezicht van de hoofdbreister met een of hare beide assistenten. Onder voortdurend gesprek houden allen zich met breiwerk enz. bezig; de tevreden geest die, op weinige uitzonderingen na, in deze zaal heerscht, levert wel het beste bewijs voor het nut dezer inrichting. Nog treffen wij op deze verdieping aan de slaapkamer van den directeur, de kamer der hoofdbreister, de ziekenzaal der vrouwen en de ontvangkamer, in welke laatste aan de blinden op bepaalde dagen en uren wordt toegestaan, bezoeken te ontvangen van familieleden en vrienden.

Op de 2e verdieping zijn de slaapzaal voor de vrouwen en die voor de mannen, elk met daaraan grenzende waschkamer, beide ruim en helder, voorzien van een kachel, waarvan echter slechts bij hevige koude wordt gebruik gemaakt. Op elke zaal slaapt een beambte om toezicht te houden en hulp te kunnen verleenen wanneer die vereischt mocht worden.

Op de gang van beide verdiepingen bevindt zich een deur welke steeds wordt gesloten gehouden ter afscheiding der mannen- en vrouwenafdeeling; zooals gezegd is, zijn voor beide afdeelingen afzonderlijke trappen.

Door het toenmalige bestuur, bestaande uit de heeren: D. D. Büchler, Mr. J. J. Holtzman, N. J. Pook van Baggen, G. J. Boissevain, Hoogleeraar Dr. J. van Geuns en Dr. H. van Beeck Vollenhoven, werd tot directeur der Inrichting benoemd de heer L. Fernhout, die in 1889 opgevolgd werd door den tegenwoordigen directeur, den heer H. L. J. M. van Ishoven.

Het bestuur bestaat thans uit de heeren: Mr. C. H. van Tienhoven, Voorzitter; Jhr. Mr. W. G. Dedel, Secretaris, mr. H. P. van Heukelom, Penningmeester, Jhr. mr. C. J. den Tex, Prof. C. H. Kuhn en M. C. Calkoen.

De Vereeniging tot Werkverschaffing aan Hulpbehoevende Blinden te Amsterdam.

Zeer zegenrijk werkt ook de vereeniging bovengenoemd, daar deze aan 150 blinden, in haar inrichting werkzaam, een uitkeering kan verschaffen en hen daardoor, zij het dan ook op bescheidene wijze, voor broodsgebrek vrijwaart.

Groot zijn de zorgen van de bestuurders dezer werkverschaffing om voort te kunnen gaan met de uitkeering van loonen, doch zij houden goeden moed en zijn immer verheugd, wanneer zij vernemen, dat de bezoekers der Inrichting daarvan zulk een goeden indruk medenemen en vooral wanneer zij bespeuren, dat de blinden zelf zich in haar op hun gemak gevoelen en te midden van hun lotgenooten veel van de zorgen en de verdrietelijkheden des levens vergeten.

Want het is en blijft het hoofddoel, dezen armen misdeelden een tehuis te bereiden, waarin zij onttrokken zijn aan de dreigende verveling en aan de dikwerf ongezonde atmospheer hunner woningen.

Denk u eens in, welk een verschil. Hier een blind geworden werkman, vader van een talrijk gezin, in diepe neerslachtigheid nederzittende in zijn stoel, den ganschen dag getuige van het lijden van vrouw en kinderen om hem heen, genoodzaakt een armzalig kamertje in één der achterbuurten te bewonen en dáár, dezelfde man genoodzaakt elken morgen zich los te rukken uit zijn zwaarmoedigheid, de wandeling te maken naar de inrichting, daar den ganschen dag bezig te zijn en dagelijks voedsel te ontvangen voor zijn geest,

niet het minst door goede lectuur, om dan de vreugde te smaken aan het einde der week zijn, zij het dan ook bescheiden, weekloon te ontvangen.

Als één voorbeeld uit velen hoe droevig het dikwijls is gesteld, het volgende:

Nog niet zoo langen tijd geleden kon men, door de straten van Amsterdam gaande, een treurig schouwspel gadeslaan. Een vrouw sedert lange jaren blind, liep daar rond met een kind in de armen en geleid door een meisje van dertien jaren. Een ander kind, moeders rok vasthoudende, volgde. En zoo trok deze arme moeder met haar kroost rond, dikwijls bij het guurste weder en zocht het medelijden der menschen op te wekken door het zingen van liedjes. En meen nu niet dat deze vrouw een slechte vrouw was of een bedelares van beroep. O, neen! Elken avond keerde de droevige optocht terug naar een zeer onaanzienlijk slopje, waar het opgehaalde geld ter hand werd gesteld aan vader, ook blind, vroeger een werkman op een ijzergieterij en in zijn werk door een ongeluk blind geworden.

Door een welwillende werd de vrouw opmerkzaam gemaakt op het bestaan dezer inrichting en haar den raad gegeven zich voor een plaatsing daarop aan te melden. Nu, daartegen was geen bezwaar, mits er een plaats open kwam. Maar nu kwam het andere bezwaar, nl. het geringe weekloon, voor een vrouw slechts twee gulden vijf en twintig cents bedragende. Haar vorig bedrijf als liedjeszangster bracht haar meer op en wat het zwaarst is moet het zwaarst wegen. Zoo kwam de arme vrouw voor een moeilijke vraag te staan. Maar... het goede behield de overhand. Er kwam een plaats open en zij deed haar intrede in de werkzaal der vrouwen.

Het spreekt vanzelf, dat de armoede in het gezin nu niet minder was. Alleen was er een einde gemaakt aan het treurig beroep van straatzangeres, dat de vrouw bekleed had. Doch er werd iets op gevonden. Ook de man meldde zich aan voor een plaatsing en ofschoon hij geruimen tijd moest wachten, ook alweer een gevolg van financieele nood, die niet toelaat dat het aantal van honderd en vijftig blinden overschreden wordt, ofschoon er altijd velen zich aanmelden boven dat getal, toch kwam er ook voor hem een plaats open en nu waren de grootste moeilijkheden overwonnen. Het loon van den man ad drie gulden vijf en zeventig, gevoegd bij dat van de vrouw, vormde te zamen een weekloon van zes gulden en er was een einde gemaakt aan den diep treurigen toestand van dit gezin. Het vroegere geleidstertje der blinde moeder zorgt nu voor het huishouden en de verzorging der beide andere kinderen, en vader en moeder behooren tot de trouwe bezoekers der inrichting.

Gebouw van de „Vereeniging tot Werkverschaffing aan behoeftige blinden" te Amsterdam.

Aandoenlijk is het hun dankbaarheid te zien, die zich zoo in alles uitspreekt, niet het minst in den lust om zich in te spannen en allerlei zaken te leeren, die

voor blinden zoo nuttig zijn. En een bezoek aan hun woning vervult ons hart met blijdschap en geeft ons moed voort te gaan op den door ons ingeslagen weg en ons te beijveren altijd weder nieuwe middelen te beramen om het benoodigde voor het voortbestaan onzer instelling bij elkander te krijgen.

De Inrichting is gevestigd in de Plantage Middenlaan 64 en bevat in de eerste plaats het voorgebouw, waarin o.a. het magazijn gevestigd is. In dat magazijn is steeds een geschikt persoon aanwezig, belast met den verkoop der door de blinden vervaardigde goederen en ook van andere zaken, daarmede in verband staande.

Achter het magazijn bevindt zich de tuin, omgeven door een veranda, waarin bij goed weder de blinde vrouwen haar arbeid verrichten. Met die veranda is verbonden de vrouwenzaal, een ruim hoog vertrek, waarin op het oogenblik een 32-tal vrouwen van allerlei leeftijd, onder toezicht eener volkomen voor haar taak berekende juffrouw werkzaam zijn.

Een orgel, een geschenk van eenige stadgenooten, geeft gelegenheid gedurende den arbeid een zeer gewenschte afleiding te verschaffen en het is voor de blinde arbeidsters een groot genoegen allerlei liederen te zingen, begeleid door het spel van een der mannelijke blinden, die, dank zij zijn opleiding aan het Blinden-Instituut en zijne talenten, hiertoe volkomen berekend is.

Het is werkelijk bewonderenswaardig te zien, welke schoone handwerken de blinde vrouwen en meisjes vervaardigen.

De groote werkzaal voor de mannen bevindt zich achter de vrouwenzaal. Er heerscht hierin een groote bedrijvigheid en ieder van de honderd en tien hier aanwezige blinden houdt zich onledig met dien arbeid, waarvoor hij het meest geschikt is.

Een veertigtal mandenmakers verrichten hier hun werk; rietvlechters en biezenmatters, pantoffelvlechters en schoenmakers, mattennaaiers en borstelmakers zijn hier ijverig bezig, terwijl zij, die geen dier bedrijven verstaan, aan het werk gesteld zijn als vervaardigers van vuurmakers.

Ook in de mannenzaal bevindt zich een orgel, dat door een blinden organist bespeeld wordt en dient tot begeleiding van het gemeenschappelijk gezang.

Elken dag na het koffiedrinken, wordt er gedurende een uur het een of ander voorgelezen, eerst uit de courant en daarna uit een geschikt boek: — een genotvol uurtje voor de van zooveel genot verstokenen.

Aan de blinden, die zulks wenschen wordt ook gelegenheid gegeven het lezen en schrijven te leeren. Daartoe is aan de Inrichting verbonden een leeskamer, waarin een oude leermeester het oudere Moon-schrift en een jongere het nieuwere Braille-schrift onderwijst. Aardig is het te zien hoe de gewezen werklieden met hun ruwe, vereelte vingeren zich nog de grootste moeite getroosten zich het fijne Braille-schrift eigen te maken. Voorts is er steeds gelegenheid boeken in leen mede naar huis te nemen. Deze worden grootendeels betrokken uit de Nederl. Blinden-Bibliotheek te 's-Gravenhage, voor een kleiner deel uit een eigen in wording zijnd bibliotheekje, waartoe verscheidene dames haar welwillende medewerking verleenen.

Het spreekt vanzelf, dat zich gevallen kunnen voordoen, dat blinden, die gedurende een reeks van jaren trouw de Inrichting bezocht hebben, door ouderdoms- of lichaamsgebreken niet meer komen kunnen. Zij blijven dan in dit geval een invalidenloon ontvangen.

Het tegenwoordig bestuur bestaat uit de heeren:

J. Schwartz, Voorzitter.
Mr. H. Oyens, Vice-Voorzitter.
G. D. Crommelin, Penningmeester.
Mr. L. M. de Jong Schouwenburg, Secretaris.
Mr. P. J. Hooft Graafland.
Tyo H. van Eeghen.
Mr. E. J. Everwijn Lange Jr.
Jhr. Mr. L. H. J. F. van Bevervoorden tot Oldemeule.
Mr. Jb. Bierens de Haan.
C. Exel, Directeur.

Werkinrichting voor hulpbehoevende blinden te 's-Gravenhage.

Deze Werkinrichting werd in Januari 1866 door de dames, Jonkvr. Adele Susette en Jeanne van der Heim opgericht, met A. Taal van Scheveningen als werkbaas aan het hoofd. Men begon met vier blinden, waarvan nu nog één in leven en aan de inrichting werkzaam is. In 1869 trad Taal als werkbaas af en werd zijn plaats ingenomen door den heer H. van Straten uit Hoorn; in dien tijd was het aantal blinden geklommen tot 15. In 1883 ging door overlijden der freules van der Heim, de inrichting in handen over van een bestuur. In 1890, bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan, werd de heer H. van Straten door het bestuur benoemd tot directeur, welke betrekking hij na 10 jaren (1900) om gezondheidsredenen moest vaarwel zeggen. De opvolgende directeur, de heer H. Brunings, trad als zoodanig op in Januari 1900 en staat tot heden nog aan het hoofd der inrichting, waar thans 32 blinden werkzaam zijn.

Onder de vele nuttige inrichtingen in ons vaderland die zorgen voor de stoffelijke en geestelijke belangen der blinden, neemt ook de 's-Gravenhaagsche Werkinrichting een eereplaats in.

Het bestuur bestaat uit de heeren:

J. E. N. Baron Schimmelpenninck v. d. Oye, Voorzitter.
N. van Vliet.
W. A. Schroot.
Jhr. V. J. G. Beelaerts van Blokland, Penningmeester.
Dr. J. M. Bouvin.
Mr. W. K. F. P. Graaf v. Bylandt.

Centenvereeniging ten behoeve der hulpbehoevende blinden te 's-Gravenhage.

Deze vereeniging werd een zestal jaren geleden te 's-Gravenhage opgericht door den heer J. H. Ekering, Bibliothecaris van de Nederlandsche Blinden-Bibliotheek. Zij had tot doel de hulpbehoevende blinden in den Haag met alle middelen die haar ten dienste stonden, te helpen en te steunen. Hier deelde zij brandstoffen, daar voedsel en kleederen uit; ook zorgde zij voor uitrusting en onderhoud van kleederen voor jeugdige kinderen uit den Haag en Scheveningen, die een der inrichtingen, voor onderwijs van blinden bestemd, gingen bezoeken. Vooral maakten de dames, leden van het bestuur, zich verdienstelijk door het bezoeken der blinden in hunne woning, om door een bemoedigend woord of door het voorlezen van onderhoudende boeken ze op te beuren en een ontspanning te bezorgen.

Deze Centenvereeniging heeft zich nu opgelost in een afdeeling „'s-Gravenhage" van de Vereeniging tot Verbetering van het Lot der Blinden in Nederland en zijne Koloniën. Door deze aaneensluiting hoopt zij, steeds vooruitstrevende in de goede richting, meer en meer nuttig werkzaam te zijn voor hare misdeelde stadgenooten. Het bestuur bestaat uit den heer

J. H. Ekering, Voorzitter.
Mej. E. Cremer, Secretaresse.
Mej. C. de Man, Penningmeesteresse.

Vereeniging tot ondersteuning en zedelijke ontwikkeling van hulpbehoevende blinden, gevestigd te Utrecht, Achter St. Pieter.

Behalve de Werkverschaffing aan blinden onder het bestuur der afdeeling Utrecht van de „Vereeniging tot verbetering van het Lot der Blinden" bestaat aldaar nog de Werkinrichting voor Blinden, Achter St. Pieter No. 10. Hierover het volgende:

De Vereeniging tot ondersteuning en zedelijke ontwikkeling van Hulpbehoevende Blinden te Utrecht, bestond 22 October ll. acht en dertig jaar. Zij is een toevluchtsoord voor dezulken, die het ongeluk hebben het zintuig „het gezicht" te missen.

Het zijn personen, die door werken in hunne behoeften wenschen te voorzien en niet gerekend willen worden tot hen, die in ledigheid, onder het een of ander voorwendsel van handel drijven, het medelijden hunner medeburgers trachten op te wekken. Hoe welgemeend een aldus geschonken gave ook zij, een ieder zal toestemmen, dat die niet bevorderlijk kan zijn aan het zedelijk welzijn dergenen, die ze ontvangen.

De in de Inrichting werkzaam zijnde blinden, 51 in getal, behoorende tot verschillende geloofsbelijdenissen, onder wie velen met een talrijk huisgezin, voorzien door hun arbeid ten deele in hunne levensbehoeften en vinden, dagelijks te zamen arbeidende, onder elkander troost, kracht en moed op hun moeilijk levenspad. Het bewustzijn van door eigen arbeid hun brood te genieten, doet hen opgewekt en tevreden zijn. Vele, zeer vele zijn de kosten voor de Inrichting benoodigd, en moeilijk is het daarin steeds te voorzien. De uitgaven aan arbeidsloon en ziekengeld hebben bedragen over 1902 *f* 14,868.06½, welk bedrag, daar er jaarlijks slechts op ± *f* 9,000.— aan vaste bijdragen is te rekenen, op de opbrengst na der verkochte goederen, geheel door liefdegaven moet worden verkregen.

De voorwaarden tot opname van blinden, bij voldoende ruimte, zijn: een verklaring van heeren doctoren van het Nederl. gasthuis voor ooglijders aangaande hun lichaamsgestel en een bewijs van zedelijk gedrag. Het bestuur bestaat uit de heeren:

Ds. J. C. Verhoeff, Voorzitter.
J. Jac. Koch, Secretaris.
A. P. van der Vlugt, Penningmeester.
Jhr. J. J. van Asch van Wijck.
Mr. M. W. L. S. Bilderdijk.
R. Diks.
Mr. F. J. C. Verhoeff.
Mr. J. Hooft Graafland.
C. E. J. de Bordes.
Jhr. Mr. D. L. Rutgers van Rozenburg.
W. J. F. Pieters, Directeur.

Werkinrichting voor blinden en bijna blinden, Van-Wijckskade 4, Utrecht.

Deze inrichting heeft haar ontstaan te danken aan een vroegeren onderwijzer, Hendrik Dokter, die door sterken achteruitgang van zijn gezichtsvermogen, genoodzaakt was zijn ontslag te nemen en zich wendde

tot de algemeen bekende ,,Vereeniging tot ondersteuning en zedelijke ontwikkeling van hulpbehoevende blinden."

Hij is toen aan de werkinrichting van deze vereeniging geplaatst, waar hij spoedig wegens slecht gedrag werd ontslagen.

De werkplaats der inrichting te Rotterdam.

Einde November 1897 heeft hij zich gewend tot den heer Jacob Duyvis en heeft, door dezen ondersteund, enkele ongelukkigen aan het werk gezet bij hem aan huis, wat echter weinig afdoende was. De bestaande groote werkinrichting nam om financieele redenen geen ongelukkigen meer aan.

Einde Juli 1898 is toen het lokaal Van Wyckskade 4 door den heer Jacob Duyvis gehuurd en tot werkplaats ingericht, waarna het drie weken later door 16 werklieden werd betrokken, die òf totaal blind òf zeer slecht van gezicht waren. Tot half Augustus 1902 werkte men daar rustig voort.

Dat zulk een werkinrichting geen gunstige resultaten kan opleveren, is natuurlijk, doch de kosten waren ten laatste van dien aard, dat de toestand onhoudbaar werd, en het gedrag van den directeur, die weer in al zijn vroegere fouten verviel, zoo slecht, dat zijn ontslag onvermijdelijk was.

De heer Duyvis, ontmoedigd door de groote teleurstelling, wenschte de zaak niet verder voort te zetten, waartoe zijn hooge leeftijd zeker wel het zijne zal hebben bijgedragen.

De gezamenlijke werklieden hebben toen de zaak verder voortgezet, onder leiding van hun mede-arbeider, terwijl de heer Duyvis nog de huur en de kosten der boekhouding voor hen betaalde. Tot voor korten tijd werkten zij zoo voort met 13 personen, waarvan er nu kort geleden twee zijn ontslagen. Voor de blinden in Utrecht zou het een zegen zijn, zoo de energieke, milddadige grijsaard, die op verstandige wijze zooveel leed verzachtte, nog vele jaren gespaard bleef.

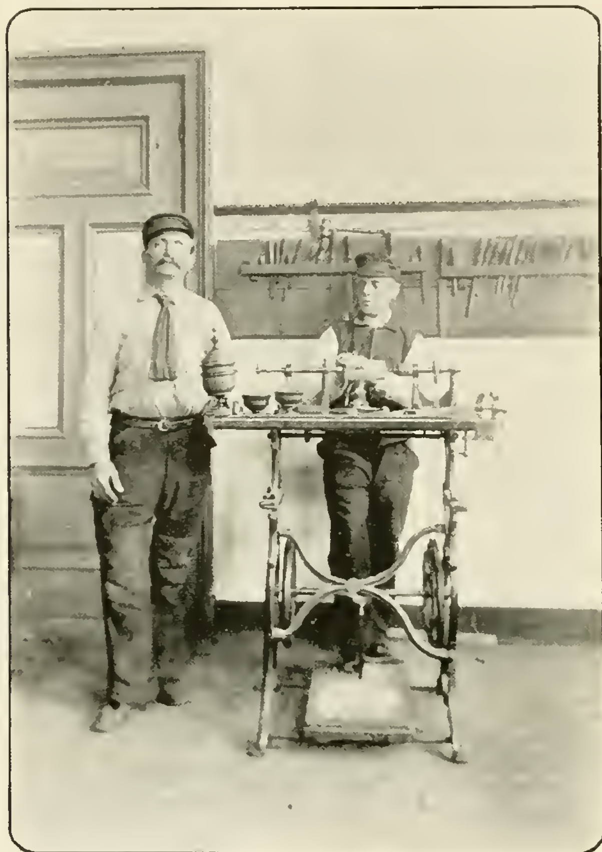
Werkinrichting voor hulpbehoevende blinden aan de Van-der-Duijnstraat te Rotterdam.

Deze werkinrichting is opgericht in September 1858 en heeft ten doel blinden gelegenheid te geven, door eigen arbeid, zooveel mogelijk in hunne behoeften te voorzien. Zij staat open voor blinden van alle gezindten, zonder dat zij evenwel haar christelijk, protestantsch karakter mag verloochenen.

Opname van blinden buiten Rotterdam geschiedt na voorafgaand geneeskundig onderzoek en tegen vergoeding van *f* 5.— per week voor verpleegkosten.

In de inrichting zijn opgenomen 19 verpleegden, terwijl 60 blinden, die niet in staat zijn om te werken, aan huis worden bedeeld en 55 mannen en vrouwen aan de inrichting komen om te werken. Deze arbeid bestaat voor de mannen in het matten van stoelen, het

vervaardigen van vloermatten in elke gewenschte afmeting, het maken van borstels enz., zoomede van bosjes hout voor keuken- en kachelgebruik; voor de vrouwen in het breien van kousen en sokken voor het stedelijk ziekenhuis en andere inrichtingen. Een der blinden, blind geboren, heeft groote vaardigheid in het

Een blindgeborene aan de draaibank in de werkinrichting te Rotterdam.

draaien van voorwerpen uit hout, als tabakspotten, tobbetjes voor kluwen breikatoen en soortgelijke voorwerpen. Zooals de plaat aangeeft staat zijn helper en leerling hem ter zijde.

Op de school wordt geregeld onderwijs gegeven in het lezen, het prikschrift (schrijven) en in het rekenen volgens een daarvoor vervaardigd rekenbord, dat de leerlingen in staat stelt tellingen en deelingen met groote vlugheid uit te rekenen.

Het bestuur bestaat uit de heeren:

M. Wijt Cz., Voorzitter.
I. van der Brug, Secretaris.
J. J. L. Mees, Penningmeester.
B. H Metzuij.
H. J. Meerkamp van Embden.
H. C. Voorhoeve J.A.Cz.
Dr. J. H. de Haas, Consulteerend Oogarts.
J. H van 't Hoff, Heelmeester.

Centenvereeniging ten behoeve der hulpbehoevende blinden te Rotterdam.

Deze vereeniging is opgericht met het doel om de stoffelijke belangen der hulpbehoevende blinden te Rotterdam, in welk opzicht voor haar ook daartoe de weg geopend is, te behartigen.

Men tracht dit doel te bereiken door: *a*. Verzamelaars en verzamelaarsters voor de vereeniging te werven, die hunne ontvangen gelden bij het bestuur storten; *b*. het plaatsen van busjes bij hen, die zulks verlangen, voor hetzelfde doel.

Ieder die minstens 1 cent per week bijdraagt is lid der vereeniging, zonder eenig onderscheid van geloofsbelijdenis.

De werkkring der vereeniging is: hulpbehoevende blinden in gangen en op zolderkamertjes op te sporen, hen te ondersteunen met hetgeen noodig blijkt en door huisbezoek in voorkomende omstandigheden de noodige hulp te verleenen. De gewone onderstand bestaat in brood, brandstof en tegemoetkoming in de huishuur.

Van alle, door deze vereeniging ondersteund wordende blinden, zijn er wel velen werkzaam in de „Werkinrichting voor Hulpbehoevende Blinden" aan de Van-der-Duynstraat aldaar, doch alleen de verpleegden, inwonende in dat gesticht, worden aldaar geheel verzorgd en zijn dus niet onder de blinden van deze vereeniging inbegrepen.

Als vereeniging bestaat er, daar beider werkkring geheel van elkander verschilt, geen gemeenschap met genoemde werkinrichting, doch waar het 't welzijn der blinden geldt, wordt door beide vereenigingen gezamenlijk de hand aan den ploeg geslagen.

Reeds 34 jaren is de vereeniging werkzaam in het belang der hulpbehoevende blinden.

Het vorig verslag der vereeniging gaf aan, dat er waren bedeeld 132 personen. Daarvan waren er 2 opgenomen in de werkinrichting voor blinden te Utrecht, 2 in het R. K. Armenhuis, 1 in het lidmatenhuis der N. H. Gemeente, terwijl 3 ons door den dood ontvielen; terwijl daarentegen weer verschillende personen zijn aangenomen ter ondersteuning.

Het getal bedeelden bestaat nu uit 137 personen, zijnde 54 mannen en 83 vrouwen; daarvan zijn: 81 Ned. Herv., 3 Roomsch-Katholiek, 12 Evang. Luthersch, 4 Gereformeerd, 4 Israëliet en 1 Fransch Gereformeerd.

Per week ontvangen 90 blinden twee brooden, 32 drie, 9 vier; een zestal krijgen om verschillende redenen geen brood, doch daarvoor een geldelijke uitkeering. Totaal 312 brooden per week of 16224 per jaar.

Voorts ontvangen 68 blinden een tegemoetkoming in de huishuur, n.l. 46 *f* 1.—, 13 *f* 2.—, 1 *f* 2.40, 2 *f* 1.50, 6 *f* 0.50 per maand. Niet te veel, maar alweer duizend gulden per jaar.

De buitengewone ondersteuning in den winter bestond wederom in 4 H.L. steenkolen en ½ of 1 H.L. aardappelen voor ieder gezin. Bovendien ontvingen zij met de Kerstdagen ieder 1 K.G. rundvleesch en vet.

En op den jaardag onzer Koningin kregen zij — n i e t s, omdat einde Juli de kas van den penningmeester — l e d i g was.

Als bijzondere ondersteuning is nog te vermelden, dat sommigen zijn geholpen aan schoeisel, anderen een warm kleedingstuk of een deken is gegeven, enz. waardoor in dringende behoeften is voorzien.

De ontvangsten bedroegen het vorig jaar *f* 4957.25, met een saldo van *f* 668.63½ en dit jaar *f* 4,653.47½ met een saldo van *f* 489.13½, waaronder *f* 599.58 van de werklieden der fabriek „Feyenoord."

Het bestuur bestaat uit de heeren:

W. A. Genneken, Voorzitter.
M. Iburg, Secretaris.
P. N. Storm, Penningmeester.
M. L. Kraan, 2e Voorzitter.
P. J. van der Burg, 2e Secretaris.
J. F. Storm.

De Werkinrichting voor Zeeuwsche Blinden te Middelburg.

Deze vereeniging is in 1863 opgericht met het doel zooveel mogelijk alle blinden in Zeeland in eene werkinrichting op te nemen en hen nuttigen arbeid te laten verrichten, waardoor velen aan de bedelarij worden onttrokken.

De arbeid die verricht wordt, bestaat voor de mannen in: mattenvlechten, mandenmaken en stoelenmatten, terwijl de vrouwen zich met breiwerk bezighouden. De mannen werken dagelijks in de werkplaats der inrichting, enkele vrouwen breien tehuis. Er zijn gemiddeld twaalf mannen in de werkplaats bezig.

Bij de oprichting ontving de vereeniging een huis, voor het doel geschikt gemaakt, ten geschenke en zij genoot steeds den noodigen steun, om aan het doel der oprichting te beantwoorden.

De vereeniging is voor het eerst erkend bij Kon. Besluit van 17 Juni 1865, No. 61; hare statuten zijn te vinden in de Staatscourant van dit jaar, alleen gewijzigd wat art. 17 betreft, bij de latere erkenning van 27 Juli 1894, No. 34.

Het bestuur bestaat uit zeven personen, gekozen uit de oprichters. Voorzitter is de heer W. J. J. Koole, terwijl de heer J. F. H. Best de functie van Secretaris waarneemt.

Hiermede is de Blindenzorg in N e d e r l a n d voldoende behandeld.

Blindenzorg in Ned. Oost-Indië.

Aanleiding tot het in het werk stellen van pogingen om den toestand der b l i n d e n in onze K o l o n i ë n te v e r b e t e r e n, vond schrijver van dit werk in de berichten, die tot hem kwamen van vertrouwbare personen, die door Ned.Oost-Indië reizende, zich van den treurigen staat hadden overtuigd. Een leven in volslagen o n k u n d e, l u i h e i d en d o o d e l i j k e v e r v e l i n g, dat tot alle o n d e u g d e n leidde was hun lot. Ook trof mij, toen ik mij tot taak stelde in deze te doen wat in mijn vermogen lag, hun groot aantal. Over dit aantal schreef ik o. m. in mijne brochure „de blinden in de Koloniën en de middelen ter verbetering van hun toestand" het volgende:

Het aantal blinden in de K o l o n i ë n is slechts bij benadering te schatten, daar in de binnenlanden nog een aantal gevallen zullen aangetroffen worden, die niet onder een bepaald cijfer te brengen zijn. Alle mededeelingen, die ik op mijn verzoek van HH. medici, die op een praktijk van vele jaren in Ned.-Indië kunnen wijzen, mocht ontvangen, stemmen hierin overeen, dat het aantal blinden aldaar z e e r g r o o t moet zijn.

Raadpleegt men de aanteekeningen en rapporten, uitgebracht door verschillende geneesheeren in het Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië, dan blijkt ook daaruit dat hun aantal zeer aanzienlijk is.

Van Dr. C. L. van der Burg, die gedurende vijf en twintig jaren in Ned.-Indië werkzaam was, vindt men belangrijke aanteekeningen en rapporten over de behandeling der ooglijders in het Groot Militair Hospitaal te Weltevreden en over een groot aantal andere patiënten.

Deze zijn te vinden in deel XII, blz. 33, 145 en 309, en deel XIII, blz. 466.

Uit die aanteekeningen blijkt, dat hij alleen onder inlandsche soldaten jaarlijks **600—750** ooglijders behandelde, waaronder alleen aan conjunctivitis **350—450**.

Zeker is het, dat veler gezichtsvermogen ten gronde gaat aan de gevolgen van conjunctivitis neonatorum, maar niet minder aan die van trachoom en purulente conjunctivitis op lateren leeftijd.

Dr. L. Steiner publiceerde in deel XXXVI van genoemd tijdschrift (1896) op blz. 32, **3104** waargenomen oogziekten over 3 jaren, met **738** operaties. Op die studie kwam wel een kritiek van Dr. J. H. Kessler (id. blz. 312) welke evenwel aan de betrouwbaarheid der cijfers niets afdoet en die Dr. Steiner in deel XXXVII, blz. 70 weerlegde. Ook schreef Dr. Steiner nog in 1894, dat van de door hem onderzochte blinden hoogstens 20 procent ook bij zorgzame behandeling hun gezichtsvermogen zouden hebben verloren, en dat bij **minstens 80 procent** het treurig resultaat te wijten is aan het verwaarloozen der ziekten en aan

het bijna totale gebrek aan geneeskundige hulp voor inlandsche ooglijders op Java.

Blijkens het Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië, deel XXXVIII afl. 3, behandelde Dr. BERVOETS in 1895: **955**, in 1896: **716** en in 1897: **698** gevallen van oogziekte.

Dr. STEINER komt tot het resultaat dat één per mille der bevolking blind is ten gevolge van oogontsteking door de blennorrhoea neonatorum.

Deze statistiek is wel voor Soerabaja opgemaakt, doch Dr. C. L. v. d. BURG bovengenoemd, meent, dat die verhouding ook van toepassing is voor geheel Java.

Indien wij alzoo dezen maatstaf op de bevolking van Ned.-Indië 34.000.000 toepassen, dan zou men komen tot een aantal van pl. m. **30.000** blinden enkel aan blennorrhoea neonatorum.

Daar evenwel in de centra de oogontsteking door de blennorrhoea neonatorum meer zal voorkomen dan in de binnenlanden, zoo is dit cijfer m. i. voor die gevallen van blindheid te hoog, en kan dit tot **20.000** terug gebracht worden. Voeg hierbij de vele gevallen van blindheid door trachoom, purulente conjunctivitis, en de gevallen van blindheid, ontstaan ten gevolge van ziekten, als pokken, hersenziekte, diphteritis enz., dan is het cijfer **50.000** blinden op Java en de buitenbezittingen niet te hoog.

Door Dr. STEINER is in 1894 voor het eerst bekend gemaakt, dat alleen in Soerabaja minstens **670** blinde inlanders zijn, alzoo bijna **6** maal meer dan op een gelijk aantal inwoners van Europa.

Dr. BERVOETS gelooft, dat in de binnenlanden de verhoudingen nog ongunstiger zijn.

Velen, die ik raadpleegde, noemden mij een nog hooger cijfer.

Ter vergelijking met eenige staten van Europa voeg ik hierbij de volgende statistiek van 1887.

Duitschland.........	47.—	mill.	inw.	38,000	blinden.
Oostenrijk—Hong.	41.—	,,	,,	29,000	,,
Zwitserland	2.8	,,	,,	2,100	,,
Nederland	**4.2**	,,	,,	**3.400**	,,
Denemarken	2.05	,,	,,	1,400	,,
Zweden & Noorw.	6.575	,,	,,	4.900	,,
Rusland	87.—	,,	,,	150,000	,,

Bij de tienjaarlijksche volkstelling in Nederland waren enkele onnauwkeurigheden ten opzichte van het invullen der telkaarten aan te wijzen. bijv. van **140** blinden in de werkinrichting te Amsterdam werkzaam, werden slechts **52** op de telkaarten gevonden. In Utrecht waren **34** blinden meer dan de volkstelling aangaf. (Zie hoofdstuk „Oorzaken der blindheid," enz.)

Het groot aantal blinden in Rusland is toe te schrijven aan: *a*. het klimaat, *b*. misbruik van alcohol door de ouders, en *c*. het gemis van schoorsteenen bij nog vele bewoners van het platteland en tevens aan het gebrek aan toezicht en zorg.

Algiers had in 1886 bij eene bevolking van 3.817,000 inwoners **1336** blinde kinderen van 1 tot 21 jaar en **5330** volwassen blinden.

Naar dezen maatstaf, in verband gebracht met het hoogere procent ooglijders in de Oostersche staten, is het cijfer van **50.000** voor Ned.-Indië aangegeven, niet overdreven.

Algiers heeft 1 blinde op de 600 inwoners. Ned.-Indië zou dus naar Algiers berekend **50.000** blinden tellen.

Frankrijk heeft op eene bevolking van 38 millioen **32.056** blinden. Onder deze zijn **2548** blinden onder de 21 jaar, dus 8 procent.

Van die **2548** blinden is ⅛ niet vatbaar voor onderwijs, zoodat er **2230** overblijven, die ontwikkeld en onderwezen zouden kunnen worden.

Indien men voor Ned.-Indië het getal der blinden stelt op **50,000**, dan zou men, in aanmerking nemende het zooveel grooter aantal geboorten dan in Frankrijk, het cijfer der blinden beneden de 21 jaar kunnen schatten op ± **10.000**, d. i. alzoo, berekend naar Algiers, 20 procent.

Stel nu voor Ned.-Indië $^1/_5$ ongeschikt voor intellectueele ontwikkeling, zoo blijven er **8000**, niet ouder dan 21 jaar over, die verspreid over Ned.-Indië voor onderwijs en opvoeding vatbaar zijn.

Het aantal Europeanen en van de met hen gelijkgestelden berekend op 80.000 te zamen geeft, indien men een gunstig cijfer, d. i. **1** op **1000** aanneemt, **80** blinden.

Volgens de statistiek van **1895** bedraagt het aantal Europeanen en de met hen gelijkgestelden **63315**, terwijl het leger **15911** Europeanen telde. De Japanners, die thans met de Europeanen zijn gelijkgesteld, worden hier niet mede gerekend. Eveneens liet ik buiten berekening het betrekkelijk groot aantal blinde kinderen van bemiddelde Chineezen, die, hoewel niet tot de gelijkgestelden behoorende, toch voor onderwijs in aanmerking zouden komen.

Gelukkig is dit aantal niet groot, het is evenwel niet buiten gesloten, dat ik dit cijfer te gunstig heb genomen, hetgeen ik intusschen niet hoop.

Het aantal blinde kinderen van met Europeanen gelijkgestelden, in vergelijking met het aantal der eerste categorie, is aanzienlijk grooter. Voeg hierbij de velen, die aan een menigmaal zeer beperkt gezichtsvermogen lijden, dat hen ongeschikt maakt de scholen met vrucht te bezoeken, dan is de oprichting van een Inrichting tot Onderwijs en opvoeding voor blinde kinderen van Europeanen en van daarmede gelijkgestelden een dringende eisch.

Mijns inziens, kan veel leniging in hun meestal treu-

rig lot gebracht worden, door verstandelijke ontwikkeling aan den eenen kant, en door ontwikkeling van het vermogen, in het produceeren van handenarbeid (beoefenen der voor hen geschikte handwerken) aan den anderen kant.

Om allengs tot een beteren toestand te geraken gaf ik als eersten stap in die richting te doen in overweging:

Het stichten in de Koloniën van:

a. Een inrichting voor Opvoeding en Onderwijs aan blinde kinderen van Europeanen en daarmede gelijkgestelden van alle gezindten.

Het bestek van dit werk laat niet toe de organisatie dezer inrichting en de navolgende, zooals ik mij die voorstelde, hier op te nemen; men vindt deze op blz. 10, 11, 12 en volgende in „de Blinden in de Koloniën," enz.

Blinde kinderen van Europeanen en daarmede gelijkgestelden zouden naar Holland gezonden kunnen worden, om aldaar onderwijs te genieten. Het bestuur van het Instituut tot onderwijs van blinden te Amsterdam heeft zelfs te Batavia, Padang en Paramaribo een correspondent, wiens bemiddeling hiertoe ingeroepen kan worden. Het aantal evenwel van hen, die daarvan gebruik maakten, was tot heden zeer gering; de oorzaak hiervan schijnt te zijn, dat de meeste ouders er noode toe overgaan zich voor vele jaren van hun kind te scheiden. Ook zijn er, die in Holland weinig of geen familiebanden meer hebben, die iets voor het kind gevoelen, terwijl tegen de vele bezwaren van een reis naar Europa door een blind kind opgezien wordt. Ook kunnen de Europeanen of de daarmede gelijkgestelden uit den kleinen ambtenaarsstand veelal de kosten daaraan verbonden, bezwaarlijk dragen.

b. Een tweede inrichting of leerschool voor blinden, ten dienste van kinderen van inlanders.

Deze school worde op hoogst eenvoudigen voet ingericht. De vakken van onderwijs bepalen zich hier uitsluitend tot het lezen, schrijven en het meest elementaire rekenen, terwijl het onderwijs in de handwerken op den voorgrond treedt.

Daar bij het onderwijs aan het inlandsche kind de volkstaal als voermiddel zal dienen gebruikt te worden, zullen aan deze school eenige onderwijzers, gevormd aan de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers op Java, aangewezen zijn.

Deze hebben zich evenwel vertrouwd te maken met het blindenschrift, hetgeen hun door het hoofd van de inrichting in enkele dagen geleerd wordt.

Deze school zij een internaat en behoort kosteloos te zijn.

Voor deze categorie van blinde kinderen die leeren schrijven, kan ook de zegenrijke vinding van Louis Braille een weldaad worden. Het is hier niet de plaats dit schrift dat uit combinatiën van zes punten „in reliëf" bestaat, te verklaren. Genoeg zij het, dat met de kennis van dit schrift het lezen van nuttige boeken, die in Braille-schrift voor de blinden bestaan, mogelijk wordt, en daardoor de geestelijke, zedelijke en verstandelijke ontwikkeling zeer wordt bevorderd. Daar dezelfde lettertypen in het Maleisch gebruikt worden als in het Nederlandsch, kan onmiddellijk naar hetzelfde alphabet in de Maleische taal elk werk in Braille-schrift uit de hand geprikt of op de pers gedrukt worden.

Het Braille-schrift (de bekende zes punten) kan beschikken over ruim 60 teekens; door combinatie van teekens is dat aantal te verhoogen.

Welk een geluk voor den blinden inlander zou het zijn, zoo hij in zijn eigen schrift troost en opbeuring zou kunnen vinden, evenals onze Nederlandsche blinden die vinden, o. a. in de Evangeliën van Johannes en Lukas, welke in hun eigen tastbaar schrift door het Ned. Bijbelgenootschap verkrijgbaar zijn gesteld.

Welk een zegen voor den blinden inlander, zoo hij door de hulp van zijn meer gelukkige ziende natuurgenooten allerlei kan lezen, dat hem tot leering en aangename ontspanning kan dienen.

Welk een uitgestrekt veld ligt open voor dankbaren arbeid! Met hoeveel zelfvoldoening kunnen op dit gebied de zendelingen, godsdienstleeraren van alle gezindten en de onderwijzers vruchtbaar werkzaam zijn.

De door den minister van Koloniën op voordracht van den inspecteur van het lager onderwijs, den heer J. C. Fabius, jaarlijks uit te zenden onderwijzers naar Ned.-Indië, kunnen, zooals ik reeds opmerkte, veel er toe bijdragen door het aanleeren van het Braille-schrift. Dank breng ik den heer J. C. Fabius voor zijne sympathie in deze belangrijke zaak, daar ik reeds het genoegen had op zijne aanbeveling een onderwijzer, die naar Indië vertrok, op de hoogte te kunnen stellen van het lezen, schrijven en rekenen in Braille. Met veel belangstelling en ambitie maakte deze onderwijzer, de heer P. L. Amerom, zich eigen met dit zoo belangrijk deel van het blinden-onderwijs.

Ik blijf mij gaarne aanbevelen meerdere onderwijzers, die naar Indië uitgezonden worden, met dit deel van het blinden-onderwijs bekend te maken.

c. Werkinrichtingen,

daar in de eerste plaats de inlander zeer gemakkelijk de handwerken, als vlechtwerk en mandenwerk, aanleert, terwijl in de tweede plaats een verbazende overvloed van weinig kostbaar mate-

riaal te zijner beschikking is; zulk een inrichting zou minder behoeven te kosten.

Als een bewijs dat werkinrichtingen voor blinden in Ned.-Indië levensvatbaarheid kunnen hebben, haal ik het volgende uit het jaarverslag van 1898 van den geneesheer-zendeling Dr. Bervoets aan:

„Een goed hulpmiddel voor de evangelisatie is de werkinrichting midden in den tuin van het ziekenhuis, tevens een allereerste proeve van een hoogst eenvoudige blinden-inrichting. Behalve een 5 à 7-tal blinden, werken daar ook de zwakke, doch niet bedlegerige zieken; dáár komen vele patiënten onder rustigen arbeid, op ongezochte wijze, in nadere aanraking met ons Christen-personeel; daar leert men elkaar nader kennen en worden gesprekken van beslissenden invloed aangeknoopt.

„Wij hebben intusschen goeden moed opgedaan, om onze proefneming aangaande de levensvatbaarheid eener blinden-inrichting voor Javanen met kracht voort te zetten. Er zijn reeds eenige blinden, die met zeer weinige hulp een mandje of een mat kunnen vlechten; methode en uitvoering blijken in de bevatting van blinde Javanen te liggen en voor de vervaardigde producten hebben wij aftrek gevonden; wij laten n.l. hoofdzakelijk z.g. sorteermandjes maken, die bij den koffieoogst en verdere bewerking der koffie gebruikt worden. Een met ons bevriend administrateur eener naburige koffieonderneming laat al de noodige mandjes, jaarlijks 8 à 900 stuks bij ons maken. De uitgaven worden gedekt door de ontvangsten, en men hoopt zelfs bij verdere uitbreiding van dezen tak een klein batig saldo te kunnen overhouden. Wellicht zal dit onderdeel van ons werk in de toekomst van zeer grooten zegen blijken te zijn.

Voorloopige maatregelen, die reeds eenige verbetering in den tegenwoordigen toestand zouden kunnen aanbrengen:

a. De Regeering overwege welwillend of het geneeskundig staatstoezicht in Ned.-Indië een onderzoek zou kunnen instellen naar het aantal gevallen van blindheid en naar de oorzaken er van.

Met dankbaarheid deel ik mede, dat de Regeering in de Preanger-Regentschappen een onderzoek naar het aantal blinden liet instellen. Het cijfer beliep ruim 4000.

b. Ook zou reeds een flinke stap in de goede richting gedaan zijn, zoo de Regeering evenals in Rusland nog kort geleden geschiedde, een zeker aantal inlandsche ambulante oogartsen (Dokters-Djawa) de verschillende gewesten van Java en buitenbezittingen deed bereizen om daar de aan oogziekten lijdenden op te zoeken, en waar hulp en genezing aan te brengen viel, deze te verleenen.

In 1897 namen zelfs in Rusland vrijwilligers o.a. uit Denemarken een bekend geneeskundige, Dr. C. M. Norman-Hansen, deel aan de mobiele occulisten-kolonne, om bij te dragen tot het menschlievend werk, het welzijn der blinden.

De Dokters-Djawa, die zich speciaal bij voorkeur gewijd hadden aan oogheelkunde, zouden na afloop hunner studie aan de school te Batavia, teruggekeerd binnen het gewest vanwaar zij afkomstig zijn, hierbij goede diensten bewijzen.

De Regeering heeft thans (1903) een tiental Dokters-Djawa in opleiding tot oogarts naar Bandoeng gezonden, om onder den directeur der opleidingsschool, Dr. Westhoff, hunne verdere studie te volbrengen.

Opmerking. Van groot gewicht is, dat de inlandsche vroedvrouwen bekend zijn met de eerste behandeling van het zieke oog bij den jonggeborene, daar een groot aantal kinderen hun gezichtsvermogen verliezen door de blennorrhoea neonatorum. Kort na de geboorte ontstaat menigmaal een slijmachtige aandoening van het oog, en zoo dan niet dadelijk geneeskundige hulp wordt ingeroepen, is veelal het oogje onherroepelijk verloren. Zeer gewenscht ware het, dat aan deze vroedvrouwen evenals in Duitschland, de wettelijke verplichting werd opgelegd, onmiddellijk bij ontsteking, geneeskundige hulp in te roepen. De verwoesting door die ziekte is zeer groot.

In 1895 bedroeg aan het Blinden-Instituut te München het procent blindgewordenen tengevolge der blennorrhoea 41.6 procent. Door prof. Stieler, oogarts aan het Instituut te München, is van 1876 tot 1896 elk jaar een statistiek opgemaakt en verkreeg hij in doorsnede 33 procent.

De directeur dr. Mecker te Düren bij Keulen, constateert, dat van de 36.000 blinden in inrichtingen in Duitschland opgenomen, **15.000** door deze ziekte het licht der oogen verloren.

Directeur Entlicher te Weenen vond 17 procent zijner leerlingen blind tengevolge der blennorrhoea.

Het percentage aan het Instituut te Amsterdam is door betere geneeskundige hulp van 27.7 procent in 1876 gedaald tot $12^{6}/_{7}$ procent in 1896.

Een der voornaamste factoren om tot eene verbetering van den toestand van den blinde in Ned.-Indië te geraken, is de allereerste opvoeding van het jeugdige blinde kind in zijne omgeving.

Als bewijs van medewerking der Regeering om tot verbetering te komen, is op haar last mijn werkje: „Voorschrift en Wenken bij de eerste opvoeding van het blinde kind" en „Wenken ter voorkoming van blindheid", in een zevental inlandsche talen vertaald en gedrukt op 's lands drukkerij, in de Koloniën verspreid.

Z. Exc. de oud-minister van Koloniën, J .T. Cremer, betuigde mij zijn hooge instemming en waardeering voor het aan Z. Exc. medegedeelde streven om verbetering te brengen in het lot der blinden in de Koloniën, door de middelen, die onderwijs en opvoeding aan de hand geven. Toen ik eenigen tijd later de eer had Z. Exc. een uitgewerkt plan te mogen aanbieden, werd ik opnieuw versterkt in mijne overtuiging, sympathie voor deze belangrijke zaak bij Z. Exc. te vinden.

Ook spreek ik met vertrouwen op deze plaats mijne meening uit, dat Z. Exc. A. W. F. Idenburg, minister van Koloniën van harte toejuicht alles wat er gedaan wordt om het veelvuldig voorkomen der blindheid met doeltreffende middelen te bestrijden.

De heeren M. A. Perk, voorzitter, Dr. M. Juda, vice-president en W. F. C. Druijvesteijn, thesaurier der Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden in Nederland en zijne Koloniën, onder bescherming van H. M. de Koningin-Moeder, die met mij, als algemeen secretaris, het Bureau vormden, deden aan de Algem. Vergadering een voorstel tot het nemen van maatregelen ter krachtige bevordering van de belangen der blinden in onze Koloniën.

Met algemeene stemmen en onder betuiging van groote ingenomenheid, werd het Bureau machtiging verleend de noodige stappen te doen ter bereiking van het in het belangrijke voorstel uitgedrukte doel.

Veel is er, sedert de brochure, waaruit ik zooeven een paar aanhalingen deed, het licht zag, tot stand gekomen, en wanneer men de volgende regelen zal lezen wat er door de commissie in Ned. Oost-Indië reeds is verricht, dan kan de blinde in het moederland dankbaar zijn, dat zijn lotgenoot in verre gewesten een betere toekomst tegemoet gaat, en evenals hij eenmaal de vruchten van arbeid en kennis zal plukken.

In de maand Juli 1901 ontving het hoofdbestuur der Vereeniging tot Verbetering van het lot der blinden in Nederland en zijne Koloniën een schrijven uit Ned.-Indië, meldende dat op 26 April 1901 bijeen waren gekomen de heeren Jhr. E. Th. Th. van Benthem van den Bergh, Resident der Preanger-Regentschappen, Dr. C. H. A. Westhoff, praktizeerend Arts en Oogheelkundige en Ds. W. van Lingen, Predikant bij de Protestantsche Gemeente, allen woonachtig te Bandoeng. Deze heeren hadden vooraf kennis genomen van het schrijven, door de vereeniging in Nederland gericht tot Kolonel De Freytag, Chef van den Geneeskundigen Dienst te Batavia, met verzoek eene commissie samen te stellen uit eenige notabele ingezetenen, die reeds waren aangezocht daarin zitting te nemen. Kolonel De Freytag had evenwel verzocht of de heer Dr. Westhoff die taak op zich wilde nemen, daar hij meende, dat zulk een commissie tot contrôle van het onderwijs en het beheer der gelden beter te Bandoeng gevestigd zou zijn, te meer daar het de bedoeling der Vereeniging te Amsterdam was hem, den heer Westhoff van deze commissie deel te doen uitmaken. In deze bijeenkomst werd daarop besloten de Vereeniging in Nederland den hartelijken dank te betuigen voor haar edel streven.

Op deze bijeenkomst werd eene Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden in Ned. Oost-Indië opgericht, welke met het oog op den verren afstand zelfstandig zou optreden. Op 28 Mei traden tot leden der commissie toe de heeren: E. H. Carpentier Alting, Notaris te Bandoeng, J. Bouwens, Chef der tweede afdeeling Westerlijnen Staatsspoor, C. den Hamer, Inspecteur van het inlandsch onderwijs, A. E. Kerkhoven, Erfpachter en Raden Adipati Soeria Atmadja, Regent van Soemedang.

In deze vergadering werden de statuten vastgesteld en besloten de aandacht op het streven der Vereeniging te vestigen, met het doel zedelijken en geldelijken steun te ontvangen alsmede het instellen van een onderzoek naar het aantal blinde Europeesche kinderen.

Op 28 Juli 1902 werd hierop het eerste jaarverslag uitgebracht, dat aanvangt met de geschiedenis van de totstandkoming dezer Vereeniging. Na medegedeeld te hebben, dat in de algemeene vergadering van de vereeniging in Nederland (Februari 1900) op initiatief van den heer H. J. Lenderink het besluit was genomen tot het stichten van eene inrichting voor onderwijs en opvoeding van blinde kinderen in Ned. Oost-Indië, bespreekt het verslag de vorming van het bestuur der Vereeniging, de verhouding tot de Moederlandsche Vereeniging, om daarna over te gaan tot de oprichting van het Blinden-Instituut, dat op den 16en September 1901 te Bandoeng op bescheiden voet met vier leerlingen werd geopend, onder leiding van den heer J. W. van der Zanden, eersten onderwijzer aan het Blinden-Instituut te Amsterdam. Verder behandelt het de reeds verkregen resultaten en zegt daarvan, dat deze zeer bevredigend zijn; dat de leerlingen reeds Braille schrijven en lezen, terwijl een der leerlingen reeds duidelijk schrijft op het Guldberg-schrijftoestel, dat hem in staat stelt met de zienden te correspondeeren. Schrijver dezes had het genoegen van dien blinde een brief te ontvangen, waarin hij zijn dankbaarheid betuigt voor de zegeningen, die hij thans geniet van de Inrichting waar hij geplaatst werd.

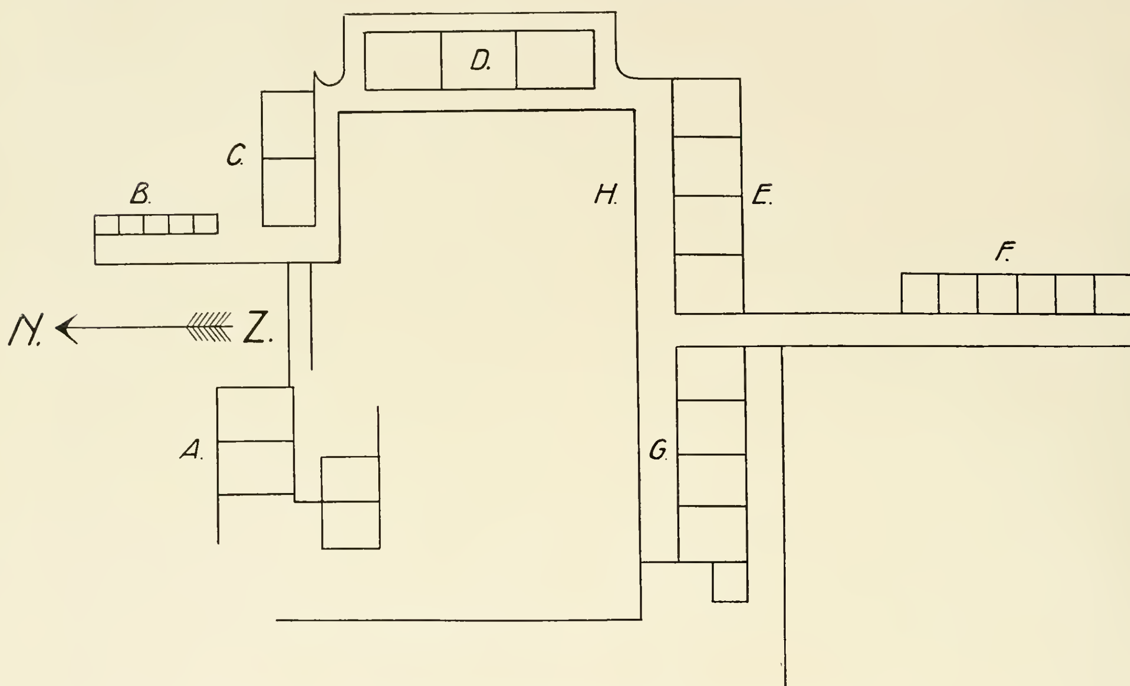
Na opnoeming van het personeel bespreekt het verslag de werkinrichting voor blinde inlanders en vreemde oosterlingen en maakt met dankbaarheid melding van den stoffelijken steun, door bemiddeling van den algemeenen secretaris der Vereeniging in het Moederland voor deze inrichting ontvangen.

De Werkinrichting zal in hoofdzaak natuurlijk plaatselijk nut stichten. Blijkt zij te voldoen, dan stelt het bestuur, zoo zegt het verslag, zich intusschen voor, om indien de geldmiddelen zulks toestaan, ook elders in Nederl.-Indië dergelijke inrichtingen in het leven te roepen.

Het bestuur getroostte zich veel moeite om op alle daartoe in aanmerking komende plaatsen in Ned.-Indië geschikte correspondenten aan te stellen; dit aantal bedraagt thans reeds veertig.

eele enquête worden ingesteld om de vele blinde kinderen die in Ned.-Indië van Europeeschen landaard zijn, op te sporen. Van de geneeskundigen, die eerst per missieve gevraagd werden, hadden slechts weinigen een antwoord ingezonden.

Dit kort overzicht kan niet geëindigd worden, zonder het droevige feit mede te deelen van het treurig verlies, dat de jeugdige Vereeniging leed door het plotseling overlijden van den directeur, den heer J. W. VAN DER ZANDEN op 9 Juli 1902, die door de Vereeniging

PLATTEGROND VAN HET BLINDEN-INSTITUUT TE BANDOENG.
a. Directeurswoning *b.* Bijgebouwen. *c.* Twee groote leeszalen. *d.* Drie groote slaapzalen. *e.* Vier slaapzalen. *f.* Bijgebouwen. *g.* Directeurs-woning en linnenkamer. *h.* groot binnenplein.

De kas-verantwoording over het eerste boekjaar van 1 Juli 1901 tot ultimo Juni 1902, wijst in ontvangsten en uitgaven aan *f* 13,768.15. Eenige dames in Djokdja, Pekalonga, enz. o. a. mej. E. BOUSQUET, mevr. KUYPER VAN HARPEN geb. DOCTERS VAN LEEUWEN, enz. houden zich bezig met het overbrengen van lectuur in Braille-schrift, terwijl weder andere, met name mej. ADÈLE WESTHOFF, de kinderen komen voorlezen. Dr. WESTHOFF meldde mij in een zijner brieven, dat nu het denkbeeld van Blindenzorg in de Koloniën er langzamerhand inkomt, de sympathie voor de zaak steeds grooter wordt. Door den chef van den geneeskundigen dienst zal nu op verzoek van het bestuur eene offici-

te Amsterdam was uitgezonden. Door bestuurderen van het Instituut te Bandoeng, werd de heer LENDERINK hiervan onmiddellijk telegrafisch in kennis gesteld, met het dringend verzoek hen te helpen door een opvolger te zenden. Deze was zoo gelukkig dien te vinden in den heer W. MOLENAAR, eveneens onderwijzer aan het Instituut te Amsterdam, die reeds in October 1902 naar Bandoeng vertrok.

Al mag de vereeniging in Ned.-Indië thans in geen ander verband staan tot die in Nederland als die eener zuster, zoo blijf ik mij zooveel mogelijk beijveren om in het belang van het onderwijs leermiddelen enz. te zenden, daartoe als privaat persoon in staat gesteld

door den stoffelijken steun van eenige weldadige personen.

De vereeniging in Ned.-Indië, die zich in de twee eerste jaren had moeten behelpen met onvoldoende localiteiten voor huisvesting en onderwijs kon, toen zij zag, dat de aanvankelijke pogingen met succès waren bekroond, een nieuw ruim en doelmatig ingericht gebouw betrekken. Hierbij voeg ik een afbeelding van den plattegrond van het nieuwe gebouw, waarin het Blinden-Instituut is gevestigd. Onder veel sympathie en belangstelling o.a. van een groot aantal autoriteiten, werd het nieuwe Instituut op 24 Juli 1903 geopend, waarbij de voorzitter van het bestuur, Dr. Westhoff, in warme bewoordingen hulde bracht aan hem, die in Nederland het initiatief tot de oprichting er van had genomen, en door wiens krachtige medewerking men reeds zoo spoedig de verbetering van het lot der blinden in N. O.-Indië kon ter harte nemen.

De inrichting van het gebouw kan men duidelijk op bijgaanden plattegrond zien aangegeven. Vermelding verdient nog dat langs het geheele gebouw omloopende galerijen zijn aangebracht. Het is een genot voor de kinderen na de werkzaamheden zich zoo in de vrije natuur te kunnen bewegen, daar het gebouw te midden van een prachtigen tuin ligt. Van uit de directeurswoning heeft men een schoon uitzicht op de bergen. De blinden-werkinrichting is nu ook geopend.

Dergelijke inrichtingen achtte ik steeds van veel belang voor de Koloniën, daar juist de blinde inlander in de eerste plaats bezigheid moet hebben, wil hij niet tot allerlei ondeugden vervallen. Ik was dan ook zeer verheugd, toen ik op 29 December 1903 van den directeur W. Molenaar onder meer, het verblijdend bericht ontving, dat de inlandsche hoofden, na zich overtuigd te hebben van welk groot nut de werkinrichting is, een aantal inlanders er heen hebben gezonden. Onder anderen 35 uit Tjiandjoer terwijl een niet gering aantal uit Soemedang en Soerakarta zou komen. Moge dit zoo voortgaan en het Gouvernement zijn steun niet onthouden, waardoor thans het blijvend bestaan dier inrichting verzekerd is, en een mijner zoo lang en warm gekoesterde wenschen in vervulling gekomen.

Vereenigingen of Bonden van blinden (Blindenbonden).

Met de ontwikkeling van het blindenwezen, door de steeds voortschrijdende verstandelijke vorming der blinden in de instituten voor opvoeding en onderwijs, kon het niet uitblijven, dat zij, die zich reeds als lotgenooten tot elkander aangetrokken gevoelden, zich nauwer aaneensloten en den band van vriendschap, die reeds op de onderscheidene inrichtingen gevormd was, enger en hechter toehaalden.

Door onderlinge bijeenkomsten te bevorderen trachtten zij, bezield door eenzelfde begeerte, namelijk „het verkrijgen van een zelfstandig bestaan", maatregelen te treffen en middelen te beramen om daartoe op wettige wijze te geraken.

In Duitschland zijn eenige blindenbonden ontstaan; alle dateeren uit de laatste tijden en zijn gevormd uit enkel blinden; eenigen er van laten als werkende leden zienden toe, maar de meesten sluiten de laatsten als zoodanig uit, onder dien verstande evenwel, dat zij uit een goed begrepen en trouwens gerechtvaardigd belang als ondersteunende medeleden mogen worden toegelaten.

Het bestuur der blindenbonden is eveneens in handen van blinden, en het is volstrekt geen uitzondering, wanneer de leiding van die bonden uitstekend is, alhoewel van den anderen kant in het buitenland moeilijkheden in dergelijke bonden zijn ontstaan, die tot eene ontbinding hebben geleid.

Onder de oudste dier bonden kan die van Berlijn gerekend worden, welke door den Dom-organist Franz in het leven geroepen werd en zich tot hoofddoel stelde „Eigen Hulp."

Een tweede belangrijke bond is de in 1886 in België gevormde „Fédération des aveugles belges", die een ver strekkend doel beoogde en dan ook reeds veel bereikt heeft.

Vooral zijn de vereenigingen van blinden der Rijnprovincie flink georganiseerd, hoewel hier een ziende het patronaat over de vereenigingen in afzonderlijke steden op zich genomen heeft.

De voornaamste vier steden zijn: Aken, Barmen, Crefeld en Elberfeld.

Deze vereenigingen, alle uit blinden bestaande, doch onder leiding van een districts-vertegenwoordiger uit de vereeniging tot verbetering van het lot der blinden in de Rijnprovincie, een weldadigheids-instelling, die in 1886 werd opgericht, komen maandelijks bijeen. In deze vergaderingen worden de middelen tot meerdere werkverschaffing besproken; onderhoudende en leerrijke voordrachten worden gehouden, muziekuitvoeringen vinden plaats. De op zich zelf staande blinden worden krachtig ondersteund.

Ook in Hamburg bestaat sedert 1872 een blindenbond, die door den hoofdonderwijzer Pick gesticht werd. Deze bond staat met het instituut in nauw verband; de leden zijn allen volwassen blinden. Elke maand wordt onder voorzitterschap van den directeur een vergadering gehouden; deze beheert tevens de aan den bond behoorende kassen. Het doel van dien bond is het verbeteren van elkanders stoffelijke belangen en het bevorderen van kameraadschappelijken omgang.

Dit doel wordt bereikt door: 1°. gezellige bijeenkomsten; 2°. elkander inlichtingen en adressen te bezorgen voor het verkrijgen van werk; 3°. de aan den bond toebehoorende ondersteunings- en ziekenkassen.

De ondersteuningskas heeft tot doel: *a*. de ondersteuning van blinden, die in staat zijn een beroep of handwerk uit te oefenen; *b*. het verstrekken van een voorschot; *c*. ondersteuning door giften of geschenken.

Tot dit laatste behooren de 100 Mark (*f* 60.—), die bij den dood van een der leden wordt uitbetaald, het zoogenaamde begrafenisgeld. Het kapitaal wordt gevormd door bijdragen en beloopt circa 9000 Mark.

De ziekenkas betaalt aan hare deelnemers tegen een entrée van 2.40 Mark en een maandelijksche bijdrage van 1 Mark een wekelijksch ziekengeld van 12 Mark voor de eerste 13 weken en van 6 Mark voor de volgende weken der ziekte.

Ook in ons land openbaarde zich onder blinden het verlangen zich op voorbeeld van het buitenland nauwer aaneen te sluiten, welk verlangen tot uitvoering kwam door de oprichting van den Nederlandschen Blindenbond.

Deze Vereeniging is opgericht 27 Mei 1895 en gevestigd te 's-Gravenhage. Het bestuur bestond toen uit de heeren V. E. VAN THIENEN, Delft, voorzitter, G. J. KOLFF, den Haag, secretaris en G. J. KUIJTENBROUWER, Zeist, penningmeester.

Het doel is o. a. het vormen van een vriendschappelijken band tusschen de leden onderling, die zich wederkeerig verbinden elkander met raad en daad bij te staan en in het algemeen alles te doen wat op wettelijke wijze de belangen der blinden bevorderlijk kan zijn.

Zij heeft een informatie-bureau, dat zooveel mogelijk alle inlichtingen verschaft, die den blinde van dienst kunnen zijn, en bezit een eigen orgaan in Braille-schrift, uitsluitend gewijd aan de bespreking van de belangen der blinden, terwijl ieder lid gehouden is van alles wat hem voor blinden belangrijk voorkomt, onverwijld aan den secretaris kennis te geven.

Thans is een bibliotheek van muziek in Braille gevestigd te Delft, met den heer V. E. VAN THIENEN als directeur.

Jaarlijks wordt door de leden onderling een samenkomst gehouden „de Bondsdag", waarop blinden uit de verschillende oorden des lands bijeen komen tot bespreking hunner belangen en hernieuwing der vriendschapsbetrekkingen.

Den 6en April 1899 is door dezen bond een stichting in 't leven geroepen, welke den naam draagt van „Blindenstichting" en ook te 's-Gravenhage is gevestigd. Het schoone doel dezer stichting is stoffelijke hulp te verleenen aan steun behoevende blinden, zonder onderscheid, mits zij ter goeder naam bekend staan.

Haar helpende hand komt ten goede aan die blinden, die den leeftijd van vijftig jaren hebben bereikt, door hen in het genot te stellen eener jaarlijksche bijdrage. Ook verstrekt zij aan anderen voorschotten, hetzij renteloos, hetzij tegen zeer lage rente, voor het beginnen van een kleinen handel, den aankoop van een benoodigd instrument, het aanschaffen van grondstoffen en gereedschappen, enz. ter beoordeeling der commissie van beheer. De leden van den Nederlandschen Blindenbond hebben bij de uitkeeringen den voorrang.

Dat deze stichting velen ten zegen is, blijkt wel uit de opgave in het laatste jaarverslag, waar wij vermeld vinden, dat de commissie van beheer thans aan 30 blinden een vaste jaarlijksche bijdrage kan verschaffen. Uit de voorschotkas werden in den loop van haar bestaan, aan 39 blinden een bedrag van *f* 4002.— aan voorschotten verleend.

Het tegenwoordig bestuur bestaat uit de heeren: N. M. SCHILD te 's-Gravenhage, voorzitter, G. J. OORT te Haarlem, secretaris, en V. E. VAN THIENEN te Delft, penningmeester.

Krachtig werd de „Blinden-Stichting" gesteund door de opbrengst van een bazar, die in Mei 1902 te Rotterdam werd gehouden, onder bescherming van mevr. 's JACOB, echtgenoote van den Burgemeester. Dit groote succès (een opbrengst van *f* 12440.—) is vooral te danken aan een comité van dames met mej. C. COKART als presidente en mevr. J. ZWARTENDIJK als penningmeesteresse.

Ook maakte de voorzitter herhaaldelijk door het houden van lezingen op verschillende plaatsen in ons land propaganda voor deze werkelijk schoone instelling.

Als commissarissen fungeeren thans de heeren: N. M. SCHILD, voorzitter, J. H. EKERING, secretaris, Jhr. H. M. DE KOCK, penningmeester, J. D. CARRIÈRE, allen te 's-Gravenhage, en H. J. LENDERINK te Amsterdam.

Nederlandsche Blinden-Bibliotheek.

Een der blinden, die zich in de harten zijner lotgenooten een eereplaats heeft verworven door zijn krachtige en onvermoeide werkzaamheid voor hunne geestelijke ontwikkeling is de heer G. J. KOLFF, de stichter der Nederlandsche Blinden-Bibliotheek, opgericht in 1888, gevestigd te 's-Gravenhage.

Het aantal boeken, dat deze bibliotheek bevat bedraagt ± 5000, het aantal titels ± 1600. Jaarlijks vermeerdert deze collectie met ± 300 deelen.

De bibliothecaris, de heer J. H. EKERING, Sundastraat 32, verschaft allen de gewenschte inlichtingen om van de bibliotheek gebruik te maken.

Het strekt zeker ons Nederland tot eere, dat het de meest uitgebreide bibliotheek voor blinden bezit.

Wederom past een woord van dank aan onze Nederlandsche vrouwen, die zoo krachtig tot den bloei van de Nederlandsche Blinden-Bibliotheek bijdroegen, door zoovele werken in Braille-schrift te copiëeren.

Sinds eenige jaren zijn ook de Engelsche en Fransche vrouwen druk bezig een deel van haar vrijen tijd te besteden aan dit zoo dankbaar en gezegend werk.

In Duitschland is er sedert eenigen tijd en wel te Leipzig, een Vereeniging gesticht tot het bijeenbrengen van een hoeveelheid Braille-boeken, om eveneens tot een bibliotheek voor blinden te geraken.

wijs" reeds mededeelde, houden de blinden veel van lezen; deze groote leeslust verklaart zich doordat de blinde alles vragen moet en wat hij weten wil alleen door het woord, gesproken en geschreven, tot hem doordringt; hij put zijne kennis dus uit l e z e n en uit spreken of hooren spreken. Door lectuur openbaart zich de buitenwereld aan hem, door haar maakt hij er zich een voorstelling van, zij ontwikkelt zijn verbeeldingskracht en verrijkt zijn geheugen met schoone en edele beelden. Maar op welke wijze kan de blinde aan deze zoo billijke behoefte voldoen?

De bibliotheek ten gebruike der leerlingen in het Instituut te St. Louis, in den Staat Missouri (N. A.).

In Frankrijk, en wel te Parijs, bestaat de „Bibliothèque-Braille", die in 1884 gevormd werd. Men vindt ook hier, evenals in de Nederlandsche Bibliotheek in den Haag, een groot aantal werken op godsdienstig, geschiedkundig, letterkundig en wetenschappelijk gebied. Deze bibliotheek is gelegen in de straat Rousselet no. 24 en is alle Woensdagen geopend van 3—5 uur.

Door groote welwillendheid van den directeur van het Blinden-Instituut te St. Louis (Missouri) ben ik in staat hierbij de afbeelding te laten zien van de bibliotheek voor zijne leerlingen. Voor velen is dit verblijf een aangename ontspanning.

Zooals ik met een enkel woord bij het artikel „Onder-

Deze of gene welwillende vriend zal op zijn verzoek hem wellicht een paar uren per dag voorlezen, doch niet altijd zal hij den vriend zijne keuze van lectuur kunnen opdringen, zoodat dit lezen veelal uitloopt op romanlectuur.

Stel dat zijn vriend een ernstig, intellectueel ontwikkeld man is, en dat deze een meer wetenschappelijk en degelijk werk kiest, dan gebeurt het telkens, dat de blinde hem vraagt denzelfden zin bij herhaling voor te lezen, of, nog eens eenige oogenblikken enkele bladzijden terug te gaan, terwijl meermalen de voorlezer verplicht is het boek neder te leggen om hem in de gelegenheid te stellen zijne aanteekeningen te maken van

de quintessens van het werk. Zal dat de vriend bij voortduring blijven doen?

De ervaring, welke ik opdeed, heeft mij geleerd, dat met hoeveel toewijding men begon den misdeelden lotgenoot door voorlezen, enz. zijn kring van kennis uit te breiden, men langzamerhand de inspanning moede werd. Zelfs hoorde ik meermalen stille, bescheiden klachten, dat, teruggekeerd in het huisgezin, de blinde zich op hulpvaardigheid van eigen bloedverwanten niet te beroemen had. Een gesalarieerd voorlezer zou het meest afdoende zijn, maar dit is kostbaar en, wij weten het, de blinden zijn voor het meerendeel onvermogend. Dan neemt hij uit zuinigheid wel eens zijn toevlucht tot een kind; maar de gewoonlijk nog weinig ontwikkelde kleine stottert en radbraakt meermalen passages, die zijn hoorder zoo gaarne zou willen genieten. Wanneer hij reeds een groote inspanning van den geest noodig heeft, om den zin te volgen, dan blijft er te weinig aandacht over om het schoone van stijl en woordenkeus te genieten.

Met het oog op het voorgaande is het derhalve van groot belang, dat de blinde z e l f kan lezen, en daarom juich ik zoo van harte de pogingen van zoovelen toe om hem meer en meer door het verschaffen van lectuur te ontwikkelen en wanneer ik des Zondags mijn leerlingen, die nu reeds een keuze uit ± 1200 boekdeelen kunnen doen, zoo aangenaam en nuttig bezig zie met lezen, dan waardeer ik telkens meer de opoffering van tijd en geld, die velen zich daarvoor hebben getroost.

Bij het verlaten van het Instituut vinden de oud-leerlingen, dank zij de Nederlandsche Blinden-Bibliotheek, een rijken voorraad lectuur.

Ook hebben nog andere vereenigingen geen kosten ontzien om aan de blinden lectuur op verschillend gebied te verschaffen: in de eerste plaats noem ik het „Nederlandsch Bijbelgenootschap", dat verschillende bijbelboeken, als: de Evangeliën van Johannes en Lukas, den Brief van Paulus aan de Romeinen en het boek der Psalmen, bij de firma JOH. ENSCHEDÉ & ZONEN te Haarlem liet drukken. Verder wijs ik op een Vereeniging te Rotterdam en de pogingen door een vereeniging te Amsterdam voor hetzelfde doel in het werk gesteld.

Stenographie of kortschrift voor Blinden.

Men is er meermalen op bedacht geweest, de boeken voor blinden tot een kleiner volume terug te brengen, waardoor blinden-bibliotheken niet zulke groote ruimten zouden noodig hebben. Niet alleen dat de blindendruk zooveel plaats vraagt, doch ook worden de boeken, door de groote hoeveelheid papier, die voor het copiëeren benoodigd is, duur. Men zocht dus naar een of andere methode, die èn besparing van ruimte èn van geld zou geven. De Engelschen FRÈRE en LUCAS stelden een zoogenaamd phonetisch schrift (klankschrift) samen, dat zich tot het onthouden en vasthouden van de bij de uitspraak hoorbare k l a n k e n beperkte. Deze pogingen vonden in Duitschland geen navolging, daar men met recht groote bezwaren had tegen het breken met de s p e l l i n g der zienden. Zelfs de voorstellen van KNIE, den bekenden directeur van het Blinden-Instituut te Breslau, 1794—1859, om met behoud van de gewone wijze bij het schrijven, in d e n d r u k met Latijnsche letterteekens enkele verkortingen in te voegen, vonden geen bijval onder de belanghebbenden.

De overtuiging werd al meer en meer gevestigd, dat het lijnsysteem zich niet voor stenographie eigende.

Het Braille- of puntschriftstelsel leende zich daartoe veel beter. In Duitschland, waar dit stelsel langzaam doch zeker ingang vond, begon men op bescheiden voet het k o r t s c h r i f t hier en daar in te voeren. Men gebruikte aanvankelijk van de z e s t i g verschillende teekens, die men met de zes punten van het Braillesysteem kan vormen, er vijf- en twintig. Dit aantal was voor Duitschland voldoende. De Franschen, die een veel grooter aantal accenten in hun taal hebben, gebruiken daardoor meer teekens.

LACHMANN in Brunswijk deed daarom reeds in 1845 een voorstel om een deel van de overige teekens te gebruiken voor de voorstelling van menigmaal voorkomende klankverbindingen. Op het einde van 1859 had FLEMMING, 1814—1891, een bekende Duitsche blindenpaedagoog, in Hannover, ongeveer twaalf nieuwe teekens in het stelsel opgenomen, die door oudere kweekelingen tot op den tegenwoordigen tijd nog gebruikt worden.

Dit is evenwel als een zwakke poging te beschouwen, daar het aantal verkortingen zich binnen zeer bescheiden grenzen hield; woordverkortingen ontbraken geheel. Aan de Engelschen komt de eer toe, een helder, goed doordacht, met zorg opgebouwd k o r t s c h r i f t s t e l s e l te hebben ontworpen.

De bekende Dr. med. ARMITAGE, zelf bijna blind, gaf, in verbinding met vijf lotgenooten in het jaar 1871 het Engelsche k o r t s c h r i f t in het licht. Lang duurde het, dat de gunstige resultaten in Engeland hiermede verkregen, hun invloed in Duitschland deden gevoelen. Men was daar nog steeds te veel bezig den strijd om den voorrang uit te vechten tusschen het Braille- en het lijnstelsel. Het is niet gewaagd te veronderstellen, dat hierbij het nationaliteitsgevoel voor een deel een rol speelde.

Eerst in het jaar 1882 op het Congres te Frankfort kwam de blinde KROHN, onderwijzer aan het Instituut te Kiel, door het kortschrift der Engelschen daartoe aangespoord, voor den dag met een stenographie voor blinden. J. MOHR, thans directeur van het Blinden-In-

stituut te Hannover, had in het definitief vast te stellen kortschriftsysteem voor Duitschland een zeer belangrijk deel, door het geven van een statistiek, die tot basis kon dienen. Hij had namelijk uit een 6000 tal woorden de meest voorkomenden bijeengezocht en ze daarna gerangschikt, waardoor hij kwam tot een zekeren grondslag voor het aannemen van verkortingsteekens. Het stelsel van Krohn onderging door de studie van Mohr wel eenige wijzigingen, doch werd hierna op het congres te Amsterdam in 1885 als het Duitsche kortschrift officieel erkend. Toch bleef de commissie voor de kortschrift-quaestie in 1882 op het congres te Frankfort benoemd nog ijverig werkzaam in het aanbrengen van verbeteringen, welke op de volgende congressen veelal goedgekeurd werden. De voor het Duitsche kortschrift geldende grondregels zijn de volgende:

1. Over de keuze van het verkorten der lettergrepen en woorden beslist het al of niet veelvuldig voorkomen (de frequentie).
2. Voor het verkorten der klanken en lettergrepen worden de nog niet toegepaste teekens van het Braille-stelsel en de rust- en leesteekens benevens het cijferteeken en de vreemde letterteekens (c. q. x. y) gebruikt.
3. De verkortingsteekens bij de woordverkortingen zijn, behalve drie uitzonderingen, letters van de verkorte woorden; bijv.: **a**ber; **b**ei; **d**as; **g**egen; **h**atte; **k**ann; **l**ässt; **m**an; **n**icht; **o**der; **s**ie; **u**nd; **v**on; **w**as; **z**u; **ü**ber; **au**f; **eu**ch, **sch**on.

Zooals ik reeds mededeelde, is een der grootste voordeelen, welke het kortschrift verleent, de besparing van ruimte, zoowel bij druk als schrift. Deze bezuiniging bedraagt 25 à 30 %. De blinden, die dagelijks brieven en kaarten hebben te schrijven weten dit voordeel zeer te waardeeren, daar het kortschrift hen in de gelegenheid stelt hun mededeelingen in kleine ruimte, dicht in elkaar te schrijven. Door de besparing van ruimte is de bezuiniging in kosten van papier, een vierde, zoodat elk vierde deel van een boekwerk bespaard kan worden. Van veel beteekenis is ook het uitwinnen van tijd bij het schrijven. Wanneer men het verkortings- of kortschrift goed kent, zal geen blinde aan het alphabetische of het gewone schrift de voorkeur geven. Deze drie voordeelen zijn onbetwistbaar; het is evenwel nog een open vraag, of het kortschrift zich vlugger laat lezen. Veel is over dit onderwerp gesproken; in theorie zou men zeggen, dat het lezen van kortschrift vlugger moet gaan, daar men minder teekens heeft te ontcijferen. De aanwezige literatuur in kortschrift is evenwel nog te beperkt om doorslaande bewijzen van het voor of tegen aan te voeren. Eenigen beweren dat het kortschrift ook zijne nadeelen heeft, en noemen dan: *a.* het moeilijke aanleeren van het kortschrift; *b.* het veronachtzamen der spelling; *c.* het verdringen van het alphabetische of gewone schrift, zoodat de in voldruk aanwezige literatuur op den duur meer of minder waardeloos zal worden. Deze bezwaren zijn evenwel niet als ernstig te beschouwen. Het aanleeren is volstrekt niet zoo moeilijk, althans komt het hierin niet in vergelijking met het veel lastiger muziekschriftstelsel in Braille.

Aan het Instituut te Amsterdam lezen de verst gevorderde leerlingen het Duitsche tijdschrift in kortschrift gedrukt, het „Blinden-Daheim"; ik geef hun vooraf de handleiding voor het Duitsche kortschrift, waarvan ik eenige exemplaren in de Duitsche taal bezit, en met eenige oefening lezen ze het met weinig moeite. Geen blinde, die vatbaar voor verstandelijke ontwikkeling is, behoeft er tegen op te zien om het kortschrift te leeren.

De spelling der woorden zal door de voortdurende ontbinding van het woord in zijn verschillende bestanddeelen er eerder bij winnen dan bij verliezen. Ook is de nadeelige invloed van het verkortingsschrift op de spelling der woorden niet mogelijk, daar het verkortingsschrift zich zeer nauw aaneensluit bij de gebruikelijke spelling.

Een verdringing van het volschrift is wellicht langzamerhand te vreezen, doch dit tijdstip is nog ver af en daarbij zal het volschrift nimmer geheel verdwijnen, omdat er steeds minder ontwikkelde blinden zullen zijn, die er tegen opzien het verkortings- of kortschrift aan te leeren. In elk geval zullen de in alphabetischen druk bestaande boeken toch nog altijd kunnen gelezen worden.

Thans komt de belangrijke vraag, of en op welken leeftijd het kortschrift op de school is in te voeren. In 1885 op het congres te Amsterdam werd deze quaestie nog niet behandeld, daar men toen slechts op het oog had den ontwikkelden, beschaafden blinde, die veel correspondentie voerde, een officieel erkend verkortingsschrift aan te bieden om te verhoeden, dat onderscheidene andere methodes van kortschrift zouden kunnen worden ingevoerd, hetgeen slechts verwarring zou stichten.

De proeven in de hoogste klassen der scholen met de methode Krohn genomen hadden zulke goede resultaten, dat het kortschrift als leervak werd opgenomen. Thans wordt in Duitschland dit vak reeds in de middelste klassen onderwezen.

Een tweede vraag is, wat in kortschrift moet gedrukt worden. Dit is een vraag, die slechts beantwoord kan worden door de zich voordoende omstandigheden in de verschillende instituten; het eene instituut heeft behoefte aan dit, een ander aan dat werk;

den eene komt belangrijk voor, hetgeen de andere als van minder gewicht beschouwt.

Het Engelsche systeem voor het kortschrift berust ongeveer op dezelfde grondbeginselen als het Duitsche stelsel. Bij de keuze der verkortingen schijnt evenwel niet direct de frequentie gegolden te hebben. Bijzonder werd bij de verkorting gelet op den bijbelschen tekst, hetgeen blijkt door de verkorting der woorden: God, Heer, Jezus, Christus, enz. Het aantal afkortingen bedraagt, zonder te letten op de uitgangen die ook hier aan afgekorte stammen gehecht worden ± 100. Men gebruikt 40 regels voor het stelsel; de besparing van ruimte bedraagt ± 25%. De moeilijkheid van het aanleeren staat ongeveer gelijk met die voor het Duitsche kortschrift. Het Engelsche kortschrift is het meest verbreide; in 1885 was er in Engeland geen instituut dat het stelsel niet had ingevoerd.

In Frankrijk was het MAURICE DE LA SIZERANNE (zie portret met levensbeschrijving), die het kortschrift voor zijn lotgenooten invoerde.

Evenals in Engeland ARMITAGE in FRÈRE en LUCAS voorloopers had, zoo had in Frankrijk DE LA SIZERANNE een voorganger in CHARLES BARBIER, den oorspronkelijken uitvinder van het puntschrift. BARBIER koos bijzondere teekens ook voor klankverbindingen als *an*, *in*, *on*, *un*, *eu*, *ou*, *oin*, *ien*, enz.; dit stelsel mocht evenwel geen ingang vinden.

Het systeem van DE LA SIZERANNE, dat in 1883 verscheen, wordt verdeeld in drie afdeelingen: *a*. klankverkorting; *b*. woordverkorting en *c*. spreekwijzen.

De eerste groep *a* bevat 28 teekens, waarvan 24 uit twee klanken en 4 uit drie klanken bestaan. Door het groot aantal accenten, waarop ik hierboven reeds wees, worden nagenoeg alle teekens in het puntschrift-alphabet gebruikt.

Het vaststellen van teekens voor de klank-verkortingen gaf daardoor veel moeilijkheid. Er moesten behalve de interpunctieteekens in grooteren omvang zulke teekens gebruikt worden, die reeds op een andere plaats door meer zelden voorkomende letters aangeduid waren, op dezelfde wijze als in Duitschland de teekens voor de letters c, q, x en y voor de tweede maal gebruikt zijn geworden. De woordverkortingen zijn deels door één, deels door twee teekens verkort; de eerste afdeeling telt 38, de tweede 91 woorden. De verbinding *in* is in het Fransch evenals in het Engelsch en in het Duitsch afgekort. Verkortingen door drie en meer teekens komen niet voor. Onder de 38 verkortingen van den enkelen klank komen 20 willekeurige teekens voor, dat zijn teekens, die niet ontleend zijn aan den klank, dien het afgekorte woord heeft.

De derde groep, die der „locutions abrégées", verkort geheele spreekwijzen, als: peu à peu, pour ainsi dire, enz. en omvat 15 afkortingen. Deze groep kent Duitschland noch Engeland. Het gezamenlijke aantal afkortingen der Fransche taal bedraagt 172. De ruimtebesparing ligt tusschen 25 en 30 %. Bij het drukken van boeken voor blinden wordt het weinig toegepast; het aanleeren van dit kortschrift is moeilijker dan het Engelsche of Duitsche.

Evenals het „Blinden-Daheim", tijdschrift uitgegeven te Berlijn, verschijnt het Fransche tijdschrift „Louis Braille" in kortschrift.

Italië en Denemarken bezitten ook stelsels tot het schrijven van kortschrift.

Ook in ons land hebben eenige intellectueel ontwikkelde blinden zich vereenigd tot het samenstellen van een kortschrift voor onze taal (1897).

De heeren VAN THIENEN en KUIJTENBROUWER namen hiertoe het initiatief.

Hieronder volgen eenige der voornaamste teekens van dit oorspronkelijk verkortingsschrift waarin het werk van HAVERSMIDT „Familie en Kennissen" is geschreven door mej. M. C. CHABOT te Rotterdam.

a = als, *b* = bij, *c* = maar, *d* = die, *e* = even, *f* = of, *g* = gij, *h* = hij, *i* = is, *j* = juist, *k* = kan, *l* = laat, *m* = mij, *n* = niet, *o* = over, *p* = op, *q* = moet, *r* = reeds, *s* = slechts, *t* = het, *u* = u, *v* = van, *w* = wij, *x* = ook, *z* = zij. De achtervoegsels worden afgekort door de eerste letter en apostrophe, b. v.: *h'* = heid, enz. enz.

Het stelsel in zijn geheel te behandelen zou te veel plaats vergen.

Eenigen tijd later werd vanwege den Nederlandschen Blindenbond een kortschrift ingevoerd, dat bekend is onder den naam van Bondskortschrift. Dit kortschrift neemt een groot aantal verkortingen op en wordt veel gebruikt door de leden van den Nederlandschen Blindenbond.

De verdiensten van den blinden handwerksman in Nederland en in het buitenland, in verband met de werkinrichtingen.

Nu in de vorige bladzijden de opleiding der blinden en de Blindenzorg besproken zijn, deel ik eenige opgaven mede van de verdiensten, die de blinde door de uitoefening van zijn beroep maken kan en in hoeverre deze voldoende zijn om in zijn levensonderhoud te voorzien.

Wij weten allen hoeveel inspanning zich de aanstaande handwerker getroosten moet en op welken jeugdigen leeftijd de nog teere handjes moeten ontwikkeld en geoefend worden om later het brood te verdienen. De hierbijgaande gravure laat zien, hoe reeds in het begin van de vorige eeuw de kleine blinden aan den arbeid werden gezet. *)

Wat de verdiensten van den blinden handwerksman in ons Nederland betreft, deel ik, naar aanleiding van een onderzoek in onderscheiden plaatsen ingesteld, het volgende mede.

De vlugge en bekwame rietvlechter kan per dag drie zittingen van stoelen als maximum vervaardigen. Voor deze zittingen wordt gemiddeld één gulden per stuk door particulieren betaald. Stel een blinde rietvlechter had voortdurend werk, dan zou hij bij aflevering van twee stoelen gemiddeld per dag twee gulden ontvangen. De prijs van het riet per bos gesteld op een gulden vijftig cents, waaruit hij minstens vijf zittingen maakt, geeft hem een verdienste van *f* 3.50 per bos; hij maakt 12 zittingen in zes dagen, derhalve aan materiaalkosten 12 × 30 centen = *f* 3.60; dit bedrag afgetrokken van de *f* 12.—, den gemaakten prijs der zittingen, geeft eene verdienste van *f* 8.50 per week van zes dagen. Voor magazijnen werkende — à *f* 0.70 en *f* 0.80 per stoel — geeft deze arbeid een verdienste van *f* 4.80 à *f* 6.— per week. Nu is berekend, dat hij 2 zittingen per dag maakt, doch er zijn vlugge werkers, hoewel bij uitzondering, die er drie maken, waardoor de verdiensten dan worden *f* 14.40 voor particulier werk of *f* 8.80 en *f* 10.80 voor magazijnen.

De mandenmaker kan bij geregeld werk rekenen op *f* 4.— à *f* 5.— per week; dit kan evenwel meer bedragen, zoo hij vaardigheid en kennis bezit tot het vervaardigen van fijn mandenwerk van riet en stroo.

De borstelmakerij geeft aan een aantal blinden een vrij goede verdienste, onder voorwaarde evenwel, dat zij hun vak goed verstaan. Mij zijn werkers bekend, die bij vlijtigen, gestadigen arbeid per week *f* 9.— à *f* 10.— maken, doch vooropgesteld, dat ze voortdurend werk hebben.

Gemiddeld kan de borstelmaker vier à vijf gulden per week verdienen. Ik spreek hier van grof borstelwerk; hoe bewonderenswaardig het fijn borstelwerk met initialen ook zij, zoo zijn deze borstels te duur om hiervan voldoenden afzet te vinden, èn door het dure borstelhaar, èn door den langen tijd, die aan de vervaardiging er van besteed moet worden. Die enkele fijne borstels, die aan het Instituut worden

*) Het bestuur van het Instituut te Amsterdam bezit ook een dier exemplaren, terwijl dezer dagen de heer E. Moes, directeur van het Rijks-Prentenkabinet, mij opmerkzaam maakte op die teekening, daar deze voorkwam op den catalogus van een te houden veiling.

gemaakt. zijn dan ook meestal bestemd om als souvenir aan dezen of genen geschonken te worden of om als proeve te dienen van de kennis en de kunst in dit vak.

Ook kan de mattenvlechter, die op zich zelf werkt, in den tegenwoordigen tijd met moeite en inspanning niet meer dan *f* 4.— à *f* 4.50 per week verdienen; de werktuigen waarmede in de fabrieken gewerkt wordt zijn buiten zijn bereik, de concurrentie in dit vak vooral, is voor den blinde te zwaar. Herhaaldelijk heb ik goede resultaten gezien van het uitoefenen van een bijvak voor den blinden werkman, namelijk het pantoffelmaken van zelfkant, d.i. van de reepen laken, die op de kleermakerijen voor de militairen afgesneden worden. Deze reepen worden kruisgewijze gevlochten over de schoenleesten en daarna van zolen, vervaardigd uit cocosdraad, voorzien. Vele mijner oud-kweekelingen maken hiermede een bijverdienste van *f* 2.50 à *f* 3.— per week.

Het is noodig, dat de lezer niet uit het oog verlieze, dat bij de volgende opgaven van de verdiensten der blinden in eenige landen van Europa, de blinde, zooals ik vroeger reeds mededeelde, door zijn gemis van een gewichtig zintuig den strijd om het bestaan met een wapen minder dan de ziende heeft te aanvaarden; dat hij om arbeid te verkrijgen en daarna het afgewerkte te bezorgen zijn geleider noodig heeft, die van zijn kant schadeloos wenscht gesteld te worden voor verlies aan tijd. Ook vergete men niet, dat bij vele blinden de lichaamskracht, de brute kracht, minder is dan bij den ziende, daar die kracht tengevolge van het lijden minder ontwikkeld kon worden, terwijl weder bij anderen het verstandelijk vermogen, de ontwikkeling der intellectueele kracht grooter is.

Het schoollokaal van het Instituut tot onderwijs van blinden te Amsterdam in het begin der vorige eeuw.

Heeft nu een intellectueel ontwikkelde blinde met een zwak lichaamsgestel geen muzikaal gehoor, dan is de keuze van een beroep zeer beperkt en zal hij, opgeleid tot handwerksman noodzakelijk minder prestee-

ren. Is zijn lichaamskracht, vaardigheid en handigheid gelijk aan die van den ziende, dan zou bij machinalen arbeid het productieve vermogen ongeveer overeenkomen; wordt evenwel bij de uitoefening van een vak een of ander werktuig of machine als middel tot meerdere snelheid van bewerking ingevoerd, dan zal weldra blijken, dat de ziende gewapend met het onmisbare oog, meer produceert, hetgeen ten nadeele van den blinde komt.

dig, dat wij, om te beoordeelen welke de verdiensten kunnen zijn van den blinden handwerksman, rekening houden met de levensomstandigheden van den zienden werkman en er nog eens bij stilstaan, dat de blinde niet dát werk kan verrichten, hetwelk het best betaald wordt, dat hij over het algemeen langzamer werkt, dat hij slechts met zeer veel moeite gedaan krijgt, dat hij op werkplaatsen voor zienden wordt toegelaten en dat hij met meer moeilijkheden heeft te

Mandenmakerij in het Instituut te Brünn.

Vooral denke men er aan, dat er in de kleine provinciesteden gemakkelijker werk voor den blinde wordt gevonden dan in de hoofdstad. Daar toch vindt men de voortbrengselen van het mandenvak, borstelvak enz. in overvloed in de groote magazijnen en bovendien zijn de woningen duurder dan in de kleinere steden en dorpen. Ik weet dan ook bij ervaring, dat een betrekkelijk groot aantal der oud-leerlingen van het Instituut te Amsterdam, die in kleine plaatsen van ons land hun handwerk dat zij goed kennen, uitoefenen, voor een groot deel in hunne behoeften voorzien. Het is tevens noodig, dat wij, om te beoordeelen welke de verdiensten

kampen om zijn arbeid aan den man te brengen dan de ziende.

In Engeland wordt door vele instituten aan een aantal hunner ontslagen leerlingen toegestaan in de werkplaatsen aan het instituut verbonden, te komen werken; men verschaft hun het materiaal en het instituut belast zich verder met den verkoop van hun werk en betaalt hun naar het door hun afgeleverde werk. Dit stelsel, dat goede resultaten schijnt te geven, wordt gevolgd te Edinburgh, aan de school St. Georges te

Londen, te York, Leeds, Glasgow, Southsea, te Nottingham en in eenige kleinere instituten.

Wil evenwel deze methode een goed resultaat geven, dan is het noodig dat er eenige werkplaatsen bestaan, waar de blinden voortdurend een loonenden arbeid vinden en waar men hun de moeilijkheid bespaart van het inkoopen der materialen en het zoeken van afzet of verkoop van hun werk.

Het koninklijk asyl te Edinburgh is de instelling, die den grootsten afzet heeft: in 1878 bedroeg dit reeds ± 500.000 francs. Deze inrichting bestaat uit twee afdeelingen: werkplaatsen met magazijnen of winkels in de stad en een afzonderlijk gebouw te West-Craigmillar, waar 46 blinde kinderen onderwijs ontvangen. Dit gebouw is op korten afstand buiten de stad in een even gezonde als schoone streek

De blinde kweekelingen van het Instituut te Brünn (Moravië). (Afdeeling: handwerken).

De eerste dier inrichtingen werd gesticht in 1854 door mej. Gilbert, te Chichester, die zelf blind was, daarna volgden de groote steden, die in den boven beschreven geest werkplaatsen oprichtten. Op het internationale congres ter verbetering van het lot der blinden in 1879 te Parijs, werd medegedeeld, dat in dat jaar in Engeland reeds 17 werkinrichtingen, behalve 12 scholen waaraan werkplaatsen verbonden waren, bestonden. In die 29 inrichtingen vonden 914 blinden werk. De goederen in 1878 verkocht, brachten op 1,222,625 francs, terwijl de loonen bedroegen 577,025 francs.

gelegen, zoodat de kinderen onder den gunstigen invloed van het landelijke leven in versterkende lucht worden opgevoed, terwijl de ateliers of werkplaatsen gelegen in de stad gemakkelijk door de afnemers en de blinden die op zich zelf werken, kunnen bezocht worden.

Behalve de 46 leerlingen, die goed onderwijs ontvangen, waren in West Craigmillar nog 29 vrouwelijke volwassen blinden, die voor het meerendeel de overtrekken naaien, die dienen voor de matrassen, welke in de werkplaatsen later afgeleverd worden.

Thans zijn in het Royal Blind Asylum and School

143 blinden werkzaam, onder wie 31 mandenmakers, 15 borstelmakers, 2 touwpluizers, 1 karpetwever, 1 kurksnijder, 6 schoonmakers van veeren, 6 stereotypeurs, boekbinders, drukkers enz., 22 mattenmakers, 17 matrassenmakers, 7 stroozakkenmakers, 3 behangers, 5 naaisters, enz. In West-Craigmillar zijn thans 90 internen, n.l. 16 jongens, 29 meisjes, 31 volwassen vrouwen; de overige bevolking bestaat uit interne onderwijzers in de verschillende vakken. Het aantal externen is 86. De mannen zijn uitwonend en zij die gehuwd zijn wonen in de buurt. Iederen herfst koopen zij gezamenlijk steenkolen en aardappelen. De thesaurier staat borg voor de betaling. Onder deze verplichting houdt hij wekelijks een klein bedrag in van het verdiende loon. De betalingsdag is Dinsdag, om de gelegenheid tot het maken van vertering op Zondag en Maandag zooveel mogelijk tegen te gaan. In het jaar 1902 werd betaald aan loonen alleen, voor mannelijke blinden 4614 ponden sterling 13 schilling 5 p. of in Nederlandsch geld *f* 55.376.10. *) De blinde matrassenmaker verdiende *f* 7.20 tot *f* 7.80 per week, de mandenmaker voor 48 weken 15 pond sterling 14 shilling (*f* 188.40 of *f* 3.92½ per week.)

De blinden zijn verplicht vóór 9 uur thuis te zijn. Tweemalen per week nemen ze deel aan een soort herhalingsonderwijs, waaraan niemand zich zonder wettige redenen kan onttrekken. In geval van ziekte, krijgt de werkman de eerste week het volle loon en daarna elke week de helft, doch alleen op bewijs van den dokter; de ziekte mag niet het gevolg zijn van slecht gedrag. Dronkenschap wordt voor den eersten keer gestraft met boete, bij herhaling met weigering langer te komen werken.

De directeur kiest de woning voor de ongehuwden; de blinde kan niet trouwen zonder zijn toestemming. De vrouwen zijn voor een groot deel intern, doch leven onder vrije bepalingen, terwijl eenigen bij hunne ouders in de stad wonen.

Na Edinburgh is Glasgow (zie blinden in het buitenland, artikel Glasgow) de belangrijkste instelling wat betreft den verkoop van het werk. Dit bedroeg in 1878 eene som van 375,000 francs. Behalve de werkzaamheden, die gewoonlijk in de inrichtingen worden verricht, wordt in Glasgow het touwslaan en de kuiperij beoefend. De school grenst aan de ateliers, waardoor de leerlingen in minder gunstige voorwaarden verkeeren dan in Edinburgh. Men betaalt *f* 27.— voor onderricht in de vakken die men niet kent, of verricht gedurende drie maanden werk zonder belooning.

Aanvankelijk verdienen de werkers ± twee gulden per week voor hun afgeleverd werk, terwijl men tot het einde van hun leertijd steeds hetgeen boven de vastgestelde hoeveelheid werk verricht wordt, extra betaalt. Na hun leertijd wordt hun een vast weekloon toegelegd, maar hiervoor moeten zij een zekere, vooraf juist aangegeven hoeveelheid werk afleveren. Op het einde van elke maand maakt men een staat op van hetgeen ingeleverd is; indien de productie het vereischte quantum overtreft, wordt hun het meerdere afgeleverde betaald en geeft men hun als belooning voor hun vlijt een shilling, 60 centen, per week boven hun gewone weekloon en de reeds ontvangen extra verdienste. Is de opgegeven taak slecht of onvoldoende afgewerkt, dan ontvangen zij niet meer dan het vastgestelde weekloon.

De oud-leerlingen kunnen zich in de stad vestigen en in de werkinrichting komen werken. Zijn zij gehuwd en hebben zij een gezin, zoo kunnen zij door te komen werken zich altijd redden, daar men gewoonlijk aan de vrouw en de kinderen werk verschaft. De man verdient als maximum 13 francs per week. De geestelijke Carton berekende, dat de verdienste van den blinden werkman bedroeg voor:

mandenmakers	*f* 6.45
touwslagers	„ 4.80
wevers	„ 4.80
mattenmakers	„ 6.45
matrassenmakers	„ 5.40

De belangrijkste ateliers van het Vereenigd Koninkrijk zijn, na de genoemden, die van Cornwallisstreet, Liverpool; daar bedroeg de verkoop 306,375 francs en de loonen aan de blinden uitbetaald 97.500 francs. Het aantal werklieden was 115, van wie 93 mannen en 22 vrouwen, zoodat het gemiddelde loon voor ieder handwerker bedroeg 850 francs.

Te Manchester verdienden de blinde werklieden eertijds niet meer dan 179 francs per jaar, terwijl ieder gemiddeld 1042 francs noodig had voor zijn onderhoud, zoodat zij slechts hiervoor een vijfde verdienden. Guadet (zie levensbeschrijving) meende, dat hier de fout lag aan het groot aantal handwerken dat aldaar aan de inrichting werd onderwezen. — Thans zijn de verdiensten belangrijk gestegen.

In Bristol betalen particulieren of parochiën elke week 3 shilling, *f* 1.80, voor de jongens en 2 shillings, *f* 1.20, voor de meisjes. Na verloop van 5 jaren, ontvangen de werkers alles wat ze verdienen. Het asyl plaatst de jongens in een fatsoenlijk gezin in de buurt en betaalt voor hun kost en inwoning 4 gulden 50 cents per week. Beneden 9 jaar wordt geen leerling opgenomen, geen blinde boven de 30 jaar wordt toegelaten. De leertijd is 7 jaren.

*) Bij deze inkomsten teeken ik aan, dat het Royal Asylum van Edinburgh van het Gouvernement jaarlijks bestellingen krijgt van borstels tot een bedrag van plus minus 100,000 francs.

De opgaven van ± 30 werkinrichtingen in Engeland heb ik nagegaan en meen het gemiddelde cijfer der verdiensten van een vlijtig en bekwaam handwerksman te mogen schatten op *f* 300.— tot *f* 325.— per jaar of *f* 6.— per week. Dit cijfer is thans natuurlijk niet hooger en de eene inrichting werkt gunstiger dan de andere, waardoor dit van invloed is op de verdienste van den werkman. In vele van deze inrichtingen zijn fondsen, bestemd tot onderstand van die blinden, die bij vlijt en inspanning toch niet in de levensbehoeften kunnen voorzien. Dr. ARMITAGE schreef in 1869, dat de gemiddelde verdienste van den blinden werkman in Engeland is 5 à 6 shilling of *f* 3.— tot *f* 3.60 per week. In 1891 stelde M. LAURENT, directeur der werkplaatsen voor blinden in de Rue Jacquier te Parijs eene enquête in naar het werk der blinden, die ons de volgende statistiek aanwijst; dat onderzoek bepaalde zich tot de thuis werkende blinden in Frankrijk. De 73 blinden, die het schrijven van den heer LAURENT beantwoordden, oefenden de volgende beroepen uit:

	Aantal	Dagel. verdiensten				Gemiddeld
Borstelmaker	18	fr. 1.25	tot	fr.	4.—	fr. 2.60
Biezenmatter	12	„ 0.80	„	„	1.50	„ 1.40
Rietvlechter	9	„ 0.30	„	„	2.60	„ 1.40
Mandenmaker	7	„ 0.50	„	„	3.—	„ 1.60
Nettenbreier	16	„ 0.10	„	„	1.25	„ 0.75
Matrassenmaker	4	„ 1.—	„	„	2.50	„ 1.75
Breister	7	„ 0.10	„	„	0.60	„ 0.25
Te zamen	73					

Borstelmakerij in het Instituut te Brünn.

De Vereeniging tot bevordering van de zelfstandigheid der blinden te Steglitz bij Berlijn, eene vereeniging die zeer nuttig werkt, geeft mij de volgende gegevens: 12 meisjes die in eigen woning werkten en 1 borstelmaker verdienden te zamen in één jaar 8971 mark (*f* 5,382.60) in doorsnede 536 mark (*f* 321.60) per jaar. De beste werkster verdiende 812

mark (*f* 487,20): de boekdrukster 770 mark (*f* 462.—); de zwakke krachten verdienden iets over de 400 mark (*f* 240.—)

Het borstelmaken is ook daar weder het meest uitgeoefende en best betaalde vak.

Als een vak, dat hier te lande nog weinig door blinden wordt beoefend noem ik het maken van stroohulzen voor flesschen: op nevensgaande plaat vindt men de blinden hiermede bezig. Naar ingewonnen berichten bij den directeur Pawlik van het Blinden-Instituut te Brünn in Moravië, vindt de blinde daarmede een voor hem loonenden arbeid; het werk eischt weinig inspanning en kan door klein en groot van beider geslacht worden verricht.

leiding en na verloop van eenige maanden oefening brengen zij het reeds zoover, dat koffers van eenvoudigen vorm, door hen worden vervaardigd. Nevensgaande plaat geeft hiervan een duidelijke voorstelling.

In de werkinrichting voor blinden te Brünn (Oostenrijk) worden de volgende handwerken onderwezen:

a. het mandenmaken van teenen, riet en bamboes;
b. het borstelmaken (trekken met draad en ook door pek);
c. het maken van handkoffers;
d. het fabriceeren van stroohulzen;
e. het matten van stoelen met bies en riet;
f. het breien en naaien uit de hand en met de machine.

De kweekelingen van het Instituut te Brünn, stroohulzen voor flesschen vervaardigende.

Bij velen zal het belangstelling wekken wanneer ik hun mededeel dat de blinden in dezelfde werkinrichting aan het Instituut te Brünn verbonden, zich met veel succes toeleggen op het maken van handkoffers. Een bekwaam handkoffermaker geeft hun de eerste

Het aantal leerlingen bedraagt thans 116 tegen 15 in het jaar 1846. De eervol ontslagenen gedragen zich goed; twee hunner zijn met blinde vrouwen gehuwd en een blinde vrouw met een ziende man. Geen geval is bekend, dat uit deze blindenhuwe-

lijken kinderen de gebreken der oogen van de ouders hadden. De volwassenen zijn allen flink aan het werk en hebben het tot een bescheiden zelfstandigheid gebracht. Eenigen hebben het door de vlijt hunner handen gebracht tot een eigen huisje, tuin en stuk grond, waarbij het bestuur door renteIooze leening te verstrekken hen heeft bijgestaan. Mocht de afzet hunner gemaakte voorwerpen niet vlot van de hand gaan, dan wordt hun toegestaan deze in het Instituut tot verderen verkoop te deponeeren en ontvangen zij den bedongen prijs. Vooral maken de vrouwen hiervan veel gebruik, aan wie ook, van uit het Instituut werk wordt opgedragen.

Het koffermaken in het Instituut te Brünn.

De meisjes, die later niet voldoende in hun onderhoud kunnen voorzien, worden door bijdragen uit de kas der inrichting ondersteund, en velen wordt ook in moeilijke tijden gratis materiaal en gereedschappen of geldelijken steun verstrekt. Er zijn enkele b e k w a m e musici, pianostemmers en handwerkers die van 1000 tot 1600 Oostenrijksche florijnen verdienen, d.i. 1200 tot 1920 gulden. De verdienste per jaar evenwel van de breister bereikt nauwelijks v ij f t i g of z e s t i g g u l d e n; andere meer bekwame jonge vrouwen verdienen met hun handenarbeid een jaarlijksch inkomen van 150 tot 300 fl., of 180 gulden tot 360 gulden — de florijn berekend tegen de effectenwaarde van *f* 1.20 Holl. Ct.

De arme blinden, in het Instituut te M i l a a n of in het asyl M o n d o l f o kunnen toegelaten worden in de werkinrichting (externaat) Zirotti, dat in verbinding staat met het asyl en het Instituut. Ook worden arme blinden, die het Instituut niet hebben afgeloopen, doch in de provincie Milaan wonen, toegelaten.

Om toegelaten te worden moet de blinde tusschen de 12 en 40 jaar zijn en een bewijs van goed gedrag overleggen en van een minstens drie of vierjarig verblijf in de provincie Milaan. Aan de blinden uit naburige provinciën kan werk in e i g e n w o n i n g gegeven worden. De werkers worden elke week betaald naar de hoeveelheid en de hoedanigheid van het werk; m i n d e r dan een frank voor den m a n mag niet betaald worden, voor een v r o u w niet m i n d e r dan fr. 0.80 of 40 centen.

Zij die niet naar huis kunnen gaan in den schafttijd, krijgen een rantsoen soep, brood en vleesch tegen eene deductie van fr. 0.25 voor de mannen en fr. 0.20 of een dubbeltje voor de vrouwen. De werkers staan onder toezicht van de administratie; zij kunnen het soort van werk, dat zij bij voorkeur verrichten, kiezen, maar de directie beslist in het laatste ressort. De gereedschappen worden door de inrichting verstrekt. Evenals aan de werkinrichting aan de Plantage-Middenlaan te Amsterdam moeten de blinden door bloedverwanten of vertrouwde personen gebracht en gehaald worden.

De administratie van de werkinrichting bestaat uit een directeur voor de jongens en eene directrice voor de meisjes, onder wie mannelijke en vrouwelijke opzichters geplaatst zijn. De geheele directie is in handen van de administrateurs van het Instituut en van het asyl.

Te Petersburg is een werkinrichting gesticht geworden door den heer DE GROT. Elke blinde, van welken stand ook, tusschen de jaren 17—35 wordt er opgenomen; binnen drie of vier jaren leert hij er een ambacht, dat hij moet uitoefenen buiten de inrichting met steun en hulp van de „Société Marie"; men werkt negen uren per dag. De inrichting verdient 75% op het werk en de werkers krijgen het overige vierde deel. Het werk wordt in de inrichting verkocht of in een magazijn in het centrum van de stad. Het onderhoud kost ongeveer 300 roebels per blinde.

In Amerika, met name te Philadelphia geeft men de voorkeur aan het internaat bij de werkinrichtingen: men berekent o. a. dat de voeding voor een werkman een derde minder kost. De volwassenen kunnen niet dan na twee jaren van leertijd hun verplegingskosten verdienen. Men heeft in Amerika veel moeite om afzet van de gemaakte goederen te vinden, waardoor men wel eens genoodzaakt werd stop te zetten, met andere woorden gedurende eenigen tijd geen voorwerpen van deze of gene soort in grooter aantal te laten vervaardigen.

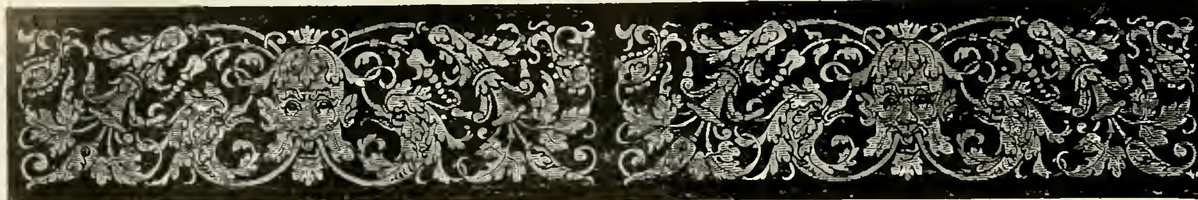
De verdienste van een blinde schijnt in doorslag de helft van die van een ziende te bedragen. Bijna alle brieven behelzen klachten over de moeilijkheid die zij ondervinden bij het van de hand doen van hun werk. Ook deelen zij meermalen mede, dat er ongelukkigerwijze nog altijd een vooroordeel bestaat tegen de hoedanigheid van het werk van den blinde. De fout schuilt mijns inziens daarin, dat men het werk van één onhandigen blinde, die slordig zijn werk verricht, is gaan generaliseeren. De blinden worden nog wel eens beschouwd als debutanten, leerlingen in het vak en niets is in werkelijkheid, bij den goed geoefende minder waar.

Begunstiging van den blinden werkman moet ingeroepen worden, want men weet het, bij al zijn inspanning kan hij niet in denzelfden tijd die hoeveelheid werk produceeren, welke de ziende voortbrengt; ook zal deze begunstiging er toe bijdragen tot vermindering van de kosten van onderstand van den blinde: hij verlangt te werken voor zijn brood en verfoeit de aalmoes.

Het zou te veel ruimte vereischen zoo ik voortging met verdere mededeelingen op dit gebied: ik deed slechts een greep uit de vele werkinrichtingen en bepaalde mij derhalve tot enkele.

Bij de behandeling van het blindenwezen in het buitenland zal de belangstellende verdere mededeelingen vinden. Het bovenstaande zal doen zien, dat in Nederland, in het bijzonder in Amsterdam, moge het ook in detailzaken eenigszins afwijken, de werkinrichtingen (ateliers), en asyls (gestichten voor volwassen blinden) op eenzelfde leest geschoeid zijn en de verdienste van den werkman in ons land niet ten achter staat bij die in het buitenland.

Geschiedkundig overzicht der Blindenzorg in het buitenland.

Men beweert dat VALENTIN HAÜY reeds het denkbeeld had een patronaat te organiseeren, dat tot taak had zijn zorgen uit te strekken over de leerlingen, die zijn school verlieten; maar moeilijkheden van allerlei aard, ontstaan door de revolutie, waren oorzaak dat hij dit plan niet kon verwezenlijken.

Van af het tijdstip dat Dr. PIGNIER, directeur van de „Institution nationale" te Parijs, degelijke leerlingen begon te vormen, dateert de beweging tot het plaatsen van de met kundigheden en kennis toegeruste ontslagen blinden. Dr. PIGNIER wist een aantal organisten aan een post te helpen in de hoofdkerken en in de kerken buiten Parijs, in kleine steden en dorpen.

Daar nog geen eigenlijk patronaat bestond, was de directeur, Dr. PIGNIER, de beschermer zelf. Hij beschouwde zich als de vader der blinde kinderen, die aan hem waren toevertrouwd. Zijn gevoelen was, dat, al mocht zijn werk als directeur bij het ontslag van een leerling afgeloopen zijn, de taak van den vader hem nog wachtte. Gesteund door zijn zuster en door de blinde repetitors, zocht hij werk te vinden voor zijn vroegere leerlingen. Zijn fortuin stelde hij grootendeels ter beschikking; want al moge om goed te doen het hart vooral een groote, zoo niet de grootste rol daarbij vervullen, toch weten wij, dat ook geld noodig is.

DUFAU bracht in 1841 een vereeniging tot stand, die hij noemde: „Société nationale de Patronage des aveugles de France." Het denkbeeld was schoon, maar deze poging was te voorbarig, daar zij een groot aantal personen bevatte, die geen opleiding noch eenig onderwijs hadden genoten en voor wie aanzienlijke sommen ten koste gelegd moesten worden om hun een of ander beroep te laten leeren of met een jaargeld te begiftigen.

Na een ervaring van eenige jaren werd deze nationale vereeniging teruggebracht tot een particuliere, die enkel en alleen haar zorgen uitstrekte tot de „Institution nationale" te Parijs. Deze vereeniging werd opgericht in 1849. Zij bleek van zeer veel practisch nut te zijn en gesteund door den blinden onderwijzer SION, wist DUFAU haar tot grooten bloei te brengen.

In 1855 onderging zij wederom een wijziging, totdat na twintig jaren van haar bestaan zij wijzen kon op een kapitaal van 84.000 francs. Tien jaren later was dit geklommen tot 128,000 francs; op 31 December 1889 beschikte deze instelling zelfs over een bedrag van 166,565 francs.

Velen zullen zeggen, dat dit alles vrij langzaam in zijn werk ging, doch men vergete niet, dat men voor een geheel nieuwe zaak stond en dat het toch altijd zeldzaam is, dat een werk in zijn begin reeds den bepaalden vorm aanneemt; men tast aanvankelijk hier en daar in het rond, men heeft geen voorbeeld of type om na te volgen, totdat eindelijk de e r v a r i n g leert wat het beste en meest practische is, ter bevordering van de instandhouding en bloei eener instelling.

Eene dergelijke vereeniging werd wel reeds in 1843 in Saksen opgericht, doch de zeldzame internationale betrekkingen tusschen de instellingen voor blinden, was oorzaak, dat het stelsel van het nationale Instituut vreemd was aan dat van Saksen en omgekeerd

Toch wordt, indien men spreekt van B l i n d e n z o r g meermalen het S a k s i s c h e s t e l s e l aangehaald. In de volgende regels zal ik trachten een kort overzicht van dit stelsel te geven.

Georgi, directeur van het Blinden-Instituut te Dresden, stichtte in 1843 een fonds ten dienste zijner ontslagen kweekelingen, met het doel om hen van de vruchten van het onderwijs te doen genieten door voor hen de gelegenheid te openen tot arbeid. Al waren de verdiensten aanvankelijk niet ruim, zoo werd toch het vertrouwen gesterkt en allen spanden hun beste krachten in, wetende dat de opmerkzaamheid op hen gevestigd was en dat ze, althans bij vlijt, ijver en inspanning niet genoodzaakt zouden worden om als weleer te bedelen.

Het fonds werd langzamerhand grooter en de nijvere burger van Saksen, die de overtuiging kreeg, dat de blinde arbeider w i l d e werken en zijn vak v e r s t o n d, kreeg sympathie voor de vereeniging tot steun van de ontslagenen en droeg krachtig bij tot versterking der geldmiddelen. Georgi zette de pers in dienst der goede zaak en bij zijn dood in 1867 had het fonds of de vereeniging te beschikken over 200.000 mark. Voorwaar een schitterend resultaat, als men bedenkt, dat dit fonds tot basis had een erfenisje van eene arme waschvrouw, ten bedrage van 150 mark.

Reinhard, de opvolger van Georgi, wist de kas te versterken door zijn streven om alle klassen der maatschappij voor het goede doel te winnen. Zoo slaagde hij er in vaste jaarlijksche bijdragen voor zijn blinde leerlingen te verkrijgen uit gemeentelijke, kerkelijke en andere algemeene kassen, welker bijdragen hij dadelijk voor ondersteuning mocht gebruiken. Daardoor ontlastte hij het fonds, dat vooral door schenkingen en legaten, die gestadig toevloeiden, zich krachtig ontwikkelde.

Toen nu twaalf jaren later, in 1879, Reinhard zijn ontslag nam, was het fonds tot het viervoudige aangegroeid en bedroeg niet veel minder dan één millioen mark.

Onder Reinhard's opvolger, Büttner is het vermogen in diezelfde mate gestegen, zoodat dit tegenwoordig (1900) e e n m i l l i o e n a c h t h o n d e r d d u i z e n d m a r k bedraagt.

Het zijn intusschen niet alleen de rijke middelen, waarover een ondersteuningsfonds te beschikken heeft, die direct pleiten voor de waarde van een stichting. Het is de wijze w a a r o p de gelden worden besteed, „de o r g a n i s a t i e van B l i n d e n z o r g" en deze is in Saksen voorbeeldig, vandaar het zoo dikwijls tot voorbeeld willen stellen van het Saksische stelsel.

De kweekelingen bereiken hun doel, in deze de kennis en vaardigheid tot het uitoefenen van eenig handwerk, in den regel met hun 21ste jaar, een enkele, meer aanleg hebbende, met zijn 20ste jaar. Zoodra het tijdstip van hun ontslag begint te naderen, worden voorbereidselen daartoe gemaakt: de Blindenzorg b e g i n t haar werk.

Het bestuur tracht als eersten maatregel een geschikt onderkomen voor hen te zoeken, want niet allen vinden in de plaats hunner inwoning of bij hunne ouders een voor hen geschikt verblijf.

Nu eens leent de plaats der inwoning, meermalen tegelijk hun geboorteplaats zich niet tot het uitoefenen en productief maken van hun beroep, dan weder zijn de toestanden in het ouderlijke huis van dien aard, dat men uit het oogpunt van zedelijkheid bedenking moet hebben een goed opgevoede blinde in het gezin te doen opnemen.

Is een geschikt tehuis gevonden, dan wordt de ontslagen kweekeling daarheen gebracht.

Nu is het de taak van Blindenzorg den blinde werk te verschaffen. Daar de verdiensten van den blinde, zelfs bij vlijtigen arbeid, door de concurrentie van de zienden, meermalen te gering zijn om in zijn levensonderhoud te voorzien, komt de kas met een billijke, voldoende bijdrage te hulp. Ook tracht zij de belemmeringen, die hem van buitenaf in de uitoefening van zijn beroep in den weg worden gelegd, weg te ruimen.

De Blindenzorg koopt groote voorraden materialen in, die de ontslagen blinden voor de uitoefening van hun beroep noodig hebben en stelt die tegen inkoopsprijs ter hunner beschikking.

Zij koopt van hem d i e voorwerpen, welke hij vervaardigd heeft en waarvoor hij nog geen afnemers heeft kunnen vinden. Manden, matten, enz., die hij in den tijd dat hij geen bestellingen kreeg maakte, worden dan door hem aan de Vereeniging voor Blindenzorg van de hand gedaan. Hij bleef derhalve werkzaam, hetgeen reeds op zichzelf veel gewonnen is. Hem worden ook, wanneer hij als solide bekend staat, v o o r s c h o t t e n in geld of in materialen verstrekt.

Op deze wijze gelukt het, met betrekkelijk geringe kosten, die blinden, die in staat zijn hun vak uit te oefenen, aan het werk te houden. In doorsnede bedraagt de stoffelijke hulp 110 Mark, ongeveer *f* 65.—, jaarlijks voor elken blinde.

Nu moet men niet vergeten, dat er onder de ontslagen kweekelingen zijn, die door hunne bekwaamheden en door de voor hen gunstige voorwaarden waaronder zij komen te staan, geen hulp noodig hebben, waar tegenover staat, dat weer anderen een voortdurenden onderstand behoeven.

Voor deze laatste categorie, waartoe ook zij behooren, die door ouderdomszwakte of door andere gebreken zich niet in de maatschappij staande kunnen houden, heeft de Vereeniging een asyl gesticht te Königswartha.

Dit asyl is bekend door zijn goede verzorging en om den voortreffelijken geest die er heerscht.

De Blindenzorg is in Saksen geen Staatszorg: de Staat heeft alleen het oppertoezicht over het beheer der gelden van het fonds, dat door de liefdadigheid der bevolking wordt bijeengebracht. De practische uitvoering der Blindenzorg evenwel is aan geen andere wet gebonden, dan aan deze, welke de plicht der liefde en van het geweten haar oplegt tegenover den steun behoevenden blinde. De Blindenzorg moet steeds streven hem te helpen, die zich den steun waardig heeft gemaakt en het verdient, anders dwaalt zij af tot het geven van een aalmoes of tot een koude, kille toereiking van een stuk geld, waar het hart buiten staat. Vrijwillig verleent Blindenzorg hulp en steun daar, waar arbeid geleverd wordt of waar althans bewijzen van den goeden wil om te werken aan te toonen zijn.

De blinde kweekelingen der inrichting die achterlijk van geest zijn, deelen ook in de voordeelen, die het fonds van Blindenzorg verschaffen kan.

De op later leeftijd blind geworden meisjes en vrouwen, evenals de later blind geworden mannen, komen voor ondersteuning in aanmerking.

De inrichtingen voor achterlijken en die voor op later leeftijd blind geworden meisjes, bevinden zich te Königswartha, die voor de later blind geworden mannen te Morizburg.

Deze drie afdeelingen, zoowel als de Morizburger voorbereidende school zijn vertakkingen van het Instituut te Dresden en worden door den Staat onderhouden.

In Engeland bestaan een groot aantal particuliere stichtingen ten voordeele der blinden: maar vele autoriteiten op het gebied der Blindenzorg klagen, dat de werken door deze stichtingen tot stand gekomen, niet al het goede voortbrengen, dat zij in het leven zouden kunnen roepen, omdat er geen voldoende geest van overeenstemming en eenheid heerscht. Zij schrijven die leemten en gebreken der Blindenzorg toe aan de Regeering, die niet de minste belangstelling in de zaak der blinden toont. Dit zeker is te betreuren, daar een geregeld Staatstoezicht de eenheid in Blindenzorg zou bevorderen, hetgeen den blinden in het algemeen ten goede zou komen.

De veelheid der soorten van Blindenzorg als daar zijn: vereenigingen, werkverschaffingen door corporaties of door particulieren enz., is meermalen oorzaak, dat door gemis aan samenhang in contrôle, zij, die verdienen gesteund te worden, voorbij worden gegaan, terwijl weder anderen door hun optreden meer steun ontvangen dan waarop zij aanspraak mogen maken.

In de Vereenigde Staten doet het Gouvernement veel voor de blinden; de Regeering ondersteunt o. a. te Louisville met 10,000 dollars een drukkerij, die bestemd is om gratis boeken aan de bijzondere, voor blinden ingerichte scholen uit te reiken. De blindeninstituten worden door de Staatsfondsen ondersteund.

Men beklaagt zich evenwel, dat inmenging der politiek in de zaak der blinden niet vreemd is; redenen die niets met philanthropie gemeen hebben, oefenen somtijds te veel invloed uit, o.a. bij de benoeming van een directeur.

Het is hier niet de plaats verder uit te weiden over het al of niet wenschelijke van Staatszorg in deze zaak; of het particulier initiatief is te verkiezen boven het initiatief van een Regeering. Van beide krachten kan men het goede en het minder gewenschte aantoonen. Het particuliere initiatief is over het algemeen vol ijver en vooruitstrevend, enkele keeren, doordat men rekening moet houden met de veranderlijkheid der inkomsten, te veel bezuinigend.

Het initiatief van den Staat in zake Blindenzorg werkt zeer geregeld; zijn steun blijft onveranderd en is minder aan wisselingen onderhevig: de Staat houdt zich zelfs bij philanthropische inrichtingen, geheel aan de wet en blijft reglementair, terwijl, en dit is meermalen zeer gewenscht, het particulier initiatief rekening kan houden met bijzondere gevallen. Men kan beter tegemoet komen bij afwijkende toestanden.

Half-blinden.

HET programma voor opvoeding en onderwijs aan blinden is in de meeste landen nagenoeg gelijk, terwijl de weg om tot goede resultaten te geraken vrijwel afgebakend is.

Maar hoe te handelen met degenen die een beperkt gezichtsvermogen hebben, derhalve met misdeelde zienden, bevoorrechte blinden, die alzoo zouden kunnen gebracht worden tot halfblinden, daar zij door dit beperkte gezichtsvermogen verhinderd zijn de scholen voor zienden met vrucht te volgen en belet worden een ambacht uit te oefenen waar het gezicht, het goed-zien, onmisbaar is.

Het aantal dezer personen is groot en de graad van blindheid zeer verschillend. Noodig zou het zijn ook voor deze misdeelden inrichtingen te doen verrijzen, als men allen op voldoende wijze wilde tegemoet komen; in het algemeen echter ontbreken de middelen om er toe te geraken. Het groote bezwaar is echter niet alleen gelegen in de stichting van dergelijke inrichtingen, doch in de doelmatige voortzetting er van.

Een krachtige poging is reeds daartoe aangewend geworden door het bestuur van het Instituut te Amsterdam, dat niet geschroomd heeft een belangrijke som beschikbaar te stellen om een inrichting te openen voor de half-blinden. Deze inrichting evenwel beantwoordde niet aan de verwachting: zij werd na twee jaren van proefname weder opgeheven.

Op het Congres te Brussel in 1902 werd de volgende vraag gesteld:

Is het gewenscht half-blinden toe te laten op inrichtingen voor blinden, omdat voor hen geen speciale inrichtingen bestaan en zij misplaatst zijn op scholen en werkplaatsen voor zienden?

Samensteller van dit werk meende over dit gewichtige punt de volgende beschouwing te moeten geven:

„De half-blinde, die het onderwijs geniet op een inrichting voor blinden heeft verbazend veel voor op zijn blinden makker. De verschillende combinaties van de punten in het Braille-schrift kent hij, geholpen door zijn gedeeltelijk gezichtsvermogen, eerder dan de volslagen blinde, die afhankelijk is van de ontwikkeling van zijn tastvermogen. Ook op de landkaart zal hij zich eerder tehuis gevoelen, evenzoo zal hij de lichamen bij de studie der vormleer eerder kennen, de handgrepen bij het gebruik der onderscheidene schrijfmachines zullen hem spoediger eigen en vertrouwd zijn. Bij het uitoefenen der handwerken, bij stemmen en repareeren van muziekinstrumenten, bij het onderwijs in de muziek, kortom bij alles heeft de half-blinde een belangrijken sprong voor op den blinde.

De grootere gemakkelijkheid waarmede de halfblinde op verschillend gebied vorderingen maakt, zal dikwijls ontmoedigend en verlammend werken op zijn geheel blinden medescholier; maar grootere teleurstelling wacht den blinde, wanneer hij na volbrachten leertijd met den half-blinde in concurrentie moet treden.

Wat zal dan het geval zijn?

De half-blinde, die geprofiteerd heeft van het onderwijs, dat oorspronkelijk voor geheel blinden is bestemd,

ondervindt als oud-kweekeling der inrichting denzelfden steun en hulp als zijn blinden makker, maar daar hij zich gemakkelijker beweegt, zijn optreden vrijer is en hij zijn werk spoediger kan afleveren, zal hij als werkman de voorkeur boven den blinde krijgen.

Behept met velerlei minder goede gewoonten en manieren en slechte neigingen, opgedaan buiten de school, waar voor hem geen plaats meer was en buiten het huisgezin, waarin niet altijd het noodige toezicht werd uitgeoefend, kan deze half-blinde een ongunstigen ja zelfs een verderfelijken invloed uitoefenen onder die blinde makkers, die van hun eerste jeugd af hun opvoeding en onderwijs in het internaat vonden.

Ook valt niet te ontkennen, dat half-blinden de contrôle en de discipline oneindig veel moeilijker maken.

Behalve de stoornis in de geregelde orde gedurende het onderwijs, maakt het opnemen van half-blinden, vooral zoo de half-blindheid het gevolg is van langzame vermindering van het gezichtsvermogen, zoodat deze eerst op 14 à 15 jarigen leeftijd intreedt, een afwijking van het leerplan noodig, hetgeen niet is aan te bevelen.

De half-blinde toch komt in dezen toestand als makker naast een leerling die in leeftijd eenige jaren met hem verschilt, omdat de half-blinde geen blindenschrift kennende, tijdelijk in een lagere klasse moet worden geplaatst. Daar de blinde leerlingen reeds van af het zesde jaar opgenomen kunnen worden en in de vakken van het lager onderwijs worden onderwezen, zal het geval zich , zooals ik zooeven aanstipte, herhaaldelijk voordoen, dat de 14 à 16-jarige knaap, die als het ware van de straat komt, zijn plaats vindt op de schoolbanken naast den jeugdigen blinde, die reeds binnen een paar jaren, dus op 8 à 9-jarigen leeftijd, kon lezen en schrijven.

De omgang van dezen half-blinde met den met zorg opgevoeden internen blinde, zal onwillekeurig een slechten invloed uitoefenen èn op de orde èn op den rustigen gang der werkzaamheden.

Uit mijn ervaring kan ik nog mededeelen, dat zelfs het opnemen van half-blinden als extern een groote schaduwzijde heeft, daar dan de aanraking met de vroegere voor hen zoo verderfelijke omgeving op straat blijft bestaan en denkbeelden binnensluipen, die toch zoo gewenscht zijn buiten den kring te houden van de inrichting voor opvoeding en onderwijs aan blinden.

In werkinrichtingen voor blinden, waarin ook half-blinden worden toegelaten, zullen zich meermalen gevallen voordoen, dat bij sommige werkzaamheden de blinden moeilijkheden ondervinden en alsdan de hulp van half-blinden zal worden ingeroepen. Dit inroepen echter loopt gevaar een zeer groote afmeting te verkrijgen, zoodat de inspanning en de energie van den blinde zelf, waartoe de inrichting toch moet dienen, gedoofd worden.

Wil men verbetering brengen in het lot van den blinde, wil men de hinderpalen verminderen op zijn levenspad, laat dan geen half-blinden toe op inrichtingen voor volslagen blinden.

Het totstandbrengen van een inrichting voor halfblinden blijft nog altijd noodzakelijk. Op dit standpunt sta ik niet alleen; het wordt in ons land door velen, die over het vraagstuk nagedacht hebben, ingenomen. Op het congres te Brussel werd o. a. dit standpunt krachtig verdedigd door den directeur van het Instituut te Grave. De hoogleeraren Dr. H. Snellen en Dr. W. M. Gunning blijven een dergelijke inrichting nog steeds als een hoogst gewenschte zaak aanbevelen, terwijl Dr. M. Juda, directeur van het ooglijdersgesticht te Amsterdam van het nut eener dergelijke inrichting overtuigd, de totstandkoming er van met groote sympathie zou begroeten.

Stelt men zich nu nog eens voor de vraag: „Is het goed in scholen, werkplaatsen en andere inrichtingen voor blinden, personen toe te laten, die niet geheel blind zijn?" dan is het antwoord tweeërlei.

Spreekt men als opvoeder en onderwijzer van volslagen blinden, zoo moet het antwoord beslist ontkennend luiden.

Houdt men echter rekening met den nog treurigen toestand, het gemis aan doelmatige inrichtingen voor half-blinden, dan moet het antwoord, dat ons de menschelijkheid op de lippen legt toestemmend zijn.

Na de verschillende stichtingen, die zich Blindenzorg ten doel stellen, te hebben besproken, deel ik eenige denkbeelden mede betreffende Blinden-„Patronaat" als uiting van Blindenzorg.

Op het Congres te Parijs (Augustus 1900) werd de vraag gesteld: „Welke is de beste organisatie van een patronaat over blinden? *a.* voor die blinden, welke opleidings-inrichtingen bezochten. *b.* voor andere blinden."

Stilzwijgend is vastgesteld de absolute noodzakelijkheid van een patronaat over blinden. Niet genoeg kan dan ook de verklaring van Mr. P. Landriani, Directeur-Generaal van de Blindenzorg in Italië, herhaald worden: „Al ware de blinde een genie, hij kan den zienden broeder niet ontberen."

Op dit congres werd door enkele leden de meening geopperd, of patronage niet eenigszins den blinde zou kunnen krenken, doch de meerderheid bestreed deze vreesachtige beschouwing en drong in haar beantwoording der vraag des te krachtiger aan op bevordering van patronaten.

M. L. Rousseau, directeur van het Blinden-Instituut

te Toulouse, zegt over deze zaak het volgende: „Het schijnt mij toe dat dit oordeel over patronage niet juist is. Wordt het patroniseeren der blinden vrijwillig door hen aangenomen of wordt de aanneming verplichtend gesteld? Niemand zal beweren, dat men verplicht is zich onder patronage te stellen. Welnu, in welk opzicht zouden dan de voorwaarden van het patronaat, zoo hij dit aanneemt, inbreuk maken op zijn waardigheid als mensch of op zijne onafhankelijkheid? De absolute onafhankelijkheid bestaat voor niemand; die onafhankelijkheid varieert naar gelang der sociale omstandigheden: naar den kring, naar de betrekkelijke inferioriteit waarin de mensch zich bevindt tegenover zijn meer begunstigde evenmenschen, met betrekking tot intellect, tot talent, tot fortuin, enz."

Waarin bestaat nu het patronaat?

In 1898 mocht ik zelf in mijn werkje: „De blinden in Nederland en hunne toekomst", over dit onderwerp als mijn denkbeeld neêrschrijven: „de blinde kan niet, als gevolg van zijn gebrek, even gemakkelijk werk zoeken en vinden als zijn ziende vakgenoot, evenmin een even groot voordeel trekken uit de voortbrengselen van zijn arbeid." Laten wij niet vergeten, dat hij met één wapen minder optreedt dan de ziende concurrent.

Patronage (een hoofdbestanddeel van Blindenzorg) bestaat derhalve in hoofdzaak daarin, dat men den blinde de middelen verschaft en de wegen aanwijst om zijn levensonderhoud te verdienen. Men denke slechts, dat de blindheid medebrengt een beperking der vrijhed van beweging, waardoor: kosten voor een geleider; dat de blindheid de productieve kracht vermindert van den arbeidzaamste, want de blinde heeft immers meer moeite, zorg en tijd te besteden aan het te vervaardigen voorwerp om den toets van vergelijking te kunnen doorstaan met een soortgelijk voorwerp door zienden gemaakt. De leuze moet dan ook zijn: „geen aalmoes, maar werk."

In 1896, in het verslag der Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden in Nederland en zijne Koloniën, schreef ik hierover o.a. het volgende:

„Dáár waar wij het oog gevestigd houden op hetgeen gedaan wordt om het intellect der blinden in Nederland te verhoogen, mogen wij in vergelijking met de pogingen daartoe in het buitenland tevreden zijn. Ook wordt in ons vaderland in de blinden-inrichtingen met name het Instituut tot Onderwijs van blinden, alles gedaan wat mogelijk is om de jeugdige blinden op te leiden voor een hen passend beroep; doch de moeilijke quaestie van onzen tijd, die zich evengoed in het buitenland voordoet, een vraag die nog steeds loodzwaar drukt en die ons steeds moet bezig houden, is deze: wat wacht den blinde na volbrachten leertijd? Er zijn, zoo wij onze oogen niet sluiten, nog heden ten dage velen, die als het ware van aalmoezen leven, welke niet altijd op barmhartige wijze hun worden toegereikt. Dat de blinde zijn onderhoud kan verdienen door het voortbrengen van zijn arbeid, is, bij den normalen, validen blinde althans, een feit. Sprekende bewijzen zouden door mij zijn bij te brengen, dat blinde handwerkers, die het rietvlechten, mandenmaken, borstelmaken en stoelenmatten grondig kenden, het Instituut verlatende, hun brood verdienen. Dezen vonden afnemers voor hun arbeid; doch er zijn weder anderen die te lijden hadden van het helaas! nog zoo menigmaal uitgesproken oordeel: een blinde kan dit of dat stuk werk toch niet zoo goed maken als een ziende, en men geeft hem dan liever een geldstuk om van hem af te komen. Zie, dat is het juist, wat hem vernedert, en waartegen hij zich zoolang mogelijk verzet, totdat hij eindelijk door nood gedwongen, de aalmoes moet aannemen."

Terugkomende op ons onderwerp, doet zich onmiddellijk de vraag voor: Hoe moet het patronaat werken? In de eerste plaats is het een eisch dat de directeur van een inrichting van onderwijs aan blinden zich voortdurend rekenschap geve van zijn roeping, welke niet alleen is, den blinden leerling toe te rusten met een meerdere of mindere mate van kennis en ontwikkeling op het gebied der nijverheid en kunst, doch tevens hem of haar, met alle kracht, die in hem is, geplaatst trachten te krijgen dáár, waar het geleerde door hen productief kan gemaakt worden.

De heer Landriani zeide terecht: „Ons werk van opvoeding en onderwijs is niet volmaakt; ik ga een stap verder en zeg, dat dit werk onvruchtbaar, ja zelfs schadelijk is, indien wij de kinderen, die wij opgevoed hebben, niet volgen op den weg, waarop wij ze hebben geplaatst; indien wij niet trachten hen verder te helpen, in één woord indien wij hen niet patroniseeren."

Wat is de beste wijze van patronage? Om den blinden musicus na het verlaten der school een betrekking te bezorgen, behoort men correspondenten te hebben in het gebied waarover de inrichting haar werking uitstrekt. De oud-kweekelingen, die de handwerken uitoefenen, moeten te hulp gekomen worden om zich te kunnen vestigen; men behoort hun gereedschappen te verschaffen, hun de eerste grondstoffen voor hun arbeid te bezorgen; onderstand te verleenen in geld als voorschot, hun faciliteit te verstrekken, om de producten van hun arbeid van de hand te kunnen doen. Verder het oprichten en begunstigen van zoogenaamde „kleine werkplaatsen" voor blinden, waar zij te zamen kunnen werken; eindelijk provinciale werkplaatsen stichten, waar de oud-leerlingen van het Instituut en de volwassen blinden, die geen opleidingsschool bezochten, hun handwerk zouden kunnen uitoefenen.

De eerwaarde Pater Amadeus Stockmans, die voor het blindenwezen in België veel heeft gedaan en nog doet, en die het oppertoezicht heeft over 14 inrichtingen van liefdadigheid voor geestelijke en lichamelijke

ziekten, stelde zich in groote lijnen de organisatie van een patronaat over oud-kweekelingen van een inrichting aldus voor:

Aan het hoofd van het patronaat staat een commissie, die het bestuur er van vormt: deze commissie is samengesteld uit het personeel van de school, uit blinden, die bezield zijn met toewijding voor het verbeteren van het lot hunner broeders en uit andere invloedrijke personen.

De commissie dient gesteund te worden door de sympathie van alle standen, welke sympathie zich zal uiten door goeden wil om te helpen, zoowel stoffelijk als zedelijk.

Alle hoofden van scholen tot opleiding van blinden behooren de stichting van een patronaat te bevorderen, dat den ontslagen kweekeling van hun inrichting allen steun en hulp verleent tot het verkrijgen van een betrekking, tot het vinden van een gelegenheid tot uitoefening van zijn beroep, en dat tevens zijn weldadige werking uitstrekt tot de blinden, die hun inrichting van onderwijs niet bezochten, zoodat de school het middelpunt wordt van al het werken en streven in het belang ook van die blinden.

Uit dit alles blijkt dat op dit congres van alle zijden uiting werd gegeven aan den drang, dien men in zich gevoelde, om zooveel mogelijk pogingen in het werk te stellen, den blinde zijn groot gemis minder te doen gevoelen. De drie volgende moties werden door den voorzitter van het congres voorgesteld, die alle werden aangenomen:

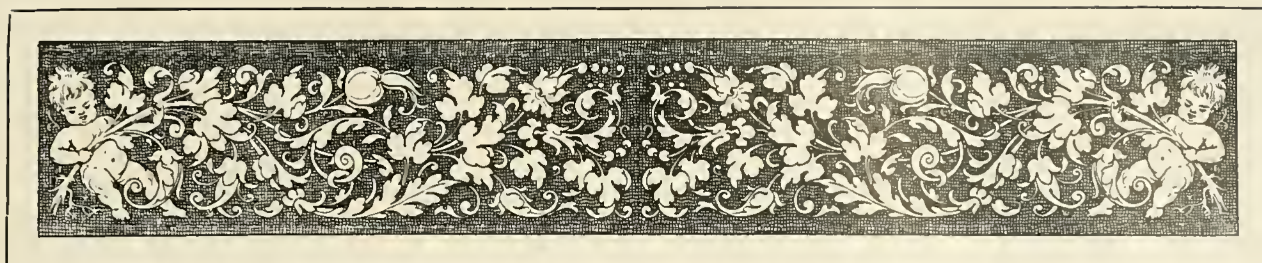
1o. De beste wijze van patroniseeren van blinden, die den cursus eener inrichting van onderwijs hebben doorloopen is die, welke uitgaat van die inrichting zelf.

2o. In elk land worde een vereeniging opgericht, die haar werkkring uitstrekt over het geheele land. Zij onderhoudt nauwe betrekkingen met alle inrichtingen, die voor blinden bestemd zijn. Leerscholen of werkplaatsen worden door haar geopend voor de blinden, die geen speciale scholen hebben bezocht.

3o. Speciale scholen of asylen worden opgericht voor achterlijke of impotente blinden.

Zooals blijkt uit de hiervoren genoemde instellingen voor onderwijs en werkinrichtingen, benevens de vereenigingen, die zich het lot der blinden aantrekken, kan men met voldoening terugzien op hetgeen in ons vaderland reeds is tot stand gebracht om den blinden een menschwaardig bestaan te verschaffen en hen zooveel mogelijk voor moedeloosheid te bewaren.

Blinden in ons vaderland, die zich in de eerste plaats op muzikaal gebied verdienstelijk hebben gemaakt.

Bij de levensbeschrijving der volgende blinden dient in het oog te worden gehouden, dat ik dezen verdeel in twee afdeelingen, n. l. blinden, die van af hun prilste jeugd blind waren en met ijzeren wil en geestkracht door ernstige studie zich verstandelijk ontwikkelden en door hunne kundigheden zich eene bescheiden, doch eervolle positie in de maatschappij hebben verworven.

Dezen, allen sieraden onder de oud-leerlingen van het Blinden-Instituut te Amsterdam, hebben op het gebied van kunst en wetenschap, al moge de inspanning, bij het gemis van het edele zintuig, het gezicht, voor ons dan ook meermalen ondenkbaar zijn geweest, zich een waardigen naam verworven. Zij zijn zich zelven nuttig geweest en waren zonder het te weten van onschatbaren dienst voor de vele ongelukkige, jeugdige blinden, die opgewekt en aangespoord door hun voorbeeld in de inrichtingen van onderwijs, zich aangordden met vlijt en volharding, om hen te evenaren.

De tweede afdeeling van blinden bestaat uit die rij van energieke mannen, die, ondanks het ontzettende ongeluk dat hen op lateren leeftijd trof, den moed niet lieten zinken, hun ongeluk wisten te dragen als mannen, en door arbeid, studie en medeleven in en deelnemen aan de oplossing der groote vraagstukken van onze tegenwoordige maatschappij, zich nuttig en verdienstelijk maakten.

Deze mannen mogen dienen tot navolging en voorbeeld van hen, die, hoewel wij het kunnen begrijpen, zich hebben laten terneerslaan en alle energie verloren door den ramp die hen trof; daarom dank ik hen voor den dienst mij bewezen door de mededeeling van hun leven en streven, welke den moedelooze, den zwaar getroffene zal opbeuren en zijn wilskracht zal doen herleven.

Sipke Arjenz Appel.

(Geb. 1829. † 1893. *)

Den 1sten April 1829 werd te Harlingen Sipke Arjenz Appel geboren. Tengevolge van smetstoffen tijdens de geboorte in het rechter oog geraakt, ging dit oog door verzwering binnen enkele maanden geheel verloren. Op 3-jarigen leeftijd werd het linkeroog aangedaan, zoodat hij na zijn vierde jaar niet veel meer onderscheiden kon dan dag en nacht.

Het mocht H. M. Koningin Sophie behagen zich over den blinden knaap te ontfermen. Opgenomen in het Instituut voor blinden te Amsterdam, 14 Juli 1836, werd hij voor haar rekening opgevoed. Met vrucht volgde hij alle lessen en onderscheidde zich van den beginne af door zijn grooten muzikalen aanleg. Reeds op 18-jarigen leeftijd nam hij ruim een half jaar de betrekking waar van organist bij de Remonstrantsche Gereformeerde Gemeente te Amsterdam. Bij de oproeping voor deze betrekking hadden zich 35 solli-

*) De levensbeschrijving der verdienstelijke blinden in en buiten Nederland, heb ik alphabetisch gerangschikt.

citanten aangemeld en na de benoeming van den heer J. A. v. Eijken uit Amersfoort, met wien hij op het tweetal stond, besloot de Kerkeraad hem het volgend getuigschrift te geven:

„De Kerkeraad der Remonstrantsche Gereformeerde Gemeente te Amsterdam heeft in zijne vergadering van den 25 April ll. gehoord het rapport eener Commissie, uit zijn midden benoemd tot vervulling van den vacanten post van Organist in de Gemeente, uit welk verslag is gebleken:

dat zich 35 mededingers naar de openstaande betrekking hadden aangemeld;

dat het concours is gehouden ten overstaan eener Vereeniging van Toonkunstenaars, bestaande uit de H.H. Berkelman, Van Bree, A. ten Cate J.Azn., D. Koning en Bastiaans;

dat naar het eenparig oordeel dezer kunstrechters aan den heer Appel de tweede plaats op het gevormde zestal is toegekend;

dat hem vervolgens de onderscheiding is te beurt gevallen van op het tweetal te worden geplaatst, naast eenen man, die door meerderheid van jaren en veelzijdige opleiding boven hem moest voor hebben; die dan ook in het algemeen boven hem gesteld werd, hoewel het koraalspel van beide mededingers even hoog werd geschat.

De Kerkeraad van voormelde Gemeente, hierop den heer J. A. van Eijken van Amersfoort tot zijn organist benoemd hebbende, voelt zich nochtans gedrongen, door de eenvoudige vermelding dezer zaken den heer S. A. Appel een bewijs van hoogachting zijns persoons en hoogschatting zijns kunstvermogens aan te bieden, hem ter vereering en aanmoediging, en waar het dienen kan, ter aanbeveling bij anderen."

De Kerkeraad der Gemeente voornoemd
in zijnen naam:
(w. g.) des Amorie van der Hoeven,
tijd. Voorzitter.
H. Heemskerk,
tijd. Scriba.

Amsterdam,
den 26 April 1848.

Dat hij toen niet benoemd werd, vond zijn oorzaak in de omstandigheid, dat de Kerkeraad geen blinde als organist wenschte.

Na volbrachten leertijd in het Instituut werd hij tot onderwijzer aan deze inrichting benoemd en vond hij in den heer W. Smits en daarna in den heer Van Gelder een warm vriend, die hem de studie in contrapunt en compositieleer zeer vergemakkelijkte. Zij speelden hem o. m. al de preludia en fuga's uit het „Wohltemporierte Klavier" van J. S. Bach voor, want het was zijn lust, na ze te hebben gememoriseerd ze tot de kleinste bijzonderheden te analyseeren. Aan die reuzenstudie dankte hij dan ook voornamelijk naast het goede onderricht, hem vroeger gegeven, zijn groote bekwaamheid om meesterlijke fuga's op een gegeven thema ex temporé te maken. Een zijner medescholieren, E. Mobach was zijn boezemvriend. Deze was steeds bijzonder gelukkig in 't vinden en samenstellen van thema's en motieven, welke gave Appel miste. Met genoegen herdacht hij nog menigmaal den tijd waarin zij samen werkten, Mobach hem motieven en thema's opgevende en hij ze uitwerkende. In dien zelfden tijd was hij ook organist in het Luthersche oude

Sipke Arjenz Appel.

mannen- en vrouwenhuis. Een van zijn composities, een gemengd koor met klavierbegeleiding, getiteld „Tranen", gedicht van N. Beets, werd ook door hem geschreven en mocht als de beste gelden van alle, die ingezonden waren ter mededinging naar een uitgeschreven prijs.

Den 22 October 1853 werd hij benoemd tot organist aan de Nieuwe (of Groote) Kerk te Gorinchem.

Na een vergelijkend examen van een 19tal sollicitanten werd hij met nog een blinde en twee ziende organisten op het viertal geplaatst. Hierna werd door de examinatoren, de HH. Dijkhuizen en Van Eijken,

organisten te Nijmegen en Rotterdam een tweetal opgemaakt, nl. de heeren J. Kwast en S. A. Appel. Daarna werden aan beiden de examen-opgaven nogmaals gegeven, waarop ieder ongeveer een uur moest spelen om deze naar behooren uit te werken. Hierop besloten de heeren Kerkvoogden en Notabelen op advies van de examen-commissie met algemeene stemmen S. A. Appel als organist te benoemen.

Hij veroverde zich hierdoor een plaats onder de beste organisten van ons land. Nu was een zijner liefste wenschen vervuld, organist in een vrij aanzienlijke Gemeente, een nieuw orgel met 3 klavieren en vrij pedaal met 48 sprekende stemmen, gebouwd door de H.H. Witte en Batz in 1853, waarvan de inwijding plaats vond op den eerstvolgenden Zondag na zijn benoeming door de HH. examinatoren en den pas benoemden organist. Na een jaar (omschreven bij Art. 10 van zijn instructie) de tongwerken onder leiding van een orgelstemmer van Witte en Batz iedere maand te hebben gestemd, werd door den heer Witte een zoodanig gunstig rapport daarover uitgereikt, dat hem volgend schrijven van HH. Kerkvoogden gewerd.

„Kerkvoogden der Herv. Gemeente van Gorinchem, gehoord hebbende het gunstig rapport van de Heeren Batz en Comp., orgelmakers, betrekkelijk de geschiktheid en bekwaamheid van den organist S. A. Appel alhier, tot het stemmen der tongwerken van het nieuwe orgel, verklaren in deze, dat de heer Appel hiermede voldaan heeft aan de verplichting hem bij artikel 10 van zijn instructie opgelegd.

Gorinchem, 16 December 1854.

Namens HH. Kerkvoogden
der Hervormde gemeente van Gorinchem
M. Diemont van Langerak,
President.

Had hij dit getuigschrift niet gekregen, dan hadden voor zijn rekening de tongwerken elke maand door een orgelstemmer bijgestemd moeten worden.

Al spoedig vond hij in Gorinchem een aangenamen en drukken werkkring. Zijn groote gaven en edel karakter maakten hem spoedig geacht en gezien bij iedereen. Tal van leerlingen hebben het voorrecht gehad van hem les te ontvangen. Als organist en muziekonderwijzer, maar ook niet minder als pianostemmer vond hij er een zeer ruim bestaan. Menigmaal werd hij uitgenoodigd zich aan het hoofd te stellen van een der muziekvereenigingen ter plaatse, maar steeds bedankte hij voor die eer, daar hij eenmaal de overtuiging had, dat alleen z i e n d e n zulks naar behooren konden doen.

Als lid van de Vereeniging van Kamermuziek, waarbij o.m. zijn collega Borchard een zeer bekwaam violist, benevens eenige dilettanten meewerkten, had hij meermalen als pianist met pianoconcerten van Weber, sonates van Beethoven e. a. veel succes.

Toen op een r o n d r e i s door Nederland ter bezichtiging der verschillende kerkorgels de H.H. Marten Boltes en Jos. A. Verheijen ook te Gorinchem kwamen, verzochten zij hem, na zelf het orgel bespeeld te hebben, dit schoone instrument ook eens in de kerk te mogen hooren. Nog waren de laatste tonen van zijn orgelstuk niet weggestorven, toen beide toonkunstenaars de orgeltrap opstormden en om strijd vroegen van wien dat heerlijke werk , die prachtige fuga was. Het antwoord luidde: „ik hoorde het heden zelf ook voor het eerst." Had hij o o g e n gehad, hij zou de bewonderende blikken hebben gezien, waarmeê die twee kunstenaars hem aanzagen.

Een paar jaar daarna vroeg zijn zoon Frans, die door hem als organist werd opgeleid aan M. Boltes per brief waar hij 't best zijn studiën zou voortzetten; hij ontving tot antwoord: blijf bij uw geachten vader, ge kunt bij niemand beter zijn.

Vele composities zijn verloren gegaan, daar hij ze meestal aan den een of anderen leerling als manuscript schonk. Uitgegeven werd een mannenkoor: „Aan 't Verleden", woorden naar Lenau, voorkomende in een bundel; 75 mannenkoren van Nederlandsche componisten; „een lied voor een stem uit de Kindschheid", woorden van Dr J. P. Heije en Psalm VIII voor gemengd koor, sopraan en bariton solo's, met piano- of orgelbegeleiding, beide werken uitgegeven door Egeling, Amsterdam.

„Scheiden", duo voor sopraan en alt, voorkomende in het jaarboekje van den Bond van Chr. Zangv. in Nederland 1895, terwijl nog in manuscript van hem bestaat „Loin du Pays" voor sopraan met pianobegeleiding. Tevens is verschenen bij de firma Gordon en later aan hem overgegaan „de Koraalgids of de Melodieën der Psalmen en Evangelische Gezangen met den Vervolgbundel", voorzien van letterbas voor piano, huis- en kerkorgel; later verschenen daarbij 60 korte en gemakkelijke voorspelen: dit werk is op een enkel exemplaar na geheel uitverkocht.

Op 12 November 1856 huwde hij mejuffrouw C. E. Snoek. Uit dit huwelijk werden hem een dochter en twee zoons geboren. Deze dochter, mevrouw Van Manen—Appel, is organiste der Herv. Gem. te Vreeswijk; de oudste zoon, M. S. Appel is organist te Heerewaarden en de jongste is hem opgevolgd als organist der Nieuwe Kerk te Gorinchem.

Reeds bij zijn 25-jarige ambtsvervulling werd deze dag door velen herdacht, doch die van zijn 40-jarig jubilee als organist was voor hem een waar feest. Des morgens was het kerkgebouw met belangstellenden geheel gevuld en nadat door Ds. A. de Pecker een hartelijk woord was gesproken ter herdenking van dezen dag, zong de gemeente hem toe: Ps. 134:3, waarop hij niet beter wist te antwoorden dan door het spelen van Ps. 72:11. Het sprak tot aller gemoed en

velen verlieten het kerkgebouw terwijl zij een traan wegpinkten. Een schat van bloemen herschiep zijn studeervertrek in een heerlijken tuin en door een commissie werd hem namens de leden der Gemeente en het Kerkbestuur een couvert overhandigd met het vriendelijk verzoek, datgene wat hij mocht begeeren zich daarvoor aan te schaffen. De vreugde van dien dag heeft hij slechts kort mogen overleven: 25 December was hij door verkoudheid verplicht thuis te blijven: 27 Dec. was zijn toestand zorgelijk en ook hierin werd zijn wensch vervuld: zijn ziekbed was kort en niet smartelijk, want koorts sloopte zijn sterk gestel en den 30 December 1893 ontviel hij aan de zijnen, diep betreurd door zijn weduwe en kinderen en vele vrienden en kunstbroeders. Zijn ter aardebestelling vond op zijn verzoek zonder eenig vertoon plaats. Een grafsteen wijst de plaats aan waar het stoffelijk overschot rust van een man wiens lust het was, zijn gaven te gebruiken tot verheerlijking van den Allerhoogste.

Daniël Brachthuizer.

Geb. 1779. † 1832.

Daniël Brachthuizer zag het levenslicht te Amsterdam, op den 28 September 1779; hij was de oudste van een 7-tal kinderen. Zijn vroegste leeftijd was eene aaneenschakeling van ziekten en ongemakken, waardoor hij tengevolge der verkeerde behandeling eens dokters bij eene huidziekte (dauwworm) nog geen drie jaren oud zijnde, het gezicht verloor.

Toen onze jonge blinde den ouderdom van 8 à 9 jaren bereikt had, gaf hij reeds bewijzen van buitengewone vlugheid van geest, een voorbeeldeloos geheugen, en eene levendige verbeelding: op zijn gedurig aanhouden voldeden zijne ouders aan zijn vurig verlangen en zonden hem met zijn jongeren broeder naar de school, om, zooveel hij kon, met dezen het onderwijs te genieten. Door zijne zeldzame begaafdheden leerde hij de Fransche taal verstaan en spreken, vaardig uit het hoofd rekenen en meer andere zaken. Weldra begon men nu ook bij hem eene meer dan gewone neiging voor de toonkunst te ontdekken, doch het ondoelmatig onderwijs van een eigendunkelijk leermeester voor de piano schrikte hem af en belemmerde eenigszins de vlucht van zijn genie. Gelukkig was zijn natuurlijke aanleg te goed, om hierdoor ontmoedigd te worden; hij leerde uit zich zelf, hoewel met vele verkeerdheden, fantaseeren en zijn muzikaal gehoor was reeds zoo ontwikkeld, dat elke toon, die aangegeven werd, door hem bij den naam genoemd kon worden.

De zucht om zijn kennis te vermeerderen, deed hem gelegenheid zoeken, om iets te hooren voorlezen, en zijn stalen geheugen en gezond oordeel trokken weldra aller bewondering tot zich. Vele van zijn vaders vrienden rieden dezen aan zijn zoon beter onderwijs in de toonkunst te doen geven en op 12-jarigen leeftijd werd hij leerling van den heer W. Focking, organist bij de Doopsgezinde gemeente te Amsterdam. Deze bekwame onderwijzer, die evenals zijn leerling van het gezicht beroofd was, bezigde te zijnen opzichte eene geheel andere leerwijze dan die de knaap tot heden genoten had, en zijn aanleg ontwikkelde zich dan ook zoo snel, dat men gegronde hoop kon voeden, spoedig in hem een bekwaam toonkunstenaar te zien.

Nu leerde de jonge Brachthuizer ook het orgel bespelen, en maakte daarin zulke verbazende vorderin-

Daniël Brachthuizer.

gen, dat hij, nauwelijks 14 jaren oud, na een vergelijkend examen, als de bekwaamste van al zijne mededingers tot organist van de Nieuwezijdskapel te Amsterdam werd aangesteld. Van dat tijdperk af was zijn roem als orgelspeler gevestigd; hij liet zich Duitsche en Fransche werken over de muziek voorlezen, en al het goede, schoone en verhevene, dat hij in deze vond, werd het zijne. De kunstgewrochten van Bach, Händel, Haydn, Mozart en andere beroemde toonkunstenaars, leerde hij van buiten, en zijn wijsgeerige geest drong diep in het wezen der toonkunst door; zijn muzikaal geheugen had hij tot zulk een graad van volkomenheid gebracht, dat hij behalve een aantal concerten, sonaten enz. de 48 preludia en fuga's van Bach, de melodieën, en ook de woorden der 150

Psalmen, volmaakt uit het hoofd kende. De vierstemmige zangpartijen en Klavier-Auszug van de „Schepping" — „de Jaargetijden" van HAYDN en meer andere, waren hem zoo eigen, dat hij meermalen bij de uitvoering daarvan eene koorpartij zong, en geheele repetitiën dier stukken accompagneerde met de piano of het orgel. Slechts e e n m a a l had hij eene nieuwe compositie te hooren, en hij speelde haar met eene juistheid, die niets te wenschen overliet: reusachtig was zijn kennis en zijn dorst naar wetenschappen onleschbaar, zoodat er bijna geene enkele was, waarover hij niet met een voor zijn toestand verbazingwekkend oordeel sprak. Aan de reinste zeden paarde hij eene gulhartige vroolijkheid, en toonde eene zeldzame grootheid van ziel, door zich boven die vaak ontmoedigende teleurstellingen te verheffen, waarmede groote vernuften maar al te dikwijls te kampen hebben. Om zijn gezelligen en beschaafden omgang werd zijn bijzijn gezocht en in gezelschappen schaarde ieder zich om den belangwekkenden blinde, wiens verstandige gesprekken of geestige gezegden aller aandacht boeiden. Weinigen waren intusschen zijne vertrouwden: hij was voor allen goed, maar niet kwistig met den naam van vriend.

Twee en twintig jaren oud zijnde werd hij organist in de N i e w e K e r k der Hervormde gemeente van zijne geboortestad. Hij begaf zich twee jaren later, in den echt, die hem drie kinderen schonk, twee zoons en eene dochter, wier muzikale talenten en voortreffelijk levensgedrag hen zulk een edelen vader waardig maakten.

Als organist van eene der grootste kerken van Amsterdam was BRACHTHUIZER op zijne rechte plaats; de grootsche gewelven weergalmden van zijne verheven toonverbindingen, en zijn stout vernuft voerde de bewondering zijner hoorders ten top. Als een tweede Orpheus wekte hij door zijn spel aandoening en gevoel, waar deze gewaarwordingen voorheen geheel onbekend waren; door stadgenooten en vreemden werd hij bewonderd, en hoe kon het anders zijn bij zulke buitengewone begaafdheden. Zijne hand was van den grootsten omvang, hij greep eene terts over het octaaf en colorateerde met de middelvingers daartusschen: met het pedaal maakte hij zonder de minste onnauwkeurigheid de vlugste passages, hij wist zijne registratuur zoo snel en onmerkbaar dooreen te mengen, dat hij zijne toehoorders door de wisselingen zijner kunstige tooverijen als aan hen zelven ontvoerde; hij was immer onvermoeid en hield een dagenlang orgelspel vol. De piano behandelde hij even voortreffelijk als het orgel, en zelden is onder zijne hand eene snaar gesprongen. Alle deelen der toonkunst omvatte hij en muntte evenzeer in het komische als in het ernstige uit. Aan deze bewonderenswaardige eigenschappen, paarde hij nog eene zeldzame bekwaamheid in het onderwijzen: velen zouden daarvan getuigenis kunnen geven, en herdenken zeker met een weemoedig genoegen, hoe zeer hij het verstond, zijn kunst aan anderen mede te deelen.

Was BRACHTHUIZER groot als toonkunstenaar, hij was niet minder edel als mensch. Vol gevoel voor zijne lijdende natuurgenooten poogde hij daar, waar hij kon, hun lot te verzachten. Karig bedeeld met aardsche goederen, werd ook zijne kunst te schraal beloond, dan dat hem iets anders dan deze restte, om aan zijne zucht tot weldoen bot te vieren; maar met haar woekerde hij voor de behoefte, doch ook voor niets anders dan voor deze: nimmer gebruikte hij haar om zich zelf te verrijken; zij was in zijne hand een zalvende balsem voor de wonden van het ongeluk.

In het jaar 1825, toen een vreeselijke watervloed een aanzienlijk gedeelte van Noord-Holland in ellende dompelde, gaf hij, ten behoeve der van hunne bezittingen beroofden, een o r g e l-c o n c e r t, dat meer dan *f* 5000 opbracht; dit geschiedde in oogenblikken, waarin hij zelf met vele geldelijke zorgen te kampen had. In 1830 schonk hij andermaal door zijn o r g e l s p e l aan zijne, door den strengen winter van dat jaar, hulpbehoevende stadgenooten ver over de *f* 3000. In 1831 was zijne bijdrage door een o r g e l-c o n c e r t aan de achtergeblevene betrekkingen der voor het Vaderland ten strijde getrokken schutters zijner geboortestad *f* 3050.

Al deze concerten, te Amsterdam in de N i e u w e K e r k der Hervormden uitgevoerd, vermeerderden telkens de bewondering voor den zoo kunstvollen als edeldenkenden BRACHTHUIZER, en de wensch was algemeen, dat zij dikwerf herhaald mochten worden.

Behalve de genoemde concerten gaf hij er, deels op aanzoek, deels uit eigen beweging, nog vele andere ten behoeve van verschillende k e r k e l ij k e fondsen en a r m e n k a s s e n, wier opbrengsten met elkander de aanzienlijke som van *f* 20.000 te boven gingen.

Zoo handelde een b l i n d e, wiens verdiensten wel gekend en gewaardeerd, maar niet naar w a a r d e erkend en beloond werden. Hij stierf op den eersten dag van het Pinksterfeest in 1832, en werd door eenigen zijner stadgenooten, die zich daartoe vrijwillig hadden aangeboden, ter aarde besteld in de Oude Kerk te Amsterdam. Een hunner, de heer KLYNVELD, hield een lijkrede bij zijn graf, en een der waardigste leerlingen van den overledene vermeerderde den indruk der statige plechtigheid door een even gevoelvol als meesterlijk orgelspel, waardoor hij door keurige tonen de smart van het scheiden trachtte te verbinden aan de hoop des wederziens. Deze waren de eenige openlijke bewijzen van hulde tot heden den braven man en grooten toonkunstenaar toegebracht, die evenzeer als de terecht beroemde HAYDN verdiende, dat een KINKER zijn kunsttalent en deugd in het ware licht stelde.

Zijn zoon, JOAN DANIËL geb. te Amsterdam, den 5 Mei 1804, was geruimen tijd piano-onderwijzer aan het Blinden-Instituut.

Van zijne composities mocht ik er kort geleden in de verzameling muziek voor de leerlingen van het Instituut eenige vinden.

De tweede zoon, W. H. BRACHTHUIZER, geb. 29 Maart 1806, was organist aan de Engelsche kerk, later aan de Oude Kerk te Amsterdam.

Johannes Hendrik Christoffel ten Broeke.

Geb. 1817. † 1887.

Organist, geboren 17 September 1817 te Amsterdam. Op jeugdigen leeftijd had hij het ongeluk zijn gezicht te verliezen. Hij genoot onderricht in het orgelspel van DANIËL BRACHTHUIZER, organist aan de Nieuwe Kerk te Amsterdam. Op 17-jarigen leeftijd (1834) werd hij tot organist der Oude Kerk te Amsterdam benoemd, welke betrekking hij tot aan zijn dood met ijver heeft waargenomen. Hij stond als organist zeer gunstig bekend, vooral wegens zijn schoone improvisaties. Ook was hij klokkenist aan de Zuider Kerk aldaar. Van zijn compositiën zijn, behalve eenige melodieën bij verschillende Hervormde Gemeenten in gebruik, geene gedrukt. TEN BROEKE is de stichter der Vereeniging „Harmonica", opgericht met het doel, om de nagelaten betrekkingen van organisten te ondersteunen.

TEN BROEKE is leerling geweest aan het Blinden-Instituut en reeds vroeg is hij, na vergelijkend examen op 17-jarigen leeftijd, benoemd tot organist in de Oude Kerk te Amsterdam, zooals hierboven vermeld.

Een zijner meest bekende leerlingen was de heer R. LOMAN, zoon van den hoogleeraar A. D. LOMAN, vóór deze zijne studie aan het Conservatorium te Berlijn voltooide; tegenwoordig is hij organist bij de Hollandsche Gemeente te Londen.

Velen van verschillende godsdienstige gezindten, gingen naar de Oude Kerk om te genieten van zijne prachtige improvisatie.

In „Les Artistes Musiciens néerlandais par ED. G. J. GREGOIR", page 169 en 170 vond ik nog het volgende opgeteekend:

„J. H. C. TEN BROEKE, een organist, die zich een schitterenden naam heeft verworven onder de musici in zijn vaderland, werd geboren te Amsterdam. Van zijn prille jeugd af blind, werd hij op zesjarigen leeftijd als leerling geplaatst op het Instituut tot onderwijs van blinden te Amsterdam. Zeer jong begon hij zijne muzikale studiën onder leiding van den heer VAN OORD en den heer L. REINHOLD. In 1831, toen hij het instituut verliet, voltooide hij zijne verdere studiën onder M. J. WIGGERS, opvolger van den heer M. VAN OORD, J. D. BRACHTHUIZER en zijne zoons WILLEM en JAN BRACHTHUIZER.

In 1834 werd TEN BROEKE benoemd tot organist in de Oude Kerk en in deze betrekking heeft hij krachtig medegewerkt tot de samenstelling van de nieuwe gezangen ten gebruike der Luthersche Kerk en van den supplementairen bundel van de gezangen der Waalsche Kerk. TEN BROEKE was stichter en voorzitter van de Vereeniging van organisten, „Harmonica" genaamd, met het doel om een fonds samen te stellen ter ondersteuning van de weduwen van organisten. Deze vereeniging gaf elk jaar orgelconcerten, die zeer druk bezocht werden."

JOHANNES HENDRIK CHRISTOFFEL TEN BROEKE.

TEN BROEKE heeft recht op onze voortdurende waardeering voor de onvermoeide pogingen, die hij in het werk stelde om werkelijk schoone en verheven orgelmuziek te laten hooren. Deze kunstenaar heeft vele uitstekende leerlingen gevormd.

Op den 19 November 1849 heeft de Vereeniging „Harmonica" een schitterend orgelconcert georganiseerd waaraan onder anderen meêwerkten de heeren: J. MARTENS, J. GEEL, J. BASTIAANS, J. SCHIERHOUT Jr. en C. VAN BEMMEL.

Vele moeite deed ik om van dezen bekwamen organist nog meerdere bijzonderheden te kunnen mededeelen, doch allen verzekerden mij, dat mijne verdere pogingen vergeefsch zouden zijn.

Rinke van Bruggen.

Geb. 1849. † 1901.

Na het overlijden van dezen kunstenaar schreef Ari Kuyper, violist te Groningen, een artikel in het Weekblad voor Muziek, aanvangende met deze woorden: „Een der meest sympathieke figuren uit het Groningsche muziekleven is heengegaan."

Wij mogen er bijvoegen: één der merkwaardigste typen uit de Ned. blindenwereld.

Hij behoorde tot het zwaar beproefde gezin van het hoofd eener school te Franeker. In dat gezin waren tien kinderen, waarvan zes, één knaap en vijf meisjes, blind of zoo zwak van gezicht dat zij daarmede konden worden gelijk gesteld. De knaap alleen bezocht het instituut en vertrok daarheen in 1856. Hij bleef aan die instelling tot 1868. Hij behoorde onder de verst gevorderde leerlingen van het instituut in die dagen, op allerlei gebied, ook op dat der muziek. Met groote ingenomenheid noemde en roemde hij later altijd het uitmuntende orgelonderwijs en dat in harmonie en contrapunt, van den heer S. R. de Vries ontvangen, en de koorzanglessen onder den toenmaals te Amsterdam beroemden koorzangonderwijzer den heer Wilhelmus Smits. Ook de pianolessen van den heer Menzaert werden door hem gewaardeerd en verre boven die van zijn opvolger den heer Blank gesteld.

De heer de Vries gewaagde altijd met verrukking van Van Bruggen's talent. Twee gewichtige omstandigheden, de inrichting van het onderwijs betreffende, werkten mede om zijne vorming tot organist te helpen bevorderen, twee omstandigheden die door hem zelf op hoogen prijs werden gesteld. Eerstens gingen de oudste leerlingen altijd eens per week naar de Oude Kerk, om onder leiding van den voortreffelijken organist Ten Broeke, de behandeling van het groote kerkorgel te leeren, en tweedens gingen zij om beurten des Zondags mede met den heer de Vries naar het orgel der Remonstrantsche Kerk, om aan het spelen in den kerkdienst te wennen. Beide leerrijke gelegenheden werden later opeens ingetrokken.

In 1868 verliet hij het instituut en ging naar zijn ouderlijke woning. Hij trachtte aldaar leerlingen te krijgen, en verkreeg van Martinus Schuil, organist aldaar, de meeste vrijheid om op zijn orgel te studeeren.

In 1874 werd hij na gehouden vergelijkend examen benoemd tot organist der Nieuwe Kerk te Groningen. Bij deze overwinning deed zich het merkwaardige feit voor, dat hij de eenige Fries was onder alle Groningsche concurrenten, en dat hij op het tweetal stond met iemand, die nu nog geldt voor een der eerste Ned. toonkunstenaars, en dezen dus overwon.

Met een eentonig kamerleven ving hij aldaar aan. Doch al spoedig voegde een ziende zuster, die onderwijzeres te Groningen was geworden, zich bij hem, en bracht de allerliefste en scherpzinnige blinde zuster Boukje mede. Later, na den dood des vaders, vestigde het geheele gezin zich te Groningen.

Zoo, op eervolle wijze Groningen binnengetreden, had hij met de aanwinst van leerlingen niet veel moeite, en hij zelf schreef aan die omstandigheid toe, dat hij zoo spoedig in zijne lessen kwam.

Na den dood van Worp, organist der Martinikerk, volgde zijne benoeming in diens plaats. De orgelbespelingen, die hij in deze kerk des zomers maandelijks gaf, en geheel uit vrijen wil, getuigden van zijne liefde voor orgelstudie. Vroeger werden zij gratis gegeven, doch de laatste jaren verbond hij daar-

Rinke van Bruggen.

aan een kleinen entréeprijs en hij kreeg permissie die gelden voor de Braille-bibliotheek te bestemmen, onder beding, dat dit geschiedde in afwisseling met de kerkelijke administratie, zoodat dus om het andere jaar die concerten voor de bibliotheek en voor de kerk plaats hadden. Deze concerten vonden steeds een grooten toeloop, en belangrijk zijn dan ook de baten, in die jaren in de kas der door hem zoo hoog gewaardeerde bibliotheek gevloeid.

Van Bruggen voelde zich krachtig aangetrokken tot de werken der oude meesters, in het bizonder tot Bach. Toch trachtte hij ook de nieuweren niet te miskennen, doch bij de uitvoering van deze laatsten had hij steeds te kampen met de ouderwetsche inrichting van zijn instrument, schoon mooi en groot, en

met den kleinen omvang der klavieren, die slechts tot C driegestreept liepen. Hij speelde die werken alle met sterk ontwikkelde techniek en keurige registratie. Door een vrije fantasie werd iedere uitvoering besloten, en ieder die dat ooit gehoord heeft, is tot groote bewondering voor VAN BRUGGEN vervoerd geworden: die fantasieën waren e e n i g en niet licht na te volgen: lyriek en contrapunt vloeiden en stroomden dan bij afwisseling, en altijd was er climax, tot een heerlijk slot werd bereikt.

Geen wonder dat VAN BRUGGEN zich ook tot de c o m p o s i t i e voelde aangetrokken.

Grootere werken voor orgel, waaronder een mooie s o n a t e over de melodie van Psalm 24 zijn nog in portefeuille, of liever, wanneer zijne zuster ze niet heeft opgeschreven, heeft hij ze mede naar het graf genomen. De zooeven genoemde sonate is in de bibliotheek der Ned. Organistenvereeniging voorhanden.

Ook van de cantates die hij voor kinderkoor en voor gemengd koor componeerde, kan hetzelfde gezegd worden. Wat de kinderkoren betreft, de zangpartijen werden door zijne zuster opgeschreven, met den cyclostyle vermenigvuldigd en door de Zangschool gezongen, die hij gezamenlijk met haar leidde.

Een paar kleinere werkjes zagen het licht, en wel: „U i t d e N a t u u r", 24 meerstemmige kinderliederen, in één bundel vereenigd, zonder begeleiding, in twee bundels met pianobegeleiding. „B o n t e B l o e m e n", 20 meerstemmige kinderliederen zonder begeleiding. Deze bundels bevatten vele mooie liedjes, die de jeugd gaarne zingt. Dan nog een bekoorlijk werkje voor vrouwenkoor: „L e n t e z a n g", gedicht van STARING. Deze drie werkjes zijn respectievelijk uitgegeven bij NOORDHOFF te Groningen, WOLTERS te Groningen en WAGENAAR te Utrecht.

Aan die kinderzangschool vooral wijdde hij zich met groote voorliefde, en dezelfde zuster, de onderwijzeres, stond hem hierin bij.

VAN BRUGGEN gaf ook vele pianolessen, en wel op een eigenaardige wijze. Hij begon altijd met oefeningen en stukjes, die hij zelf opstelde volgens de behoeften van den leerling. Zijn zuster schreef die dan in een cahier op, dat aan den leerling toebehoorde. Wanneer zij zoo een goed eind waren opgeschoten, gaf hij een methode bij wijze van herhaling. Het muzikale element in die stukjes voor eerstbeginnenden werd zeer bewonderd, en deze waren geheel overeenkomstig leeftijd en aanleg voor hen uitgedacht.

Het controleeren van methodes en andere études en stukken geschiedde geheel uit het geheugen. B r a i l l e-m u z i e k s c h r i f t leerde hij eerst op lateren leeftijd. Hij bediende zich daar wel van tot het aanleeren van nieuwe orgelmuziek, doch m e m o r i s e e r d e gemakkelijker door het hooren v o o r s p e l e n. Hij was een warm voorstander van de methode, volgens welke b l i n d e kinderen, altijd de eerste jaren door v o o r s p e l e n leeren; dit ontwikkelt in hooge mate dat onmisbare m u z i k a a l gehoor, waaraan blinden in het bizonder zoo'n groote behoefte hebben, en dat bij hen van n a t u r e niet s t e r k e r is ontwikkeld dan bij a l l e a n d e r e kinderen. Volgens hem moeten blinden eerst later het Braille-muziekschrift leeren en zich daarvan leeren bedienen.

Het maken van duchtige g e h o o r o e f e n i n g e n is voor blinde muziekleerenden in de allereerste plaats van groot belang.

Met nieuwe studiewerken voor zijne leerlingen maakte hij liefst door voorspelen kennis. Geregeld had hij een paar vriendinnen, die hem daarmede hielpen; of ook gaf hij een Groningsch orkestlid g r a t i s theorieles, wanneer deze het verder op muzikaal gebied wilde brengen, onder beding dat deze hem n a de les een of ander zou helpen voorspelen.

Alles samenvattende had VAN BRUGGEN een hoogst gelukkig leven: veel en nuttig werk, een allerliefsten familiekring, achting en toewijding van vele zijden. Op concerten zat hij altijd omringd van Groningsche musici, die gaarne naar zijn scherpzinnig oordeel luisterden, dat met zooveel onpartijdigheid uitgesproken werd.

Op 24 Januari 1901, op den leeftijd van 52 jaren, overleed RINKE VAN BRUGGEN. Eenige verwanten en kunstvrienden vergezelden hem naar de groeve, en toen zijn lichaam daarin nederdaalde, zongen zijne geliefde zangklassen onder leiding van CORN. KUILER een door hem voor hen gecomponeerd d o o d e n l i e d.

Eelke Mobach.

Geb. 1836. † 1898.

EELKE MOBACH werd geboren den 13den Februari 1836 te Bolsward, en daar hij het gezichtsvermogen miste, op 16 Juni 1842 opgenomen als kweekeling in het B l i n d e n-I n s t i t u u t te A m s t e r d a m, alwaar hij werd opgeleid tot o r g a n i s t en m u z i e k-o n d e r w ij z e r.

Als élève van deze inrichting werd hij na vergelijkend examen uit een 18-tal candidaten benoemd tot organist van de E i l a n d s k e r k der N e d e r d u i t s c h e H e r v o r m d e G e m e e n t e te A m s t e r d a m, op 1 November 1857. Later werd hij benoemd tot organist der N o o r d e r k e r k en in 1885 volgde hij den in zijn tijd zoo bekenden organist TEN BROEKE in de O u d e K e r k op.

Wel heeft de heer MOBACH nooit geschitterd als c o n c e r t s p e l e r; wel heeft hij zich geen naam gemaakt als c o m p o n i s t, maar toch behoort hij ge-

noemd te worden onder de beste kerkorganisten van ons land.

Niet veel organisten zijn er, wier spel door de Gemeente zóó werd gewaardeerd en ook niet veel onderwijzers, die zooveel organisten gevormd hebben. Ook werd hij herhaaldelijk gevraagd als examinator

Eelke Mobach.

zijn advies uit te brengen bij vergelijkende organist-examens.

Een plotselinge dood maakte op 15 Februari 1898 een einde aan zijn zoo werkzaam leven, nadat zijne vele leerlingen en vrienden op den 1en November 1897, bij gelegenheid van zijn 40-jarig jubilee als organist een aanleiding gevonden hadden hem ondubbelzinnige blijken van belangstelling en hoogachting te betoonen door de aanbieding van een kostbaar geschenk. Het waren ook weder zijne leerlingen en vrienden, die op zijn graf een eenvoudigen steen als gedenkteeken plaatsten.

Petronella Moens.

Geb. 1762. † 1843.

Deze verdienstelijke en hoogst begaafde romanschrijfster en dichteres werd geboren te Kubaard den 16en November 1762. Door een hevige ziekte werd zij reeds op 4-jarigen leeftijd blind. Zij legde zich echter met ijver toe op de letteren en op de dichtkunst. Een reeks van jaren woonde zij te Aardenburg, waar haar vader predikant was, vestigde zich vervolgens te Utrecht en overleed aldaar 4 Januari 1843. Van de lange rij harer werken zullen wij slechts enkele noemen, te weten: „De ware Christen", (1785), „Esther" in vier boeken (1786), „Ruth" in vier boeken (berijmd) (1790), „De gebroeders de Witten" in vijf zangen (1791), „Johan van Oldenbarneveld" (1792), „Hugo de Groot" in zeven zangen (1790), „De geschiedenis der menschheid" in vijf zangen (1793), „Vruchten der eenzaamheid" (1798), „Karel van Rozenburg of de zegepraal der deugdzame liefde" 2 deelen (1814) en „Legaat voor mijn vrouwelijke landgenooten" (1830).

Zij behaalde reeds in 1785 door hare letterkundige werken het gouden eeremetaal te Amsterdam en in 1841, dus 56 jaar later, oogstte zij wederom vele lauweren in bij het Rubensfeest te Antwerpen. Naar de aanteekeningen van een harer vriendinnen werd zij in haar leven vereerd met een tiental eerepenningen.

De heeren W H. Warnsinck Bz. en J. Decker Zimmerman gaven bij H. Frylink te Amsterdam in 1843 een werk uit over haar letterkundige voortbrengselen. In dit werk wordt o. m. in de „gedachtenisrede", uitgesproken in de Evangelisch-Luthersche Kerk te Utrecht 16 Maart 1893, door J. Decker Zimmerman het volgende gezegd:

„Waarmede zullen wij beginnen en eindigen, met de zangster, met de schrijfster, met den mensch, met de, tot in 80-jarigen leeftijd, onvermoeide werkster in den geest en naar de bedoelingen der loffelijke Maatschappij tot Nut van 't Algemeen?..."

De oud-Koning, de Graaf van Nassau, gaf haar bij haar leven vele blijken van achting en eene welgenegene oplettendheid. Het was even vereerend voor den vorst als voor haar, toen hij op een afzonderlijk bekomen sterfbericht het volgende antwoord zond: „De Koning Willem Frederik heeft met een bijzonder leedwezen het overlijden vernomen van de achtingswaardige, blinde dichteresse en vaderlandsche schrijfster Petronella Moens. Z. M. neemt veel deel in dit voor de Maatschappij zoo terecht betreurd wordend verlies."

Het groote herinneringsvermogen dezer kunstenares doet ons verbaasd staan, waar zij iets uit haar jonge leven verteld, namelijk de verplaatsing van haar vader van Kubaart naar Aardenburg. Zij was toen ongeveer twee jaren oud.

Laat ik haar om haar eigenaardigen stijl zelf aan het woord:

„Den 15den October 1764 vertrok geheel ons gezin van Harlingen, waar een in Aardenburg afgehuurd schip reeds gereed lag, naar mijns vaders nieuwe standplaats. Gedurende mijne reis verjaarde voor de tweede maal mijne geboorte. Den 23sten November

zeilde het vaartuig de Aardenburgsche haven binnen, en werd de nieuwe leeraar met de hartelijkste vreugde ingehaald. Hoe jong ik toen ook was, staan mij toch tot heden, onderscheidene tooneelen uit dien tijd nog levendig voor den geest; o. a. het huis dat in de eerste maanden van 1765 voor ons ingeruimd was, met alles wat daartoe behoorde. De tuin ligt nog geheel voor mij: de bloemen, waarvan mijn vader een groot liefhebber was, schijn ik nog te zien; vooral de zonnebloemen, die ik in mijne kinderlijke verbeelding beschouwde als menschelijke aangezichten. De twee van hout gesnedene en beschilderde beelden ter weerszijde van het tuinhuis, zoowel als de twee lindeboomen die daar voor stonden, heb ik nog voor oogen. Iets later (mijne lieve moeder, vrouwe Lijklama à Nyeholt, was overleden), ondernam mijn treurende vader met zijne drie in zwaren rouw gekleede kinderen, de reis naar Friesland. Van die reis heugt mij nog duidelijk, dat wij, op de Zuiderzee eenen geweldigen storm moesten doorstaan, zoodat een schip in onze nabijheid omsloeg, zonder dat iemand kon gered worden. Na aankomst bracht een rijtuig ons naar Franeker, waar wij, zoolang vaders beroepsbezigheden dit toelieten, aan het huis mijner diepbedroefde grootmoeder vertoefden. Van het verblijf aldaar heugt mij ook bijna alles, zoodat ik, in 1799 Friesland nog eens bezoekende, het huis van mijne grootmoeder nog kende, en de plaats waar het stond duidelijk wist te beschrijven.

Reeds in de maand October van hetzelfde jaar 1766, waarin mijne moeder overleden en de reis naar Friesland volbracht was, werd ik, terwijl mijne tante doodelijk krank lag, aangetast door eene kwaadaardige soort van kinderpokken, en eene niet minder gevaarlijke scharlakenkoorts. Als hopeloos werd ik opgegeven. Mijn diepbedroefde vader stortte de vurigste gebeden uit voor mijn behoud. Vrij lang duurde het eer er eenige hoop was. Eindelijk toch verblijdden zich allen, toen de woede der krankheid week, doch nu bleek het, dat mijn g e z i c h t voor altijd verloren was. Treurig was dit voor allen, die mij zoo hartelijk liefhadden; uiterst treurig was het voor mijn geliefden vader. Heden denk ik aan dien eersten tijd, waarin alles voor mij met duisternis bedekt was, vaak terug, en het blijft mij altijd onverklaarbaar, dat ik volstrekt niet weet toen eenig verdriet gevoeld te hebben. Wel staat mij nog duidelijk voor, dat ik, nog zwak en niet volkomen hersteld zijnde, stil en lusteloos in een kinderstoel zat en zelfs weigerde een woord te spreken; doch wat mij daartoe bewoog, kan ik mij niet in het geheugen roepen, schoon anders toch alles, wat in die dagen om mij heen gebeurde, mij nog zoo duidelijk voorstaat. Ik herinner mij levendig hoe mijn goede vader en nauwelijks uit haar ziekte herstelde tante, mij vleiden om slechts een woord te uiten of iets van mijn geliefd speelgoed aan te raken, totdat eindelijk mijn kinderlievende oom, die mijne liefde voor dieren, vooral vogels, kende, mijn diep stilzwijgen wist te overwinnen door met een dooden vogel (ik meen een patrijs) bij mij te komen, en mij te noodigen het dier te streelen. Dit had een gewenschte uitwerking. Ik streelde en liefkoosde den vogel en vroeg om hem te mogen behouden, doch bemerkende dat hij dood was, bedroefde dit mij en men beloofde mij een vogeltje, dat leefde en zong. Van dit oogenblik was ik meer levendig. De zucht voor mijn gewoon speelgoed ontwaakte en elk verwonderde zich, dat ik ook op het gevoel reeds alles onderscheidde, terwijl het mij steeds onverklaarbaar zal blijven, dat ik mij alles verbeeldde te z i e n, wat mijn speelgenooten of andere menschen zagen. Het heugt mij nog duidelijk,

Petronella Moens.

dat b.v. het een of ander ongewoons aan de maan te zien was. Ik dwong driftig om dat ook te zien en was tevreden wanneer men mij naar buiten nam en ik het waarlijk meende te zien. Iets van dat zonderlinge is mij bijgebleven, ofschoon mijn verstand mij zegt, dat wat niet kan gevoeld worden, voor mij in zooverre niet bestaat, doch een enkel beschrijvend woord reeds is genoeg om van alles een behoorlijke voorstelling in mij te verwekken.

Intusschen ontwaakte allengs de behoefte in mij om mijn g e v o e l te oefenen en dit noemde ik nu z i e n, terwijl met alles wat daarvoor vatbaar was, aan mijn verlangen voldaan werd. Niets hinderde mij meer dan beklaagd of ongelukkig genoemd te worden. Overigens was ik doorgaans even vroolijk weer en wild zelfs. Al vroeg ook had ik, om toch bezig te zijn, leeren

breien. Ik kon het spoedig, doch daar het rechtdoor breien mij verveelde, trachtte ik nieuw kunstwerk uit te vinden en vermorste en verbroddelde alles wat mij in handen kwam. Veel vroeger kon ik alles, wat mijne pop behoefde, naaien, natuurlijk op de wijze van een kind. Ik wilde dit blijven doen en doordat ik niet altijd direct geholpen kon worden met het insteken der draad in de naald, had ik dit zoolang beproefd dat ik het zelf kon doen. In het breien was ik zoozeer gevorderd, dat ik van fijn kantgaren mutsjes en lubbetjes breidde, met allerlei soort van werkjes.

Mijn brave vader deed zijn best om mijn weetlust zooveel mogelijk te bevredigen. Reeds in mijn kindschen leeftijd maakte ik, op mijne wijze, verzen, doch die waren zooals te begrijpen is, weinig beteekenend. Vroolijk van aard zijnde groeide ik voorspoedig op en — de vriendelijke zanggodinnen bleven mij getrouw. Ik vergelijk mij zelve menigwerf bij eenen vogel, die zoo gaarne met zijne zanggenooten zou opvliegen, doch wiens vleugelen gebroken zijn."

Als proeve van haar dichtkunst plaats ik hier het volgende vers, getiteld: „Lofzang van den blindgeborene", in 1785, dus op 23-jarigen leeftijd.

'k Herdenk nog vaak dien tijd, toen ik door 't grievendst leed
Gefolterd, vruchteloos mijn bittre ramp beschreide;
In hare duisternis de slepende uren sleet:
Daar nooit een flauwe straal van stille hoop mij vleide.
Toen was de treurigheid gewoon aan 't kwijnend hart;
Mijn geest, geschapen door Gods almacht om te denken,
Kreeg nauw bewustheid, of vond zich alom benard:
Daar 't edelst zintuig haar geen werkzaamheid kon schenken.
Mijn jeugd, dat leefperk aan de vroolijkheid gewijd,
Was met een sombre wolk van zielverdriet omtogen;
De kinderlijke vreugd, van alle zorg bevrijd,
Had op mijn jong gemoed nooit zulk een zacht vermogen.
't Volmaakt genoegen, dat, bij teedre onnoozelheid,
Zoo lief, zoo schuldloos mag in schittrende oogjes spelen,
Dat blijde lachjes staâg om 't rozenmondje spreidt.
Die wellust deed mij nooit in al haar zoetheid deelen:
Mijn jeugd kwijnd' als een roos, die 't purpren knopje ontsluit,
Wen zich de gouden zon bedekt met wolkgordijnen,
Een duistre nevel zich verspreidt op veld en kruid.

Als een bewijs van haar scherpzinnigheid en zucht om te leeren kan ik nog aanhalen, dat haar vader letters knipte welke zij dan op een vel papier naprikte, en zoo schreef of liever prikte zij haar eerste rijmelarijen. Later bediende zij zich van potlood om te schrijven en dit schrift was zeer goed leesbaar. Op een stuk papier waren van de eene naar de andere zij strookjes papier in rechte en evenwijdige afstanden geplakt, waartusschen alzoo zekere holte overbleef, die hare hand in het schrijven bestuurde, wanneer deze strookjes onder het schrijfpapier waren gelegd. Met de rechterhand de letters plaatsende, schoof haar linkerhand het potlood letter voor letter naar de rechterzijde van het papier, zoodat de letters niet in of door elkander liepen. Sedert het overlijden harer zusters schreef zij echter zelden zelve hare brieven, vermits de bovenbeschrevene manier haar te veel tijd kostte.

Had die hoogst begaafde vrouw in dezen tegenwoordigen tijd geleefd, waarin zooveel wordt gedaan om het lot der blinden te verzachten door hun goed onderwijs te geven en hun de meest practische machines te verschaffen om te schrijven, te rekenen, enz., zij zou zeker een dankbaar en nuttig gebruik daarvan hebben gemaakt en wellicht nog met meer vrucht hebben kunnen werken.

De heer Warnsinck zegt nog van haar: „Eenmaal bezocht ik met haar het Instituut voor blinden te Amsterdam en zij smaakte daarbij een groot genoegen. De toenmalige directeur had de vriendelijke welwillendheid mij een kaart van ons vaderland voor blinden vervaardigd, mede te geven. Na het middagmaal begon ik met haar eene geografische les, die zoo gelukkig slaagde, dat zij mij des avonds de rivieren, de provinciën en de voornaamste steden wist aan te wijzen, en mij verklaarde, dat zij thans een duidelijk begrip had van de aardrijkskundige ligging van haar geboortegrond. Bij zulke en dergelijke onderrichtingen was het voldoende hare hand te besturen en van het algemeene tot het bijzondere over te gaan. Om haar schertsender wijze te plagen, deed ik haar, na gegeven onderricht, allerlei strikvragen, maar dan zat zij, ten blijk van wantrouwen, in gedachten, vroeg op hare beurt en overtuigde mij, dat zij zich niet zoo gemakkelijk liet misleiden, en wanneer zij mij op eene poging daartoe betrapte, had ik het zwaar te verantwoorden en kwelde zij mij op hare beurt met haar altijd vroolijke luim."

Petronella Moens is de dichteres van eenige Luthersche Gezangen, o. a. van Gezang 376. Eigenaardig is het, dat zij niet tot de Evang. Luthersche gemeente behoorde. Zij bleef lid van het Genootschap waarbij haar vader predikant was; toch bezocht ze steeds met veel liefde de Luthersche kerk.

Het leven van deze zoo hoogst merkwaardige vrouw biedt zulk een rijke geschiedenis aan, dat ik, hoewel ongaarne, niet verder over haar uitweid, daar ik mij beperken moet. Ik wensch u nog opmerkzaam te maken op het interessante portret, dat hierbij gevoegd is; ik was zoo gelukkig haar beeld te mogen laten fotografeeren naar een oude prent, die slechts hoogst zeldzaam voorkomt.

Elisabeth Moser.

Geb. 1861.

Elisabeth Moser werd geboren 27 November 1861 te Amsterdam. Omstreeks één jaar oud verloor zij haar gezichtsvermogen tengevolge eener hersenziekte. Hare

moeder droeg zorg dat zij zich vroegtijdig kon ontwikkelen. Van af haar derde tot haar achtste jaar werd zij verpleegd in de Werkinrichting voor blinden te Amsterdam, onder het directeurschap van den heer GOEDHUIJS, destijds in de Warmoesstraat, later op de Heerengracht over de Warmoesgracht en thans nog in de Plantage Middenlaan. Daarop heeft ze de lessen aan het Instituut gevolgd tot haar 23ste jaar.

Reeds spoedig bleek dat zij veel aanleg bezat voor muziek en in het bezit was van een schoone en welluidende stem.

Het oordeel werd ingeroepen van mej. AAFKE KUIPERS, leerares in solo-zang te Amsterdam, die een zeer gunstig advies gaf. Door invloedrijke vrienden van

ELISABETH MOSER.

blinden werd mej. E. MOSER, toen nog kweekeling aan het Instituut, in de gelegenheid gesteld de lessen van die leerares te volgen.

Als een der eerste resultaten van dit onderwijs werd zij op haar achttiende jaar belast met het onderwijs in piano en zang aan pasbeginnenden. Op haar 23ste jaar werd zij als externe-onderwijzeres aan de Inrichting verbonden; hare lesuren werden uitgebreid en tevens werd aan haar het onderwijs in het zoo ingewikkelde Braille-muziekschrift opgedragen. Gedurende dezen tijd volgde zij nog de lessen van mejuffrouw KUIPERS; de laatste jaren droeg H. M. KONINGIN EMMA de kosten van dit onderwijs.

Tengevolge van haar huwelijk met den eersten onderwijzer aan het Instituut, den heer D. BAKKER, verliet zij in Februari 1900 de inrichting, na door haar onderwijs en omgang de genegenheid der leerlingen in ruime mate te hebben verworven. Menig kweekeling heeft aan hare degelijke lessen zijn muzikale ontwikkeling te danken.

Behalve in de muziek muntte zij uit in de nuttige en fraaie handwerken, waarvan men zich telken jare kon overtuigen bij de gehouden tentoonstellingen in de bazar voor blinden te Amsterdam; ook verraste zij meermalen vrienden en bekenden met voorwerpen, die getuigden van haar smaak en vaardigheid. Thans houdt zij verblijf te Hilversum waar aan haar echtgenoot, als extern-gouverneur, de wetenschappelijke opleiding van een blinden knaap is toevertrouwd.

Enkele malen heeft ze zich als zangeres doen hooren, o.a. op een concert gegeven ten voordeele der Prins Alexander-Stichting te Amsterdam en nog vóór korten tijd bij gelegenheid van het houden eener bazar ten voordeele der blinden te Utrecht. In besloten kringen heeft zij meermalen met haar zang de aanwezigen geboeid.

Albert Pomper.

Geb. 1862.

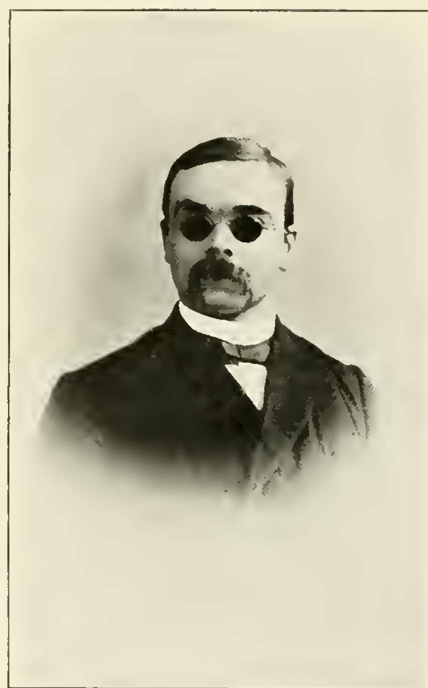
ALBERT POMPER werd den 4en Januari 1862 te Sneek geboren. Op zesjarigen leeftijd verloor hij het gezichtsvermogen door de gevolgen van een steenworp. Korten tijd later, in April 1869, werd hij opgenomen als kweekeling van het Instituut tot onderwijs van Blinden te Amsterdam. In de elf jaren van zijn verblijf beoefende hij met vrucht de verschillende vakken van onderwijs. Zoo wist hij zich de verschillende vlechtwerken der fijne handwerken voor jongens dermate eigen te maken, dat hij, na een proeftijd van eenige maanden, den onderwijzer in dit vak kon opvolgen. 1 November 1880 werd hij als extern-onderwijzer aan de inrichting verbonden. Het gelukte hem de handwerken uit te breiden en hulpmiddelen te vinden, die de uitoefening van enkele werkzaamheden gemakkelijker maakten. Blijken van waardeering van zijnen arbeid vond hij in de bekroningen, met zilver en goud, op de Wereldtentoonstelling te Parijs en te Amsterdam.

Met goed resultaat volgde hij de lessen aan het Instituut in de wetenschappelijke vakken. Daar hij veel aanleg toonde te bezitten voor rekenen en meetkunde, gaven de heeren J. STAM en J. VAN LINGEN, die elkander als 1ste onderwijzer opvolgden, hem met de meeste welwillendheid in de vrije uren les in de wiskunde. De algebraïsche opgaven werden in Braille-schrift uitgewerkt, terwijl de meetkundige vraagstukken met behulp van eene met leer overtrokken plank, eene schrijfstift, eene liniaal en passer, op het

papier voelbaar werden uitgewerkt. Het gelukte hem, nog als kweekeling van het Instituut, met goed gevolg het examen af te leggen in de wiskunde L. O. De zucht tot het verkrijgen van meer wetenschappelijke kennis liet hem, na het verlaten van het Instituut als kweekeling niet met rust. Gesteund door den heer BOUMAN, directeur van de Gem. Kweekschool voor Onderwijzers te Amsterdam, verkreeg hij verlof tot het bijwonen van den cursus tot verkrijgen der hoofdacte. Eenige jaren maakte hij van deze gunstige beschikking gebruik, steeds de meeste welwillendheid ondervindende van de verschillende leeraren.

De liefde voor de wiskundige vakken kwam sterk bij hem boven en op aanwijzing van een leeraar in de wiskunde, verschafte hij zich de werken die noodig waren tot het behalen van eene acte M. O. De voorlezing van „Lobatto's lessen over de Hoogere Algebra door A. J. VAN PESCH", bracht hem in een doolhof van onbegrijpelijkheden. Het begrijpen van functie, meetkunstige voorstellen, afgeleide functie, hoogere machtsvergelijking, alles klonk hem toe als woorden uit eene onverstaanbare taal. Zijn wensch wilde hij echter niet zoo gemakkelijk opgeven, en met het werk vol raadselen en een klein briefje met eene korte uiteenzetting ging hij, op een avond naar de woning van Prof. VAN PESCH, Hoogleeraar te Amsterdam. De hoogleeraar ontving hem met de meeste welwillendheid en van af dien avond nam de professor hem in bescherming. Nimmer kan de toewijding van den hoogleeraar genoeg worden geroemd; hij mocht de voldoening smaken, dat zijn leerling de acten voor Wiskunde M. O. K. I. en K. V. in 1884 en 1888, behaalde. De vroegere hulpmiddelen: het uitwerken in Braille-schrift en het voelbaar in figuur brengen, bleken voor de hoogere wiskunde ontoereikend te zijn. Er bleef dan ook niets anders over, dan vraagstukken en werkstukken uit het hoofd op te lossen. Vooral bij de ingewikkelde vraagstukken der beschrijvende meetkunde vroeg dit veel inspanning, maar het is wel het beste bewijs voor de duidelijkheid van de verklaringen van Prof. VAN PESCH, dat zijn blinde leerling zich een helder denkbeeld kon vormen van de combinaties van de verschillende gebogen vlakken, enz. De grootste moeilijkheid ondervond POMPER bij het voorlezen der wetenschappelijke werken, vooral bij die in de Fransche en Duitsche taal.

De geldmiddelen, waarover hij kon beschikken, waren gering, zoodat de knapen, die hem geleidden en waarlijk niet konden roemen op wetenschappelijke ontwikkeling, hem ook behulpzaam waren op het pad der wetenschap. De boeken werden letterlijk voorgespeld en dat gaf vooral in de werken in vreemde talen heel wat bezwaren, nog niet te spreken van het voorzeggen der lange, ingewikkelde formules der differentiaal- en integraal rekening. Dat het overschrijven in Braille heel wat tijd kostte, kan men hieruit afleiden, dat b. v. het werk van STÜRM: Cours d'Analyse in Braille circa **2000** groote bladzijden beslaat. Ook was de studietijd niet overvloedig, want eerst na 's avonds 8 uur kon hij beginnen met overschrijven en daarna moest de wetenschap nog worden opgenomen. Daar hij ook de studie der muziek krachtig bleef beoefenen en als organist ook des Zondags verbonden was, kan men begrijpen dat met de beschikbare uren moest worden gewoekerd. Toch was hij zoo geheel thuis in de verschillende werken, dat hij bij de examina het

ALBERT POMPER.

cijfer der bladzijde kon noemen, waarop de formules te vinden waren.

Na afgelegd examen was het weder Prof. VAN PESCH die hem bekend maakte met aanverwante vakken, o. a. de levensverzekeringwetenschap.

Bij het onderwijs in het pianostemmen aan het Instituut wist P. zich zoo te onderscheiden, dat hij ook werd bekend gemaakt met het stemmen van pijporgels en het verrichten van kleine herstellingen. In de eerste jaren, na zijn vertrek als kweekeling, oefende hij het stemmen veelvuldig uit, maar liet dit varen, toen de studie der wetenschap meer tijd vroeg.

Veel nut heeft hij getrokken van het onderwijs in de muziek, het piano- en orgelspel. Na eenige jaren als

organist te zijn verbonden geweest aan het Stads-Armenhuis, dong hij in 1884 mee naar de betrekking van organist in de Nieuwe Walen-Kerk. Wel had hij weder veel moeilijkheden te overwinnen met het leeren der gezangbundels, want de knaap die hem behulpzaam was, kende noch Fransch noch notenschrift, maar toch werd hij met een meerderheid van vele punten als No. 1 op de voordracht geplaatst, en met ingang van 1 Februari 1884 als organist benoemd. Vijf jaren later werd hij, na gunstig afgelegd vergelijkend examen, afgenomen door de HH. DANIEL DE LANGE en Professor A. D. LOMAN, benoemd tot organist der Nieuwe (Ronde) Luth. Kerk, 1 Juli 1889, welke btrekking hij, op uitnoodiging van den Kerkeraad, 1 Mei 1893, verwisselde met die van organist der oude Luth. Kerk. In deze betrekking, die zulke hooge eischen stelt aan den organist, aangemoedigd door het kostbare en schoone orgel, legde hij zich met kracht toe op de beoefening der orgelkunst. Vele concerten zijn door hem gegeven, die steeds bij het publiek groote waardeering vonden. Talrijk zijn de gunstige verslagen zijner uitvoeringen en de heer DAN. DE LANGE heeft in zijne Muzikale Kroniek herhaalde malen met veel lof gesproken van hem als organist-componist.

Zijne talrijke orgelwerken, sonaten en concertstukken, bestaan niet anders dan in zijne herinnering, maar vele kerkelijke liederen zijn uitgegeven door den heer F. W. EGELING, uitgever te Amsterdam, die den musicus steeds krachtig ter zijde stond bij de verspreiding zijner werken. Een der meest bekende composities is „Het Gebed des Heeren" voor zang, viool en orgel, dat in den tijd van twee jaren den 3en druk beleefde. Tot de niet uitgegeven werken behooren cantaten voor verschillende gelegenheden, o. a. eene Kroningscantate voor soli, koor en orgel, uitgevoerd bij gelegenheid van de troonsbestijging van H. M. DE KONINGIN, 31 Aug. 1898. Ook philanthropische concerten werden door hem gegeven, onder medewerking van de eerste kunstenaars hier te lande, o. a. voor het Luth. Diaconessenhuis en een nieuw hofje der Evang. Luth. Gemeente beide te Amsterdam, respectievelijk in 1897 en 1899. De netto opbrengst dezer uitvoeringen bedroeg *f* 1800 en *f* 2600.

Meermalen werd hij als examinator uitgenoodigd zitting te nemen in de commissie tot afneming van het vergelijkend examen als organist en wel bij verschillende kerkgenootschappen.

Reeds voor langen tijd had zich onder de organisten hier te lande het verlangen geopenbaard, eene Vereeniging te stichten, zich ten doel stellende de bevordering der stoffelijke en geestelijke belangen harer leden. Op 16 Januari 1890 kwam het tot oprichting dezer Vereeniging en POMPER werd in het voorloopig bestuur benoemd, welke benoeming op de eerste Algemeene Vergadering werd bekrachtigd. Sedert heeft hij steeds als wiskundig adviseur en penningmeester de belangen der Vereeniging en in 't bizonder die der financiën, behartigd.

Ook werkte hij dikwijls mede als verslaggever aan periodieken.

Na afgelegd vergelijkend examen werd P. als No. 1 van de voordracht, met ingang van 1 Augustus 1898, benoemd tot stads-klokkenist van den Zuiderkerkstoren te Amsterdam.

Ook was hij als corrector behulpzaam bij de uitgave van Bijbelboeken in Braille-druk door het Ned. Bijbelgenootschap.

Hij was reeds ouderloos, toen hij als kweekeling het Instituut verliet en het kamerleven intrad, dat voor iemand in zijne omstandigheden, in eene groote stad als Amsterdam, heel wat bezwaren aanbood. Levendig gevoelde hij, hoezeer hij bij het optreden in 't maatschappelijk leven, nog heel wat onbedrevenheid en hoekigheid had en algemeene gebruiken der samenleving moest aanleeren. Wat voor een ziende zoo gemakkelijk eigendom wordt: optreden, zich bewegen, gebaren enz. is voor een blinde moeilijk te verwerven. Toch wilde hij gaarne leven als anderen, trachtende op den achtergrond te schuiven, het hulpbehoevende, een gevolg van zijn gemis.

Door zijne wetenschappelijke studie vond hij spoedig goede bekenden, en weldra knoopte hij vriendschapsbanden aan, die steeds hunne kracht hebben behouden. Als gevolg hiervan werden hem, met de meeste welwillendheid, familiekringen ontsloten, waar menig ziende, die wetenschappelijk met hem gelijk stond, niet zoo gemakkelijk zou worden toegelaten. Niet onbedreven in het schaak- en damspel en verschillende kaartspelen kon ook hij zijn partijtje maken. Aan het ongezellige kamerleven kwam een einde, door zijn huwelijk met mej. H. S. LEUNING, die aan het Instituut verbonden was als onderwijzeres.

Bij zijne studie der wetenschap heeft P. heel wat hinderpalen uit den weg moeten ruimen om zijn doel te bereiken, maar het vaste vertrouwen in het welslagen van zijn pogen, zijn geloof in den rijken oogst, die den zaaier wachtte, deed hem steeds levenslust en levensmoed behouden. Zijn vertrouwen is echter niet vervuld en de oogst is mislukt. Wel heeft hij met goed gevolg de studie mogen leiden van enkelen, die het Staatsexamen, het Lit. Math. examen en andere examina hebben afgelegd, maar deze weinige gevallen maken de inspanning van jaren niet goed. Zijn streven om als wiskundige te worden geplaatst bij eene levensverzekering-maatschappij bleef zonder gunstig resultaat.

De blindheid, het gemis van het edelste zintuig, is een ongeluk, en al kunnen gaven en wilskracht

voeren tot hooge krachtsontwikkeling, het ongeluk blijft!

Sara Maria Elisabeth Potgieter.

Geb. 1829.

In 1829 te Leiden geboren, waar haar vader heelen verloskundige was, merkte men reeds den derden dag na hare geboorte dat zij nooit het gebruik van het gezichtsvermogen zou hebben.

Op haar achtste jaar werd zij in het Blinden-instituut te Amsterdam geplaatst, waar tot 1840 de heer Verboon directeur was. In hetzelfde jaar verloor zij hare moeder, die lang lijdende was geweest. De heer Verboon werd vervangen door den heer Albarda. Nooit kan zij vergeten wat zij hem te danken heeft gehad. In 1846 trad hij af en daar zij zoo aan hem gehecht was, wilde zij zich liever niet weer onder een anderen directeur stellen; zij bleef een jaar bij hem in huis, daar zij het voorrecht had vriendin te zijn van zijne dochter, welke vriendschap verbroken is door haar dood en overgegaan is op hare kinderen.

De ziekte van haar vader riep haar naar Leiden terug; de verdienstelijke, brave man stierf in 1847. Toen kwam zij met hare eenige zuster bij haar grootvader van moederszijde, die 81 jaar oud was en eerst secretaris van Leiden, daarna ontvanger bij de registratie geweest was en toen van zijn pensioen op klein Endegeest woonde. Zij bleef daar tot aan zijn dood in 1851. Met een droevig hart verliet zij haar geboorteplaats, waar zij zooveel had genoten, waar de heer Albarda haar in het Museum rondleidde en de toenmalige directeur haar de voorwerpen liet betasten; ook ondervond zij daar veel liefs van den hortulanus, die, ziende hoeveel belang zij stelde in de kinderen der natuur, voor haar sommige bloemen geheel ontplooide om haar de deelen er van te leeren voelen en kennen.

Zij ging naar Amsterdam, waar zij in huis kwam bij de familie Glasius, met wie zij nog samenwoont. Met twee neven die daar woonden, E. J. Potgieter Ez., haar toezienden voogd en E. J. Potgieter, den dichter, ging zij zooveel mogelijk om. De laatste vond het raadzaam dat zij ook vreemde talen zou leeren, die, toen zij op het Instituut ging, daar niet werden onderwezen. Met het grootste geduld leerde hij haar op eigenaardige wijze Fransch en Duitsch door haar zinnetje voor zinnetje te laten vertalen; zoodoende werd zij bekend gemaakt met verscheidene Fransche en Duitsche werken.

Zij bekwaamde zich ook voor godsdienstonderwijzeres, en heeft daarvoor examen gedaan; maar daar er toen eene bepaling bestond dat de godsdienstonderwijzeressen in de kerk moesten catechiseeren en haar naam aan de kerkdeur moest staan, vond hare familie het beter daarin niet te komen en moest zij hare acte terug geven. Later heeft zij nog 3 personen godsdienstonderwijs gegeven.

Wat zij altijd gedaan heeft, doet zij nog: zooveel mogelijk stelt zij zich op de hoogte van literatuur en muziek. Een harer beste vriendinnen, mej. E. Weekenstroo, kwam haar reeds van 1870 af tweemaal per week voorlezen; de beste concerten woont zij bij en zooveel mogelijk leert zij nog muziek van buiten; tweemaal per week speelt zij nog samen met mej. E. van Dapperen, die eene aangename manier heeft om met blinden te spelen. De dagbladen en menig boek worden haar voorgelezen door mej. M. Glasius. Bovendien is de schrijfmachine haar van groot nut; daardoor toch is zij in staat hare gedachten zelve op het papier te brengen.

Sara Maria Elisabeth Potgieter.

Persoonlijk heb ik het voorrecht met haar bekend te zijn en haar levendige en opgewekte geest treft mij altijd; zij is zeer belezen en de meesterwerken van vroegere en tegenwoordige schrijvers zijn haar bekend. Steeds energiek en levenlustig, in het bezit van een goede gezondheid, is het een genot van haar bijzijn te mogen genieten. Ik hoorde haar kort geleden, sprekende over blinden het volgende beweren:

„Het „blind zijn" is ontegenzeggelijk eene groote beproeving; niet omdat men zooveel minder genieten kan dan een ziende, maar omdat men het afhankelijk zijn zoozeer gevoelt, vooral wanneer

men een zelfstandig karakter heeft. Wordt een blinde beklaagd of soms voor minder waardig gehouden. dan wekt dat steeds mijne lachlust op.

Volgens mijn inzicht is het 't best dat men de blinden leert zooveel mogelijk zich zelven te helpen, opdat daardoor het gevoel van afhankelijk zijn worde getemperd.

Waar het echter physiek onmogelijk is de hulp van zienden te ontberen, daar is naar mijne innige overtuiging de hulp, die vriendelijke menschen ons bieden, dankbaar te aanvaarden en door eene opgewekte stemming kunnen de blinden hen doen gevoelen, dat zij een zegen zijn op hun levenspad."

Jan Albert Rooks.

Geb. 1852

Zijn geboorteplaats is Winterswijk, alwaar hij op 12 Juli 1852 het eerste levenslicht zag. Ruim 5 jaren oud werd hij door zijne ouders naar school gezonden. Ongeveer ½ jaar mocht hij van het schoolonderwijs profiteeren. In den voorzomer van 1858 werd hij door de typhus aangetast. Toen hij van deze verschrikkelijke ziekte langzamerhand herstelde, was hij blind en half doof. Op het einde van datzelfde jaar kregen zijne ouders bezoek van den heer BAREND TIERENS, organist te Winterswijk, die ook zelf blind was. Reeds spoedig kwam de heer TIERENS, na zijne geestvermogens onderzocht te hebben tot het volgende voorstel. Hij nam op zich hem op de werkdagen vóór of na den middag een paar uur onderricht te geven. Dit voorstel werd met blijdschap aanvaard.

De heer TIERENS onderzocht of hij aanleg had voor muziek: hij oordeelde na hem eenige malen onderzocht te hebben, dat hij daarvoor ongeschikt was. De heer TIERENS liet voor hem houten letters vervaardigen, daarbij letterkast en letterplank, alles naar het model, zooals het eerste onderricht op het Blinden-Instituut toenmaals was ingericht. Verder gaf hij hem onderricht in het hoofdrekenen; ook onderrichtte hij hem in vele kindergedichten van VAN ALPHEN, die toen zeer geliefd waren. Om kort te gaan, de heer TIERENS heeft zich een jaar lang met hem geoccupeerd, en zijne vermogens op allerlei wijzen trachten te ontwikkelen. Het was ook de heer TIERENS die zorg droeg dat hij in November van 1859 werd geplaatst op het Blinden-Instituut te Amsterdam, dat toenmaals onder directie stond van den heer J. W. VAN DAPPEREN. Kort daarna werd zijn beschermer ernstig ziek. Deze ging daarom naar zijne familie te Kampen, waar hij in den zomer van 1860 aan tering overleed.

Zooals gezegd is, kwam hij in November 1859 op het Blinden-Instituut te Amsterdam. In 1861 werd hij na de zomervacantie bij het piano onderwijs geplaatst: in 1864 bij het orgelonderricht. Het orgelspel werd toenmaals onderwezen door den heer S. R. DE VRIES. In 1865 bestemde de heer VAN DAPPEREN hem om het groote zangkoor van het Instituut te accompagneeren. In 1873 werd hij als kweekeling van het Instituut ontslagen. Acht dagen vóór den aanvang der zomervacantie verliet hij reeds het Instituut, om deel te nemen aan het vergelijkend examen voor organist der Hervormde Kerk in Winterswijk. Hoewel dit examen geheel in zijn voordeel uitviel, zoo meende de Kerkeraad evenwel niet aan den uitslag van dat examen gebonden te zijn.

Noch hij, noch een zijner medesollicitanten genoot de eer der benoeming. Maar eenige weken later werd een muziekonderwijzer en organist benoemd en wel de heer A. BRUIN. Van 1873 tot einde 1875 leefde hij te Winterswijk ten huize zijner ouders.

Langzamerhand kreeg hij piano's te stemmen en gaf hij eenige pianolessen. Op 't einde van 1875 werd

JAN ALBERT ROOKS.

hij door 't Bestuur van 't Instituut op voordracht van den toenmaligen directeur, den heer J. H. MEIJER, benoemd tot onderwijzer aan die inrichting.

Aanvankelijk werd hem de leiding van de piano- en orgelstudie opgedragen. Later kwam hierbij 't onderricht in de laagste afdeeling der 3e schoolklasse. Toen in 1885 het Instituut verplaatst werd naar de Vossius-

straat, werd hij van dat schoolonderricht ontheven en bleef zijn werkzaamheid bepaald tot de muziek, waarbij het Braille-muziekschrift-systeem steeds meer werd gewaardeerd, zoodat het sedert 1889 de grondslag is van het muziekonderwijs op het Blinden-Instituut.

In 1877 nam hij deel aan een vergelijkend examen voor organist der Doopsgezinde Kerk te Amsterdam. De voordracht bestond uit een drietal, (L. Doortmont, H. de Vries en J. A. Rooks), waarvan de heer Doortmont, als zijnde No. 1, tot organist dier kerk werd benoemd.

In 1878 onderwierp hij zich aan een vergelijkend examen voor organist der Nieuwezijds-Kapel te Amsterdam. Wel was hij No. 1 op de voordracht, maar de Kerkeraad schonk de eer der benoeming aan den heer J. Wageman, terwijl men hem tot assistent-organist aanstelde.

In Maart 1879 ontving hij van den Kerkeraad der Hervormde Gemeente de benoeming tot organist der Nieuwezijds-Kapel met ingang van 1 April, als opvolger van den heer J. Wageman, die naar de Oosterkerk werd overgeplaatst.

In 1878 en 1879 nam hij deel aan de jaarlijksche orgelconcerten van „Harmonica". Dit was een kleine Vereeniging van organisten der Herv. Gemeente te Amsterdam.

In 1882 werkte hij mede aan eene soirée in Odéon, ten bate der Prins Alexander-Stichting.

In 1883 werd door hem een concert in Odéon gegeven, met medewerking van mej. C. Timmers (zang), H. W. Hofmeester (viool) en het orkest der Vereenigde Toonkunstenaren, onder leiding van den heer J. G. H. Mann.

't Programma bevatte behalve klassieke muziek, ook een groot orkestnummer van den heer Mann, en een paar nummers voor piano, en voor zang, door hem zelf gecomponeerd.

Toen in 1891 de Hoogduitsche dienst, die vroeger in de Nieuwezijds-Kapel was gehouden, in de Oudezijds-Kapel zou worden hervat, moest hij dus van Kapel verwisselen.

In 1894 deed hij vergelijkend examen voor organist der Westerkerk, met dat gevolg, dat de Kerkeraad hem op voordracht van de examinatoren benoemde. Kort daarop bleef hij, door het aangaan van een huwelijk, in 1898, als extern onderwijzer in de muziek aan het Instituut verbonden.

Bijna vijf en twintig jaren was hij als intern onderwijzer met ijver en met vrucht werkzaam geweest.

In 1894 nam hij deel aan een orgelconcert, gegeven door en voor den Ned. Blinden-Bond.

Daar zijne betrekking hem langzamerhand zwaar begon te vallen, verzocht en verkreeg hij in den zomer van 1903 van het bestuur van genoemd Instituut eervol ontslag met toekenning van pensioen.

Anton Willem Rijp.

Geb. 1867.

Den 16den Januari 1867 werd Rijp te 's-Gravenhage geboren. Hoewel hij in zijn jeugd niet volslagen blind was, was de graad van zijn gezichtsvermogen toch zoo gering, dat hij er nooit eenig practisch nut van heeft gehad. Reeds vroeg openbaarde zich bij hem de aanleg voor muziek; hij had als kind een harmonica, die hij nog niet op den schoot kon houden, daarom legde hij haar op een stoel en speelde er allerlei liedjes op. Den 2den April 1873, dus even zes jaar oud, kwam hij als leerling op het Instituut tot Onderwijs van Blinden te Amsterdam, om het op 28 Juni 1886 te verlaten met eervol ontslag, goede getuigschriften en de noodige gereedschappen tot uitoefening van het vak van pianostemmer. Op tienjarigen leeftijd werd hij in de laagste pianoklasse en drie jaren later in de orgelklasse geplaatst en maakte goede vorderingen. Na de vacantie van 1883 werd het Braille-muziekschrift als leervak ingevoerd en spoedig was hij daarin zoo ver, dat hij muziek, welke hij uit het hoofd kende, voor zich zelf en voor anderen in dit schrift kon overbrengen. Ook was hij in 1882 met het leeren van pianostemmen begonnen.

Na het verlaten van het Instituut werd hij opgenomen in het Gesticht voor Volwassen Blinden te Amsterdam, en hoewel zeer dankbaar voor de goede behandeling daar ondervonden, streefde hij er toch naar om die inrichting te kunnen verlaten en zijn kennis aan het Instituut opgedaan, ten nutte te maken.

Den 1sten Juli 1890 verliet hij het Gesticht en keerde naar Den Haag terug.

Inmiddels had hij eenige stemklanten verworven, en dank zij de invloedrijke aanbevelingen vermeerderde dit aantal langzamerhand.

Een waar vriend vond hij in den heer J. C. Caron; deze zelf nog niet lang geleden blind geworden, vroeger een zeer gunstig bekend fotograaf te 's-Hage, beoefende ook de muziek. Deze stelde zijn huis gastvrij voor hem open, hetgeen niet kon verhinderen dat zijn toestand onhoudbaar werd, zoodat hij ten einde raad bijna had aangevraagd weer in het Gesticht te Amsterdam te worden geplaatst. Er kwam echter, juist toen de nood het hoogst was, uitkomst, daar hij eene aanbieding kreeg van den eigenaar van een café, bij wien hij vroeger gespeeld had. Dit gaf weer moed en toen hij half Juli 1891 in een dergelijke betrekking ge-

plaatst werd met hooger loon (*f* 10.— per week) kon hij zich het hoog noodige verschaffen.

Den 25sten October 1893 huwde hij met een Protestantsche vrouw en ging zelf den 27sten September 1894 over tot de Ned. Herv. Kerk.

Plotseling kwam de organist der Nieuwe kerk te overlijden en na een examen op 26 Januari 1895, werd RIJP op 15 Februari daaraanvolgend aangesteld

ANTON WILLEM RIJP.

tot organist dier kerk, waardoor hij zoo gelukkig was niet meer in het café behoeven te spelen, iets wat den kundigen man steeds tegen de borst stuitte. Ook vermeerderde het aantal zijner stemklanten aanmerkelijk.

Hij heeft verscheidene orgelconcerten gegeven, die met succès bekroond zijn en waarbij hij de medewerking had o. a. van den heer R. HOL, Mevr. NOORDEWIER—REDDINGIUS, enz. Zelfs is hem de hooge eer te beurt gevallen bij een orgelconcert in de Groote Kerk te 's-Hage, HARE MAJESTEIT DE KONINGIN-MOEDER onder zijne talrijke aandachtige toehoorders te tellen.

Door de hulp zijner echtgenoote, die geheel haar liefde aan hem en hun kind wijdt, was hij nu in staat gesteld een copiëerbureau op te richten, waar zij hem nog ijverig helpt aan het copiëeren van muziek, hetgeen zijn inkomsten weder vermeerdert.

Het is een der velen, die als voorbeeld kunnen dienen wat de blinde vermag door ijverig en volhardend strijden.

Victor Emanuel en Willem van Thienen.

Geb. 1856. Geb. 1859.

De lotgevallen van dit broederpaar loopen zoo dikwijls ineen, dat bij een afzonderlijke behandeling vele herhalingen zouden moeten gemaakt worden, die onnoodig zijn, wanneer wij hun beider levensgeschiedenis samenvatten tot één geheel.

Beiden werden te Padang, hoofdstad van Sumatra's Westkust, blind geboren, VICTOR op 30 Juni 1856, WILLEM op 26 December 1859. Het feit dat tusschen hen ook nog een blind zusje ter wereld kwam, JEANNE geheeten, eveneens te Padang, terwijl andere kinderen uit hetzelfde gezin op andere plaatsen van den Indischen Archipel geboren, zelfs een zeer sterk gezichtsvermogen hebben, wettigen de vaak uitgesproken overtuiging, dat een tot nog toe onbekende locale omstandigheid de oorzaak van deze blindgeboorte der drie kinderen moet zijn geweest. In 1860 verliet het gezin Padang, omdat de vader dirigeerend officier van gezondheid Ie klasse, als zoodanig naar Batavia werd overgeplaatst.

In 1863 verliet Dr. VAN THIENEN den militairen dienst en vond als particulier arts een zoo veelomvattende en uitgebreide praktijk, dat het overigens geheel onbemiddelde gezin daardoor binnen korten tijd tot een ruime welgesteldheid beloofde te komen. Doch de van een patiënt overgeërfde typhus maakte reeds in 1864 aan 's dokters kostbaar leven een vroeg en droevig einde. Het was de vrijmetselaarsloge, die de jonge weduwe, moeder van zeven kinderen tegemoet kwam, haar den raad gaf, zich naar Holland te begeven, hare blinde kinderen in het Instituut te Amsterdam te laten opvoeden en een klein kapitaal bijeenbracht om haar in die opvoeding te steunen.

Na een reis met ontelbare hindernissen per scheepsgelegenheid kwam de familie in October 1864 te Delft aan en in November daaraanvolgende vertrok het drietal blinden naar genoemde instelling, op den leeftijd van 8, 6 en 4 jaren.

JEANNE bleek wegens lichamelijke zwakte al spoedig de moederzorgen niet te kunnen ontberen en moest het Instituut in 1868 verlaten. De beide knapen vertoefden aldaar tot de vacantie in 1874. Alle drie toonden zij al vroeg grooten aanleg voor de muziek. VICTOR begon in 1866 met zijne klavierstudiën onder leiding van de HH. BLANK, STÖVER en KAP, en in 1869 zijne orgelstudiën onder leiding van den heer S. R. DE VRIES. Op het Instituut onderscheidde hij zich in zooverre, dat in 1873 aan hem de begeleiding van het zangkoor werd opgedragen.

WILLEM toonde al heel vroeg een zoo sterk abso-

luut gehoor te bezitten, dat de heer Frans Coenen, toen in de volste glorie van zijn loopbaan, aanbood, hem aan het Instituut viool-les te komen geven, hetgeen directeur en bestuurders van die instelling meenden te moeten weigeren.

Het was de heer J. A. Klerk, de toenmaals beroemde organist der Oude Kerk te Delft, die den aanleg van het drietal had geobserveerd, en die in hen steeds de warmste belangstelling toonde. In 1868 begon Willem met klavierspel en in 1872 met orgelspel onder dezelfde meesters als zijn oudere broeder. Bij het bezoek van den Deenschen componist Niels Gade aan Amsterdam in 1873 was het Willem die werd uitgekozen om op de openbare les eenige werkjes van dezen componist voor te dragen.

In 1874 verlieten beide knapen het Instituut op den leeftijd van 18 en 14 jaar. De heer Klerk die zich eenige jaren reeds met het klavieronderwijs aan Jeanne had belast, raadde aan, dat de beide broeders hunne vorming op muzikaal gebied aan de Kon. Muziekschool, destijds onder directie van Nicolaï, zouden voortzetten. Doch een bezoek aan dezen directeur gebracht, had geen resultaat; de Kon. Muziekschool was daarop niet ingericht, zoo heette het. De heer Klerk nam toen de leiding zelf op zich, en tot aan zijn dood in 1880 genoten zij zijn piano- en orgellessen, en profiteerden veel van zijn omgang en zijne beroemde opvatting der klassieke meesters. Op raad van dezen meester meldden zij zich aan, toen Z. M. Koning Willem III in 1877 nieuwe pensionaires naar het buitenland zou uitzenden. De commissie, bestaande uit de HH. Verhulst, Hol, Frans Coenen, Van der Does en Dunkler, verklaarden hunne voordrachten met genoegen te hebben gehoord, maar onmachtig als de jongelieden waren om prima vista te spelen konden zij niet in alle deelen aan het examen voldoen en daarom niet in aanmerking komen. Het was toen Mei 1877. In Febr. van dat jaar werd Victor, na een gehouden proefdienst benoemd tot organist der Ned. Herv. Kerk te Pijnacker nabij Delft, alwaar hij tot 1885 de meeste waardeering als zoodanig mocht ondervinden. In 1882 had hij als mede-sollicitant voor de organistplaats bij de Remonstrantsche Kerk te Utrecht de voldoening door de jury, bestaande uit de heeren Hol en Van Riemsdijk, als No. 1 van het tweetal aan den Kerkeraad te worden voorgedragen, doch ook tevens de groote teleurstelling, dat dit college met één stem meerderheid aan No. 2 de voorkeur gaf, als zijn meening uitsprekende dat de blinde No. 1 niet bij machte zou zijn, een eventueel op te richten kerkkoor te leiden. *)

In 1885 werd Victor, na gehouden proefdienst, met eenparige stemmen door den Kerkeraad der Doopsgezinde Kerk te Leiden tot organist benoemd. In Februari 1902 mocht hij, bij zijn 25-jarigen gedenkdag als organist, van die gemeente de warmst mogelijke hulde ondervinden, als duidelijk kenmerk, hoe hoog hij in zijne betrekking in die gemeente werd geschat.

Voorts wijdde Victor zich dadelijk bij zijn aankomst te Delft aan het stemmen van piano's, wat hij aan het Instituut onder leiding van den heer Roos had geleerd en in weerwil van de enorme wisseling der bevolking, die te Delft door plaatselijke omstandigheden en moeilijkheden sterker is dan overal elders, is hij niet ontevreden over de appreciatie van zijn werk.

Victor Emanuel van Thienen.

Na den dood van den heer Klerk in 1880, in wien beide broeders een warm vriend en beschermer verloren en nog steeds betreuren, werd Willem, die hem vaak had vervangen tijdens zijne laatste levensjaren in Augustus van dat jaar tot organist der Oude Kerk te Delft benoemd met eenparige stemmen, zooals uit de aanstelling blijkt.

Bij hunne moeder inwonende, vonden de broeders een groote moeilijkheid in het vinden van iemand die hun verder wilde les geven, omdat verscheidene meesters tegen het vereischte voorspelen opzagen, door welk middel zij alleen nieuwe muziek konden leeren en instudeeren. De bereidvaardigheid daartoe van den heer J. E. Renaud, organist te Voorburg en medeleerling van den heer Klerk, werd daarom door hen op hoogen prijs gesteld.

*) Men leze mijne beschouwing over de benoeming van blinden tot organist, blz. 80, 2e kol. onderaan en v. v.

Een nieuw licht daagde, toen zij in 1885 op de tentoonstelling, verbonden aan het onder voorzitterschap van den heer MEIJER te Amsterdam gehouden Congres van Blinden-onderwijzers, het Braille-muziekschrift leerden kennen. Bevindende dat reeds vele klavier- en orgelwerken in Braille waren gedrukt, was het slechts een geringe moeite, om zich, aan de hand van een Engelsche methode, dit Braille-muziekschrift eigen te maken. Kort daarna werd te Parijs het copiëerbureau door de Frères de St. Jean de Dieu opgericht, waarvan zij bij hunne verdere studiën een ijverig gebruik maakten.

Gezamenlijk gaven zij vele orgelconcerten in verschillende steden in den omtrek en een enkele maal ook verder weg, welke concerten door de locale bladen steeds zeer gunstig werden beoordeeld. Zoo o. a. in de Groote Kerk en Doopsgezinde Kerk te Haarlem, de Pieterskerk en Luthersche Kerk te Leiden, de Groote Kerk, Kloosterkerk, en Luthersche Kerk te 's Gravenhage, te Breda, Middelburg enz. In de laatste levensjaren van den heer S. DE LANGE Sr., organist der Groote Kerk te Rotterdam, toen lichaamszwakte hem verhinderde zijne zomeruitvoeringen te geven, behoorden de Gebr. VAN THIENEN, onder de door hem uitgekozen organisten, om geregeld zulk een orgelbespeling voor hem te geven.

Bij vele van deze uitvoeringen verleende JEANNE hare medewerking; zij bezat een niet krachtige, maar zilverreine en goedgeschoolde sopraanstem en werd gaarne gehoord. Onvergetelijk is voor de gebroeders thans nog een soirée musicale, met hun drieën te Leiden in de Nutszaal gegeven, waarop zij verschillende solo- en ensemble-nummers ten gehoore brachten voor piano, zang en orgel.

Ook andere solisten werkten echter vaak mede: voor zang de dames CHRISTINA VELDMAN, JEANNE LANDRÉ, ANNA CAPPEL, ANNA BLAAUW, MARIE SNIJDERS, ROGMANS enz.; voor instrumenten de HH. EBERLE, ROBERT, WETRENS, MULDER, VAN AGTHOVEN, KOERT, HEMMES, ANDRÉ SPOOR, enz.

Op die uitvoeringen voerde VICTOR een enkele maal een door hem gecomponeerd orgelwerk uit, terwijl JEANNE bij voorkeur de liederen van haar broeder WILLEM zong.

VICTOR's orgelwerken zijn alle nog in portefeuille of liever, onopgeschreven gebleven op een paar uitzonderingen na, te weten: een sonate over Psalm XXXIII en een preludium en fuga, die beide in een geschreven exemplaar voorhanden zijn in de bibliotheek der Organistenvereeniging.

Van WILLEM's liederen verschenen er twee met klavierbegeleiding in een autographischen druk van VAN DOORN te Delft: „Gute Nacht" (voor sopraan en voor alt), en „nach Jahren". Dit laatste werd in Caecilia 1888 uiterst gunstig door NICOLAÏ besproken, terwijl „Gute Nacht" slechts een eenvoudig liedje uit den jongsten tijd is. In 1895 verscheen „Am Morgen", gedicht van KLOPSTOCK, bij LICHTENAUER te Rotterdam.

Een groote klaviersonate van zijne hand, bekroond op een prijsvraag door de Ned. Toonkunstenaarsvereeniging, in 1883 uitgeschreven, verscheen in 1885 in druk bij den Algemeenen Muziekhandel te Amsterdam.

Als pianist-componist werd hij uitgenoodigd dit stuk in Januari 1886 te Amsterdam in het Paleis voor Volksvlijt en in Mei 1886 te 's Gravenhage in het gebouw Diligentia voor te dragen. Als pianisten traden beide broeders vaak in hun woonplaats, ook enkele malen daarbuiten op; zoo o. a in 1879 in het Park te Amsterdam, op een Woensdagconcert van het toenmaals bekende Parkorkest onder leiding van den heer W. STUMPFF. Zij speelden toen à quatre-mains de „Bilder aus Oesten op. 66" van SCHUMANN en de variatiën op. 35" van SCHUBERT.

Door den zang van zijne zuster, die in 1890 aan een hartkwaal overleed, met wie WILLEM zich in het bijzonder veel bezighield, werd bij dezen de liefde voor den zang zeer ontwaakt. Om een paar door hem gecomponeerde koren tot uitvoering te brengen werd door hem in 1885 een kleine schare geoefende zangeressen en zangers uitgenoodigd, en de op 30 October daarmede gegeven uitvoering slaagde zoozeer, dat dit clubje in dat winterseizoen driemalen optrad. Een uitnoodiging vanwege dien kring, om dit clubje tot een blijvende vereeniging te bestendigen, werd door WILLEM van de hand gewezen, omdat de meeste leden afkomstig waren van de toenmaals kwijnende zangvereeniging van den heer J. C. BOERS, en om dezen grijzen meester zijne beste krachten niet te ontnemen. Merkwaardig is het, dat in het destijds zeer verslapte muziekleven te Delft, de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst een geheel onbekende was. In dezen kleinen kring nu werd door de gebroeders de eerste kennis omtrent die vereeniging verspreid, en zelfs plannen beraamd om uitvoeringen in naburige steden te gaan bijwonen, door enkelen die zich tot een reisgezelschap verbonden, of zelfs door het geheele clubje. Velen uit dezen kring traden als leden tot de Maatschappij toe, en het waren de eerste leden, die de Maatschappij te Delft had aangewonnen. Zoo zou men dus kunnen zeggen, dat de tegenwoordige afdeeling van die Maatschappij haar bakermat in de woning der Gebr. VAN THIENEN heeft gevonden.

Geregeld hadden echter één of twee uitvoeringen met zulk een clubje per winter plaats, tot WILLEM in het laatst van 1887 uit de overgeblevenen van een paar opgeheven burger zangvereenigingen, een nieuwe zangvereeniging onder den naam van „Zanglust" in het leven riep, waarbij VICTOR reeds terstond als accompagnateur optrad.

Op 3 Januari 1888 werd deze vereeniging opgericht, en op de eerste uitvoering in Februari 1889, trad JEANNE voor het laatst als sopraansoliste op in Mendelssohn's „Psalm 42."

De uitvoeringen van „Zanglust" werden zeer gezocht onder de Delftsche muziekliefhebbers, die zich destijds verdrongen om de plaatsen. Zijn thans vele en zelfs te veel vereenigingen er naast verrezen, toch hebben die uitvoeringen nog een zeer goeden klank. Verschillende solisten werkten bij die uitvoeringen mede, terwijl ook een of ander door den directeur daartoe opgeleid lid een solopartij vervulde. Zoo kwamen o. m. de Cantate over „eine feste Burg" van BACH, Dettinger „Te Deum" van HÄNDEL, „Erlkönigstochter", „Psyche en Kalanus" van GADE, „der Rose Pilgerfahrt" en „Requiem für Mignon" van SCHUMANN, „die Jahreszeiten" van HAYDN enz. daarop tot uitvoering.

Een mannenquartet uit die vereeniging, waarin de directeur de eerste-baspartij vervulde, mocht op verschillende wedstrijden een prijs, zelfs een eersten prijs veroveren.

Een door WILLEM opgerichte Kinderzangschool met behulp van den heer BOEKHOLT, een onderwijzer die zich onder zijne leiding het diploma voor Kinderzang van de Maatschappij t. B. d. T. verwierf, geraakte zoozeer in bloei, dat op het 5-jarig bestaan in 1897 zelfs de wonderschoone en moeilijke cantate „'t Ouderhuis" van HOL uitsluitend met de leerlingen tot uitvoering kon worden gebracht.

Toen aan de Ned. Gist- en Spiritusfabriek en aanverwante fabrieken een mannenkoor werd opgericht in Mei 1895, werd WILLEM aangezocht den dirigeerstok te voeren over dit werkliedenkoortje, dat zich langs allerlei bezwaren door de vaak zeer ongeregelde fabrieksdiensten, (veelal des nachts) heeft staande gehouden, en op wedstrijden een 5en en een 3en prijs mocht winnen. Dit mannenkoor der Delftsche Nijverheid wordt in dien kring zeer gewaardeerd.

Veel eigen zangstudie was tot het bereiken van een en ander noodig; vele werken werden daartoe geraadpleegd en doorgemaakt; veel werd gehoord, gevolgd en beproefd, en waar hulp en raad noodig was, was JOHAN MESSCHAERT steeds bereid dien raad te geven.

Ook met het geven van onderwijs mocht WILLEM zich gelukkig prijzen, vooral in aanmerking nemende dat de vakstudeerenden liefst naar de muziekscholen in den Haag en Rotterdam verhuizen, hetgeen bij de toenemende en gemakkelijke vervoermiddelen ook steeds meer het geval is. Toch traden zijne solozang-leerlingen meermalen in het publiek, en met succès op. Eenige predikanten, die van hem lessen in spraak- en stemvorming ontvingen, worden op hunne standplaatsen gewaardeerd. En ook zijn klavieronderwijs wordt geapprecieerd. Hierbij doet zich het eigenaardig verschijnsel voor, dat het meisje, dat in 1876 als zijn eerste leerlinge zijn onderwijs genoot, altijd een goede vriendin en eindelijk in 1898 zijn zeer geliefde echtgenoote is geworden, terwijl beiden zich in het bezit van een voorspoedig 2-jarig zoontje verblijden.

Andere leerlingen werden door hem ook aan de klassen der muziekscholen, of ook voor zang aan het Conservatorium te Amsterdam afgeleverd.

Een groote teleurstelling werd WILLEM bereid, bij het toen plaatshebbende concours voor organist in de Groote Kerk te Rotterdam, in de plaats van den heer VAN 'T KRUIS. Uit de 21 concurrenten werd hij

WILLEM VAN THIENEN.

op het drietal geplaatst met de HH. C. F. HENDRIKS Jr., te Amsterdam en W. DE VRIES, te Nijmegen. Na het herexamen, door dit drietal afgelegd, werd hun, na zeer lang wachten meegedeeld, dat geene beslissing was genomen, maar dat die beslissing hun later zoude geworden. Zonder eenige verklaring of beschrijving, ontvingen zij later het bericht van de benoeming van den tegenwoordigen titularis, die wel gesolliciteerd, maar niet medegeconcurreerd had. Dit voorval lokte vele en scherpe bewoordingen aan vele dagbladschrijvers uit, en menige kolom in de toenmalige couranten is aan dit feit gewijd.

Beide broeders behoorden onder hen, die tot de oprichting van den Ned. Blinden-Bond hebben medegewerkt, Mei 1895, en VICTOR, die dien Bond korten tijd als voorzitter leidde, werkt nu van ganscher

harte als penningmeester tot zijn bloei mede, bijgestaan door een zienden boekhouder. In weerwil van de ziende boekhouding, heeft hij tot in de nauwkeurigste bijzonderheden ook zijne boekhouding in Braille-schrift, en ook bovendien nog in het wel wat omslachtige „écriture Vulgaire de Ballu", een schrijfmethode om de Latijnsche letters en cijfers hoogop te prikken, om ze dus te kunnen voelen en toch voor iedereen ook leesbaar te maken. (Zie dit schrift onder het hoofdstuk „Lezen").

Met deze laatsten sluit ik de rij der verdienstelijke blinde organisten en wijs hiermede op de degelijke bekwame mannen die als onderwijzers aan het Instituut zooveel er toe bijbrachten hunne leerlingen tot deze hoogte op te voeren en noem o. m. de namen van Joan Daniël Brachthuizer, S. R. de Vries, Van Dapperen en J. A. Rooks, terwijl mej. E. Moser aan de vrouwelijke kweekelingen hare muzikale talenten ten beste gaf. In de laatste vijftien jaren is het onderwijs in de muziek in het Instituut te Amsterdam toevertrouwd aan de bekwame handen van de H.H. C. F. Hendriks Jr., B. Ides en J. Molenaar.

Daar zeker velen belang zullen stellen in de wijze van opleiding der jeugdige blinden aan het Instituut tot organist, laat ik een beschrijving er van volgen. Ik maak hierbij gebruik van een opstel over dit onderwerp, geplaatst in „Eigen Haard" van 1895, van de hand van den heer C. F Hendriks Jr.

Niet voordat de leerling zich eenige vaardigheid in klavierspel verworven heeft, wordt hij in de orgelklassen toegelaten.

Hij heeft zich dan den eersten tijd te oefenen in het gebonden spel op het klavier; eerst daarna kan met het pedaalspel worden begonnen. Beide onderdeelen vereischen de grootste oplettendheid zoowel van de zijde van den onderwijzer als van den leerling.

Met het spelen van geharmoniseerde koralen (het harmoniseeren wordt hem gelijktijdig reeds geleerd) kan hij zich daarna verder oefenen in het bespelen van het manuaal alleen, en van manuaal en pedaal te zamen.

De meeste leerlingen hebben, na één studiejaar, voldoende vaardigheid verkregen, om zich, naast het koraalspel (in den meest uitgebreiden zin), te gaan bezighouden met gemakkelijke stukken uit de orgelliteratuur. Hiermede blijft natuurlijk gepaard gaan het maken van oefeningen tot ontwikkeling der techniek.

Verder komt alles aan op de energie van den leerling.

Bij de studie van harmonie en contrapunt, die gelijktijdig met het orgelspel wordt aangevangen, zijn de leermiddelen zeer beperkt.

De blinde kan zich voor het uitwerken van de verschillende opgaven alleen bedienen van een vierkante plank met gaatjes, waarin door hem looden letters en cijfers geplaatst worden. (Fig. 1.)

Die plank is op de volgende wijze ingericht:

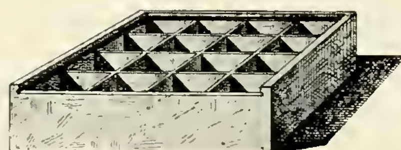
Zij is verdeeld in vier afdeelingen, elk van vier rijen gaatjes onder elkander. Deze vier rijen nu geven plaats voor twee-, drie- en vierstemmige bewerkingen.

In de bovenste rij wordt de sopraan-partij geplaatst, in de tweede van boven af de alt enz.

Elke rij bestaat uit 25 gaatjes. Het aantal maten, dat de leerling op de plank zal kunnen schrijven, hangt dus geheel af van de maatsoort en van de onderverdeeling van het maatdeel. Schrijft hij b.v. in eene 4/4 maat, en komen er zestienden in voor, dan heeft hij voor eene heele maat zestien gaatjes noodig; heeft hij geen zestienden maar achtsten als kleinste notenwaarde, dan zullen voor eene heele maat van dezelfde maatsoort acht gaatjes voldoende zijn.

Voor eenvoudige koraalzettingen is de ruimte op de plank voldoende, voor meer gefigureerde muziekstukjes (voorspelen, contrapuntoefeningen enz.) echter niet. De leerling gebruikt dan twee of drie planken tegelijk, zoodat hij het geheele stukje kan afmaken, voor hij het den onderwijzer laat zien.

De plank dient als deksel van eene houten doos. (Fig. 2.)

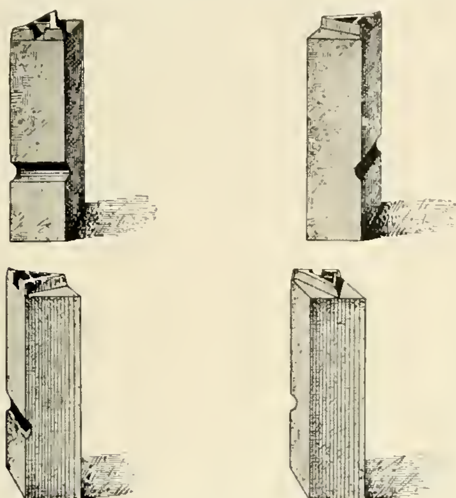

In deze doos zijn verschillende vakjes, waarin zich de letters en cijfers bevinden, die bij het schrijven noodig zijn.

Deze letters en cijfers zijn in hoogdruk, zoodat de leerling ze kan betasten. Zij zijn geplaatst op eene vierkante looden stift, die in de gaatjes van de plank past. (Fig. 3 en 4.)

Op één van de vier zijden van de stift is een keepje aangebracht. De stift nu kan op vier verschillende wijzen op de plank geplaatst worden:

1e met het keepje naar voren (fig. 5).
2e ,, ,, ,, ,, rechts (,, 6).
3e ,, ,, ,, ,, links (,, 7).
4e ,, ,, ,, ,, achter (,, 8).

Dit maakt het mogelijk de letter of het cijfer vier verschillende standen te doen aannemen.

Hieronder zal er op worden gewezen, waartoe dit verschil in stand noodig is.

De letters gaan van A tot G, daar de noten naar de zeven eerste letters van het alphabet genoemd worden; de cijfers, die vooral bij de bascijfering gebruikt worden gaan van 1 tot en met 9.

Uit het bovenstaande kan men reeds opmaken, dat bij deze schrijfwijze de namen der noten door de letters weergegeven worden, en dat er van bijzondere teekens voor de noten (zooals in het Braille-schrift) of van notenbalken (zooals in muziekschrift voor zienden) geen sprake is.

Een vierstemmige bewerking doet zich aan het oog voor als vier rijen letters boven elkander (fig. 9.)

Boven aan de plank is nog eene kleine rij gaatjes aangebracht. Hier is de plaats voor het aangeven der tonaliteit en der maatsoort, waarin de opgave, die wordt bewerkt, staan zal. Dit aangeven der toonsoort heeft plaats op de volgende wijze:

De vier verschillende standen, waarin de letter te plaatsen is, maken het mogelijk den naam van eene noot zoowel onveranderd als met verhooging of met verlaging te schrijven.

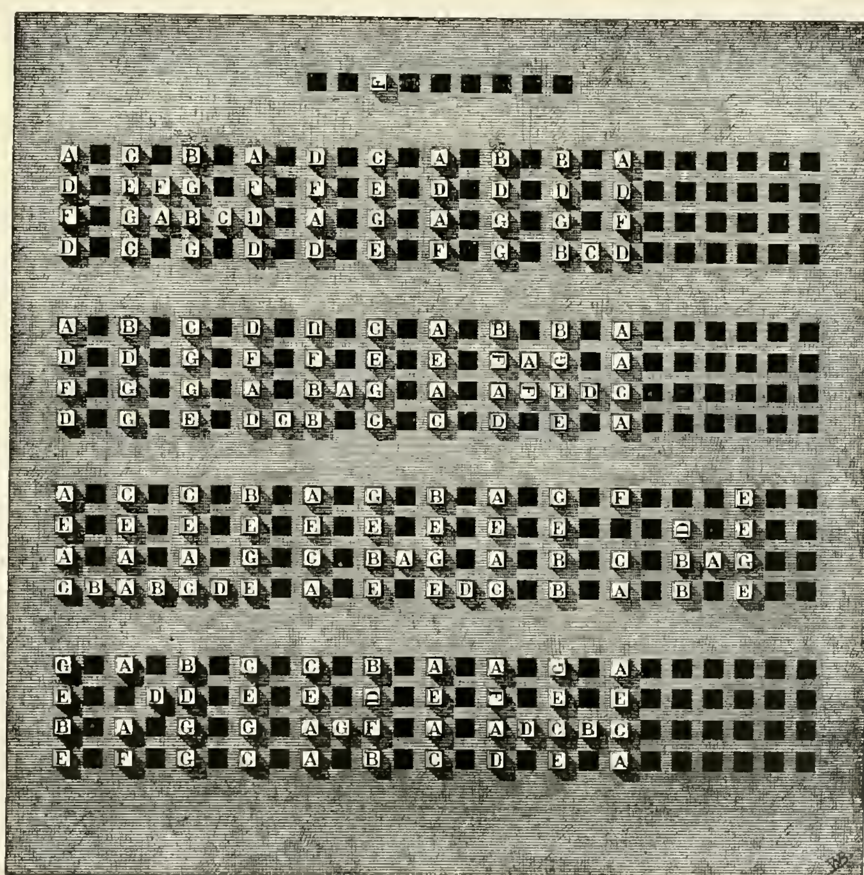
Staat de stift rechtop in de plank met het keepje naar voren (fig. 5), dan geeft zij den naam der noot onveranderd; met het keepje naar rechts (fig. 6) geeft zij de verhooging van die noot ♯, met het keepje naar links (fig. 7) de verlaging ♭, en met het keepje naar achter (fig. 8) de dubbele verhooging of verlaging ♯♯ of ♭♭.

Nu heeft de leerling slechts boven aan de plank met letters in een der genoemde standen aan te geven, hoevele vaste kruisen of mollen er in de toonsoort, waarin hij schrijven zal, voorkomen.

De stand der cijfers is op dezelfde wijze te veranderen. Men kan dus bij een becijferde bas nauwkeurig aangeven, welke intervallen verhoogd of verlaagd moeten worden.

Voor het bestudeeren der regels van h a r m o n i e en c o n t r a p u n t staat den leerling een leerboek in B r a i l l e-schrift ten dienste.

Dit schrift is echter niet zeer geschikt voor het uitwerken der opgaven, en dat is wel jammer.

De ruimte zou daarbij niet zoo beperkt zijn als bij de nu gebruikte schrijfwijze. Evenwel zou er bijna geene gelegenheid zijn om te corrigeeren.

Voor het uitschrijven van muziekstukken echter is het Braille-schrift zeker het beste wat gebruikt kan worden.

Er is dan ook, op het Instituut te Amsterdam, een aantal muziekstukken in Braille-schrift ten gebruike der leerlingen voorhanden.

De leerling kan, geheel onafhankelijk van een ander uit eene partij in Braille geschreven zijn stuk leeren.

Komt hij dan aan het orgel, om dat stuk te spelen, dan kent hij het ongeveer van buiten, en juist dit kennen van zijne partij is veel waard, en bespaart veel tijd, die anders met het voorspelen van het stuk verloren gaat.

Zeker is er ook veel te zeggen voor dit, vroeger toegepaste, voorspelen der stukken. Het oefent het gehoor, maar dit weegt niet op tegen het voordeel, dat de tegenwoordige gevolgde methode oplevert.

De intelligente leerling zal even goed zijn gehoor oefenen, door het spelen van het stuk, dat hij reeds uit het hoofd kent; de achterlijke daarentegen moet, op welke van de beide wijzen hij ook onderwezen wordt, toch speciale gehooroefeningen maken.

Elke leerling schrijft de stukken, die hij geleerd en bestudeerd heeft op, en behoudt deze copieën in eigendom. Hij behoeft zich er dan niet ongerust over te maken, dat hij een stuk vergeet. Doordat hij de partij in zijn bezit heeft, kan hij deze ten allen tijde en zonder hulp van een ander weer overleeren.

Dit opnieuw in het geheugen roepen van een vroeger gekend stuk, zal hem natuurlijk niet veel moeite kosten. Tot zoover de heer Hendriks.

Ten slotte zij het mij vergund de hoop uit te spreken, dat het mij moge gelukt zijn met vrucht gewezen te hebben op het onschatbare nut, dat het Instituut tot onderwijs van Blinden te Amsterdam reeds gesticht heeft en dat het nog steeds met onverflauwde inspanning blijft beoogen.

Om aan de hooge eischen aan deze inrichting gesteld te voldoen, is krachtige, geldelijke steun noodig, wil men blijven zorgen voor de toekomst van de aan haar toevertrouwde leerlingen, welker aantal in het laatste tiental jaren nagenoeg verdubbeld is. Meer kosten aan onderwijzend personeel, meerdere leermiddelen, voeding, enz. zijn hiervan het gevolg, terwijl de vooruitgang op het gebied van onderwijs in de verschillende vakken steeds grootere uitgaven gebiedend noodzakelijk maakt. Moge dan ook het bestuur van dit Instituut blijvend gesteund worden in zijn waardeerend streven!

Thans, na beschreven te hebben de verdienstelijke en bekwame blinden, die van hun prille jeugd af het gezichtsvermogen moesten missen, geef ik den lezers eene rij van hoogst ontwikkelde mannen, die door wetenschap en kunst een sieraad van onze maatschappij zijn en die zich door de op lateren leeftijd getroffen ramp niet hebben laten terneder-slaan. Energisch en moedig strijdende, hebben zij de vele moeilijkheden en hinderpalen weten te overwinnen en zich daardoor èn verdienstelijk gemaakt tegenover de maatschappij èn tegenover hunne lotgenooten, onder welke er helaas nog eenigen zijn, die door het ongeluk meermalen tot moedeloosheid vervallen. Voor deze laatsten in de eerste plaats zal het hooren lezen van de levens dier krachtige figuren een aansporing en opwekking zijn niet te wanhopen en als het ware zich te leeren verheffen boven het ongeluk dat hen trof, en begin ik met de levensschets van:

Gualthérus Johannes Kolff.

Geb. 1846.

Gualthérus Johannes Kolff, geboren 31 Januari 1846 te Rotterdam, oorspronkelijk opgeleid voor den handel, werd na voleindiging zijner studiën geplaatst op een handelskantoor te Rotterdam; zijn zwakke gezondheid en de toenemende vermindering van het gezicht dwongen hem die betrekking neer te leggen. Steeds bezield met voorliefde voor letterkundige studie legde hij zich met ijver toe op het beoefenen der tooneelliteratuur en schreef bijdragen in verschillende letterkundige bladen en tijdschriften o.a. in de Banier, afl. 7 „Carl Werder en Shakespeare's Hamlet"; in de Banier, 2e jaarg. afl. 8 eene beoordeeling van eene nieuwe vertolking van Dante's „Inferno" door Mr. Joan Bohl, en in den Tijdspiegel „Ekkehard" van Van Scheffel, enz. Voor het tooneel schreef hij „de Vossenjacht" (bekroond door het Tooneelverbond te Rotterdam), opgevoerd door Le Gras en Haspels aldaar; verder „een man van principe", opgevoerd door het Nederl. Tooneel.

Toen van lieverlede zijn gehoor werd aangetast, vertrok hij naar het Zuiden van Frankrijk (Montreux) en leerde daar met behulp van het Braille-schrift, Latijn en Grieksch, terwijl hij zich tegelijkertijd toelegde op de kennis van het Italiaansch en Spaansch. Vertalingen van Molière's „Misanthrope", Schiller's „Wallenstein" van „de jeugd van Frederik de Groote" door Lavisse, zijn van zijne hand. Als herinnering aan zijn reis naar Indië schreef hij twee stukjes: „Amok" en „Gedeh". In 1879 werd hij benoemd tot lid der Maatschappij v. Nederlandsche letterkunde. In Parijs bezocht hij met zijn hooggeachte zuster het instituut voor blinden-onderwijs en maakte daar kennis met de inrichting eener

bibliotheek voor blinden. Doordrongen van het groote nut van deze inrichting vatten beiden het plan op ook in ons vaderland een dergelijke instelling in het leven te roepen, en krachtig ondersteund door zijn zuster, die er als het ware den eersten stoot aan gaf, mag KOLFF zich heden ten dage verheugen de Nederlandsche Blinden-Bibliotheek te hebben opgevoerd tot een der nuttigste instellingen van ons land. Hij zelf kon mij meermalen met innerlijke dankbaarheid mededeelen, dat deze arbeid hem steeds een nuttigen werkkring verleende en eene heerlijke afleiding was in zijn leven.

GUALTHÉRUS JOHANNES KOLFF.

Uit de gewoonte nu van enkelen der lezers, om — uit oude vriendschapsbetrekkingen — eenige avonden in het jaar bijeen te komen, werd, op voorstel van den heer KOLFF, de „Nederlandsche Blindenbond" geboren. Den 5en April 1895 werd tot het oprichten van dezen bond besloten, en den 27sten Mei van hetzelfde jaar verkregen de inmiddels opgemaakte statuten de Koninklijke goedkeuring. Het bestuur bestond uit de HH. KOLFF, V. E. VAN THIENEN en KUYTENBROUWER; de eerste leden waren: WILLEM VAN THIENEN, BRAAMBEEK, BOOM, OUDHEUSDEN, TULP en SCHILD, allen blinden, of daarmee gelijkgestelden.

Gedurende ruim acht jaren was hij secretaris van dien Nederl. Blindenbond en wijdde zich met geheel zijn ziel aan de Blinden-stichting, welker belang hij gedurende vier jaren als commissaris behartigde en schrijver dezes, als mede-commissaris is meermalen getuige geweest van zijn geheele toewijding aan dien tak van „Blindenzorg".

Hij kon terecht genoemd worden de ziel van den Nederlandschen Blindenbond.

Het gaf dan ook aan allen die hem kenden en in aanraking met hem kwamen een gevoel van vreugde en dankbaarheid, toen bij gelegenheid der verjaring onzer geliefde Koningin, de Hooge Regeering den bekwamen, overal helpenden vriend der blinden huldigde door hem te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau, en vele welgemeende wenschen zijn hem toen geworden, dat hij deze welverdiende onderscheiding nog jaren lang zou mogen dragen.

Thans heeft hij zich genoodzaakt gezien zijne werkzaamheden ten bate zijner lotgenooten te beperken en is hij als Secretaris van den Nederlandschen Blindenbond en als Commissaris van de Blinden-stichting afgetreden, een verlies dat diep gevoeld wordt door alle blinden; toch blijft hij, naar hij mij onlangs verzekerde, in stilte arbeiden voor hunne belangen, die ook hem zoo nauw aan het hart liggen. Nog steeds beschikt hij over een helderen geest en over een opgewekte en tevreden gemoedstemming, niettegenstaande ook zijn gehoor geheel verloren is. Voor hem zijn dan ook de typewriter en de Braille-Hall-machine de onmisbare werktuigen voor de medewerking aan de verbetering van het lot der blinden.

Prof. Dr. Abraham Dirk Loman.

Geb. 1823. † 1897.

ABRAHAM DIRK LOMAN (geb. 16 Sept. 1823 in den Haag, overleden te Amsterdam den 17den April 1897) is op ongeveer 50-jarigen leeftijd blind geworden.

Hij had toen reeds een zeer eervolle loopbaan en een leven vol arbeid en inspanning achter zich. Na een degelijke klassieke opleiding was hij predikant geworden en had als zoodanig van 1845 tot 1856 de Evang. Luth. Gemeenten te Maastricht en Deventer gediend. In 1856 werd hij benoemd tot Hoogleeraar in de theologie aan het Evang. Luth. Seminarie te Amsterdam en wijdde zich van dien tijd af van ganscher harte aan zijn geliefde wetenschap. Maar tegelijkertijd zette hij zijne van jongsaf begonnen onderzoekingen voort op het gebied der muziekgeschiedenis. Door bijzonderen aanleg en buitengewonen ijver mocht het hem gelukken èn als theoloog èn als muziekgeleerde zich een grooten en goeden naam te verwerven. Zelfs gold hij als beoefenaar van de Nieuw-Testamentische

letterkunde en als kenner van het oud-Nederlandsche volkslied voor een autoriteit van den eersten rang.

Waarlijk een gelukkig man! Bij zijn krachtig gestel en zijn opgewekten geest was het werken voor hem een lust, niet alsof hij zich in zijn studeervertrek opgesloten hield. Een kamergeleerde toch was hij allerminst. Maar overal zocht en vond hij gelegenheid om te werken. In alles stelde hij belang: met iederen vooruitgang op maatschappelijk, staatkundig, kerkelijk gebied leefde hij meê. Steeds onder de eersten om nieuwe paden te betreden, was het hem een genot onvermoeid te zoeken naar wat licht kon brengen en van zijn vondsten anderen deelgenoot te maken. In zijn gezin en onder zijn vrienden was hij steeds bezig met het uitdenken van allerlei wat het leven kon verfraaien en veraangenamen, wat het peil der gedachten kon verhoogen, wat gelukkiger stemming kon verwekken. Met een open oor en een open hart voor al wat liefelijk is en welluidt vond hij de heerlijkste ontspanning bij poëzy en muziek en omdat ijdelheid hem vreemd was, kon hij zich hartelijk verheugen in de voorrechten van anderen en ruimschoots voldaan zijn met den lof die hem zelven werd toegekend.

Een gelukkig man!

Toen kwam de slag. In het voorjaar van 1871 begon voor hem een o o g l ij d e n, dat al spoedig het verlies van één oog tengevolge had en in 1874 uitliep op v o l s l a g e n blindheid.

Wat er in dat tijdperk in hem omging laat zich beter gissen dan beschrijven. Na maanden lang geslingerd te zijn tusschen hoop en vrees, opgesloten in een donker vertrek tot volstrekte werkeloosheid gedoemd, worstelend in gedachten met de dreigende toekomst, moest hij het vonnis hooren: b l i n d, zonder hoop op herstel. De kuur had hem sterk aangegrepen; hij was zeer verzwakt. Daarom trof hem het vonnis dubbel hard. Wat moest hij beginnen, nu hem het gezichtsvermogen voor goed was ontnomen wat voor hem de bron was van alle levensvreugd! Zijn wetenschappelijke carrière scheen gebroken. Als muziekgeleerde zou hij voortaan de bronnen-studie aan anderen moeten overlaten, om nu niet te spreken van de vereenzaming en de hulpbehoevendheid, die in zulk een afsluiting van het licht der buitenwereld besloten is.

Toch is hij uit dezen strijd, dank zij zijn geestkracht en de hem aangeboren talenten, als overwinnaar te voorschijn gekomen. Door zijn huis vond hij spoedig met behoedzaamheid tastende den weg. Op zijn studeerkamer kon men hem weldra bezig zien aan het schikken van allerlei stukken en papieren, alsof hij ze zien kon en zelfs soms met verwonderlijke handigheid een of andere versiering, een kalender of een portretlijstje aan den wand bevestigen. Geleid door een zijner kinderen, soms ook door een ambtgenoot of vriend, vertoonde hij zich in het openbaar en bezocht hij de gewone samenkomsten. Bij belangrijke muziekuitvoeringen ontbrak hij zelden en zelfs te U t r e c h t en in d e n H a a g was hij op de feesten van „Toonkunst" een bekende en welkome gast.

Voor zijn werk nam hij schrijvers in zijn dienst, die hij den weg leerde in zijn uitgebreide bibliotheek, die hem voorlazen en op schrift brachten wat hij dicteerde. Een nieuwe methode van werken werd uitgedacht.

Uit- of aanteekeningen op de boeken waarmede hij kennis maakte, werden verzameld in cahiers en deze zorgvuldig van nummers en inhoudsopgave voorzien. Letters en cijfers deden bij de registratie dienst. Groepen van verwanten inhoud werden bijeengevoegd en door afzonderlijke merkteekens onderscheiden. Zoo ordende hij alles en kon dat doen, dank zij zijn verbazingwekkend v o o r s t e l l i n g s v e r m o g e n.

Met behulp van steeds afwisselend en dus slechts tot geringe hoogte deskundig personeel, beheerschte hij al dat schriftelijke materiaal en dicteerde studiën zoo minutieus, dat menig helderziend criticus al zijn inspanning noodig had om ze te volgen, of betoogen van zoo langen adem, dat geoefende denkers niet zonder inspanning den draad vermochten vast te houden. Ja, uit deze periode dagteekenen juist de geschriften, die om het k l o e k e van de beweringen en de v e r r e i k e n d h e i d van de gevolgen LOMAN's naam het meest op aller lippen hebben gebracht. Hij mocht dan ook de voldoening smaken, dat bij de reconstructie van het theologisch onderwijs, ter gelegenheid van de herschepping van het Atheneum in een stedelijke U n i v e r s i t e i t in 1877, op zijn werkkracht als geleerde en docent wel degelijk werd gerekend en dat hij in 1885 benoemd werd tot l i d der K o n i n k l ij k e A c a d e m i e v a n W e t e n s c h a p p e n.

Zoo gelukte het hem het hoofd te bieden aan hetgeen onoverkomelijke bezwaren geleken en trots zijn blindheid, het zwaarwichtig hoogleeraarsambt in zijn vollen omgang te vervullen, terwijl hij tevens zijn historische muziekstudiën, door eene wijziging van zijne werkwijze, met onverdroten ijver en onverminderd succès kon voortzetten. Om zich meer onafhankelijk te maken van zijn helpers trachtte hij voor zijne correspondentie — en deze was zeer uitgebreid, daar hij behalve met verwanten en vrienden, en met ambtgenooten in het vaderland, gestadige briefwisseling hield met tal van buitenlandsche geleerden — een werktuig uit te denken, dat hem in staat zou stellen zelf de pen te voeren. Allerlei werd beproefd, allerlei instrumentjes op zijn aanwijzing vervaardigd, maar zonder hem te voldoen, tot hij kort vóór zijn dood zich op een t y p e w r i t e r ging beoefenen en daarop tot zijn overgroote vreugde spoedig eene vaardigheid verkreeg, die hem zelven niet minder dan anderen verbaasde.

Jammer, dat hij zoo kort van dat succès mocht genieten!

Op zeventigjarigen leeftijd legde LOMAN, volgens eene ons allen geldende wet, zijn professoraat neêr. Toen hij bij die gelegenheid door vrienden en vereerders gehuldigd werd, was er nog geen zweem van geestelijke vermoeidheid bij hem te bespeuren en verklaarde hij integendeel, dat de taak die hij op zijn schouders voelde rusten, grooter was dan die hij reeds had afgewerkt. De gedachte aan hetgeen hem was opgelegd, in stede van hem te overweldigen, vervulde hem met jeugdige kracht. De laatste twintig jaren, die hij in duisternis in de wereld had doorgebracht, waren, zoo getuigde hij zelf, de gelukkigste geweest van zijn leven. Het was als loste geheel zijn persoonlijkheid zich op in de wetenschap, die hij beoefende en liefhad. Die liefde is niet bekoeld, de kracht niet gebroken, maar na een aanvankelijk weinig verontrustende ziekte nam de dood hem weg, nog in het volle bezit zijner geestelijke gaven.

Het is hier de plaats niet om in bijzonderheden na te gaan wat LOMAN voor de wetenschap en voor de kunst is geweest. Alleen de vermelding van titels der door hem uitgegeven geschriften zou meer ruimte vragen dan voor deze schets beschikbaar is. Voor het Nederlandsche volkslied heeft hij een onvergankelijk monument nagelaten in zijne aanteekeningen op den „Gedenckclanck van ADRIANUS VALERIUS." Hij was de eerste, die daar een bevredigende verklaring heeft gegeven van de oude luit-tabulatuur, die aan zoovele geleerden vóór hem hoofdbreken had gekost. Al wat sedert voor het Nederlandsche volkslied ten onzent en daarbuiten is gedaan, kon dan ook alleen geschieden op zijn aanwijzing en zijn voetspoor. Mr. J. A. SILLEM heeft dit in het tijdschrift der „Vereeniging voor Nederlandsche muziekgeschiedenis", Deel VI. 1ste stuk, in 1898 verschenen bij FRED. MULLER & Co., in het helderste licht gesteld. Vooral wat LOMAN's muzikalen arbeid betreft zij naar dat „in memoriam" verwezen. In het jaarboek der Koninklijke Academie van Wetenschappen 1899, heeft Prof. D. E. J. VÖLTER een levensbericht van zijn ambtgenoot gegeven, dat wel een levensbeeld mag heeten, ontworpen door de hand van iemand, die gelezen had in de ziel van zijn vriend. Prof. H. U. MEIJBOOM, een van LOMAN's uitnemendste leerlingen schreef in 1898 in het Aprilnummer van „de Gids" over A. D. LOMAN's beteekenis voor de vaderlandsche theologie en tegelijk voor de „levensberichten van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde te Leiden 1897—'98" eene nauwkeurige en zeer waardeerende biografie, waaraan toegevoegd werd eene volledige lijst van LOMAN's geschriften.

Wie meer verlangt te weten van dezen blinde en zich aangetrokken gevoelt door het voorbeeld van edele geestkracht door hem nagelaten, raadplege wat door bovengenoemde zeer bevoegde mannen op zoo boeiende

Prof. Dr. ABRAHAM DIRK LOMAN.

wijze van hem is gezegd.

Een enkele bladzijde uit het geschrift van Prof. VÖLTER overgenomen, besluit deze korte schets.

„Ik heb LOMAN niet anders dan als een blinde gekend. Men kon aan zijne geheele houding dadelijk zien, dat hij blind was. Maar wie met hem sprak, heeft dat aanstonds vergeten. In dezen blinde leefde een heldere en wakkere geest, die scherper, ruimer en dieper zag dan zoovelen, die over twee gezonde oogen beschikken en in den man die het zonlicht niet meer aanschouwde, was een warm en zonnig gemoed, dat niet alleen voor zijne familie en voor zijne naaste vrienden, maar

voor allen, die met hem in nadere betrekking kwamen, een rijke bron van verkwikking is geweest. Zoo kwam men, van zijne deelneming en belangstelling a priori verzekerd, bij hem òf met wetenschappelijke vragen, òf met persoonlijke aangelegenheden, om van zijn kennis en ervaring, zijn oordeel en zijn fijnen takt te profiteeren òf ook alleen, om van een fijnen gemoedelijken humor die hem nooit ontbrak, te genieten.

Op 17 April 1897 is hij na eene korte ziekte van ons gegaan, zonder de bitterheid des doods geproefd te hebben. Treurende hebben wij hem nagezien en zien we hem na, want die van ons is gegaan is een rijke geest, een trouwe vriend, een edel mensch, een man en wel „ein groszer Mann" geweest."

Prof. MEIJBOOM heeft van het uiterlijk voorkomen van dezen b l i n d e getuigd, dat er een verheven vrede van uitstraalde en dat het door al die hem van nabij of van verre kenden, steeds met eerbiedige sympathie werd begroet. „Wij verheugen ons," voegde hij er bij, „dat de schilder JAN VETH dit welsprekend aangezicht voor de vergetelheid heeft bewaard."

Op deze plaats breng ik mijn hartelijken dank aan den broeder van dien edelen, grooten geleerde, den emeritus-predikant, A. D. LOMAN, voor diens welwillendheid, door mij in de gelegenheid te stellen de lezers van dit werk met bijgaand schoon portret kennis te laten maken.

George Everhard Rumphius.

Geb. 1627. † 1702.

GEORGE EVERHARD RUMPHIUS, de groote onderzoeker die den grondslag legde voor de wetenschappelijke kennis van onze Oost-Indische bezittingen, overleed te Amboina den 15 Juni 1702. Het was die datum welke op waardige wijze herdacht werd door de mannen der wetenschap in het jaar 1902, dus twee honderd jaren na zijn dood. In een werk waarin verdienstelijke blinden beschreven worden, mag een man als RUMPHIUS niet ontbreken. Het volgende is ontleend aan „Eigen Haard", No. 24, 1902, door BINTANG D.:

De juiste datum en zelfs de geboorteplaats van RUMPHIUS zijn niet met zekerheid vast te stellen. Volgens hem zelf was hij geboortig uit het graafschap Solms en zag omstreeks 1627 het eerste levenslicht. Wel echter is met zekerheid bekend dat zijn vader zich later vestigde als „Baumeister" te Hanau en dat de jonge RUMPH aldaar het gymnasium bezocht. Te Hanau bleef hij tot zijn 18de jaar in een protestantsche omgeving, te midden van Nederlanders die er een toevluchtsoord hadden gevonden. Zijn groote lust om de wereld te zien deed hem gehoor geven aan de schoon schijnende aanbieding van graaf LUDWIG VON SOLMS-GREIFENSTEIN (Braunfels) om dienst te nemen voor de republiek Venetië. Deze vorst was echter een geheim werfofficier voor de West-Indische Compagnie; hij ronselde geen soldaten voor Italië, maar met bestemming voor het „wilde Brasiel." Met andere bedrogenen werd JEURIAEN RUMPH, zooals hij toen nog heette, onder voorwendsel dat de reis naar de Adriatische zee over Nederland ging, naar Texel gevoerd en daar ingescheept naar Pernambuco. Maar „de Swarte Raef" zou Brazilië niet bereiken; het schip werd naar Portugal gebracht, en hij verbleef daar twee jaren, van 1647 tot 1649. Over dien tijd is weinig bekend, maar wel werd zijn verbeelding geboeid door hetgeen hij er vernam over de wonderen van het verre Oosten en zelfs in het bijzonder over de Moluccos. De behandeling die hij had ondergaan vergat hij niet, getuige het lange gedicht in gymnasiasten-latijn, waarin hij aan zijne verontwaardiging over den vorstelijken ronselaar lucht gaf.

In het ouderlijke huis te Hanau teruggekeerd, bleek de lust tot reizen en wetenschappelijk onderzoek hem alras te sterk, en zoo ging hij in den bescheiden rang van „adelborst" in 1652 in dienst bij de Nederl. O. I. Compagnie ter kamer van Amsterdam. In de laatste dagen van Juni 1653 kwam hij op het jacht „Muyden" te Batavia en vertrok al spoedig naar Ambon, waarschijnlijk met de vloot van den Gouverneur DE VLAMINGH VAN OUTSHOORN. In 1653 werd hij tot vaandrig bevorderd en aangesteld tot „fabryck" (ingenieur). Maar RUMPHIUS bleek „tot de militaire charge niet wel gehumeurd" en daarom werd hij twee jaar later met den rang van onderkoopman overgeplaatst bij het civiel bestuur, als hoofd van Larike op het schiereiland Hitoe. Zijn chef was van oordeel, dat hij in deze waardigheid „de E. Compagnie ongelyck beter dienst sou cunnen presteren", omdat hij was „een man van nuchteren bequamheyt, die sich heel wel na de humeuren der Amboinezen weet te schicken, het Arabisch schrift lezende en schryvende, daerenboven geleert in allerley slach van wiskunsten." Op Larike is hij getrouwd met een meisje van Ambon en hij voldeed er zoo goed, dat hij in 1662 definitief werd benoemd tot „koopman" en opperhoofd over de geheele kust van Hitoe. Daar sleet hij gelukkige dagen en bemoeide zich voortdurend met zijn lievelingsstudiën, waartoe de bezigheden van zijn ambt hem voldoenden tijd lieten. In den eersten tijd schijnt RUMPHIUS vooral bekend te zijn geworden door zijn bedrevenheid in de wiskunstige vakken, die hij van zijn vader had geleerd. Zoo bracht hij herhaaldelijk rapporten uit over bouwkundige werken, waarbij een verslag over de versterkingen van het kasteel Victoria op Ambon. Maar het onderzoeken en beschrijven van planten en dieren bleef hem hoofdzaak en onver-

moeid verzamelde hij de stof voor een groot werk in het latijn. Op het afgelegen Amboina waren boeken en instrumenten niet te krijgen en de ijverige man wendde zich daarom tot de Bewindhebbers, in een brief die vooral treffend is door groote bescheidenheid. Het verzoek werd ingewilligd, onder den steun van MAETSUYKER, die reeds meermalen blijken gaf van wetenschappelijken zin. Wel deden Heeren Zeventienen zulks met groote deftigheid en nederbuiging, maar 't was niet kwaad bedoeld. Inderdaad strekt het de O. I. Compagnie tot eer, dat zij toen en later de buitengewone bekwaamheden van RUMPHIUS heeft begrepen en hem, op somtijds ruwe of platte, maar steeds welgemeende wijze is tegemoet gekomen.

Als „koopman" op Hitoe bleef RUMPHIUS tien jaren en het was daar dat hij zich de groote kennis van de Indische natuur verwierf, die hem in later tijd een licht zou zijn in den langen nacht zijns levens.

In den aanvang van 1670 maakte hij zich gereed in het belang zijner studiën naar Batavia scheep te gaan, toen hij getroffen werd door de groote ramp. Hij zelf beschrijft dit in de voorrede van zijn Amboinsch Kruidboek: „'t Heeft God belieft (gelyk ik my verzeker na syn wysen raadt, en tot myn zaligheyt dienende) my met een droevig toeval aan myn gesigt te besoeken; juyst in dit jaar wanneer ik Amboina meende te verlaten, en voor 't laatste, misschien al te haastig en onvoorsigtig, alle stranden en heuvelen doorkroop, geen ongemak nog sonne-brand, die dog in dese gewesten zeer vinnig is, agtende, om een volkomen kennis der resterende kruiden te bekomen. Door dit wandelen in de hitte der sonne wierd mijn gesigt zoodanig getroffen met een Suffusio of Cataracta Nigra, dat ik in drie maanden 't zelve genoegzaam verloor."

RUMPHIUS was volslagen blind geworden door de zwarte staar, een aandoening die men tegenwoordig met glaucoma simplex aanduidt. Onder deze omstandigheden kon hij zijn ambt niet langer blijven vervullen. Dit werd hem op weinig kiesche manier door den Gouverneur te verstaan gegeven, maar gelukkig was een verzoek aan Gouverneur-Generaal en Rade voldoende om zulks te herstellen. Op voorspraak van den vermogenden MAETSUYKER liet de Compagnie hem rang en tractement behouden, op grond van „syne langduyrige, goede en onopspraeckelyke dienste", en benoemde hem tot een ambt te Ambon waarbij hij verschillende functies vervulde als magistraatspersoon. Tot op hoogen leeftijd heeft hij tal van rapporten en adviezen gegeven, waarbij een over den Ambonschen landbouw. Daarbij hield hij zich onverpoosd bezig met allerlei studie, zoowel voor historie als voor de kennis van flora en fauna. Bij zijne woning legde hij een tuin van zeldzame Ambonsche planten aan, het eerste voorbeeld van een geregelden hortus. Hoezeer hij daarmede zijn tijd vooruit was kan reeds blijken uit het feit, dat een uitnemend practisch geleerde als onze Dr. M. GRESHOFF tegenwoordig een werk over „Nuttige planten van Nederlandsch-Indië" samenstelt, waarin geheel volgens de door RUMPHIUS gevolgde methode bijzonderheden worden gegeven over den bouw, de bestanddeelen en het gebruik van die gewassen, welke voor de Indische maatschappij van belang worden gerekend. Daarbij voerde RUMPHIUS een uitgebreide correspondentie met vele geleerde tijdgenooten, voornamelijk in Nederland en in Duitschland, en werden hem uit alle deelen der toen bekende wereld merkwaardigheden tot onderzoek toegezonden.

Zooveel bedrijvigheid kwam hem te stade als een middel om te ontkomen aan een dreigende melancholie in zijn blindheid, en aan nieuw verdriet. Want nogmaals trof hem een groot verlies. In Februari 1674 werd Ambon geteisterd door een geweldige aardbeving en onder de talrijke slachtoffers behoorden ook de vrouw en de jongste dochter van RUMPHIUS, die onder den muur van een invallend huis werden bedolven. „RUMPHIUS was even te voren voorbij 't selve huys voor een avondwandeling gegaen en noch door syn vrouw en dochter aangeroepen, doch had zulks geweygerd; waeraan de schickinge Godes tot zijn behoud klaer gebleecken is, want zoo hij geseten ware, zoude ongetwijfeld, mits zijn blindheid, geen ontkomen voor hem geweest hebben. Erbarmelijck was het, dien man bij deze zijne lijcken te zien zitten, alsmede aan te hooren zijne weeklacht, beyde op dit toeval ende zijne blindheid gepast." De herinnering aan RUMPHIUS' trouwe gade is bewaard in den soortnaam Susannae eener schoone orchidee.

Ook voor deze verliezen zocht RUMPHIUS troost in nieuwen arbeid. Wel had hij verschillende administratieve bemoeiïngen, maar zijn veelzijdige studiën waren thans beslist het hoofddoel van zijn levenstaak geworden. Achtereenvolgens voltooide hij een belangrijk geschiedkundig werk: „De Historie van Amboina sedert de eerste possessie door E. Compagnie tot 1664"; en een topographisch-historischen arbeid: „De Ambonsche landbeschrijvingen". Bovendien werkte hij onvermoeid aan zijn voornaamste botanische werk: „Het Amboinse Kruidboek." Reeds waren daarvoor de platen gereed, toen bij een grooten brand te Ambon in 1687 het grootste deel zijner geschriften werd vernield. Gelukkig bleven de elders bewaarde afschriften behouden en konden de platen weder opnieuw worden geteekend. Aldus ging in 1692 het eerste gedeelte van het Kruidboek naar het vaderland op weg, doch verongelukte met het schip Waterland, dat door de Franschen in den grond werd geboord! Zoo hield het noodlot niet op dezen geleerde nieuwe slagen toe te brengen, maar ook thans werd een onherstelbaar verlies afgewend door de gelukkige omstandigheid, dat de oud-gouverneur-generaal CAMPHUYS het handschrift

nog had laten copieeren. Het mag hier andermaal worden vermeld, dat de Regeering zich ten deze van haar gunstigste zijde heeft leeren kennen. Daartoe aangespoord door den edelen JOHANNES CAMPHUYS, zelf ijverig verzamelaar van zeldzaamheden op natuur-historisch gebied, verschafte de Compagnie haren geleerden dienaar niet alleen boeken en andere hulpmiddelen, maar zond hem zelfs helpers bij zijn reusachtigen arbeid. Zoo vond hij medewerking bij den klerk SIPMAN, een Duitscher die het later tot gouverneur van Makasser zou brengen, bij den teekenaar VAN EYCK, een gewezen scheepsjongen, en in het bijzonder ook van zijn zoon PAULUS AUGUSTUS, die althans een deel van 's vaders wetenschappelijken zin had geërfd. Ook deze was dienaar der Compagnie en als onderkoopman te Larike gevestigd.

Toen in 1697 het groote „K r u i d b o e k" eindelijk compleet in Nederland was ontvangen, overlegden de Bewindhebbers hoe zij den ouden dienaar der Compagnie konden eeren en verheugen; en zij vonden daartoe een gepast middel, door zijn zoon tot den rang van „koopman" te verheffen. PAULUS AUGUSTUS heeft ook in later tijd zijn vader trouw ter zijde gestaan, als schrijver en teekenaar. Onder zijns vaders leiding had hij geleerd op werkelijk uitmuntende wijze de teekenstift te hanteeren, getuige het fraaie portret van zijnen vader op 68-jarigen leeftijd, voorkomende in de „Amboinse Rariteytkamer" en hier ter plaatse op ongeveer de helft der grootte weergegeven. Op deze beeltenis zien we den edelen man te midden zijner natuurschatten. De t a s t z i n heeft den verloren gezichtszin vervangen en met z ij n v i n g e r t o p p e n onderscheidt hij de aderen en het beloop van stengels en bladen.

GEORGE EVERHARD RUMPHIUS.
Gegraveerd portret, voorkomende als titelplaat in „Het Amboinse Kruydboek", volgens een teekening naar het leven door PAULUS AUGUSTUS, den zoon van RUMPHIUS.

Op zijn hoogen leeftijd heeft RUMPHIUS herhaaldelijk bewijzen ontvangen van waardeering voor zijn groote kunde en zijn werkzaamheid van geleerden en van grooten der aarde. Met vreugde gaf hij gehoor aan het vereerend verlangen van den Groothertog van Toscane, COSIMO DE MEDICI, en liet zijn schoonste schelpen en steenen uitzoeken tot een geschenk aan dien vorst. Hooger nog stond de waardeering van een wetenschappelijke instelling als de Academia Naturae Curiosorum te Weenen, die hem onder hare leden opnam met den vereerenden titel „P l i n i u s I n d i c u s" (de Indische Plinius), een bijnaam die zelfs aan de Bewindhebbers ontzag afdwong. Toch was van zijne geschriften toen nog slechts zeer weinig in druk gebracht.

Op 15 Juni 1702 is RUMPHIUS te Ambon ontslapen in den gezegenden leeftijd van 75 jaren. Zijn graf schijnt in vergetelheid geraakt te zijn. Eerst in 1824 heeft de Gouverneur-Generaal Baron VAN DER CAPELLEN, die op zijn groote reis ook Ambon bezocht, ter plaatse waar eenmaal zijn tuin was gelegen een eenvoudig gedenkteeken doen oprichten.

De naam van RUMPHIUS leeft nog voort in de herinnering der inlandsche bevolking, door de verbetering die hij aanbracht in de sago-bereiding en voorts in enkele plaatselijke benamingen.

Zooals uit het bovenstaande reeds kan gebleken zijn, is eene meer algemeene waardeering eerst na RUM-

PHIUS' dood tot stand gekomen, toen zijn voornaamste geschriften in druk waren verschenen. Het belangrijkste plantkundige werk blijft „Het Amboinsch Kruidboek" of Herbarium Amboinense, dat oorspronkelijk in de taal der geleerden geschreven, eerst in 1741 en volgende jaren in druk verscheen onder leiding van den Amsterdamschen hoogleeraar JOHANNES BURMAN. In zes folianten, versierd met bijna 700 platen, behandelt de schrijver duizende planten van „Water-Indië", aldus zich voortreffelijk aansluitend bij dat andere standaardwerk over de Indische botanie, te weten den „Hortus Malabaricus" door VAN RHEEDE VAN DRAKESTEIN.

RUMPHIUS zelf had een helder oordeel over de beteekenis van dezen, zijn voornaamsten arbeid. „Heeft Plinius" — schrijft hij — „onder 't kommanderen der roomsche vloot, nog tyt kunnen vinden om zijn loffelyk werk te voltoyen, waar van de wereld nog hedendaags gedient wert, zo heb ik nog al beter tyt en gelegentheit gehad, by myne geruste prefecturen, de planten van deze eylanden te beschryven. Daar lopender ook onder die wel van andere vóór mij beschreven zijn; maar ik betrouw dat men er geen vyftig tellen zal in dit geheele Kruydboek, hetwelk over de 700 stuks vertoont. En als men de voornoemde vyftig, in myne en andere geschriften, met opmerking naleest, zal men bevinden, hetgeen ik aldaar bygedaan heb. En nog zal er genoeg overschieten voor de nakomelingen om er bij te doen."

Het laatste is naar de letter waar gebleken, maar te hooger stijgt RUMPHIUS' verdienste wanneer men leest, hoe betrekkelijk weinig na hem is geschied en hoe de hedendaagsche geleerden overtuigd zijn van de deugdelijkheid van zijn methode. „Het Kruidboek" — zoo lezen we o. a. in het voortreffelijk opstel over RUMPHIUS in de Encyclopaedie van N. I., waaraan hier veel werd ontleend — „het Kruidboek blijft de meest uitnemende type van een botanisch werk, dat de planten beschrijft in alle opzichten, niet alleen in haar vorm maar ook in haar inlandsche namen." Dr. GRESHOFF heeft dit stelsel volgens den tegenwoordigen stand der wetenschap toegepast op een 50-tal gewassen, voornamelijk ook om aan te toonen hoe uitnemend RUMPHIUS' beschrijvingen nog voor het heden bruikbaar zijn. Zijn medewerker Dr. J. G. BOERLAGE, in Augustus 1900 te Ternate overleden, ondernam in het belang van dezelfde publicatie een reis in de Molukken met bijzonder doel om de Rumphiaansche planten opnieuw te verzamelen en met hare systematische studie op diens voetspoor voort te gaan.

Uit zulke feiten reeds blijkt voldoende, dat de waardeering voor RUMPHIUS, in den kring der vakgeleerden gedragen wordt door het besef van de groote practische waarde die zijn arbeid bezit en dat zij niet alleen voortspruit uit eerbied voor den baanbreker en wegbereider. De hulde aan RUMPHIUS is des te grooter omdat zijn arbeid niet verouderde, maar nog voor heden zijn waarde behield.

Het andere groote werk dat in druk verscheen is de „Amboinsche Rariteytkamer", met de beschrijving van schelpen, mineralen, gesteenten enz. Dit boek was door RUMPHIUS bestemd als een „trait d'union" tusschen zijn botanische en zoölogische geschriften. Het handschrift werd door den schrijver in 1699 toegezonden aan zijn vriend den Delftschen burgemeester Dr. H. D'ACQUET, een ijverig curiositeiten-verzamelaar, en verscheen in een prachtige foliant met fraaie platen te Amsterdam in 1705. Het werd herhaaldelijk herdrukt en maakte grooten opgang, begrijpelijk trouwens wanneer men bedenkt, dat de vermogende Nederlanders der 18e eeuw elkander de loef afstaken door hunne rariteiten-kabinetten. De uitgaaf werd minder goed verzorgd dan die van het „Kruidboek", met minder respect voor het handschrift. Daardoor verkreeg het iets dilettantachtigs, dat volkomen past in den geest des tijds. Niettemin blijft ook dit een standaardwerk van ongemeene waarde.

RUMPHIUS' „Amboinsche Historie" en zijne „Landbeschrijvingen" werden door de Compagnie in manuscript bewaard, als materiaal dat vervaardigd was op haren last en in haren dienst. Volledig verschenen geen van beide werken in druk, maar indirect hebben zij toch voor een groot deel het licht gezien, omdat Ds. FRANÇOIS VALENTIJN, de geschiedschrijver der O. I. Compagnie, zich niet heeft ontzien, zonder vermelding van de bron uit beide geschriften te putten, voor een deel gewoon copieerende, voor een ander deel den tekst verknoeiende. VALENTIJN pronkt met andermans veeren en ergerlijker wordt deze letterdiefstal op groote schaal, wanneer men denkt aan een familie-verwantschap met RUMPHIUS, welke hem daartoe waarschijnlijk de gelegenheid verschafte. Hij verkort zonder reden, maakt onnoodige veranderingen of bijvoegingen, en geeft blijken van een kwaad geweten, waar hij stelselmatig den naam van RUMPHIUS verzwijgt, ook waar deze in de Ambonsche zaken als ambtenaar optreedt.

Van eenigszins anderen aard was een diefstal ten nadeele van den b l i n d e n geleerde: zoo lezen we van een chirurgijn, die een Maleisch woordenboek in manuscript, door RUMPHIUS omstreeks 1670 samengesteld te Batavia „op de gouwe diefspasser", opgekocht had. Het geval geeft trouwens een bewijs te meer voor de wonderbaarlijke veelzijdigheid van den Indischen Plinius.

Want inderdaad, — gelijk wijlen Prof. HARTING eens schreef — RUMPHIUS vereenigde in zich talenten, die thans zeer zelden meer bij eenen enkelen persoon voorkomen. Hij was zoöloog, botanicus, mineraloog, geograaf, ethnograaf, historicus, een kenner van verscheidene talen. Zulk een man, die niets beneden zijn aandacht achtte, waardoor werkelijke kennis in allerlei

richtingen werd uitgebreid, was de rechte baanbreker in de nog weinig of niet ontgonnen wildernissen der keerkringsgewesten, te land en ter zee. Bovendien een man met ijzeren wilskracht en stalen ijver, die, in weerwil dat hem op middelbaren leeftijd het grootste ongeluk overkwam dat een natuuronderzoeker kan treffen, dat van zijn g e z i c h t te verliezen, toch zijn g e e s t e s o o g e n onverminderd op het eigenlijk doel zijns levens gevestigd bleef houden, zoodat zijn ziel als het ware slechts de zintuigen van anderen behoefde te leenen, om even werkzaam te blijven als vroeger: en dat gedurende meer dan dertig lange jaren!

N. M. Schild.

Geb. 1845.

De heer N. M. Schild werd den 30sten Maart 1845 te 's Gravenhage geboren. Op vierjarigen leeftijd verloor hij zijn vader en werd toen door zijn grootmoeder tot zich genomen en door haar grootgebracht. Na haren dood werd hij lid van het gezin van zijn oom en voogd, dat hij tot heden toe nog is, al is de voogdij al langen tijd opgeheven.

Aan een Christelijke school ontving hij zijn opleiding en werd in 1863 onderwijzer, kreeg in hetzelfde jaar eene aanteekening voor de Fransche en 't volgend jaar een voor de Engelsche taal, terwijl hij aan een gemeente-burgerschool geplaatst werd.

Nu ging hij met hartelust voor 't Fransch, Middelbaar Onderwijs aan 't studeeren, met het oog op zijn toekomst en lievelingswetenschap ,,Sociologie". Hij oefende zich zelf, daar hij nooit een vriend van examen-studie of diploma-jacht was en het ook nu nog niet is.

Februari 1871 was het begin van het tijdperk zijner blindheid, het gevolg der pokken. Geen oogenblik kon die blindheid hem zijne blijmoedigheid en moed ontnemen, noch zijn liefde tot wetenschap en arbeid dooven, en daarom ging hij voort met het geven van privaatlessen in de moderne talen en had hij het genoegen vier zijner candidaten voor 't Fransch, Lager Onderwijs, te zien slagen.

Een zijner vrienden drong er bij hem op aan, dat hij zich op de muziek zou toeleggen, om later daarin een zeker middel van bestaan te vinden, maar spoedig bleek, (wat hij zelf had voorzien) dat hem daartoe aanleg en lust ontbraken en liet hij dit plan varen.

Veel beter slaagde hij in het aanleeren van Latijn, Grieksch, Spaansch, Italiaansch en Zweedsch, waarbij de hulp zijner huisgenooten en een paar vrienden en zijn sterk geheugen hem uitstekende diensten bewezen. In 1876 en '77 schreef hij een paar novellen, die in ,,Bato" een tijdschrift voor jongelieden onder redactie van Dr. E. Laurillard werden opgenomen. In 1880 gaf Stemberg zijn historischen roman ,,Heer Reynout van Ravenhorst" uit en bij den uitgever van Kampen te Amsterdam verscheen in 1882 zijn socialen roman ,,Denken en Werken."

Met het oog op de linguistiek, bestudeerde hij nu enkele Oostersche talen, onder andere het Maleisch en Chineesch, voornamelijk den spraakkunstigen bouw. In het jaar 1891 leerde hij den heer Kolff en door hem het Braille-schrift en de Nederlandsche Blinden-Bibliotheek kennen, wat een gewichtigen invloed op zijn werkzaamheid en de richting van zijn streven had.

Het ,,Braille" werd een onschatbaar middel, dat hem in staat stelde niet slechts van 't vele goede, dat de

N. M. Schild.

Bibliotheek bevat, voordeel te trekken, niet alleen om door die onwaardeerbare hulp zijn eigen studie te bevorderen, maar vooral omdat hij het heerlijk vond nu voor zijn lotgenooten werkzaam te kunnen zijn.

Hij vertaalde daarom voor de Bibliotheek uit het Engelsch: ,,Warren Hastings" en ,,Frederik de Groote" van Macaulay, ,,Natuurkunde" van Armstrong en ,,Scheikunde" van Roscoe; uit 't Duitsch: ,,De Koning Nar," ,,Twee Koninginnen" en ,,Mathilda van Denemarken" van Scherr, enz.

Na aftreding van den heer W. van Thienen als voorzitter van den Nederl. Blindenbond werd hij in diens plaats benoemd. In deze functie heeft hij vele diensten aan zijne lotgenooten bewezen. Hiervoor verwijs ik naar het hoofdstuk: ,,Blindenzorg in Nederland."

Ds. C. A. L. van Troostenburg De Bruyn

Geb. 1829. † 1902.

CASPAR ADAM LAURENS VAN TROOSTENBURG DE BRUYN werd 24 Januari 1829 te Winterswijk geboren. Van 1848 tot 1853 bezocht hij de Hoogeschool te Utrecht, waar hij in de godgeleerdheid studeerde. Candidaat in 1854 nam hij in 1856 het ambt van hulpprediker te Dordrecht waar, alwaar hij, voor hem vrij onverwacht, zijne benoeming als predikant in Nederlandsch Oost-Indië ontving. Zijn loopbaan in Indië ligt tusschen de jaren 1857 en 1882, waar hij zich op verschillende plaatsen in zijn betrekking werkzaam betoonde. Daarna vertrok hij voor goed naar Europa en ontving in 1885 zijn pensioen. Was zijn gezichtsvermogen reeds de laatste jaren in de tropen minder en minder geworden, bij zijn terugkeer in Holland, waar hij zich te Leiden vestigde, werd het niet beter en ging zelfs zoo achteruit, dat hij omstreeks 1886 volslagen blind werd. Dat hij, de energieke, levenslustige, arbeidzame en rusteloos in alles belangstellende man, onder deze bezoeking zeer heeft geleden, behoeft geen betoog: dat hij tengevolge van het verlies van het gezichtsvermogen oogenblikken van diepe verslagenheid en neerslachtigheid gekend heeft, wien zal zulks verwondering baren, al heeft de buitenwereld het weinig aan hem kunnen merken. Zijn geest- en wilskracht waren echter zoo sterk dat hij in plaats van op de gewone wijze rustig van zijn pensioen te genieten, zich dwong tot werkzaamheid, en behalve zijne studiën besloot hij ook het herdersambt weer te aanvaarden, zoodat hij predikant te Erichem in de Neder-Betuwe werd. Naderhand ontving hij nog in den tijd van zijn blindheid twee beroepen naar Heede, gemeente Heeze en Leende in Noord-Brabant en te Emst, Gelderland, van welke laatste plaats hij zijn emeritaat nam en zich in 1900 te Utrecht metterwoon vestigde. In 1901 ontviel hem zijne geliefde echtgenoote en op 26 Juli 1902 overleed hij onverwacht na een zeer korte ongesteldheid. Behalve de genoemde eigenschappen onderscheidde hij zich door een stalen ijver, en buitengewoon en dikwijls verbazingwekkend geheugen; dit spreekt vanzelf, daar hij nooit iets wilde weten van Brailleschrift, dus alles geheel uit het hoofd moest doen en niets voor zich zelf kon opteekenen. Daarbij bezat hij veel liefde voor muziek, en was voorkomend en verdraagzaam. Hij had veel te kampen met kleingeestigheid, bekrompenheid, hebzucht, onchristelijkheid en domheid. Maar altijd heeft hij gedacht en gehandeld, zooals hij meende dat hij doen moest, met overtuigd plichtsgevoel. Hij had ook veel lust anderen voort te helpen, wanneer er a a n l e g bestond voor s t u d i e, en wanneer door dezen aanleg ook iets kon b e r e i k t worden. Zijne opvattingen waren ruim, menschelijk; hij veroordeelde nooit en was toegeeflijk in het beoordeelen der daden van andere menschen. Jammer dat hij geen Braille wilde kennen, anders had hij veel meer afleiding kunnen hebben en had veel minder hulp noodig gehad. Dit neemt echter niet weg, dat hij een merkwaardige blinde was, die door zijn werkzaamheid en energie vele zienden beschaamd maakte. Behalve zijn hoofdwerk: „De Hervormde Kerk in Ned.-Indië van 1602 tot 1795", dat in 1884 verscheen, gaf hij in zijn blinde periode nog een biografisch woordenboek in 1893 uit, terwijl hij als laatste werk uitgaf: „Krankenbezoekers en ziekentroosters", waaraan nog een appendix werd toegevoegd, waarin hij opkwam tegen het weigeren van betrekkingen aan hen, die een of ander zintuig misten. Hierdoor brak hij dus de lans ook voor de b l i n d e n.

DS. C. A. L. VAN TROOSTENBURG DE BRUYN.

Als men bedenkt, hoeveel meer moeite hij had om de noodige bronnen daarvoor te verzamelen en die geheel in het hoofd om te werken, teneinde die werken te dicteeren, dikwijls aan dorpskinderen, die hij eerst met veel geduld moest leeren, om ze zoover te brengen, dat zij geschikte voorlezers en voorlezeressen voor hem konden zijn, dan zal het niemand verwonderen, dat ik hem gaarne opnam onder de merkwaardige blinden van ons vaderland. Zeker als bewijs dat hij een goed schrijver en geleerde was, vermeld ik, dat hij behoorde tot de leden van de Maatschappij van Letterkunde te Leiden.

Mr. B. P. Baron van Verschuer.

Geb. 1841.

Geboren in 1841, promoveerde hij in 1864 te Leiden in de rechten, en vestigde zich te Arnhem als advocaat, om in 1869 in de rechterlijke macht te treden, eerst als substituut-griffier bij het Provinciaal Gerechtshof in Gelderland, daarna in 1873 als rechter in de Arrondissementsrechtbank te Arnhem.

Als jong advocaat ging het hem zooals de meesten: het ontbrak hem niet aan „vrijen tijd", waardoor hij er zich gereedelijk toe liet vinden, zich beschikbaar te stellen, waar een beroep op zijn tijd en zijn arbeidskracht gedaan werd.

Zoo zag hij zich onder meer reeds spoedig de functie opgedragen van secretaris van het Provinciaal College van Toezicht op het beheer der goederen en fondsen der Hervormde Gemeente in Gelderland; van lid van het Algemeen College van Toezicht op die goederen in Nederland en van lid en secretaris van het Burgerlijk Armbestuur. In 1870 volgde zijne verkiezing tot lid van den Gemeenteraad, in welke betrekking hij in de laatste ruim d e r t i g jaren een w e r k z a a m deel nam in alles wat er in dien Raad behandeld werd.

Vele voorstellen, die de welvaart en den bloei van Arnhem beoogen, vonden in hem een krachtigen voorstander en steun.

In 1874 werd hij benoemd tot Lestuurslid der in dat jaar opgerichte Ambachtsschool. Hierdoor ontbrak het hem niet aan werk : in al deze functiën werden zijne degelijke adviezen op hoogen prijs gesteld en het was dan ook niet te verwonderen, dat de Regeering in 1884 bij hem aandrong het burgemeesterschap in Arnhem te aanvaarden, aan welker aandrang hij meende weerstand te moeten bieden.

Door zijne langdurige werkzaamheid, eerst als secretaris, later als voorzitter van het Burgerlijk Armbestuur en tegelijkertijd door zijne rechterlijke betrekking kwam hij voortdurend in aanraking met de misdeelden zoowel als met de afgedwaalden in de maatschappij en dat alles leidde hem als vanzelf tot menigen arbeid op sociaal en philanthropisch gebied.

De geheele dertigjarige geschiedenis der A m b a c h t s s c h o o l leefde hij mede, de laatste 25 jaren als v o o r z i t t e r van het bestuur. Deze school, die aanving met 30 leerlingen in eene gebrekkige particuliere woning, telt thans 325 leerlingen in een ruim, aan alle eischen voldoend gebouw, waar tevens onder hetzelfde bestuur onder dak gebracht is de Burgeravondschool, sinds 1885 vervangende de Gemeenteavondschool voor handwerkslieden met 450 leerlingen, aan welker oprichting Van Verschuer geen gering aandeel nam.

Het in oogenschouw nemen met den toenmaligen inspecteur van het Middelbaar Onderwijs, Dr. W. B. J. van Eijk van de plaats waar dit gebouw zou verrijzen, waaromtrent geschil was gerezen en de tusschenkomst der Regeering was ingeroepen, is het laatste werk geweest, dat Baron Van Verschuer heeft mogen verrichten; den dag daarop verloor hij het gezicht. Toch beweegt hij zich in dit groote gebouw met zijn verschillende leerzalen en werkplaatsen met het grootste gemak.

De warme belangstelling, die de heer Van Verschuer meer en meer gevoelde voor de sociale nooden en misstanden deed hem o. a. in 1894 met een drietal anderen het initiatief nemen tot de oprichting der W o n i n g - v e r e e n i g i n g „O p e n b a a r B e l a n g" die verbetering beoogde van de woningtoestanden der arbeidende klasse te A r n h e m.

Op deze vereeniging, die inderdaad als een voorloopster te beschouwen is, der sinds tot stand gekomen W o n i n g w e t, werd reeds meer dan eens, o.a. onlangs in het „Sociaal Weekblad" de aandacht gevestigd. Van deze v e r e e n i g i n g, die nu weldra 375 arbeiderswoningen zal gebouwd hebben, is de heer Van Verschuer thans v o o r z i t t e r. Verder is hij in den loop der jaren in een groot aantal besturen en vereenigingen werkzaam geweest en daar deze meest van zuiver plaatselijken aard zijn, zal ik mij beperken tot hetgeen door mij reeds opgenoemd is.

Daar kwam in 1889 de e e r s t e w a a r s c h u w i n g, en ontviel hem in betrekkelijk korten tijd het gebruik van één zijner oogen. Misschien heeft hij die waarschuwing t e g e r i n g geschat. Na een korte rust hervatte hij zijnen arbeid en zette die voort tot 1892, toen ook zijn andere oog hem begaf, en hij na eene ziekte van slechts 6 weken de zekerheid had volslagen en o n h e r s t e l b a a r b l i n d te zijn.

Onnoodig is het in bijzonderheden te treden van hetgeen er in die dagen in hem omging. Toen zijn medicus hem zijn oordeel had medegedeeld, ontbrak het hem niet aan raadgevingen, nog elders heil te zoeken, en hij voorzag dat die raadgevingen zich nog zouden vermenigvuldigen. Van zijn toen genomen besluit, om nog eenmaal bij een bekwaam buitenlandsch geleerde een consult te nemen, en als diens oordeel met het reeds vernomene accoord ging, zich voor goed daarbij neder te leggen, heeft hij nimmer berouw gehad.

Nog herinnert hij zich als den dag van gisteren, hoe deze de hand op zijn schouder leggende, hem den raad gaf, zijn last op te nemen en moedig door de wereld te dragen. Nog vóór hij weder tehuis was, had hij het besluit genomen, om zijn rechterlijk ambt, zooals vanzelf spreekt, neder te leggen en te trachten zijn overige werk te behouden.

Dat is nu ruim 11 jaar geleden, en hij meent in alle bescheidenheid te mogen zeggen dat het hem gelukt is te berusten in zijn lot. Ootmoedig betuigt hij zijn dank aan God voor de kracht die Hij hem geschonken heeft

en dankt de vele menschen, die hem in zoo ruimen kring de meest doorslaande bewijzen van hulpvaardigheid en medegevoel, vaak van oprechte vriendschap hebben gegeven. Dit alles heeft het nog mogelijk gemaakt om lid te blijven van den Gemeenteraad, voorzitter van het Algemeen en van het Provinciaal College van Toezicht hierboven genoemd, voorzitter van het Burgerlijk Armbestuur en van de Ambachtsschool met daaraan verbonden Gemeenteavondschool voor handwerkslieden, enz. Een en ander geeft hem meer werk dan hij dikwerf af kan. Dit op zich zelf reeds zal wellicht menigeen die, zooals hij in de kracht van het leven het gezicht moet missen, tot troost en bemoediging strekken.

Mr. B. P. Baron van Verschuer.

Wat de door hem gebruikte hulpmiddelen betreft, ook hier was het wederom de typewriter, die den werkzamen man tot grooten steun was bij zijn veel omvattenden werkkring.

De minuten van de Arnhemsche Rechtbank kunnen er van getuigen — en toen de algeheele blindheid hem trof was hij met zijn Remington volkomen vertrouwd.

In de nabijheid daarvan hangt nu zijn telefoontoestel, beide kostelijke middelen om met de buitenwereld in voortdurend contact te blijven, terwijl het hem in den huiselijken kring nooit aan vriendelijke hulp voor zijn lectuur ontbreekt. Dit is wellicht de oorzaak dat hij zich nooit op het aanleeren van het Braille-schrift heeft toegelegd. Hij kon er moeilijk den tijd toe vinden; voor zijn werk had hij het niet absoluut noodig. Toch erkent hij, dat hij in dit opzicht een slecht voorbeeld is voor anderen, met het oog op de groote weldaad der blindenwereld in het Braille-schrift geschonken.

Baron W. P. van Verschuer is een raadsman voor allen, die openlijk en met vertrouwen tot hem komen. Onbewimpeld, doordrongen van een heerlijk rechtvaardigheidsgevoel komt hij voor zijne meening uit en menig blinde volgt met vertrouwen zijn vriendelijken, vaderlijken raad. Gelukkig en veilig gevoelen zij zich, wanneer hij op de vergadering van den Nederlandschen Blindenbond zich in hun midden bevindt en hij, ook alleen dan, wanneer hij wat degelijks in hun belang heeft voor te stellen, het woord neemt.

Een der groote deugden van dien waren vriend zijner lotgenooten is, bescheidenheid. Het is dan ook een van die figuren, waarop Nederland en Arnhem trotsch kan zijn. De hooge onderscheiding, die onze Regeering hem toekende, door hem te benoemen tot Ridder van den Nederlandschen Leeuw, was dan ook eene welverdiende erkenning van de groote verdiensten, van de verbazende werkkracht ten bate der maatschappij, van den heer B. P. van Verschuer.

Lucas te Wechel.

Geb. 1867.

Als een der blinden, die door wetenschappelijke ontwikkeling en energie zich een weg gebaand hebben om een onafhankelijk bestaan te veroveren, behoort de heer Te Wechel te worden genoemd. In het midden van een hem toelachende carrière verloor hij plotseling het gezichtsvermogen; met kracht en berusting gewapend, liet hij zich door dien ontzettenden slag niet terneder-slaan. In de volgende regels laat ik hem zelf spreken, waaruit blijken zal op welke wijze hij zijn leed droeg en er zich boven verhief.

En nu vraagt U mij iets te vertellen uit mijn eigen leven. Wat zal ik zeggen? Het is zoo rijk geweest aan mutaties, dat een enkele greep uit het verleden of het tegenwoordige eer een onvolkomen beeld zou vormen van mijn streven. Tusschen de twee perioden, d.w.z. tusschen werken in het gulden zonnelicht en werken in de duisternis, waaraan men langza-

merhand gewend raakt, liggen enkele jaren van strijd, waarin ik 's avonds met hoop op genezing naar bed ging en 's morgens teleurgesteld wakker werd, omdat voor mij geen morgen aanbrak. Den eersten tijd mijner blindheid tracht ik te vergeten; die bladzijden zijn te zwart.

Oorspronkelijk was ik bestemd voor de studie. Aan academies komen vele jongelui, die daar absoluut niet thuis hooren. Ik heb nooit de vruchten van den boom der kennis versmaad, maar moest ze versch plukken; gedroogd begonnen ze mij spoedig te vervelen. Als jongen heb ik dat voelen aankomen, doch men heeft die eigenschap niet in mij ontdekt. De zitting van het halfmaantje voor mijn studeertafel en een zadel waren van hetzelfde leer. Ik heb indertijd den stoel weggeschoven, de boeken dichtgeslagen en ik herinner mij, dat mijn hart popelde van genot, toen ik voor het eerst over de wijde vlakte in Zuid-Afrika draafde en las in het groote boek der natuur. Die herinnering brengt een glimlach op mijn lippen; de dagen, toen ik langer in den zadel zat dan een boekenwurm in zijn stoel, zijn voorbij. Ik zelf heb mijn halfmaantje weer bij moeten schuiven en zit nu deze regels te schrijven.

Er is een omstandigheid, die in mijn jongensjaren de lust tot beweging heeft geprikkeld. Het was juist het volkomen gebrek aan lichaamsoefening op het gymnasium, waar ik mijn eerste opleiding heb gehad. Wij lazen van Spartanen en Olympische spelen en liepen met een hoogen schouder om de boeken te dragen, waaruit wij moesten leeren, hoeveel practischer de opvoeding in de oudheid was. De lust tot bewegen veranderde onder invloed van bijkomende omstandigheden tot lust in reizen en op zekeren dag zat ik aan den voet van den Tafelberg, die mij vriendelijker toelachte dan zijn afbeeldsel in het aardrijkskundige boek. Daar was zonneschijn; op het plaatje viel het licht van een petroleumlampje.

Toen zijn de jaren van zwerven gekomen, jaren waarin men zich overal thuisvoelt en toch steeds naar nieuwe vergezichten verlangt. Mijn oogen zijn te gast gegaan aan den welvoorzienen disch van moeder natuur en ik ben er dankbaar voor. Mijn bewondering voor de Schepping is gestegen na elke reis, te midden van al het verhevene, dat ik in de oerwouden der tropen, op bergen en vlakten heb aanschouwd met mijn oogen, die nu elken dienst weigeren.

In het land der Boeren, waar een gouvernementsbetrekking mij dreigde stoelvast te maken, in de Kaap en Natal, in Mozambique en gedurende die schoone reis langs de Oostkust van Afrika, overal leerde ik, leerde met mijn oogen en door omgang met menschen van allerlei landaard.

,,Voel je niets voor den handel?" vroeg me eens een Russisch koopman, met wien ik Zanzibar bezocht.

Had de man mij in zijn verbeelding of in werkelijkheid al eens zien staan in een kafferkraal als aankomend ruilhandelaar?

Het was door zijn aanbeveling, dat ik spoedig daarna werd uitgezonden naar een kustland, dat onze schooljeugd ternauwernood meer kent en waar toch zoovele Hollandsche herinneringen begraven zijn. Drie jaren uit mijn leven en vele voetstappen liggen aan dat zonnige strand met zijn palmboomen en branding. Mijn aspiratiën waren toen aan het hoofd te staan van handelsfactorijen en zoodoende voeling te blijven houden tusschen het vroegere moederland, dat de banden verbroken had, en de bevolking van die kuststreek, waar ik het ,,Wien Neêrlandsch bloed" meermalen door de negers heb hooren zingen. Mijn taak was daar schijnbaar afgeloopen, toen ik, de laatste Hollander in dien tijd, in 1894 scheep ging naar Europa. De factoryen gesloten, de mahoniehout-aankappingen in de oerwouden gestaakt, een aangelegde koffieplantage, die vruchten begon te dragen, in vreemde handen achtergelaten!

Vaarwel aspiraties, avonturen, tochten bij dag en bij nacht, palmbosschen en orchideeën! Ik sta voor een nieuwe mutatie in het leven.

Je hebt vroeger veel van botanie gehouden en in latere jaren ben je op vele wegen ook niet onverschillig aan bloem en plant voorbij gegaan, heb ik toen bij me zelf gedacht. Ik had de koloniën van de meeste Europeesche landen bezocht, maar onze Nederlandsche niet.

Als je nu eens tabaksplanter in Deli werd? Je moet toch weer aan den arbeid! Ik heb eenig verband trachten te brengen tusschen liefde voor botanie en het kweeken van Nicotiana Tabacum. Heeren botanici, de plant, die in Deli verbouwd wordt, zou om haar kwaliteit misschien N. affinis kunnen heeten, maar in verband met uwe schoonheidstudie zou men haar N. rustica moeten noemen.

Gastvrijheid en witte pakeans zijn de herinneringen aan dien korten planterstijd, waarin ik teleurgesteld werd door de overtuiging, dat ik daar niet op mijn plaats was, zooals in mijn vroegere werkkringen.

Toen kwam een lange reis, die een bang voorgevoel in mij deed ontstaan, naarmate wij verder stoomden.

Waren het kameelen, die zigzagsgewijze langs de banken van het Suez-kanaal manden met zand naar boven droegen, of zeiden de andere passagiers mij dat en kon ik het mij zoo goed voorstellen, omdat ik die vroeger op dezelfde plaats had gezien? Het zonlicht op het zand doet pijn aan de oogen.

,,Laat ik u een arm geven", zegt de gids in Napels, die merkt, dat ik herhaaldelijk struikel.

,,Zal ik u even over de loopplank helpen," zegt een der officieren van boord in de haven van Antwerpen? ,,Voorzichtig maar!"

,,Is die passagier blind?" hoor ik om me vragen.

Toen kwamen de jaren, waarover wij hier niet zouden spreken. Als iemand nu in de kracht van zijn leven blind wordt, zou ik hem willen vragen om bij me te komen zitten.

Geef mij maar een arm, zou ik zeggen. Hier weet ik den weg wel. En als hij kalm op zijn stoel gezeten was, zou ik vragen:

Wil je nu ook naar de rest van mijn relaas luisteren? Het is voor jou misschien van eenig nut. Wat ik thans doe en hoe ik in mijn onderhoud voorzie, zou je wel willen weten, hè?

Toen de dag kwam, waarop het mij duidelijk werd,

LUCAS TE WECHEL.

dat de zon voortaan a l l e e n verwarmend om me heen zou kunnen spelen, stond de harde werkelijkheid voor me, de noodzaak iets te moeten, of ik kon of niet. In het deel van ons land, waar ik in dien tijd woonde, kende men geen blinden, ten minste weinig anders dan in de gedaante van arme tobbers, wier armoedig bestaan straathandel, een synoniem b e d e l e n was. Een uitzondering maakte een sedert overleden en zeer bekend organist, die mij inwijdde in het Braille-schrift. Langzaam ontpopten zich de h i ë r o g l y p h e n in voelbare l e t t e r s. Een kinder-leesboekje werd gevolgd door een reisbeschrijving en spoedig zat ik meer verdiept in de geschiedenis der Romeinen dan ooit in mijn schooljaren het geval geweest was. Ik vond daarin afleiding; soms gelukte het mij de gedachte te verdrijven, dat het mij toch niet gelukken zou iets te doen, te werken, te verdienen. Als een onverzetbare muur stond ze spoedig weer voor me. Werken allright, maar wat? De bewoners der stad zouden zeker meewaarig het hoofd geschud hebben, indien ze konden raden, welke gedachten mij op mijn wandelingen bezig hielden. Ze wisten zoo weinig, welken strijd ik voerde. Ze moeten me hebben opgemerkt en afgeschreven van de rol van het werkzame leven. Dit voelde ik, dat ik in dat gedeelte van ons land nooit zou slagen. Men g e l o o f d e er niet in werkkracht van een blinde, te recht of ten onrechte. Van dat algemeen „men" moet ik iemand uitzonderen, die van grooten invloed op mijn lotsverandering is geweest. „Toon wat je kunt" werd mij gezegd en als ik het, nu er eenige jaren verloopen zijn, getoond heb, dan rijst een gevoel van dankbaarheid voor den moreelen steun van een zijde, die n i e t geloofde in het o n v e r m o g e n van iederen b l i n d e, voor dat onvermogen g e b l e k e n is en hij moet aankloppen aan de deur van een w e r k i n r i c h t i n g.

Ik wil er hier nadruk op leggen, dat iedere blinde, die slaagt, de hand van e e n of m e e r z i e n d e n moet drukken om te danken voor de eerste stappen in een richting, die mogelijk kunnen leiden tot een onafhankelijk bestaan, terwijl de moraal van het succès niet in alle gevallen mag worden gebruikt om te wijzen op een mogelijk arbeidsveld voor blinden. Onze lotgenoot, wijlen het kamerlid Ds. POELMAN, heeft jaren geleden een artikel over dien moraal van het succès geschreven.

Wat heeft de ontwikkelde blinde noodig om zoo goed mogelijk weerbaar te zijn? D r i e dingen: Een s c h r i j f m a c h i n e om zijn gedachten op papier te brengen, leesbaar voor zienden, vervolgens een middel om aanteekeningen te maken, die hij zelf kan nalezen, dus de H a l l-B r a i l l e-w r i t e r en last not least h u l p van een z i e n d e, naar gelang zijner handigheid en werkkring flinke hulp of lichte assistentie. Blinden, vergeet dat l a a t s t e nooit! Alleen zij, die van hun eerste levensjaren het gezichtsvermogen gemist hebben en muzikaal zijn, kunnen zich op het mijns inziens geheel v e r k e e r d e en voor andere blinden g e v a a r l i j k e standpunt plaatsen, dat hulp van zienden ontbeerd kan worden. Als dat zoo was, zouden wij ophouden blinden te zijn. Ik noemde drie hulpmiddelen; taaie v o l h a r d i n g, m o e d en t e l e u r s t e l l i n g vormen een ander trio. Voor ik het even ver bracht als ieder ziend typer, heb ik mij maanden geoefend. Nu is de Hammond-schrijfmachine mijn trouwe helpster en ik zelf heb niet kunnen vermoeden, dat de dag, waarop ik mijn eersten zakenbrief schreef, gevolgd zou worden door een tijd, die met zich bracht een uitgebreide correspondentie met alle

werelddeelen. Ik tik dag in, dag uit. De gedachten schakelen zich in leesbaar schrift regel na regel op het papier en ik heb die voldoening tenminste, dat iemand, die mij niet kent en een brief van me krijgt, niet weet, dat die van een blinde komt. Ontwikkelde blinden, die op lateren leeftijd hun gezicht verloren hebben, mogen, dunkt mij, de gelegenheid om op deze wijze nuttig werkzaam te zijn, niet laten voorbijgaan. Indien slechts de zienden in het algemeen niet onverschillig bleven vasthouden aan de opvatting, dat niets op deze wijze bereikt kan worden, zouden de voorbeelden van blinde correspondenten op kantoren niet tot de hooge uitzonderingen behooren. Zelfs teleurstelling mag in dezen geen oorzaak zijn om het streven op te geven.

Toen ik nu eenmaal zoo ver was, moest ik toen mijn vroegere ervaringen ongebruikt laten? Tintelde alles niet in me van verlangen naar werk, werk, dat heilmiddel voor blinden?

Sedert ongeveer vier jaren bestuur ik nu weer van uit Nederland een handelsfactory aan de kust, waar ik als ziende zoolang werkzaam ben geweest. De brieven, die binnenkomen, worden mij voorgelezen. Ik beantwoord ze en tracht ziende te zijn. Mijn voorstellingsvermogen staat soms voor een reuzentaak en het is goed, dat mijn vroegere dorpsschoolmeester reeds van me zei, dat ik een goed hoofd voor rekenen had. Ik tracht te leven als een ziend man van zaken, maar word er dikwijls aan herinnerd, dat ik blind ben.

En de zorgen?

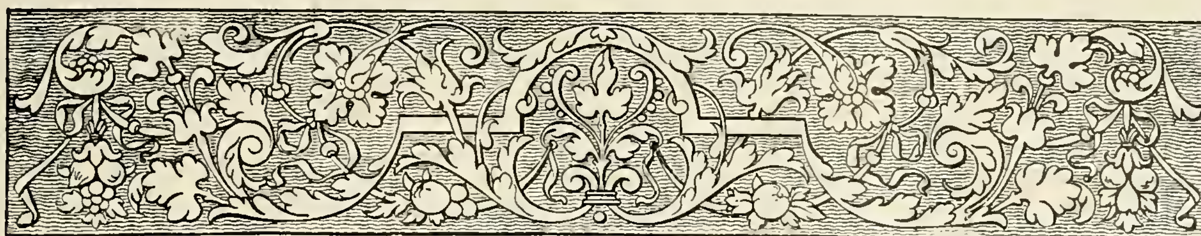
Die zijn er, ze zijn vele in aantal.

Af en toe verdrijf ik ze in het uurtje, dat men in de lichtwereld het schemeruurtje noemt. Dan gaan die beelden uit het verleden aan mijn werkloos oog voorbij in bonte kleurschakeering en ik houd ze vast. Dan reis ik terug naar de landen vol zonneschijn en dwaal, dwaal, tot iemand mij zacht op den schouder klopt en een vriendelijke stem vraagt: „Zit je nu al weer te pikeren? Zal ik de courant voorlezen en zullen wij dan een partijtje whist spelen?"

Zienden, bij dat woord whist gebruikt gij zoo dikwijls de uitdrukking „met den blinde": probeer het nu ook eens met „een blinde"! Wij kunnen wel. Tracht een blinde op te nemen in uw gezelschapspelen; ook wij hebben afleiding noodig.

Blinden, zoekt omgang met zienden! Hoe sterk de gemeenschappelijke band tusschen u ook moge zijn, de omgang met zienden, verre van ons onze blindheid telkens te doen gevoelen, werkt heilzaam, doet ons minder blind zijn.

Overzicht van het Blindenwezen buiten Nederland.

Frankrijk.

In Frankrijk komen op 38 millioen inwoners 32056 blinden voor, van beiderlei geslacht, waarvan 2548 beneden den leeftijd van 21 jaren. Van dezen genieten meer dan 800 (ongeveer 450 jongens en 380 meisjes) onderwijs in openbare gestichten en scholen, waarvan er 24 bestaan, vier voor jongens, zeven voor meisjes en dertien voor jongens en meisjes te zamen. Deze inrichtingen worden gedeeltelijk door het Rijk, gedeeltelijk door de stad Parijs, door enkele Departementen en Geestelijke orden onderhouden. In Parijs zelf bestaan vier model-inrichtingen, waarin meer dan de helft der onderwijs genietende blinden gehuisvest is: Het Nationale Instituut voor jeugdige blinden (gesticht in 1784), de Brailleschool (1883), het Gesticht der blinde zusters van St. Paulus (1852) en de Inrichting der Broeders van St. Jean de Dieu (1875). Het eerstgenoemde gesticht staat onder onmiddellijk beheer van het ministerie van Binnenlandsche Zaken en is gevestigd in een ruim, volkomen doelmatig ingericht gebouw op den Boulevard des Invalides. Deze inrichting, die als model dient voor vele andere inrichtingen, is bestemd voor beiderlei geslacht en bevat tegenwoordig 150 jongens en 80 meisjes. Onder de leeraren telt men niet minder dan 29 blinden. Naast wetenschappelijk onderricht krijgen zij daar ook onderwijs in handenarbeid, hoewel in de eerste plaats het onderwijs in de muziek moet genoemd worden. Het schoolonderwijs is vrijwel gelijk te stellen met ons meer uitgebreid Lager Onderwijs.

Het onderwijs in de muziek heeft tot op heden uitstekende resultaten opgeleverd; dat de leerlingen met veel talent en aanleg, na verdere opleiding in het Conservatorium een groot aantal prijzen voor hunne bekwaamheid behaalden is daarvan een bewijs. Op het piano- en orgelstemmen is vooral het onderwijs gericht en honderden oud-leerlingen dezer inrichting verdienen daarmede op eervolle wijze hun brood.

Meer dan twintig blinden hebben zich als handelaars in muziekinstrumenten in de Provincie gevestigd. In dit gesticht bestaat ook sedert de oprichting eene drukkerij, welke van af dien tijd meer dan 100.000 boekdeelen en geschriften heeft uitgegeven.

De Braillle-school werd gesticht door Péphau, directeur der „Quinze Vingts" en is langzamerhand eene inrichting voor handenarbeid geworden.

De inrichting wordt bestuurd door den Raad van het Departement van de Seine.

Het gesticht der blinde Zusters van St. Paulus vindt nergens zijns gelijke. Er worden daar blinde meisjes opgeleid voor de wetenschap, de muziek en voor de handwerken. De onderwijzeressen zijn nonnen en voor het grootste gedeelte zelf blind. Ook deze inrichting bezit eene uitgebreide drukkerij, welke door eene geestelijke zuster uitstekend bestuurd wordt. (Bovengenoemde inrichtingen worden afzonderlijk beschreven.)

De Broeders van St. Jean de Dieu hebben in hun ziekenverpleging, ook een afdeeling voor blinde kinderen ingericht. Tevens vindt men er eene drukkerij, welke zeer veel werk aflevert, benevens een boekbinderswerkplaats. Bovendien heeft men er een afdeeling waar afschriften van boeken voor blinden worden vervaardigd.

Naast deze hoofdinrichtingen bestaan te Parijs sedert 1879 aan twee openbare scholen afzonderlijke cursussen, waar de blinden 3 maal per week door twee bekwame blinde leeraren onderwijs ontvangen in muziek en pianostemmen

Het Blinden-instituut te Rijssel.

In de provincie bestaan twintig scholen voor blinde kinderen, uitsluitend voor jongens drie, te Rouchin-Lille, Bordeaux en Nantes; zes voor meisjes te Rijssel, Larnay, Alençon, Lyon (twee) en Laon: tien voor jongens en meisjes samen, te Amiens, Angers, Arras, Bison, Clermont-Ferrand, Limoges, Marseille, Montpellier, Nancy, Toulouse.

Vijf van deze inrichtingen worden door geestelijken of geestelijke congregaties bestuurd, en de meeste zijn nog niet zeer oud: geen van alle is ouder dan ¾ eeuw. In deze scholen is het kostgeld plus minus 500 francs en de tijd der geheele voltooiing van de opvoeding is vastgesteld op ongeveer acht jaar. De opname kan gedeeltelijk in den vroegsten leeftijd, gedeeltelijk op lateren leeftijd geschieden. In deze gestichten wordt voornamelijk gewoon lager onderwijs en ook eenig muziekonderricht gegeven: bovendien worden de jongens onderwezen in handenarbeid, terwijl de meisjes les krijgen in naaien, breien, haken en mazen.

Wat betreft de overige inrichtingen voor blinden, die gedeeltelijk door weldadigheids-vereenigingen of geestelijke congregaties enz. gesticht werden, noemen wij voornamelijk zes vereenigingen tot steun van blinden; drie inrichtingen voor nijverheid; vier zelfstandige en drie aan scholen verbonden werkplaatsen, een asyl en acht onder-afdeelingen. Drie der vereenigingen tot steun van volwassen blinden hebben hun hoofdbestuur te Parijs.

De Ambachtsschool voor blinden is in 1884 in een prachtig gebouw in de Rue St. Jacques verplaatst.

In dit gebouw leidt de directeur Laurent de werkzaamheden, zorgt voor den verkoop der daar vervaardigde voorwerpen en is steeds bezig met het aanbrengen van verbeteringen in de hulpmiddelen bij den arbeid. Ongeveer dertig mannen bezoeken deze inrichting waar zij slechts op den dag verblijf kunnen

houden. De arbeid waarmeê zij zich bezighouden, bestaat in het borstelmaken, stoelenmatten en het vlechten van matten.

In dezelfde straat is een magazijn voor den verkoop gevestigd. Een dergelijke uitgebreide inrichting voor handenarbeid is gevestigd te Marseille en wordt door een blinde bestuurd.

Van de zeven in de middeleeuwen opgerichte inrichtingen voor blinden is tot op heden blijven bestaan: „Les Quinze Vingts" (Gesticht voor 300 blinden.)

Deze instelling, voor driehonderd blinden, d. i. quinze fois vingt of 15×20 of 300, is gesticht omstreeks het jaar 1260 door Lodewijk den Heilige, en in een Hospitium of Gesticht veranderd, onder de Fransche Regeering in 1780.

De inrichting is eenig: ze bedruipt zich uit eigen middelen, de Minister van Binnenlandsche Zaken benoemt de ambtenaren en verleent aan de blinden toestemming tot plaatsing.

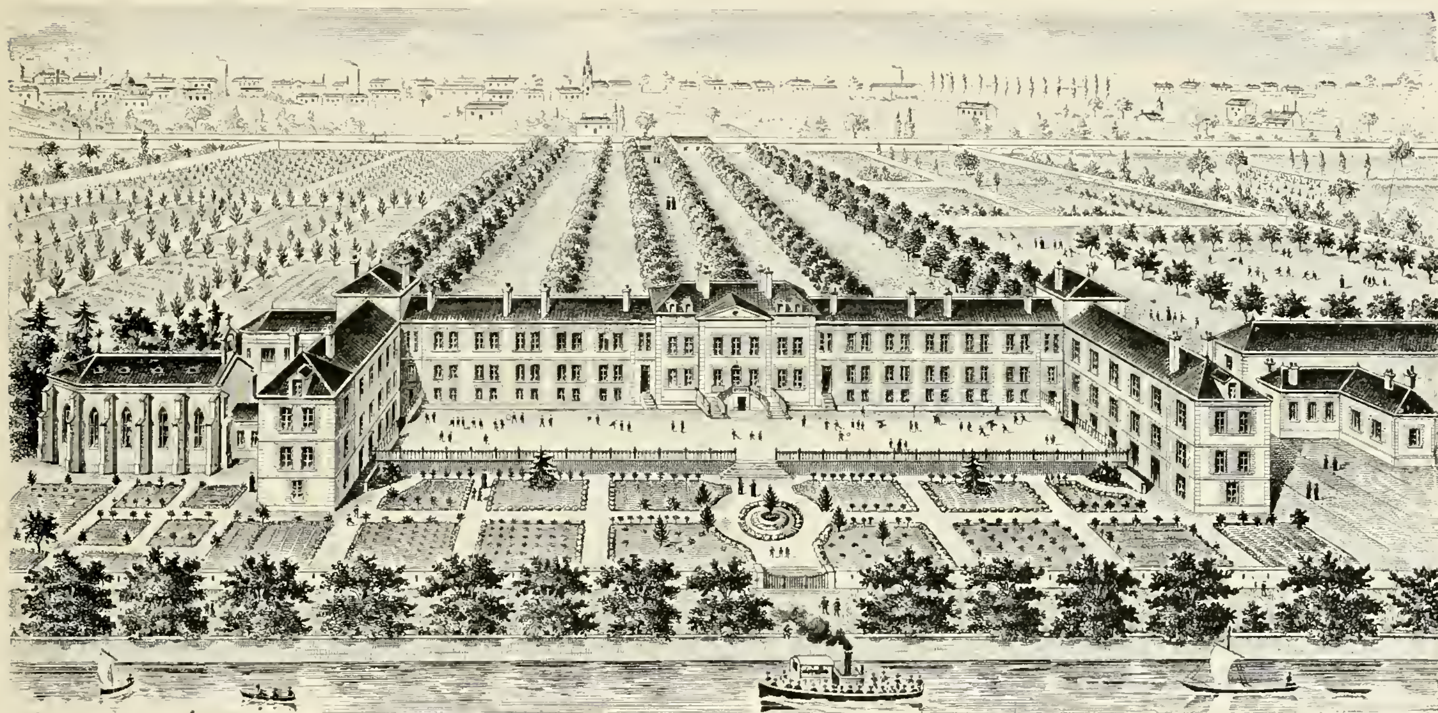
Daar wonen in kleine kamertjes ongeveer 300 blinden van beiderlei kunne, van ten minste 40 jaar oud, ongehuwden, zoowel als gehuwden.

Bovendien ontvangen ongeveer 1800 blinden, die op zich zelven wonen, jaargelden, die uit de kas der Quinze Vingts betaald worden en die varieeren tusschen 100 en 200 francs.

Om opgenomen te worden in het Gesticht der 15×20 als intern, is het noodig, dat men ten eerste achtereenvolgens deel uitgemaakt heeft van de beide klassen van externes van 100-150 francs en dat men op het oogenblik der aanvrage behoort tot de klasse der externes of bedeelden in hun huisgezin van 200 francs; ten tweede moet men ten minste 40 jaar oud zijn.

De vrouw en de kinderen van een blinden interne kunnen met hem in het Gesticht wonen. De jongens uit het huwelijk zijn verplicht het op 15-jarigen leeftijd te verlaten, terwijl de meisjes er tot hun 20ste jaar kunnen blijven.

Elke blinde, in het internaat opgenomen, ontvangt per dag: 1o. 1 franc 50 centimes, d. i. 75 cent Ned. geld; 2o. 625 gram brood. De ziende vrouw van den blinde ontvangt 30 centimes per dag, onverschillig op welken leeftijd, terwijl de ziende man van de blinde vrouw dezen onderstand slechts op 60-jarigen leeftijd krijgt, bovendien krijgt hij voor elk kind beneden 14-jarigen leeftijd een toelage van 15 centimes per dag.

Het Blinden-Instituut te Nantes.

Vanaf het 14e jaar wordt het kind door de zorgen van het Bestuur in de leer gedaan.

Ingeval van ziekte worden de blinde en zijn echtgenoot in het ziekenhuis opgenomen.

In Parijs hadden de Quinze Vingts vele voorrechten; onder de blinden waren zij de eersten in rang; bij een besluit van het Parlement van den 4den Februari 1634 hadden de blinden van de Quinze Vingts het voorrecht in de kerken van Parijs inzamelingen te houden in „misgewaad en met schaal."

Niet alleen in Parijs, doch ook daar buiten verzekerde hun de lelie, een bloem, die op hun borst was vastgehecht (een symbool dat hun door den Koning, Philips den Schoone, bij regeeringsbesluit was toegekend) de beste plaats aan het voorportaal van de kerk of van het heiligdom.

Onder de opvolgende regeeringen in Frankrijk werd deze stichting steeds hoog gewaardeerd.

In Frankrijk bestaan ongeveer zeshonderd in Brailleschrift gedrukte werken voor iederen leeftijd.

Tegenwoordig is iedereen, die zich het lot der blinden aantrekt, lid der vereeniging „Valentin Haüy", welke in 1889 door M. DE LA SIZERANNE is opgericht. Deze vereeniging geeft drie verschillende tijdschriften uit, welker inhoud de gewichtigste vraagstukken op het gebied der blinden-verpleging bespreekt en bezit een museum van leermiddelen voor het onderwijs aan blinden; een bibliotheek, een leerschool voor borstelbinderij; een werkplaats voor het fabriceeren van papieren zakken, benevens een gelegenheid tot het vervaardigen van kleedingstukken. Ook heeft zij een spaarkas opgericht en houdt zich bezig met het verspreiden van geschriften, bevattende voorbehoedmiddelen tegen blindheid; geeft raad aan de ouders bij de opvoeding hunner blinde kinderen en plaatst ze op scholen; ten slotte houdt zij nog voor oogen de ondersteuning van behoeftige arbeiders en het plaatsen van tot arbeid ongeschikte blinden in de voor hen openstaande gestichten.

Het Nationaal Instituut voor jeugdige blinden te Parijs.

Het Nationaal Instituut te Parijs.

Dit beroemde Instituut voor jeugdige blinden te Parijs is de oudste inrichting voor onderwijs van deze soort: zij werd gesticht door VALENTIN HAÜY in 1784. De inrichting heeft een zeer bewogen verleden achter zich. Achtereenvolgens was zij privaat instelling, Koninklijke School, Keizerlijk Instituut en thans Nationaal Instituut.

Zij is op zeven verschillende plaatsen gevestigd geweest en wisselde meermalen van organisatie en bestemming. In den beginne en in de volgende jaren nà 1784 had het Instituut met vele moeilijkheden te kampen; de jaren der Revolutie vooral waren voor den bloei der Inrichting weinig bevorderlijk. In 1791 werden de blinden met de doofstommen vereenigd, hetgeen evenwel slechts drie jaren duurde. De nood steeg in 1793 op zijn hoogst, zoodat VALENTIN HAÜY, bedacht als hij was op versterking der geldmiddelen, alles in het werk stelde om daarin te voorzien. Hij richtte onder anderen eene drukkerij voor zienden op om deze voordeelig in exploitatie te brengen.

In dezen oproerigen tijd werden geen verheffende gezangen en liederen meer in de kerken door de blinden gezongen; zij zongen nu op de feesten der mannen van de Revolutie, zelfs vertoonden zij zich op eene kar bij het feest van 10 Augustus 1793; zij vervulden een rol in een stuk der Sansculotten van vijf bedrijven in het jaar 1793 en in meer dergelijke stukken.

In dit jaar werd voor de Inrichting een ander gebouw aangewezen, het vierde in minder dan tien jaren. In het jaar 1795 kreeg het Instituut, door eene nieuwe organisatie het karakter van eene werkinrichting. Toen er wederom geldgebrek ontstond, werd door de blinden tooneel gespeeld en werden stukken opgevoerd, die in den tegenwoordigen tijd niet geduld zouden worden, o. a. werd er een vaudeville door blinde jongens en meisjes gespeeld, die door den blinde AVISSE samengesteld was, onder den titel van: „Blinden-list."

De drukkerij van werken voor blinden was sedert 1786 in werking, waarin HAÜY steeds verbeteringen bracht; in 1797 werd o. a. eene nieuwe lettertype aangenomen. In 1799 ontving het Instituut van den Mi-

nister NEUCHATEAU een uitgebreide Bibliotheek ten geschenke.

Bij een besluit van het jaar 1800 bepaalde NAPOLEON, dat de jeugdige blinden van het Instituut vereenigd zouden worden met de blinden uit de Quinze Vingts.

Het Pianostemmen in het Nationaal Instituut te Parijs.

In 1802 werd HAÜY door NAPOLEON ontslagen: de toenmalige tweede leeraar BERTRAND, een man, die voor zijn taak niet berekend was, volgde den stichter op. Nadat de inrichting nog herhaaldelijk van leider verwisseld was, trad in 1806 een betere toestand in, die geruimen tijd voortduurde. Het Instituut werd als het ware de kweekschool voor de muziek, die volgens eene bepaalde methode werkte en welke methode tot 1851 gevolgd werd. Onder het bestuur van Dr. GUILLIÉ gelukte het de scheiding der jeugdige blinden van de Quinze Vingts te bewerkstelligen, zoodat sedert 1816 de school een geheel onafhankelijk bestaan leidde. Het gelukte GUILLIÉ, die vol ijver was, het onderwijs meer en meer uit te breiden en te verbeteren. In hoofdzaak volgde hij HAÜY, wien hij evenwel weinig dankbaar was, daar hij dezen, bij zijn terugkomst uit Rusland te Parijs, zelfs den toegang tot het Instituut weigerde. Na GUILLIÉ nam PIGNIER het directeurschap op zich, terwijl deze door DUFAU werd opgevolgd, die op zijn beurt werd vervangen door GUADET, een man, die, van 1855—1871 aan het hoofd staande, veel belangrijks in zijn langdurigen diensttijd tot stand bracht. Een viertal directeuren volgden elkander nog op, voordat de bekende E. MARTIN de leiding op zich nam: deze bracht de inrichting tot grooten bloei, welke thans, na den dood van MARTIN, in uitstekende handen is van PAUL ROBIN.

Na het ontstaan en de lotgevallen van deze beroemde instelling te hebben nagegaan, wil ik een korte beschrijving geven van het Instituut in zijn tegenwoordigen toestand.

Het gebouw ligt in een rustige en tevens frissche, luchtige streek van de stad, aan den Boulevard des Invalides. Het geheel is omgeven door groote tuinen met zware boomen beplant; het gebouw vormt een vierhoek, dat als het ware een groot binnenplein omsluit. Aan het front, dat naar den Boulevard gekeerd is, ziet men een sierlijk reliëf aangebracht. Het geheel maakt den indruk, alsof het in den stijl eener groote kazerne is gebouwd, hoog in lossen bouwtrant opgetrokken. In lateren tijd werd in den achtergrond van het plein rechts een gebouw opgericht, waarin de gymnastiekzalen zich bevinden, terwijl op de eerste verdieping de ongehuwde onderwijzers gehuisvest zijn.

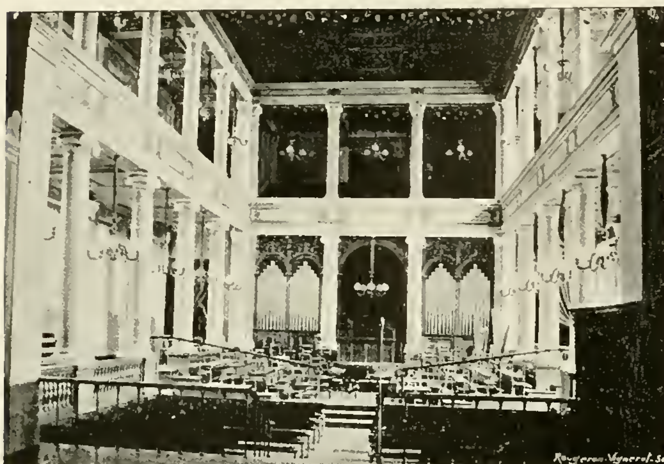
De ruimte, de verdeeling en de inrichting der lokalen is eenig en mag aan menig Instituut tot voorbeeld worden gesteld. Het is dan ook nog niet lang geleden, dat de bouw van het beroemde Blinden-Instituut te Milaan naar het voorbeeld van het Nationaal Instituut is uitgevoerd. Zoo men zich op de straat midden voor het gebouw plaatst en zich dan

Orgelklasse van het Nationaal Instituut te Parijs

voorstelt, dat een lijn loodrecht op het midden van het gebouw getrokken is en die doortrekt, dan is alles wat rechts van die lijn is mannelijk en alles wat links

ligt vrouwelijk. Het overschrijden dezer lijn is streng verboden en wordt zwaar gestraft. Bij het onderwijs, bij den arbeid, bij het eten, bij de spelen, enz. zijn zij steeds van elkander gescheiden, alleen in de kapel en in de concertzaal komen zij te zamen. Zoo bestaan eigenlijk onder een dak twee geheel gescheiden inrichtingen, die elk haar eigen personeel voor het onderwijs en voor het toezicht heeft.

Muziekzaal van het Nationaal Instituut te Parijs.

Hoewel het hier niet direct de plaats is om eenig oordeel uit te spreken over dit stelsel van scherpe, kloosterachtige afscheiding, zoo kan ik toch niet nalaten dit uiterste af te keuren.

In het Instituut te Amsterdam, waar thans 57 jongens en 43 meisjes onderwezen en geheel verpleegd worden, heeft deze strenge scheiding niet plaats: uit een paedagogisch oogpunt acht ik dan ook het gezamenlijk ontvangen van onderwijs en opvoeding te verkiezen boven een isolement, dat eerder kans heeft slecht, dan goed te werken. Schoolonderwijs genieten de jongens en meisjes van het Instituut te Amsterdam gezamenlijk; de maaltijden worden door allen in dezelfde zaal, doch aan afzonderlijke tafels gebruikt.

Om terug te keeren tot de beschrijving van het Instituut! Men ziet op het voorplein gekomen het standbeeld van Valentin Haüy. Dit plein overstekende komt men in het eigenlijke Instituut; gaande langs de verschillende lokalen, waar onderwijs gegeven wordt, ontmoet men telkens in de gangen personen, die belast zijn met de surveillance.

Veelal wordt door blinde onderwijzers les gegeven en de ervaring heeft geleerd, dat orde en tucht bij de leerlingen onder hunne lessen nog al eens wat te wenschen overlieten; deze bewakers zien door glazen deuren die op de gangen uitkomen en treden zoo noodig de lokalen binnen. Over het voor- en nadeel van blinde onderwijzers en onderwijzeressen in blinden-instituten is reeds zooveel gezegd en het onderwerp zoo van alle zijden bekeken, dat ik in dit werk deze zaak slechts even aanstip. Wat het onderwijs betreft, verwijs ik naar het hoofdstuk „Frankrijk."

De „Ecole-Braille".

(Braille-school te Saint Mandé bij Parijs.)

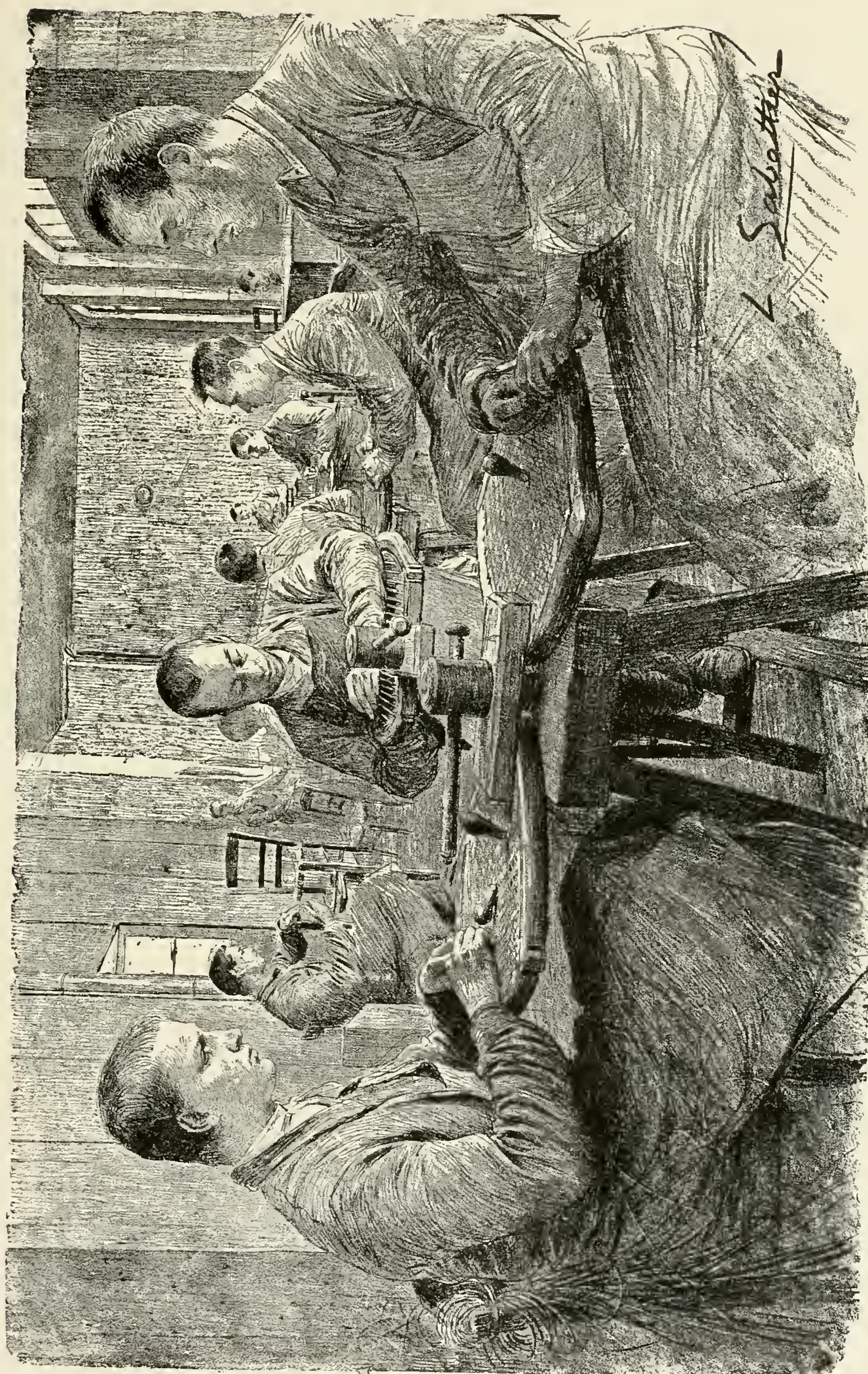
Wanneer men het groote ijzeren hek opent en de poort binnengaat, bevindt men zich op het binnenplein, eene vierkante ruimte, die van drie kanten met gebouwen van drie verdiepingen omgeven is. In den gevel van het middelste gebouw wordt ons oog aangetrokken door een groot steenen beeld in reliëf; in het midden van de groep staat een genius, waarschijnlijk de menschlievendheid voorstellende, die met zijn rechterhand een blinden bedelaar, die door een hond geleid wordt, afwijst, terwijl hij met zijn linkerhand twee blinde arbeiders zegenend beschermt.

Duidelijk geeft het beeld de strekking der tegenwoordige Blindenzorg terug.

De ontvangkamer, die er zeer vriendelijk uitziet, hoewel niet met kostbare meubelen versierd, draagt voor een Blinden-Instituut een hoogst gezellig karakter. Men vindt namelijk langs de muren groote kasten, waarin het werk der kweekelingen, in ruimen voorraad, sierlijk en keurig tentoongesteld is. Eén kast is geheel bestemd voor het bewaren van prachtige grafkransen, in allerlei vorm en grootte. In het congresjaar 1900 bezocht ik de ruime werkzalen der meisjes, die in groot aantal bezig waren met de, door een ziende onderwijzeres voor haar gereed gelegde koralen en glazen parelen aan te rijgen.

Voorplein van de Braille-School te St. Mandé bij Parijs.

De handwerken in de Ecole-Braille te St. Mandé bij Parijs.

Een dertigtal jonge blinde meisjes zitten voor een groote tafel, waarop kastjes staan, die glazen paarlen in allerlei kleuren en grootten bevatten; zij rijgen deze paarlen of koralen aan draden en snoeren, draaien deze in cirkelvorm tot een krans of tot bladeren, enz. Dan wordt dit werk, dat nog lang niet gereed is, gebracht naar eene andere werkzaal, waar een tiental

Het gebouw bestemd voor de werkinrichting van de Braille-School te St. Mandé bij Parijs.

z i e n d e meisjes het met hun geoefend oog samenvoegen tot bouquetten en kransen. Zooals ik reeds in het begin van dit opstel mededeelde, liggen honderden van deze paarlenkransen, de eene nog smaakvoller en sierlijker dan de andere in de kasten van het magazijn; er zijn er onder van 50 francs en meer. Vooral op het feest der Allerheiligen worden er vele verkocht, daar de Parijzenaars met voorliefde deze op de graven hunner bloedverwanten en vrienden neerleggen. Ook worden vele naar het buitenland verzonden. Naar men mij mededeelde verdienen de blinde en ziende meisjes ± drie franken of één gulden vijftig cents per dag met dit kransenvlechten.

Met aandacht heb ik dezen arbeid gevolgd en in Amsterdam teruggekeerd, meende ik in overleg met de eerste onderwijzeres aan het Instituut voor de meisjeshandwerken een proef te moeten nemen of ook niet o n z e kinderen hierin eene nuttige en practische bezigheid konden vinden. Deze proef had, hetgeen ik reeds vreesde, geen goed resultaat: het bleek, dat te veel hulp noodig was van de z i e n d e en dat de b l i n d e, later op zich zelve moetende werken, dit werk niet tot stand kan brengen. In de Ecole-Braille is dit iets anders, daar in het program dezer school ligt, dat de kweekelingen er gedurende hun g e h e e l e l e v e n kunnen komen werken. Bovendien, meen ik, dat in een klein land als het onze, weinig debiet van dat artikel zal zijn.

In tegenstelling met het Nationaal Instituut, waar onderwijs in muziek hoofdzaak is, bemerkt men hier dadelijk, dat de handwerken aan het woord zijn. De schoollokalen, woon- en slaapkamers zien er licht en helder uit en zijn van eenvoudige en practische meubelen voorzien. In de eetzaal vindt men marmeren tafels met kroezen van zoogenaamd nieuwzilver, in de keukens ontdekt men kooktoestellen van de nieuwste en beste constructie, in de drukkerij een flinke pers, die de inrichting van boeken in Braille kan voorzien; in de schoollokalen ziet men groote verzamelingen modellen, vooral vele uit het leven der natuur, overigens biedt de inrichting der schoolruimten niet veel bijzonder opmerkingswaardigs aan en onderscheidt zich dan ook weinig van die der andere Instituten. Iets anders is dit met het nijverheidsgebouw („Palais de l'industrie"), het eigenlijke hoofdgedeelte van de Inrichting. Dit gebouw is hoog, ruim en helder verlicht; het werd in 1892 voor 200,000 francs gebouwd. Het is groot genoeg om 100 arbeiders te plaatsen. De toestellen voor verwarming en ventilatie zijn naar de nieuwste vindingen ingericht, terwijl doelmatige liften en brandvrije trappen de drie verdiepingen verbinden.

Als gevolg van de organisatie der Braille-school worden de handwerken eenigszins e e n v o r m i g uitgeoefend. Daar nu de handwerkers het geheele jaar door hetzelfde kunstlooze soort manden maken, zoo krijgen zij daarin eene groote vaardigheid en verdienen door de groote productie een betrekkelijk hoog dagloon, dat ongeveer drie francs bedraagt. Voor een werkinrichting of voor een gesticht voor volwassen blinden kan wellicht een dergelijke fabrieksarbeid geschikt zijn, voor een Instituut of leerschool, die de kweekelingen tot zelfstandigen arbeid bekwamen wil, past zulk eene organisatie n i e t. Ook slaat men in het systeem van opvoeding in de Braille-school een eigenaardigen weg in. Zoo wordt b.v. iedere jeugdige leerling vergezeld door een ouderen, die toezicht uitoefent op zijn beschermeling, hem terughoudt van het kwade en hem aanzet tot het doen wat goed is.

Er mogen aan dit systeem van opvoeding voordeelen verbonden zijn, zonder g e v a a r is dit stelsel niet, althans de grootste voorzichtigheid in het k i e z e n van den mentor in deze, zij aanbevolen.

De opvoeding in haar geheel is eenigszins op republikeinschen voet geschoeid; de opperste leiding der inrichting is toevertrouwd aan den energieken Péphau, den directeur van het groote gesticht der Quinze Vingts (300), terwijl de directeur Baldon als hoofd van onderwijs, de Ecole-Braille tot grooten bloei tracht te brengen. Péphau kan als de onvermoeide strijder voor de zaak der blinden in P a r ij s worden beschouwd en, door zijn vriend Gambetta, president van de Fransche

Kamer, door den Minister Lepine en door den President van den Senaat Leon Say, slaagde hij er in op 1 Januari 1883 deze belangrijke instelling te openen.

Péphau had eerst een vereeniging tot steun van blinden gevormd, welke op 1 Januari 1883 de Ecole-Braille met een kapitaal van 58,000 francs te hulp kwam; zij werd geopend met twee leerlingen, in Maisons Alfort bij Parijs. De Raad van het Departement Seine en de Gemeenteraad van Parijs, zonden spoedig eenige kweekelingen naar de school, en daar hierdoor het aantal leerlingen talrijker werd moest de inrichting op 1 Januari 1885 naar Parijs in de rue de Bagnolet 152 verplaatst worden. Spoedig daarna echter ontstond ook hier gebrek aan ruimte. Beslissend voor het lot der inrichting was het besluit, dat de Algemeene Raad van het Departement Seine op den 21 Mei 1887 nam, om de school geheel in haar eigen beheer en bestuur over te nemen. Deze Raad besloot in 1888 voor de Braille-school het instituut Ancelin in St. Mandé bij Parijs, rue Mongenot 7 te huren. Op 1 April 1889 werd het nieuwe gebouw betrokken, dat voor langen tijd kon beantwoorden aan het doel dat men zich had voorgesteld.

De inrichting bestond oorspronkelijk uit vier cursussen, waarvan er drie bestemd waren voor het onderwijs der schoolvakken en voor dat in handwerken. Tegenwoordig bestaat de inrichting uit zeven klassen, waarvan twee voor de ,,Ecole Maternelle" (ongeveer gelijk aan onze Fröbelklasse) en bestemd voor de kweekelingen van 3 tot 6 jaren. Het lager onderwijs en dat der handwerken wordt gegeven in de overige vijf klassen, voor leerlingen van 5-13 jaren. Het leerplan komt veel overeen met dat wat in de instituten in Duitschland gevolgd wordt.

De goed geventileerde slaapzalen worden in twee afdeelingen gescheiden, voor kinderen en voor volwassenen en gesteld onder het toezicht van twee opzichters. Verder vindt men er twee ziekenzalen en een apotheek; de geneesheeren verbonden aan de inrichting zijn dezelfden als die der ,,Quinze Vingts".

De Braille-school stelt ook woningen voor de gehuwden en voor de ongehuwde volwassenen ter beschikking die een afzonderlijke woning wenschen te bezitten. Zoo ook zijn de volwassen handwerkers niet verplicht deel te nemen aan de gemeenschappelijke maaltijden in de eetzalen; zij mogen naar verkiezing zelf hun eigen keuken hebben of hun voeding laten halen uit de cantine der inrichting.

De handwerker verlaat de inrichting eerst dan wanneer hij niet meer in staat is te arbeiden; dan wordt hij in eene afdeeling dier inrichting, die voor zulk een doeleinde bestemd is, geplaatst, zoo hij althans niet door zijn spaarpenningen in staat is op zich zelf te gaan wonen. Het doel der Braille-school is den blinde te helpen in het verkrijgen van zijn levensonderhoud, nadat hij het noodige onderricht daarvoor genoten heeft. Wanneer de leerling den leeftijd van 14 jaar bereikt heeft, wordt hem na een voldoend afgelegd examen, toegang tot de werkplaats verleend, waar hij nu de uit-

Gezicht op de vereenigde gebouwen der Braille-School te St. Mandé bij Parijs.

oefening van het handwerk, dat hij in de zeven voorafgaande jaren geleerd heeft, voortzet. Nu is de voormalige leerling arbeider in de werkplaats en moet als zoodanig in zijne behoeften zelf voorzien; bovendien moet hij tot aan zijn meerderjarigheid nog twee uren dagelijks den bestaanden cursus voor volwassenen bijwonen (herhalingsonderwijs). Als arbeider wordt hem al naar zijne bekwaamheid een kleine ondersteuning toegekend. Lijsten zijn in de inrichting aangelegd, waarop worden aangeteekend: het aantal uren dat gewerkt is, de soort en de waarde van de vervaardigde voorwerpen en de prijzen der gebruikte materialen. Deze lijsten verschaffen aan het bestuur een vertrouwbare contrôle èn over het gebruikte materiaal evenwel Franschen zijn en woonachtig in het Seine-Departement. Voor uitzet van den kweekeling moet bij de intrede in de inrichting 350 francs gestort worden. De kosten die de inrichting voor de kweekelingen te dragen heeft zijn de volgende: voor den interne 1000 francs, voor hem die in halven kost is 600 francs en voor den externe 400 francs. In het jaar 1897 bedroeg het aantal kweekelingen 155.

Het terrein dat de Ecole-Braille te St. Mandé beslaat ligt op 150 meters afstand van het Bois de Vincennes en van het station en heeft den vorm van een grooten rechthoek: het beslaat een oppervlakte van ± 10.000 vierkante meter. De hoofdingang komt uit op de rue Mongeot. Men treedt binnen na een mooi voorplein be-

Voorgevel van het gebouw voor huisvesting der blinden van de Braille-School te St. Mandé bij Parijs.

èn over het personeel. Het materiaal wordt op voorschot verstrekt aan de arbeiders en de verkoop der vervaardigde voorwerpen geschiedt door de inrichting zelve. Eene commissie, aangesteld door den Algemeenen Raad heeft het toezicht op de inrichting, die onder den leider PÉPHAU staat.

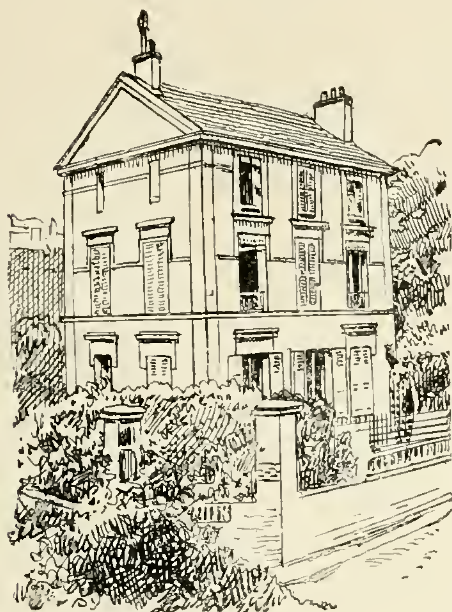
Het gezamenlijke personeel der inrichting bestaat naast den directeur en het dienstpersoneel uit twee secretarissen, 12 onderwijzeressen, waarvan er 5 blind zijn, twee verkoopsters, twee opzichteressen, twee boekhouders over de werkplaatsen en tien onderwijzers in de handwerken, nl. in het mandenmaken, matten maken, het vlechten van stoelen met riet of biezen, het borstelmaken en het vlechten van grafkransen, terwijl het onderwijs in de handwerken aan meisjes (naaien, breien en haken) door blinde onderwijzeressen gegeven wordt.

Alleen ongeneeslijk blinde kinderen, zoowel jongens als meisjes, van hun derde tot hun dertiende jaar worden kosteloos opgenomen; hunne ouders moeten plant met lindeboomen te zijn overgegaan (zie teekening); links bevinden zich de particuliere vertrekken van den directeur, de spreekkamer en de ontvangzaal; rechts vindt men de bureaux van de kas en van de contrôle, de kamers bestemd voor de surveillants en voor de verkoopsters. In het achtergedeelte van het gebouw bevinden zich de studiekamers, vier schoollokalen en de muziekzalen; boven de scholen zijn drie verdiepingen, de eerste en de tweede zijn bestemd tot slaapkamers voor de jongens en de meisjes. Elke slaapkamer bevat zestig bedden. Op de derde verdieping bevinden zich de vertrekken der mannelijke en vrouwelijke surveillants.

Het zou te veel plaats vragen om al de ruimten van de Ecole-Braille, bestemd voor het onderwijs en de opvoeding der blinden te beschrijven. Genoeg zij het mede te deelen dat de school volkomen beantwoordt aan de strenge eischen aan dergelijke inrichtingen gesteld.

Het personeel der inrichting moet bijzondere eigen-

schappen bezitten om met toewijding en liefde de opdracht te vervullen die hun wordt toevertrouwd. Bij

Paviljoen voor de volwassen blinden van de Braille-School te St. Mandé bij Parijs.

de opening van de school werd door den stichter Péphau ten opzichte van de roeping van het personeel o. a. het volgende gezegd: „De opvoeding van den blinde eischt, van degenen die er mede belast zijn, voortdurende vriendelijkheid, goedheid, zonder zwakheid, taai geduld.

Het blinde kind moet, om eene opvoeding te ontvangen, die het ten goede zal komen en opheffen, zeer jong in de school opgenomen worden. Op jeugdigen leeftijd heeft de moeder het kind nog niet met haar betuigingen van liefde en teederheid kunnen vertroetelen. De pijnlijke en droevige emoties zijn voor den kleine nog zorgvuldig verborgen gebleven. Hij heeft nog niet de ontbering en de ellende kunnen gevoelen; hij is voor al de zijnen, ouders, oudere broeders en zusters nog steeds het zwakke schepseltje gebleven, dat tot elken prijs moet beschermd worden. Dit is het oogenblik waarop hij moet toevertrouwd worden aan de zorgen van de met toewijding bezielde onderwijzeressen, die hem zullen liefhebben en die de gave bezitten zich ook bij het kind geliefd te maken en die hem zullen bewijzen, dat de school zijn tweede tehuis is. Deze onderwijzeressen zullen er zich met alle kracht op moeten toeleggen om zijn vertrouwen te winnen en hem mededeelzaam te maken; zij zullen er niet in slagen de verstandelijke en zedelijke ontwikkeling van het kind te bereiken, dan alleen door geduldig te zijn tegenover de dikwerf ongehoorzame en koppige karakters, zachtmoedig jegens de beschroomde en in zich zelf gekeerde kinderen, in één woord: door goed te zijn voor allen.

Een school, zegt Péphau, moet blinde en ziende onderwijzers bezitten. Het onderwijs in de muziek, het lezen, het schrijven volgens de methode van Braille, zal aan de blinde onderwijzers overgelaten moeten worden, maar de leiding der studie en der opvoeding zal toevertrouwd moeten worden aan ziende onderwijzers, welke toegerust zijn met algemeene kennis, in het bezit van een goed oordeel en met onderzoekenden geest, enz.

Vele denkbeelden van Péphau worden gelukkig in de laatste 25 jaren door alle directeuren van blindeninrichtingen erkend en met nauwgezetheid in toepassing gebracht.

Afbeelding van het diploma, uit te reiken aan den eervol ontslagen kweekeling van de Braille-School te St. Mandé bij Parijs.

Het onderwijs aan de Ecole-Braille beantwoordt geheel aan de eischen des tijds, vooral trof mij de groote en leerzame collectie voorwerpen, die dienen tot het

Aanschouwelijk onderwijs in de Ecole-Braille te St. Mandé bij Parijs.

reeds door mij beschreven aanschouwelijk onderwijs. Om dit vak, dat voor den blinde van zooveel gewicht is tot zijn recht te laten komen, moet de onderwijzer kunnen beschikken over een grooten voorraad materiaal, dat het blinde kind in handen moet worden gegeven om te betasten, daar het dit niet beschouwen kan. Door deze lessen vooral zal de belangstelling van den leerling in hooge mate worden opgewekt en de onderwijzer zal veel aanleiding vinden hem te laten spreken en zich daardoor ruimschoots de gelegenheid aangeboden zien zijn leerling zich zuiver te leeren uitdrukken.

Het is mij een groot genoegen de lezers hier eene afbeelding te kunnen aanbieden van een les in de natuurlijke historie, gegeven in de Ecole-Braille, naar een plaat die mij welwillend afgestaan werd door den redacteur van „l'Illustration" (Parijs).

Vóór te eindigen met de beschrijving van de Ecole-Braille, maak ik nog met een enkel woord melding van de wijze waarop de vlijtige en bekwame leerling jaarlijks bij het uitdeelen van prijzen beloond wordt. Bijgaand diploma aan den bekwamen werkman uitgereikt, zal zeker uw aandacht opwekken door zijne eigenaardige en fraaie bewerking. Zij die in het bezit zijn van zulk een diploma vinden daardoor meermalen plaatsing bij dezen of genen werkgever, daar het steeds als bewijs dient, dat zij zijn toegerust met die bekwaamheid en vaardigheid welke vereischt worden bij het door hen aangeleerde vak.

De Vereeniging der blinde Zusters van den Heiligen Paulus.

Deze vereeniging, die nog slechts een halve eeuw bestaat, werd opgericht in 1852 door Mej. Anna Bergunion, directrice van eene bescheiden werkpaats, met het dubbele doel om blinde kinderen te verzorgen en op te voeden, en aan blinde vrouwen de gelegenheid te verschaffen zich aan den geestelijken stand te wijden

De stichtster hield zich ijverig bezig met hare kleine werkplaatsen, toen men haar eindelijk als het ware den last oplegde om te zorgen voor eenige blinden die werkelijk niets anders waren dan arme zwervers, waarbij men later nog drie meisjes voegde, die door onbekwaamheid of weerspannigheid van het Nationaal Instituut te Parijs waren weggezonden.

Dit alles had plaats in 1849; drie jaren later dacht men er over eene vereeniging te stichten. Als men het verhaal gelooven wil, waren de blinden, die Anna Bergunion verzameld had, ontembaar, hoogmoedig, kwaadaardig en goddeloos; zij gaven duizende moeiten en zorgen aan hunne weldoenster, die hen niet alleen wist in toom te houden, maar ook zoo goed te bekeeren, dat in 1852, twaalf zusters, onder wie zes blinden, het geestelijk gewaad aanvaardden en de Rue de la Poste verlieten om zich te vestigen in de Rue Vaugirard. Wel waren de middelen der kleine gemeenschap beperkt en bekrompen, maar Anna Bergunion bleef steeds indachtig het woord dat zij eens had gelezen in het leven van Mej. Lamouroux, stichtster van de orde der Barmhartigheid: „Geef mij twee kamers, zes kronen op zak en een week om te arbeiden, en ik zal eene vereeniging stichten."

De gemeenschap telt ongeveer zestig zusters, daaronder begrepen de novici en postulanten; een twintigtal ongeveer is blind, en tien zijn half blind. De regel is

Les in het breien in het Instituut der Zusters van St. Paul te Parijs.

dat een derde deel blind moet zijn. Men had zich eerst niet voorgesteld de kinderen een vak te leeren, maar tot aan hun dood in de inrichting te laten blijven om ze te beschermen tegen den harden strijd om het bestaan. Als de schooljaren voorbij waren, werd het kind aan den arbeid gezet, breien, haken enz.; vervolgens werd muziek onderwezen, uitsluitend voor eigen genot; men wenschte zich zelf geluk, dat men niet, zooals in andere blinden-instituten van zijne leerlingen werd gescheiden als hunne opleiding voltooid was.

Om dit asyl in stand te houden, dat zoo sterk in aantal verpleegden toenam, was men steeds aan het overleggen: men legde zich allerlei bezuinigingen op, hetgeen niet mocht baten. Ten tijde van den oorlog trachtte men wel eene afdeeling op te richten voor betalende kostleerlingen, maar bij gebrek aan deelneming moest men het spoedig opgeven.

Tegenwoordig is er veel veranderd: de 80 blinden, in St. Paul opgenomen, zijn in verscheidene categorieën verdeeld: een veertigtal, in twee afdeelingen naar den leeftijd, vormen de werksters, en de anderen, de studenten, zooals men ze noemt, zijn ook in twee afdeelingen verdeeld.

Er zijn een twaalftal ziende meisjes, die de zusters behulpzaam zijn bij de verschillende spelen en bij de wandelingen met de verpleegden. Dezen worden evenwel geheel afzonderlijk onderwezen. Eenparig deelde men mij mede, dat zij zeer voorkomend voor de blinden zijn en dat dezen ook nooit iets van hen te lijden hebben.

Kapel van het Blinden-Instituut der Zusters van St. Paul te Parijs.

Afwisselend is er een groote, en een kleine, een ziende of halfziende en een blinde, zoodat iedereen voortdurend kan helpen of geholpen worden.

Het meest belangrijke en bepaald merkwaardige is de wijze waarop deze geestelijke zusters zich toeleggen op de verschillende spelen. Een der geliefkoosde spelen is het volgende: de kinderen houden elkander bij de hand vast, verdeelen zich in twee groepen en plaatsen zich aan de beide tegenovergestelde einden der speelplaats, loopen dan naar elkander toe, terwijl zij de handen loslaten om vervolgens aan het andere einde zich weer in een groep te vereenigen. De verschillende spelen zijn niet gelijk voor allen; er vormen zich groepen die ieder hun eigen spel kiezen; de zuster is overal, hier organiseerend, daar berispend. Ik was er nog niet zoo zeker van of de kleine zienden zich niet zochten te vereenigen om onder elkander te spelen, doch men heeft mij verzekerd dat dit niet het geval is; zij zijn de goede engelen van twee of drie kleine blinden, die zij met veel beleid bij het spelen helpen, waarbij de zuster toezicht houdt. (Zie blz. 8.)

Na het recreatie-uurtje gaat men in de school; van één uur tot half vier krijgen enkelen les in de schoolvakken, terwijl de anderen muziekles ontvangen; vijf of zes leerlingen zijn aan de piano of het harmonium.

Eindelijk komt men bij de kleintjes, die om zoo te zeggen een kinderschooltje vormen; zij hebben nog nauwelijks eenig muziekonderwijs genoten; hunne geheele bezigheid bestaat trouwens in het zoeken op de piano van de melodie van lofzangen, rondo's enz., een uitstekend middel om het gehoor der kleinen te ontwikkelen.

Daar de ondervinding heeft geleerd dat de meest bescheiden musicienne meer zeker is haar brood te verdienen dan de bekwaamste werkster, leert men het jonge meisje muziek, n.l. harmonium spelen.

Men leert het bespelen van het harmonium niet in den geheelen omvang, doch bepaalt zich alleen tot het leeren van de 4 grond-akkoorden, waarmede zij eenvoudige wijsjes of lofzangen accompagneeren. Er zijn in het geheel 5 muziekonderwijzeressen, en iedere leerling krijgt een half uur les per dag.

De verstandelijke ontwikkeling is toevertrouwd aan eene zuster, die niet geheel en al blind is: dit schijnt mij de goede weg te zijn, en het beste bewijs is wel dat 5 of 6 leerlingen in de laatste jaren het diploma van den doorloopen cursus eervol hebben gekregen.

Om den geest en den ijver van de zusters van St. Paul naar waarde te schatten, zou men de verandering moeten waarnemen, die de verwaarloosde, bandelooze kinderen hebben ondergaan, na eenigen tijd bij de Soeurs de St. Paul te hebben doorgebracht: in plaats van arme meisjes, met loshangende, verwarde haren en in lompen gehuld, vindt gij nette werksters, goed gekamd, die het chiendent (soort van gedroogd gras) en paardehaar met handigheid bewerken, met een gelaat dat straalt van vroolijkheid. Zij gevoelen zich daar zeer gelukkig, en houden zeer veel van hare zuster, die hen zoo gevormd heeft en hun heeft geleerd huishoudelijk werk te verrichten. Elk blind meisje moet op haar beurt de werkplaats schoon maken; ook de slaapkamer en de badkamer worden door de leerlingen schoon gehouden.

Les in pianospel in het Instituut der Zusters van St. Paul te Parijs.

De d r u k k e r ij van de inrichting is zeer belangrijk. Drie blinde zusters zijn daar gewoonlijk bezig met het maken van afdrukken, en het samenstellen der vormen, waarbij drie jonge blinde meisjes medewerken, terwijl nog twee jeugdige werksters, die waarschijnlijk niet veel aanleg hebben voor andere werkzaamheden, aan de pers werken en de vellen papier tellen; behalve de tijdschriften „le Louis Braille" en „la Revue Braille" worden daar nog een groot aantal boeken gedrukt, die van groot belang voor het blinden-onderwijs zijn, zonder nog te rekenen de godsdienstige boeken en boeken voor hoogere wetenschappelijke ontwikkeling. Aan het einde van het eerste schooljaar schaffen vele scholen voor blinden in dit gesticht de boeken aan, die als prijs moeten dienen.

Een groot gedeelte der inkomsten dankt het Instituut aan twaalf blinde dames, pensionnaires; voor twaalf- tot veertienhonderd frs. per jaar genieten zij in St. Paul bij goede kost en inwoning veel comfort, sympathie

Het inwendige van de Kapel van het Instituut der Zusters van St. Paul te Parijs.

en lieve attenties, die zij elders zouden moeten ontberen. Een uur per dag leest eene zuster hun iets voor. Een dezer dames, oud-leerares van het Nationaal Instituut voor jonge blinden, heeft zich belangeloos tot taak gesteld het lezen en schrijven in Braille-schrift te onderwijzen aan de leerling-borstelmakers, die voor het grootste gedeelte geen blindenschool bezocht hebben.

De feesten in St. Paul spelen een groote rol, en wie zal dat durven afkeuren? Men kan de levensdagen niet genoeg verlichten in zulk donker en eentonig bestaan. Vooreerst heeft men den verjaardag van de Eerw. Moeder-overste, dan van de huismeesteres en van de Eerw. stichtster, enz.

Niets is zoo frisch en vroolijk als deze feesten in het gesticht; op de wereldsche feestdagen zijn het kleine soirées, die met zorg worden voorbereid, tooneelstukjes waarin zelfs de oudste arbeidsters eene rol vervullen: dit is hun liefste uitspanning.

Er bestaat daar nog een aandoenlijke gewoonte: op den dag van de bekeering van Paulus, vieren de blinden feest, dan doen de ziende zusters en de twaalf kleine halfzienden haar best om de blinden eene verrassing te bezorgen, door kleine geschenken, enz.

Al wat de zusters van St. Paul vragen, is, hun nog meer blinde jongens en meisjes te zenden beneden de zes jaren. Indien het Instituut St. Paul eene voorbereidende school ware voor onderwijzeressen, zou zij uitstekende diensten aan de blindenzaak kunnen bewijzen, omdat in hare inrichting, die met toewijding bestuurd wordt, bekwame leeraressen zouden gevormd kunnen worden, die met tact het allereerste onderwijs aan blinde kinderen konden geven.

Om kort te gaan, het is eene inrichting die aan een honderdtal blinden, huisvesting, voedsel, kleeding en goed onderwijs, bijna geheel kosteloos, verschaft. Een zestigtal hiervan betaalt niets. — Het is eene stichting die de eene in staat stelt haar brood te verdienen en tot de andere roept: „Kom, wij zullen u een levensdoel verschaffen, wij zullen de bittere smart over uwe blindheid verzachten, door u te leeren arbeiden naar de mate uwer krachten"; zulk eene stichting heeft wel recht op de sympathie der weldenkenden en hare belangen bevorderen beteekent: het dienen van de zaak van een aanzienlijk getal blinden.

België.

In dit land is het blinden-onderwijs uitsluitend in handen der geestelijken, en op éene uitzondering na zijn alle blinden-instituten verbonden met doofstommen-inrichtingen, wat als minder gunstig voor de belangen van de eersten beschouwd wordt. De bestaande inrichtingen zijn de volgende: Brussel, rue Rempart des Moines, gesticht door den Kanunnik Triest in 1839, onder leiding der Zusters van Barmhartigheid; in 1897 waren daar 56 blinde meisjes (in 1902, 55). Dit Instituut heeft nagenoeg hetzelfde program van onderwijs als het Jongens-Instituut te Woluwe-Saint-Lambert, ook gesticht door den Kanunnik Triest in 1819 en bestuurd door Broeders van Barmhartigheid, met 56 jongens in 1897 (in 1902, 92).

Dit Instituut was eerst gelegen in de rue haute, daarna werd het overgebracht naar de „rue des Palais" (Schaerbeek) en vandaar naar Woluwe-Saint-Lambert, in 1878. De blinden ontvangen degelijk lager onderwijs en worden tevens in de handwerken onderwezen. Wanneer ze bijzonderen aanleg bezitten voor de muziek, wordt die aanleg krachtig ontwikkeld, zoodat er velen tot muziekonderwijzer worden opgeleid. Zoo zij dien aanleg missen, ontvangen ze hun opleiding in de verschillende handwerken. Er zijn eenigen onder hen die naar beide kanten uit opgeleid worden. Onderwijskosten worden bestreden door het algemeene fonds, door den staat en door de provincie. Door de wet van 27 November 1891 op den openbaren onderstand, die men aan den Minister van Staat Mr. Le Jeune te danken heeft, die toenmaals Minister van Justitie was, is deze gunstige bepaling voor de blinden in het leven geroepen. Het aantal blinden in dit Instituut opgenomen, bedraagt thans 93, terwijl er tevens 149 doofstommen onderwezen en verpleegd worden. Het onderwijs wordt gegeven door een groot aantal geestelijke Broeders. Père Gilbert (M. C. Jenhot) staat met groote toewijding aan het hoofd dezer schoone instelling; bij het onderwijs wordt hij uitstekend ondersteund door Frère Isidore Clé, die met eere genoemd moet worden. Bewonderenswaardig is het orkest uit jeugdige blinden samengesteld, die eene uitmuntende uitvoering gaven, toen ik tijdens het Congres het genoegen had deze Inrichting te bezoeken.

Te Luik werd in 1819 een doofstommen instituut opgericht, waaraan in 1837 eene afdeeling voor blinden werd toegevoegd, onder leiding van leeken, ten getale van 7, die door de stad zijn aangesteld.

De Commissie van zeven leden benoemde een directeur voor het onderwijs en een voor de financiën, die onder elkander het bestuur verdeelen: in 1896 waren daar 106 doofstommen en 29 blinden (15 jongens en 14 meisjes) thans 23 jongens en 16 meisjes.

Te Brugge, waar het aantal blinde leerlingen een derde van dat der doofstommen bedraagt, is in 1836 door Kanunnik Carton een blinden-inrichting gesticht. In 1897 bevonden zich daar 31 blinde jongens en 28 blinde meisjes (thans 32 en 28). Het onderwijs in de muziek staat op den voorgrond, hoewel het onderwijs in handenarbeid niet wordt verwaarloosd.

Dit Instituut staat onder de leiding van den bekwamen directeur, den Kanunnik Dr. NAEGHELS. Deze legt naast de muziek den meesten nadruk op de onderscheidene handwerken, waaronder het borstelmaken als hoofdzaak. Het kerkgezang, dat ik in de kapel van het instituut mocht bijwonen, maakte een treffenden indruk.

Maaseyk heeft een doofstommen-, tevens blinden-instituut opgericht in 1840, door Abbé J. A. POLUS; het bevatte in 1897, 13 blinde jongens en 12 blinde meisjes (thans 11 en 11) en staat onder de uitmuntende leiding van den geestelijke VAN DER WIELEN. Fransch, en voor een klein gedeelte ook in het Vlaamsch gegeven. De muziek speelt een hoofdrol. Als schrijf- en druksysteem is het Braille-puntschrift ingevoerd, evenwel met eene kleine wijziging in de methode voor Brugge, waar Abbé CARTON die had toegepast. Overigens is ook aan deze laatste inrichting het Braille-schrift overwegend. Men maakt ook nog gebruik van eene soort vlakschrift. In den laatsten tijd heeft de Overste der Barmhartige Broeders, STOCKMANS, een eigenaardig puntschrift uitgevonden, waarmeê men de kapitale Romeinsche lettertypen in puntschrift kan weergeven.

Het Blinden- en Doofstommen-Instituut te Woluwe St. Lambert bij Brussel.

GHLIN LES MONS heeft zijn Institut spécial des jeunes aveugles, opgericht in 1876 te Namen; deze inrichting werd in 1884 verplaatst naar bovengenoemde gemeente. De stichter daarvan is de blinde directeur der Inrichting, de heer B. SIMONON: deze inrichting is de eenige in België, welke niet met een doofstommen-instituut verbonden is.

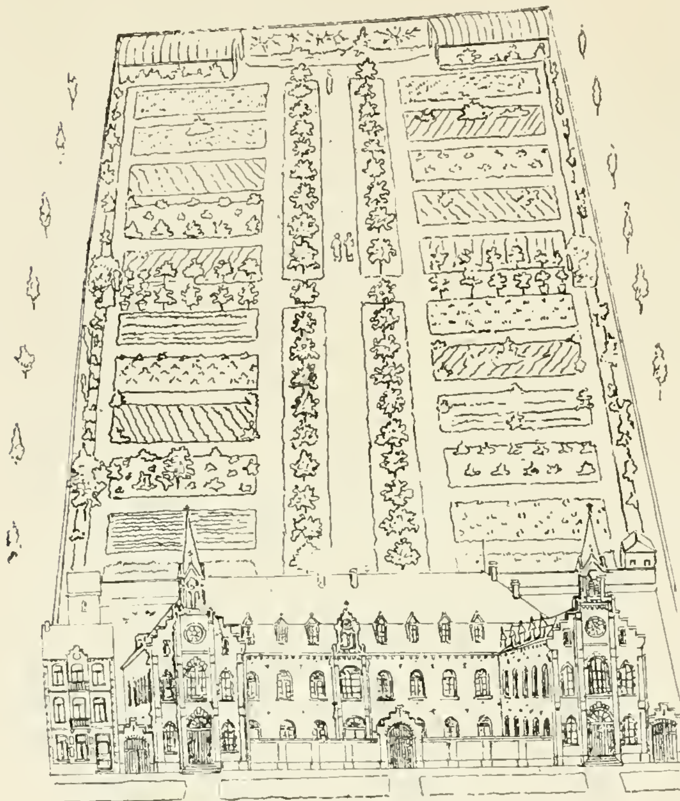
De blinden-instituten in België hebben alle in zooverre gelijke rechten, dat zij door den Staat erkend zijn, en als zoodanig dan ook vergoeding uit de Rijks- en Provinciale kas voor het opnemen van onvermogende leerlingen ontvangen. Alle inrichtingen in België staan onder toezicht van Provinciale Inspecteurs, door de Regeering benoemd; het onderwijs wordt meest in het terwijl het aangenaam voor het gezicht is en de verdienste heeft, dat de blinde schrijver het ook zelf lezen kan. Toch is dit schrift niet gemakkelijk aan te leeren, en het is dan ook buiten België weinig in gebruik.

De arbeid der blinde leerlingen bestaat voornamelijk uit mandenmaken en stoelenmatten, bovendien matten vlechten van stroo en riet, nettenbreien, pianostemmen enz.

Werkinrichtingen voor volwassen blinden bestaan pas sedert korten tijd. Ook de verzorging van hen, die de inrichting verlaten hebben, is nog niet zoo goed georganiseerd als men wel zou mogen wenschen. In 1894 hield M. F. STOCKMANS op een congres te Antwerpen eene voordracht over het patronaat der blin-

den, der doofstommen enz., en ontwikkelde daarbij dezelfde denkbeelden, welke reeds sedert jaren in andere landen worden toegepast. Uit hetgeen hij als zijn wensch en verlangen te kennen gaf kan men zien hoeveel er in België nog ontbreekt.

Stockmans drong er in deze goed doorwrochte voordracht op aan, dat er vereenigingen zouden worden opgericht, die door geheel België zich zouden belasten met de ondersteuning der blinden, en dat die zorg en

Perspectief van het Instituut voor blinden en doofstommen te Woluwe St. Lambert bij Brussel.

ondersteuning zou beginnen met het kleine blinde kind, om te eindigen met de zorg voor den blinden grijsaard; tot dit doel moet ieder instituut eene vereeniging in het leven roepen tot hulp en steun, die de taak der inrichting aanvult, zonder zich evenwel met het inwendige der inrichting te bemoeien.

In België bestaat eene onderlinge vereeniging die zich noemt: Fédération des aveugles belges. Deze vereeniging werd in 1886 opgericht door blinde oud-leerlingen van het Instituut te Woluwe: het doel dezer vereeniging is zeer schoon, daar zij de blinde leerlingen van alle Belgische instituten toestaat lid te worden en hare leden in alle opzichten, voornamelijk echter door hulp bij ziekte, werkeloosheid enz. ondersteunt.

Bij deze vereeniging is het plan gerijpt, eigen werkplaatsen op te richten, waar zelfs later blind gewordenen, die niet meer in een instituut kunnen komen, een handwerk kunnen leeren. Stockmans meent, dat de Vereeniging tot steun der Blinden met deze vereeniging moet samenwerken, en haar, daar zij nog niet over genoegzame geldmiddelen beschikt, om alle uitgaven te dekken, zooveel mogelijk moet steunen.

Deze blindenvriend formuleert zijne wenschen aldus: 1o. het doen kennen van de voorbehoedmiddelen tegen blindheid; 2o. het onderrichten der ouders in de behandeling hunner kinderen; 3o. oprichting van bewaarplaatsen voor kleine kinderen; 4o. het onderzoek naar leerplichtige blinde kinderen en hunne plaatsing in blinden-instituten; 5o. bevordering van alle takken van onderwijs in de inrichtingen, door het verschaffen van goede leermiddelen en boeken; 6o. uitbreiding van het vakonderwijs en het oprichten van op zich zelf staande werkinrichtingen voor hen, die op lateren leeftijd blind werden; 7°. steun aan zieken, invaliden en ouden van dagen, derhalve in het algemeen aan blinden, die niet in staat zijn voor hun levensonderhoud te zorgen.

Het is een rijk programma, wat hier is opgemaakt, en de beweging, die ter bereiking van dit doel ontstaan is, zal tot grooten vooruitgang van de zaak der blinden leiden.

De indruk, dien ik het vorige jaar in Augustus 1902 heb medegenomen van het Blinden-Congres, gehouden te Brussel, was dan ook zeer gunstig. Het lijdt geen twijfel dat zoowel het blinden-onderwijs, als de verzorging, met rassche schreden in België vooruitgaat. Aan vele inrichtingen staan energieke mannen aan het hoofd, die geen gelegenheid laten voorbijgaan het onderwijs aan blinden steeds vruchtbaarder te doen zijn. Vooral heeft het onderwijs in de muziek goede resultaten opgeleverd.

De Belgische Regeering stelt veel belang in de verbetering van het lot van den blinde. Mannen als de Minister van Staat, Le Jeune, de Minister van Justitie, Van den Heuvel, streven met alle middelen die hun ten dienste staan naar de bereiking van hun ideaal, namelijk: den blinde een zelfstandig bestaan te verzekeren.

Bij het korte overzicht van de blindenverzorging in België mag ik niet voorbijgaan de Maatschappij tot onderstand der Blinden te Antwerpen.

Deze Maatschappij is in 1891 tot stand gekomen met het doel: 1°. Een gesticht op te richten, waarin kosteloos zouden opgenomen worden alle onbemiddelde, ongeneesbare blinden der stad; 2o. In dit gesticht ook ongeneesbare blinden op te nemen, mits tegen betaling van een vastgestelde som door hunne Gemeente of door tusschenkomst van liefdadige personen; 3o. eveneens aan te nemen alle andere blinden der stad, mits tegen betaling; 4o. aan het gesticht een ooglijderskliniek toe te voegen, ten einde tijdelijke of beginnende blindheid te genezen; 5o. te voorzien

in het onderwijs der blinde kinderen en hun de ambachten te leeren, die zij later zouden kunnen uitoefenen.

Aan de hand van het verslag van den voorzitter van de Algemeene Vergadering van 29 Juni 1903 deel ik het volgende mede:

„Zooals in 1902 was vastgesteld mag de vereeniging zich voortdurend verheugen in steeds aangroeienden bijval. Doch ook de onkosten stijgen, naarmate de hulp vermeerdert, die wordt verleend, en dit peil is niet in evenwicht met de bron der inkomsten. Een voorstel tot werkelijke uitbreiding van de inrichting, door het bestuur onlangs nog bestudeerd, is afgewezen moeten worden, om de hooge kosten die dit zou vereischen en een tweede ontwerp om de blinde werklieden ruimer te betalen, dat spoedig onderzocht zal worden, zal zorgvuldig gewikt en gewogen moeten worden alvorens aan de toepassing er van te denken.

Het ledental bleef omtrent op gelijke hoogte, doch er zijn helaas een paar leden aan de vereeniging ontvallen, wier plaatsen niet zijn te vervangen. De heeren Lambo, vader en zoon, zijn binnen een tijdsverloop van drie maanden overleden — een paar personen onafscheidelijk aan de vereeniging verbonden, daar zij met hun beste krachten geijverd hebben om haar groot te maken. De oude heer Lambo was het, die het plan opvatte om te Antwerpen een gesticht voor noodlijdende blinden te vestigen. Op 12 December 1890 werd door hem en een paar vrienden bij het stadsbestuur aangevraagd een bus te mogen stichten tot het inzamelen van gelden, hoofdzakelijk om het vernederend bedelen der blinden op den openbaren weg en in de koffiehuizen tegen te gaan.

Op 2 Februari 1891 werd de Maatschappij tot onderstand der Blinden gesticht, welke in werking trad op 1 April daaropvolgend.

De heer Lambo was de aangewezen titularis voor het voorzitterschap en vervulde deze functie tot den 13den April 1897. Reeds van de dagen der stichting af mocht de Maatschappij bogen op zeer veel bijval en niet het minst door de zeldzame opofferingen van den heer Lambo, door

Blinden in het Gesticht te Antwerpen bezig met het vervaardigen van vuurmakers.

Het mandenmaken in het gesticht te Antwerpen.

wiens toedoen vele leden zich bij de stichters aansloten.

De heer LEON LAMBO, de zoon, ook mede-oprichter en tot aan zijn dood commissaris der vereeniging, overleed den 27sten December 1902. Ook aan hem is de Maatschappij veel dank verschuldigd.

Blindengesticht der „Maatschappij tot onderstand van blinden" te Antwerpen.

Gedurende de tentoonstelling van Antwerpens Rubenskring was de vakschool een ruime plaats toegekend, waardoor het publiek in de gelegenheid was het daar vervaardigde werk in oogenschouw te nemen. De jury kende aan de school de hoogste onderscheiding toe.

Het getal volwassen mannelijke blinden aan wie in het gesticht der Maatschappij een ambacht wordt geleerd is negentien. Een wekelijksch loon van 6 tot 12 franken wordt hun uitbetaald. Het aanleeren van het matten van stoelen, alsook van het mandenmaken levert goede resultaten op. De vakschool mag zich dan ook voortdurend verheugen in het bekomen van bestellingen.

De bibliotheek van Braille-werken groeit steeds aan. Ook boeken en schrijfgereedschap, in bruikleen gevraagd door blinden buiten het gesticht, worden gaarne verstrekt.

Onder de stichters dezer nuttige instelling verdient in de eerste plaats genoemd te worden de heer Dr. HERMAN MULDER, die thans nog met alle toewijding werkzaam is als voorzitter van het bestuur.

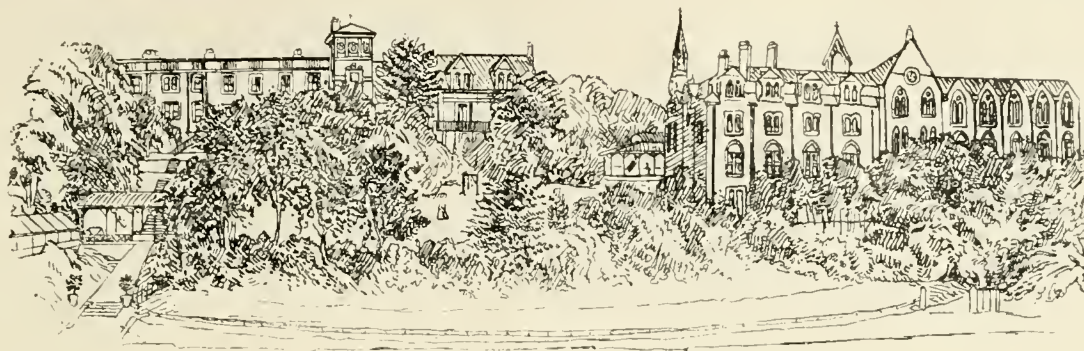
Engeland, Schotland en Ierland.

Eerst op het einde der 18e eeuw begon men zich in Groot-Brittannië toe te leggen op het verbeteren van het lot der blinden. Omstreeks dezen tijd werden vier scholen opgericht en van toen af begon het blinden-onderwijs zich te ontwikkelen tot zijn tegenwoordigen bloei. Merkwaardig vooral is het te weten, dat het getal blinden in Groot-Brittannië aan het afnemen is. De eerste officieele volkstelling, waarbij men de blinden in eene afzonderlijke rubriek opnam, dagteekent van 1851; volgens deze statistiek was de verhouding van het aantal blinden tot dat der zienden als 1:976; in 1861 was de verhouding 1:1037; in 1871 als 1:1052; in 1881 als 1:1138 en bij de laatste volkstelling was de verhou-

Blinde rietvlechters in het gesticht te Antwerpen.

ding ongeveer 1 : 1255. Deze voortdurende afname van het aantal blinden is niet zoo zeer toe te schrijven aan de algemeene gezondheidsmaatregelen, dan wel aan

Het „Royal Normal College" te Londen

den vooruitgang der oogheelkunde, en de krachtige bestrijding der Blennorrhoe.

Strijkorkest van blinde leerlingen.

Volgens de laatste volkstelling is het aantal blinden in Groot-Brittannië als volgt:

Engeland en Wales 23,467, waaronder 4005 kinderen en 19,462 op lateren leeftijd door blindheid getroffenen (12281 mannen en 11186 vrouwen); Schotland had 3158 (1:1182) en Ierland 5341 (1:881) blinden van beiderlei geslacht.

Onder de talrijke gestichten voor blinden is het oudste dat van Liverpool, gesticht in 1761; tegenwoordig vindt men in bijna iedere stad van Groot-Brittannië een blinden-instituut.

De inrichting dezer scholen houdt voornamelijk rekening met plaatselijke toestanden, en is dus zeer ver-

schillend: de meeste scholen zijn ingericht naar het voorbeeld der gewone onderwijsinrichtingen voor zienden en leggen zich vooral toe op het aanleeren van een of ander ambacht.

Alleen op de Normaalschool, welke als Muziekakademie is ingericht, legt men er zich uitsluitend op toe, de kennis der muziek zoo hoog mogelijk op te voeren.

School voor de behoeftige blinden te Londen.

De werkplaatsen, waarvan er behalve de bovengenoemde nog een groot aantal bestaan, zijn zelfstandige inrichtingen, die meestal in geen verband staan met scholen voor blinden, ofschoon deze toch ook hare werkinrichtingen hebben.

In het geheel bestaan er in Londen vijf en in de provinciën dertig, waarvan een in Schotland (Dundee) en een in Ierland (Belfast). De oudste dezer scholen werd in 1856 opgericht door mej. Gilbert, en verschaft werk aan ongeveer 80 arbeiders, die tusschen vier en zes shillings per week verdienen. De overige Londensche werkinrichtingen hebben te zamen 114 arbeiders. In de provinciën heeft men geregeld 700 blinden aan het werk, waarvan 120 in de grootste inrichting te Liverpool. Aan de meeste dezer inrichtingen zijn magazijnen verbonden voor den verkoop: enkele dezer magazijnen zijn zeer schoone gebouwen. De voornaamste vakken welke door blinden worden beoefend zijn: mandenmaken, mattenvlechten, matrassen naaien, borstelmaken, touwslaan, vlechtwerk herstellen, enz.; de meisjes leeren breien en haken, in Glasgow is een groote zaal ingericht voor het naaien op de machine.

De gestichten voor volwassen blinden (asyl), hier te lande overeenkomende met het „Gesticht voor volwassen Blinden" op de Stadhouderskade te Amsterdam, zijn bestemd voor oudere blinden, die niet in staat zijn te arbeiden, of voor zieken van beiderlei geslacht; de opname is kosteloos of tegen geringe vergoeding.

Zulke toevluchtsoorden vindt men zoowel in Londen als in andere groote steden van Groot-Brittannië; zij verdienen als een groote weldaad voor de blinden beschouwd te worden: zoo bevat het asyl in Noord Londen tegenwoordig 13 mannen en 69 vrouwen, allen boven de 50 jaren; deze leeftijd is de uiterste grens om opgenomen te kunnen worden. Bovendien bestaat aan deze inrichting eene afdeeling voor vrouwen uit den hoogeren stand. In het „Phönixtehuis" is de opname vastgesteld op den leeftijd van 20 tot 50 jaren, terwijl in de inrichting bij Bristol en Scarborough de opname kan geschieden tusschen 16 en 40 jaren.

Ter ondersteuning van behoeftige blinden in den vorm van pensioen, bedeeling enz., bestaan in Engeland 33 vereenigingen; van deze hebben 21 haar zetel in Londen, 17 in de provinciën, en volgens de laatste opgaven van Johnson bedroeg het aantal personen, die op deze wijze ondersteund worden, meer dan vijf duizend.

De voornaamste dezer vereenigingen zijn: Hetherington Charity, aldus genoemd naar den stichter (1774). De vereeniging deelt pensioenen uit van £ 10 's jaars aan blinden, die den leeftijd van 61 jaar

Een blinde leerling van het Instituut te Glasgow vervaardigt fijn mandenwerk.

bereikt hebben, geen onderstand van armbesturen genieten en een inkomen hebben van hoogstens £ 20 's jaars. Het aantal bedeelden bedraagt 715. Day-Charity gesticht uit de nalatenschap van den beken-

den schoensmeerfabrikant DAY in het jaar 1836. Deze inrichting geeft jaarlijks 12, 16 tot 20 £ aan mannelijke

Een blind meisje uit het Instituut te Glasgow aan het nettenknoopen.

en vrouwelijke blinden; het aantal bedeelden bedraagt 220. De Royal Blind Pension Society geeft aan 906 blinden kleinere ondersteuningen van 10 tot 25 sh. per maand. Gardner Trust is ontstaan uit het vermogen HENRY GARDNER, ten bedrage van £ 300.000 en werd in 1882 gesticht. Jaarlijks worden hieruit meer dan 200 blinden met een pensioen bedeeld; verder worden uit het fonds nog eenige scholen financieel gesteund, en 134 leerlingen genieten eene beurs tot voltooiïng hunner opvoeding. Dit fonds heeft tot het welzijn en tot ondersteuning der blinden veel gedaan. Het National Blind Relief deelt over 564 blinden van 5 tot 20 shilling per maand uit. Die Israëlieten, welke geheel blind zijn, minstens 5 jaar in Engeland wonen en van geen andere zijde steun ontvangen deelen in dit voorrecht. Het aantal bedeelden bedraagt 54.

Om tegemoet te komen aan de omstandigheid, dat niet alle blinde kinderen in gestichten of op onderwijsinrichtingen kunnen worden geplaatst, krijgen zulke blinden onderwijs in afzonderlijke klassen, welke aan de gewone school voor zienden verbonden zijn. In 1875 is men begonnen met deze wijze van onderricht en tegenwoordig bestaan er acht zulke afzonderlijke klassen, die in verschillende wijken van Londen in de behoefte voorzien. Het aantal leerlingen dat deze scholen bezoekt, bedroeg in 1896 niet minder dan 117. Op dit voorbeeld volgden spoedig de steden Bradford, Cardiff, Leeds, Sunderland, en South-Shields. De meeste dezer afzonderlijke blinden-klassen staan onder de leiding van bekwame blinden-onderwijzers. In Schotland worden blinde kinderen niet zelden naar gewone scholen gezonden, waar zij met de zienden aan het onderwijs deelnemen.

Het aantal vereenigingen tot heil der blinden is tamelijk aanzienlijk; men vindt er in iedere stad van eenige beteekenis.

Vooral Londen bezit talrijke vereenigingen, die over zeer ruime geldmiddelen beschikken, waarvan de oudste is: „The Indigent Blind Visiting Society" opgericht in 1834, die zendelingen en godsdienstonderwijzers ter beschikking stelt voor het bezoeken van blinden; de blinden ontvangen klasse-onderwijs en worden bovendien met geld en levensmiddelen gesteund. Aan de werkzaamheden dezer vereeniging nam ook de blindenvriend ARMITAGE deel. Eene andere vereeniging is „The Home Teaching Society", die in 1855 door mej. GRAHAM opgericht werd. Het hoofddoel dezer vereeniging is het bezoeken van blinden, het onderricht geven in het lezen van het „Moon-schrift" en het verschaffen van boeken.

In het geheel bezit Engeland thans vijftig zulke vereenigingen, terwijl Schotland er tien en Ierland er drie

Oefening in het rijden op rolschaatsen door de leerlingen van het „Royal Normal College" te Londen.

bezit. Eenige dezer vereenigingen leggen zich ook toe op het verbreiden van het Braille-schrift, en trekken zich het lot aan van ontslagen blinden en van hen,

die op lateren leeftijd blind zijn geworden. Vermeld dient nog te worden, dat de blinden-onderwijzers een bond vormen; zij houden jaarlijksche bijeenkomsten, waarin verslag wordt uitgebracht over de werkzaamheden.

Thans volgen eenige bijzonderheden over het drukken van boeken voor blinden in Engeland. Sir CHARLES LOWTHER, een blind edelman, richtte in 1834 op zijn kasteel eene drukkerij in. Ter zelfder tijd liet GALL in Edinburg het Evangelie van was, en eenige overeenkomst had met stenografie; het vond echter weinig bijval. Veel geld werd met al deze proeven vermorst, en het was aan twee blinden voorbehouden, hunne lotgenooten een bruikbaar schrift te verschaffen.

Het in Engeland veel gebruikte systeem, dat evenwel langzamerhand op den achtergrond raakte, is dat van den Eerw. WILLIAM MOON te Brighton, die dit spoedig, nadat hij blind was geworden uitvond, waarbij hij veel gebruik maakte van de ervaringen zijner voorgangers; zijn eerste boek verscheen in 1847

Schoollokaal in het Instituut te York.

Johannes in Romeinsch type drukken: de lettertypen waren hoekig en puntig, zonder afronding in de contouren. ALSTON gaf de voorkeur aan de Romeinsche kapitaal letter, en LUCAS onderwijzer aan eene school voor stenografie te Bristol, deed in 1835 eene poging om de stenografie der zienden op het schrift der blinden toe te passen. Er werden werkelijk boeken gedrukt in dit schrift, welke door het Blinden-Instituut te „St. John Wood" in Londen zijn uitgegeven.

In 1836 werd het vraagstuk van het blindenschrift op aansporing van „The Society of Arts" aan een onderzoek onderworpen, waarbij twintig verschillende stelsels werden beoordeeld. In 1838 nam FRÈRE een proef met een soort stelsel, dat op het spraakgeluid gebaseerd in zijne drukkerij te Brighton, en tot op heden zijn meer dan 400 werken verschenen in bijna alle levende talen, en in het Latijn. Zijn systeem eigende zich bijzonder — men wist toen geen beter — voor hen die op lateren leeftijd blind waren geworden. Het Braille-puntschrift werd door Dr. ARMITAGE met warmte aanbevolen, en aan zijne bemoeiïngen in woord en schrift (1869—1871) is het te danken, dat het Braille tegenwoordig in Groot-Brittannië bijna algemeen gebruikt wordt en steeds meer en meer in de scholen wordt toegepast. De door hem opgerichte „British and Foreign Association" gaf in 1869 de eerste boeken uit in puntschrift. Het op deze wijze ingevoerde schrift werd spoedig door de scholen aanvaard, en hierdoor, alsmede door

de omstandigheid, dat het bleek welke groote waarde het bezat en aan de blinden van bovengenoemde „association" uitstekende lectuur bood, vond het puntschrift bij het Engelsche blinden-onderwijs eene gunstige ontvangst en menige vereeniging moest op dringend verlangen der blinden het systeem invoeren.

Vele pogingen heeft men in Groot-Brittannië aangewend om aan blinden het schrijven mogelijk te maken, waarin men veelal niet slaagde. Het „Guldberg-apparaat" werd gedeeltelijk ingevoerd; in den laatsten tijd heeft men er van afgezien, vooral omdat de typewriter overal ingang vond.

De Braille-tafel, die later door ARMITAGE veel verbeterd is geworden, vindt men tegenwoordig niet alleen in elk Blinden-Instituut of in ieder tehuis voor blinden, maar ook in het bezit van elken ontwikkelden blinde.

De eerste rekentafel bij het blinden-onderwijs moet de Saunderson-tafel geweest zijn; zij werd verdrongen door de rekentafel van Pastor W. TAYLOR. (Zie onderwerp „Schrijven aan het Blinden-Instituut te Amsterdam).

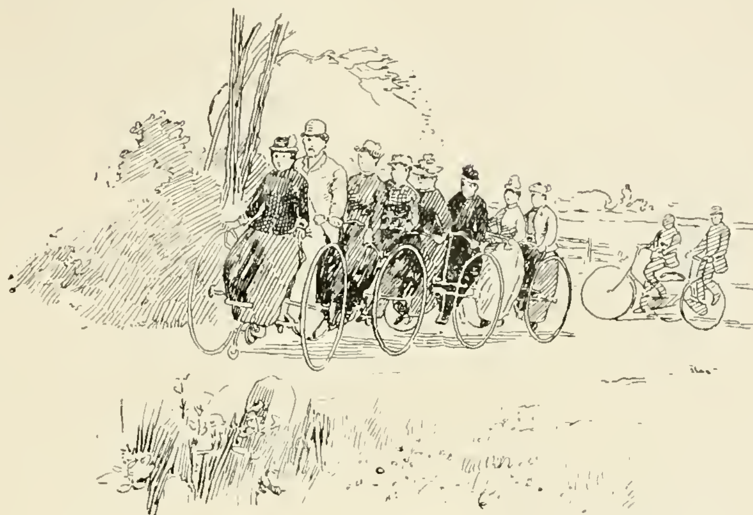
Met de drukkerij van MOON verschenen de eerste landkaarten, ofschoon iedere inrichting hare eigen, zelfvervaardigde schoolkaarten bij het onderwijs gebruikte.

Leerlingen in het Instituut te York,
zich oefenence in de behandeling van de schrijfmachine.

De kaarten van MOON werden evenwel spoedig verdrongen door de landkaarten van „The British Association". Bij ieder dezer kaarten is eene handleiding gevoegd ter verklaring, en het ontbreken daarvan bij de kaarten van M. KUNZ in Illzach heeft het gebruik dezer kaarten sterk tegengehouden, ofschoon zij veel beter uitgevoerd zijn dan de kleine kaartjes der Association.

De Regeering heeft weinig voor de verbetering van den toestand der blinden gedaan. Sedert 1885 is eene Koninklijke Commissie benoemd om een onderzoek in te stellen naar den toestand van de opvoeding en het onderwijs der blinden in het algemeen. Vóór dien tijd bestonden er enkele voorschriften, welke de armbesturen aanwezen, die belast waren met het uitdeelen van aalmoezen aan blinden en die ook te zorgen hadden, dat blinde kinderen in een gesticht werden opgenomen en tevens het geld te verschaffen voor hun onderhoud.

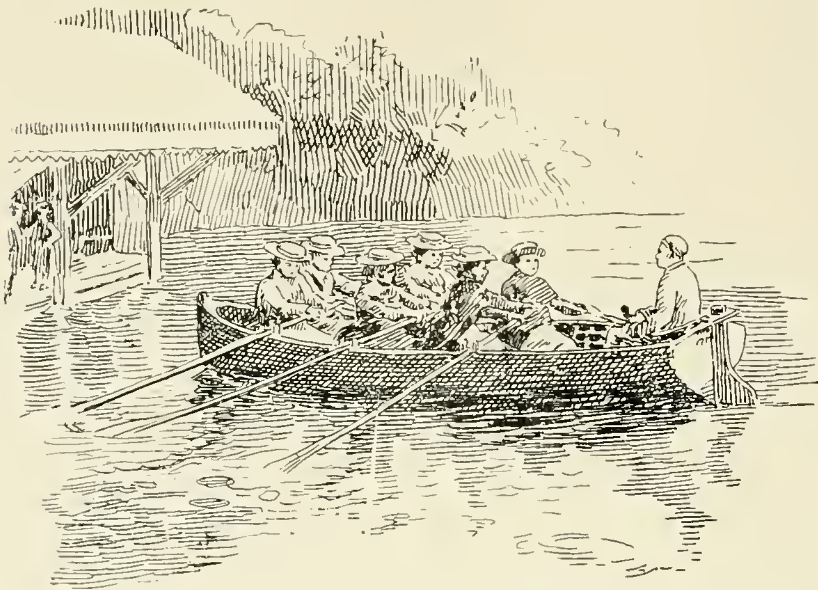
Een tocht op de velocipède van eenige blinden uit het „Royal Normal College" te Londen.

Van die Koninklijke Commissie had men groote verwachtingen voor den vooruitgang en de verbetering van de zaak der blinden; zeker is het, dat een scherp licht op de bestaande toestanden geworpen werd.

Als eerste vrucht van het werk der Commissie, verscheen de wet van 1893, een wet, die het blinde kind zeer ten voordeele zou komen, daar het verplicht werd van zijn 5de tot zijn 16de jaar een school te bezoeken; een zelfde wet werd reeds in 1892 in Schotland uitgevaardigd. Daar het evenwel bleek, dat het in vele gevallen onmogelijk is een blinde tot zijn 16de jaar zoo te ontwikkelen dat hij in zijn eigen onderhoud kan voorzien, heeft eene

vergadering van blinden-onderwijzers zich in 1896 tot de Regeering gewend, om het einde van den leertijd van den blinde op 21 jaar vast te stellen.

In den laatsten tijd zijn degelijke vorderingen ten

De blinden van het „Royal Normal College" aan het roeien.

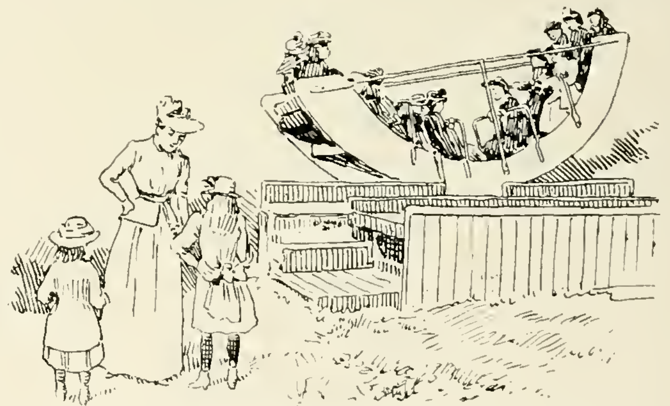
opzichte van het blinden-onderwijs gemaakt. De inrichtingen worden thans bezocht door Rijks-inspecteurs en de meesten staan daardoor op een beter standpunt dan vroeger, daar zij worden gecontroleerd en daardoor tot meerdere inspanning aangezet; evenals andere onderwijsinrichtingen zijn zij een voorwerp van ernstige zorg der Regeering. De onderwijzers moeten een speciaal examen afleggen, waardoor de goede gang van het onderwijs verzekerd wordt. Ook ten opzichte der leermiddelen en hun gebruik is vooruitgang merkbaar: leerboeken in Braille-schrift zijn in ruime hoeveelheid verschenen: de muziekbeoefening vond krachtigen steun door de uitgifte van muziekstukken in puntdruk en de verschillende ambachten werden ernstiger ter hand genomen.

Er bestaat wel is waar geen vaste band en geen bijzondere organisatie tusschen de op zich zelf staande inrichtingen onderling, maar toch hebben de bijeenkomsten van blinden-onderwijzers te York in 1883, Norwood 1890 en Birmingham 1894 veel gedaan, om het eendrachtig en gelijkmatig vooruitstreven te bevorderen.

Het stelsel ter verbetering van het lot der blinden in Saksen (zie artikel „Blindenzorg", Saksisch stelsel) heeft een ijverig voorstander in Buckle te York e. a. en het is te hopen, dat de weg wordt gebaand tot eene nauwere aaneensluiting tusschen de blinden-inrichtingen en de vereenigingen tot heil der blinden; want de steun aan hen die het gesticht verlaten hebben en het verlichten van het lot der later blind gewordenen heeft de samenwerking van beide factoren noodig, waardoor het publiek zal leeren begrijpen, dat niet alleen de blinde bedelaar, maar vooral de werkzame, blinde arbeider de weldaad der ondersteuning waardig is.

De geschiedenis van het blindenwezen in Engeland mag ik niet eindigen zonder eenige regels te wijden aan het „Royal Normal College" voor de „blinden" in Londen.

Juist in het midden van de groote stadswijk, die met zulk een bewonderenswaardige snelheid om het Crystal-Palace, in Norwood ontstaan is, ligt een prachtig gebouw in gothischen stijl, dat voor het grootste gedeelte voor de oogen der voorbijgangers achter een baksteenen muur verborgen, maar aan allen in deze wijk als de Koninklijke model-inrichting en muziekacademie voor blinden bekend is. Indien men de groote poort in de muur binnentreedt bevindt men zich in een aangename omgeving van kleine valleien, die door rustieke bruggen verbonden zijn, onder aanplantingen van groene struikgewassen, hulzen enz. De hellingen zijn met gras begroeid en loopen naar een kleine watervlakte af; aan den overkant gekomen, bereikt men langs vele mooi aangelegde kronkelpaden en wegen verschillende kleinere gebouwen, die oogenschijnlijk tot een bijzonder doel bestemd zijn. Hier is het, dat dr. F. J. Campbell een twintigtal jaren de leiding op zich heeft

Het spelen van kleine blinden van het „Royal Normal College" te Londen. (Het schommelen).

genomen van eene inrichting, die niets verzuimt om haar kweekelingen verstandelijk, zedelijk en lichamelijk op te voeden.

Campbell zelf is sedert de eerste kinderjaren blind. Het Normal College is geen inrichting voor de armen, die door dit groote ongeluk getroffen zijn, ook is het niet wat men gewoonlijk onder een blinden-school verstaat. Zooals de titel aanduidt, is het doel der in-

richting, door een practisch voorbeeld te laten zien, in welk een hoogen graad b l i n d e n ontwikkeld kunnen worden. Veel zorg wordt besteed aan de lichamelijke ontwikkeling. In geen inrichting voor z i e n d e n wisselen de lichaamsoefeningen en uitspanningen met de ernstige studie in die mate af.

De inrichting telt thans ± 200 leerlingen, die ± 60 p. st. d.i. *f* 720 per hoofd kosten. Dagelijks komen zij eenige malen gedurende 20 minuten buiten in de schoone plantsoenen en het is merkwaardig te zien, met welk een zekerheid de leerlingen, zoowel jongens als meisjes van elken leeftijd zich bewegen op een terrein van 6 morgen uitgestrektheid, doorsneden van een groot aantal kronkelpaden. De plotselinge wendingen in de wegen en de treden der trappen zijn door een practisch stelsel aangegeven, namelijk een eigenaardig van elkander verschillend plaveisel, dat hier uit hout, daar uit baksteen, elders weder uit andere materialen bestaat.

Een jong meisje in het Blinden-Instituut te Glasgow bezig met het vervaardigen van borstels.

Als een bewijs van hetgeen de blinden op het gebied van lichamelijke inspanning, onder moeilijke omstandigheden, kunnen presteeren, dient, dat Dr. CAMPBELL de voor een blinde opmerkelijke heldendaad volbracht, den Mont-Blanc, de Jungfrau en den Wetterhorn te beklimmen.

Op het congres te Parijs had ik het voorrecht eenige dagen met Dr. CAMPBELL en zijne echtgenoote, die hem steeds vergezelt, om te gaan en mocht ik vele zaken uit zijn mond vernemen en berichten hooren bevestigen, die mij vóór dien tijd ongelooflijk waren voorgekomen.

Onder anderen wordt den kweekelingen elken morgen onderwijs gegeven in het z w e m m e n in een op temperatuur gebracht groot zwembad; dit op temperatuur brengen geschiedt, daar het gebouw met heet water wordt verwarmd, door de verwarmingspijpen in verbinding te stellen met de buizen van het bad. De jongens leeren verder de oefeningen der militaire school. Er wordt op speciaal daarvoor ingerichte velocipèdes dagelijks fietsgereden; een bijzondere vaardigheid bezitten de leerlingen in het rijden op rolschaatsen.

Dat „fietsen" stelle men zich aldus voor: een z i e n d e rijdt voorop; zijn fiets en de volgenden zijn verbonden door stangen, die onderling door scharnieren bevestigd, aan elke wending gehoorzamen. De velocipède zelve is een d r i e wieler.

Onnoodig te zeggen dat dergelijke ontspanning den leerlingen aangenaam is.

Het onderwijs wordt niet verwaarloosd; de opleiding voor de muziek is aan de bekwaamste handen toevertrouwd, zoodat eenige leerlingen op een hoogen trap van muzikale ontwikkeling staan.

Glasgow.

Het asyl voor de blinden te G l a s g o w werd gesticht in het jaar 1806.

In deze inrichting, die in twee afdeelingen gesplitst is, wordt onderwijs in de gewone schoolvakken gegeven, terwijl tevens aan interne en externe leerlingen onderwijs wordt gegeven in de handwerken.

Door eene vrij uitgebreide blindenzorg wordt getracht aan de ontslagen kweekelingen werk te verschaffen, terwijl zieken en ouden van dagen geholpen en ondersteund worden. Kinderen van zes tot vijftien jaren worden ter verzorging opgenomen. Zeer merkwaardig is de invoering op g r o o t e s c h a a l van het naaien op de machine. Door een m o t o r worden een groot aantal Singer-naaimachines in beweging gebracht; deze zijn eenigszins speciaal voor blinden ingericht. De leerlingen behoeven nu natuurlijk niet te trappen, doch hebben alleen de stof in de juiste richting aan te brengen en te leiden. Eene oudere blinde is onderwijzeres in het machine-naaien. Zij die het vak verstaan houden zich hoofdzakelijk bezig met het in orde brengen van het grove naaiwerk, bijvoorbeeld het beddegoed voor ziekenhuizen, krankzinnigengestichten, weeshuizen en voor andere groote gestichten. Matrassen, strozakken, peluwen, kussensloopen, enz. worden daar in groot

aantal vervaardigd, zoodat op dit gebied door de blinden veel gewerkt wordt en er een groote afzet van ge-

Het werken der blinde meisjes te Glasgow op de naaimachines, door een motor in beweging gebracht.

noemde artikelen plaats heeft. In het jaar 1896 waren er 80 internen, terwijl het aantal externen, die in de school en in de werkplaatsen onderwezen werden,

Een meisje uit het Instituut te Glasgow werkende op de naaimachine.

170 bedroeg, zoowel jongens als meisjes.

Verder gaat van Glasgow uit eene zending (mission) naar het westen van Schotland, deze is gesticht in 1859. Het doel dier zending is:

a. behalve de blinden binnen Glasgow ook die in het westen van Schotland het Moon- en Braille-schrift te leeren;

b. hun boeken in dit schrift toe te zenden;

c. hen geestelijk en stoffelijk in beteren toestand te brengen, dit laatste door hen in hunne woningen op te zoeken, hen behulpzaam te zijn in het zoeken naar loonenden arbeid.

Ook wordt geldelijke ondersteuning verleend bij het oprichten van deze of gene zaak, die door een blinde kan worden gedreven.

In Glasgow bestaat tevens nog eene vereeniging, samengesteld uit dames, die veel overeenkomst heeft met het Dames-Comité der Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden, waarvan de hoofdzetel te Amsterdam gevestigd is. Deze dames zorgen hoofdzakelijk voor de blinde vrouwen, zij verschaffen werk, zorgen voor materialen en trachten de gemaakte goederen voor hen voordeelig van de hand te zetten. Zij leggen bij de arme blinde meisjes bezoeken aan huis af, lezen hen voor, geven hun onderricht in nieuwe

Een leerling uit het Instituut te Glasgow aan de draaibank.

handwerken en pogen op elke wijze hun lot zoo dragelijk mogelijk te maken.

Het aantal blinden, dat door deze vereeniging van dames in 1896 bezocht werd, bedroeg niet minder dan 1353, terwijl 358 blinden door hen werden ondersteund.

Birmingham.

In deze fabrieksstad, gelegen in het Graafschap Warwick in Engeland, werd in 1846 een Instituut voor blinden gesticht op aanvankelijk zeer bescheiden schaal. Het initiatief daartoe werd genomen door mejuffrouw Harrold om te voldoen aan den uitgesproken wensch van haar overleden vader.

Zij kocht een betrekkelijk klein huis in de Rylandstreet en opende daar haar privaat-instituut, dat binnen twee jaren, tengevolge van het steeds toenemend aantal kinderen, in 1848 hervormd werd in eene openbare inrichting. Een aantal philanthropisch gezinde personen vormden een comité, dat een gunstig gelegen, uitgestrekt terrein wist te verkrijgen, waarop in 1851, den 23sten April het Instituut werd gebouwd. In den loop der jaren werden steeds bijgebouwen met het Instituut vereenigd, doordat het aantal blinden, dat opgenomen wenschte te worden, steeds stijgende bleef. Mejuffrouw Harrold in vereeniging met mej. Badger bleven onvermoeid belangstellen in het Instituut en stelden hunne werkkracht, tijd en geld in ruime mate ter beschikking van de hun zoo lief geworden stichting. In 1864 stierf mej. Harrold, waarop mej. Badger als eere-voorzitster van het bestuur over het Instituut de leiding op zich bleef nemen, totdat zij die in 1893 neerlegde.

Het Blinden-Instituut te Edgbaston (Birmingham).

Door het aanbrengen van vele verbeteringen in de school en in de werkplaatsen werd het noodig geoordeeld, vooral toen er een groote gymnastiekzaal bijgebouwd werd, dat de leiding in handen kwam van een directeur, den heer Y. A. Chatwin.

Toen in September 1894 mej. Mary Badger in den ouderdom van 76 jaar overleed, werd de edele weldoenster der inrichting door alle autoriteiten der stad, onderwijzers en kweekelingen op hoogst plechtige wijze naar hare laatste rustplaats gebracht.

Tegenwoordig worden in het Instituut de gewone vakken voor blinden onderwezen. Naast de muziek wordt onderwijs in het stemmen van piano's gegeven.

Mandenmaken, het weven van matten, borstelmaken zijn de bezigheden waarin de handwerkers zich oefenen. Ook wordt door enkelen eenig timmermanswerk verricht.

Voor ons is echter van meer belang, dat de leerlingen onderwezen worden in het bedienen van den telephoon. Dit wordt hun geleerd om ze bruikbaar te maken tot het telephoneeren in de verschillende fabrieken en groote zaken, waar zij vele en goede diensten bewijzen. Behalve dit, wordt aan het schrijven op den

De inrichting voor kleine blinde kinderen verbonden met Fröbelschool, te Harborne bij Birmingham.

typewriter veel gewicht gehecht: hierbij wordt door den phonograph gedicteerd. Eenigen vinden hierin als schrijfsters een bestaan.

In den loop van de jaren 1894 en 1895 werd het Instituut onder toezicht van den Staat gesteld. Het aantal leerlingen bedraagt thans ruim 120. De Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden te Birmingham strekt hare zorg uit over ± 300 blinden die op zich zelf wonen, in de stad of in het Graafschap.

York.

WILLIAM WILBERFORCE, de groote philanthroop, die den eersten en krachtigen stoot gaf tot de afschaffing van de slavernij waarin de negers in de Engelsche Koloniën verkeerden, stierf in het jaar 1833. Ter eere aan zijne nagedachtenis werd in dit jaar de School voor de Blinden in York, hoofdplaats van het Engelsche graafschap van denzelfden naam, gesticht. Deze inrichting was de eerste in het graafschap en tevens eene der oudsten in Engeland.

De eerste directeur was de geestelijke W. TAYLOR, dezefde, dien ik bij de behandeling van het onderwijs in rekenen reeds besprak als uitvinder van de rekentafel en die als zoodanig in de blindenwereld wel bekend is. Vele bekende organisten werden door hem en zijn onderwijzer WILLIAM BARNBY uit de aan hunne zorg toevertrouwde kweekelingen gevormd. In het jaar 1844 ontving de inrichting een legaat van Dr. BECKWITH van 5000 pond sterling en met deze som werd het geheele gebouw (het zoogenaamde King's Manor House, een oud Koninklijk slot) betrokken, waardoor plaats was gemaakt voor 46 jongens en meisjes. In 1854 werd een blinde, die een aanzienlijk vermogen bezat, DAWSON LITTERDALE geheeten, tot directeur benoemd. In 1862 werd er eene vergadering gehouden, samengesteld uit de aanzienlijksten en invloedrijksten van York, om te geraken tot de stichting van een werkinrichting

voor vroegere leerlingen. De uitslag dezer bijeenkomst was gunstig en reeds het volgende jaar vonden z e s ontslagen kweekelingen voldoende werk; in 1866 werd de b o r s t e l m a k e r ij of, zooals het ook meermalen genoemd wordt, de b o r s t e l b i n d e r ij ingevoerd en de tot hiertoe uitgeoefende mattenvlechterij gestaakt.

In dit zelfde jaar 1866 werd de inrichting weder verrijkt met een gift van 800 p. st. door beschikking van mevr. Spencer Markham, om daarmede de ontslagen blinden te ondersteunen. Men trachtte nu de blindenzorg in te richten naar het Saksiche stelsel, in het artikel „Blindenzorg" reeds uiteengezet. In het „Munby-fonds" gesticht, dat bestemd was tot aanmoediging en steun van die leerlingen die de muzikale loopbaan hadden gekozen.

In het jaar 1883 vierde de inrichting haar vijftigjarig bestaan op feestelijke wijze. Een groot aantal directeuren uit Engeland zelf en uit het buitenland kwamen in York bijeen en verhoogden door hunne tegenwoordigheid de plechtige herdenking van den stichtingsdag. Als herinnering aan dien dag werd er een besluit genomen tot het beginnen van den bouw van eenige ruime werkzalen. In 1894 werd er nog een huis gehuurd in Scarbro, dat dienen moest tot een „tehuis"

Het mandenmaken in de inrichting voor blinden te York.

jaar 1869 werd tot directeur der inrichting gekozen de heer Antony Buckle B. A. (Londen); onder diens leiding ging de school vooruit en geraakte tot meerderen bloei. Buckle, als gedelegeerde van het Instituut, bezoekt sedert het Congres te Weenen bijna geregeld alle samenkomsten. Nog geen jaar na de aanvaarding zijner betrekking werd de inrichting vergroot: een nieuwe groote eetzaal en ruimere slaapkamers werden aangebouwd. In het jaar 1876 verloor het Instituut door den dood van Joseph Munby, die meer dan 43 jaren de betrekking van secretaris vervulde, een krachtigen steun, steeds was hij een verdienstelijk en vooruitstrevend lid van het bestuur over de Inrichting geweest.

Ter herinnering aan hem hadden zijne vrienden een voor blinde vrouwen; hierin werd tevens een depôt gevestigd van de door de blinde meisjes vervaardigde goederen. In 1899 woonden in dit „tehuis" 10 blinden.

Op het einde van het jaar 1901 bedroeg het aantal 24. Uit het verslag van 1902 deel ik nog mede, dat de meisjes het huiswerk, dat haar door de huishoudster wordt aangewezen, moeten verrichten. Zij hebben zooveel mogelijk hare eigen kleêren te verstellen. In 1898 werden in de buurt van York te Middelsborough 113, Linthorpe road en Cleveland werkplaatsen geopend voor blinden, die vroeger hun vak te York hadden geleerd. Ook is in 1872 door de uitwonende blinden een ziekenkas gesticht, die door hen

zelven en door den penningmeester der inrichting wordt bestuurd; de uitkeering in geval van ziekte bedraagt

Een jeugdig leerling brengt het gesproken woord in kortschrift over op de Braille-machine en copiëert zijn werk daarna op de schrijfmachine.

f 5.40 per week. Het Instituut te York heeft 47 interne jongens en 27 interne meisjes, verder 13 externe mandenmakers en 9 externe borstelmakers. De tegenwoordige directeur is Mr. A. B. Norwood, M. A., die met energie den bloei der inrichting blijft bevorderen.

Deze beschrijving over de inrichting te York mag ik niet eindigen zonder mede te deelen, dat ik hier m ij n e denkbeelden, reeds in het jaar 1895 uitgedrukt, verwezenlijkt zag. Ik schreef toen: Wanneer de blinde in de gelegenheid wordt gesteld eene lezing of meeting bij te wonen, kan hij den inhoud van het gesprokene in zijn Braille-k o r t s c h r i f t opteekenen; dit mede naar huis nemende brengt hij het over op zijn typewriter, geeft het geschrevene aan den drukker, die het verder in zwartdruk overbrengt en het de wereld in zendt. Op bijgaande afdeeling ziet men den blinden leerling George Hemsley het gedicteerde in kortschrift-Braille schrijven, om het daarna op zijn Remington-typewriter over te brengen.

Exeter.

Dit is de hoofdstad van het graafschap Devonshire. Het in Exeter bestaande Blinden-Instituut draagt den naam van „West of England Institution for the Blind" en is in 1858 gesticht. Het geeft aan de opgenomen leerlingen een tehuis en verpleging, gewoon schoolonderwijs, benevens onderwijs in muziek en handenarbeid. Mannelijke blinden worden opgenomen van 8 tot 18-jarigen leeftijd, voor vrouwelijke daarentegen is de leeftijd onbepaald.

In de school wordt het Braille-schrift bij het onderwijs gebruikt. Het onderwijs in handenarbeid is gelijk aan dat der andere Engelsche scholen: aan het naaien op de machine wordt meer opmerkzaamheid gewijd. In de werkplaatsen die aan de scholen verbonden zijn, hebben ook volwassen en van buiten komende blinden toegang.

In 1896 waren opgenomen 16 mannelijke en 15 vrouwelijke blinden. De inrichting verleent ook toegang aan externen.

Duitschland.

Het onderwijs der blinden begon zich hier te ontwikkelen in het begin van 1800.

W e e n e n en B e r l ij n komt de eer toe het eerst daarmee begonnen te zijn. Daar was het, dat een enkel man, de districts-armvoogd Klein, geheel op zich

Het Blinden-Instituut te Exeter.

zelf besloot het onderwijs te beginnen met een blinden knaap (13 Mei 1804); hierop volgde het initiatief des Konings, die zich de zaak der blinden aantrok.

Door openbare lessen, welke VALENTIN HAÜY in den zomer van 1806, op zijne doorreis van Parijs naar St. Petersburg, met zijn blinden leerling FOURNIER voor Koning FRED. WILHELM III hield, werd deze overtuigd, van de vatbaarheid der blinden voor onderwijs, en gaf hij bij Koninklijk Besluit van 11 Augustus, aan Dr. ZEUNE, leeraar aan een klooster te Berlijn, de opdracht, een Blinden-Instituut op te richten, dat met vier leerlingen aanving. De opening van dit gesticht had plaats te Berlijn den 13en October 1806, en hiermede was de eerste inrichting voor blinden-onderwijs in het tegenwoordige Duitsche Rijk tot stand gekomen.

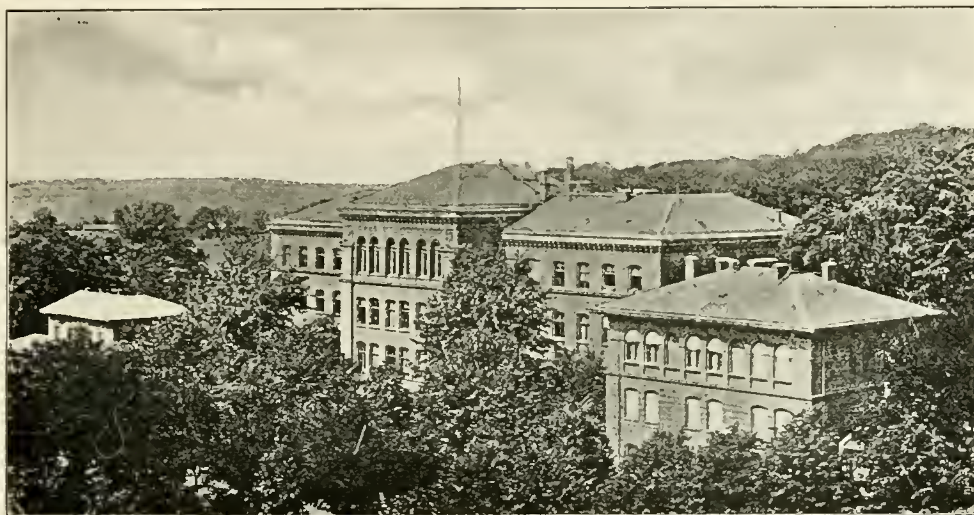
Door de verrassende uitkomsten welke men bij deze eerste pogingen op het gebied van blinden-onderwijs verkregen had, moest men langzamerhand uitzien, zooals de aard der zaak meebracht, naar den zedelijken en stoffelijken steun van weldoeners en belangstellenden, om het pas begonnen werk in ruimeren kring bekend te maken. Te midden van den rampspoedigen tijd, dien het Duitsche vaderland doorleefde (1809) stichtte FLEMMING de eerste inrichting voor blinden te Dresden, en in 1818 volgde KNIE dit voorbeeld te Breslau. Tusschen de jaren 1825—1850 begon het uitgestrooide zaad sneller op te schieten. Zuid-Duitschland gaf thans het voorbeeld. In 1826 kwam de thans nog bestaande school te München tot stand, in 1827 volgde Stuttgart en in 1828 Bruchsel.

Daarop volgden in Noord-Duitschland: Brunswijk (1829) en Hamburg (1830).

Zooals te verwachten was, richtte men zich in het Noorden naar het voorbeeld van Berlijn en in het Zuiden naar dat van Weenen

FLEMMING liet zich in zake het blinden-onderwijs door ZEUNE inlichten. Zijn opvolger, Dr. STRECKLING, was eenigen tijd leeraar geweest aan het Koninklijk Blinden-Instituut te Berlijn—Steglitz. De blinde KNIE was verpleegde in dit gesticht: hij staat op de lijst der leerlingen als no. 19. De stichters der blindeninstituten te Feysing—München en Bruchsel—Hoesheim, STÜBER en FRANZ MÜLLER, werden naar Weenen gezonden om zich verder te bekwamen.

Aanvankelijk scheen het alsof het zoo goed begonnen werk door ontoereikende middelen zou moeten gestaakt worden, zooals te Mariënhof, Halle, Brunswijk en Hildburghausen. Gelukkig kon men weldra met nieuwen moed beginnen. De in Mariënhof begonnen arbeid werd in Bruchsel voortgezet; de inrichting te Halle verviel, waarvoor Barby in de plaats trad en na een ruim tijdsverloop begon Brunswijk opnieuw te herleven (1894). Bovendien ontstonden tot op onzen tijd voortdurend nieuwe inrichtingen: de jongste werd geopend te Bremen op 1 April 1896; terwijl in de laatste jaren inrichtingen te Neuwied en Cassel geopend zijn.

Blinden-Instituut en voorbereidende school te Steglitz bij Berlijn.

Het Duitsche Rijk bezit tegenwoordig 34 blinden-instituten met ongeveer 2500 leerlingen.

Het aantal blinden dat den leeftijd en den aanleg heeft om onderwijs te ontvangen, bedraagt 3000, zoodat nog 500 blinden geen onderwijs genieten.

Leerplicht voor blinden, d.w.z., dat degenen, voor wier onderwijs niet op andere wijze gezorgd wordt, in blinden-instituten moeten geplaatst worden, bestaat in het Koninkrijk Saksen en het Hertogdom Brunswijk.

Het grootste gedeelte der blinden-instituten heeft zijn ontstaan te danken aan het initiatief van particulieren of vereenigingen.

De overtuiging, welke meer en meer ingang vond,

dat de blinden door onderwijs nuttigen arbeid konden voortbrengen, noopte de Regeering om, evenals voor de niet-blinden, ook voor onderwijs aan blinden voorschriften te geven, en daardoor ter bereiking van het groote doel, aan de ontwikkeling van den blinde, mede te werken.

Hierdoor kwamen een aantal blinden-instituten langzamerhand onder toezicht van den Staat of de Provincie, en waar dit niet geschiedde, werden de inrichtingen door den Staat, de provincie of het district financieel gesteund, ook wel door het verleenen van kosteloos onderwijs.

Tot nu toe hadden de inrichtingen zich, veeltijds door ontoereikende middelen, slechts kunnen bewegen op zeer beperkt gebied, en zich met onvoldoende krachten moeten behelpen. Toen de zaak door belangstelling der Regeering in een gunstige richting gestuurd werd, konden de scholen zich krachtig ontwikkelen; men kon overal bekwame leeraren aanstellen, waardoor men in staat gesteld was om de blinden voldoend onderwijs te laten genieten, teneinde ze later een nuttigen werkkring te verschaffen. Van de acht Staatsscholen voor blinden, die Duitschland tegenwoordig bezit, n.l. Steglitz, Dresden, München, Hoesheim, Weimar, Neukloster, Friedberg en Brunswijk, zijn Steglitz en Neukloster van de oprichting af Staatsscholen geweest. Van de 15 Pruisische inrichtingen staan er 9 onder beheer der provinciale besturen; in Hamburg staat het blindeninstituut als school (externaat) onder het beheer van den Senaat, terwijl het als kostschool (internaat) onder de leiding eener vereeniging staat. Dat de uitbreiding van het blinden-onderwijs steeds voortschrijdt, bewijst het toenemend aantal scholen; ofschoon van de 34 inrichtingen slechts een klein getal (5 scholen) in de laatste 20 jaren zijn opgericht, is het aantal leerlingen verdubbeld. Men kan dan ook met zekerheid verwachten, dat de tijd niet meer ver af is, dat alle blinde kinderen in Duitschland voldoend onderwijs zullen ontvangen.

Met de uitwendige ontwikkeling ging ook de inwendige verbetering der inrichtingen hand aan hand; in de eerste plaats werden de leermiddelen uitgebreid en verbeterd, n. l. voor schrijf- en drukwerk; het verbeteren van de methode tot het aanleeren van een vak, het ontwikkelen van het bevattings- en voorstellingsvermogen, en het voortdurend toevoegen van nieuwe vakken van onderwijs; duidelijke grenzen werden getrokken tusschen gewoon schoolonderwijs en vakonderwijs, met vaststelling van een behoorlijken tijd voor dit laatste; het verkrijgen van economische zelfstandigheid door eigen werkkracht werd krachtig bevorderd.

De uitbreiding en verbetering der leermiddelen strekt zich uit over alle vakken van onderwijs; voor het onderwijs in de aardrijkskunde, b.v. heeft men kleine kaarten vervaardigd, welke de leerlingen met de hand kunnen bestudeeren; deze beschreef ik bij het onderwijs aan het Instituut te Amsterdam. Voortdurend streeft men er naar, het aantal schoolboeken te vermeerderen. De eigenlijke practische resultaten dateeren van ongeveer 70 jaren geleden.

Vóór dien tijd werd het lezen en schrijven nog in vele inrichtingen verwaarloosd; men beschouwde het meer als een kunstige uitvinding om de bewondering der zienden te wekken; voor het onderwijs zelf had het, zoo meende men, weinig waarde, daar de inhoud der kleine leesboeken spoedig in het geheugen der leerlingen was opgenomen.

Tegenwoordig bezitten de Duitsche scholen een leesboek, dat uit 8 deelen bestaat; het aantal boeken in puntdruk voor de jeugd en voor den minder ontwikkelde, benevens klassieke werken voor den meer ontwikkelde zijn in verschillende inrichtingen bij honderde deelen te tellen. In het drukwerk is de Latijnsche letter, die in 1870 nog overal gebruikt werd, langzamerhand teruggedrongen; bijna overal is deze vervangen door de puntletters, die tegenwoordig voor alle soorten van drukwerk worden gebezigd, en om het volume der boeken niet te groot te maken, werd de dubbelzijdige druk toegepast, d. i. in plaats van aan één kant van het papier te drukken, dit aan beide zijden te doen.

Tegenwoordig past men toe, het drukken tusschen de letters, dat is de zoogenaamde tusschenpuntdruk. (Zie artikel: geschiedenis van den druk voor blinden.)

Voor de correspondentie van blinden met zienden geeft men in Duitschland de voorkeur aan het schrift van Hebold; men gebruikt echter ook het z. g. priktype, toestel van Klein, dat door den directeur Mell te Weenen verbeterd is. Voor vermogenden bezigt men ook de schrijfmachine van Remington, Hammond, Blickensderfer, enz. Om de grenzen van het voorstellingsvermogen der blinde kinderen uit te breiden bestaat overal eene rijke verzameling van voorwerpen van allerlei aard; om de vaardigheid in den handenarbeid te bevorderen, heeft men in de inrichtingen aan het eentonige stroo- en biezenvlechten eene geheele reeks oefeningen toegevoegd om zich ook in ander handwerk te kunnen bekwamen: het vormen van voorwerpen uit klei en was, het teekenen, het bewerken van hout en karton, enz. Om de geestvermogens tijdig te ontwikkelen en de vaardigheid der hand, welke door de werkeloosheid in het ouderlijke huis verwaarloosd was, bijtijds tot haar recht te doen komen, begon men de kinderen op 5- tot 6-jarigen leeftijd op te nemen, inplaats van op 9- en 10-jarigen leeftijd; men heeft voor dit doel voorbereidende scholen gesticht, waar kinderen van 5 tot 9 jaar opgenomen worden.

Behalve het aantal klassen, dat naar gelang van het

getal leerlingen van 2—7 bedraagt, heeft men aan de Duitsche instellingen ook klassen voor herhalings- en voortgezet onderwijs. Aan sommige inrichtingen zijn afzonderlijke klassen voor achterlijke kinderen verbonden. Bovendien is in het leerplan opgenomen het aanleeren van vreemde talen in de vrije uren, en de theorie van de muziek in verschillende opklimmende cursussen.

Alle Duitsche inrichtingen leggen zich van hare oprichting af toe, behalve op het gewone schoolonderwijs, op het onderricht in de handwerken. Het daarvan verwachte resultaat evenwel bleef uit; men kon voor de te huis vervaardigde voorwerpen geen afzet vinden; op het gebied der handwerken scheen een concurrentie van de blinden met de zienden onmogelijk te zijn. Daarom beproefde men den blinden een weg te banen, tot een ander beroep, b.v. door onderwijs in muziek en pianostemmen hen op te leiden tot muziekonderwijzer aan een blindeninstituut. Helaas vonden zelfs de bekwaamste muziekbeoefenaars zelden eene plaats als organist en bij het geven van onderwijs voor de klas, was ten opzichte van het orde-houden, het gebruik van het gezicht niet te ontberen.

Met deze omstandigheden voor oogen begon de belangstelling in de opleiding aanmerkelijk te verflauwen, want, bleef de blinde zonder verdiensten en werd hij door den nood gedwongen te bedelen, dan viel zijn ongeluk hem zwaarder te dragen bij genoten onderwijs dan bij het geheele gemis daarvan.

Tusschen de jaren 1860 en 1870 ontstond in Duitschland eene krachtige beweging tot vorming van den blinde tot bekwaam handwerksman; dit doel werd bereikt, zoodat hij in staat was tegen den ziende te kunnen concurreeren.

Het bleek, dat de blinde, mits onder verstandige leiding, inderdaad een hoogeren graad van ontwikkeling in handenarbeid verkreeg, dan men tot dusver vermoed had. Proeven met het schoenmakersvak genomen, bevredigden niet; het mandenmaken, touwvlechten en borstelmaken zijn evenwel blijven bestaan. Bijna alle Duitsche inrichtingen houden zich steeds met deze vakken bezig, en het grootste gedeelte der leerlingen krijgt door het aanleeren van een dezer beroepsbezigheden eene bekwaamheid en vaardigheid, welke hen in staat stelt in hun levensonderhoud te voorzien. Daar het borstelmaken voor mannen weinig loonend is, legt men er zich meer op toe dit vak aan meisjes te onderwijzen. Enkelen worden ook onderwezen op de naai- en breimachine, en wanneer de onderwijzer(es) het nuttig oordeelt, naar gelang der plaatselijke toestanden, zorgt hij (zij) ook voor het vervaardigen van stroohulzen tot het verzenden van flesschen, enz. Het stoelenmatten wordt in alle inrichtingen onderwezen; in zeer enkele gevallen vinden blinden hun brood door massage. Ook legt men zich toe op de opleiding van organisten en pianostemmers. Het aanstellen van blinde leeraars voor hoofdelijk onderwijs behoort volstrekt niet tot de uitzonderingen. Enkele blinden hebben zelfs opleiding genoten aan gymnasia en universiteiten, en aan de universiteit van Halle wordt de leerstoel in de wiskunstige wetenschappen ingenomen door een blinde.

Het Tehuis voor blinden te Steglitz bij Berlijn, links voor de vrouwen, rechts voor de mannen.

Tot de in de laatste 25 jaren op verrassende wijze te voorschijn getreden ontwikkeling van het blindenonderwijs, hebben behalve de warme belangstelling van rijkswege, ook vooral bijgedragen de sedert 1873 met tusschenruimten van 3 jaren gehouden congressen van blinde leeraars; de in 1876 opgerichte „Vereeniging tot bevordering van het Blinden-onderwijs" is van dien tijd af een lichaam van bijzondere beteekenis geworden. De rijke verzameling geschriften hebben de blin-

den-instituten voornamelijk te danken aan de warme en liefdevolle belangstelling van Duitsche vrouwen en jonge meisjes, die gezorgd hebben, voor het laten overbrengen van boeken in het z.g. punt- of Braille-schrift.

Velen zal wellicht de volgende beschrijving van het blindenwezen in Mecklenburg—Schwerin niet onbelangrijk voorkomen.

Het blindenwezen in Mecklenburg-Schwerin.

De Groot-hertogelijke blinden-inrichting te Neukloster in Mecklenburg werd opgericht door den Staat. De eerste stoot tot de oprichting er van werd in het jaar 1855 gegeven door een officier, die toen ter tijde in de naaste omgeving van Groothertog FREDERIK FRANS den Tweede verkeerde en wiens wensch, om verbetering te brengen in het lot der blinden in Mecklenburg, dadelijk het warmste onthaal vond bij het ministerie, in de afdeeling „onderwijs". Het ontworpen denkbeeld werd evenwel eerst krachtig tot verdere ontwikkeling gebracht toen de Groothertog en de Groothertogin hunne hooge belangstelling er aan wijdden. Reeds in Februari 1855 werden de eerste stappen tot het stichten van een inrichting gedaan en wel in drievoudige richting. Eerstens werd er door het ministerie eene brochure over opvoeding der blinden verspreid, waardoor in het land de algemeene belangstelling in het lot van den blinde werd opgewekt. Ten tweede stelde het ministerie zich op de hoogte van de inrichting, het leerplan en de administratie van andere instellingen voor blinden, terwijl het tegelijkertijd een ontwikkeld man enkele der voornaamste instituten in Europa liet bezoeken. Ten derde werd in ditzelfde jaar een volkstelling gehouden, ten einde aantal, naam, verblijfplaats en leeftijd der blinden in Mecklenburg vast te stellen.

Nu volgde een aantal jaren van voorbereiding om aan de inrichting een duurzaam bestaan te verzekeren en haar een sieraad te doen zijn onder de weldadigheidsinstellingen van het land.

In 1864 was het gebouw gereed, waarvan het plan indertijd door den directeur GEORGI van het Blinden-Instituut te Dresden, als „zeer doelmatig" werd erkend. De inrichting werd den 7den October van dit jaar geopend met vijf leerlingen; het onderwijzend personeel bestond aanvankelijk uit den directeur, een onderwijzer en eene onderwijzeres.

Het ministerie had in 1862 een voordracht gedaan om de gelden, ten bedrage van 90000 Mark, voor den bouw van het gesticht en van 15000 M. voor de inrichting, uit de inkomsten van den staat te vinden, terwijl de steden jaarlijks 13,500 Mark zouden bijdragen tot onderhoud er van. In 1863 werd deze voordracht goedgekeurd. De leeftijd van 10 jaren werd voor de opneming der kweekelingen vastgesteld, terwijl de leertijd werd bepaald tot het achttiende jaar. Er werd naar de volkstelling gerekend op een aantal van 30 blinden. Veel later kwam men tot de wetenschap, hoe gewichtig de leeftijd van zes tot tien jaar is voor de verstandelijke ontwikkeling van het blinde kind. Om nu de opneming van af het zesde jaar mogelijk te maken, werd in het jaar 1885 een tweede gebouw uit rijksmiddelen opgericht, dat als voorbereidende inrichting zou dienen.

Hierbij een paar afbeeldingen van het Blinden-Instituut en de Werkinrichting te Neukloster.

Het Blinden-Instituut te Neukloster.

Door achtereenvolgende vergrootingen werden afzonderlijke ruimten verkregen voor de opname van hen die op lateren leeftijd blind geworden waren, zoodat ook dezen sedert 1893 in het gesticht verblijven, terwijl vóór dien tijd voor hen in het plaatsje Neukloster een onderkomen was gezocht. Voor degenen voor wie het noodig bleek, dat ze nog minstens een viertal jaren na het einde van hun technischen leertijd in de inrichting bleven ter betere en meer volkomen voorbereiding in hun later uit te oefenen vak, werd in April 1895 een werkinrichting opgericht.

In 1897 bedroeg het aantal inwonende kweekelingen 48, welk aantal vrij wel beantwoordt aan de verwachting, zoo men den leeftijd van den opgenomen kweekeling stelt op 6—18 jaar en daarbij rekent de kweekelingen uit Mecklenburg—Strelitz en Lubeck, welke Staten geen blinden-inrichting bezitten; bij dit aantal worden evenwel nog gerekend eenige volwassenen, die in de inrichting werken.

Het aantal ambtenaren bestaat behalve uit den directeur, uit een drietal onderwijzers voor schoolonderwijs, twee onderwijzeressen en drie onderwijzers voor de muziek en de handwerken. De inkomsten bedroegen in 1896—97 34,545 Mark en de uitgaven 31,509 Mark. Elf uren per week wordt onderwijs gegeven aan hen, die muzikalen aanleg hebben, in piano, viool, cello, fluitspel en in de harmonieleer.

Wat de onderwezen handwerken betreft, deze komen overeen met die, welke ook aan de inrichting te Amsterdam worden geleerd.

De gezondheidstoestand wordt gecontroleerd door den arts aan de inrichting verbonden, terwijl de hoogleeraar in de oogheelkunde te Rostock al de kweekelingen jaarlijks minstens éénmaal onderzoekt.

De kweekelingen wier opleiding voltooid is, vestigen zich dadelijk na het ontslag ter uitoefening van hun beroep, in een der plaatsen van het land; de overigen gaan dan over in de werkplaatsen, om later denzelfden

Onderwijs- en werkinrichtingen te Neukloster.

weg te gaan; allen blijven onder patronaat van de inrichting. Dit patronaat werkt op de volgende wijze: Door bemiddeling van het instituut wordt de kweekeling bij het verlaten der instelling geholpen, zich in de plaats zijner vestiging in te richten, in welke plaats voor den blinde een vertrouwd persoon wordt gezocht, die hem tot raad en steun kan zijn. In het vervolg kan de eervol ontslagene zijn benoodigd materiaal door bemiddeling van de inrichting tegen den haar kostenden prijs verkrijgen.

Mochten de door hem vervaardigde voorwerpen in zijne omgeving niet alle van de hand gezet kunnen worden, zoo staat weder de inrichting hem met raad

Het Instituut te Neukloster (van ter zijde).

en daad bij, dient hem tot voorspraak, verstrekt hem aanbevelingen en neemt zoo noodig een deel dezer voorwerpen in haar eigen magazijn.

Ieder ontslagen kweekeling ontvangt met Kerstmis geschenken.

Door wederzijdsche bezoeken blijft de directeur in persoonlijke aanraking met zijn oud-kweekelingen en houdt zich op de hoogte van hunne levensomstandigheden.

De kosten, die dit patronaat met zich medebrengt worden bestreden uit de renten van het fonds voor de ontslagen kweekelingen. Dit fonds is thans sedert de oprichting aangegroeid tot 100,000 Mark. Het aantal van de tot heden ontslagen kweekelingen bedraagt 196, waarvan 91 onder het patronaat staan. Daar de ervaring heeft geleerd, dat een deel der ontslagenen, vooral de meisjes, geen voldoende verdiensten kunnen maken, zoo bestaat bij het bestuur der blinden-inrichting een plan, om in vereeniging met den Staat op te richten:

a. een werkinrichting voor blinde meisjes met geheele verpleging;
b. een „tehuis" voor mannelijke en vrouwelijke blinden, die tengevolge van onvoldoenden aanleg niet zelf in hun onderhoud kunnen voorzien;
c. een asyl voor blinden, zoowel mannelijke als vrouwelijke, die invalide zijn of door ouderdom zijn verzwakt.

Koningsbergen.

Uit een oud handschrift deelt de tegenwoordige directeur, de heer Brandstaeter het volgende mede:

„Het geschiedde in de maand Maart van het jaar 1815, dat wij onder bescherming van den onvergetelijken Graaf Bulow v. Dennewitz, vooral aan hem gehecht door vaderlandslievende gevoelens, optraden, om de medewerking van de burgers van Koningsbergen en ook die van anderen te verkrijgen tot de oprichting van een instituut voor blind geworden oud-militairen. Ons doel was in werkelijkheid niet anders dan het inzamelen van vrijwillige inschrijvingen, dat bovendien nog het bekoorlijke der nieuwheid had, daar vrouwen en jonge dames der hoogere standen, die zich vroeger al hadden doen kennen door hun arbeid voor vaderlandslievende doeleinden, ons rijkelijk beschonken met allerlei handwerken, waardoor wij in staat waren, aan de inteekening op onze lijsten een aantal prijzen te verbinden, welke door loting zouden worden toegekend. Zoodoende kreeg de geheele zaak het karakter eener weldadigheids-loterij, waarvan het plan en de grondslagen werden bekend gemaakt in eene circulaire van 25 Maart 1815.

De uitslag loonde onze bemoeiïngen, want de deelneming was algemeen en wij hadden het genoegen den Graaf Bulow von Dennewitz, toen hij in het begin van 1816 in onze stad terugkeerde, waarnaar men zoo vurig verlangd had, eene niet onaanzienlijke som als fonds voor zijne schoone stichting te kunnen aanbieden. De uitvoering zou een aanvang nemen toen de ondoorgrondelijke wil der Voorzienigheid onverwacht den beschermheer uit het leven wegnam."

Het eerste blinden-instituut in Koningsbergen is derhalve een der Duitsche blinden-instituten voor mili-

tairen en had dan ook ten naastenbij het doel een toevlucht te verschaffen aan hen die in de veldtochten van 1813—1815 door blindheid waren getroffen: vandaar dat onder het beschermheerschap van een generaal, den bovengenoemden Graaf von Bulow, eene vereeniging van menschlievende mannen gesticht werd, onder wie zich ook de blinde Ludwig von Baczko bevond. De toegevloeide giften zouden nauwelijks voldoende zijn geweest om vele blinde oud-militairen te ondersteunen: Graaf Bulow von Dennewitz stond daarom aan het Instituut grootmoedig de dotatie af van 20.000 Thaler, (30,000 Mark) welke het vaderland hem geschonken had, als belooning zijner verdiensten gedurende den bevrijdingsoorlog; hierdoor was men in staat reeds bij de opening van het gesticht 20 blinde oud-militairen op te nemen; deze werden op uitstekende wijze verpleegd en kregen onderricht in verschillende soorten van handwerk, zooals mandenmaken, breien enz. Er werd ook muziek beoefend. Na zes maanden onderricht werden de blinden ontslagen met een toereikend invalidenpensioen, zoodat zij met het aangeleerde handwerk hun toestand nog konden verbeteren. Tot aan het einde van 1834 werden op deze wijze 188 volslagen blinde en 235 halfblinde soldaten opgenomen en onderwezen.

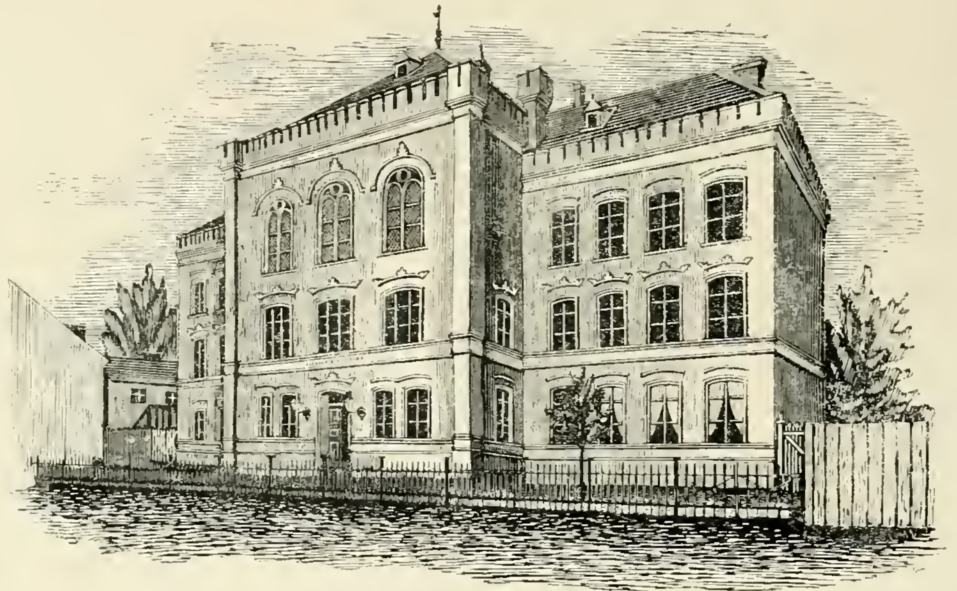
De burgers van Koningsbergen koesterden evenwel reeds lang den wensch eene onderwijs-inrichting voor blinden te bezitten: er was slechts één stoot noodig om daartoe te geraken en deze werd gegeven door den blinden concert-fluitspeler J. G. Friebe, een leerling van het Blinden-Instituut te Breslau, die op zijn kunstreis in 1846 ook te Koningsbergen kwam om daar een concert te geven en tevens een blinden-instituut op te richten. Daar hij goede aanbevelingsbrieven van Breslau meegebracht had, werd hem door het gemeentebestuur van Koningsbergen een lokaal ter beschikking gesteld, waarin hij onmiddellijk met het onderwijs der blinden begon.

De inrichting werd den 7en October 1846 met 18 leerlingen, die kosteloos onderwijs genoten, geopend en Friebe als eerste directeur aangesteld. Jammer genoeg ontstonden er reeds in het eerste jaar ernstige verwikkelingen tusschen het bestuur en Friebe, waarvan het gevolg was dat Friebe in den herfst van 1847 zijn ambt neerlegde en Koningsbergen verliet.

De inrichting ging langzaam vooruit, kwam in 1861 in het bezit van een stuk grond, en bouwde daarop (1866—1868) het gebouw dat thans nog als instituut dienst doet; tegenwoordig bevat het 80 leerlingen.

Toen de provincie later in twee afzonderlijke helften, Oost- en West-Pruisen verdeeld werd, stichtte West-Pruisen in 1866 te Königsthal bij Dantzig een eigen Blinden-Instituut. De werkzaamheden van het Instituut te Koningsbergen bepaalden zich van toen af tot Oost-Pruisen; de inrichting droeg daarna den naam van Oost-Pruisische Blinden-Onderwijs-Instituut.

In 1896 bevonden zich in de Inrichting 104 leerlingen van beiderlei geslacht. In het Blinden-Gesticht waren 110 verpleegden ondergebracht; vijf blinde personen namen als hospitanten aan het onderwijs deel, en negen blinde mannen werkten als gezel in de werkinrichting. Onder den verdienstelijken directeur Brandstaeter neemt de muzikale ontwikkeling der blinden een hooge vlucht.

Blinden-Instituut te Koningsbergen (Oost-Pruisen).

Illzach.

Het Blinden-Instituut te Illzach ligt in een voorstad van de fabrieksstad Mühlhausen en is in 1857 gesticht: aanleiding daartoe was de blindwording van een onbemiddelden handelsbediende, met name Alphons Köchlin en van een fabrikant Georg Scheidecker. Deze laatste schonk een oud boerenhuis van ongeveer 8000 tot 10000 frcs. waarde. De broeder en erfgenaam van den laatstgenoemde, Jean Scheidecker in Straatsburg, voegde hierbij eene som van 10000 francs. Een ander stichtings-

Het Blinden-Instituut te Illzach (Elzas) met een nieuwen vleugel.

Het Blinden-Instituut te Illzach vóór den nieuwen aanbouw.

Het Blinden-Instituut te Illzach met gebouw voor de mandenmakerij (links).

Het Blinden-Instituut te Illzach. Uitzicht op de binnenplaats tusschen het hoofdgebouw en de drukkerij.

fonds was er niet: de inrichting leefde van de hand in den tand van de opbrengst der collecten.

De eene verdieping van het gesticht, dat eene lengte had van 13 M. bij eene breedte van 10—11 M., diende tot woning voor den blinden directeur en van den administrateur, zijn zwager; de 4 vertrekken gelijkvloers waren ter beschikking van de blinden. De slaapzaal der meisjes, die ook diende tot slaapvertrek en woonkamer van de huishoudster en van de onderwijzeres in de handwerken, had eene afmeting van 6 M. lengte bij 4 M. breedte en 2.20 M. hoogte. Zóó primitief zag de inrichting bij haar ontstaan er uit, eene inrichting, waarvan de legende spreekt, dat zij door een rijken fabrikant ALPH. KÖCHLIN gesticht zou zijn en belangrijke inkomsten zou bezitten, daar zij met dotaties, men spreekt van millioenen, rijkelijk was bedeeld.

In het jaar 1864 had men wat geld bij elkaar, zoodat men een kleine verbouwing aandurfde, die ± 60000 francs kostte, welke som evenwel nog niet kon worden uitbetaald. De oude bouwvallige dorpsschool werd voor 6000 francs er bij gekocht om daar een werkinrichting, voor het stoelenmatten en mandenmaken in te richten.

In de jaren 1887—1889 werd het terrein der inrichting door aankoop van land aanzienlijk uitgebreid en een overdekte lijnbaan van 70 M. lengte gebouwd. De niet overdekte lijnbaan heeft 300 M. lengte. Door aankoop van aangrenzende perceelen werd er eene borstelmakerij met magazijn, eene drukkerij en een gymnastiekzaal ingericht. Zoo heeft men er voor alle takken van handenarbeid: het draaien van geraamten voor stoelen, stoelenmatten, mandenmaken, borstelmaken, drukken en touwslaan afzonderlijke gebouwen. Ieder meester in de handwerken is baas in zijn huis. (Zie de vier afbeeldingen.)

Tusschen 1888-1889 kwam eindelijk het plan tot het nieuwe gebouw ter uitvoering en een linkervleugel werd aan het hoofdgebouw toegevoegd, dat thans een frontlengte heeft van 18 M. Deze wordt ingenomen door de jongens, de middelbouw door jongens en meisjes, behalve de bovenverdieping, die voor de afdeeling jongens bestemd is, terwijl de rechtervleugel het meisjeshuis bevat. In het sousterrain bevinden zich de keuken, de badinrichting, de verwarmingstoestellen (warme lucht), de modellenkamer, de strijkkamer, wijn-, melk- en provisiekelders, bakovens enz. Op de beletage vindt men de bureaux van den directeur, het museum, de bibliotheek, de eetzaal, de stemkamer, vijf schoollokalen en een handwerkkamer voor de meisjes. De eerste verdieping van den linkervleugel is ingericht voor de woning van den directeur; hier vindt men nog een leerkamer, twee ziekenkamers met badinrichting; in het middengebouw is de vergaderzaal (aula) met orgel, harmonium, piano's, enz. In den rechtervleugel twee slaapkamers voor meisjes, die door de kamer van eene onderwijzeres van elkander gescheiden zijn. Op de tweede verdieping zijn drie slaapzalen voor jongens en de kamers der onderwijzers. In den linkervleugel en in het middengebouw bevinden zich nog de kamers van twee onderwijzeressen, van de huishoudster en van het vrouwelijk dienstpersoneel, verder nog een ziekenkamer en kleedkamer. Een zeer groote tuin met dennen- en sierboomen, dient tot speelplaats; 500 vruchtboomen voorzien de inrichting ruim van vruchten. Op de hoeve zijn stallen voor 8—10 varkens, twee paarden en een flink aantal koeien.

Ook deelt mij de heer M. KUNZ nog mede dat hij in het voorjaar (1903) weder 13 nieuwe kaarten vervaardigd heeft (zie onderwijs „Aardrijkskunde"). Er bestaan nu 86 blinden-kaarten, 89 reliëfkaarten dieren voorstellende, 110 kaarten voor de botanie en 130 teekeningen van physikalische werktuigen.

Oostenrijk.

Oostenrijk kan men veilig de bakermat noemen van het blinden-onderwijs. Het is onbetwistbaar, dat de groote VALENTIN HAÜY, door een Oostenrijksche, mej. MARIA THERESE VON PARADIS, opmerkzaam werd gemaakt, dat een goed geleide opvoeding en degelijk onderwijs de blinden tot ontwikkelde menschen zou kunnen vormen. Zij was de vrouw die VALENTIN HAÜY er toe noopte het eerste blinden-instituut te Parijs te stichten. Deze MARIA THERESIA VON PARADIS, werd 17 Mei 1759 te Weenen geboren. Tengevolge van een plotselingen en hevigen schrik verloor zij haar gezichtsvermogen op driejarigen leeftijd. Met muzikalen aanleg begaafd, zong zij op elfjarigen leeftijd het „Stabat Mater" van PERGOLESE in de Augustuskerk, tot groote bewondering van allen. Zij kwam in haar vaderland in aanraking met JOHANN WILHELM KLEIN, den vader der blinden, wiens aandacht zij op deze ongelukkigen vestigde. Bovendien leerde KLEIN een talentvol blinden dichter, BERGHOFER, kennen, en door eene in 1802 verschenen brochure, waarin het oprichten van blinden-instituten werd aanbevolen gevoelde hij zich aangemoedigd tot het maken van een begin, en nam in 1804 de eerste proef met het blinden-onderwijs. Deze proef nu is te beschouwen als de oorsprong van het eerste blinden-instituut in Oostenrijk.

Dit alzoo ontstane oudste instituut werd in 1816 tot Staatsinrichting verheven, ruim met schenkingen bedeeld, en KLEIN werd in staat gesteld zich geheel aan de zaak te wijden. Hij werkte niet alleen in den beperkten kring der door hem bestuurde en opgerichte inrichting, maar door geheel Oostenrijk trachtte hij zijn invloed te doen gelden, om tot het oprichten van gestichten voor zijn beschermelingen te geraken. Hij

trachtte bij het publiek geestdrift te wekken voor zijn doel, en inderdaad zijn alle blinden-instituten die sedert 1848 in Oostenrijk zijn opgericht door zijn invloed, hetzij middellijk of onmiddellijk, tot stand gekomen. Bovendien hebben vele gestichten buiten Oostenrijk aan hem hun ontstaan te danken, zooals b.v. te München, Ilvesheim, Breslau en Zürich.

De eigenaardige verhouding der verschillende landen van het Keizerrijk Oostenrijk, is voor den snellen bloei

1804 Weenen. K.K. Instituut tot opvoeding en onderwijs voor Blinden.

1808 Praag. Bijzondere school voor Blinden op het Hradschin.

1824 Linz (Opper-Oostenrijk), Bijzondere school voor Blinden.

1828 Weenen, Instituut tot verpleging en werkverschaffing voor volwassen Blinden.

Moravisch-Silezisch Blinden-Instituut te Brünn.

van het blinden-onderwijs, zooals men dat vindt in Duitschland en Engeland en in den laatsten tijd ook in Rusland, niet gunstig, en deze verhouding is dan ook oorzaak, dat, ondanks alle bemoeiingen der blinden-vrienden naar verhouding niet veel blinden-instituten opgericht zijn.

Evenwel kan de tegenwoordige toestand gunstig genoemd worden, en menige kiem is gelegd, die nieuwe inrichtingen zal doen geboren worden, welke er toe zullen medewerken het lot der blinden aanmerkelijk te verbeteren.

Oostenrijk bezit thans 19 inrichtingen voor blinden en wel:

1832 Praag. Klar's inrichting voor Blinden-verpleging.

1845 Brünn, in Moravië, Moravisch-Silezisch Blinden-Instituut.

1851 Lemberg, Gallicisch Blinden-Instituut.

1829 Weenen, Hohe Warte, Israëlitisch Blinden-Instituut.

1873 Pürkersdorf bij Weenen, Neder-Oostenrijksch Blinden-Instituut.

1881 Gräz, Odiliën, Blinden-Instituut voor Stiermarken, met inrichting voor verpleging.

1883 Opper-Oostenrijk. Gesticht voor verple-

ging en werkverschaffing aan vrouwelijke Blinden.

1884 Weenen, Neurlichenfeld, Schoolklasse voor Blinden.

1885 Weenen, Hernals, Toevlucht voor schoolplichtige kinderen.

1893 Praag, Francisco-Josefinum, Toevlucht voor Blinden die zwak van geest en onbekwaam zijn om te arbeiden.

1893 Linz, Opper-Oostenrijk, Gesticht tot verpleging en werkverschaffing voor mannelijke Blinden.

1895 Brünn, in Moravië, Tehuis voor blinde meisjes.

1895 Weenen-Hutteldorf, Tehuis voor blinde meisjes.

1896 Weenen, Breitensee, Tehuis voor blinde mannen.

1898 Klagenfurt in Karinthië, Provinciaal Blinden-Instituut.

Datgene, wat men als het ware als het doel bij het blinden-onderwijs zoekt te bereiken, n. l. de zelfstandigheid der blinden, wordt ook in Oostenrijk nagestreefd. Toch moet, evenals overal elders, aan de blinden de behulpzame hand worden geboden, wanneer zij het gesticht hebben verlaten, opdat zij niet bezwijken in den strijd om het bestaan door de steeds grooter wordende onverbiddelijke concurrentie.

Wat KLEIN reeds in 1810 zeide, n.l. dat de blinden hun geheele leven bescherming en ondersteuning noodig hebben, is tot op heden waar gebleven. Zijn er ook al geen gestichten opgericht, uitsluitend bestemd tot verzorging van blinden, zoo heeft men toch inrichtingen in het leven geroepen, die den volwassen blinde steun verschaffen zullen, zonder hunne zelfstandigheid te verminderen. Bovendien treft men velerlei inrichtingen aan, om die blinden, welke geen verblijf wenschen te zoeken in een toevluchtsoord, toch te kunnen helpen, door hun een crediet te openen, door ondersteuning met grondstof, gereedschap en door bemiddeling bij het zoeken naar arbeid. En zelfs de weinige blinden, die het door volharding en werkzaamheid en door ondersteuning met een grooter of kleiner kapitaal zoover gebracht hebben, dat zij bijna een volkomen zelfstandig bestaan hebben, blijven toch nog in verbinding met de inrichting, waaraan zij hunne opleiding te danken hebben, en genieten op die wijze op zijn minst genomen nog een zedelijken steun.

Wat in Oostenrijk het meest op den voorgrond treedt is de verzorging der blinde meisjes. Zij zijn minder krachtig gewapend om den storm des levens het hoofd te bieden. Daarom werden voor hen de „Tehuizen" opgericht.

Het onderwijs in de Oostenrijksche blinden-instituten beantwoordt volkomen aan de eischen des tijds, en het geheele leerplan doet zien, dat men de blinden op het gebied van kennis en kunst zoo dicht mogelijk de zienden wil doen naderen.

Het leerplan is zoo ingericht, dat het, zonder het blinden-onderwijs te veronachtzamen, zooveel mogelijk dat der scholen voor zienden nabij komt. Opmerking verdient, dat bijna alle Oostenrijksche blinden-instituten vasthouden aan de schrijfwijze, ontleend aan de naastverwante Duitsche inrichtingen en het vlakschrift weinig of in het geheel niet wordt onderwezen, maar steeds wordt voortgegaan met het schrijftoestel, in het jaar 1809 door KLEIN uitgevonden. De meeste instituten zijn rijk voorzien van leermiddelen en bezitten ook bibliotheken, zooals b.v. het Rijks instituut te Weenen, dat eene bibliotheek in stand houdt voor het uitleenen van boeken aan blinden, die 2500 deelen bevat. De boeken zijn gedeeltelijk gedrukt in Braille-schrift, daar dit stelsel in Oostenrijk op hooge waarde wordt geschat en het burgerrecht heeft verkregen, zoodat het daar eene eervolle plaats inneemt.

In alle opvoedingsgestichten voor blinden staat het handwerk, ter opleiding tot een beroep, bovenaan *); de muziek staat vrijwel op den achtergrond, en heeft weinig kans weer die beteekenis te verkrijgen van voorheen. Borstelmakers zijn het talrijkst vertegenwoordigd, daarop volgen mandenmakers en stoelenmatters. Dezen vormen de hoofdgroepen; ook worden er nog enkele andere vakken onderwezen, zooals het weven van rouleaux, van kleedjes en dergelijke; zeker is het, dat men in verscheidene inrichtingen proeven heeft genomen, met alle soort werkzaamheden, die men geschikt achtte voor blinden, doch slechts bovengenoemde vakken konden zich staande houden; de oorzaak daarvan waren de eigenaardige plaatselijke toestanden, waardoor, om maar iets te noemen, zelfs het vak van touwslager en schoenmaker buitengesloten werd.

Met bijzondere zorg wordt het blinde kind voorbereid tot het handwerk door vinger- en handgymnastiek. Deze versterken de spieren en maken de hand lenig en buigzaam. De Fröbel-arbeid, het vormen en later het bewerken van hout en karton worden vlijtig beoefend.

Als middel ter ontspanning en genot der blinden is de muziek van groot gewicht, en ten opzichte van een gewichtige beroepsbezigheid, n.l. het pianostemmen, is zij onmisbaar. Verscheidene inrichtingen houden bovendien nu en dan uitvoeringen van kerkelijke gezangen en bij feestelijke gelegenheden dient muziek en voordracht tot verhooging van de feestelijkheid. Muziek is bovendien als middel tot aanbeveling van de zaak der blinden niet te veronachtzamen, daar zij een

*) Men lette op de groote tegenstelling in Italië, waar juist de beoefening der muziek de eerste plaats inneemt.

goeden indruk maakt op de bezoekers der blinden-instituten en daardoor aan de blinden menigen vriend heeft bezorgd.

Weenen.

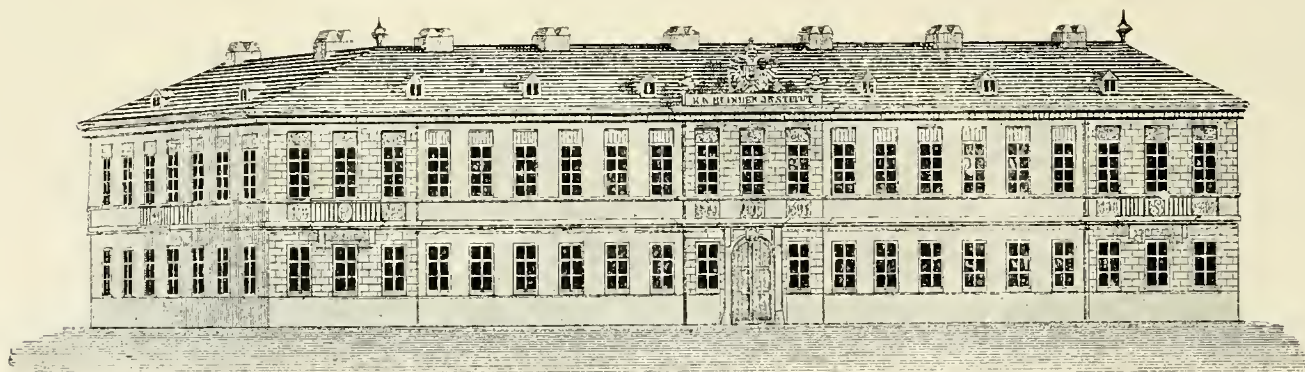
Het Keiz. Kon. Blinden-Instituut, Wittelbachstrasse no. 5, gesticht in 1804 door Johann Wilhelm Klein, werd in 1806 door de Regeering erkend en als particuliere inrichting door het Rijk gesubsidieerd, waardoor het Klein mogelijk was acht blinde kinderen op te nemen.

In 1816 werd de particuliere inrichting bij Keizerlijk besluit tot Staatsinrichting verheven, onder het bestuur der stad gesteld en sedert 1829 uit de rijksmiddelen onderhouden. Van dien tijd af kon het Instituut uit eigen middelen bestaan, die door Klein tot eene aanzienlijke hoogte waren opgevoerd en door zijn opvolgers steeds vermeerderd werden tot instandhouding en ter bestrijding van de niet geringe kosten.

Onder het bestuur van Klein verwierf de inrichting, die toen nog tot de enkele bestaanden behoorde, groote vermaardheid en wedijverde met het Instituut te Parijs; zij had evenwel het voordeel boven dit laatste dat het zich rustig en ongestoord kon ontwikkelen. De in de archieven bewaarde akten der inrichting bewijzen, hoe verreikend de invloed en het voorbeeld door het Instituut gegeven waren, en hoe menigmaal grondige studiën werden gemaakt op het gebied der blinden-paedagogiek. Klein voerde zooveel mogelijk iederen tak van handwerk in, die hem toescheen voor de blinden van nut te kunnen zijn, onderzocht nauwkeurig de waarde die een of ander bedrijf voor de blinden kon hebben, en kwam zoodoende tot gewichtige resultaten voor de toekomst.

De steun die het Instituut ondervond van den kant der Weener-bevolking was buitengewoon groot, en meer dan 60 verschillende fondsen getuigen van het verlangen om den blinden nuttig te zijn. Alleen reeds de groote verzameling leer- en hulpmiddelen van alle tijden, die in het museum der inrichting bewaard worden, getuigt hoe groot de belangstelling voor de blinden was, en het is verklaarbaar dat Klein deze zooveel mogelijk zocht wakker te houden. Dit gelukte hem in toenemende mate, waardoor hij het bestaan van zijne schepping verzekerde.

Toen de grijze stichter en directeur van het Instituut in 1848 stierf, ging de leiding over aan den eersten leeraar en boekhouder M. Fohleustner, die in den geest van den stichter voortwerkte. In dien tijd was er geen groote vooruitgang merkbaar, de aandacht was meer gevestigd op het houden van een zuinig beheer der inrichting dan wel op verbetering van het blinden-onderwijs.

Het Keizerlijk-Koninklijk Blinden Instituut te Weenen.

In 1863 werd de leiding overgenomen door M. Pablasek, die behalve zijn akademische opleiding, eene zeer uitgebreide kennis bezat en zich spoedig als een der eerste vakmannen op het gebied van het blindenwezen in Europa deed kennen. Behalve de voortreffelijke reorganisatie van de inrichting, welke de toenmalige toestand noodzakelijk maakte, beijverde hij zich ook om te zorgen voor die ontslagen blinde leerlingen, die in de sedert 1842 aan het Instituut verbonden verplegingsinrichting niet geplaatst konden worden. Er werden vele fondsen voor dat doel gesticht, en naast al deze inspanning had Pablasek nog gelegenheid zoowel het muziekonderwijs als het onderwijs in de handwerken te verbeteren. Deze directeur trachtte ook eenige talentvolle leerlingen tot leeraars te vormen, ten einde hunne lotgenooten te kunnen onderwijzen, en het gelukte hem niet alleen dezen daartoe op te leiden, maar hen ook te plaatsen. Groote moeite en daarmede gepaard gaande zelfopofferende inspanning getroostte Pablasek zich ter oplossing van

het vraagstuk: hoe een nieuw gebouw te verkrijgen; de financieele bezwaren waren evenwel zoo groot, dat de zaak niet spoedig haar beslag kreeg. Toch had Pablasek niet tevergeefs gearbeid, daar hij een fonds stichtte van 30.000 fl., dat voor de stichting van een nieuw gebouw zou gebruikt worden en na verloop van tijd aanzienlijk grooter is geworden Aan Pablasek en het K.K. Inst. komt de eer toe de Europeesche blindenleeraars te hebben overgehaald tot het houden van congressen, waarvan het eerste plaats had te Weenen in 1873.

Na den dood van Pablasek in 1883 duurde het geruimen tijd voor men in zijne plaats definitief een opvolger aangesteld had, daar eerst in 1886 de leiding werd opgedragen aan den tegenwoordigen directeur, den regeeringsraad A. Mell. Deze vatte na grondige studie het voornemen op, eene nieuwe regeling van

Blinden-Inrichting te Weenen.

het leerplan in te voeren, waarbij niet alleen eene klasse voor voortgezet onderwijs werd ingevoerd, maar de geheele inrichting van het onderwijs op een nieuwen grondslag werd gevestigd. Tegelijk werd aan het onderwijs in handenarbeid aanmerkelijk meer uitbreiding gegeven, waardoor natuurlijk aan de muziek minder ruimte werd gelaten, zonder evenwel dit gewichtige opvoedingsmiddel te verwaarloozen. Integendeel, aan het koorgezang werd bijzondere zorg besteed en vooral de kerkzang op uitstekende wijze beoefend. De drukkerij, die sedert Fohleustner opgeheven was, werd opnieuw in werking gesteld en de Braille-druk ingevoerd. De leer- en andere hulpmiddelen konden in aantal vermeerderd worden, zoodat het klasse-onderwijs in ieder vak beter tot zijn recht kwam. Onder de leiding van genoemden directeur werd aan de verzorging der blinden de meest mogelijke aandacht gewijd. Er werd een Tehuis voor meisjes en een voor mannen in het leven geroepen, zoodat aan een groot aantal blinden, die zonder bescherming waren, een toevluchtsoord kon worden geschonken. Het vraagstuk van het nieuwe gebouw kwam ook tot oplossing. Niet alleen het inmiddels sterk aangegroeide bouwfonds, maar ook de toenemende waardeering van het werkelijke nut van het Instituut in het VIIIste district maakten de verwezenlijking van de plannen van den directeur mogelijk. Toen nu bovendien de schenking volgde van een zeer goed en schoon gelegen stuk grond van den groot-industrieel Anton Dreher, was de mogelijkheid voor het stichten van een nieuw gebouw, dat geheel aan de eischen beantwoordde, verzekerd. In October 1896 werd met den bouw begonnen, en in November 1898 kon het feestelijk geopend worden. Tegelijkertijd maakte de directeur een nieuw reglement, waarin het tegenwoordige standpunt van het Instituut werd uiteengezet, en dat met eenige kleine wijzigingen den 15den April 1898 de Keizerlijke goedkeuring ontving, waarbij het Instituut in overeenstemming met de veranderde verhoudingen, tot Staatsinstelling werd verheven. De hoofdzaak zou, zooals de naam van het Instituut dan ook aangaf, de opvoeding van jeugdige blinden blijven, de zorg voor de ontslagenen bleef aan de particuliere weldadigheid overgelaten, daar deze noch behoort tot de plichten van den Staat, noch tot die van eene inrichting, die het karakter eener Staatsinstelling heeft.

De Inrichting voor de verzorging en werkverschaffing aan volwassen blinden in het VIIIste stadsdistrict, werd evenals het hierboven beschreven Instituut door J. W. Klein gesticht (zie levensbeschrijving).

Verder vindt men in Weenen nog de volgende inrichtingen en vereenigingen voor de verbetering van het lot der blinden.

Het Israëlietisch Blinden-Instituuut „Hohewarte." De schrandere stichter van dit Israëlietisch Blinden-Instituut is Dr. Ludwig August Franke. Deze stichtte in 1871 de Vereeniging tot opvoeding van blinde kinderen, waaraan de sedert overleden menschenvriend Jonas Vrijheer von Königswarter, een doelmatig gebouw met tuin schonk. Dit gebouw werd in 1872 voltooid en den 2den December van dat zelfde jaar plechtig ingewijd.

Het aantal verpleegden dat in het openingsjaar werd opgenomen bedroeg 11, n.l. 6 jongens en 5 meisjes, waarvan eenigen reeds onderwijs hadden genoten op het K. K. Blinden-Instituut. Dit getal is van jaar tot jaar grooter geworden, zoodat in het jaar 1897/98, 53 leerlingen — 36 jongens en 17 meisjes — opvoeding en onderwijs in de inrichting ontvingen. Het toenemend aantal leerlingen maakte eene vergrooting van het gebouw noodzakelijk, welke vergrooting mogelijk werd gemaakt door de mildheid van eene in Weenen welbekende liefdadige dame: zoodat men door het aanbouwen van een nieuw gedeelte het doel bereiken kon.

Het Instituut behoort volgens ministerieel besluit van 30 Nov. 1879 tot de openbare inrichtingen en wordt bestuurd door een raad van curatoren, aan wier hoofd Dr. Hermann Grünbaum staat, terwijl Simon Heller als directeur en eerste leeraar fungeert.

Blindenklasse in Neu-Lerchenfeld.

Deze afdeeling voor schoolplichtige blinde kinderen te Weenen werd door de bemoeiïngen van den K.K. districts-schoolopziener M Hinterwaldner den 28sten Februari 1884 geopend en aan de burgerschool voor meisjes op Neumayerplatze in Lerchenfeld toegevoegd. In 1890 werd deze blinden-afdeeling vereenigd met de Volksschool voor jongens in de 16e Besina Kirchstetherngasse 38, waarvan zij een deel uitmaakt. Zij is onderworpen aan de voor de volksschool vastgestelde regelen, en heeft ten doel, om schoolplichtige blinde kinderen, jongens en meisjes, op te nemen, en hen voor te bereiden voor de opname in een blinden-instituut, of

Tehuis voor behoeftige mannelijke blinden te Weenen.

hun die kennis te verschaffen, welke zij noodig hebben om zich als leden der maatschappij behoorlijk te kunnen bewegen.

Asyl voor blinde kinderen „Hermas”.

Dit asyl werd den 12den Juli 1885 door eene vereeniging van kindervrienden geopend in de Silberstrasse bij Weenen en wordt door deze vereeniging onderhouden.

Het „Mädchenheim” van Marie Przibram te Weenen.

Den directeur van het K.K. Instituut, Regeeringsraad Mell en zijne vrouw komt de eer toe, genoemde dame op het groote nut van zulk een inrichting te hebben gewezen, en haar zoodoende belangstelling voor de stichting van zulk een asyl ingeboezemd te hebben. Zij droeg de uitvoering van het plan op aan den bekenden historiekenner Dr. Braun, Hofraad en lid van het Heerenhuis, die na vele besprekingen met Dr. Mell tot de slotsom kwam, dat de dame een kapitaal van 100,000 Kronen zou bestemmen, tot stichting van een fonds dat den naam zou dragen van hare overledene moeder, benevens een gebouw ter waarde van 17,000 Kronen. Het zou ten doel hebben, arme, blinde meisjes die zonder bescherming stonden, in het bijzonder diegenen welke geheel of bijna geheel ongeschikt waren tot het aanleeren van een beroep, een tehuis aan te bieden.

Tehuis voor mannen van de Vereeniging tot verzorging der Blinden.

In Augustus 1894 deed de Regeeringsraad, directeur Mell, in vereeniging met eenige anderen, onder wie de welbekende Oostenrijksche schrijfster Vrijvrouwe Ebner—Eschenbach en de dochter van den beroemden arts Billroth, Fr. Helene Billroth, een beroep op de burgerij tot stichting van eene vereeniging van weldadigheid, die zich hoofdzakelijk het lot der blinden zou aantrekken. De oproeping welke in den herfst van hetzelfde jaar in de dagbladen van Weenen werd geplaatst, vond veel instemming, en aan den grooten ijver waarmede Fr. Billroth zich voor de zaak spande was het te danken, dat het aantal leden buitengewoon groot werd en dat men, vooral door het toevloeien van ruime geldmiddelen in staat werd gesteld het plan tot uitvoering te brengen. In 1895 werd voorloopig in een gehuurd lokaal eene werkplaats ingericht met verkooplokaal en eene bescheiden woning, waarin dadelijk dertig van de meest behoeftigen werden opgenomen. De werkmeester was eveneens een blinde. Een half jaar later kon men reeds een eigen huis aankoopen in de stadsbuurt Breitensee, dat geheel tot het doel werd ingericht.

In Weenen bestaat bovendien nog eene in 1896 opgerichte Vereeniging tot opleiding van later blind gewordenen, aan welker hoofd Z.Exc. Vrijheer von Plappart staat, en die zich ten doel stelt, deze blinden aan een loonend beroep te helpen. Later ontstond nog eene Vereeniging tot ondersteuning van blinden voor Neder-Oostenrijk, waarvan de meeste leden blind zijn. Het doel dezer vereeniging blijkt voldoende uit den titel dien men haar gaf. Over beide laatste vereenigingen bestaan geen openbare mededeelingen, doch de laatste schijnt zeer nuttig werkzaam te zijn.

Brünn.

Door de welwillendheid van mijn collega, den heer Pawlik, directeur van het Instituut te Brünn, ben ik in staat gesteld een aantal afbeeldingen te geven van het onderwijs in de hoofdstad van het Oostenrijksche kroonland Moravië. Bij de beschrijving van de werkzaamheden aan het instituut te Brünn volgde ik gedeeltelijk het verslag van 1896, dat in A. Mell's encyclopaedie opgenomen is.

In 1835 werd door een leerling van Klein, (zie levensbeschrijving) Rafael Beitl een klein privaat-instituut voor blinden gesticht, dat door ondersteuning van edele menschenvrienden in stand werd gehouden. De fondsen waren evenwel op den duur niet voldoende om te blijven beantwoorden aan den eisch, die èn door het groot aantal blinden in Moravië en Silezië èn door de meerdere uitbreiding der vakken van onderwijs noodzakelijk gesteld moest worden.

Huiskapel in het Instituut te Brünn.

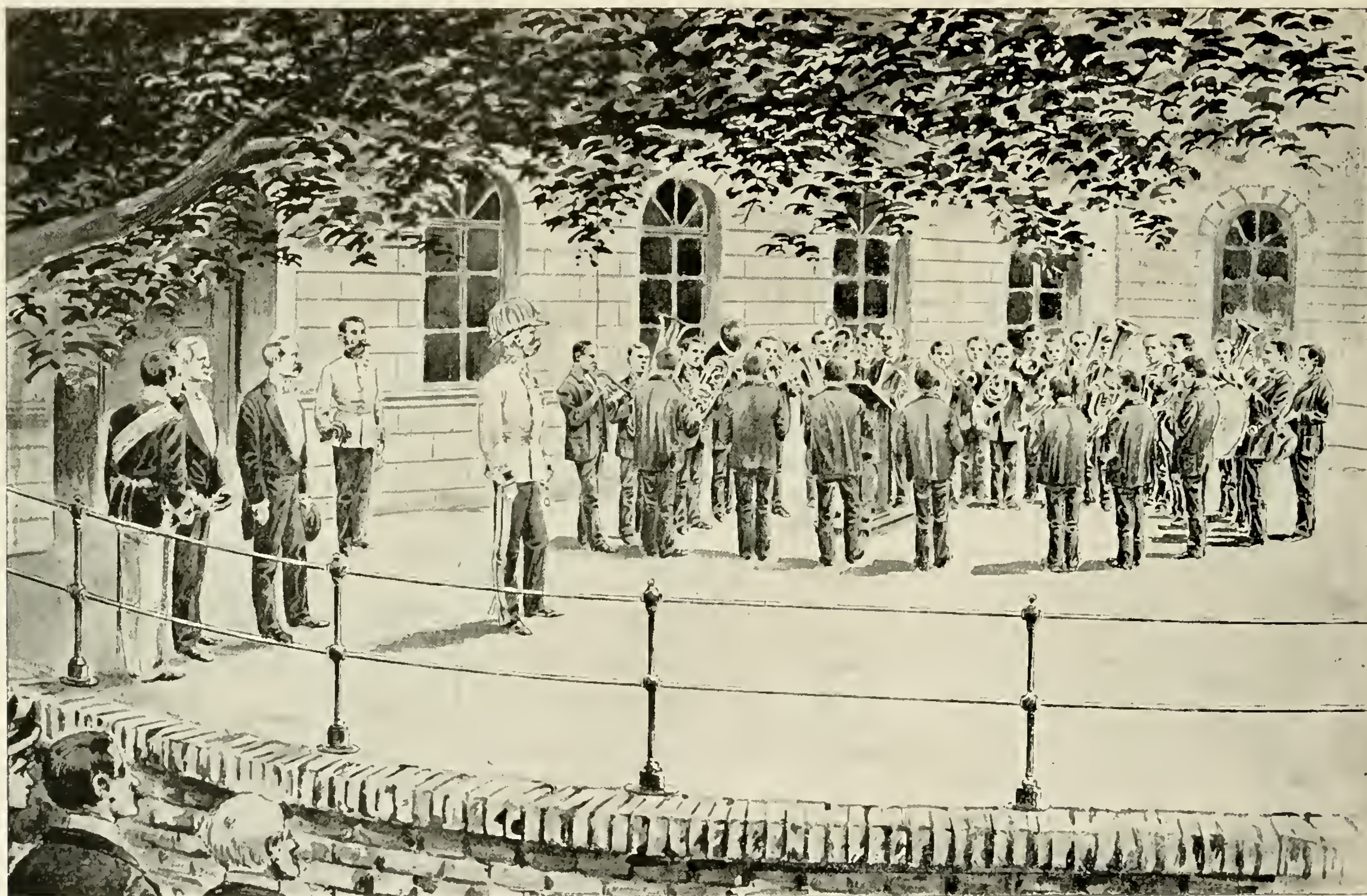
Onderscheidene weldoeners steunden financieel de stichting, o.a. schonk Franz Ess, een lakenfabrikant, eene som van 4000 fl. De Regeering deed een beroep op den weldadigheidszin van het land en in 1827 bereikte het stichtingskapitaal 30,578 fl.; daar dit fonds niet voldoende was blinden en doofstommen te helpen, werd er besloten in de eerste plaats een doofstommen-instituut te stichten. In 1833 gaven de Moravische staten, die naar aanleiding van een vroeger bezoek van H.H. Majesteiten Keizer Franz I en Keizerin Karolina een fonds van 40,000 fl. hadden gesticht, de helft aan het blindenfonds. Toen in 1837 wederom op besluit der Regeering een beroep op het vaderland gedaan werd tot het stichten van een instituut tot opvoeding en onderwijs aan blinden, kreeg de zaak haar definitief beslag, en door krachtigen steun van Graaf Ziroten, werd onder een flink bestuur op 21 October 1843, krachtens besluit der Regeering begonnen aan den bouw van het Instituut dat in 1846 voltooid en betrokken werd en daarin de 15 leerlingen uit de privaat-inrichting onmiddellijk opgenomen werden. In 1852 trad H. K. H. Aartshertogin Elisabeth als Beschermvrouw op en onder haar invloed en door de energie van den heer J. Schwarr, directeur van het Instituut, die deze betrekking eervol tot 1888 waarnam, werden er middelen beraamd om, daar er nog geen gesticht voor volwassen blinden bestond, voor de ontslagen blinden een fonds te stichten.

Het aantal kweekelingen steeg langzamerhand tot 36, zoodat overgegaan werd tot het bijbouwen van een vleugel in 1873 en tot het opbouwen van een tweede verdieping in het jaar 1874, terwijl in 1881 door een geschenk van de Regeering tot een bedrag van 2000 fl. uit de opbrengst der Staatsloterij het bestuur in staat werd gesteld een tweeden vleugel aan te

bouwen. In het jaar 1882 werden de fondsen van 1853 af bestemd voor de pensioenen van het onderwijzerspersoneel, door het Instituut aan den Staat afgestaan, die van dit oogenblik af de zorg en de verplichting op zich nam, voor de uitkeering der pensioenen aan de onderwijzers en directeur van de Inrichting. Daar het aantal aanvragen tot plaatsing steeds grooter werd, steeg ook het getal der kosteloos geplaatste leerlingen, zoodat in 1893, het aantal dat op kosten der beide landen Moravië en Silezië opgevoed en onderwezen werd, 113 bedroeg. De langdurige werkzaamheid van den president van het bestuur, Graaf Wladislaus Mittrowsky Senior, was voor de inrichting bijzonder zegenrijk en vruchtbaar geweest. In 1896 bedroeg het aantal kweekelingen 116, en wel 72 mannelijken tegen 43 vrouwelijken, zoodat het Instituut te Brünn kan gerekend worden niet alleen tot het grootste der beide landen, doch tot een der grootste inrichtingen van Europa. Het kapitaal van het Instituut bedroeg in 1866 de som van 111,361 fl., in 1895 261,230 fl., terwijl het ondersteuningsfonds voor ontslagen kweekelingen 97,766 fl. aanwijst.

Bedrag aan inkomsten van het Instituut in 1895 32,323 fl. tegen 34,684 fl. aan uitgaven. Bijdragen van Moravië jaarlijks 4000 fl. en van het hertogdom Silezië 800 fl. Elke leerling kost 320 fl. 92 kr.

Herhaaldelijk bezocht Keizer Frans Josef en Keizerin Elisabeth het Instituut: in 1896 toen het 50-jarig bestaan van het Instituut plechtig gevierd werd, werd aan deze feestviering een hoogere beteekenis gegeven door de tegenwoordigheid des Keizers, waarvan ik hier eene afbeelding kan aanbieden

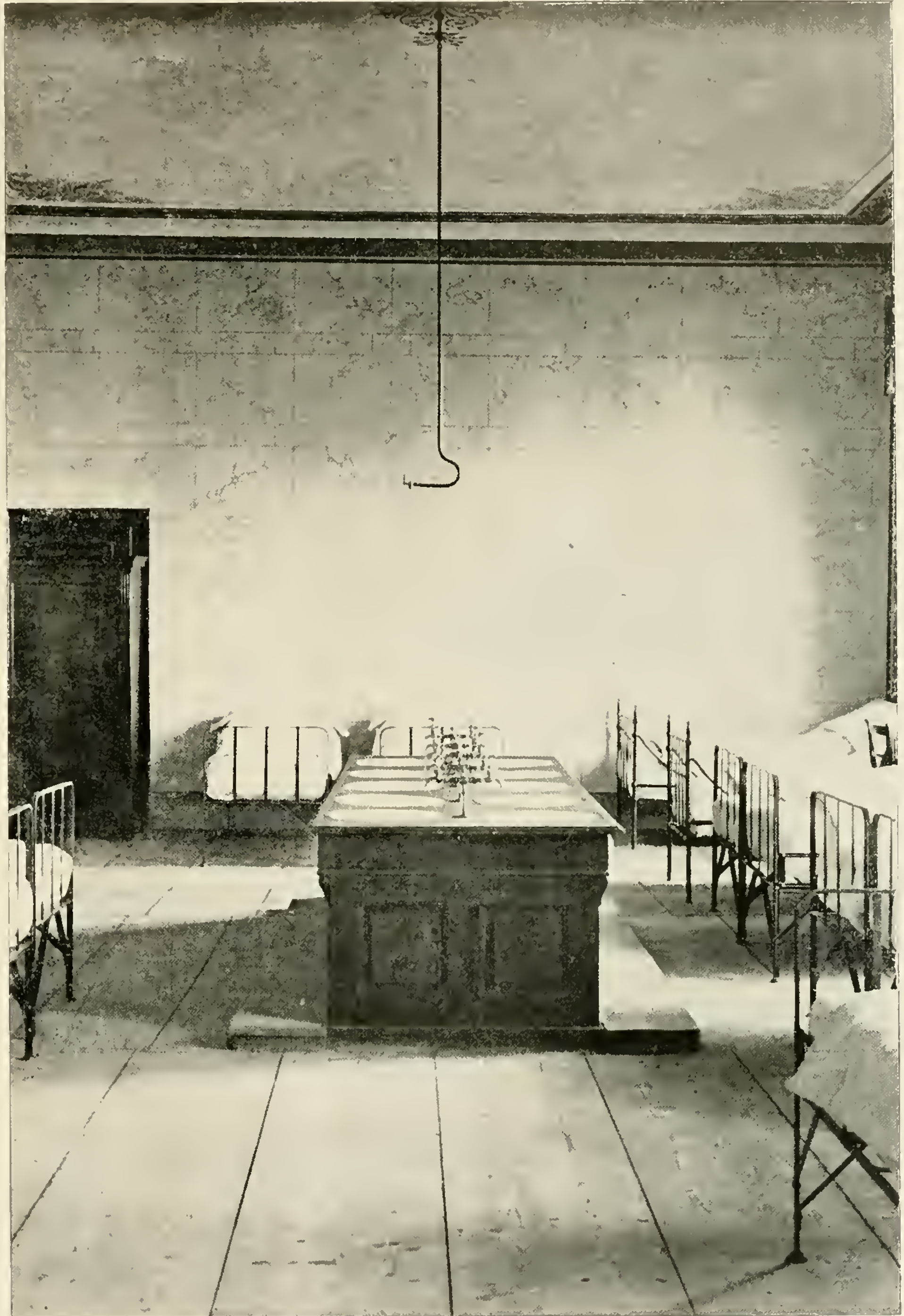
De muziekkapel der blinde leerlingen van het Instituut te Brünn, bij het bezoek van Z. M. den Keizer van Oostenrijk.

Het onderwijs wordt gegeven in vijf schoolklassen, en in eene afdeeling van voortgezet onderwijs; het onderwijs in de vijf klassen strekt zich uit over acht jaren; behalve het onderwijs in de gewone vakken die op de openbare lagere scholen onderwezen worden, worden hieraan toegevoegd de bijzondere vakken van onderwijs aan blinden.

Al deze vakken op te noemen zou mij in herhaling doen vervallen, zoodat ik mij bepaal tot het opnoemen van een vak, dat speciaal op dit Instituut onderwezen wordt en wel het teekenen. Wel wordt op onderscheidene instituten het modeleeren of, indien

men het wil omschrijven, het vormen of boetseeren met klei van allerhande eenvoudige voorwerpen onderwezen, doch het teekenen, hoewel hier en daar beproefd, gaf niet die resultaten, die men er van te Brünn ziet. Voor en aleer van dit onderwerp af te stappen, deel ik eenige beschouwingen over deze tak van onderwijs aan blinden mede. Zelfs heb ik herhaaldelijk met collega's in het buitenland over deze zaak van gedachten gewisseld en vond vele twijfelaars over het nut van dit vak. Als een der meest bevoegde beoordeelaars beschouw ik den directeur Merle te Hamburg, die ik in de volgende regels het woord geef; ik doe dit te meer, daar ook ik geheel mede kan gaan met zijn oordeel over dit onderwerp uitgesproken.

„Men heeft op het congres te Keulen een bijzondere belangstelling getoond voor het onderwijs in het modeleeren en teekenen; de mogelijkheid van de uitvoering bestaat, en zeker heeft de zaak op het eerste gezicht iets aantrekkelijks en verleidelijks. Doch de critische sonde moet aangelegd worden om tot de wetenschap te komen of dit onderwijs voor den blinde van nut in het practische leven is. Eerstens zijn de meeste instituten overladen met allerlei vakken, zoodat men bij de invoering van een nieuw vak voorzichtig moet zijn, daar dit steeds ten nadeele van een der reeds onderwezen wordende vakken geschiedt."

Slaapzaal der blinde leerlingen in het Instituut te Brünn.

Na de opnoeming der verschillende vakken van onderwijs en de eischen aan deze gesteld, gaat de heer Merle verder voort en zegt:

„Daar ik doordrongen ben van het nut van het teekenonderwijs in het algemeen, houd ik het voor des te noodzakelijker om te onderzoeken of ook het teekenen binnen het bereik der blinden ligt. Ik heb helaas deze vraag tot nu toe steeds met neen moeten beantwoorden, omdat naar mijn inzicht, de waarde van het teekenen bij den blinde, in zooverre het teekenen als zelfstandig onderwijsvak voorkomt, zich tot een minimum beperkt en lang niet in verhouding staat tot den tijd, die daaraan zou besteed moeten worden. Wat is het doel van het teekenonderwijs? Welke eerste voorwaarden zijn daarvoor noodig? Voldoen de blinden aan die voorwaarden en welk resul-

taat zou dan bereikt kunnen worden? Het zwaartepunt ligt o. a. in de zelfstandige werkzaamheid, in de scheppende kracht. in de ontwikkeling van het aesthetisch gevoel. Het z i e n d e kind brengt op school komende, voor het t e e k e n e n evenals voor elk ander vak reeds zekere e r v a r i n g e n, b e g r i p p e n en k e n n i s van onderscheidene zaken mede. Het beste bewijs hiervoor is, dat het kind hetgeen het gezien heeft, zij het dan ook op zeer primitieve wijze, overal wil uitde tafel, van een vensterruit, een voorstelling van een rechthoek. vierkant, enz., doch hiermede is de kring van aanschouwing spoedig afgesloten.

Geef den kleine een stuk klei in de hand, dan zal hij trachten voorwerpen te vormen. Maar wat zou hij uit eigen aandrang, uit eigen aanschouwing gaan teekenen? Over het afbeelden van l i c h a m e n kunnen wij het allen eens zijn. Geen l i c h a a m kan zonder verkorte vlakken en lijnen (perspectief) en schaduwen voorge-

Blinde leerlingen bezig met het teekenen van allerlei meetkundige figuren.

teekenen en afbeelden. Eerste voorwaarde is dus: de a a n s c h o u w i n g. Wat een groot aantal beelden staan het z i e n d e kind niet ter beschikking! Denk eens aan zijn prentenboeken: het kleine kind is nauwelijks twee jaar oud of het teekent een mannetje en zegt „dat is papa" en een vrouwtje en roept verrukt uit: „hier ziet ge mama"; dan teekent het zijn lieveling, den hond uit; allen zijn den kleine door a a n s c h o u w i n g bekend. En hoe groot is het aantal andere voorwerpen niet. Men denke slechts aan onze kamers, meubelen, enz. enz.

Hoe is het nu daarmede met het b l i n d e kind gesteld? Wel krijgt het bij het betasten van het blad van steld worden; hiervoor ontbreekt den blinde absoluut elk begrip, voor hem is het l i c h a a m voortdurend anders, dan het in beeld voorgesteld kan worden."

Wij vermeenen, dat voor het teekenen der blinden alleen e e n v o u d i g e m e e t k u n d i g e f i g u r e n geschikt zijn. Kortom wij zouden de blinden slechts het a, b, c, van het t e e k e n e n leeren, zonder hen ooit zoover te kunnen brengen, dat zij lezen leerden."

Er bestaan teekenborden voor het produceeren van de figuren in de meetkunde. Men leze hierbij de levensbeschrijving van den blinden A. Pomper, die d r i e

staatsexamens in de wiskunde aflegde, en die zich van een bord met zacht, dik leer bedekt, bediende om daarover zijn papier vast te leggen en er zijne figuren op te teekenen. Dit deed hij door aan het eene been van den passer of aan de trekpen, fijne koperen tandradjes aan te brengen, in plaats van inkt of potlood, waardoor hij op zijn papier gestippelde lijnen in reliëf kreeg. Dit is evenwel nog geen teekenen.

Op bijgaande plaat zijn de kweekelingen van het instituut te Brünn bezig met het teekenen van allerlei voorwerpen van welke evenwel de meeste geometrische figuren voorstellen.

Zooals ik reeds zeide, de kostbare tijd, die voor de ontwikkeling der blinden zoo noodig is, kan voor het teekenonderricht niet genoeg met vrucht besteed worden.

Gräz.

Het aantal blinde kinderen, die den leeftijd hadden bereikt, waarop zij volgens de leerplicht onderwijs moeten genieten, bedroeg in 1877 veertig, zoodat er besloten werd een instituut op te richten. Na vele pogingen van particulieren om daartoe te geraken, die helaas telkens weder mislukten, vormden in het jaar 1881 zestien offervaardige leden van de Vereeniging St. Vincentius een comité, dat er in slaagde een instituut in het leven te roepen, dat met een vijftal leerlingen geopend werd. Dit comité noemde zich: „Odiliën-Vereeniging". In 1884 werd deze vereeniging universeel erfgenaam van het groote vermogen van Dr. Georg May, hetgeen haar in staat stelde een groot gebouw op te richten, dat in 1885 geopend werd en in 1896 reeds 56 leerlingen telde.

Het Blinden-Instituut (Odiliën-Gesticht) te Gräz (Oostenrijk).

In het jaar 1902 werd het Odiliën-Gesticht voor blinde kinderen, zoo genoemd naar de Heilige „Odilie" geopend. Deze inrichting beantwoordt aan de laatste eischen, die men stellen mag aan een „Instituut voor Opvoeding en Onderwijs aan blinde kinderen".

Thans worden 37 jongens en 25 meisjes verpleegd en onderwezen. Aan deze inrichting is een bijgebouw verbonden, waarin eene Fröbel- of voorbereidende school wordt gehouden.

Tevens bezit Gräz een uitmuntend gesticht tot verpleging en verzorging van volwassen blinden.

Spanje.

De toestand waarin het blinden-onderwijs in Spanje zich bevindt, is niet gunstig.

Er bestaan in Spanje wel blinden-instituten, maar zij worden niet in stand gehouden naar de eischen des tijds. Deze instituten bevinden zich in de volgende steden: Barcelona, gesticht in 1820, Madrid 1842, Alicante 1861, Santiago 1864, Burgos 1868, Saragossa 1871, Sevilla 1873, Valencia 1887, Castelona 1890. Ook werden in de laatste tijden inrichtingen opgericht te Salamanca, Taragona en Cordova. Daar Barcelona en Madrid elk twee instituten bezitten, zoo zijn er in het geheel in Spanje veertien te vermelden.

Het onderwijs omvat de muziek en het gewoon schoolonderricht; het onderwijs in handenarbeid ontbreekt bijna geheel, daar het zich enkel bepaalt tot eenige vrouwelijke handwerken. Bovendien zijn bijna alle blinden-instituten verbonden met doofstommen-inrichtingen, zoodat de belangstelling over beiden verdeeld is, waarbij de blinden meestal te kort komen.

Het muziekonderwijs is bijna overal, tengevolge der geringe geldmiddelen zoo onvoldoende, dat de ontslagenen bij het verlaten der school zelden in staat zijn behoorlijk in hun onderhoud te voorzien, en voor het grootste gedeelte het beroep van straatmuzikant bij de hand nemen.

In de regeling van het blinden-onderwijs in Spanje ontbreekt alle eenheid: het onderwijs in het schrijven is onder anderen geheel niet geregeld, daar iedere inrichting haar eigen inzicht volgt en de methode toepast, die haar zelf het beste toeschijnt.

Naast het Braille-puntschrift vindt men er het systeem van Llorenz; voor de muziek gebruikt men het systeem van Abreu, en het Mascaró-schrift, zoodat men in menige inrichting drie verschillende stelsels vindt toegepast. In 1857 werd door het ministerie van Onderwijs bepaald, dat in ieder rechtsgebied, waar een hoogeschool bestond, een doofstommen-instituut en een blinden-inrichting zou opgericht worden: dit had tengevolge, dat in Burgos zulk eene inrichting tot stand kwam.

Ernstige pogingen werden aangewend om den toestand te verbeteren, en in den laatsten tijd werden degelijke maatregelen genomen om daartoe te geraken. Toch is er in de laatste vijf jaren niet veel veranderd; eene enkele inrichting wordt gesteund door den Staat; de andere staan meest alle onder de leiding van geestelijken en beschikken slechts over geringe hulpmiddelen, wat een zeer belemmerenden invloed uitoefent.

Het beste instituut in Spanje is dat van Madrid, onder leiding van den directeur Blasco, die sedert 20 jaren met het onderwijs belast is.

Als een der instituten, die er in de laatste jaren in Spanje veel toe hebben bijgebracht de jeugdige blinden te ontwikkelen, noem ik het Instituut te Valencia, waaraan tevens eene inrichting voor doofstommen is verbonden. Een weldadigheids-vereeniging van katholieke handwerkslieden, onder bescherming van St. Vincentius Ferria, stichtte in 1887 dit Instituut, dat onder de leiding staat van geestelijke zusters, die vroeger in Madrid het onderwijs aan blinden en doofstommen hadden bestudeerd. In 1891 telde de school 29 blinde jongens en 18 meisjes. Niettegenstaande haar kort bestaan heeft de inrichting zeer groote vorderingen gemaakt, hetgeen is te danken aan de verdienste van een vroegeren leerling der inrichting in Madrid, die in het Instituut te Valencia optreedt als onderwijzer. Het onderwijs in de muziek is toevertrouwd aan een zienden muziekonderwijzer uit Valencia.

Valencia.

Te Valencia worden in eenzelfde gebouw de doofstommen en de blinden opgevoed, want, zoo schrijft mij de directeur Salvador Furster, „hoewel er geen overeenkomst is tusschen de beide methodes van onderwijs, zijn wij genoodzaakt uit gebrek aan geldmiddelen ook hier in Valencia de gewoonte, die in Spanje heerscht, te volgen."

De Inrichting werd in 1886 door particulier initiatief gesticht. De liefdadigheid der beschermers, een klein legaat en eene inzameling bij het publiek vormden de basis van de totstandkoming der Instelling. Later verkreeg men eene subsidie van den gemeenteraad en van het departement. Het bestuur over de Inrichting heeft met onvermoeiden ijver zijne pogingen verdubbeld, om steeds aan de hooge uitgaven te kunnen voldoen, die de voortdurende uitbreiding met zich bracht.

In 1898 kwam het bestuur in het bezit van een eigen gebouw, daar het oude te klein was, om het steeds aangroeiend aantal leerlingen te bevatten. Tegenwoordig staat het wederom voor hetzelfde geval; nu evenwel is er gegronde hoop, dat er binnenkort een groot gebouw zal opgericht worden, dat aan alle eischen die de hygiène en de paedogiek stellen, zal kunnen voldoen.

Eene vereeniging bestaande uit geestelijke zusters was sedert de stichting tot het jaar 1896 belast met de opvoeding der leerlingen. In dat jaar had er een scheiding tusschen de mannelijke en vrouwelijke leerlingen plaats. De jongens werden gesteld onder toezicht van een voldoend aantal onderwijzers, aan wier hoofd een

directeur-generaal is geplaatst, die de leiding van de geheele inrichting heeft.

Het onderwijs aan de blinden wordt toevertrouwd aan vijf onderwijzers voor de letterkundige vakken en voor de muziek, terwijl twee geestelijke zusters zich belasten met het onderwijs aan de meisjes. Voor het onderwijs in de letterkundige vakken wordt het stelsel „Braille" gebruikt, terwijl naar het stelsel van Abreur de muziek wordt onderwezen.

Het onderwijs in de muziek omvat de solfège, de piano, het orgel, de harmonie- en de compositieleer, terwijl tevens onderwijs wordt gegeven op de onderscheidene strijkinstrumenten.

De leermiddelen bestaan uit: réglettes naar het Braille-stelsel, rekenbakken, aardrijkskundige kaarten in reliëf die naar een bijzonder stelsel in de inrichting zelve vervaardigd worden en uit een toestel met losse letters tot het aanleeren der muziek.

De instelling bezit zeven piano's en twee orgels. Het bestuur heeft het plan gevormd werkinrichtingen te openen ten behoeve van die blinden, die geen aanleg hebben voor de muziekstudie.

Portugal.

In dit koninkrijk is de toestand van het blinden-onderwijs niet gunstig. Van staatswege wordt voor deze aangelegenheid niets gedaan, en de eenige school te Lissabon kan het groot aantal blinden niet opnemen.

In den laatsten tijd valt evenwel eene aanmerkelijke verbetering in dien toestand te constateeren.

Ofschoon in 1894 door de Regeering eene commissie werd benoemd, met de opdracht, om ter verheffing van het blinden-onderwijs, een onderzoek in die richting in te stellen en daarvan rapport uit te brengen, kon men door onderling verschil van meening niet tot overeenstemming geraken.

In de volgende beschrijving van den toestand in Portugal van de hand van Dr. Mascaro, waarin deze voorstelt wat er gedaan zou moeten worden, leert men duidelijk zien, hoe het in Portugal met het blinden-onderwijs gesteld is.

Om op degelijke wijze het blinden-onderwijs in Portugal in te richten, moet de Regeering alle scholen onder hare zorg nemen, ook die, welke door zienden worden bezocht, zoowel als de volkslandbouw-, industrie- en handelsscholen; zij behoorde onderwijscursussen te laten geven door heen- en weder reizende onderwijzers of door vast aangestelde leeraren.

Alle inrichtingen behoorden verplicht te zijn in de eerste plaats alle blinden op te nemen en wel op iederen tijd van het jaar.

In de Santa Casa de Misericordia te Lissabon, in het bedelaarsgesticht en in het gesticht Maria Pia van Xabregas werden en worden nog heden verscheidene blinden opgevoed; in de ambachtsschool Casa Pia, welke vroeger een der voornaamste blinden-verplegingen was, worden tegenwoordig geen blinden meer opgenomen, hetzij als intern of extern.

De school voor blinden te Valencia.

Het ware te wenschen, dat de Regeering het bestuur dezer weldadigheids-inrichting eens aan hare vroegere bestemming herinnerde.

In het asyl Maria Pia van Xabregas houdt de Hoogeerwaarde heer Jozef van Cavalho, regent van het à Capella koor van het Patriarchaat van Lissabon, een college, en men zegt, dat de blindgeborene José Augusto van Teixoso, uit de provincie Beira-Baixa, evenals de overige ziende leerlingen het college bijwoont. In de spraakkunst is hij zijn medeleerlingen ver vooruit, en bovendien onderscheidt hij zich door zijn ijver en kameraadschappelijken geest.

Dr. Mascaro zegt verder:

„Wij zijn geen voorstanders van het internaat of de kostschool; wij zouden er de voorkeur aan geven en het tevens goedkooper achten, zoo men zich er mede tevreden stelde, dat aan arme leerlingen die de scholen bezoeken, een middagmaal werd verschaft. Het externaat biedt namelijk het voordeel aan, dat de familieband en de huiselijkheid bevorderd worden.

Aan al zulke weldadigheids-inrichtingen moesten werkplaatsen verbonden worden, waar de blinden een handwerk of beroep konden leeren. Vooral zou men gebruik kunnen maken van het conservatorium voor muziek, waar men de blinden zou kunnen onderwijzen in de eerste beginselen van het lezen, schrijven en zingen.

Er bestaat volstrekt geen zwarigheid dat de blinden tegelijk met zienden dezelfde school bezoeken, en hen, al is het dan naar eene andere methode, het gewone schrift te leeren schrijven; het is juist voor blinden van het grootste belang om hen niet van de buitenwereld afgezonderd te houden. Vóór alles mocht men er wel aan denken andere leerboeken in te voeren met wat degelijker inhoud, hetzij dan van profanen of geestelijken aard, en men zou goed doen die boeken door bemiddeling van geestelijken en onderwijzers door geheel Portugal en zijne koloniën kosteloos te verspreiden; bovendien zou het zeer nuttig zijn zulke lectuur, ook ter leen te verstrekken aan huisgezinnen, die daarom verzoeken. Daar deze boeken zoowel voor zienden als voor blinden geschikt zouden zijn, zou iedereen, die in het bezit van zulk een boek was, in staat zijn om zelf ook aan een blinde eenig onderricht te verschaffen. Het gemeentebestuur zou dan, om de buitengewone diensten der onderwijzers te waardeeren, wanneer zij blinden onderwijs gaven, eene belooning kunnen toekennen, hetzij onder den vorm van bevordering in rang of door geldelijke toelage."

Tot de vakken, welke voornamelijk voor blinden in aanmerking komen, bekleedt, volgens Dr. MASCARO, de muziek eene eerste plaats.

„Wanneer de blinde aanleg heeft voor muziek, dan is het juist deze kunst, die hem het leven veraangenaamt en die het best met zijn neiging overeenkomt. Naar gelang van den aanleg, dien een blinde toont te bezitten, kieze men het instrument, dat hij zal leeren bespelen. De blinde kan op dit gebied in alle richtingen zijn doel bereiken; hij kan niet alleen zeer goed organist of pianist worden, maar ook als viool-virtuoos in concerten optreden.

Het beroep van organist vooral zou aan menigen blinde in Portugal een bestaan kunnen verschaffen, daar bijna alle kerken in Portugal een orgel hebben, en de blinden de voorkeur zouden behooren te genieten boven de zienden. De parochiekerk van St. Paulo te Lissabon heeft reeds een zeer verdienstelijken blinden organist, die tot de best ontwikkelde musici kan worden gerekend; behalve in de practijk der muziek is hij ook een zeer bekwaam theoreticus: naast het orgel bespeelt hij nog andere instrumenten, n. l. de piano, de rebeca (eene soort viool) klarinet en fluit. Deze, JOANO JOSÉ MARTINS genaamd, geeft aan alle blinden die hem daarom verzoeken, onderwijs op deze instrumenten en heeft reeds enkelen daarin volkomen bekwaam gemaakt. Naar mijne meening zouden thans wel meer dan dertig kerken aan blinden eene aanstelling als organist kunnen verschaffen.

Eetzaal in de werkinrichting van BRANCO RODRIGUES (Lissabon).

Blinden zijn de beste pianostemmers; Lissabon heeft twee zeer bekwame blinden op dat gebied. De eene is JOSÉ RODRIGUES ARAGAO, die volgens het getuigenis van den maestro VELLANI zijn vak zeer goed verstaat, en bovendien als voortreffelijk werktuigkundige beschadigde snaar-instrumenten weder in orde brengt; de andere is de bekende muziekonderwijzer JOSÉ MANUEL

de Carvalho, die voor eenigen tijd gesollicitoerd heeft voor muziekleeraar aan blinden aan het conservatorium. Men zou ook het oude muziekkorps der Casa Pia weder moeten oprichten, dat door het bestuur dezer inrichting opgeheven werd: men moest dit korps dan weder het privilegie geven, dat het vroeger jaren heeft gehad, n. l. als muziekkorps der voormalige leerlingen der Casa Pia, bij stierengevechten, processiën en andere volksfeesten muziekuitvoeringen te geven.

Het boekbinden is ook een zeer geschikt vak voor blinden. De ongelukkige Emygdio José de Vasconcello, nam verscheidene proeven, welke aanvankelijk met goeden uitslag bekroond werden, zoodat hij aan zijne school ook eene boekbinders-werkplaats kon verbinden. Tegenwoordig, nu wij op dit gebied zooveel rijker in ervaring zijn geworden, kunnen wij door Vasconcello's medehelper den blinden Marcos José Barreiros, de boekbinderij aanmerkelijk uitbreiden, hetgeen aan de ontwikkeling en de verdiensten onzer blinden zeer ten goede komt.

Het borstelmaken is ook een goed vak voor blinden en wordt door hen gemakkelijk aangeleerd, zooals blijkt uit de menigvuldige proeven, die alle met goeden uitslag bekroond zijn geworden.

Overigens heeft men nog het timmeren en aanverwante vakken, het mandenmaken, spart-arbeid (spartmatten) en het stoelenmatten.

Te Lissabon bevindt zich, in het Maria Pia-asyl een blindgeborene, Joao Ignacio Boralho, die prachtige stoelzittingen vervaardigt: deze kunst heeft hij zich eigen gemaakt in het gesticht: vóór dien tijd toch kon hij slechts de grofste soort zittingen maken, wat hij in zijne geboorteplaats, Panoias (prov. Alemtajo) geleerd had.

Voorts zij nog opgemerkt, dat de blinden naast het bovengenoemde, nog vele andere artikelen kunnen vervaardigen en herstellen, zooals vischnetten, alpercata's (lichte schoenen) enz.

De blinden behoorden ook aangewezen te worden tot het verrichten van gewone werkzaamheden. Zij zijn geschikt voor portier, en ook voor het schoonhouden van kamers en lokalen, toonen zij zeer goed bruikbaar te zijn.

Wanneer men te Parijs het Asyl der Quinze-Vingts bezoekt, wordt men getroffen door de netheid en zindelijkheid der door de blinden bewoonde vertrekken, en al dezen arbeid, evenals het opdienen der spijzen, verrichten zij zonder de hulp van anderen.

De school in het Blinden-Instituut te Lissabon.

Door de welwillendheid van den directeur van het bedelaars-asyl te Lissabon waren wij in de gelegenheid de netheid en zorgvuldigheid te bewonderen, waarmede een der kamers van het Asyl werd onderhouden door de blindgeborene Jeronyma Maria des Nevas.

Bij het aanleeren van een ambacht moet men zorgvuldig acht geven op den bijzonderen aanleg van elken leerling. De werkzaamheden moeten zoodanig geleid worden, dat de blinden later zich een bestaan kunnen verschaffen, door het verkoopen der door hen vervaardigde voorwerpen, vooral wanneer van Regee-

ringswege de aandacht daarop gevestigd wordt, en een beroep wordt gedaan op de liefdadigheid, om, onder gelijke omstandigheden, aan het door de blinden vervaardigde de voorkeur te schenken.

Vele soorten van arbeid, die tot nu toe niet onderwezen worden, kunnen door de blinden worden beoefend; onder anderen zou het blijken zeer nuttig te zijn, zoo men den blinden gelegenheid gaf de handelsschool te bezoeken, om te worden opgeleid tot correspondent of boekhouder.

In den laatsten tijd schijnt de weg in die richting in zoo verre gebaand te zijn, dat het Instituut te Castello de Vide, als model voor zoodanige inrichtingen in het Rijk kan dienen."

Tot zooverre de heer Dr. MASCARO.

Dit instituut, dat slechts even door Dr. MASCARO aangestipt is geworden, zal ik in de volgende bladzijden nader bespreken, te meer daar een man, aan wien de blinden in Portugal zeer veel verplicht zijn, namelijk de heer BRANCO RODRIGUES, geheel voorbijgegaan is.

Castello de Vide is een stad in de provincie Alemtajo in Portugal. Hier leefde Dr. JOAO DIEGO JUZARTE DE SEQUEIRA SAMIERO, een edelman, uit een der aanzienlijkste geslachten van Portugal gesproten, die het ongeluk had blind te worden. Deze omstandigheid vestigde zijn aandacht op zijn lotgenooten, en hij besloot voor hen een asyl te stichten, dat het eerste in Portugal zou zijn. In 1856 gaf de Regeering aan de toenmalige armenzorg verlof om een gedeelte van het armenhuis voor de te stichten inrichting af te staan. De onderhandelingen daarover werden zoodanig gerekt, dat eerst in 1863 het asyl kon worden geopend. De stichter stierf in 1865 en liet zijn geheele vermogen, dat zeer aanzienlijk was, aan het gesticht, waarvan het bestuur nu werd opgedragen aan een broeder van den overledene, JOSÉ GODINHO JUZARTE. Daarna werd door hem het klooster St. Franciscus in Castello aangekocht en zoodanig ingericht, dat men in staat was niet alleen voor de opneming van blinden van beide geslachten, maar ook zonder onderscheid van leeftijd te zorgen. Ofschoon het gebouw buitengewoon groot is, kan het gesticht toch niet meer dan 43 personen opnemen. De inrichting is sedert 1867 in dit klooster gevestigd.

Nog steeds is de leiding in handen van Pater SEVERINO DINIZ PORTO, die zich ten opzichte van het onderwijs zeer verdienstelijk heeft gemaakt en de leermethode van het Nationaal Instituut te Parijs heeft ingevoerd. Aan de muziek wordt vooral veel zorg besteed. De vroeger bestaande z. g. Harmonie werd tot een volledig orkest uitgebreid en bekwaam gemaakt om openbare uitvoeringen te geven. In 1895 bezocht BRANCO RODRIGUES, redacteur van het in dat jaar verschenen „Jornal dos Cegos", de inrichting, en ofschoon hij moest erkennen, dat het muziekonderwijs uitstekend was, wees hij op het voorbeeld van het buitenland, waar men ook het onderwijs in handen-

Mandenmakerij in de Blinden-Inrichting te Lissabon.

arbeid niet verwaarloosde, zoodat men tot het oprichten van werkplaatsen besloot. Een der directeuren, Dr. ANTONIO JOSÉ REPENICADO, gaf dadelijk voor dat doel eene groote som geld, zoodat de werkplaats kon geopend worden, onder den naam van „Officinas Branco Rodrigues." Den 16en Dec. 1895 werd de inrichting met ongeveer tien leerlingen geopend.

Behalve gewoon grof borstelwerk, maakt men ook z. g. „Canastras" d. w. z. manden of korven voor het vervoer van vleesch, zout visch enz. De houtspa-

nen die daarvoor noodig zijn, snijden de blinden zelf op hun eigen snijbanken en vervolgens vlechten zij de buigzame houtspanen in onderscheidene vormen. De bestellingen zijn zoo talrijk dat men nauwelijks aan alle aanvragen kan voldoen. Toen later nog een depôt voor deze artikelen werd gevestigd te Lissabon en de Kath. boekhandelaar Sr. JOAQUIM ANTONIO PACHECO zich met de zaak bemoeide, steeg de verkoop aanmerkelijk.

Bovendien heeft deze jonge werkinrichting een grooten steun, doordat haar geestelijke stichter de geheele opbrengst van de door hem uitgegeven courant „Jornal dos Cegos" (dagblad der blinden) aan het gesticht afstaat.

Inwijding van het Asyl voor blinden te Castello de Vide (Portugal).

Thans is men bezig met de plannen tot oprichting van een eigen gebouw voor de werkinrichting, opdat deze zich voortaan zelfstandig kan ontwikkelen: tot nu toe was zij gevestigd in de onderwijsinrichting.

De heer BRANCO RODRIGUES wijdt sedert jaren zijn kennis en tijd aan de b l i n d e n van zijn vaderland. De meeste instituten van Europa werden door hem bezocht; eenige dagen bracht hij te A m s t e r d a m door, waar hij zijn meesten tijd gaf aan het bestudeeren der onderwijsmethoden gevolgd aan het Blinden-Instituut, om voor zijn plannen, die de goedkeuring der Regeering van Portugal wegdroegen, allerlei gegevens te verzamelen. (Schrijver van dit werk mocht aan de R e g e e r i n g begrootingen, opgaven en berekeningen verstrekken voor bovenstaand doel, voor welke diensten hij door den Koning van Portugal benoemd werd tot R i d d e r van de orde van S a n t i a g o.)

Villa, waarin de werkplaatsen voor blinden gevestigd zijn door den stichter BRANCO RODRIGUES (Portugal)

Hij ondervond krachtige aanmoediging bij den Consul-Generaal van Portugal te Amsterdam, Baron G. ROSENTHAL, die een schoone verzameling opgezette dieren voor het aanschouwelijk onderwijs ten geschenke gaf.

In Portugal bestaat behalve de Inrichting van onderwijs aan blinde kinderen, gesticht door BRANCO RODRIGUES te Lissabon, nog een school voor blinden, kort geleden door denzelfden vriend der blinden opgericht in D u P o r t o.

„Het was op den 30sten Augustus 1903," zoo schrijft

mij BRANCO RODRIGUES, „dat te Porto de inwijding dier Inrichting op plechtige wijze plaats had."

Over deze inwijding is het volgende zeer verkort overgenomen en vertaalt uit het „Dagblad van Porto" (Portugal) No. 206. 35e jaargang. 1en September 1903.

De zitting werd gepresideerd door den Bisschop van Porto" (Portugal) No. 206. 35e jaargang. 1 Septemde onder-directeur van de Santa Casa da Misericordia. De élite van Porto was tegenwoordig, zoowel militaire als civiele autoriteiten. Nadat de Bisschop de openingsrede had gehouden en BRANCO RODRIGUES in zeer vleiende woorden dank had betuigd, nam deze het woord en wees op het feit, dat het juist een eeuw geleden was, dat VALENTIN HAÜY en korten tijd daarop LOUIS BRAILLE als baanbrekers voor de blinden waren opgetreden. Verder besprak hij het feit dat Portugal naar verhouding zijner bevolking de meeste blinden had; dat hij bezig was een statistiek er van samen te stellen en zich daartoe tot de burgemeesters van 3000 gemeenten in het Koninkrijk en op de eilanden gewend had. Thans reeds bezit hij verklaringen der priesters uit deze gemeenten, en komt tot een aantal van 7200 blinden, waarvan 942 minderjarigen, bijgevolg nog in de leerjaren; ± 200 gemeenten moeten nog hunne opgave inzenden. Na den Minister van Openbare werken en verderen autoriteiten zijnen warmen dank te hebben gebracht werd zijn vriend MIQUEL MOSTA als directeur der school geïnstalleerd. Verscheidene sprekers traden achtereenvolgens op, totdat de Bisschop, na nogmaals BRANCO RODRIGUES, den stichter dezer school hulde te hebben gebracht, de plechtige inwijding voor geëindigd verklaarde.

Italië.

De eerste proefnemingen ten opzichte van het onderwijs en de opvoeding der blinden in Italië behooren tot den laatsten tijd, en het begin van een ernstig streven in die richting dagteekent van niet vroeger dan de eerste 20 jaren der negentiende eeuw. In Napels is men het eerst begonnen. Hier werd door de milddadigheid van Koning FERDINAND I in 1818 een hospitaal gesticht voor geneeslijke blinden, onder den naam: „St. Guiseppe e Lucia" in het Koninklijk armenhuis. Achtereenvolgens werden er meerdere opgericht: thans zijn de voornaamste:

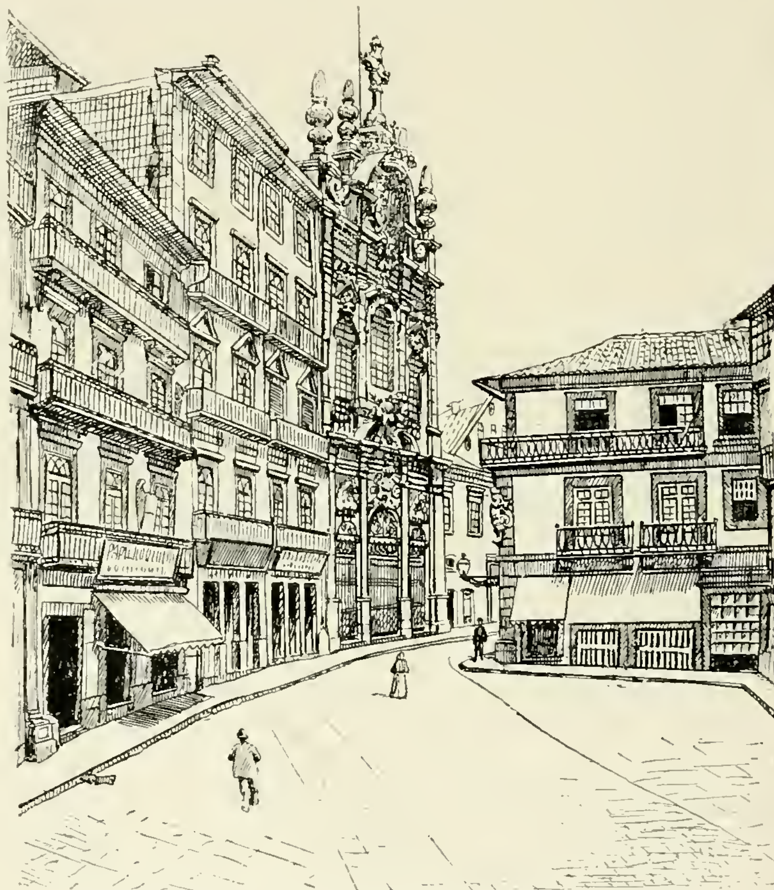
Turijn. Blinden-Instituut, opgericht in 1897 door het gemeentebestuur (70 leerlingen);

Milaan. Blinden-Instituut, opgericht in 1840 door MICHELLE BAROZZI (120 leerlingen); Asyl Mondolfo (30 leerlingen); Werkinrichting Ziratti (38 leerlingen);

Pavia. Blinden-Instituut, opgericht in 1896 door FRANC AMBROSIONI (4 leerlingen); Inrichting voor blinden, opgericht in 1870 door de Zusters van Canossa (12 leerlingen);

Como. Asyl voor blinden, opgericht in 1875 door RAFFAELLA CORUCCI (15 leerlingen);

Genua. Blinden-Instituut, opgericht in 1868 door DAVID CHIOSSANE (60 leerlingen);

Het nieuwe gebouw der confrèrie de la Miséricordia du Porto (Portugal), waarin BRANCO RODRIGUES in Juli 1903 zijn nieuwe school voor blinden stichtte.

Reggio Smilia. Blinden-Instituut, opgericht in 1838 door DANTE en ALFREDO SOLIANI (20 leerlingen);

Padua. Centraal-Inrichting voor blinden, opgericht in 1838 door Ab. LUIGI CONFLIACCHI (32 leerlingen); Het Tehuis voor blinden, opgericht in 1895 door Ab. GIACINTO CURAZZA (14 leerlingen).

In 1881 werd hier op initiatief van MARCHESE CAVAZZO en graaf SALINA, door eene vereeniging van burgers een blinden-instituut voor beide geslachten geopend. In het begin was de toestand van de nieuwe Inrichting allesbehalve gunstig; het fonds van de jeugdige Inrichting werd echter langzamerhand sterker door schenkingen en legaten, zoodat zij op het oogenblik 30

leerlingen, deels jongens, deels meisjes herbergt en een gunstige toekomst tegemoet gaat, waarbij de tegenwoordige rector, de Eerw. Pater ANGELO PENSA zich zeer verdienstelijk maakt. Ook hier omvat het onderwijs de drie hoofdvakken, school-, muziek- en handwerkonderwijs. In 1877 richtten de Eerw. Zusters van Canossa in hare weldadigheids-inrichting eene afdeeling op voor blinde meisjes en onderhielden in dit Asyl ongeveer 10 of 12 zeer arme en verlaten kinderen. Het onderwijs in de vrouwelijke handwerken is voortreffelijk en de zusters ontzien geene moeite, om het onderwijs in iedere richting, ook op letterkundig en muzikaal gebied te bevorderen. In 1880 vatte mevr. ANTOINETTE DELLA CASA, een leerling uit het gesticht te Florence, het plan op, een klein instituut te stichten voor hare lotgenooten. Er werden mannelijke en vrouwelijke blinden van iederen leeftijd opgenomen; de jeugdige inrichting kan evenwel moeilijk tot bloei komen, daar zij geheel bestaan moet uit de niet zeer ruime middelen der stichtster en de particuliere weldadigheid zich bij voorkeur wendt naar de stichting van MARCHESE CAVAZZO.

Florence. Blinden-Instituut, opgericht in 1873 door het gemeentebestuur (50 leerlingen);

Rome, Instituut der H. ALESSIO, opgericht in 1868, door het gemeentebestuur (80 blinden); Hospitaal voor blinden „Margaretha", opgericht in 1873 door Koningin MARGARETHA (25 blinden);

Napels. Hospitaal S. Giuseppe e Lucia, opgericht in 1818 door Koning FERDINAND I (130 leerlingen); Instituut „Principe" voor blinden, opgericht in 1873 door DOMINICI MARTUSCELLI (80 blinden); Instituut Strachaw Rodino, opgericht in 1869 door LEOPOLD RODINO (15 blinden);

Palermo, Blinden-Instituut, opgericht in 1892 door IGNACIO FLORIS (40 leerlingen);

Cagliari, Blinden-Instituut, opgericht in 1897 door het gemeentebestuur (9 blinden).

Behalve deze inrichtingen, welke zich gedeeltelijk bezighouden met het verplegen of het onderwijzen der blinden, bestaan in Italië twee vereenigingen, welke ten doel hebben het patroniseeren der blinden: deze vereenigingen heeten Tommaseo en Margherita en hebben haren zetel in Florence; de laatste vereeniging heeft een nationaal karakter en bezit drie afdeelingen, n.l. te Padua, Rome en Napels. Het bestuur van beide vereenigingen was in handen van wijlen CAV. DANTE BARBI-ADRIANI te Florence. Onder zijne redactie stonden ook de in Italië verschijnende tijdschriften tot heil der blinden, n.l. „Mentore dei Ciechi" (De Mentor der blinden) in Braille-druk en „Amico dei Ciechi" (De Vriend der blinden) in gewonen boekdruk voor ziendén.

Omtrent het aantal blinden in Italië heeft men volgens de volkstelling van 1881 de volgende gegevens. Op eene bevolking van 28.5 millioen zielen, telt men 21.718 blinden, n.l. 12.147 mannelijke en 9571 vrouwelijke, dat is dus 75 per 100.000.

Bij vroegere volkstellingen was de verhouding aanmerkelijk hooger, n.l. in 1871 nog 105 per 100.000. Men kan Italië verdeelen in drie zônen, eene met een gering aantal gevallen van blindheid in de Alpen en de Po-vlakte; eene tweede met een gemiddeld aantal in de Appenijnen en de hellingen naar de Adriatische- en Thyrreensche zee, en eene derde een groot aantal aan de Ionische zee en op de beide groote eilanden Sicilië en Sardinië. De grootste oorzaak van het blind-worden is de ontsteking der oogleden bij pasgeboren kinderen, die door onervarenheid en nalatigheid der ouders verwaarloosd wordt, waardoor ook verklaard wordt, waarom bij den minderen stand veel meer gevallen van blindheid voorkomen dan bij den meer gegoeden stand. Het aantal gevallen van

Het Blinden-Instituut te Bologna.

blindheid der pasgeborenen bedraagt 15 % van alle gevallen van blindheid.

Het blinden-onderwijs in Italië steunt bijna geheel op de openbare liefdadigheid, de Regeering doet in het geheel niets daarvoor. Er bestaat wel een wet op den leerplicht, waarvan de kosten gedragen worden door de openbare kas, maar daar deze wet alleen betrekking heeft op de zienden, blijven de blinden daarvan uitgesloten.

Het onderwijs in de instituten omvat naar gelang de meerdere of mindere uitgebreidheid, drie vakken: het gewone schoolonderwijs, muziek en onderwijs in handenarbeid.

Het gewone onderwijs omvat de leerstof der 4 eerste klassen van de gewone lagere school, met eenige uitbreiding in de laatste jaren: de bedoeling is de leerlingen zóó ver te brengen, dat zij na volbrachten leertijd zonder taal- en spelfouten kunnen schrijven en goed kunnen rekenen. Geeft een leerling blijken van aanleg in eene of andere richting, dan stelt men hem in de gelegenheid zich in die richting vollediger te ontwikkelen. De leertijd is verdeeld over acht jaren, zoodat voor iedere klasse 2 jaren gerekend wordt. Bij het lees- en schrijfonderwijs gaat men in de onderscheidene inrichtingen op verschillende wijzen te werk. Men bedient zich bij de beginnenden van het gewone Romeinsche schrift, om den leerlingen den vorm dezer lettertypen goed in te prenten en hun een duidelijke voorstelling te geven van de gewone drukletters, voor zienden. Bij het gewoon lager- en voortgezet onderwijs maakt men gebruik van het Braille-puntschrift-systeem; dit doet zoowel dienst bij het onderwijs, als bij de correspondentie der blinden onderling of met de zienden: voor boekdruk gebruikt men dezelfde typen. Voor de correspondentie met zienden gebruikt men ook eene soort vlakschrift, dat geschreven wordt op kleine houten plaatjes, die sterk met elkander overeenkomen, en vervaardigd zijn door GALEMBERTI en MARTUSCELLI.

In eenige inrichtingen is de Raphigraaf van FOUCAULT, in andere de réglette van BALLU, of de REMINGTON-schrijfmachine in gebruik; het systeem BALLU schijnt meer en meer opgang te maken.

Voor de studie der aardrijkskunde worden plastische kaarten van verschillende uitvoering gebruikt. In de Inrichting te Milaan gebruikt men tastbare landkaarten, samengesteld met behulp van de zoogenaamde VITALI-verf [1]), welke in dikken, vloeibaren toestand wordt opgebracht en in korten tijd opdroogt, waardoor zachte verhevenheden ontstaan [2]).

Vele inrichtingen bezitten eene rijke verzameling leermiddelen, een zoogenaamd didaktisch museum, ten dienste van het onderwijs, hetwelk verscheidene aanschouwingsmiddelen, zooals meetkunstige figuren, modellen van dieren, vruchten, kruiden, gereedschappen enz. bevat. Rekenen wordt geleerd op rekentoestellen, welke bestaan uit plankjes met gaatjes, waarin men looden lettertypen met tastbare Arabische cijfers kan steken. Tegenwoordig komt de Cubarithme

Ingang van het Blinden-Instituut van den H. ALESSIO te Rome.

(zie artikel rekenen van Prof. MATTEI) meer en meer in gebruik.

Aan het muziekonderwijs wordt vooral veel zorg besteed; dit onderwijs wordt aan leerlingen met aanleg in ruime mate gegeven, om hen na het eindigen van den leertijd in staat te stellen het beroep van organist uit te oefenen en zoo op eervolle wijze hun brood te verdienen. Het onderwijs is ingericht naar de methode voor zienden in gebruik. Gediplomeerde muziekonderwijzers zijn aan de verschillende inrichtingen aangesteld. In sommige inrichtingen wordt ook les gegeven in het bespelen van verschillende instrumenten in denzelfden geest als de orkesten te Brünn in Moravië samengesteld zijn. De hoogste cursus van het muziekon-

[1]) VITALI, directeur van het Instituut te Milaan.

[2]) Aan het Instituut te Amsterdam heb ik een afbeelding van het Paleis op den Dam, welke op deze wijze behandeld is.

derwijs is de registratie van het orgel, harmonieleer en de leer van het contrapunt. Om het onderwijs vruchtbaarder te doen zijn, wordt den leerlingen gelegenheid verschaft tot het bijwonen van muziekuitvoeringen, klassieke en moderne opera's, concerten, enz.

Het kan niet te veel herhaald worden, hoe ontwikkelend, hoe veredelend het werkt op den smaak en het muzikaal gevoel, wanneer den blinde zulke uitspanning, die tevens voor hem eene practische les is, geboden wordt. De muziek wordt meestal geleerd van muziekbladen in Braille-druk, welke bladen verkrijgbaar zijn te Parijs, Keulen, Londen, Kopenhagen en in enkele Italiaansche inrichtingen. Men heeft ook meermalen proeven genomen machines te vervaardigen, waarmeê de blinden de noten zouden kunnen schrijven op de wijze der zienden, maar tot nog toe zonder degelijk resultaat.

Men denke hierbij aan de pogingen van den heer STERICKER van Aberdeen, die op het Congres te Brussel (1902) zijne uitvinding verklaarde. De toekomst zal leeren of zijn stelsel practisch is.

Handenarbeid wordt in de Italiaansche instituten weinig uitgeoefend, met uitzondering van vrouwelijke handwerken en bovendien uitsluitend door die leerlingen, welke toonen geen aanleg te hebben voor muziek. De ondervinding toch heeft geleerd, dat de blinde in Italië met een handwerk niet genoeg kan verdienen om in zijn onderhoud te voorzien, daar hij te langzaam werkt en bovendien zijn arbeid niet met die der zienden kan concurreeren, waardoor zijn producten niet gemakkelijk te verkoopen zijn.

Citherkwartet, samengesteld uit blinde leerlingen.

Men gaat ook uit van het denkbeeld, dat de arbeid der blinden slechts dan loonend is, wanneer zij met andere blinden gezamenlijk werken onder toezicht en leiding van een zienden onderwijzer, die nu en dan het werk verbetert en het moeilijke van hen overneemt.

De meisjes worden bezig gehouden met het knoopen van kousenbanden, haken, naaien, met het vervaardigen van kunstbloemen, mandjesvlechten van dunne strookjes of koord, enz.

Van de blinden in Italië worden ongeveer 1000, dat

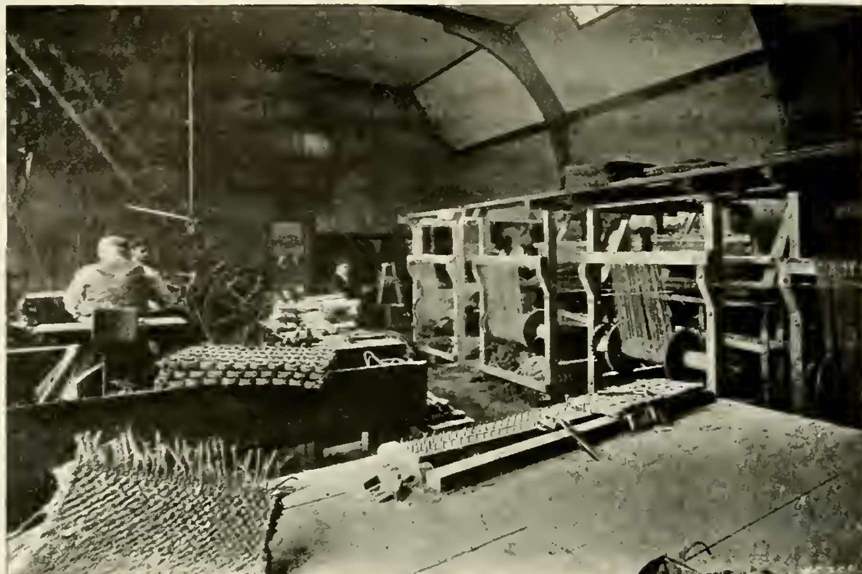
…s 20%. naar de blinden-instituten gezonden, wanneer zij den leeftijd hebben bereikt, waarop zij onderwijs kunnen ontvangen, n.l. van 8 tot 20 jaar.

Het streven der blindenvrienden in Italië is steeds het onderwijs uit te breiden, en bij den grooten vooruitgang van de blindenverzorging daar te lande in de laatste dertig jaren, kan een goede uitslag niet uitblijven.

Van de blinden, welke in dit land op de instituten onderwijs hebben genoten, kan onveer $^2/_3$ zich zelf een eigen bestaan verschaffen: het andere derde deel heeft uit de opvoeding en het onderwijs zoo weinig lichamelijk en geestelijk voordeel getrokken, dat het door de hulp en den steun, welke langzamerhand op het schiereiland algemeener wordt, voor diepe armoede en ellende bewaard moet blijven.

Napels.

Het hospitium St. Giuseppe en St. Lucia is een gedeelte van het groote Koninklijke Armenhuis in Napels. Het werd in 1818 door Koning Ferdinand I geopend. Tegenwoordig is het behalve een inrichting voor onderwijs, ook een asyl. De hoofdleeraar, Dominik Martuscelli, die met leede oogen aanzag, hoe ten koste van de Inrichting voor onderwijs aan jeugdige blinden het Asyl werd bevoordeeld, stichtte op eigen initiatief en op eigen verantwoordelijkheid, in het jaar 1873 een nieuw blinden-instituut, onder den naam van „Instituto Principe." Onder de bekwame leiding van den stichter ontwikkelt de Inrichting zich buitengewoon. Aan zijne inrichting verbond hij een asyl voor kleine blinde kinderen, die daar eene goede opvoeding genieten en voorbereid worden voor een plaatsing in het Instituut. Daar ook hier weder de muziek als hoofdvak wordt beschouwd, kan de Inrichting wijzen op verscheidene uitstekende pianisten en organisten (Zie blz. 109).

Het mattenmaken.

Orkest van het Blinden-Instituut van den H. Alessio te Rome.

In 1869 heeft Cavaliere Leopoldo Rodino in Napels een klein instituut voor arme blinde meisjes gesticht, dat hij met behulp van een rijke, liefdadige Engelsche dame, Strachau genaamd, in stand kon houden. Deze Inrichting verschaft onderwijs en verpleging aan 15 à 20 meisjes.

Rome.

Rome bezit twee inrichtingen voor blinden. Het Blinden-Instituut S. Alessio, gelegen aan de Aventin,

werd in 1868 door eene vereeniging van ingezetenen gesticht, onder het bestuur en de leiding van Pater Alfieri, hoofd van de orde „Fate-bene-Fratelli" en onder bescherming van Z. H. Paus Pius IX.

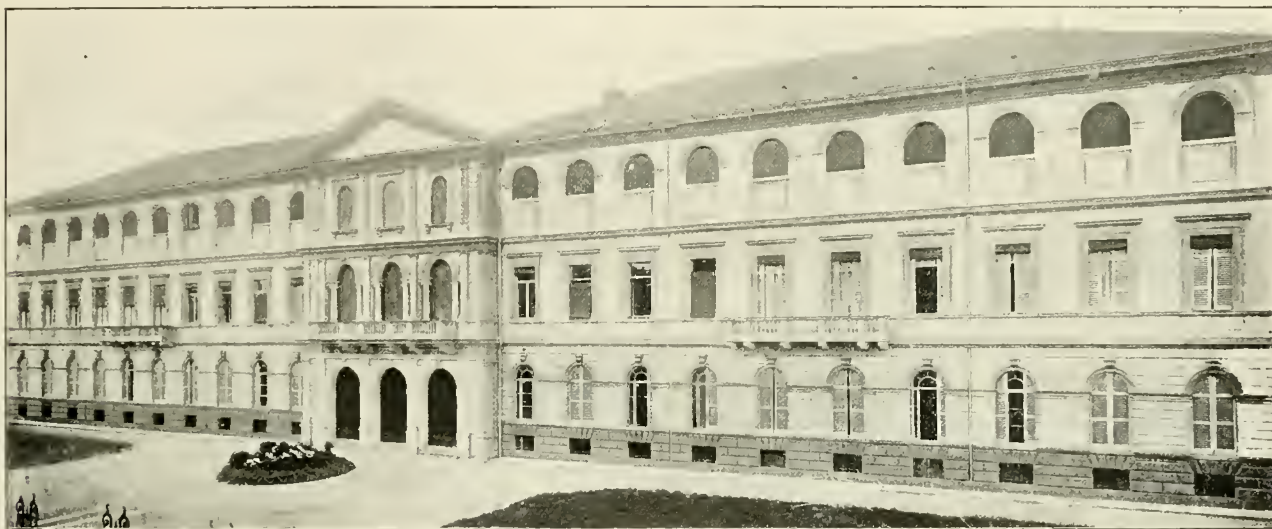
Het werd geheel naar dat van Milaan gebouwd en de toenmalige rector van dat Instituut, Sacerdate Don Bernarda Raineri, werd naar Rome geroepen, die tegelijkertijd eenige uitmuntende leerlingen van de school te Milaan medebracht, om als onderwijzers in het nieuwe Instituut op te treden. De nieuwe Inrichting in Rome werd gevestigd in een klooster van de broeders van Somaschi en stond onder een Raad van Toezicht. De onderwijzers dezer Inrichting zijn bijna allen blind en men streeft er naar om het onderwijs aan blinden geheel in handen van blinde onderwijzers te leggen. Het onderwijs omvat: het gewoon Lager onderwijs, de muziek en de handwerken. In het leerplan is de voornaamste plaats toegekend aan het onderwijs in de muziek, waardoor het menigen leerling van deze Inrichting gelukt is aan het Koninklijke Instituut (H. Caecilia), het conservatorium in Rome, het diploma van onderwijzer in de muziek te verkrijgen. Tegenwoordig zijn in deze Inrichting 50 mannelijke en 30 vrouwelijke verpleegden.

Buiten dat Instituut bevinden zich in Rome het „Ospicio Margherita", dat èn ingericht is voor oudere blinden van beiderlei geslacht èn voor een hospitaal voor ooglijders. Het samenzijn van mannen en vrouwen onder één dak, bleek niet aanbevelingswaardig te zijn, waarom de jonge mannen naar het Instituut S. Alessio gezonden werden, terwijl de afdeeling voor de meisjes en het hospitaal aldaar gevestigd bleven.

Milaan.

Milaan heeft een der grootste instituten van Italië, zoowel wat betreft het daar gegeven onderwijs alsook de geheele inrichting en uitgebreidheid der gebouwen. Het Instituut begon op bescheiden voet. Het werd in het jaar 1848 door Cavelière M. Barozzi, directeur van het Werkhuis en het Bedelaars-Asyl, gesticht, zonder dat deze over buitengewone middelen kon beschikken. Barozzi vertrouwde bij zijne onderneming zeer veel op de liefdadigheid; een blinde man en eene blinde vrouw hielpen hem gelden inzamelen en daarmede bereikte hij zijn doel. Door zijn practischen blik en onbaatzuchtige liefde tot de blinden, verwierf hij een onbegrensd vertrouwen en viel hem algemeenen steun bij zijn werk ten deel. Reeds na een jaar kon hij het steeds grooter wordend aantal zijner blinden uit het Werkhuis van den H. Vincentius overplaatsen naar het huis van den H. Marcus.

Om de burgers voor de zaak der blinden op te wekken, hield hij iederen Donderdag een openbare les, waarbij zij de vorderingen in de literarische vakken en in die der muziek konden constateeren. Aanzienlijke giften vloeiden toe en onder de bezoekers, die het grootste belang in deze zaak stelden, behoorden de Markies Mondolfo en zijne echtgenoote, die tot de grootste weldoeners der jeugdige Inrichting moeten gerekend worden. In 1850 kocht Mondolfo een groot huis aan de Corso Porto Nuova, dat hij voor de blinden bestemde. In 1867 trof de Inrichting een groot verlies: Barozzi, die haar als een vader, onderwijzer en bestuurder leidde, stierf aan de cholera. Nu werd het Instituut naar de voorschriften der wet op de weldadigheidsgestich-

Het Blinden-Instituut te Milaan.

ten, onder het opzicht gesteld van een Raad van drie leden, waarvan de Markies MONDOLFO, als erkenning voor zijne vele verdiensten voor de blinden, voor zijn leven benoemd werd. Deze weldoener riep een stichting in het leven, waaraan hij een aanzienlijk vermogen schonk en welke naar hem het „Asyl Mondolfo" genoemd werd. In het jaar 1877 werd tot voorzitter van den Raad van Toezicht Dr. FRANCESCO ZIROTTI gekozen.

na het verlaten van het Instituut geen geschikt onderkomen hebben kunnen vinden.

In de *Werkinrichting* worden de kweekelingen van het Instituut toegelaten, die door handwerk hun brood kunnen verdienen; zij zijn externen en staan noch met het Asyl noch met het Instituut in eenig verband.

Door het aangroeien van het kapitaal der Inrichting,

De muziekzaal in het Blinden-Instituut te Milaan.

die bij zijn dood zesmaal honderd duizend Lire naliet, welke som dienen moest voor het stichten van een werkinrichting voor blinden, welke in 1884 geopend werd.

In het *Instituut* worden kinderen van beiderlei geslacht van hun 8ste tot hun 12de jaar opgenomen en gedurende 8 à 10 jaar opgevoed en onderwezen in die vakken, waarvoor zij den meesten aanleg hebben.

In het *Asyl* worden, zonder leeftijdsbepaling, *die* blinden geplaatst, die om de een of andere oorzaak

zoowel als door het toenemen van het aantal kweekelingen, was er aanleiding te denken aan uitbreiding der gebouwen.

In het jaar 1885 verkreeg men in de Via Vivaio een uitgestrekt terrein en werd begonnen met het oprichten van een groot, hoogst comfortabel en naar de hedendaagsche eischen van de hygiène ingericht gebouw. In 1892 werd het nieuwe Instituut in tegenwoordigheid van den Koning en de Koningin plechtig ingewijd. De Inrichting, die electrisch verlicht is en welker bouw

1,000,000 Lire gekost heeft, ligt in een grooten tuin; vooral merkwaardig is de schoone muziekzaal, waarvan ik hier eene afbeelding geef. Er zijn daar thans 120 blinden opgenomen; in het Asyl 30 en in de Werkinrichting 38.

Rusland.

In het begin der 19de eeuw werden in Rusland de eerste maatregelen genomen om het lot der blinden te verbeteren. In 1807 riep Keizer ALEXANDER I VALENTIN HAÜY naar Rusland en droeg hem de stichting op van een blinden-instituut te St. Petersburg.

Zoowel het nieuwe van de zaak als de onbekendheid met de taal des lands, waren oorzaak dat deze eerste proefneming mislukte. Na een tienjarig verblijf verliet VALENTIN HAÜY het land, terwijl slechts drie leerlingen in de school achterbleven. Van toen af verliep er een geruime tijd vóór men voor de blinden iets deed, totdat eindelijk in de laatste tientallen jaren weer eene beweging merkbaar werd. Vooral heeft de bekende „Maria-Vereeniging" veel gedaan voor de verbetering van het lot der blinden. De meeste blinden-instituten zijn door deze Vereeniging opgericht en door haar onderhouden. Bovendien zijn er nog 14 andere inrichtingen, die onafhankelijk van deze Vereeniging bestaan en haar oorsprong aan andere particuliere vereenigingen te danken hebben.

De „Maria-Vereeniging" ontstond in 1881. Na den laatsten Turkschen veldtocht bleek het, dat vele nog jonge en overigens gezonde, krachtige soldaten blind geworden waren.

Toen gaf Keizerin MARIA ALEXANDROWNA, (de gemalin van Keizer ALEXANDER II) den wensch te kennen, deze ongelukkigen te helpen. Het Hoofd-Comité dat belast was met de ondersteuning der familiebetrekkingen van gewonde soldaten, zocht naar middelen om ook de ooglijders te hulp te komen en de lijders aan oogziekten werden onder geneeskundige behandeling gesteld; voor de ongeneeslijken werd een werkinrichting geopend, waar hun het mandenmaken geleerd werd ten einde later zelf in hun onderhoud te kunnen voorzien. Het gerucht, dat er eene vereeniging bestond, die in opdracht had, de blinden bij te staan, verspreidde zich zoo snel, dat niet alleen militairen, maar ook blinden uit andere standen zich voor hulp en steun tot het Comité wendden. Toen bleek op eens duidelijk hoeveel blinden er in Rusland waren, voor wie nog nooit iets gedaan was. Langzamerhand had het Comité aan zijne verplichtingen voldaan, en begon het te denken over de beste wijze om van zijne taak af te komen; doch er gingen in den boezem daarvan zelf krachtige stemmen op, om het niet op te heffen, maar eene nieuwe vereeniging op te richten, die zich tot taak zou stellen, voor de blinden in Rusland te zorgen.

Ter herinnering aan de belangstelling welke de Keizerin voor deze Vereeniging getoond had, werd zij „Maria-Vereeniging" genoemd. Zij staat onder de hooge bescherming van Hare Keizerlijke Majesteit Keizerin MARIA FEDEROWNA. De „Maria-Vereeniging" heeft haar zetel en hoofdbestuur te St. Petersburg. Het dagelijksch bestuur bestaat uit een comité van 14 leden, waarin tot verleden jaar als voorzitter zitting had Z. E. de Staats-Secretaris VON GROT, stichter der Vereeniging.

Deze menschenvriend heeft buitengewoon veel voor de blinden in Rusland gedaan en de geschiedenis van de verzorging der blinden zal altijd nauw aan zijn naam verbonden blijven. De leden der Vereeniging zijn over geheel Rusland verspreid. Het hoofdbestuur heeft in iedere provincie een gevolmachtigde en agent, die in zijn kring het toezicht en de leiding in zake de verzorging der blinden heeft, die de inkomende geldsommen ontvangt en beheert en ze in den geest en het doel der Vereeniging gebruikt. Deze gevolmachtigden zijn lieden van invloedrijken stand, en zij nemen hunne verplichtingen uit zuivere menschlievendheid kosteloos op zich. Wanneer zich in eene provincie vele leden der Vereeniging bevinden en een groote belangstelling in het lot der blinden toonen, dan wordt er eene afdeeling opgericht. Deze onder-afdeeling zorgt voor het oprichten van scholen voor blinde kinderen, werkplaatsen voor volwassenen, inrichtingen voor ooglijders.

De „Maria-Vereeniging" telt 5800 leden, met 64 gevolmachtigden, 23 onder-afdeelingen, 36 blinden-instituten, waaronder 23 scholen voor blinde kinderen. Zij beschikt over ruime geldmiddelen; bij de oprichting werd een fonds gesticht van 217,000 Roebel.

Van dien tijd af is de opbrengst der collecten in de kerken jaarlijks zeer groot. Deze collecten worden gehouden in de z.g. blinden-week, in alle kerken van het Russische Rijk, zoowel in de synagogen als in de Mahomedaansche bedehuizen. De naam blindenweek heeft zijn ontstaan te danken aan den eerstbeginnenden Zondag waarop het verhaal gelezen wordt van de genezing van den blindgeborene.

Behalve het bovengenoemde trekt men aanzienlijke sommen uit de contributie der leden (5 Roebel per jaar) en uit liefdegiften.

Het doel dat de Vereeniging nastreeft is zeer uitgebreid:

1o. de opvoeding van blinde kinderen;

2o. de ontwikkeling van volwassenen, die het ongeluk hadden in den bloei der jaren door blindheid getroffen te worden;

3o. arme blinden, die niet in staat zijn te arbeiden in armenhuizen te plaatsen of hen op andere wijze te helpen, en

4o. door voorbehoedmiddelen de verbreiding der blindheid onder het volk tegen te gaan.

Ook zorgt de Vereeniging er voor, dat door haar eigen tijdschrift „De Blinden", door brochures en door de pers een duidelijk denkbeeld over het lot der blinden en hunne verzorging verkregen wordt.

In de 23 blinden-instituten der Vereeniging worden in het geheel 633 kinderen opgevoed. De grootste dezer inrichtingen is de St. Petersburger Alexander-Maria-School voor blinden, waar 124 jongens en meisjes opvoeding en onderwijs ontvangen. Deze school werd in 1881 opgericht voor 12 jongens. Drie jaar later werd een dergelijke school enkel voor meisjes in het leven geroepen. Een tijd lang stonden deze beide scholen ieder op zich zelf, in afzonderlijke gedeelten der stad, later werden zij evenwel in één gebouw vereenigd. De school breidde zich voortdurend uit en moest vergroot worden. Sedert 1888 is zij in het bezit van een eigen, groot, goed ingericht gebouw. Aan het hoofd dezer school, de grootste in Rusland, staat de Staatsraad in werkelijken dienst, De Nedler. Het leerplan is uitgebreider dan dat der volksscholen, die oorspronkelijk als model gediend hadden. De school is verdeeld in drie afdeelingen: de voorbereidende school, de hoofdcursus en de cursus voor handwerken. Het vakonderwijs wordt op de voorbereidende school ingeleid door onderwijzers in de Fröbel-methode; in de hoogere klassen beginnen de handwerken, zooals: het maken van kleedjes of kleine tapijten, stoelenmatten, mandenvlechten en borstelmaken, voor meisjes bovendien nog vrouwelijke handwerken. De vakken van onderwijs zijn de volgende: godsdienstleer, lezen, schrijven, volgens de methode van Braille en Hebold, rekenen, aardrijkskunde, geschiedenis en natuurlijke historie.

Het hoofddoel van het Instituut is, om de kinderen op te leiden tot degelijke handwerkslieden. Over het geheel komt het onderwijs in deze Inrichting overeen met dat van de andere instituten. Niet lang geleden heeft men in de Inrichting een eigen drukkerij opgericht, waarin een blinde werkzaam is; deze gebruikt daarvoor de drukpers van Kull. Ook worden veel boeken gecopieerd, waarmede verscheidene dames uit de beschaafde kringen van St. Petersburg zich belangeloos bezighouden. Bijna zonder uitzondering zijn de leerlingen der Alexander-Maria-school kosteloos geplaatst, daar de meesten arme kinderen zijn uit den boeren- en kleinen burgerstand. De Inrichting dekt hare uitgaven uit de renten van een groot kapitaal, door Alexander II ter gedachtenis aan zijne overledene gemalin tot een of ander liefdadig doel bestemd, en door zijn opvolger, Alexander III aan de Maria-Vereeniging geschonken. Dit kapitaal bedraagt een millioen Roebel. Bovendien kreeg de Inrichting nog een landgoed ten geschenke, dat voor 90,000 Roebel verkocht werd, welk geld men bestemde als fonds tot ondersteuning van ontslagen leerlingen.

Ter gedachtenis aan Alexander II en zijne gemalin draagt ook deze stichting den naam: het Alexander-Maria-Blinden-Instituut.

Het mandenmaken.

Verder bezit de Vereeniging blinden-instituten in een groot aantal steden van Rusland. Al deze scholen werden in den beginne op zeer verschillende wijze opgericht. Gewoonlijk begint men met 10 leerlingen, en eerst wanneer het publiek belangstelling toont in de zaak, wordt de school uitgebreid; veelal krijgt dan de stichting een stuk grond of een huis ten geschenke, waarmede dan de mogelijkheid tot uitbreiding verzekerd is. Het leerplan der scholen in de provinciën wordt door den directeur der Petersburger-school opgemaakt, dit is meestal voor alle hetzelfde; van tijd tot tijd bezoekt deze de kleine inrichtingen, ten einde raad te geven waar zulks noodig blijkt en te zien of het onderwijs in de goede richting geleid wordt. In den laatsten tijd is een inspecteur voor blinden-

onderwijs aangesteld, die alle scholen in de provinciën geregeld bezoeken moet.

De Maria-Vereeniging stelt zich niet alleen tevreden met de opvoeding der blinden, maar zorgt ook voor hen, nadat zij de school verlaten hebben. Zooals reeds gezegd is, heeft het eerste of voornaamste Instituut een ondersteuningsfonds voor hare voormalige leerlingen; ook sommige scholen in de provincie hebben zulk een fonds. Het streven is evenwel om overal zulke ondersteuningskassen te stichten. Bij het verlaten der school worden de blinde handwerkslieden voorzien van het noodige gereedschap, onder- en bovenkleeren en schoenen. Iedere ontslagen leerling heeft een voogd, die verder zorg draagt voor hem; hij is de tusschenpersoon tusschen hem en de Vereeniging en voornamelijk behulpzaam in het aanschaffen van arbeidsmateriaal tot billijken prijs en het vergemakkelijken van den verkoop der vervaardigde voorwerpen.

De voogd of curator bezoekt den arbeider in zijne woning, ondersteunt hem in tijd van nood met raad en daad en brengt van al het doen en laten van den blinde verslag uit.

Ook kan iedere blinde zijn werk afleveren aan het magazijn der Vereeniging — waarvan er drie in St. Petersburg bestaan — en ontvangt onmiddellijk den prijs daarvoor, zonder dat hij zich over den verkoop heeft te bekommeren; hij moet evenwel een klein bedrag afstaan tot instandhouding van het magazijn.

In den laatsten tijd is er nog eene nieuwe onderneming tot stand gekomen, welke den blinden arbeiders zeer ten goede komt, namelijk de werkplaatsen voor blinden van den heer Von Grot te St. Petersburg.

De zorg der Vereeniging strekt zich niet alleen uit tot de opvoeding van blinde kinderen, maar ook tot die volwassenen, welke het ongeluk hebben door blindheid getroffen te worden; deze worden in de gelegenheid gesteld een handwerk te leeren. Voor dit doel bestaat er eene werkinrichting te Kumenez-Podelsk, en twee jaar geleden stichtte de Staatssecretaris Von Grot twee nieuwe werkplaatsen. Zij zijn gevestigd in een groot steenen gebouw van drie verdiepingen, op een stuk grond der Alexander-Maria-school. Er zijn twee werkplaatsen voor het mandenmaken en borstelmaken. Deze Inrichting heeft een tweeledig doel: 1e. worden volwassen blinden, die niet school gegaan hebben, in een handwerk onderwezen; 2e. verschaft zij aan de ontslagen leerlingen der Alexander-Maria-School, die geen voor hen geschikte en gezonde huisvesting hebben een toevluchtsoord of asyl, waar zij onder de leiding van ziende onderwijzers arbeiden kunnen. [1]) De werkplaats verschaft geen nachtverblijf en voeding; de blinden wonen gezamenlijk in de nabijheid bij particulieren en arbeiden in de werkplaats van 's morgens 8—12 en van 's middags 2—8 uur. Van 12—2 uur wordt het middagmaal gebruikt, waartoe ieder zich naar zijne woning begeeft. [2]) De zelfstandige arbeiders voorzien zelf in hun onderhoud. Degenen, die op lateren leeftijd blind werden, genieten, zoolang zij het handwerk leeren, geheel en al de ondersteuning der Vereeniging.

Het borstelmaken.

Oude en gebrekkige blinden worden eveneens door de Maria-Vereeniging ondersteund. Voor dit doel heeft zij drie inrichtingen:

1o. het Asyl van de Vorstin Wolkonsky voor tien blinde vrouwen te St. Petersburg; deze Inrichting wordt in stand gehouden door particuliere fondsen;

2o. het Asyl voor twaalf blinde mannen in Woronesch;

3o. het Asyl voor tien blinde mannen en tien blinde vrouwen in Tula.

Nog kort geleden werd er te St. Petersburg op een stuk grond der Alexander-Maria-School een groot huis gebouwd, waar ongeveer veertig blinde vrouwen een onderkomen vonden. Een gedeelte van

[1]) Zooals bij ons te lande de Inrichting voor volwassen blinden, Stadhouderskade 84, te Amsterdam.

[2]) Ongeveer zooals in Amsterdam de Werkinrichting voor behoeftige blinden in de Plantage Middenlaan is ingericht.

het gebouw werd opgericht tot een Tehuis voor volwassen blinde meisjes. Bovendien ondersteunt de Vereeniging hulpelooze blinden in verscheidene weldadigheidsinrichtingen en armhuizen, terwijl tevens ook onderstand verleend wordt in geld: op deze wijze wordt jaarlijks meer dan 10.000 Roebel uitgegeven.

Daar het aantal oogartsen in Rusland, vooral in de provinciën zeer gering is, vindt de bevolking op het land geen tijdige hulp: daardoor gebeurt het veelal, dat kleine gebreken, die gemakkelijk te genezen zouden zijn geweest, in volslagen blindheid ontaarden. De Maria-Vereeniging zoekt dezen treurigen toestand zooveel mogelijk op te heffen door:

1o. Hospitalen en ambulancen voor lijders aan oogziekten, waarvan er op dit oogenblik acht bestaan, n.l. te Tiflis, Astrakan, Taschkent, Werny, Samarkand, Tula, Usolje in Siberië, Sergyew, niet ver van Moskou.

2o. Kostelooze verpleging en huisvesting voor arme ooglijders in reeds bestaande hospitalen en klinieken — de Vereeniging heeft in verschillende hospitalen de beschikking over een zeker aantal bedden, zooals te St. Petersburg, Moskou, Charkow, Jaroslaw, Nowitscherkask en Dünaburg.

Lijders aan oogziekten, die op dorpen wonen, waar geen arts in de nabijheid woont, ontvangen van den gevolmachtigde het noodige geld, om zich naar de een of andere groote stad te begeven, waar zij geneeskundige hulp kunnen verkrijgen.

Jaarlijks worden zoogenaamde „colonnes" van oogartsen gevormd, uitgerust met alle benoodigdheden, om afgelegen streken te bezoeken, waar veel ooglijders voorkomen. Iedere colonne bestaat uit een oogarts en eenige assistenten, een officier van gezondheid of een pleegzuster en het noodige dienstpersoneel. Ieder dezer „vliegende colonnes" is gedurende drie maanden werkzaam. In 1897 waren op deze wijze 33 colonnes aan het werk. Er werden 53.828 oogziekten behandeld en 16029 operatiën verricht.

Deze cijfers spreken duidelijk genoeg van het nut dezer grootsche onderneming.

Die practische maatregel maakte indertijd op mij een indruk, welke mij aanleiding gaf de Indische Regeering bij mijne poging tot verbetering van het lot der blinden in Oost-Indië, er op te wijzen, dat een dergelijk ingrijpen harerzijds van groot nut kon zijn. Ik had toen de eer onder hare aandacht te brengen, dat de opleiding tot oogarts van doctors djawa of inlandsche doctoren van groot belang in de toekomst zou blijken te zijn. Zij konden dan later na de voltooiïng hunner studie, naar de verschillende gewesten van Indië gezonden worden. Eene inrichting als door mij destijds aanbevolen, is thans in het begin van 1903, te Bandoeng geopend, onder leiding van Dr. Westhoff, den vroegeren bekenden oogarts te Amsterdam. (Men zie „De Blinden in de Koloniën en de middelen ter verbetering van hun toestand.)

De „Maria-Vereeniging" heeft een reusachtige taak op zich genomen: zij stelt zich voornamelijk ten doel de blinden onderwijs te doen genieten en ze

Het maken van matrassen en bedden.

tot een of ander handwerk op te leiden: zij heeft evenwel nog andere, niet minder zware zorgen.

Behalve de „Maria-Vereeniging" bestaan er in Rusland nog vele andere, die allen door particulieren in stand worden gehouden, als De Blessigsche Werkinrichting te St. Petersburg en de Keizerlijke Weldadigheids-Vereeniging, die een groot aantal liefdadige instellingen onder hare bescherming heeft; deze bezit ook drie inrichtingen voor blinden:

1e. Het Blinden-Instituut voor mannelijke leerlingen, dat het oudste Instituut van Rusland is: dit is het gesticht, dat werd opgericht door Valentin Haüy in het begin der 19e eeuw en een tiental jaren door hem beheerd werd.

Sedert 1819 wordt de Inrichting door bovengenoemde Vereeniging bestuurd. Het aantal blinden be-

draagt ongeveer 40, evenwel behoort slechts een gedeelte daarvan tot de leerlingen, terwijl het andere gedeelte uit volwassenen bestaat, die den leercursus hebben doorgemaakt; dezen zijn de zoogenaamde kostgangers, dat wil zeggen, zij blijven in de Inrichting, waar zij vrije woning, kleeding en voeding hebben, waarvoor zij in het „Koor" van het Instituut moeten meêwerken en gedeeltelijk ook als hulpleeraars en repetitors moeten optreden. De leerlingen zijn ingedeeld in drie klassen elk der muziek. Er zijn zelfs enkele gelukkige gevallen bekend, waarin de leerlingen van het Instituut een diploma verwierven aan het conservatorium te St. Petersburg. Eenigen traden op in concerten; de meesten voorzien in hun onderhoud door pianostemmen en lesgeven in muziek.

2e. Het Maria-Instituut voor blinde meisjes, in 1871 opgericht. Hier wordt aan 15 meisjes verdeeld over drie klassen, onderwijs gegeven in muziek, wetenschap en handenarbeid. Het onderwijs

Orkest van blinde leerlingen. *Brünn.*

met 2-jarigen cursus. Schrijven wordt onderwezen naar de methode van Braille en Hebold. Voor het onderwijs in de aardrijkskunde worden de kaarten in de Inrichting zelf vervaardigd. Het Instituut heeft ook zijn eigen drukkerij. Door de handwerkslieden wordt het borstel- en mandenmaken geleerd, maar de meeste aandacht wordt geschonken aan het muziekonderwijs, en blijkbaar wordt op dit gebied met goed gevolg gewerkt. De leerlingen krijgen onderwijs op muziekinstrumenten en in zang; zij vormen te zamen een eigen orkest. Velen der ontslagen leerlingen verdienen hun dagelijksch brood met het beoefenen in de handwerken bestaat in breien, naaien en haken, ook worden er kleine kleedjes, mandjes en borstels vervaardigd.

3e. Het Asyl voor volwassen blinde meisjes, in 1882 in het leven geroepen. Het werd gesticht met een kapitaal dat door den heer Mitussow geschonken was. Het doel dezer Inrichting is, een verblijf te verschaffen aan jonge meisjes, die den cursus aan het Maria-Instituut der Weldadigheids-Vereeniging hebben doorgemaakt en die geen ouders of bloedverwanten hebben, om voor hen te zorgen.

In Moskou zijn de volgende gestichten te vermelden:

1e. Het Opvoedingsgesticht voor blinde kinderen van beide geslachten, in 1882 gesticht door eene particuliere vereeniging op initiatief van den Opper-Pastoor DIECKHOFF. Er worden hier 60 kinderen opgevoed en onderwezen. Het onderwijs is gelijk aan dat van de scholen der Maria-Vereeniging. Men heeft het plan gevormd om werkplaatsen aan de Inrichting te verbinden voor de volwassenen.

De school heeft een eigen drukkerij.

2e. Het Gesticht voor 140 blinde mannen en vrouwen: dit wordt in stand gehouden door particuliere bijdragen en behoort onder het ressort der inrichtingen van Keizerin MARIA. De opname, zoowel van mannen als vrouwen, geschiedt van 20—80 jarigen leeftijd. Een derde gedeelte slechts is in staat om te arbeiden, en deze arbeid bestaat dan nog alleen uit breien; enkelen naaien ondergoed.

3e. Het Asyl van PRINS VAN OLDENBURG voor 20 jongens en meisjes. De Inrichting heeft geheel het karakter van een asyl: de kinderen krijgen niet geregeld onderwijs. De meisjes worden zoodra zij volwassen zijn, overgeplaatst uit het kinder-asyl naar het vrouwen-asyl en de jongens naar het gesticht voor blinde mannen, opgericht door den weldoener SAWELIEW.

4e. Het Gesticht voor 15 volwassen blinde mannen.

5e. De Inrichting van den koopman NEMIROW-KOLODKIN voor 40 mannen en vrouwen, die de rij der blinden-instituten in Moskou sluit, waarvan de meeste dienst doen als asyl. De bewoners dezer stad schijnen de voorkeur te geven aan het oprichten van zulke gestichten.

In Riga bestaat een particulier instituut voor 22 kinderen.

In het Doofstommen- en Blinden-Instituut te Warschau worden ongeveer 30 jongens en meisjes opgevoed; dezen neemt men echter ook, als zij volwassen zijn, in een asyl op.

Het Asyl voor de ontslagenen uit het Instituut biedt aan 53 blinden een Tehuis.

Finland heeft 2 blinden-instituten, een te Helsingfors voor 15 kinderen van beide geslachten; het onderwijs wordt hier gegeven in de Zweedsche taal; bovendien bestaat er een tweede te Knopio voor 30 blinde jongens en meisjes, waar onderwijs wordt gegeven in de Finsche taal.

Denemarken.

Het oudste Blinden-Instituut werd opgericht den 1 Juni 1811 te Kopenhagen, door het liefdadigheidsgenootschap „Die Kette" op initiatief van den predikant BRORSON en op voorstel van den Opper-Hofmaarschalk v. HAUCH.

Den 10den Juni werd de Inrichting geopend met 12 leerlingen. Eenigen tijd later steeg het getal tot 18, behalve de externen. In 1825 was men dòor legaten in staat gesteld een werkinrichting en tegelijk een gesticht voor volwassenen op te richten, die beide verbonden waren aan de Inrichting voor onderwijs. Het aantal leerlingen bedroeg 12. Het onderricht was kosteloos en werd gegeven door de leden der „Kette" terwijl de oudere leerlingen gedeeltelijk werden aangewezen als repetitors voor de jongeren. De Inrichting hield geen gelijken tred met de vorderingen, die aan buitenlandsche instituten werden gemaakt: de leerlingen leerden noch lezen, noch schrijven, en het onderwijs bepaalde zich alleen tot mondelinge mededeelingen, zang en muziek, vooral vioolspel, vrouwelijke handwerken, n.l. breien en spinnen en een weinig gymnastiek. De oogarts Prof. MELCHIOR, benevens Prof. TENGER (Doctor en later Minister van Financiën) brachten eene reorganisatie tot stand en tevens de overdracht der gestichten aan den Staat.

Eene commissie, bestaande uit vertegenwoordigers der Regeering en de „Kette" maakte een uitvoerig rapport op. De „Kette" schonk een kapitaal van 120.000 Kronen en een stuk grond voor het oprichten van een gebouw. Een onderzoek naar het aantal blinden bracht aan het licht, dat 24 van hen tusschen 11 en 18 jaar oud waren, en door verschillende berekeningen kon men het aantal blinden vaststellen op 60.

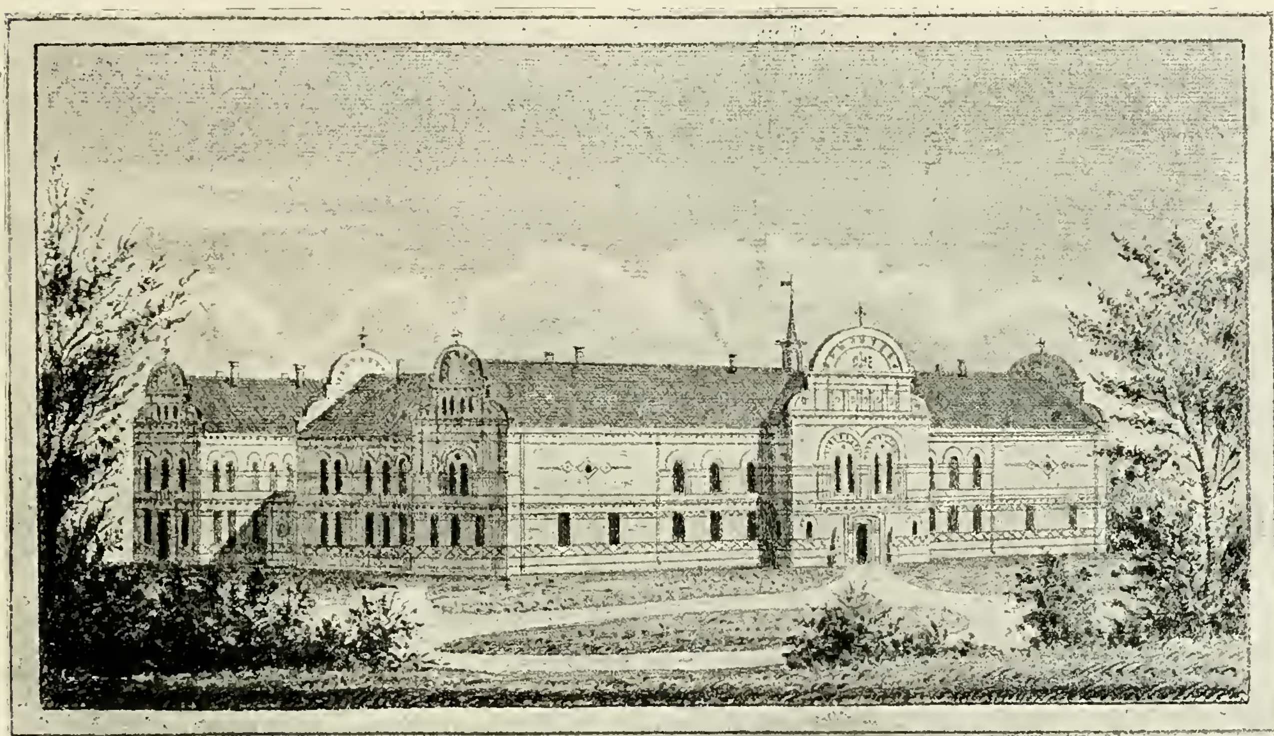
Een voorstel van den Minister van Eeredienst HALL aan den Rijksdag, om wettelijk over te gaan tot de oprichting van een nieuw blinden-instituut werd aangenomen; den 21sten Januari 1857 werd deze wet door Koning CHRISTIAAN VII bekrachtigd.

Het aantal leerlingen klom reeds spoedig tot 70 en In 1861 heeft de „Kette" een asyl opgericht voor richt. De „Kette" beschikt over 18 plaatsen en wordt in de Commissie van 5 leden vertegenwoordigd door 2 leden. Zij belast zich voornamelijk met de afdeeling verpleging, en na het ontstaan der „Vereeniging tot bevordering van het zelfstandig arbeiden der blinden" in 1862, op initiatief van den directeur MOLDENHAWER, werd zij van 1865 af, uitsluitend bestemd voor vrouwelijke blinden. In 1861 had de „Kette" een asyl opgericht voor blinde kinderen, met voorbereidend onderwijs, en het eerste meisje dat deze school verliet, werd spoedig als

onderwijzeres aangesteld. Het aantal kinderen steeg later tot 20. De „Kette" ondersteunt ook volwassenen, namelijk vrouwelijke blinden, buiten de verplegingsgestichten om, en helpt ook diegenen, welke zich aan eene oogoperatie moeten onderwerpen.

De „Vereeniging tot bevordering van het zelfstandig arbeiden der blinden" heeft ten doel:

1o. Ondersteuning van blinden, die eervol uit het Instituut zijn ontslagen, in hun pogen om door zelfstandig werken in hun onderhoud te voorzien.

Het Koninklijke Blinden-Instituut te Kopenhagen.

2o. Ontwikkeling en ondersteuning van hen, die op lateren leeftijd blind werden.

3o. Hulp bij ziekte en ouderdom.

4o. Verkoop van voorwerpen door blinden vervaardigd en het verschaffen van arbeid en materiaal tot billijken prijs.

5o. Het verschaffen van werk in gemeenschappelijke werkplaatsen.

Naast de bovenvermelde vereenigingen bestaan er nog andere, zooals b.v. de „Vereeniging tot het verleenen van onderhoud" en die „tot het verschaffen van lectuur voor blinden", opgericht in 1863, naar aanleiding van het 25-jarig jubilee van het Blinden-Instituut.

De Inrichting beschikt over bijzondere fondsen tot ondersteuning der blinden, namelijk tot het verschaffen van arbeidsmateriaal aan leerlingen bij het verlaten der school.

Kopenhagen.

In de hoofdstad van Denemarken, Kopenhagen, vindt men het nieuwe Koninklijke Blinden-Instituut. Dit Instituut werd den 5 November 1858 ingewijd en den volgenden dag werd het onderwijs aangevangen met 25 leerlingen, waarvan 22 afkomstig waren uit de andere opgeheven inrichtingen. In 1859 steeg het aantal leerlingen tot 40 en later tot 60. In 1865 moest men het aantal plaatsen tot 70 uitbreiden, en daar dit niet toereikend was om aan de voortdurend nieuwe aanvragen te voldoen, werd door aanbouw en verbouwing ruimte verkregen om het getal leerlingen tot 100 op te voeren. Dit getal werd in 1882 bereikt. Het Instituut staat onder toezicht van het Ministerie van Eeredienst en Onderwijs en heeft een bestuur van 5 onbezoldigde leden, waarvan 3 door den Minister en 2 door de „Kette" gekozen worden, met een door den Koning benoemden Voorzitter, aan wien tevens de leiding van de Inrichting is opgedragen.

Het onderwijs omvat de gewone leervakken eener burgerschool met zes klassen, doch geen vreemde talen. In de lagere klassen wordt tevens onderwijs gegeven

in Fröbel-arbeid, vormen maken en houtsnijden. Verder wordt les gegeven in zang, notenschrift (Braille) viool-, piano-, orgel-, fluitspel en pianostemmen.

De handenarbeid omvat het naaien uit de hand en op de machine, mattenvlechten, mandenmaken, (ook het vervaardigen van houten handvatten voor gereedschap) stoelenmatten, touwslaan, (ook weven en vlechten van buiksingels) borstel- en schoenmaken, waarvoor bijzondere gereedschappen gebruikt worden.

Voor de schrijfles maakt men gedeeltelijk gebruik van een in de Inrichting vervaardigd toestel voor Braille puntschrift, gedeeltelijk van het aldaar uitgevonden toestel van Guldberg voor het z. g. potloodschrift. (Zie artikel „Schrijven.") Voor de meetkunde gebruikt men een teekentoestel van F. Guldberg, dat in de Inrichting zelf is uitgevonden.

De Inrichting bezit platen voor aanschouwelijk onderwijs in de natuurkunde en in de natuurlijke historie, hulpmiddelen voor het pianostemmen en een drukkerij, waar deels met Romeinsche lettertypen, deels in Braille-puntschrift gedrukt wordt. Het puntschrift wordt gedeeltelijk gestereotypeerd voor het drukken van muziek- en leesboeken.

Voor de uitrusting der leerlingen die de Inrichting verlaten, bestaande uit kleeren, schrijftoestellen, boeken en muziek, zorgt de Inrichting, en door een afzonderlijk fonds, gesteund door bijdragen uit de geboorteplaats van den leerling, is men in staat, gereedschap, materiaal, muziekinstrumenten, enz. te verschaffen. De door den directeur Moldenhawer opgerichte „Vereeniging ter bevordering van zelfstandigen arbeid voor blinden" helpt de ontslagenen bij het zoeken naar een zelfstandig bestaan.

Het Kopenhager meetkundig teekentoestel van F. Guldberg is voor blinden een eigenaardige uitvinding. Het bestaat uit een tafelvormige onderlaag van vilt, een houten rechthoekigen driehoek, een liniaal, een passer met een klein beweegbaar tandrad aan een der

Onderwijs in de Gymnastiek. *York.*

beenen, zoo ingericht, dat het versteld kan worden, een gewonen passer, een korte metalen staaf met een

Het touwslaan. *Steglitz.*

tandrad, een dikke schrijfstift om punten te zetten, en een later bijgevoegde metalen liniaal met een insnijding overlangs en zes gaatjes aan iederen kant, (evenals bij het Braille-schrift) om de teekeningen van letters te kunnen voorzien. Men teekent op dubbel, uit twee

bladen samengeplakt zacht puntschrift- of Braillepapier.

De blinden kunnen met dit toestel alle meetkundige figuren construeeren.

In de laatste jaren is Kopenhagen een inrichting voor blinden rijker geworden, waarop de stad met recht trotsch mag zijn, n. l. het „Tehuis voor blinde meisjes en vrouwen", die in staat zijn eenig handwerk uit te oefenen. Het „Tehuis" dankt zijn ontstaan aan giften door liefdadige personen bijeengebracht. Een schrijven namens het bestuur der Inrichting van den heer Christensen van 6 Februari 1904, behelst de mededeeling dat er op dit oogenblik 19 vrouwen inwonend zijn. Er kunnen evenwel 30 geplaatst worden en met een kleine verandering zou het „Tehuis" een geschikt verblijf aan 40 personen kunnen aanbieden.

Elke vrouw heeft haar eigen kamer, eenvoudig, maar toch comfortabel gemeubileerd. Er is een groote arbeidskamer en ruime eetzaal. De keuken bevindt zich in het sousterrain, waar ook de badkamers, naar de nieuwste constructie ingericht, gelegen zijn. Het gebouw bezit een centrale verwarming. De huishouding wordt waargenomen door mej. Carolina Krebs. Het bestuur der Inrichting zorgt voor het verschaffen van werk aan de vrouwen, die wat zij hiermede verdienen behouden mogen. Achter het gebouw ligt een groote tuin. De Inrichting bestaat nog slechts drie jaren en mag zich verheugen in voortdurenden bloei en vooruitgang.

Zweden.

De stichter van het blinden- en doofstommen-onderwijs in Zweden is Per Aron Borg. Deze was begonnen met een blind meisje ten zijnen huize onderwijs te geven, en nadat hij haar in Mei 1808 in tegenwoordigheid van verscheidene belangstellenden proeven van bekwaamheid had doen afleggen, werd hij voorloopig in staat gesteld door eene jaarlijksche subsidie des Konings en andere vrijwillige bijdragen met de oprichting te beginnen van het Instituut voor blinden, doofstommen en achterlijke kinderen, terwijl het tevens van dit oogenblik af eene rijkstoelage kreeg.

Volgens het reglement van 1816 werden 13 blinden of doofstommen in het Gesticht kosteloos opgenomen. In 1845 evenwel werd eene bepaalde som vastgesteld, uitsluitend bestemd ten behoeve van het blinden-onderwijs; er werd eene afzonderlijke afdeeling opgericht in het door den Koning geschonken Ofre-Manilla waar de lessen in den herfst van 1846 een aanvang namen.

Directeur was in dien tijd O. E. Borg, zoon van den stichter. De toestand van de blinden-afdeeling was niet rooskleurig. Zij kon slechts 60 blinden plaatsen,

Het Tehuis voor blinde meisjes te Kopenhagen.

hetgeen nauwelijks een vijfde was van het aantal blinden, die in aanmerking konden komen om opgenomen te worden. (Er waren er toen 324 tusschen 10 en 20 jaar.) Nadat nu in 1879 een afzonderlijk blinden-instituut, geheel afgescheiden van de Doofstommen-Inrichting, voorloopig in een gehuurd gebouw te Stockholm werd ingericht, onder het bestuur van Dr. P. Kerfstedt, besloot men in 1885, een particulier blinden-instituut op te richten voor 100 leerlingen, dat in de bestaande behoeften zou kunnen voorzien, terwijl uit de rijksmiddelen eene aanzienlijke som toegestaan werd voor de oprichting van een gebouw te Tomteboda, bij Stockholm. Dit gebouw werd den 9den Juli 1889 in gebruik genomen, en op 1 September werden de lessen geopend. De leeftijd voor toelating tot de school is bepaald van 9 tot 14 jaar; de duur van het verblijf is voor degenen, die uit een voorbereidende school zijn overgeplaatst, zes jaar, voor hen die geen

school hebben bezocht a c h t jaar. De school bevat zes klassen. Voor de beide voorbereidende klassen is de leeftijd bepaald van 6 tot 9 jaar en voor het Instituut van 9—14 jaar: bovendien kunnen allen. die tusschen 9 en 14 jaar het gezicht verliezen, steeds aangenomen worden. De leertijd van een kind, dat alzoo de beide cursussen doormaakt, is derhalve t i e n j a r e n.

Voor reliëfdruk maakt men gebruik van het Moon-alphabet en gedeeltelijk van het Braille-systeem; bij het schrijfonderwijs gebruikt men enkel het Braille-schrift onder leiding van den directeur Lijbergs. In het land van de heilgymnastiek, wordt evenals te B r ü n n veel werk gemaakt van de lichamelijke ontwikkeling. en de vrije- en orde-oefeningen komen in de eerste plaats daarvoor in aanmerking. Deze plaat vertoont eene oefening van e e r s t b e g i n n e n d e n.

Het aantal leerlingen werd bepaald op 40 en voor ieder van hen werd 300 Kronen per jaar betaald. De leeftijd om te kunnen worden toegelaten is bepaald van 7 tot 9 jaren: de leertijd is 4 jaren, voor degenen die naar Tomteboda worden overgeplaatst en voor ach-

Eerstbeginnende blinden bij de vrije- en orde-oefeningen. *Brünn.*

en vierkante Romeinsche lettertypen op een afzonderlijk Zweedsch toestel. De overige leervakken zijn g y m n a s t i e k. het maken van modellen of vormen in klei, mandenmaken. schrijnwerken. borstelmaken, touwslaan. pianostemmen en eenige vrouwelijke handwerken. In 1880 werd een comité benoemd ten einde het blinden-onderwijs te regelen. Dit Comité stelde voor om 3 soorten van blinden-inrichtingen te stichten. n.l. s c h o l e n voor blinden. een b l i n d e n-i n s t i t u u t en h a n d w e r k s c h o l e n voor blinden. Ingevolge dit voorstel werd in 1884 een school met 4 klassen voor blinden opgericht te W e x i c o, terlijke leerlingen 6 jaren; deze laatsten voltooien hunne studie geheel te Wexico. In 1884 werd bovendien eene werkinrichting voor blinden geopend te C h r i s t i n e h a m m. De leerlingen behoeven niets te betalen voor o n d e r w i j s. voor kost en inwoning moet bijgedragen worden. Bovendien heeft het Rijk sedert 1833 eene som toegestaan voor de opleiding tot onderwijzers aan blinden.

Deze opleiding is toevertrouwd aan het K o n i n k l i j k B l i n d e n-I n s t i t u u t.

In 1885 werd opgericht de V e r e e n i g i n g t o t h e i l d e r B l i n d e n, welke zich ten doel stelt. krach-

tiger medewerking van den Staat te verkrijgen en den zelfstandigen arbeid der blinden te bevorderen, hen in tijd van nood bij te staan in het aanschaffen van gereedschap en grondstof en in het verkoopen der vervaardigde voorwerpen. Zij beoogt tevens literatuur voor blinden te doen uitgeven, het publiek door populaire geschriften in te lichten ten opzichte van de opleiding en de behandeling van blinde kinderen en het bekend te maken met de voornaamste oorzaken der blindheid. De Vereeniging heeft een „Tehuis" eerst in 1899 geheel van kracht zijn, voor diegenen, welke in dat jaar den leeftijd van 9 jaar hadden bereikt. Om de gelegenheid tot opname van alle blinden mogelijk te maken, had men, behalve de reeds bestaande inrichtingen nog behoefte aan een tweede voorbereidende school, welker oprichting in het Koninklijk Besluit begrepen is. De cursus duurt 10 jaar, 4 voor de voorbereidende school en 6 voor het Instituut.

Gymnastiek in de open lucht. *Brünn.*

voor vrouwelijke blinden, en een magazijn voor den verkoop van voorwerpen, die door blinden vervaardigd zijn. Bovendien bezit Stockholm eene werkplaats voor blinde mannen.

In Upsala bestaat eene „Arbeidsschool" voor blinde mannen, opgericht door eene blinde dame, mej. Vikström, en Norbach bezit een gesticht voor ouden van dagen, evenwel uitsluitend voor blinde vrouwen.

Een voorstel in den Rijksdag om het blinden-onderwijs verplichtend te stellen, is bij Koninklijk Besluit van 29 Mei 1896 bekrachtigd.

Deze wet zou langzamerhand worden ingevoerd en

Noorwegen.

In 1858 werd door den Inspecteur van het Rijkshospitaal te Christiania, den heer F. Johansen, eene vereeniging voor blinden opgericht, met het doel het welzijn der blinden te bevorderen. In 1859 richtte deze Vereeniging een verzoek tot de Regeering ten einde de oprichting van een blinden-instituut van Staatswege te verkrijgen. Dit verzoek werd afgewezen, daarentegen werden, op voorstel des Konings, de noodige middelen verschaft, om den toestand van het blinden-onderwijs in het buitenland te bestudeeren, en tevens aan de Vereeniging een jaarlijksche subsidie toegezegd voor

oprichting en onderhoud van eene inrichting, waarvan de plannen de Koninklijke goedkeuring moesten verwerven. Nadat de aangewezen directeur, de candidaat B. ROGGEN, 6 maanden het blinden-onderwijs te Kopenhagen had bestudeerd en verscheidene blindeninstituten op andere plaatsen had bezocht, werd het nieuwe Instituut den 1sten Augustus 1861 onder zijne leiding geopend.

Na zijn dood, in 1867, werd de theol. candidaat A. MATHIESEN, als directeur en 1e leeraar aangesteld. Het getal leerlingen bedraagt ongeveer 70, het aantal klassen 6. Voor achterlijke leerlingen bestaat eene afzonderlijke klasse. De leervakken zijn: godsdienstonderwijs, de moedertaal, schrijven, met gebruikmaking van het Deensche Guldberg-apparaat voor potloodschrift, rekenen, aardrijkskunde, geschiedenis, natuurkunde, benevens Fröbel-oefeningen en vormen; verder zang en gymnastiek (zie teekening) en bovendien wordt onderwijs gegeven in orgel- en pianospel en op andere instrumenten.

Tevens worden de volgende handwerken onderwezen: vlechten, naaien uit de hand en op de machine, houtspanen verwerken, pantoffels vlechten, stoelenmatten, schrijnwerken, draaien, borstel- en schoenmaken. De boeken voor de school verkrijgt men uit het Instituut te Kopenhagen. De leeftijd van opname is van 9 tot 20 jaar.

In 1886 werd te Gläshangen bij Frondhjem een tweede blinden-instituut opgericht. Dit Instituut was gedeeltelijk een particuliere inrichting, maar werd ook gesteund door het Rijk en verscheidene gemeentebesturen. Het onderwijs werd voornamelijk bekostigd door het rijk en de kosten van verpleging der leerlingen door iedere gemeente afzonderlijk gedragen.

Deze Inrichting werd nochtans opgeheven en vervangen door eene andere, n.l. de Openbare school voor blinden te Klöbu.

Bovendien bestaat te Christiania nog eene handwerkschool voor blinden, opgericht door den heer LÖNOY (een blinde).

De zoogenaamde blinden-zending geeft geschriften voor blinden uit van godsdienstige strekking, in hoogdruk.

Naar aanleiding van de wet van 8 Juni 1881, betreffende het onderwijs aan abnormale kinderen, bestaat in Noorwegen de leerplicht voor blinde kinderen, welke wet in 1886 in werking trad bij de oprichting der Blinden-school te Frondhjem, omdat met de oprichting dier school het voldoende aantal gelegenheden tot opname van blinden bereikt was.

Blinden van beide geslachten hebben toegang tot deze scholen, mits zij den leeftijd hebben van 9 tot 21 jaar: de leertijd is vastgesteld op acht jaren. Op den 1 Juni 1898 is het Blinden-Instituut te Christiania eene Staatsinrichting geworden, zoodat zij, evenals de school te Klöbu, uit de rijksmiddelen wordt in stand gehouden.

Zwitserland.

Op eene bevolking van 3.029,925 zielen, had Zwitserland volgens de volkstelling van 1895, 2290 blinden, zoodat men kan rekenen: één blinde op 1326 inwoners. Het is niet nauwkeurig vastgesteld hoeveel schoolplichtigen daaronder waren.

Algemeene wettelijke bepalingen ten opzichte van het blinden-onderwijs bestaan in Zwitserland niet, daar nagenoeg het gansche toezicht op het onderwijs aan de kantonnale wetgeving is overgelaten. De Zwitsersche Bondsregeering heeft het voldoende geacht, als algemeenen regel vast te stellen, dat het volksonderwijs in het geheele Eedgenootschap verplichtend zal zijn, terwijl het toezicht zal worden uitgeoefend door de gemeentebesturen. Er bestaat slechts één kantonnale schoolwet, n. l. die van Bern, die tevens den leerplicht oplegt, ook voor blinde kinderen. Dit vraagstuk is meermalen besproken geworden; daar de ervaring echter geleerd heeft, dat een blind kind weinig nut kan trekken uit het gewoon schoolonderricht en het alleen in afzonderlijke blinden-instituten werkelijk vruchtdragend onderwijs kan genieten, terwijl bovendien de wet wel kan verplichten tot schoolbezoek, maar niet tot het bezoeken van deze of gene bepaalde inrichting, zonder in het algemeen in botsing te komen met het ouderlijke gezag, zoo is men nog niet tot een voldoende oplossing van dit vraagstuk kunnen geraken.

Niettegenstaande dit alles kan men toch aannemen, dat de groote meerderheid der blinde kinderen, die in staat zijn onderwijs te ontvangen, behoorlijk verzorgd wordt.

Zwitserland bezit drie opvoedingsgestichten voor blinden, n.l. te Bern, Lausanne en Zürich, die voldoende in de behoeften kunnen voorzien. Het zijn alle particuliere inrichtingen.

Het onderwijs in handenarbeid voor hen, die op lateren leeftijd het gezicht verloren hebben, wordt verschaft door verschillende vereenigingen en gestichten.

In het kanton Bern bestaat eene in 1884 opgerichte Vereeniging ter verzorging van blinden. Het kanton Waadt heeft eene vrij voldoende organisatie voor het blinden-onderwijs en verpleging van blinden. De werkzaamheid van deze Vereeniging strekt zich uit over geheel westelijk Zwitserland en over de aangrenzende gedeelten van Frankrijk. In het kanton Zürich bestaat naast de Inrichting voor blinden-onderwijs, een fonds voor arme blinden, opge-

richt in 1856, waaruit 35 ondersteuning genieten. De stad Schaffhausen heeft hare Vereeniging tot ondersteuning van behoeftige Blinden en Ooglijders. De stichting van Schwendimann voor ooglijders in Solothurn, ondersteunt vijf blinden elk met 200 francs per jaar. De stad Aubonne (kanton Waadt) bezit een dergelijk fonds. Het kapitaal van deze, uitsluitend voor blinden bestemde fondsen bedroeg in 1895, 560,812 francs, behalve de overige bezittingen, terwijl er nog opvoedingsgestichten en werkinrichtingen zijn, gesteund door particulieren. De uitgaven zijn aanzienlijk hooger dan de renten van het fonds, maar worden bestreden door schenkingen en vrijwillige bijdragen.

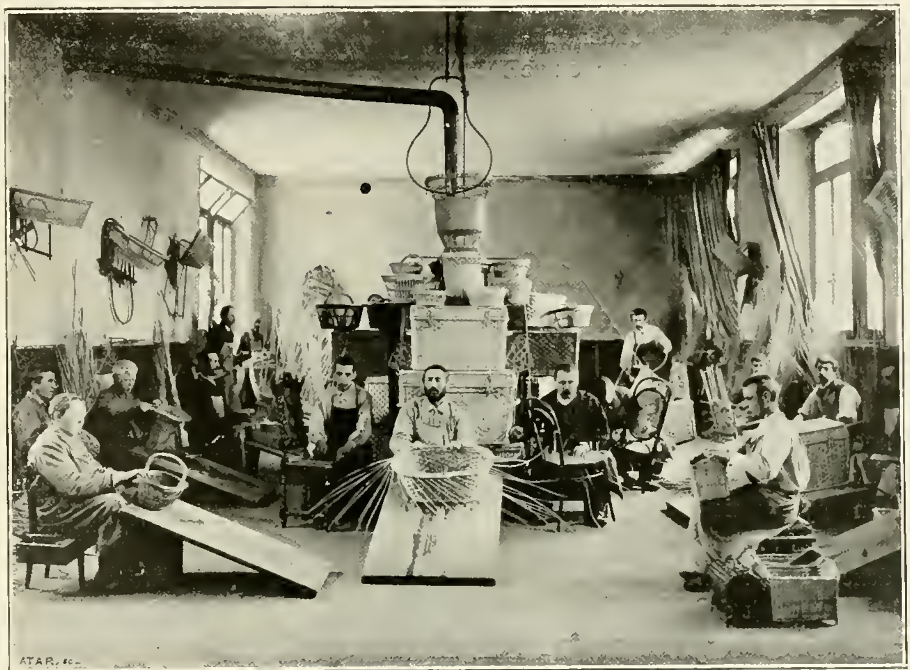
Het particulier Instituut van Lausanne is het voornaamste van Zwitserland en heeft zijn ontstaan te danken aan een edelen menschenvriend Wilhelm Haldimand (1784—1862). Deze stamde af van eene Zwitsersche familie: zijn vader bekleedde in Londen eene zeer aanzienlijke betrekking en had een tamelijk groot vermogen verworven. Haldimand zelf toonde reeds op jeugdigen leeftijd een goed koopman te zijn; jaren achtereen was hij administrateur der Engelsche Bank in Londen en zelfs Lid van het Lagerhuis. Ten laatste keerde hij naar zijn vaderland terug en sleet zijne laatste levensjaren in Lausanne.

Daar rijpte bij hem het plan, een opvoedingsgesticht voor blinde kinderen op te richten. Eene oude dame, mej. Corjat die zelf geopereerd was van de grauwe staar, wenschte aan dit gesticht eene oogheelkundige inrichting te verbinden en met hen beiden stichtten zij de inrichting Asyle des Aveugles, hetzelfde dat thans nog bestaat. Het hoofddoel was voornamelijk door doelmatige voorzorgsmaatregelen het blind worden zooveel mogelijk te voorkomen en bovendien aan blindgeborenen en blind geworden kinderen eene behoorlijke Christelijke opvoeding te verschaffen; evenwel zonder onderscheid van godsdienstige gezindheid. De heer H. Hirzie, toen 26 jaar oud, werd tot directeur benoemd. Dr. Recordom, (geb. 1814) een bekend oogheelkundige, werd als oogarts aangesteld. De vrijwillige bijdragen vloeiden steeds ruimer en op 20 November 1844 werd het Gesticht met zeven leerlingen geopend. Het aantal blinden steeg weldra tot 16. Haldimand bleef voortdurend de Inrichting ondersteunen, en heeft gedurende zijn leven, in 19 jaren tijds 578,472 frs. daaraan geschonken; bij zijn dood vermaakte hij aan het Gesticht 500,000 frs.

Het publiek had zich van zijn kant ook niet onbetuigd gelaten, want gedurende 30 jaren (1863—1893) had het Gesticht 1,300,000 fr. ontvangen aan liefdegaven.

De Inrichting staat onder toezicht van den Raad van Bestuur van vijf leden, die door eene vergadering, bestaande uit weldoeners benoemd worden; in deze Vereeniging zijn alle leden, welke minstens 150 frs. per jaar bijdragen, stemgerechtigd.

Het duurde niet lang of de behoefte deed zich gevoelen, aan de inrichting eene werkplaats te verbinden voor oudere blinden, en ook voor hen, die op lateren leeftijd door blindheid getroffen werden. In 1854 werd deze nieuwe Inrichting geopend. Als handwerk werd vooreerst ingevoerd het mandenmaken en draaien. Met dezen laatsten arbeid heeft de doofstomme blinde Eduard Meijstre eene vaardigheid bereikt, welke dikwijls de bewondering der bezoekers opwekt. Van het oprichten eener werkinrichting voor vrouwen moest men voorloopig afzien, voornamelijk om financieele redenen, aangezien zulks tegelijk de opening van een „Tehuis" voor meisjes meebracht en men daarvoor de noodige middelen miste. Men bepaalde zich nu enkel tot het oprichten van een ondersteuningsfonds voor vrouwelijke blinden, om tevens de blinde meisjes, die geen behoorlijk tehuis hadden, bij het verlaten van het gesticht, bij fatsoenlijke lieden te plaatsen.

De mandenmakerij in het Instituut te Lausanne.

Reeds van de oprichting af was bij den directeur HIRZIE het denkbeeld gerijpt, eene drukkerij aan de Inrichting te verbinden. Dit plan kwam in 1860 tot uitvoering, waarbij het Braille-puntschrift als stelsel werd aangenomen. De eerste boeken, welke werden uitgegeven, waren een complete bijbel en een verzameling Fransche gedichten, ook een Evangelie van Johannes, een leesboek en eene verzameling kerkliederen in het Duitsch. Deze laatsten zijn voorzeker wel de oudste boeken, die in puntschrift gedrukt zijn.

De in 1844 geopende Inrichting werd spoedig te klein, zoodat men in 1873 een nieuw prachtig gebouw stichtte, waarheen ook de Inrichting voor ooglijders, die tot aan dezen tijd onder hetzelfde dak was geweest, verplaatst werd. Deze Inrichting kon 40 verpleegden bevatten: het aantal bedden bedraagt thans 50. Deze nieuwe Inrichting kostte 200,000 frs.

In 1886 werd aan den heer H. HIRZIE na 42 dienstjaren, eene welverdiende rust gegund, terwijl als opvolger werd benoemd de heer SECRÉTAN.

In 1888 ontving het Gesticht een onverwacht legaat van 75,000 frs. Hierdoor werd het mogelijk aan het Gesticht de zoo hoog noodige uitbreiding te geven. Men had behoefte aan een gymnastiekzaal, en voor 10,000 frs. was men in staat deze aan de Inrichting te verbinden. Ook de Werkinrichting was te klein geworden, aangezien men reeds sedert lang het borstelmaken als nieuw vak had willen invoeren; men had evenwel gebrek aan ruimte. Een nieuw gebouw werd opgericht, dat 53,000 frs. kostte.

De heer LAVANCHY-CLARKE, die reeds zoo menigmaal getoond had belang te stellen in het lot der blinden, had een groot aandeel in het totstandkomen der borstelmakerij. Op eigen kosten liet hij een werkmeester te Parijs onderwijzen en bekostigde een gedeelte van het noodige materiaal.

Eenige jaren later, in 1895, werd men in staat gesteld door eene schenking van 200,000 frs. van een Russischen suikerfabrikant, die door den tegenwoordigen oogarts, Prof. M. DUFOUR, met goed gevolg behandeld was, een „Tehuis" op te richten voor jonge meisjes, waaraan een werkinrichting voor vrouwen verbonden was, en tevens aan het ondersteuningsfonds voor blinden eene grootere uitbreiding te geven.

In het feestnummer, uitgegeven bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan der Inrichting te Lausanne, kon men met voldoening constateeren, dat in die 50 jaren 294 blinden aldaar hunne opleiding hadden genoten, en 15,884 ooglijders korter of langer tijd waren verpleegd. Ongeveer 250,000 gevallen van oogziekte werden in dien tijd aan de polikliniek kosteloos behandeld.

Thans staat het Instituut onder de leiding van den directeur M. CONSTANÇON.

Turkije.

Vertrouwbare berichten op het gebied der blindenverpleging uit het Oosten zijn schaarsch.

De borstelmakerij in het Instituut te Lausanne.

Bekend is het, dat blindheid in Europeesch-Turkije veelvuldig voorkomt; tevens weet men, dat voor de verstandelijke ontwikkeling der blinden en voor hunne opleiding weinig gedaan wordt. De meesten kunnen natuurlijk lezen, noch schrijven, en zijn dientengevolge tot den bedelstaf veroordeeld. Het bedelen is trouwens bij de Mahomedanen niet verboden en wordt ook niet als eene vernedering beschouwd. Bovendien is het een der eerste voorschriften van hun godsdienst aalmoezen te geven, zoodat het bedelen niet zelden blijkt tamelijk winstgevend te zijn. In Konstantinopel bestaat evenwel een door de Regeering in stand gehouden blinden instituut, waar echter alleen toegang wordt verleend aan Mahomedanen, en waar de leerlingen enkel den Koran van buiten leeren, zonder dien te verstaan.

De Turksche taal namelijk verschilt zeer veel van het Arabisch, waarin de Koran geschreven is, en het zou als heiligschennis beschouwd worden, wanneer iemand het zou wagen daarvan eene vertaling te bezorgen. Voor de blinden, welke zich op dit geheugenwerk toe leggen, is het voordragen van stukken uit den Koran een goed middel van bestaan, want zij zijn zeer gezocht voor het opzeggen van gebeden en bij het assisteeren bij sommige plechtigheden, waarvoor zij goed worden betaald. Eene vereeniging van Christelijke en Mahomedaansche blinden in éénе school, is wegens de bestaande toestanden, niet mogelijk.

Alle Christenen echter, van iedere belijdenis, die te Konstantinopel wonen, verlangen ernstig naar onderwijs voor hunne blinden en stellen pogingen in het werk eene school te stichten. Dit vraagstuk is zeker wel geschikt, om de belangstelling van menschenvrienden te wekken. Den 11den Mei 1895 werd eene commissie gevormd voor de oprichting van een blinden-instituut in Konstantinopel of in de naaste omgeving. De inrichting en regeling van het Instituut werd opgedragen aan CHARLES OM RIGGS, die sedert zijn derde jaar blind is en de toestanden in Turkije zeer goed kent.

Hij begaf zich naar Londen om daar studiën te maken betreffende het blinden-onderwijs en tegelijk geldelijke bijdragen in te zamelen tot steun der onderneming. Met ongeveer £ 400 hoopt men voorloopig te kunnen volstaan, voor oprichting en onderhoud van het gesticht, om dan verder door het inzamelen van giften in de financieele behoeften te voorzien.

Het is een feit dat de handenarbeid der blinden in Turkije beter betaald wordt dan in andere Europeesche landen, omdat de concurrentie daar niet zoo groot is als elders. Verschillende voorbeelden kunnen daarvan ten bewijze strekken. Zoo voorziet een blinde in de behoeften van zich zelven en zijn gezin als schrijnwerker; hij vervaardigt voornamelijk kleine kistjes, die in zijne omgeving voor de verzending van ooft gebruikt worden, enz.

Hongarije.

De eenige, thans bestaande Blinden-Inrichting in het Koninkrijk Hongarije is te Budapest, welke voornamelijk op aansporing van Aartshertog JOZEF tot stand kwam; zij werd in 1825 geopend in de oude Koningstad Presburg, met één leerling; het onderwijs werd opgedragen aan den leeraar RAFAEL BEITL. Reeds in het eerstvolgend jaar werd de nog jeugdige Inrichting naar Pest verplaatst en voorloopig in een particulier huis gevestigd in de St. Jozefstad. Tegelijkertijd kwam het Gesticht in het bezit van een aanzienlijk kapitaal, voor dat doel bijeengebracht, waaraan ook Keizer FRANS I en Keizerin AUGUSTA ieder 1000 fl. als stichtingskapitaal hadden bijgedragen.

Om iedere storing der werkzaamheden in het Gesticht te voorkomen, huurde men in 1830 in de Theresiënstrasse een lief huisje, voor het doel uitmuntend gelegen, en daarbij behoorenden tuin, waarheen het Instituut verplaatst werd.

Na verloop van 5 jaren evenwel kwam het Gesticht daar het aandeel had in de opbrengst der Staatsloterij, in zulk een gunstigen toestand, dat het een eigen gebouw met tuin kon aanschaffen en daar het verblijf vestigen. In dien tijd verkreeg het een nieuwen leeraar, ANTON DOBEZALEK genaamd, die met 13 leerlingen de nieuwe woning betrok. Jammer genoeg werd het gebouw in 1838 geheel verwoest door een verschrikkelijke overstrooming, waarbij de leerlingen slechts met levensgevaar konden gered worden. Daar men ondanks alle pogingen niet slaagde in het vinden van een geschikt gebouw, bleef men eenigen tijd zonder een eigen tehuis, totdat de beschermheer der Inrichting, Aartshertog JOZEF, aan den Raad van Toezicht de opdracht verleende, om op dezelfde plaats waar het verwoeste huis gestaan had, een gebouw met twee verdiepingen op te richten. Men gaf in het jaar 1841 uitvoering aan het plan en reeds het volgend jaar was het gebouw verrezen, waarin thans nog de blinden onderwezen en verpleegd worden.

Toen men het nieuwe gebouw betrok, bedroeg het aantal verpleegden en leerlingen 27 (20 jongens en 7 meisjes) die in twee klassen onderwijs ontvingen.

Reeds in dien tijd omvatte het leerplan, naast de verstandelijke ontwikkeling, het muziek-onderwijs en tevens het onderwijs in handenarbeid. Voornamelijk trachtte men door muziekonderwijs, de opleiding te bevorderen tot leeraar in de muziek, pianostemmer en organist, terwijl men door het onderwijs in handenarbeid de leerlingen trachtte te bekwamen voor een of ander beroep.

Voor dat doel omvatte het onderwijs het breien, spinnen, vlechten, naaien, schoenmaken, schrijnwerken, touwslaan, kunstdraaien en borstelmaken; ook wordt het boekbinden beoefend. Tot 1845 werd het taalonderwijs gegeven in het Duitsch en Hongaarsch; na dien tijd evenwel werd uitsluitend het Hongaarsch onderwezen, en daar de leeraar DOBEZALEK deze taal niet verstond, werd hij ontslagen. Na dezen, nam een priester van de orde der Piaristen, JOH. HOLVANYI, de leiding der Inrichting op zich, en deze maakte het Hongaarsch geheel overwegend. Bij de bestorming van Ofen in het jaar 1849 was het leven der verpleegden meermalen in gevaar; zij werden toen in het Waitzer Doofstommen-Instituut overgebracht.

In 1864 kwam HOLVANYI te overlijden, en werd de

leiding der Inrichting overgenomen door zijn neef, ISIDOR MICHALYIK, doctor in de rechtsgeleerdheid. Het aantal verpleegden was intusschen gestegen tot 63.

In 1873 kwam de Inrichting aan het Rijk en werden de leerlingen, inplaats van den leeftijd van 5 tot 7 jaren, ook tot 8-jarigen leeftijd opgenomen: voor het onderwijs had men als leiddraad drie leerboeken in de Hongaarsche taal, en geschreven naar de methode „Klein".

In 1895 trad de directeur MICHALYIK af en werd de leiding van het Gesticht opgedragen aan IGNAZ PIVAR, priester van de orde der Piaristen, die tot nu toe directeur was geweest van het Doofstommen-Instituut in Waitzen. Deze begon zijn werkzaamheden met het aanbrengen van in- en uitwendige verbeteringen, daar het Gesticht langzamerhand veel had geleden door te veel aan de oude sleur te blijven hangen. Voornamelijk zorgde hij voor het aanschaffen van nieuwe leermiddelen, onder anderen, door in plaats van het Hebold-schrift, ook het Braille-systeem in te voeren. Het aantal verpleegden was sedert 1896 gestegen tot 100, n. l. 70 jongens en 30 meisjes.

Wat betreft de thans bestaande indeeling van de vakken van onderwijs hierboven vermeld, heeft men nog aan de school toegevoegd een voorbereidingsklasse en vier vervolgklassen, waarop een herhalingscursus volgt, zoodat het onderwijs in het algemeen over zeven klassen verdeeld is. Het muziek-onderwijs omvat zingen, piano- en orgelspel, vervolgens het onderricht op eenige blaas- en strijkinstrumenten. Het onderwijs in handenarbeid bepaalt zich tot het mandenmaken, stoelenmatten en borstelmaken en voor de vrouwen tot de nuttige handwerken. Ofschoon men later meer vakken in het leerplan had opgenomen, zag men zich toch genoodzaakt eene zekere beperking in acht te nemen, zoodat men, althans volgens de mededeeling in het verslag, er nog niet in geslaagd is de leerlingen als geheel bekwaam voor een beroep te ontslaan.

Teneinde de gelegenheid meer open te stellen aan de vele blinden die behoefte aan onderwijs hebben, heeft de Minister van Eeredienst en Onderwijs in 1893 in het Stadt-wäldchen een uitgebreid terrein aangekocht, waarop in de naaste toekomst een nieuw gebouw zal gesticht worden.

Bohemen.

In dit Koninkrijk bestaan vier inrichtingen, tot heil der blinden, n. l. het Privaat Instituut voor arme blinde kinderen en lijders aan oogziekten, opgericht in 1808, de „Klar'sche" Inrichting voor Blindenverzorging en werkverschaffing (1832),*)

Het Blinden-Instituut te Budapest (Hongarije).

het Blinden-Instituut „FRANCISCO JOSEFINAM", opgericht in 1888 en de aan de „Klar'sche" Inrichting verbonden Fröbelschool voor blinde kinderen, opgericht in 1897. Zij zijn alle gevestigd in de hoofdstad Praag.

Deze instellingen, die een kapitaal vertegenwoordigen van 1,800,000 fl., zijn alle gesticht door de particuliere liefdadigheid: er worden twee talen gesproken bij het onderwijs, n. l. Duitsch en Tsechisch.

Uit de rijksmiddelen trekken de blinden-inrichtingen 9200 flor. en de particuliere liefdadigheid ondersteunt

*) Dr. ALOIS KLAR was de stichter en eerste directeur aan de inrichting te Praag.

de blinden met circa 40 à 50.000 flor. aan jaarlijksche giften. In 1884 telde men in Bohemen 2000 mannelijke en 1735 vrouwelijke blinden. De blinde kinderen in Bohemen zijn verplicht de openbare volksschool te bezoeken, wanneer zij niet in een blinden-inrichting kunnen geplaatst worden; de Klar'sche Inrichting zorgt in deze aangelegenheid in zooverre hiervoor, dat zij kosteloos de leermiddelen verschaft en ook aan de onderwijzers der openbare school les geeft in het blinden-onderwijs.

Vermelding verdient nog de Stichting van Barsnes Josefine Stillfried, welke aan 56 buiten de gestichten wonende blinden levenslang eene jaarlijksche toelage verleent van 105 francs.

Amerika.

Hoewel reeds in 1817 twee doofstommen-inrichtingen werden gesticht, geschiedde er toch in langen tijd niets voor de blinden, en over hun aantal had Amerika geen zekere gegevens; men had wel vijf volkstellingen gehad, waarbij evenwel geen acht was geslagen op het aantal blinden en doofstommen. Het is dan ook zeker dat de blinden in dien tijd geheel verwaarloosd werden en hun bestaan voortsleepten op vergeten plaatsen of in armhuizen.

Weldra echter kwamen berichten van over den Oceaan van de vereenigingen, die ter verzorging der blinden in Europa in het leven waren geroepen, in het bijzonder welke resultaten men in dat opzicht te Parijs had verkregen; hierdoor aangespoord, vereenigden zich, onafhankelijk van elkander, eenige menschenvrienden te Boston, New-York en Philadelphia, om de eerste stappen te doen tot verbetering van het lot der blinden, door het stichten van inrichtingen, waar zij onderwijs en opvoeding zouden ontvangen. In Maart 1832 werd het eerste Blinden-Instituut geopend te Boston, met 3 leerlingen onder directie van Dr. S. G. Howe.

In Philadelphia viel den blinden-vrienden een onverwacht geluk ten deel. In den herfst van 1832 trok zich Friedlaender, een Duitscher, die in zijn vaderland kennis had gemaakt met de methode van het blinden-onderwijs, het lot der blinden aan. Deze man belastte zich met de ontwikkeling van eenige blinden, en toen men de werkelijke resultaten voor zich zag, werden invloedrijke personen overtuigd, dat het mogelijk was aan blinden onderwijs te verschaffen; nu was het eerste en groote doel de belangstelling van het publiek voor de zaak te winnen.

Friedlaender schreef een krachtig betoog over het blinden-onderwijs; daarop volgde het vormen van eene groote vereeniging van burgers, die hetzelfde doel voor oogen hadden; Friedlaender bracht hen in kennis met de resultaten van zijn onderwijs, door zijne blinde leerlingen proeven van bekwaamheid te doen afleggen. Het welslagen was nu verzekerd. Kapitalen werden vrijwillig bijeengebracht, en in 1833 werd een instituut geopend.

In de scholen der Noordelijke staten worden de kleurlingen (negers) gemeenschappelijk met de blanken onderwezen, terwijl in de Zuidelijke staten afzonderlijke inrichtingen voor blanken en negers bestaan; zoowel de blanken als de negers evenwel streven er naar gemeenschappelijke inrichtingen te verkrijgen.

De eerste school voor blinde kleurlingen werd gesticht in 1869 in Noord-Carolina, kort na den burgeroorlog. Spoedig hierop werden zulke scholen in Maryland, Georgië, Texas, Alabama en Kentucky geopend.

De eerste telling van blinden in Amerika geschiedde in 1830, en viel samen met de stichting van het eerste blinden-instituut. De volkstellingen van blinden in Amerika geven de volgende cijfers: 1830 = 5444,

Blinden-Instituut te Boston (N. A.)

1840 = 6916, 1850 = 9764, 1860 = 12.658, 1870 = 20,320, 1880 = 48,928, 1890 = 50,411.

Deze buitengewone toename in den tijd van 60 jaren — eene vermeerdering van tien maal het eerste aantal — is te groot om geloofwaardig te zijn; men kan aannemen, dat het aantal blinden in 1880 niet met de werkelijkheid overeenkomt.

Het aantal blinden van 10 tot 20 jaren bedroeg 4287. Volgens het verslag van den Amerikaanschen drukker van blinden-schrift, hebben in 1890 niet minder dan 3173 of 74% der blinden, scholen of instituten bezocht, zoodat, te rekenen naar deze vluchtige schatting, drie vierde der blinden, die den leeftijd hebben om de school te bezoeken, onderwijs genieten.

De oorzaak, dat men in Amerika zoo spoedig het

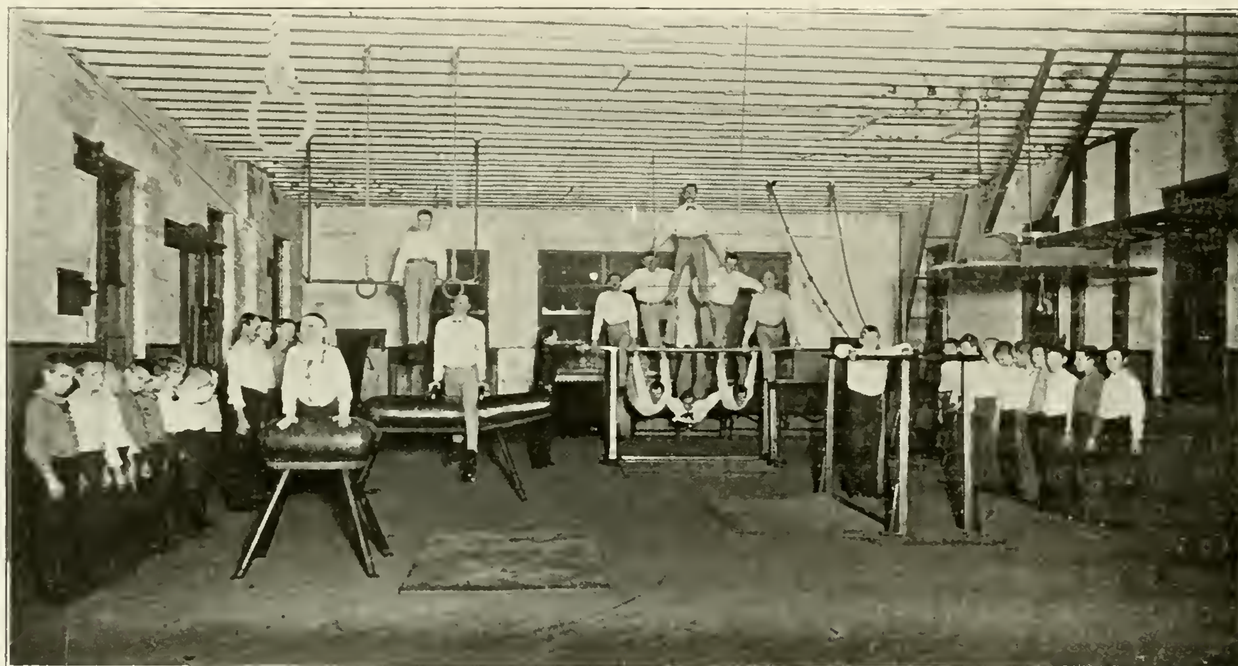
aantal blinden en doofstommen vaststelde, was niet zoozeer dat men hen als achterlijke wezens beschouwde, dan wel, dat men de noodzakelijkheid inzag, weldadige lieden te overtuigen, hoeveel menschen door een lichamelijk ongeluk waren getroffen. Van nog grooter belang was het, dat de Regeeringen der verschillende staten weten moesten, hoe het met deze ongelukkigen gesteld was en welk beroep men op de Regeering mocht doen.

Het democratisch Amerika ging terecht uit van het beginsel, dat alle blinde kinderen recht hadden op ontwikkeling naar lichaam en geest. De eigenaardige toestand der blinden eischte voor hen afzonderlijke scholen; deze werden opgericht in daarvoor geschikte deden aanzienlijke geldsommen toevloeien. Toch waren de verwachtingen te hoog gespannen. De eerste leerlingen waren uitstekend, zij overtroffen zich zelf; later werden minder begaafden ook toegelaten, waardoor de reactie niet uitbleef.

De vakken van onderwijs in de instituten van Amerika komen geheel overeen met die, welke in Nederland onderwezen worden: aan het schrijven op de machine wordt veel tijd besteed.

Het groote gewicht van de lichamelijke ontwikkeling is in Amerika reeds vroegtijdig erkend.

Door waarnemingen werd bewezen, en door de statistiek bevestigd, dat blinden over het algemeen min-

De Gymnastiekzaal in het Instituut te St. Louis (Missouri).

plaatsen en de blinde leerlingen werden daar zelfs toegelaten als een hun toekomend recht, waardoor het denkbeeld van liefdadigheid uitgesloten was.

Uit dit oogpunt spanden de staten zich in, om aan de ouders van blinde kinderen dezelfde rechten te verzekeren, als aan alle overige burgers in het land.

Alle blinden-instituten in Amerika waren in den beginne uitsluitend gewone scholen, welker leerlingen met reuzenschreden vooruitgingen. Zij die er hunne aandacht op vestigden werden met geestdrift voor de ontwikkeling van het blinde kind bezield, en dit had tot gevolg, dat gelegenheden aangewezen werden waar de blinden konden toonen wat zij geleerd hadden. Dr. Howe alleen reeds liet in 17 staten zien wat zijne leerlingen in kennis en kunst konden voortbrengen. Groote oplagen van verschillende jaarverslagen werden verspreid; bazars en tentoonstellingen (fancy-fairs) der levensvatbaarheid bezitten en een zwakker gestel hebben; daarom maken lichaamsoefeningen een der voornaamste gedeelten van het programma der instituten in Amerika uit.

De muziek speelt een zeer gewichtige rol bij de opvoeding der blinden. Bijna iedere blinde zoekt zich in dat vak te bekwamen, en zelfs zij, wien het aan muzikalen aanleg ontbreekt, hebben toch nog veel nut van het dagelijks aanhooren van muziek, meer dan zij zelf willen erkennen. Muziek is een uitstekend middel voor de ontwikkeling van het schoonheidsgevoel der blinden en is hun bijna een levensbehoefte.

Er bestaat in Amerika bijna geen enkel instituut, waar de muziek niet een der voornaamste factoren is bij de opvoeding der blinden: zij neemt een bevoorrechte plaats in onder de leervakken, en de geheele invloed van den directeur der eerste scholen was

noodig, om te zorgen, dat deze niet in muziek-conservatoria ontaardden. Tegenwoordig worden alleen diegenen tot het muziek-onderwijs toegelaten, welke een bijzonderen aanleg hiervoor toonen te bezitten, en ook aan dezen is het niet vergund de andere studievakken daarvoor te verwaarloozen.

Men heeft in Amerika dezelfde ervaring opgedaan als in Europa, n.l. dat de muziek een gewichtige factor is bij de opvoeding en dat goed geschoolde musici, trots het gemis van het gezicht, zich een goed bestaan kunnen verschaffen en hun gezin kunnen onderhouden.

ook een werkinrichting te verbinden, antwoordden 17 directeuren met ja, 7 met neen, en 2 lieten de vraag onbeantwoord. Men moet toestemmen, dat zulk een werkinrichting eene treurige noodzakelijkheid is, vooral ten opzichte van die ongelukkigen, die op lateren leeftijd blind geworden, zich niet in hunne veranderde levensomstandigheden staande kunnen houden; toch is zij menigmaal een veilig toevluchtsoord voor blinden, die zwak, ziekelijk en hulpeloos zijn, en dus niet voor zich zelf kunnen zorgen.

Men heeft als regel aangenomen, dat zulk een

Een klasse van meisjes bij de vrije- en orde-oefeningen in het Instituut te St. Louis (Missouri).

Geregeld wordt in iedere school aan sommige leerlingen onderricht gegeven in het pianostemmen en de resultaten zijn zoo gunstig, dat in de vergadering van Amerikaansche blinden-leeraars, in 1876, besloten werd, dat aan iedere inrichting onderwijs zou worden gegeven in het stemmen en repareeren van piano's en orgels.

Evenals bij ons te lande werden er ook gestichten voor volwassenen opgericht.

Er worden helaas in de instituten steeds blinden aangetroffen, die niet in staat zijn om op voldoende wijze van het onderwijs te kunnen genieten. Op de vraag of het nuttig zou zijn aan de blinden-instituten

tehuis niet aan een blinden-instituut mag verbonden zijn, hoe grooter de afscheiding, hoe beter.

Het eerste, en verreweg het voornaamste „Tehuis" voor blinde mannen is dat in West-Philadelphia, dat in 1847 werd opgericht. Dit „Tehuis" is een model geweest voor anderen; men heeft onder anderen eenzelfde inrichting in Californië, in Ohio, in Yowa, alle kleine, maar zeer goede inrichtingen.

Een andere soort van werkinrichting, waar de arbeider niet intern is, bestaat te Boston. Werkhuizen voor blinde vrouwen vindt men te St. Louis en Philadelphia; het eerste werd opgericht door een aantal jonge blinde vrouwen. Thans bezit St. Louis

een bloeiend Instituut waar veel gedaan wordt aan het machine-schrijven; ook bezit de Inrichting een groote bibliotheek van werken in Braille, (zie blz. 149). De Sloyd-arbeid wordt veel beoefend en het onderwijs in de gymnastiek- en de vrije- en orde-oefeningen komt geheel tot zijn recht. De directeur S. M. GREEN, brengt de Inrichting op een voortdurend hooger peil.

HOWE, wien ten opzichte van het blinden-onderwijs eene eerste plaats toekomt, kan niet genoeg geroemd worden. Zijne pogingen om doove blinden te onderwijzen, slaagden uitmuntend; de roep over zijne resultaten, die hij met LAURA BRIDGMAN verkreeg, is over de geheele wereld verspreid. Aan de bemoeiïngen van den heer ANAGNOS te Boston is het te danken, dat men een fonds bijeen kreeg om een gedenkteeken voor hem op te richten.

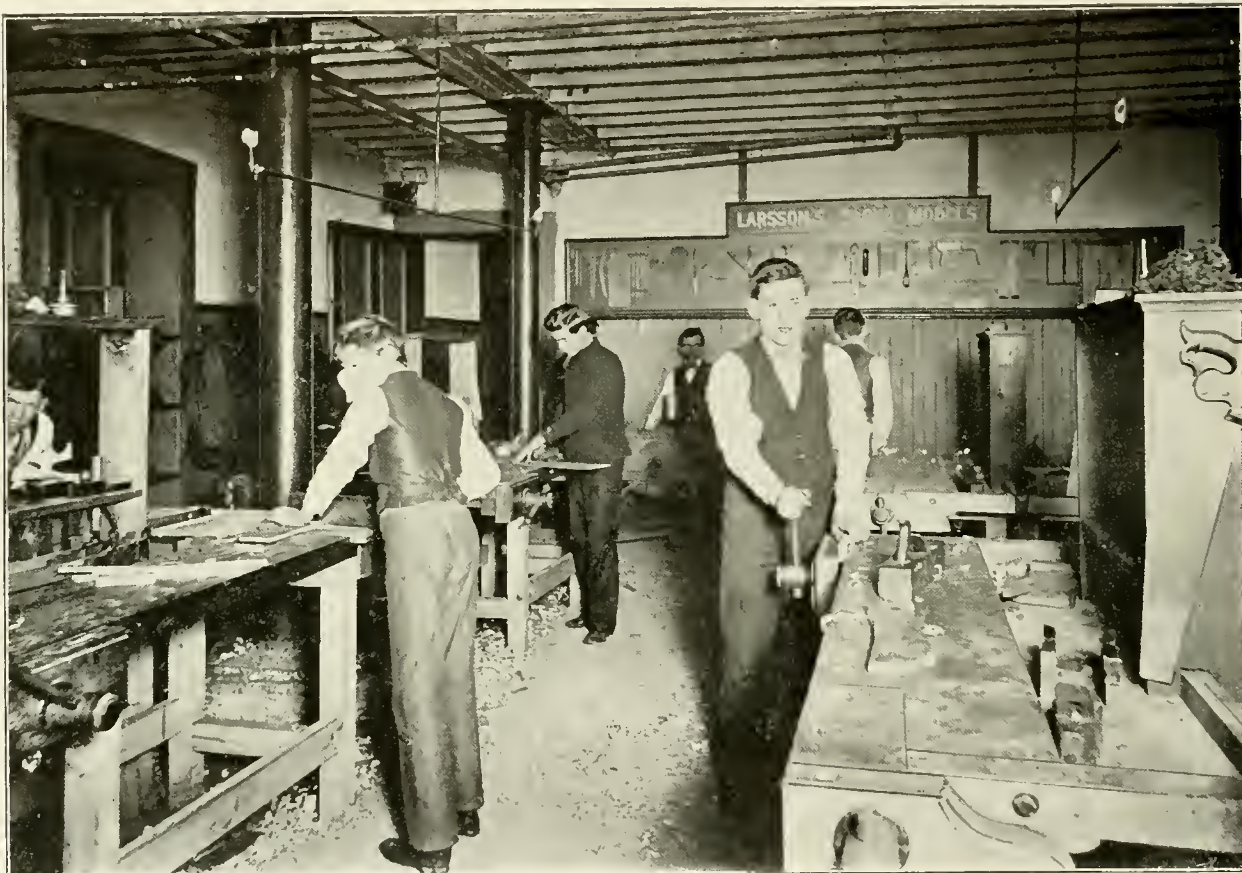
Het schrijven van Braille-puntschrift gaat uit den aard der zaak langzaam. In den laatsten tijd heeft men een aantal proeven genomen tot het samenstellen van een snelschrijfmachine; van deze is het kleine Brailleschrijftoestel van „Hall"*) het beste, en deze machine vindt dan ook overal toepassing.

Met eenige bedrevenheid kan een blinde met deze machine even snel schrijven als een ziende.

De eer der uitvinding van deze machine komt toe aan FRANK H. HALL, den vroegeren directeur van het Blinden-Instituut te Illinois. De spreekwoordelijke Amerikaansche scherpzinnigheid heeft zich ook hier weer doen kennen, en menig hulpmiddel bij het onderwijs is daaraan te danken, zooals b.v. de legkaarten ten gebruike bij het aardrijkskundig onderwijs aan de scholen te Boston en te New-York; (ook in het Instituut te Amsterdam zijn deze kaarten in gebruik) verder heeft men nog de natuurkundige kaarten van den directeur HUNTOON in Kentucky.

In sommige staten zijn de blinden-instituten prachtige gebouwen, enkele kunnen zelfs met het volste recht paleizen genoemd worden; vreemdelingen die de Amerikaansche inrichtingen bezoeken, nemen dien indruk er van mede.

Amerika bezit vele periodieke geschriften over het blindenwezen, o. a. „The Reporter" in Arkansas, „The Mentor" in Philadelphia.

Werkplaats voor Sloyd-arbeid in het Instituut te St. Louis (Missouri).

*) Aan het Instituut te Amsterdam wordt deze machine door een groot aantal leerlingen gebruikt.

Canada.

Het onderwijs der blinden in dit land wordt behartigd in twee scholen; deze zijn het Ontario-Instituut voor Blinden te Brandfort en de Halifax-school voor Blinden.

De eerste Inrichting wordt geheel op Staatskosten onderhouden en is voor alle blinde kinderen zonder onderscheid toegankelijk. Zij staat onder toezicht van den Inspecteur der weldadigheidsinrichtingen.

Het is volstrekt geen asyl, doch een internaat tot opvoeding en onderwijs van blinden. De Halifax-school geeft opvoeding en onderwijs aan blinden in vier van de door de zee begrensde provinciën van Canada.

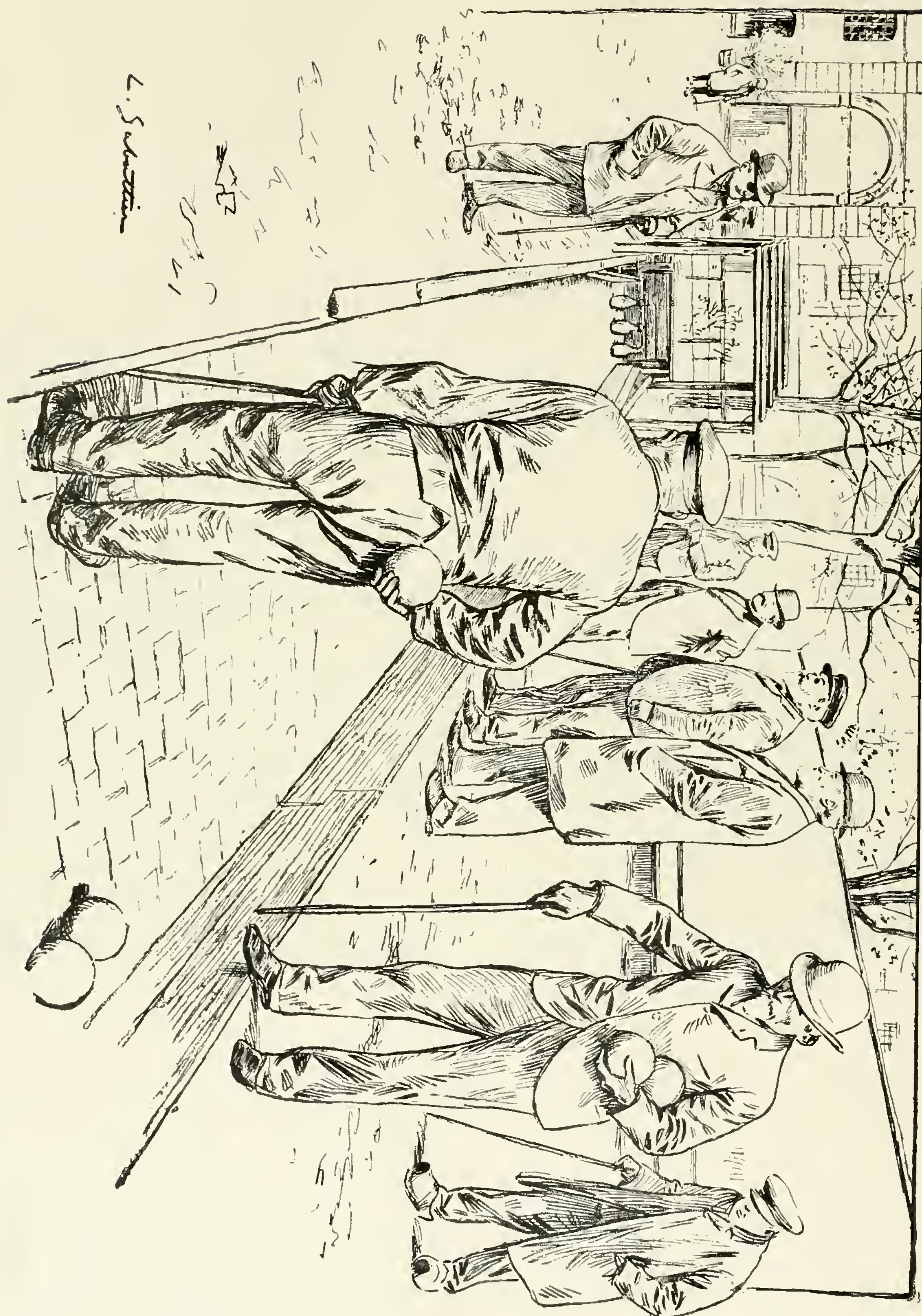
Van de school te Halifax wordt bericht, dat 28 % der ontslagen leerlingen zich als muziekonderwijzer vestigde, 12% als directeur of werkend lid van muziekgezelschappen, 8% als pianostemmer, 12% gedeeltelijk als agent en anderdeels als handwerksman, 12% als onderwijzer, terwijl 22% bij hun familie woont en werkzaam is in de huishouding en 25% getrouwd, in nette woningen gehuisvest.

In Amerika wordt, zooals ik reeds aanstipte, veel gedaan aan „sport" en in het algemeen wordt herhaalde nuttige uitspanning na geestelijke inspanning op den voorgrond gesteld.

Deze practische opvatting wordt gelukkig ook door vele directeuren van instituten in Europa gedeeld. Vooral trof mij de wijze waarop gelegenheid tot ontspanning wordt gegeven aan de blinden in de Quinze-Vingts te Parijs. Bij mijn bezoek in 1900, door den directeur Péphau rondgeleid, kwam ik in een grooten beschaduwden tuin, waar ik een aantal blinde mannen in groote opgewektheid en levenslust zag „kegelen". Op het eerste oogenblik twijfelde ik aan de mogelijkheid hiervan, doch naderbij gekomen was ik getuige, dat zij met groote geoefendheid en vaardigheid de ballen over de breede houten baan wierpen en bij het vernemen van het aantal geworpen kegels menigmaal van blijdschap opsprongen; onder dezen waren enkelen die den middelbaren leeftijd reeds lang achter den rug hadden. Toen ik in Amsterdam terugkwam en het dezen en genen mededeelde werden er ongeloofelijke gezichten getrokken; het doet mij daarom des te meer genoegen thans hierbij een plaat te kunnen laten zien, die geheel naar de natuur teruggeeft, wat ik met eigen oogen aanschouwde. De

Fröbelles in het Instituut te St. Louis (Missouri).

tweede plaat geeft u een voorstelling van het spelen op het „biliard hollandais" zooals de Franschen dit biljard gelieven te noemen. Geruimen tijd vertoefde ik bij dit spel, dat wellicht in de oogen van velen den indruk van „een kinderachtig spelletje" zal maken, doch dat naar de wijze waarop dit gespeeld wordt een bepaalde oplettendheid en ervaring vereischt. Zij weten door een eigenaardig effect aan den stoot te geven, en door aanwending van een zekere kracht verrassende resultaten te verkrijgen.

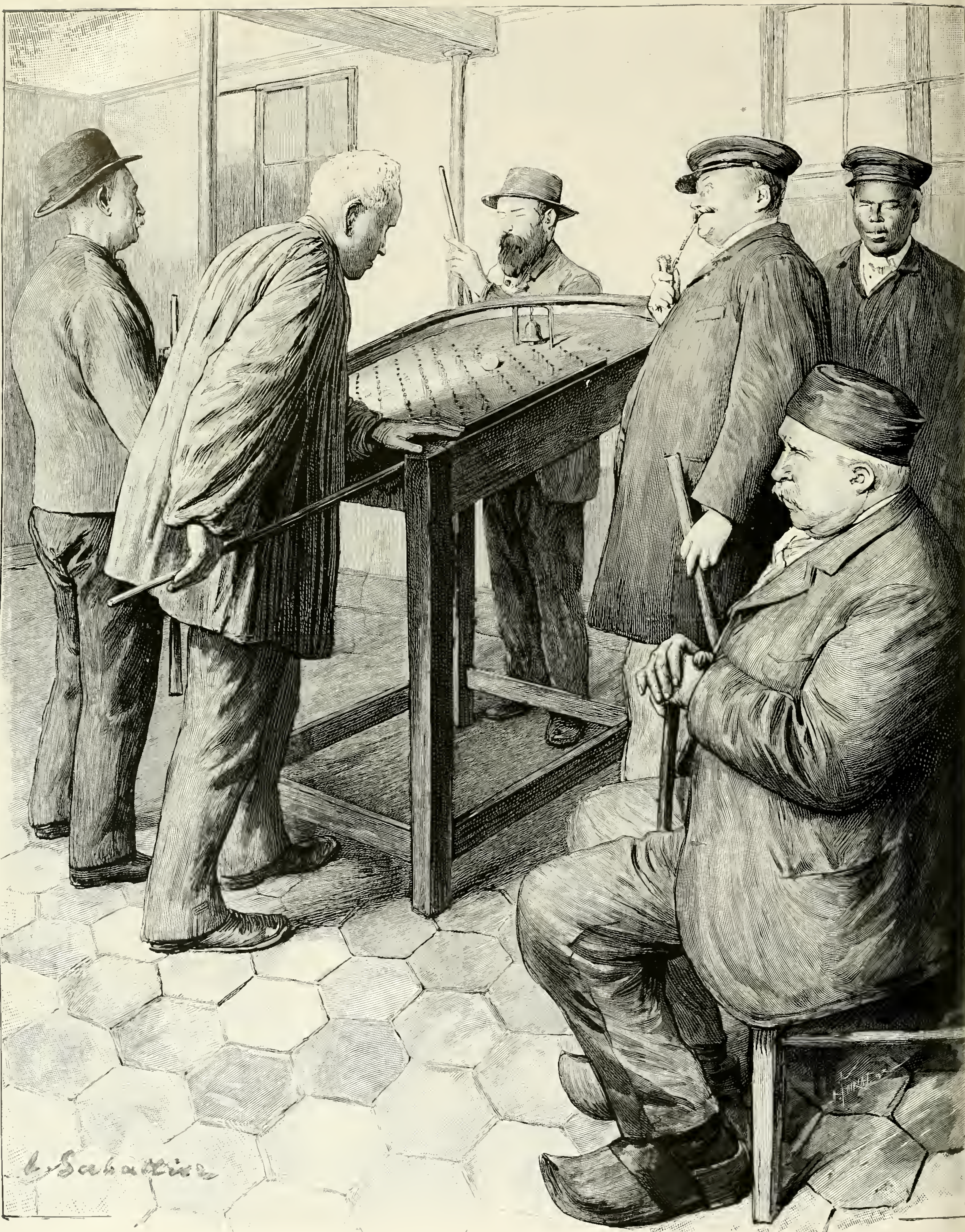

De meisjeswerkzaal in het Instituut te St. Louis (Missouri).

Bij het kegelen is een surveillant tegenwoordig, die het aantal kegels dat omgeworpen wordt afroept, noteert en zorgt, dat ze weer voor den volgenden speler op de plaats komen te staan. Men verbaast zich over de geestdrift waarmede deze mannen aan het spel deelnemen, en zoo men geblinddoekt te midden der spelers gebracht werd, zou niemand vermoeden, dat hier een aantal menschen bijeen waren, die nimmer zich hebben mogen verlustigen in al het schoone, dat de wereld aan het oog van ons, zienden, aanbiedt. De afbeeldingen zijn te welsprekend, dan dat ik nog iets aan het voorgaande heb toe te voegen: ik zal mij beperken tot den wensch, dat ook in ons vaderland meer en meer pogingen in het werk worden gesteld, om daar waar de gelegenheid er voor mocht bestaan, op dergelijke wijze eene gezonde afleiding te bezorgen aan hen, die in gestichten den ganschen dag arbeidende, behoefte hebben aan ontspanning. Ik ben er van overtuigd, dat het hun gemakkelijker zal vallen met gelatenheid en berusting hun lot te dragen en dat het de tevredenheid, die zulk eene eerste voorwaarde is voor het gestichtsleven, zal helpen bevorderen. In Engeland, zoowel als in Amerika wordt „sport" bij uitnemendheid beoefend; hiervoor verwijs ik mijne lezers even terug tot het artikel over het Royal-Normal College, (blz. 229).

Brazilië.

Hier ontvangen de blinden ondersteuning van het Rijk. In 1853 werd eene wet ingevoerd met betrekking tot de opleiding der blinden, naar aanleiding van den terugkeer in 1850 van een jongen, blinden Braziliaan, die zijne opleiding in Parijs had ontvangen. In 1856 werd hem bij een Keizerlijk besluit toegestaan een instituut te openen.

Deze school werd opgericht te Rio de Janeiro in 1872 en is in een zeer fraai gebouw gevestigd; het onderwijs omvat de vakken van het gewoon lager onderwijs en wordt grootendeels gegeven door blinde leeraars. Er bevindt zich in het Instituut een drukkerij en boekbinderij. De Inrichting beschikt over een fonds van 1,000,000 Dollar.

De leerlingen die op de school gevormd zijn, zijn bekwaam in hun vak en de berichten, die men over de ontslagenen krijgt, zijn over het algemeen gunstig.

Uit het overige gedeelte van Zuid-Amerika heeft men geen enkel bericht over opvoeding en onderwijs der blinden.

Mexico.

Over dit land zijn slechts spaarzame berichten voorhanden. Uit een schrijven van den laatsten tijd krijgt men eenigszins een overzicht van den toestand aldaar. In de stad Mexico bevindt zich één instituut voor blinden, dat door de Regeering ondersteund wordt. De leerlingen behoeven niets te betalen; ongeveer 30 jongens en 20 meisjes worden er verpleegd.

De jongens zijn verdeeld over twee klassen. Het onderwijs schijnt goed en wordt met ijver gevolgd: in het algemeen worden de gewone leervakken onderwezen. Aan de muziek wordt bijzondere aandacht geschonken en men heeft zelfs uit de leerlingen een orkest gevormd, dat ongeveer 40 leden telt en iederen Zaterdag openbare uitvoeringen geeft. In het gebouw heeft men een timmermanswerkplaats en een weefzaal ingericht, waar verschillende belangrijke werkzaamheden verricht worden.

Ook wordt er, zooals in Amerika en in Engeland over het algemeen het geval is, veel gedaan aan het schrijven op de machine.

New-York.

Deze stad bezit onder den naam van „New-York Institution for the Blind" een der grootste instituten. Het werd in 1831 door een dekreet van den Staat wettelijk erkend en dankt zijn ontstaan aan Dr. Samuel Ackerley. De Inrichting werd in 1832 onder de leiding van den Superintendant Jones D. Ross geopend en is op twee na de oudste van Amerika. Zij behoort tot de zoogenaamde „Pionier-inrichtingen", dat wil zeggen tot die inrichtingen, welke de verbreiding van de verzorging der blinden in Amerika door hun voorbeeld hebben voorbereid.

De Inrichting is beroemd geworden door het zoogenaamde New-Yorker puntsysteem, dat als zelfstandig puntschrift-stelsel bestaat en door het krachtig optreden van den tegenwoordigen directeur Wait, eene groote uitbreiding door geheel Amerika heeft verkregen.

Het Instituut, dat tegenwoordig tot een hoogen trap van ontwikkeling gestegen is, werd achtereenvolgens door negen directeuren bestuurd, van wie echter de meesten slechts weinige jaren aan het hoofd hebben gestaan; Wait evenwel is reeds sedert 1863 onafgebroken de leider.

De school zelf is verdeeld in twee afdeelingen, een voor elementair onderwijs en een voor hooger onderwijs, welke laatste nog aanmerkelijk is uitgebreid, daar men naast het Latijn en het Grieksch ook nog levende talen heeft ingevoerd, voornamelijk Fransch en Duitsch. Dat de Engelsche taal en letterkunde de eerste plaats innemen is begrijpelijk.

Verder wordt aan de natuurwetenschappen de volle aandacht geschonken, hetgeen blijkt uit het leerplan waarop voorkomt: physica, scheikunde, sterrekunde, plant- en dierkunde, geologie, physiologie en gezondheidsleer. Aan de muziek is ook eene ruime plaats toegekend, en de theorie daarvan wordt zeer grondig in al haar onderdeelen behandeld.

In 1897 bevatte het Gesticht 180 leerlingen van beiderlei geslacht. De Inrichting geeft van haar ontstaan af jaarverslagen uit, waarvan enkele zeer uitvoerig zijn en die ook wetenschappelijke mededeelingen omtrent het blinden-onderwijs bevatten. Zoo hield het verslag van 1867 het uitvoerige plan van reorganisatie in van het Instituut; dat van 1881 eene grondige beschrijving van het N. muziekschrift-systeem; dat van 1891 een overzicht van de literatuur en de muziek in Braille-schrift.

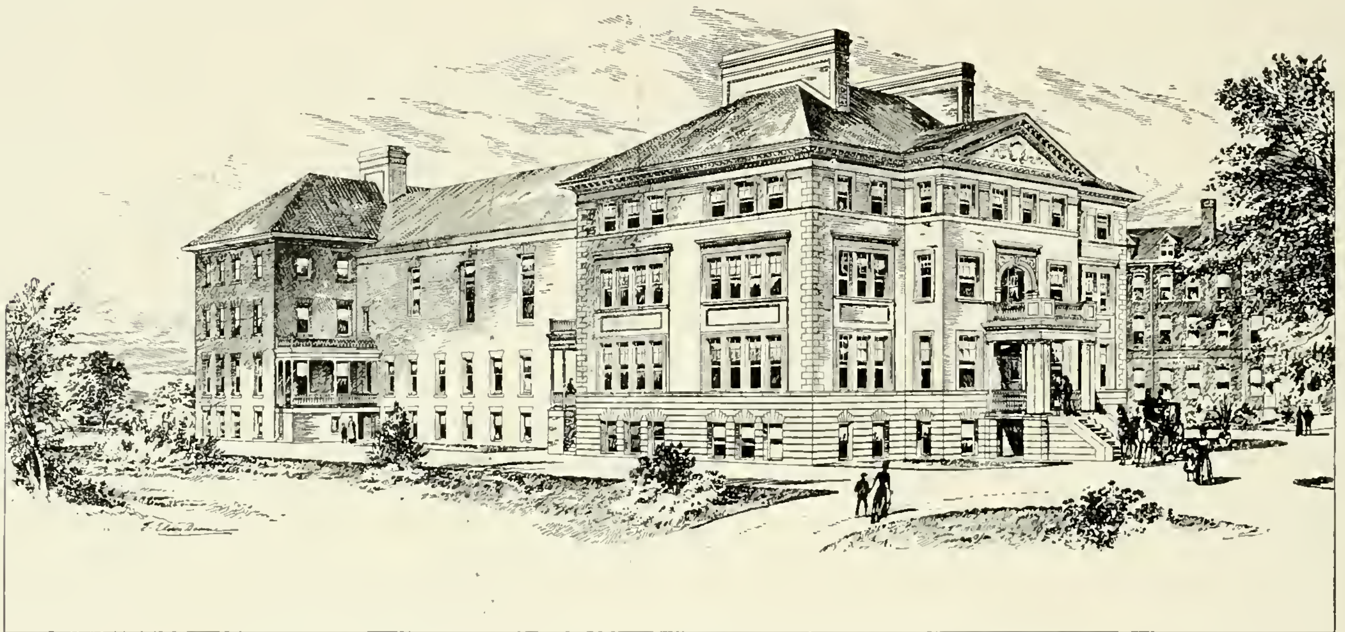
Het Blinden-Instituut te New-York.

Boston.

Het is vooral in Amerika, dat men een open oog heeft voor de eerste opvoeding van het blinde kind. Men is innig overtuigd, dat, wil men eenmaal de goede vruchten plukken van het onderwijs aan blinden, in de prille jeugd vooral daarvoor een degelijke grondslag moet gelegd worden. Dank zij den weldadigheidszin van vele Amerikaansche vrouwen uit den hoogsten stand, zijn in den Staat Massachusetts en wel te Boston, schoone gebouwen verrezen, waarin naar de methode van Fröbel door bekwame onderwijzeressen, de jeugdige leerlingen geschikt gemaakt worden tot het ontvangen van meer wetenschappelijk onderwijs.

Het was in het jaar 1891, dat Mrs. Warn. B. Potter een aanzienlijke som ten behoeve van de Fröbelschool of Kindergarten ter beschikking stelde. Deze Inrichting ontvangt geen steun of hulp, noch van den Staat Massachusetts noch van de gemeentekas van Boston, doch hare burgers en vele ingezetenen van verschillende plaatsen uit den omtrek, gaven honderden en duizenden Dollars. In 1893 werd een afzonderlijk gebouw voor de meisjes gesticht, waarvoor een som van 8000 à 9000 D. benoodigd was voor jaarlijksch onderhoud. De directeur, de heer Anagnos, zegt: „Hiervoor hadden we geen penning in kas, maar wij hadden een onbeperkt vertrouwen, èn op het vele goede van een dergelijke onderneming èn op de edelmoedigheid en de weldadigheid van onze blindenvrienden. Het denkbeeld van mislukking tengevolge van gebrek aan fondsen kon niet in onze gedachten komen. Uit een gebeurtenis die eenige weken later voorviel bleek, dat ons vertrouwen recht van bestaan had en niet beschaamd werd.

Het was op de herdenking van den geboortedag van Washington, dat eene dame, die bekend stond om hare grootmoedigheid te Boston kwam om op dien dag de feestelijke uitvoeringen in het Blinden-Instituut bij te wonen. Zij vroeg mij te spreken en verzocht tegenwoordig te mogen zijn bij het te geven concert der leerlingen, hetgeen ik met genoegen toestond. Na afloop gaf zij haar verlangen te kennen mij den volgenden morgen in hare woning te ontvangen, daar zij mij iets belangrijks ten opzichte der Kindergarten wenschte mede te deelen. Ik nam de uitnoodiging dankbaar aan en onnoodig te zeggen, dat ik reeds eenige minuten vóór den bepaalden tijd aan hare woning was. Ik werd vriendelijk ontvangen en vele vragen werden mij gedaan ten opzichte van de inrichting, werking en doel van de genoemde Fröbelschool; ik deed een kort verslag van de nooden der kleinen in het algemeen en van de voorgenomen stichting van een nieuw gebouw uitsluitend voor de meisjes en had ternauwernood het laatste woord gesproken toen zij mij een wissel ter hand stelde van 20,000 D. voor dat doel. Deze milde schenking vormde den grondslag van het „Mrs. Warn. B. Potter's-fonds", daarbij kwam nog een aanzienlijke gift van Miss Helen Curtis Bradlee, zoodat het grootste gedeelte van de gelden voor het instandhouden der Inrichting aanwezig was. De Kindergarten is juist, zooals Eerw. Dr. Alexander Mc Kensie van Cambridge deze genoemd heeft „een hoogeschool der menschlievendheid." Hier worden de middelen tot een rationeele opvoeding volgens de grondbeginselen van Fröbel op degelijke wijze toegepast. Hier heerscht vriendelijkheid naast vastheid van wil; hier heerschen

Het hoofdgebouw van den „Kindergarten" (Fröbel-Inrichting) voor de blinden te Boston.

geduld, rechtvaardigheid en ouderlijke zorg: hier wordt alles gedaan om de kleinen op te heffen uit den staat van hulpeloosheid en hun het wapen in handen gegeven om de gevolgen der wonden die de hand van het lot hun in hunne eerste jeugd heeft toegebracht, te boven te komen en de hinderpalen uit den weg te ruimen, die ze op hun levenspad vinden.

Mijne lezers verwijs ik naar het schoone hoofdgebouw van dezen Kindergarten, dat dienen mag als een voorbeeld voor alle toekomstige inrichtingen van dien aard.

Jeruzalem.

Hier bestaat een klein blinden-instituut, verbonden aan het weeshuis: men toont evenwel weinig lust er in opgenomen te worden. Deze Inrichting neemt alleen mannen en jongens op, voor de meisjes wordt niets gedaan. In 1896 bevonden zich in de Inrichting zeven leerlingen. Deze kregen les in lezen en schrijven (puntschrift) van de Arabische taal. Ook wordt er aanschouwelijk onderwijs en zelfs onderwijs in de aardsrijkskunde gegeven, dit laatste op houten kaarten. Het onderwijs in de godsdienst is voor de blinden en de weezen gemeenschappelijk, terwijl tevens al het onderwijs gegeven wordt door één blinden leeraar, die zelf eenmaal leerling der Inrichting was.

De meergevorderde blinde leerlingen krijgen bovendien vakonderwijs, voornamelijk in het vlechten; men vervaardigt er stroomatten en hangmatten van koord. Ofschoon men in het bezit is van een Duitsche pers, worden toch de benoodigde leerboeken op de gewone handpers vervaardigd.

Hieruit ziet men dat voor de blinden in Jeruzalem weinig gedaan wordt; eigenaardig is het dat er niet zoovele gevallen van totale blindheid voorkomen als in de overige streken van het Oosten. Men zou het gevoegelijk daaraan kunnen toeschrijven, dat de Mohammedaansche bevolking niet deelt in het bijgeloof, dat de oogen der kinderen tot hun derde jaar niet mogen gewasschen worden, en dat de lucht hier tamelijk stofvrij is. De meeste oogziekten in Palestina en Syrië worden veroorzaakt door de cactusplant, die daar in vele streken wordt aangekweekt. Zij laat in den zomer een onnoemelijk aantal droge, stekelige haartjes los, welke zich in de lucht verspreiden.

Deze dringen in de oogen en zijn zeer moeilijk daaruit te verwijderen; blindheid is in dergelijke gevallen meestal het gevolg. De Mohammedanen, die gelooven aan het noodlot, waaraan volgens hen, niemand zich kan onttrekken, daar alles vooruit bestemd en bepaald is, doen dan ook niets om de oogziekte te bestrijden.

In Egypte, evenals over het algemeen in het Oosten, is het onderwijs zeer beperkt. Het rekenen wordt niet of slechts in zeer geringe mate onderwezen, aardrijkskunde en geschiedenis slechts in zooverre, als het in den Koran te pas mocht komen. In zulk een land geschiedt natuurlijk voor den blinde, naar onze begrippen, zeer weinig. Schrijven en lezen leeren ze over het algemeen niet, en op de eenige Blinden-school te Caïro leeren ze alleen cijferen met behulp van het rekentoestel-Taylor, (zie artikel „rekenen”). Ook wordt er een weinig gedaan aan aardrijkskunde op reliëfkaarten; doch hier is weder hoofdzaak het van buiten leeren van den Koran, zonder eenige verklaring, derhalve ook zonder eenig begrip. Men begint zelfs bij het leeren aan het einde van het boek, omdat de laatste hoofdstukken (saren), korter zijn dan die van het begin. De begaafde leerlingen, dat zijn zij, die het best van buiten kunnen leeren, worden later menigmaal als onderwijzers voor de zienden gebruikt en krijgen dan den titel van „geleerde.” De tekst van den Koran wordt meestal zingende voorgedragen. Ook worden deze blinde geleerden meermalen als voorbidders in de moskeeën aangesteld. Tevens worden ze gebruikt als „Mezzin”-uitroepers van gebeden om bij begrafenissen luide te jammeren. Bij een groote begrafenis ziet men vaak twintig à dertig blinden vooraan loopen, die allerlei gebeden uit den Koran voorzingen.

De blinde, zoowel als de krankzinnige, wordt door de Arabieren als heilig beschouwd: iedere moskee houdt er twintig tot duizend blinden op na, al naar haar vermogen en zoo worden de blinden vanzelf tot bedelen, dat in het Oosten geen schande is, aangezet. Overigens gaan de blinden ook alleen er op uit met een kar, met groenten en vruchten beladen, waarvoor een ezel gespannen is die den weg door de straten nauwkeurig kent. Niets doen en luieren is in het Oosten algemeen. Wanneer men dit in het oog houdt en daarbij bedenkt, dat, zooals ik reeds opmerkte, het bedelen geen schande is, dan komt men tot het besluit dat de blinden in het Oosten geen gebrek lijden.

Australië.

De berichten over de blinden uit Australië zijn zeer schaarsch. De blindenzorg heeft zich, zooals licht te begrijpen is, ontwikkeld naar het voorbeeld van het Engelsche stelsel, hetgeen het duidelijkst zichtbaar

is aan het nog steeds veelvuldig gebruik van het Moonschrift. Het aantal blinden-inrichtingen is dan ook niet talrijk, en de bestaande zijn menigmaal verbonden met eene inrichting voor d o o f s t o m m e n. Onder hen die zich verdienstelijk gemaakt hebben voor het blindenwezen in Australië, moeten in de eerste plaats genoemd worden H. Prescott en diens echtgenoote. In de volgende plaatsen vindt men inrichtingen voor blinden:

A d e l a i d e, met een school voor doofstommen en b l i n d e n: van deze laatsten is het aantal zeer gering. De boeken zijn gedrukt naar het Moon- en Braillestelsel. In 1884 werd er een werkinrichting geopend, waarin ± 30 blinden aan het werk worden gehouden, terwijl ongeveer 50 blinden door een internen onderwijzer geoefend worden in het lezen naar Moon en Braille.

B r i s b a n e heeft eene Vereeniging tot het bevorderen van het geven van onderwijs aan blinden in Queensland, die omstreeks 1880 werd opgericht. De onderwijzer, die zelf blind is en wiens salaris voor een deel betaald wordt door den Staat, geeft aan ± 200 blinden van beiderlei geslacht h u i s o n d e r w ij s. In 1894 werd hier een inrichting van onderwijs en opvoeding gesticht, die een deel van de kweekelingen uit Sidney overnam.

M a c k a y bezit een Instituut in Queensland dat gesticht werd in 1885. Hier wordt geheel het Braillestelsel gevolgd.

M e l b o u r n e bezit een Victoria-Asyl, een school voor blinden, gesticht in 1868. In dit Instituut wordt veel aandacht geschonken aan het onderwijs in de muziek. Het aantal leerlingen bedraagt ruim 100; het grootste aantal van hen leert piano- en orgelspel en bespeelt verschillende andere instrumenten. Men heeft er een o r k e s t gevormd waaraan een d e r d e van het geheele aantal kweekelingen deelneemt.

Het zangkoor is sterk en goed geschoold. Er wordt arbeid gegeven in de werkplaatsen aan de helft der kweekelingen, onder wie eenige vroegere leerlingen van het Instituut, die kost en inwoning kunnen betalen uit de opbrengst van hun arbeid. De handwerken, die er onderwezen worden zijn hoofdzakelijk het mandenmaken, borstelmaken en mattenvlechten. Bij het onderwijs wordt meestal het systeem van Moon en Braille gevolgd, terwijl het puntsysteem van Boston minder in gebruik is. De Instelling ontvangt een vaste subsidie van den Staat.

S i d n e y *a.)* heeft het Nieuw Zuid-Wales-Instituut voor doofstommen en b l i n d e kinderen, dat in 1861 werd gesticht; blinde kinderen werden eerst in 1869 opgenomen. De kosten der Inrichting worden bestreden, deels door de openbare liefdadigheid, deels door de Regeering. Het aantal blinden is in het oogloopend k l e i n e r, dan dat der doofstommen. William Spitteler, een groot weldoener, vormde door een legaat een kapitaal, waarvan de rente jaarlijks den b l i n d e n k w e e k e l i n g e n ten goede moet komen; ook worden dezen door toekenning van geldmiddelen gesteund in de voortzetting hunner studie, terwijl het overige gedeelte van de rente gebruikt wordt om de ontslagenen voort te helpen. In April 1894 werd aan de Inrichting eene Fröbelschool toegevoegd, die staat onder de leiding van de Duitsche Fröbel-onderwijzeres mej. Schleiser; deze school levert zeer goede resultaten op. In den laatsten tijd is aan het Instituut het B r a i l l e-m u z i e k s t e l s e l ingevoerd, waarmede men zeer is ingenomen.

b.) In 1897 werd te Sidney opgericht de Vereeniging „Nieuw Zuid-Wales" tot bevordering van het onderwijs in het l e z e n door H. Prescott. Deze Instelling heeft d r i e afdeelingen: de e e r s t e, lees- of huisonderwijsgroep, het oorspronkelijke doel der Vereeniging. In het jaar 1893 stonden er op de lijst 249 namen van blinden, die in hunne woning onderwijs ontvingen van den onderwijzer der Vereeniging. Gedurende dit jaar werden er 125 plaatsen in het land bezocht, gedeeltelijk met het doel om onbekende blinden op te zoeken, gedeeltelijk om zich op de hoogte te stellen van den toestand der oud-kweekelingen. Het onderwijs omvat: het lezen van het Moonen Braille-schrift, van het muziekschrift en het aanleeren van onderscheidene handwerken. Deze afdeeling staat onder directe leiding van H. Prescott, die daarbij geassisteerd wordt door mevr. Mattingly. De t w e e d e afdeeling bestaat uit de Werkinrichting voor blinde v r o u w e n en m e i s j e s. In 1892 werd een nieuw gebouw voor dat doel geopend met 80 blinden. Deze houden zich bezig met allerlei handwerken, waarvan de voornaamste zijn: het breien van netten, het vlechten van dekens, het maken van halsters, enz. De d e r d e afdeeling omvat het Tehuis voor o u d e vrouwelijke blinden, die voor het grootste deel niet in staat zijn door werken in hun levensonderhoud te voorzien; deze beide laatste afdeelingen staan onder het opzicht en het bestuur van mevr. Prescott. De Vereeniging beschikt over een rijke bibliotheek in reliëfdruk en bevat 1200 banden in Moon- en 490 banden in Braille-druk.

c.) Een werkplaats voor mannelijke blinden, gesticht in 1879 in Boomerang Street Woolloomooloo. De leeftijd van opname vangt aan met het zestiende jaar, het aantal werkers is beperkt; zij vervaardigen manden en matten en worden goed voor hun arbeid betaald. De Staat ondersteunt de Werkinrichting met een jaarlijksche subsidie.

Hierbij sluit ik het overzicht over het „B l i n d e n w e z e n b u i t e n N e d e r l a n d", na, wat A f r i k a betreft, verwezen te hebben, naar het hoofdstuk „Blinden in vroegere tijden" (zie Egypte en Caïro.) Ik

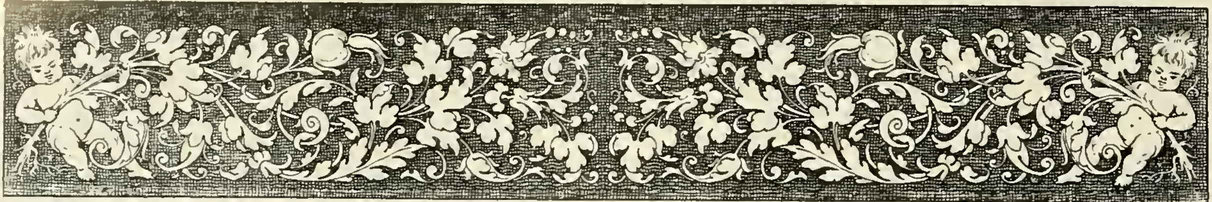
stip nog even aan dat in Worcester, in de Kaap-Kolonie, eenige blinden onderwijs genieten. Juist bij het uitbreken van den oorlog tusschen Engeland en Transvaal, had ik aan den Inspecteur van het Onderwijs in Pretoria, den heer SAUSENTHALER, op verzoek van President KRUGER een aantal leermiddelen en Braille-boeken gezonden, daar het plan bij de Regeering bestond een school voor het onderwijs aan de blinden op te richten; door den treurigen afloop van dezen strijd zullen wellicht de arme blinden in Transvaal nog langen tijd verstoken blijven van de weldaden die opvoeding en onderwijs hen zouden hebben kunnen brengen.

Toch moet ik het als een gelukkig teeken voor het terugkeeren tot vroegere meer kalme tijden beschouwen, dat ik in den laatsten tijd herhaaldelijk brieven ontving van blinden uit Transvaal, waarin zij mij verzochten om leesboeken in „Braille". Ook komt het niet zelden voor, dat ik van eenigen der vele Transvalers, die tijdens en na den oorlog in Holland zijnde, en toen het Instituut te Amsterdam bezochten, berichten ontvang over den toestand waarin vele van hunne landgenooten verkeeren, die door de vermoeienissen en ontberingen van den krijg geheel of gedeeltelijk het gebruik der oogen hadden moeten missen. Mij staat nog levendig voor den geest den diepen indruk, dien de muzikale voordracht der Transvaalsche volksliederen van mijne jeugdige blinden maakte op het vrome en godsdienstige gemoed van die stoere stamgenooten.

Na de beschrijving van het blindenwezen in Nederland gaf ik eene beschrijving van zijne verdienstelijke blinden. In de volgende bladzijden laat ik een rij mannen volgen, die in de landen buiten Nederland een grooten naam hebben verworven op het gebied van kunst en wetenschap. Zij mogen als zoovele voorbeelden gesteld worden aan hen, die evenals zij door het treurig ongeluk der blindheid werden getroffen.

Moge het leven en streven van die merkwaardige blinden strekken tot opwekking en krachtsinspanning van degenen, die, onder hun ongeluk gebukt, menigmaal tot moedeloosheid vervallen!

Korte levensschets van eenige verdienstelijke blinden in het buitenland.

Louis Braille.

Uitvinder van het Blindenschrift.

Geb. 1809. † 1852.

Louis Braille werd den 4 Januari 1809 te Coupvray geboren. Hij was de zoon van Simon René Braille en Monique Baron. Zijn vader was zadelmaker van beroep en genoot de achting van al zijn medeburgers. Eens, hij was toen drie jaren oud, bevond Louis zich in de werkplaats van zijn vader en wilde dezen in zijn werk nadoen. Hij nam een lederen riem en een scherp mes, doch in plaats van in het leder te dringen, gleed het mes uit, dat helaas het oog van het arme kind trof. Van dat oogenblik af was het oog voor Louis verloren en toen de ontsteking ook op het andere oog overging, was hij kort daarop volslagen blind.

Na tevergeefs nog alles tot zijne genezing gedaan te hebben, verkregen zijn ouders voor hem in de maand Januari 1819 eene beurs aan het Nationaal Instituut voor Blinden te Parijs.

Hij toonde reeds spoedig uitmuntenden aanleg voor alle vakken van onderwijs. Bij elke prijsuitdeeling werd zijn naam genoemd en het aantal belooningen, dat hij kreeg, bewees wel de verscheidenheid zijner bekwaamheden. Hij was begonnen met prijzen te krijgen voor het vervaardigen van gebreide goederen en voor schoenen van zelfkant, daarna verwierf hij achtereenvolgens prijzen voor spraakkunst, aardrijkskunde, geschiedenis, rekenkunde, algebra, viool- en pianospel.

In 1828, toen zijn leerjaren geëindigd waren, werd hij benoemd tot repetitor. Dit was de titel, dien men toen gaf aan blinde onderwijzers, van wie men wel diensten aannam, maar die daarvoor tot in het jaar 1833 geen traktement ontvingen. Ik laat hier volgen de woorden van waardeering van dezen meester, door Doctor Pignier, toenmaals directeur van het Instituut.

„De helderheid van verstand, de juistheid van gedachten, die men reeds als leerling bij hem had kunnen opmerken, vond men terug bij den onderwijzer, doch meer ontwikkeld door de jaren en door het nadenken. Zijne bewijzen waren vol juistheid, zijne uitlegging eenvoudig, helder en duidelijk. Hij zeide alles, wat hij moest zeggen, weglatende alles, wat overbodig was. Deze soberheid van woorden, die men zelfs in zijne gesprekken terugvond, werd voor hem later gebiedend noodig, doordat hij een zwakke borst had. Opmerkelijk was het, dat hij zeer zelden zijn leerlingen strafte, doch hen flink en welwillend behandelde, hetgeen hen dwong, hun plicht te doen. Hij werd dan ook door hen allen bemind en geëerbiedigd."

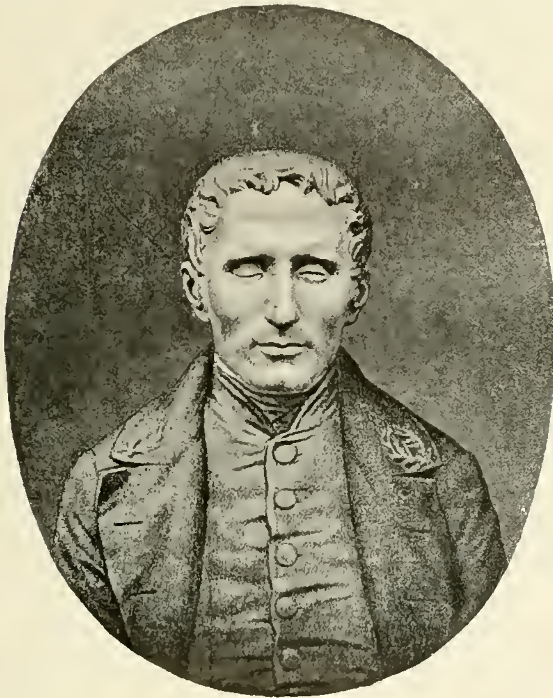
Ziedaar de hoedanigheden van Braille als onderwijzer; maar vooral heeft hij zijn naam beroemd gemaakt door de uitvinding en de volmaking van verschillende schrijfmethoden voor het gebruik der blinden.

Hij was nog leerling, toen hij reeds het middel zocht, den blinde in staat te stellen om te schrijven. Tot op dien tijd hadden de blinden zich kunnen ontwikkelen door naar eene uitvinding van Valentin Haüy, (de

druk in Romeinsche karakters) met behulp hunner vingers boeken te lezen, waarvan de letters sterk in het papier waren doorgedrukt.

Het aantal dier boeken was echter noodzakelijkerwijze zeer beperkt, en daar vele door het gebruik spoedig onduidelijk werden, moest van het geheugen van den blinde te veel gevergd worden en kon hij niet alles verwerken.

Eens werd zijn aandacht gevestigd op de schrijfmethode, uitgevonden door CHARLES BARBIER, officier der artillerie, eene methode, die reeds eenigen tijd gevolgd werd aan het Instituut en die hierin bestond,

LOUIS BRAILLE.

dat men de woorden uitdrukte door een zeker aantal in reliëf gedrukte punten in eene vooraf vastgestelde orde.

Dit schrift, zwart schrift genaamd, had vele bezwaren; elk woord werd door een te groot aantal punten uitgedrukt en nam daardoor te veel ruimte in; de uitvinder had meer gewicht gelegd op de klanken dan op de spelling. Zijn systeem schaadde aan het onderwijs, en daarenboven waren er geen cijfers, noch lees- of muziekteekens in opgenomen.

Maar hoe gebrekkig deze uitvinding ook was, legde zij toch den grond tot ijverige onderzoekingen van BRAILLE. Zijne medeonderwijzers deelen mede, dat hij er al zijn tijd aan gaf, die zijne betrekking en zijn zwakke gezondheid hem toestonden, en dat hij dikwijls een gedeelte van zijn nachtrust er aan opofferde.

Zijne pogingen werden eindelijk naar wensch bekroond; hij schonk den blinden het uitstekende, welbekende alphabet, waarvan het hoofdteeken is samengesteld uit zes punten. Het aantal en de verschillende plaatsing dier punten geven de onderscheidene letters van het alphabet aan. (Zie bl. 30).

Deze teekens zijn talrijk genoeg, om alle letters voor te stellen met of zonder accenten, voor de punctuatie, de cijfers, de algebräische teekens en het muziekschrift en koorgezang.

In 1829 maakte BRAILLE zijne nieuwe leerwijze openbaar; van toen af werd het door zijn vrienden en leerlingen aangenomen. In 1840 werd het officiëel bekend gemaakt aan de hooge Regeering, en de Minister van Binnenlandsche Zaken schreef daarop aan den directeur :

„Dit werk schijnt mij toe, zeer merkwaardig te zijn; BRAILLE verdient aangemoedigd te worden.”

Doch eerst in 1852 werd zijne methode, met uitsluiting van andere methoden in Frankrijk in gebruik gesteld en alle boeken daarnaar gedrukt.

Vóór BRAILLE kon de blinde niet schrijven; de voortbrengslen van werken en denken kon hij niet onder de oogen van anderen brengen.

Na zijn onschatbare vinding kan de blinde evenals de ziende zijn aanteekeningen maken; op de inrichting van onderwijs kan hij op wetenschappelijk en muzikaal gebied zijne studie voltooien; hij kan nu zelf zijne kleine boekhouding regelen en met allen die zijn alphabet kennen, correspondeeren. Groot zijn deze voorrechten, die de blinde dan ook nog dagelijks met dankbaarheid erkent.

LOUIS BRAILLE heeft helaas niet lang mogen leven; van zijn eerste jeugd af aan was hij lichamelijk zwak en op volwassen leeftijd deden zich reeds spoedig kenteekenen voor van eene longaandoening, die nimmer geheel genezen werd. In 1844, nauwelijks 35 jaren oud, moest de directeur van het Blinden-Instituut hem ongeschikt verklaren om langer als onderwijzer op te treden. Zijn groote diensten werden echter niet gaarne geheel door den directeur gemist, zoodat hij toch tot aan zijn dood aan het Instituut verbonden bleef en in het genot van een welverdiend pensioen werd gesteld. In 1852 stierf hij. Door chefs, kameraden en leerlingen, die getuigenis aflegden van hunne liefde, toegenegenheid en vereering, werd hij naar zijne laatste rustplaats geleid.

Ik eindig deze korte aanteekening met de woorden, dat LOUIS BRAILLE zal voortleven in de harten der blinden en voor hen zal blijven hun grootste weldoener, die hoofd en hart aan zijne lotgenooten ten beste gaf.

In het jaar 1887 werd op den 30sten Mei te Coupvray een gedenkteeken voor hem opgericht, bij welke gelegenheid de blinde leeraar EDGAR CHARLES GUILBEAU van het Nationaal Instituut te Parijs, een zijner schoonste odes aan de nagedachtenis van BRAILLE op meesterlijke wijze heeft voorgedragen.

Ik meen dat het velen mijner lezeressen en lezers aangenaam zal zijn, zoo ik dit schoone gedicht, opgeweld uit het dankbaar hart van een der bekwaamste blinden van Frankrijk, hier in de oorspronkelijke taal weergeef.

BRAILLE

ODE *)

Coup affreux, douleur imprévue,
Braille à trois ans cessa de voir.
Pauvre petit! Ce qu'est la vue
A peine a-t-il pu le savoir.

En vain par une mère tendre,
Pour le guérir tout fut tenté.
Nul art humain ne pouvait rendre
A l'œil de l'enfant la clarté.
Elle eut recours à la prière:
Un miracle elle demanda.
Et ce ne fut pas la lumière
Qu'à ses pleurs le Ciel accorda!

Une voix intime à la mère
Dit alors: Calme ta douleur!
Si le bonheur a sa chimère,
N'en est-il pas dans le malheur?
Et toi, chétive créature,
Murmura la voix à l'enfant,
Ne te plains pas de la nature,
Ne gémis pas, Dieu le défend.
Si pour toi jaillissent à peine
Les sources de félicité;
Si pour toi le mont et la plaine
Étalent en vain leur beauté;
Si les villes ont des merveilles,
Temples ornés, palais charmants,
Qui, ne frappant point tes oreilles,
Pour toi n'ont pas d'enchantements;
S'il est des milliers de délices
Dont tu ne puisses pas jouir;
Si des fleurs pour toi maints calices
Ne doivent pas s'épanouir;
Si pour toi les aubes muettes
N'ont ni splendeur ni volupté;
Si les soleils et les planètes
N'ont pour toi jamais de clarté,
Si pour franchir le temps, la vie,
Enfant tourmenté par l'émoi,
Ton pied tremble, hésite ou dévie,
Du moins il te reste la foi!
La foi, cette sublime essence,
Ferment du beau, souffle divin,
De l'apôtre force et puissance,
Et du progrès sève et levain.
Grandis, enfant, grandis dans l'ombre;
Malgré la nuit tu verras clair.
C'est de la nue épaisse et sombre
Que sort l'éblouissant éclair.

Braille, sans l'œil, apprit à lire
L'école l'ayant accueilli.
Le piano comme une lyre
A son appel a tressailli.
Sa mémoire est développée,
Son doigt délicat affiné,
Et sa pensée émancipée.
De vertus son cœur est orné;
Le savoir a charmé sa vie;
Un peu de bonheur suit ses pas!...
Mais son âme est inassouvie:
S'il lit, hélas! il n'écrit pas...

Comment sans voir placer des signes
Qu'il faut unir ou séparer?
Sans voir comment tracer des lignes
Que le doigt puisse déchiffrer?
Braille ainsi rêve, âme obsédée,
Rêve et cherche un progrès de plus.
Il sent bientôt sourdre une idée:
Il tient des points, amas confus,
Des points partout, des points encore,
Des points toujours sur son chemin;
Et dans ce chaos s'élabore
La création de demain.
Des points.. six points.. son cœur tressaille,
Le travail est à moitié fait.
Six points.. six points, grâce à toi Braille,
Contiennent tout un alphabet.
Six points.. six points, et tu ponctues;
Six points, des chiffres sont placés;
Six points, des pages sont vêtues
De mots par un style enfoncés.
Six points, et la parole écrite,
Est vivante sur le papier;
Et la musique manuscrite
S'entasse et ne peut s'oublier.
Six points rompant l'indifférence,
Par dessus les monts et les mers,
L'aveugle jette une espérance
A l'aveugle aux moments amers.
Six points, et, par l'art étendue,
L'âme de l'infirme s'emplit!
Six points, la joie est répandue!
Six points, le progrès s'accomplit.

Braille à trois ans perdit la vue:
Pour ses parents coup douloureux;
Pour les autres chance imprévue;
Pour lui-même accident heureux.
Ce fils objet de tant d'alarmes,
Cet homme atteint de cécité,
N'a-t-il pas séché bien des larmes?
Haüy par lui fut complété.

Son œuvre sera conservée,
Bienfait parmi les grands bienfaits.
Cause, elle n'est pas arrivée
A produire tous ses effets.
Que ligne à ligne, page à page,
Chacun, pour mieux l'épanouir,
La dissémine et la propage.
Tout aveugle doit en jouir.

1878.

*) Cette ode a été récitée par l'auteur à l'inauguration du buste de Braille, érigé à Coupvray en 1887.

Bertha Galeron.

Geb. 1860.

BERTHA GALERON werd in het jaar 1860 te Parijs geboren; haar vader was Professor aan de Hoogeschool. Op den leeftijd van zes jaren verloor zij, toen ze met hare ouders te St. Etienne vertoefde, tengevolge eener verwonding haar gezichtsvermogen en bijna geheel het gehoor. In het jaar 1875 werd hare opvoeding toevertrouwd aan de Zusters der orde van St. Paul. Van eene blinde Zuster leerde zij lezen en schrijven, de beginselen der reken- en meetkunde en die der geschiedenis, van een andere blinde de muziek, terwijl eene ziende onderwijzeres haar onderricht gaf in de vrouwelijke handwerken.

Het leeren van muziek viel haar zeer moeilijk, daar zij met het rechteroor totaal niets en met het linker slechts zeer weinig hoorde; toch maakte zij daarin goede vorderingen en werd werkelijk een bekwaam pianiste.

Middelerwijl was zij opgegroeid tot een mooi groot meisje en verliet op 20-jarigen leeftijd het Instituut. Niet lang daarna huwde zij met een vriend harer kinderjaren, GALERON geheeten.

Deze behandelde haar met groote liefde en zachtmoedigheid, raadpleegde de beroemdste geneesheeren, om, zoo niet een volkomen genezing, dan toch ten minste eene verbetering van het gehoor te verkrijgen; dit mocht niet gelukken, hoewel zij af en toe beter kon hooren dan vroeger. Zij droeg overigens haar lot met zeldzaam geduld en gelatenheid, steeds vroolijk en opgeruimd.

Menigmaal komt het voor, dat blinden veel gevoel voor poëzie aan den dag leggen en enkelen de schoone dichtkunst zelf beoefenen. Tot de laatsten behoorde ook BERTHA. Hare verzen worden door vele ontwikkelde Franschen geroemd.

In het jaar 1890 werd zij door de Fransche Académie bekroond en ontving 1000 francs voor eene verzameling gedichten, welke zij uitgaf onder den titel: „Dans ma nuit," benevens eene eere-medaille. Spoedig hierop deelde de Minister van Onderwijs haar mede, dat haar den titel van „Officier de l'Académie" was toegekend.

Edgar Charles Guilbeau.

Geb. 1850.

EDGAR CHARLES GUILBEAU, geboren te Angers in Frankrijk, in het jaar 1850, verloor het gezicht op den leeftijd van vier jaren. Aanvankelijk werd hij met ziende kinderen opgevoed en onderwezen, en eerst later kwam hij aan het Blinden-Instituut te Parijs. Hij legde zich daar bijzonder toe op de muziek, en werd in 1873 aangesteld als leeraar in de Geschiedenis en Aardrijkskunde aan het Instituut. Vooral heeft GUILBEAU zich verdienstelijk gemaakt als medewerker aan verschillende tijdschriften voor blinden, aan welke hij, van hunne verschijning af, werkzaam was. Van het Congres te Amsterdam in 1885 teruggekeerd, vestigde GUILBEAU in zijne woning, daartoe aangemoedigd door SIZERANNE, een „Musée typhlologique", voor welks

EDGAR CHARLES GUILBEAU.

uitbreiding hij groote reizen ondernam en zich met degenen die op de hoogte waren van alles wat de uitvindingen van wetenschappelijke hulpmiddelen voor blinden betrof, in verbinding stelde, om daardoor zijne kennis te vermeerderen. Hij was gewoon zijne ervaringen nauwkeurig en in details op papier te stellen, om daarvan zijne leerlingen te laten profiteeren. Hieruit ontstond eene verzameling gedichten onder den titel: „Chants et légendes de l'aveugle", Parijs 1891. Verder gaf GUILBEAU eene geschiedenis der blinden in Frankrijk uit (Histoire de l'aveugle) en eindelijk een boekje, dat voor zijne leerlingen bestemd was en dat aardrijkskundige opstellen bevatte. In 1891 verscheen van hem een uitvoerige catalogus van de door hem gestichte verzameling „Valentin Haüy". Deze bevat eene collectie leermiddelen voor het blinden-onderwijs.

Zijn onvermoeide arbeid is zeer omvangrijk, en GUILBEAU is vooral dáárom zoo te waardeeren, dat hij iedere week eenmaal de tentoongestelde voorwer-

pen aan zijne bezoekers laat zien en verklaart. Evenals zoovele anderen heeft GUILBEAU zich toegelegd op de verbetering van het Braille-schrift en voor het vervaardigen der Braille-typen aluminium aanbevolen.

In zijn laatste schrijven deelt hij mij mede, dat hij thans het „Espéranto" spreekt en zich reeds met vele ontwikkelde blinden in die taal onderhoudt. Hij beschouwt het „Espéranto" als een heerlijke uitvinding voor den blinde. (Zie bl. 36 en 37.)

Claude Montal.

Geb. 1800. † 1865.

CLAUDE MONTAL, geboren in het jaar 1800 te Palisse in Frankrijk, was een der merkwaardigste blinden der 19e eeuw. Op zesjarigen leeftijd verloor hij het gezicht. Niettegenstaande dit verlies en de nederige omstandigheden waarin zijne familie verkeerde, gelukte het MONTAL, bijna geheel uit eigen kracht en aanleg zich een hoogen graad van kennis en vaardigheid te verschaffen. Eerst op 17-jarigen leeftijd kwam hij in

CLAUDE MONTAL.

het Instituut te Parijs en werkte daar zóó vlijtig, dat men hem reeds na drie jaren het onderwijs in verschillende vakken kon toevertrouwen; zijne bemoeiingen droegen niet weinig bij tot den bloei en vooruitgang van de school van HAÜY.

In 1830 verliet MONTAL het Instituut en hield zich bezig met het onderwijzen van kinderen die even arm waren als hij. Op voorspraak van LOURENTS, Prof. aan het Conservatorium te Parijs, werd MONTAL aan deze Inrichting als pianostemmer aangesteld, en toen het hem gelukte twee piano's van verschillend systeem zuiver en rein te doen samenstemmen, wat vóór hem nog aan geen enkelen meester gelukt was, noemde zijn Professor hem den besten stemmer van Parijs. Van dien tijd af werd hij algemeen bekend en spoedig hield hij zich ook bezig met het repareeren van oude en het maken van nieuwe piano's, die hij gestadig verbeterde en meer volkomen maakte. Voor zijn arbeid op dit gebied verwierf hij talrijke medailles op tentoonstellingen en in 1851 werd hij benoemd tot lid van het Legioen van Eer. Reeds in 1834 had MONTAL eene verhandeling over het klavierstemmen uitgegeven, die eene geheele omwenteling teweeg bracht in de tot nu toe gevolgde wijze van onderwijs in dat vak.

MONTAL stierf in 1865.

Maurice de la Sizeranne.

Geb. 1857.

MAURICE DE LA SIZERANNE, geboren in 1857 te Oain in Dauphiné, verloor op elfjarigen leeftijd, tengevolge van een ongeluk, het gezicht. Hij werd opgevoed aan het Nationaal Instituut te Parijs en gaf daar later zelf eenigen tijd onderwijs in de muziek. Zeer verstandig en practisch, en daarbij in omstandigheden geplaatst zijnde die hem veroorloofden onafhankelijk te leven, wijdde hij zich geheel en al aan de lotsverbetering zijner ongelukkige medeburgers. In 1882 stelde SIZERANNE het thans nog in Frankrijk heerschende systeem samen van het Braille-kortschrift. In 1883 begon hij met de uitgave van het tijdschrift „Valentin Haüy" en daarmeê schiep hij een vereenigingspunt ter beoordeeling van alle vragen, het blindenwezen betreffende. Later deed hij in Braille-druk verschijnen het tijdschrift „Louis Braille", dat zich voortdurend mocht verheugen in de algemeene belangstelling en thans meer dan 500 abonnés telt in de geheele beschaafde wereld. In 1884 deed hij de „Revue Braille" volgen, om den blinden ook letterkundige uitspanning te verschaffen en stichtte in zijn woning de „Conférence Valentin Haüy", waar sedert alle door Parijs reizende blinden raad kunnen bekomen. In 1886 riep hij de „Braille-Bibliotheek" in het leven en stelde verscheidene personen aan om te copieeren om deze zoo volledig mogelijk te maken.

SIZERANNE nam ook deel aan de stichting van het Museum „Valentin Haüy", waar alle voorwerpen en leermiddelen voor het onderwijs en de opvoeding der blinden bijeengebracht en bewaard worden, en waar zich ook eene verzameling werken bevindt, die over

het blindenwezen handelen. In 1889 stichtte SIZERANNE eene vereeniging, waaraan hij den naam gaf „Valentin Haüy"; deze vereeniging stelde zich tot doel het welzijn der blinden te bevorderen. In hare zalen bevindt zich eene verzameling van alle werken, tijdschriften, almanakken enz. die voor de zaak nuttig zijn. Heden nog neemt SIZERANNE de betrekking waar van

MAURICE DE LA SIZERANNE.

secretaris dezer vereeniging, en naast de deelneming aan alle congressen van blinden-leeraars, nemen zijn uitgebreide betrekkingen met vakgenooten van alle landen zoowel als het arbeiden aan zijne geschriften zijn geheelen tijd in beslag.

Op letterkundig gebied heeft SIZERANNE zich voor het blindenwezen zeer verdienstelijk gemaakt. In druk verschenen: „Les aveugles utiles", 1881; „J. Guadet et les aveugles", 1885; „Les aveugles par un aveugle", 1888; „Dix ans d'étude et de propagande en faveur des aveugles", 1891; „Mes notes sur les aveugles," 1893.

Vidal.

Geb. 1832. † 1892.

VIDAL werd geboren te Nimes in 1832. Hij was nog jong toen hij in Parijs kwam, alwaar hij in het atelier van BARYE, zich toelegde op de beeldhouwkunst. BARYE, de grootste beeldhouwer van dieren, spoorde hem aan tot ernstige studie, daar hij in VIDAL talent ontdekte. Zijne leerjaren waren nauwelijks geëindigd, of hij werd plotseling op 22-jarigen leeftijd aangetast door eene amaurose (zwarte staar) waarop kort daarna bijna volslagen blindheid volgde; evenwel kreeg hij somtijds gedurende enkele oogenblikken een weinig licht. Dan zette hij zich weder aan den arbeid en werkte evenals voorheen. Toen hij op den leeftijd van 28 jaar geheel blind was, waren zijne vingers gewend om in de duisternis te werken en VIDAL bleef beeldhouwer.

Zijn geest had in juiste lijnen de beelden, die hem levendig getroffen hadden, opgenomen. Daar hij met zijn oogen geen voorwerpen kon opnemen, bestudeerde hij ze lang met de handen; geen blinde bezat grooter ontwikkeling van den tastzin dan hij; niemand wist beter de vormen met de vingers te bestudeeren.

Hij ging naar den „Jardin d'acclimatation" de dieren betasten, begaf zich in de menagerieën, ondervraagde de dierentemmers en ging zelfs met hen in de kooien der wilde dieren. Met behulp van zijne grondige kennis van de natuurlijke historie, bestudeerde hij afzonderlijk de organen en het spierenstelsel, om juister de verhoudingen, de standen, enz. terug te kunnen geven. Als gevolg dezer studie werd hij beeldhouwer van dieren. Men heeft dikwijls zijne werken in de „Salon" bewonderd, waar hij een tiental malen tentoongesteld heeft. Hij verwierf in 1861 een bekroning en in 1863 een herinneringsmedaille.

Daar men twijfelde aan zijne oprechtheid — zoo buitengewoon schenen zijne werken, zoo wonderbaarlijk zijn talent, begaf zich eene commissie, bestaande uit leden van het „Institut" naar zijn atelier om hem te zien werken, M. DE NIEUWERKERKE bracht Prinses MATHILDE mede, die, getroffen door verbazing en bewondering hem hare bescherming verleende en hem uitnoodigde in haar salon te komen beeldhouwen; zelfs werd hij uitgenoodigd te komen werken op de Tuileriën, het Keizerlijke paleis. De Keizer gaf hem een jaargeld van 600 francs; een groot aantal hooggeplaatste personen, en in navolging van hen, een groot aantal vreemdelingen, stelden er een hooge eer in een (dieren)beeld te bezitten, dat door den beroemden blinden beeldhouwer vervaardigd was.

VIDAL had zijn naam bekend gemaakt en hij was op het punt fortuin te maken, toen het verschrikkelijke jaar 1870 inviel. Alles sloeg toen den artist tegen; zijne beschermers verloren hun invloed en het kruis van het Legioen van eer, dat hem herhaaldelijk beloofd was, zou zijn borst niet sieren. De werken, die hem vóór 1870 besteld waren, werden tegen 1875 afgeleverd. De ROTHSCHILDS en de KOECHLINS echter vergaten zijn talent niet. Eenige van zijn beeldhouwwerken zijn werkelijk schoon, naar de uitspraak zijner mededingers, zooals bijv. de stier, de geit, haar jong zoogende, het stervende hert, de koe en haar kalf, enz. In de beroemdste musea van Frankrijk vindt men een stuk van hem en o. a. in den dierentuin te Parijs een grooten liggenden tijger.

De herinnering der juiste vormen scheen langzamerhand bij VIDAL verloren te gaan. dit vooral was een geknakte illusie.

Enkele malen zocht hij hulp bij jonge artisten, vooral voor werken van kleine afmeting, waar de détails aan zijn tastzin ontsnapten; maar die hulp van anderen was hem geen steun, zijn conceptie leed er te veel onder, dit gevoelde hij en hierover was hij bedroefd en terneergeslagen, hetgeen blijkt uit zijn woorden, bijv.: „Hedenmorgen heb ik de koe waaraan ik een half jaar gewerkt heb, stuk geslagen", of „ik heb het paard, dat mij zooveel slapelooze nachten heeft gekost, weggeworpen."

Verbitterd door zijne teleurstellingen, terneergeslagen en verlamd in zijn veerkracht, bij het denkbeeld zijn groot talent te moeten overleven, bracht hij nog eenige moeilijke jaren door.

Den 10den Mei 1892 werd hij door een groot aantal artisten en eenige getrouwe vrienden naar zijn laatste rustplaats op het kerkhof van Ivry gebracht.

VIDAL is door zijn talent een voorbeeld van datgene, wat energie en arbeid vermogen; hij is een voorbeeld voor hen, die, na den eersten stap op den loopbaan te hebben gezet, door blindheid worden getroffen; zijn werk is een eer en roem voor alle blinden.

Blacklock.

Geb. 1741. † 1791.

BLACKLOCK werd geboren in 1741, in het Schotsche dorp d'Aenan. Op den leeftijd van zes maanden werd hij blind door de pokken. Het gezicht kon dus geen enkel beeld achterlaten in de ziel van den uitmuntenden man, die later doctor werd van de Edinburgsche Universiteit, leeraar van de Schotsche kerk, beroemd predikant en veel gelezen dichter.

Om den jongen blinde afleiding te bezorgen las zijn vader, een eenvoudig steenbakker, hem voor uit goede schrijvers en eenige zijner makkers leerden hem een weinig Latijn.

Op 19-jarigen leeftijd verloor BLACKLOCK zijn verstandigen vader, waarover hij zeer bedroefd was en vertrok naar Edinburg, waar hij de lessen aan de Universiteit volgde. Dr. STEVENSON stelde zeer veel belang in zijne snelle vorderingen. De blinde student kreeg een goede klassieke vorming, leerde verscheidene talen, bestudeerde muziek en promoveerde in de godgeleerdheid.

In 1761 trad BLACKLOCK in het huwelijk, vervolgens liet hij zich wijden tot leeraar der Schotsche kerk en nam dadelijk leerlingen tot zich, die hem eene groote genegenheid betoonden.

BLACKLOCK had enkele malen aanvallen van doofheid; zijne gezondheid was voortdurend zwak, maar zijn onwrikbaar vertrouwen op God deed hem al deze rampen geduldig dragen.

Deze merkwaardige man bezat een zeer uitgebreide kennis en had deze te danken aan zijn uitstekend geheugen en stalen vlijt, en ook vooral aan de toewijding van zijn omgeving: zijn vader, de vrienden zijner jeugd en zijn leeraars aan de Universiteit.

Niettegenstaande de moeilijkheden die zich op den weg van iederen blinde voordoen, heeft hij zijn zedelijke en intellectueele persoonlijkheid weten te ontwikkelen in een tijd, waarin de groote meerderheid der blinden totaal verwaarloosd werden. Het was voor hem een groot genot te hooren spreken over den „Messias der Blinden" (VALENTIN HAÜY), en door het vertalen voor zijn landgenooten van het boek dat VALENTIN HAÜY in 1786 deed verschijnen, bracht hij de „blijde boodschap" in Engeland.

De mooie boeken die zijn vader hem voorlas ontwikkelden reeds vroegtijdig zijn smaak voor de fraaie letteren; hij trachtte zich ook toe te leggen op de poëzie; op 12-jarigen leeftijd droeg hij eene „Ode" op aan eene kleine vriendin, en in dit gedicht van jeugdigen leeftijd vindt men de teederste gevoelens op eenvoudige, natuurlijke wijze uitgedrukt. Nog jong zijnde gaf BLACKLOCK een bundel verzen uit, waarin men merkwaardigerwijze herinneringen vindt aan Homerische figuren, weinig bekende wijsgeerige termen en Latijnsche en Fransche uitdrukkingen. Behalve de talrijke beelden, die hij slechts kon kennen door lezen of door de conversatie, vindt men er treffende uitdrukkingen in, die aan blinden eigen zijn, evenals lieve humoristische trekjes die onze bewondering opwekken. Met verwondering constateert men dat BLACKLOCK, die anders volstrekt niet aarzelde over zijn blindheid te spreken, nergens gewaagt van de innerlijke gewaarwordingen van een blinde.

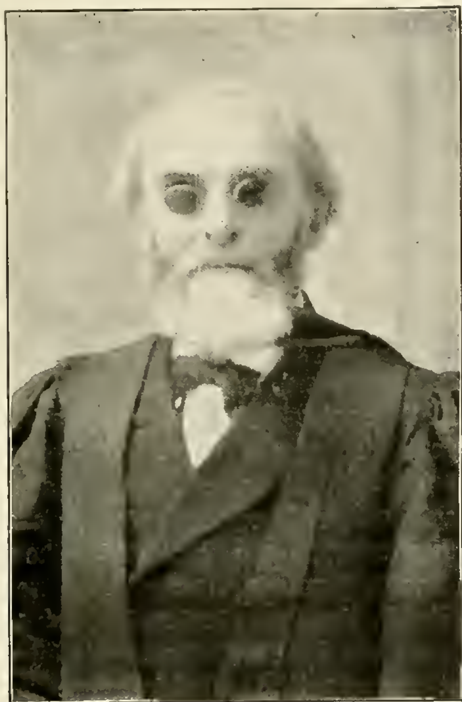
Francis Jozef Campbell.

Geb. 1834.

FRANCIS JOZEF CAMPBELL, directeur van het Royal Normal College voor Blinden te Norwood in Londen, werd geboren den 9den October 1834 te Franklin, in Tenessee, N.-Amerika. Hij was de zoon van een pachter en had op 3-jarigen leeftijd het ongeluk, zich spelende aan de oogen te kwetsen in een haag van accacia's, waardoor hij een oogontsteking kreeg, welke de beide oogen geheel vernietigde.

In 1844 werd de blinde knaap opgenomen in het Blinden-Instituut te Nashville. Hij bracht daar rustige, stille dagen door onder het toezicht van den blindenleeraar CHURCHMAN.

Merkwaardig ten opzichte van CAMPBELL's latere opleiding is het, dat men hem niet aan het muziekonderwijs liet deelnemen, omdat hij zóó weinig muzikaal gehoor had, dat hij de eene melodie niet van de andere onderscheiden kon. CAMPBELL werd hierom door zijn medescholieren bespot; dat krenkte hem zoozeer, dat hij een muzikaal ontwikkelden schoolkameraad omkocht om hem heimelijk les te geven;

FRANCIS JOZEF CAMPBELL.

bovendien oefende hij zich telkens als hij daartoe gelegenheid vond. Op een keer werd hij bij zijne oefeningen overvallen, en men stond verbaasd over de vorderingen, die CAMPBELL middelerwijl gemaakt had. Het leven op de boerderij zijns vaders was voor den jongen CAMPBELL zeer heilzaam; vooral trok hem de beweging in de vrije natuur aan, hetgeen ook zijne voorliefde verklaart voor het beklimmen van bergen en zijne groote belangstelling voor paardrijden en voor alle mogelijke soorten van sport. Treurige omstandigheden in het ouderlijke huis maakten, dat hij zich genoodzaakt zag voor zijn eigen onderhoud te zorgen; hij trachtte muziekonderwijs te geven, terwijl hij, om zich beter te bekwamen, zelf nog les nam bij een der bekendste muziekonderwijzers van Amerika, Mr. TAYLOR, zelf leerling van MOSCHELESS en MENDELSSOHN.

CAMPBELL verkreeg eene betrekking aan het Blinden-Instituut in Tenessee, verliet deze weder in 1856 en begaf zich naar de Noordelijke Staten om zijne studiën voort te zetten te Harvard. Zijne gezondheid en waarschijnlijk ook geldverlegenheid, noodzaakten hem weldra naar Nashville terug te keeren en later eene betrekking te Wisconsin te aanvaarden, van waar hij als muziek-leeraar aan het Perkins-Instituut te Boston kwam.

Wegens den slechten staat zijner gezondheid ondernam hij in 1869 eene reis naar Europa, en in October van datzelfde jaar vinden wij hem te Leipzig, waar hij het Conservatorium bezocht en onder de leiding van professor MOSCHELESS zijne studiën voortzette. Na een verblijf van zes maanden verhuisde CAMPBELL naar Berlijn en werd leerling bij KULLOKS.

Op al zijn reizen bezocht hij blinden-instituten, om hunne inrichting te leeren kennen. In Januari 1871 maakte CAMPBELL zich in Londen gereed om naar Amerika terug te keeren, toen hij met Dr. ARMITAGE kennis maakte, die hem bewoog in Engeland te blijven en eene inspectiereis te ondernemen tot het bezoeken van Engelsche blinden-instituten, waardoor ARMITAGE hoopte eene verandering in de heerschende toestanden te kunnen bewerken. Dit doel bereikten de beide reizigers niet, en toen namen zij zelf een proef met eene kleine school voor blinden, die in Februari 1872 in de nabijheid van het Cristall-Pallace te Londen geopend werd, met twee leerlingen. Het volgende jaar kon, met een geschenk van £ 1000 van den Hertog VAN WESTMINSTER, de grond gelegd worden van het zoo beroemde Instituut, waarvan CAMPBELL sedert de oprichting directeur is. Hij heeft zich niet alleen ten opzichte van het Instituut beroemd gemaakt, maar ook vele verdiensten verworven door zijne bemoeiïngen ten opzichte van het blindenwezen in geheel Engeland. CAMPBELL gaf o. a. de volgende geschriften uit: „Education of the Blind", Londen 1891; „The musical education of the Blind", London 1893; „Life's teachings", Chicago 1893.

Henri Fawcett.

Geb. 1833. † 1884.

HENRI FAWCETT, geboren in 1833 te Salisbury in Engeland en laatstelijk directeur-generaal der Posterijen, studeerde te Cambridge, waar hij zich vooral onderscheidde door zijne wiskunstige bekwaamheden. Op 21-jarigen leeftijd werd hij door een schot hagel uit zijns vaders geweer, in de oogen getroffen, en deze verwonding was oorzaak dat FAWCETT volslagen blind werd. Evenwel zette hij zijne studiën voort en trad weldra als letterkundige op. Zijn groot werk „Manual of political economy", in 1863 verschenen, bezorgde hem de benoeming tot professor in de Nationale Economie. In 1865 werd hij gekozen tot lid van het Parlement, waar hij zich deed kennen als een der begaafdste leden. In 1880 werd hij benoemd tot

directeur-generaal der Posterijen van Engeland, in welke betrekking hij zich bijzonder onderscheidde door de invoering van practische verbeteringen.

Sedert dien tijd sprak hij weinig in het Parlement, behalve wanneer het Indische zaken betrof of vraagstukken die betrekking hadden op het departement dat aan hem was toevertrouwd.

Hij was 46 jaren toen hij geroepen werd bij de Posterijen, en had nog geen ondervinding op het gebied van administratie in het algemeen. Hij zette zich met ijzeren wil aan de studie, en legde zich met zooveel ijver daarop toe, als een kapitalist die voor eigen rekening een crediet-inrichting zou willen vestigen. Hij beschouwde zich als dienaar van het publiek, was altijd gereed rekenschap af te leggen van zijn beheer, de klachten zijner ondergeschikten aan te hooren en hun een billijke voldoening toe te staan. Verscheiden belangrijke hervormingen zijn onder zijn bestuur ingevoerd, o.a. de postpakketdienst, postwissels, postspaarbanken, een grootere gemakkelijkheid voor de betaling van levensverzekering en annuïteiten, verlaging van het tarief bij de telegrafie en eindelijk maatregelen met betrekking tot de telefoon.

Sedert langen tijd had hij bewijzen gegeven, dat hij verscheidene eigenschappen bezat, die den staatsman kenmerken, n. l: onafhankelijkheid, een juist oordeel en het voorrecht de sympathie van het volk te bezitten.

Zijne administratie bewijst duidelijk dat zijne blindheid niet alleen geen hinderpaal was voor het uitoefenen van zijn ambt, maar dat hij zelfs een bijzonderen aanleg had om de moeilijkste plichten daarvan, die de grootste verantwoordelijkheid meebrachten, te vervullen en tevens het vertrouwen van het publiek te winnen. Weinig mannen hebben dergelijke bewijzen van activiteit geleverd in de kortstondige uitoefening van hun openbare betrekking. Ook was voor niemand twijfelachtig dat nog eene laatste overwinning voor hem was weggelegd en dat hij bij de eerstvolgende gelegenheid lid zou worden van een liberaal kabinet, waarin hij uitstekende diensten zou kunnen bewijzen in een tijd waarin het dagelijks blijkt van hoeveel belang het is, dat de door het volk gekozen overheid uit mannen bestaat, die zich wel zullen wachten één woord te spreken dat niet oprecht is.

Door de manier waarop hij de Posterijen bestuurde, had FAWCETT zich populair gemaakt, zijne uitspraken werden met bijzonderen eerbied ontvangen. Hij verkreeg gedurende die periode verscheidene eerbewijzen. De Universiteit van Oxford schonk hem den titel van Doctor hon. causa in het burgerlijk recht, de Universiteit van Würzburg schonk hem in Augustus 1882, bij gelegenheid van het feest van haar 300-jarig bestaan den titel van Doctor in de Staatkundige Economie; de eenige die tot dusver dien titel had verkregen, was M. DE LAVELEYE. Het „Institut de France" benoemde hem in 1884 tot correspondeerend lid van de afdeeling Staatkundige Economie. De „Royal Society" bewees hem groote eer met de benoeming tot hoogleeraar in de rechtswetenschappen. In 1883 had de Universiteit van Glasgow hem benoemd tot Lord-Rector met mededinging van Lord BUTE en M. RUSKIN.

Zijn huiselijk geluk was ongestoord. Zijn eenige dochter PHILIPPA, geboren in 1868, bezat naast zijne vrouw zijne gansche liefde. Zijne familie, die van Mrs. FAWCETT, zijne oude makkers van Cambridge, vormden voor hem een intiemen kring, waarin hij volkomen gelukkig was. Het voortdurend wisselen van gedachten met hen was voor hem een levensbehoefte. Men kan dan ook zeggen dat hij het geheim bezat om zich vrienden te maken; wanneer hij bij iemand aangename eigenschappen had ontdekt, gaf hij zijn geheele sympathie. Het vermogen dat hij bezat om iemand te herkennen aan de stem, al had hij zelfs maar een enkel gesprek met hem gevoerd, was verrassend. Toch was hij, al mocht hij gemakkelijk nieuwe vriendschapsbanden aanknoopen, niet minder trouw aan de oude. De genegenheid voor de zijnen werd steeds inniger. Hij schreef gewoonlijk eenmaal per week aan zijne ouders; eens vroeg hij aan zijn zuster welke zaak hun wel het meeste genoegen verschafte. „Uwe brieven" antwoordde zij. Van toen af schreef hij hun twee brieven in plaats van één, niettegenstaande hij overladen was met parlementaire administratieve werkzaamheden.

In November werd hij ernstig aangetast door diphteritis, gepaard met typheuse koortsen; hij herstelde gelukkig en ontving bewijzen van belangstelling van de Koningin, die soms tweemaal per dag telegrafeerde om berichten te ontvangen, van de Koninklijke Familie, van zijn collega's en van lieden van allerlei stand. Toen hij terugkwam in het Huis der Gemeenten werd hij ontvangen als de algemeene gunsteling, die pas aan een groot gevaar was ontkomen.

FAWCETT scheen voor zich zelven en anderen geheel hersteld, zijn sterk gestel scheen overwonnen te hebben; toch was hij gevoeliger geworden voor het vatten van koude en was zijn gang minder vast. Zijn geest bleef evenwel steeds opgeruimd en flink; toch had de ziekte blijvende sporen van zwakte achtergelaten. Den 1en November 1884 werd hij aangetast door eene zware koude en pleuris openbaarde zich; den 6den daaraanvolgende stierf hij in tegenwoordigheid van zijn vrouw en dochter.

Den 10den November werd hij begraven op het kerkhof te Trumpington. Eene aanzienlijke menigte, bestaande uit lieden van allerlei stand, vulde het kerkhof en de naburige straten. Dicht bij zijn lijkbaar bevonden zich zijn intiemste en meest geliefde vrienden,

zijn collega's, de voornaamste autoriteiten der Universiteit, afgevaardigden van zijn kiesdistrict, van de Universiteit van Glasgow, enz.

Dr. Moon.

Geb. 1818. † 1894.

Een der bekendste en meest wetenschappelijke blinden in Frankrijk is zonder eenige tegenspraak de heer E. GUILBEAU, die naast MAURICE DE SIZERANNE als een sieraad der ontwikkelde blinden kan beschouwd worden. Evenals MAURICE DE SIZERANNE, die de meeste landen van Europa bereisde om zijn kennis omtrent hetgeen zijn lotgenooten nuttig zijn kon, uit te breiden, bezocht ook GUILBEAU vele buitenlandsche instituten en mannen, die op het gebied van opvoeding en onderwijs aan blinden naam hadden verworven. Het volgende ontleen ik aan een beschrijving die GUILBEAU gaf over een bezoek, dat hij aan den beroemden Engelschman MOON bracht.

Voor den belangstellenden vreemdeling bestaan op het gebied van blindenzorg in Engeland eigenlijk slechts twee namen, en wel die van Dr. ARMITAGE en Dr. MOON; de eerste werd reeds vroegtijdig aan zijn schoonen werkkring (zie levensbeschrijving) ontrukt in 1890; de tweede mocht 47 jaren lang nuttig aan het heil der blinden werken en stierf in 1894. In Frankrijk is de naam van Dr. MOON meer bekend dan zijn werk; men denke hierbij aan LOUIS BRAILLE en zijn schrift. Engeland had niet het alphabet BRAILLE, doch behielp zich in 1840 met n. b. vier alphabetten voor de blinden: het alphabet van GALL, het alphabet van ALSTON en de alphabetten van FRÈRE en LUCAS (belangstellenden verwijs ik naar de verklaring dier stelsels bij het hoofdstuk lezen). In dezen tijd verloor Dr. MOON het gezichtsvermogen. Hij was geboren te Horsmonden, in het graafschap Kent. „Toen ik blind werd", zoo schrijft hij in zijn boek, „ontdekte ik weldra met groot leedwezen, dat de krachtige pogingen van mijn ijverige voorgangers niet bereikt hadden, hetgeen zij zich hadden voorgesteld. Bij de lessen, die ik aan andere blinden gaf, had ik veel moeilijkheden te overwinnen om hun het lezen te leeren.

Ik zocht naar de oorzaken van die bezwaren en had die gevonden in de gebreken welke de tot dien tijd bestaande alphabetten aankleefden. Hierop beproefde ik een stelsel samen te stellen om te leeren lezen, geschikt om door blinden van elken stand, bekwaamheid en ontwikkeling gebruikt te worden.

Het gelukte mij, zeer eenvoudige karakters voor een nieuw alphabet te vinden (zie blz. 29); het is voornamelijk samengesteld uit Romeinsche letters in haar primitieven vorm of althans zeer weinig gewijzigd en uit letters die reeds door allen aangenomen zijn. Verder bestaat het uit negen zeer eenvoudige karakters en is in verschillende standen geplaatst. Een jongen, die tevergeefs gedurende vijf jaren beproefd had door middel der andere stelsels te leeren lezen, kon dit naar mijn systeem gemakkelijk binnen tien dagen."

Werkelijk is het alphabet van MOON zonder moeite op elken leeftijd te leeren, toch, zoo zegt GUILBEAU (zie levensbeschrijving), komt het mij, na persoonlijke ervaring niet voor, dat het schrift zich vlug laat lezen: 1o. omdat het uit lijnen samengesteld is en niet uit punten, 2o. omdat het van het stelsel FRÈRE behouden heeft de dispositie der regels van links naar rechts, daarna van rechts naar links met een accolade aan het einde der regels. MOON vond vele beschermers voor zijn stelsel; in 1845 begon hij hiervoor propaganda te maken en CHARLES LOWTHER, vol geestdrift voor de vinding van MOON, steunde hem krachtig met zijn groot vermogen. In 1856 werd de eerste steen gelegd en gedurende 38 jaren bleef LOWTHER deze zaak beschermen. In 1847 begon MOON eenige godsdienstige werken te drukken en een maandblad uit te geven, dat hij drukte door middel van losse typen. Weldra begreep hij de moeilijkheden daaraan verbonden en wendde hij de stereotypie aan, op denzelfden tijd ongeveer, dat LAAS D'AGUEN in Frankrijk deze toepaste op het „Braille."

„Ik kon," zoo zegt hij, „met minder geld platen stereotypeeren, die eene blijvende waarde hebben voor de toekomstige uitgaven."

De verschijning van het stelsel „Moon" was ongetwijfeld een weldaad voor de Engelsche blinden. Meer dan 100 werken, vooral godsdienstige, werden bij duizenden exemplaren uitgegeven en over alle deelen van het groote Brittanische rijk door talrijke zendingsgenootschappen verspreid.

„Tienduizend blinden kunnen de Heilige Schrift lezen en dit hebben zij aan mij te danken", zeide mij MOON in 1886, toen ik zijne Inrichting bezocht. Dit stelsel stelden de blinden in staat zich thuis te oefenen en te leeren — een soort van onderwijs-systeem, dat in Engeland meer voorkomt. MOON, die niet tevreden was, dat de Engelschen alleen nut van zijne uitvinding hadden, wilde ook de andere volken van zijn vinding doen genieten en maakte zijn alphabet bruikbaar voor het Fransch, Russisch, Grieksch, Hebreeuwsch, Arabisch, Chineesch, en hij kon met groote blijdschap nog vóór zijn dood zeggen, dat door hem in 476 dialecten het „Onze Vader" in reliëf gedrukt was, derhalve het vierde deel van alle dialecten der wereld. Om zijn stelsel te verspreiden, reisde hij naar Scandinavië, Amerika, enz. enz. De Universiteit te Philadelphia vereerde hem met den dokterstitel. In 1861 en 1862 was hij te Parijs.

Weinige opvoeders van blinden kenden het Moon-schrift; MOON zelf was volkomen op de hoogte van wat elders op het terrein van blinden-druk voorviel. Op het oogenblik waarop zijn alphabet, de vroegere op den achtergrond plaatsende, het alphabet der Engelschen zou worden, deed het „Braille" zijn intrede in Engeland, krachtig gepropageerd door Doctor ARMITAGE. Van dat oogenblik dateert de hardnekkige strijd tusschen het lijnen- en het punten-stelsel. Het „Braille" maakte gestadige en snelle vorderingen. MOON, die ongetwijfeld bang was, overtroffen te worden, maakte kleinere letters en vond een verkortingsschrift uit om op deze wijze het volume der boeken te verkleinen, ook beproefde hij zijn stelsel toe te passen op het muziekschrijven en construeerde hulpmiddelen om zijn alphabet te schrijven. Maar ten spijt van deze

Dr. MOON.

verbeteringen, heeft het „Braille" van 1890 af in alle Engelsche scholen de overhand gekregen. In dit jaar stierf de groote bevorderaar en propagandist van het „Braille" in Engeland, Dr. ARMITAGE.

Toen ik, zoo zegt GUILBEAU verder, voor het eerst Dr. MOON ontmoette was hij reeds op gevorderden leeftijd, een man van volharding, halstarrig en overtuigd van zijn goddelijke zending. Hij liet mij zijn Inrichting en leermiddelen zien en beoordeelen: boeken, kaarten, teekeningen, geometrische figuren, schrijftoestelletjes, enz.

De geometrische figuren van MOON zijn zeer duidelijk; de kaarten ten getale van 15, bijna alle betrekking hebbende op de bijbelsche geschiedenis, zijn meer dan middelmatig; de teekeningen van planten, dieren en gebouwen, hoewel goed afgewerkt, zijn voor het aanvoelen niet scherp genoeg; de kaarten voor de studie der sterren en hemellichamen, hebben haars gelijken niet en worden nergens zoo goed gevonden: eenige, die het zonnestelsel, de maansveranderingen, de verduisteringen en de kometen voorstellen, zouden in de schoolklassen werkelijk groote diensten kunnen bewijzen, en dat temeer doordat de prijzen zoo laag gesteld zijn, n.l. twee pence per stuk.

Verder doet GUILBEAU nog eenige mededeelingen omtrent onderscheidene soorten van réglettes of linialen om het schrijven van het Moon-schrift gemakkelijk en eenvoudig te maken, uitvindingen, die alle min of meer navolgingen van reeds bestaande hulpmiddelen zijn, en eindigt met te erkennen, dat MOON wezenlijke diensten aan de blinden bewezen heeft, doch voorspelt, dat het stelsel niet lang den uitvinder en den milden donateur CHARLES LOWTHER zal overleven. MOON stierf in 1890, eenige maanden daarna gevolgd door zijn weldoener en beschermer C. LOWTHER.

Aan het Instituut te Amsterdam bestaan nog eenige exemplaren naar de lettertypen van MOON en enkele malen is het mij voorgekomen, dat ik aanvrage kreeg van bijbelboeken in Moon-druk. Thans kent Engeland slechts „Braille" en is het Moon-schrift evenals in alle andere landen buiten gebruik: zelfs in Amerika waar duizenden exemplaren in dit schrift ingevoerd waren geworden, wordt het niet meer gelezen. Ook Amerika heeft het Braille-schrift met kleine wijziging. Toch moet ik erkennen, dat het schrift, vooral door degenen, die op lateren leeftijd blind werden, gemakkelijk aangeleerd wordt (zie teekening blz. 29); daar echter geen boeken meer naar het stelsel MOON gedrukt worden, zou het nuttelooze moeite zijn zich daarop te gaan toeleggen. Men kan zich voorstellen welk eene verbazende afmeting een betrekkelijk klein werk zou krijgen, indien dit in Moon-schrift moest gedrukt worden. Ik stel mij voor, dat, bijv. het zoo bekende boekje „Alleen op de wereld" van HECTOR MALOT, dat ik in Braille in de bibliotheek voor de kinderen heb, en dat bij den uitgever HACHETTE te Parijs uit twee deelen bestaat, in Braille reeds negen deelen, in Moon-schrift minstens **dertig** deelen zou beslaan. Onnoodig te zeggen, dat alleen van dezen kant beschouwd het Moon-schrift niet bestemd was het blinden-schrift te worden.

Nikolaas Saunderson.

Geb. 1682. † 1739.

NIKOLAAS SAUNDERSON werd geboren in 1682 te Thurlston in Yorkshire in Engeland, als zoon van een weinig bemiddeld ambtenaar. Door de pokken aangetast, werd hij reeds op zijn eerste levensjaar blind

Hij bezocht de middelbare scholen te Penniston en leerde met voorliefde de classieke talen, welker schrijvers hij bestudeerde, ook sprak hij vrij goed Fransch. Zijn vader oefende hem in het rekenen en in korten tijd maakte hij zulke verbazende vorderingen, dat hij niet alleen de gewone rekensommen vlug wist op te lossen, doch ook de meest ingewikkelde vraagstukken kon behandelen. Spoedig kon hij dan ook als leermeester van zijne medescholieren optreden. Op zijn 18de jaar leerde hij de wiskunstenaars WEST en NATTLETON kennen, die zijn kennis hielpen vermeerderen; het duurde niet lang of hij had op dat gebied zijne leeraars ingehaald en zag zich ter verdere studie genoodzaakt de school te Attercliff bij Sheffield te bezoeken. De richting, die deze school insloeg beviel hem evenwel niet en hij verliet haar om voortaan door eigen studie zich te ontwikkelen. Middelerwijl werden de moeilijkheden, waarin hij zich bevond, grooter; zijne financieele omstandigheden waren allesbehalve rooskleurig; zijne ouders, die nog een talrijk gezin hadden te onderhouden, konden hem niet langer de noodige geldmiddelen voor zijne studie verschaffen, waardoor hij genoodzaakt werd door eigen verdienste in zijn levensonderhoud te voorzien. Steeds was zijn verlangen geweest in Cambridge aan de Hoogeschool te gaan studeeren, doch dit veroorloofden zijne middelen niet meer, en hij moest zijn vurig gewenscht plan opgeven. Toch besloot hij naar Cambridge te gaan, evenwel niet als student maar als o n d e r w i j z e r. Het was in het jaar 1707, dat hij daarheen trok en vriendelijk opgenomen werd in het Christcollegie hetgeen niet belette dat vele moeilijkheden, zich tegen zijn plan verzetten. Aan de vriendschap van den hoogleeraar in de wiskundige vakken, den heer WHISTON, en aan het feit, dat hij de stelsels van NEWTON tot onderwerp van zijne voordrachten had gekozen, had hij het te danken, dat hij steeds een talrijk auditorium vond. Men staat wellicht verbaasd, dat SAUNDERSON de wetenschap van de natuur van het licht (de optiek), de aard der kleuren, de theorie van het zien en in het algemeen al datgene, dat op straalbreking en terugkaatsing betrekking heeft, kon onderwijzen. Wanneer men evenwel bedenkt, dat die wetenschap zich geheel en al laat verklaren door lijnen en onderworpen is aan de wetten der geometrie, dan zal men gemakkelijk inzien, dat hij volkomen deze onderwerpen meester k o n worden.

Door zijne voordrachten kwam SAUNDERSON als van zelve met NEWTON in aanraking, hetgeen hem van groot nut was, daar hij nu met den grooten geleerde van gedachten wisselen kon over de moeilijkste vraagstukken, de verschillende onderwerpen betreffende. Deze kennismaking is voor SAUNDERSON van groot belang geweest, daar hij van NEWTON veel heeft geleerd. Al meer en meer werd zijn naam bekend en zijn reputatie voor goed als leeraar gevestigd. Door bemiddeling van invloedrijke medeleden der Universiteit, die den Hertog VAN SOMMERSET, den kanselier van de Hoogeschool, op zijne verdiensten opmerkzaam hadden gemaakt, werd hem de magistraatswaardigheid verleend, en in 1711 mocht hem de grootste onderscheiding te beurt vallen benoemd te worden tot H o o g l e e r a a r in de W i s k u n d e.

Onvermoeid was hij nu werkzaam, vooral in het geven van onderwijs; toch bleef hij getrouw aan zijn eenvoudige levenswijze in het Christcollegie.

In 1723 kocht hij een huis en huwde met de dochter van een rector, uit welk huwelijk hij een zoon en een dochter had. In 1728 werd SAUNDERSON tijdens een be-

NIKOLAAS SAUNDERSON.

zoek van Koning GEORGE II, aan de Universiteit te Cambridge, benoemd tot Doctor in de Rechten.

Hoewel SAUNDERSON een krachtig en gezond gestel had, zoo bezweek hij toch aan de voortdurende zittende levenswijze en ingespannen studie; zijne ziekte openbaarde zich eerst door groote loomheid en vermoeidheid die later gevolgd werd door totale uitputting

Hij stierf den 19den April 1739 en werd volgens zijn wensch in de kerk van Boscroyth begraven.

SAUNDERSON schreef een groot werk over de algebra, dat naar alle waarschijnlijkheid na zijn dood in 1740 uitgegeven werd. Dit werk is in 1756 in het Fransch en in 1798 in het Duitsch vertaald. Het Duitsche werk, uitgegeven door Professor GRÜSON bevat een uitvoerige biographie van den beroemden b l i n d e n wiskunstenaar.

Alexander von Rodenbach.

Geb. 1786. † 1869.

Alexander von Rodenbach, een bekend Belgisch staatsman, werd geboren den 28sten September 1786 te Roulezs in Oost-Vlaanderen. Zijne familie is verwant aan den Groot-Hertog van Hessen: een zijner voorvaderen, Ridder v. Rodenbach, bezat in de nabijheid van Darmstadt een slot, waarvan een ruïne heden nog onder den naam Rodenstein bekend is. Op den leeftijd van elf jaren werd Alexander blind en niettegenstaande de hulp van bekwame doctoren, kon de knaap niet genezen worden, waarna zijn vader besloot hem aan het Parijsche Instituut, het eenige dat toen bestond, toe te vertrouwen; Rodenbach werd leerling bij Valentin Haüy. In deze inrichting wijdde Rodenbach zich zoo ernstig aan de studie, dat hij weldra een der beste leerlingen werd. Toen in 1811, de toenmalige Koning van Holland, Louis Bonaparte, het Instituut bezocht, en het verlangen te kennen gaf eenige leerlingen naar het te Amsterdam opgerichte Instituut te zenden, ten einde op die wijze de methode van Haüy daar in te voeren, werd Rodenbach hem als een der knapste leerlingen voorgesteld. Hij kwam dientengevolge met eenige zijner beste medeleerlingen te Amsterdam. Het onderzoek naar de kennis van Rodenbach, was niet zoo bevredigend als men verwacht had, zoodat het Bestuur van het Instituut te Amsterdam geen termen vond hem als onderwijzer aan te stellen. Nadat hij met eervol ontslag het Parijsche Instituut verlaten had, kwam Rodenbach bij zijn familie terug, en wijdde zich onder de leiding zijns vaders met goed gevolg aan handel en industrie. Toen in 1830 de opstand in België uitbrak, nam Rodenbach daaraan een werkzaam aandeel, en oefende, voornamelijk als mederedacteur van een der invloedrijkste bladen: „Le Catholique des Pays-Bas" (later „Journal des Flandres") veel invloed op het bereiken van het gewenschte doel.

Hij gaf, in vereeniging met zijn broeders, een manifest uit, waarop hij duizenden handteekeningen verkreeg, voornamelijk van hooggeplaatste geestelijken. Door andere geschriften bewerkte Rodenbach voornamelijk de plattelandsbewoners en ook de militairen in de garnizoensplaatsen. In 1831 werd hij met overgroote meerderheid gekozen tot afgevaardigde van Roulers in de Belgische Kamer, en werd hij de eenige blinde in Europa, die een dergelijke staatkundige loopbaan heeft verworven. In de Kamer was hij onvermoeid werkzaam om industrieele en landbouwkundige vraagstukken op te lossen, en in 1846 en 1847, toen typhus en hongersnood de bevolking van België bij duizenden neervelden, was hij een der eersten om op te treden, ten einde de ongelukkige bevolking bij te staan. Voor zijn arme lotgenooten en ook voor de doofstommen ijverde hij steeds zoo veel in zijn vermogen was; en het was op zijne aansporing, dat men overging tot de oprichting van een gesticht voor doofstommen en blinden in de hoofdstad des rijks; Rodenbach bracht het ook zoo ver, dat uit de staatskas subsidie werd verleend voor hunne opvoeding en voor hun onderwijs. De meeste geschriften van Rodenbach zijn van industrieele of staatkundige strekking; voor het blindenwezen zijn

Alexander von Rodenbach.

de volgende voornamelijk van belang: „Lettre sur les aveugles", 1829, een geschrift, dat hij zelf als een voortzetting van den beroemden brief van Diderot aanduidt en waarin hij de uitspraak van dezen bestrijdt; verder: „Coup d'oeil d'un aveugle sur les sourds-muets", 1829. Eindelijk nog een omvangrijk werk: „Les aveugles et les sourds-muets", waarvan in 1855 een tweede oplage verscheen.

Rodenbach overleed den 17den Augustus 1869 in Rumbetre.

Karl Franz.

Geb. 1843. † 1899.

Karl Franz, den 22sten Augustus 1843 te Memel geboren, werd reeds op den leeftijd van 15 maanden geheel blind. Zijn vader, hoofdonderwijzer aldaar, zelf zoon van een schrijnwerker, liet zich door het ongeluk dat zijn kind getroffen had, niet terneerslaan. Hij

nam zelf de opvoeding van den blinden knaap op zich. Begaafd als hij was met groote vaardigheid in het hanteeren van allerlei werktuigen, daarbij nog een groot vriend van tuinbouw en een bekwaam onderwijzer, kon hem veilig de zaak worden toevertrouwd.

Met verstand en tact leidde hij derhalve de opvoeding van den blinden knaap. Onder meer liet zijn vader hem privaat-onderwijs geven in piano- en orgelspel. Op twintigjarigen leeftijd verliet FRANZ het ouderlijke huis en werd onder leiding van den kerkorganist en muziekdirecteur PABST te Koningsbergen geplaatst.

Na een tweejarige studie verkreeg hij een diploma als kerkorganist. Nu kwam het er op aan een betrekking voor hem te vinden. Reeds toen ter tijde, dat is dus in 1865, bestond in Duitschland zoo goed als heden ten dage groote moeilijkheid een aanstelling als kerkorganist te verkrijgen. Voor FRANZ brak thans een moeilijke tijd aan. Uit het ouderlijke huis werd hem slechts zeer geringe ondersteuning gezonden en de weinige muzieklessen werden karig betaald. De gedachte naar huis te moeten terugkeeren, was hem ondragelijk en drukte hem ter neêr.

Met allen ijver en energie legde hij zich toe op het pianostemmen. Zijn geoefende hand en zijn taai geduld deden hem spoedig de vele moeilijkheden overwinnen en het duurde niet lang of hij werd een zeer gezocht pianostemmer in Koningsbergen. Tusschentijds nam hij organistdiensten waar, wanneer en waar ook de gelegenheid zich eenigszins aanbood. Aan vele teleurstellingen ontbrak het hem niet.

Meermalen werd hem te Koningsbergen in uitzicht gesteld een organistbetrekking te vervullen, doch het lot besliste anders, doordat hij op 26-jarigen leeftijd benoemd werd in zijn vaderstad Memel. Hoewel hij met toewijding deze betrekking vervulde, zoo drong zich toch steeds het sterke verlangen bij hem op een werkkring in een groote stad te veroveren. Berlijn lachte hem toe; allerlei stappen werden door hem gedaan om zijn doel te bereiken. Om geld te sparen legde hij zich de grootste ontberingen op; hij trachtte zich te verzekeren van de hulp en den steun van invloedrijke personen.

Na een driejarig verblijf te Memel gelukte het hem naar Berlijn te komen, om zich daar onder leiding van kundige musici meer en meer te bekwamen. Na een verblijf van twee jaren te Berlijn, en nadat hij de opmerkzaamheid van vele kunstkenners tot zich had weten te trekken, werd hem de betrekking van organist aan de Domkapel aldaar aangeboden.

Aan de Koninklijke Hof- en Domkerk was toen ter tijde Professor KÜSTER als organist werkzaam, die, daar hij dikwijls ziek was, zich door den organist FRANZ, dien hij had leeren kennen, en op wien hij alle vertrouwen stelde, gaarne liet vervangen.

De nieuwe moeilijkheden die FRANZ in samenwerking met het koor had te overwinnen, deed hem zijne krachten en zijn vlijt tot het uiterste inspannen.

Toen Professor KÜSTER in 1877 zijn ambt nederlegde, werd hij, niettegenstaande vele bekwame sollicitanten, met algemeene stemmen tot diens opvolger gekozen. Dit was eene schoone belooning voor het moeitevol en rusteloos streven, waarmede FRANZ tot nog toe zijn strijd om het bestaan had gestreden. Hij kon nu vrijer en krachtiger voortwerken, daar hij thans eene betrekking vervulde, die achting voor zijn persoon afdwong. Zijne postludiën aan te hooren op het groote Domorgel was niet enkel een groot muzikaal genot voor de mannen van het vak, maar had voor ieder ander iets verheffends.

In het jaar 1879 werd hij tot eerelid benoemd van de Vereeniging tot verbetering van het lot der Blinden te Parijs, om zijne medewerking bij de samenstelling van het Braille-muziekschrift, terwijl hij kort daarna aangezocht werd mede te werken in een groot blindenconcert te Parijs. Geheel alleen maakte hij de verre reis, waarbij zijne grondige kennis der Fransche taal, welke hij zich door vlijtig zelfonderricht had eigen gemaakt, hem hierbij goed te stade kwam.

Als gevolg van zijne voorliefde voor alles wat werktuigkunde betrof, en van eene zekere vaardigheid in allerlei handwerken, had FRANZ zich reeds jarenlang met levendige belangstelling toegelegd op het orgelmaken.

Naast zijne veelvuldige muzikale bezigheden heeft FRANZ ten allen tijde, vooral toen hij zelf vasten grond onder zich voelde, eene groote belangstelling gevoeld voor zijne lotgenooten. Geen tijd was hem te kostbaar, geen arbeid was hem te veel, wanneer het gold hun hulp en steun te verleenen. Volgens zijn eigen woorden beschouwde hij al hetgeen door hem in het leven bereikt was, als een schuld, die hij aan zijne lotgenooten moest afdragen.

Door zijne scherpe opmerkingsgave, zijn algemeene menschenkennis en door zijne liefde voor zijn blinde broeders, was hij geheel bekend met hunne eigenaardigheden en behoeften; hij kende deze uit langdurige eigen ervaring en doordat hij zich steeds in de blindenwereld bewoog, wist hij zich een uitstekend oordeel over de blinden te vormen. Wanneer het er op aankwam dit oordeel uit te spreken zoo geschiedde dat zonder onderscheid van persoon. Zijne meening werd gewaardeerd, al hoorde men die niet altijd even gaarne, want hij kende niet alleen de licht- maar ook de schaduwzijde van zijn kameraden.

Zoo was hij een beslist tegenstander van het huwelijk tusschen twee blinden, en in den kring waarin hij werkte, heeft hij met deze kwestie een harden strijd moeten uitvechten.

De gave van het vrije, vloeiende en overtuigende woord gaf aan zijn oordeel ook meest den gewenschten uitslag.

Op de congressen van blinden-onderwijzers stond hij als spreker en vertegenwoordiger van zijne lotgenooten steeds in het eerste gelid. Zijn werken en streven gold bovenal de blinden in eigen levensonderhoud te laten voorzien buiten de werkinrichtingen.

Hoewel hij zelf nooit kweekeling aan een blinden-instituut geweest was, zoo was hij toch met het doel daarvan volkomen bekend, en de juistheid van de stelling: „leer niet voor de school, maar voor het leven" bewees hij door eigen handel en wandel en zijn voordracht: „Het piano-onderwijs als vak van onderwijs in blinden-inrichtingen", op het Congres te Frankfort, getuigt hiervan.

Het schoonste monument in alle tijden heeft Franz zich opgericht in de Algemeene Vereeniging voor Blinden te Berlijn. Deze, zijne oorspronkelijke schepping, kenschetst hem als de man, die voortgekomen uit een ernstige school van het leven, altijd het eerst aan zich zelven en aan zijn eigen krachten de hoogste eischen stelde.

Hij was het, die op het Congres te Berlijn zeide, toen er gesproken werd over de plaats die de blinde in de maatschappij innam, „dat men toch niet de levenskracht en de energie van den blinde moest verlammen, door hem er op te wijzen, dat hij niet kan bereiken en kan worden wat den ziende wel mogelijk is." Men moet integendeel hem er aan gewennen tegen niets op te zien en van zich zelven al datgene te eischen wat de zienden kunnen voortbrengen, in menig opzicht zelfs nog meer te eischen, daar hun omzichtig moet kenbaar gemaakt worden, dat zij met de vooroordeelen der ziende wereld zullen te strijden hebben.

Franz stichtte de Algemeene Blinden-Vereeniging in het jaar 1874, bij gelegenheid van een gezellige bijeenkomst met twee van zijn blinde vrienden en den reeds overleden directeur Rösner, die met de opmerking tot de drie blinde mannen: „Ge zoudt nu een vereeniging kunnen stichten", den stoot gaf tot deze zegenrijke Instelling te Berlijn.

Door haar tusschenkomst toch wordt aan den blinde krachtigen steun verschaft tot het verkrijgen van eene betrekking als organist, muziekonderwijzer, pianist en als pianostemmer.

Door den dood van Franz heeft deze Vereeniging, die reeds veel zegen verbreid had, niet alleen haar stichter en voorzitter, maar tevens haar werkzaamst, onvermoeidst en trouwst medelid verloren.

Sedert 1888 was Franz getrouwd. Zijn vrouw, die hem eene hartelijke en trouwe levensgezellin was, verschafte hem een gelukkig huiselijk leven en schonk hem drie kinderen van wie hij innig veel hield en voor wier opvoeding hij alle zorg droeg.

Friedrich Gottlieb Funk.

Geb. 1780.

Friedrich Gottlieb Funk te Nedau (Zwitserland) omstreeks 1780 geboren was reeds op den leeftijd van anderhalf jaar nagenoeg blind, en op zijn zevende jaar kon hij niets meer zien. Zonder eenige leiding of hulp van anderen moest hij de middelen om zijn toestand te verbeteren en den innerlijken drang naar werkzaamheid te bevredigen, geheel uit zich zelf putten. Daar hij elke gelegenheid die zich aanbood gebruikte, gelukte het hem zich kennis en bekwaamheid te verschaffen, die hem, niettegenstaande zijn blindheid, in staat stelden de onderwijzer van anderen te worden. In zijne jeugd ontving hij geen ander onderwijs dan in de godsdienst en een korten tijd in de theorie der muziek. Den overigen tijd bracht hij door met het maken van allerlei voorwerpen van bordpapier, waarin hij groote vaardigheid verkreeg.

Toen hij twintig jaren oud was, vond hij verscheidene hulpmiddelen uit, waardoor hij zijn ongeluk minder sterk gevoelde. Daaronder behoorde een rekenbord met gaatjes, waarin stiftjes pasten, waarvan de koppen, door daarop geplaatste puntjes de cijfers aanduidden. Om te schrijven bediende hij zich van een tafel, waarop een raam met lijnen van draad paste, waartusschen de regels kwamen te staan. Zijn uitvinding van een voelbaar, voor blinden leesbaar schrift, was zeer eenvoudig. Hij bediende zich daartoe van een ijzeren werktuig met drie beenen. Aan het eind van elk been had men een rij punten, zoo, dat die aan twee beenen een halven cirkel en die op het andere een rechte lijn vormden. Door de samenvoeging van deze stempels op verschillende wijzen, was hij in staat alle letters in te drukken, hetwelk hij deed op stevig, vochtig gemaakt papier, met een weeke onderlaag (flanel of iets dergelijks). Het afgedrukte was, droog geworden, volkomen voelbaar.

Ook heeft Funk tweeërlei muziekschrift uitgevonden, waarvan de eene soort eenige overeenkomst heeft met het reeds genoemde puntschrift, de andere met het bovenvermelde rekenbord. Van de handwerken verstond hij het draaien en kon hij uit metaal en hout zeer vlug eenige voorwerpen vervaardigen.

Na 1804 bracht Funk een vijftal jaren door bij een plattelandspredikant, om diens kinderen te onderwijzen; hierdoor kon hij zich oefenen in het beroep waarvoor hij bestemd scheen. In het jaar 1809 werd hij aan het toenmaals opgerichte Blinden-Instituut te Zürich beroepen. Zijn kennis en bekwaamheid, zijn geschiktheid tot onderwijzen, zijn geduld en vlijt, leerde men hier in hooge mate waardeeren en de hem toevertrouwde kweekelingen maakten spoedig groote vorderingen.

Bijzondere omstandigheden waren oorzaak dat Funk deze betrekking weer verloor. Wij behoeven daarom zijn vroegere verdiensten niet minder te schatten en hij blijft altijd een uitstekend voorbeeld van een blinde, die zich in velerlei vakken, tot eene belangrijke hoogte, zelf gevormd heeft.

George, Koning van Hannover.

Geb. 1819. † 1878.

George Friedrich Alexander Karel Ernst August, eenige zoon van Koning Ernst August en van eene zuster van Koningin Louise van Pruisen, werd geboren den 27sten Mei 1819 te Berlijn, waar zich zijn vader, de Hertog van Cumberland, in die dagen bevond. De opvoeding van den jeugdigen Prins, die reeds vroeg met een oogziekte bezocht werd, was vooral toevertrouwd aan zijne schrandere moeder, welke de legitimistische gevoelens deelde van haren broeder, Hertog Karel van Mecklenburg, en zich tevens bewoog in eene streng kerkelijke richting. Toen Koning Willem IV van Engeland den 20sten Juni 1837 zonder nakomelingschap overleed, en de Hannoversche kroon aan zijn vader kwam, begaf zich de Prins den 8sten Juli van Berlijn naar Hannover. De hoop, dat zijn ooglijden vatbaar zou wezen voor herstel, bleek ijdel te zijn, en eene operatie, in 1840 door Dieffenbach ondernomen, baatte niet. Nadat hij onderricht genoten had in de wetenschappen in het algemeen, werd hij door den consistoriaalraad Bergman in de rechtsgeleerdheid onderwezen, terwijl zijne moeder hem inwijdde in de staatkunde. Veel genot verschafte hem de muziek, waarin hij het zoover bracht, dat hij zelf muziekstukken vervaardigde. Toen zijne geschiktheid om den troon te bekleeden, weder ter sprake kwam, ter gelegenheid dat hij Prinses Maria van Saksen-Altenburg ten huwelijk vroeg, werd daarover den 3den Juli 1843 in dien zin beslist, dat men deze geschiktheid erkende onder voorwaarde, dat hij de staatsstukken onderteekende in tegenwoordigheid van 2 ministers en 2 getuigen. Daarna nam hij zitting in den Staatsraad en in de Eerste Kamer en leidde bij afwezigheid des Konings de aangelegenheden des lands. Den 18den Februari van dat jaar trad hij in het huwelijk met Prinses Maria van Saksen-Altenburg. Aan de Grondwet, die in het woelige jaar 1848 in Hannover werd afgekondigd, schonk ook de Kroonprins zijne goedkeuring, doch deze verleende haar daarom nog geene duurzaamheid. Toen zijn vader den 18den November 1851 overleden was, beklom hij den troon en bezwoer de bestaande staatsregeling. Weldra echter belastte hij, onder den invloed der reactie, den vrijheer Von Scheele met de samenstelling van een Kabinet, hetwelk eene nog al middeleeuwsche kleur droeg. Toch durfde Scheele geene wijziging der Grondwet wagen zonder overleg met de Kamers. Daar het volk in oppositie kwam tegen die richting, en de Koning een mogelijke tusschenkomst van den Bondsdag als eene schennis beschouwde van zijne souvereiniteit moesten de meest reactionaire raden van het ministerie, Von Borries en Von der Decken, hunne portefeuilles nederleggen. Inmiddels liet zich de Koning tot andere gevoelens brengen, zoodat na de vorming van het ministerie Lütken (21 November 1853) de reactie eene snelle vaart nam. Tevens verkreeg de schrijver en Deensche Staatsraad Zimmermann, als secretaris-generaal van het geheele ministerie, een grooten invloed. Nadat 's Konings tegenzin tegen de tusschenkomst van den Bondsdag uit den weg geruimd was en de Standen zich afkeerig getoond hadden van eene Grondwets-herziening in den geest der Bondsbesluiten, besloot het ministerie Von Borries op den 1sten Augustus 1855 tot herstelling der staatsregeling van 1840. Eerst de beweging, die in 1862 plaats greep wegens de pogingen, om ook op kerkelijk gebied de wet voor te schrijven, bracht den Koning tot het besluit, om Von Borries te ontslaan en het Kabinet aan te vullen met mannen van meer vrijzinnige beginselen. Omtrent het Duitsch-Deensche vraagstuk helde de Koning over tot het gevoelen van lord Palmerston, doch hield daarbij rekening met de Pruisische politiek. Toen hem in 1865 de gesteldheid in Duitschland daartoe geschikt scheen, schonk de Koning weder zijn vertrouwen aan dergelijke personen als te voren en hervormde het ministerie, aan welks hoofd hij Backmeister plaatste. Gedurende zijne regeering had zich bij den Koning eene verwonderlijke trots op zijne souvereiniteit, op zijne eigene bekwaamheden en op zijne macht ontwikkeld, zoodat hij de zelfstandige gevoelens van anderen niet kon verdragen en dientengevolge zijne ministers ontsloeg. Het is daarom ook geenszins te verwonderen, dat lieden als de latere zelfmoordenaar dr. Wermuth, de geschiedschrijver Klopp met zijne R. Katholieke neigingen, een friseur, de drogist Lampe enz. grooten invloed bij hem verwierven, terwijl die der ministers allengs geheel wegzonk en dat hij, hoewel blind, zelf de draden der regeeringszaken in handen wilde hebben. Om zijn staatkundig gezag te verhoogen, werd hij den 14den Januari 1857 grootmeester en beschermer van het genootschap der vrijmetselaren en wist in die betrekking door zijn aangenamen omgang de onverschilligen aan zijne zijde te brengen, terwijl hij een geweldigen afkeer had van alle oppositie. Daarenboven was hij steeds gereed, om als de hoogste bisschop des lands godgeleerde volzinnen te doen klinken, de orthodoxe Luthersche leer voor te staan, en daarbij ook aan de R. Katholieke Kerk rechten te vergunnen, welke zij nergens elders bezat, — waar-

toen de ultramontaansche Staatsminister WINDTHORST niet weinig medewerkte. De Kroonprins moest zelfs van een R. Katholieken hoogleeraar VAN MAXEN, onderwijs ontvangen in het staatsrecht. Hoewel met den Koning van Pruisen vermaagschapt, legde hij steeds tegen dezen eene verregaande antipathie aan den dag, ja, hij zocht aan Pruisen zooveel mogelijk allerlei hindernissen in den weg te leggen en schimpte op de mannen, die met Pruisen aan het hoofd naar de eenheid van Duitschland streefden. De waarschuwingen, welke in de Standenvergadering tegen deze gevaarlijke richting werden vernomen, hadden geenerlei kracht — zelfs de bepaalde raad van zijn gunsteling ZIMMERMANN niet, om zich in 1866, bij het dreigen van

GEORGE FRIEDRICH ALEXANDER KAREL ERNST AUGUST,
Koning van Hannover.

het gevaar, aan de zijde van Pruisen te scharen. De Koning was zoo volkomen overtuigd van zijn eigen macht, alsmede die van Oostenrijk en Zuid-Duitschland, dat hij slechts dacht aan de wijze, waarop hij de vernedering van Pruisen tot zijn eigen voordeel gebruiken zou. Hoewel hij niet in staat was, een enkelen stap zelfstandig te doen, plaatste hij zich aan het hoofd van zijn gebrekkig uitgerust leger, belette door zijn eigenmachtig ingrijpen in eene doelmatige leiding eene behoorlijke beweging der troepen en verzuimde het juiste oogenblik, om voor zich zelven en zijn Huis den troon te behouden, waartoe hem nog na het gevecht bij Langensalza de gelegenheid werd aangeboden. — Voor geen mensch was de val van de hoogte eener ver boven de waarheid opgeschroefde macht smartelijker dan voor dezen Vorst, die niet in staat was, om uit e i g e n o o g e n te zien en dus genoodzaakt was om zich over te geven in de handen van lieden, wier belang het medebracht, de waarheid voor hem verborgen te houden. Vandaar het nog lang voortduren der agitatie, welke aangestookt werd te Hietzing en Gmunden, waar de voormalige Koning met zijn gezin verblijf hield, — de agitatie tegen een voldongen feit, namelijk de inlijving van Hannover in den Pruisischen staat en het bezoldigen van een Fransch-Duitsch legioen van Hannoversche uitgewekenen, het ondersteunen der Pruisen verguizende dagbladen, het gedurig aanporren der Hannoversche Welfenpartij door telegrammen en geschenken, en eindelijk zijne weigering, om met Pruisen eene geldelijke overeenkomst te sluiten, wegens het verlies van particulier eigendom. Het ontwerp van een verdrag, door Pruisen en WINDTHORST, als gevolmachtigde van GEORGE, den 28sten Februari 1868 opgesteld, volgens hetwelk aan den voormaligen Koning de belangrijke som van 16 millioen Thaler zou worden betaald, werd terstond weder ter zijde geschoven, omdat er groot gevaar bestond, dat die gelden ten nadeele van Pruisen gebruikt zouden worden. Sedert dien tijd werd die som beheerd door eene commissie, welke te Hannover haren zetel heeft. Het is bekend, dat GEORGE bij voortduring in Oostenrijk, in de nabijheid van Weenen, zijn verblijf hield; ook meldt men, dat zijne gemalin in November 1871 was overgegaan tot de R. Katholieke kerk.

Ten opzichte van de b l i n d w o r d i n g van dezen Koning deel ik nog het volgende mede:

Het afnemen van het gezichtsvermogen werd aanvankelijk opgemerkt bij het linkeroog, waaraan hij langzamerhand geheel b l i n d werd. Eenigen beweren, dat dit een gevolg was van eene z i e k t e, anderen meenen het toe te schrijven aan eene e r f e l ij k e kwaal, want niet alleen zijn grootvader, de eerste Koning van Hannover, GEORGE de derde van Engeland, had op hoogen leeftijd het gezichtsvermogen geheel verloren, maar ook zijn vader was aan één oog blind. Een ongelukkig toeval in 1833 maakte hem v o l s l a g e n blind. Eerst na zijn dood is men voor het eerst, uit zekere bron, bekend geworden met de aanleiding daarvan. Men leest in de „Times" den 20sten Juni 1878, door een ooggetuige geschreven, het volgende:

„Terwijl GEORGE zich met hem (den schrijver van het bericht) en met den Prins GEORGE VAN CAMBRIDGE in den bloementuin van het slot te Windsor onderhield, zwaaide hij onophoudelijk een groote zijden beurs, waaraan gouden kwasten in den vorm van eikels bevestigd waren in de lucht rond en sloeg den eersten keer reeds bijna in zijn eene ziende oog. Vermaand om toch voorzichtig met zijn oog te zijn, begon GEORGE

te lachen, en in het oogenblik daarop, sloeg hij zich met kracht in het g e z o n d e rechteroog. Toen hij den volgenden dag aan de gymnastieklessen moest deelnemen, werd hij door hevige pijn daarin verhinderd en zag hij zich genoodzaakt geneeskundige hulp in te roepen, die toen helaas t e l a a t kwam."

Zijn vader wilde zich intusschen van de t o t a l e blindheid van zijn zoon niet laten overtuigen en ontsloeg zelfs de oogartsen, die hem de waarheid hadden medegedeeld; hij liet allerlei deskundigen aan zijn hof komen, die ieder voor zich beproefden den jeugdigen Prins het licht der oogen terug te geven. In den herfst van hetzelfde jaar 1833 reisde de vader nog met hem naar Berlijn om hem onder behandeling te stellen van den bekwamen oogarts GRAVE, bij wien hij zelf reeds vroeger een kuur had doorgemaakt. Deze evenwel vermocht den knaap niet meer te helpen, zoodat GEORGE op 14-jarigen leeftijd v o l k o m e n b l i n d was. Van dit ongeluk dat den Kroonprins had getroffen, vernam het publiek n i e t s, vóór den 22sten Juni 1838, toen hij zijne belijdenis aflegde.

De blinde Heinrich.

Geb. 1788. † 1828.

De bevolking der Oostzee-provinciën behoort grootendeels tot de Lettische en Esthische nationaliteit.

Zooals de Grieken hun blinden HOMERUS, de Engelschen hun blinden OSSIAN hadden, zoo hebben ook de Letten hun blinden z a n g e r gehad, den blinden HEINRICH. Geboren in 1788 in een boerenhut, als zoon van een daglooner in Koerland, verloor HEINRICH reeds vroeg zijn vader, en op vijfjarigen leeftijd het gezicht, door de pokken. Op de moeder en een naasten bloedverwant rustten nu de zorg voor de opvoeding van den knaap. Een vroom hart, een vroolijk gemoed, een smachtend verlangen naar datgene, wat niet tot het stoffelijke van den mensch behoort, groeide tegelijk met hem op, en maakten hem tot een bescheiden, vriendelijken, weetgierigen jongeling. B i d d e n en w e r k e n! De blinde HEINRICH verstond beide. In de verzorging van het vee en vele andere landelijke werkzaamheden was niemand zoo vlijtig en trouw als hij; somtijds tot diep in den nacht hoorden de huisgenooten hem bezig met het hanteeren van schoenmakers-, ja zelfs van kleedermakersgereedschap, opdat hij niet voor zich zelf a l l e e n, maar ook voor anderen de bekwaamheid zou hebben het te gebruiken. Deze zoo schoone eigenschappen die men zelden in één persoon tegelijk aantreft, zouden zijn aandenken bij het Lettische volk niet levendig gehouden hebben, zoo hij ook niet eene andere gave van God ontvangen had. De blinde HEINRICH was d i c h t e r, zelfs de eerste dichter van het Lettische volk. Uit innerlijken aandrang, zonder zich van zijn kunst bewust te zijn, zong hij, omdat hij zingen m o e s t — een echte n a t u u r d i c h t e r. De koster AUDSIS, en voornamelijk de zeer ontwikkelde predikant KARL ELVERFELD, namen op zich den knaap geestelijk en lichamelijk op te voeden; zij stilden zijn dorst naar wetenschap volgens de eischen van dien tijd, en leerden hem de beginselen van den versbouw. Op eens werd het hart des dichters getroffen door de liefde, die hem evenwel niet voerde naar het toppunt van geluk, doch die de oorzaak werd van

De blinde HEINRICH.

veel lijden. Niet alleen financieele moeilijkheden, maar ook booze tongen drukten verlammend op dat jeugdige geluk. Toen de vijanden tot zwijgen waren gebracht, ruimde de predikant ELVERFELD, zijn trouwe vaderlijke vriend, de moeilijkheden waarin hij verkeerde uit den weg, door het verspreiden van een inteekenlijst op een van HEINRICH's in druk verschijnende gedichten. Geheel Koerland teekende op de lijst; van den ondergouverneur en den hoogsten adel af tot den smid en voerman toe. In 1806 verscheen bij STEFFENHAGEN & ZOON in Mitau een dichtbundel, onder den titel: „De kinderen van den blinden HEINRICH".

Na den daaropvolgenden dood van ELVERFELD, in 1819, zwijgen de berichten over den toenmaals 36-jarigen dichter en zijne dichtkunst geheel-en-al. Den 12den Januari 1828 overleed hij aan een ernstige borstkwaal.

Betreffende het aantal blinden in de Oostzee-provinciën geef ik het volgende overzicht:

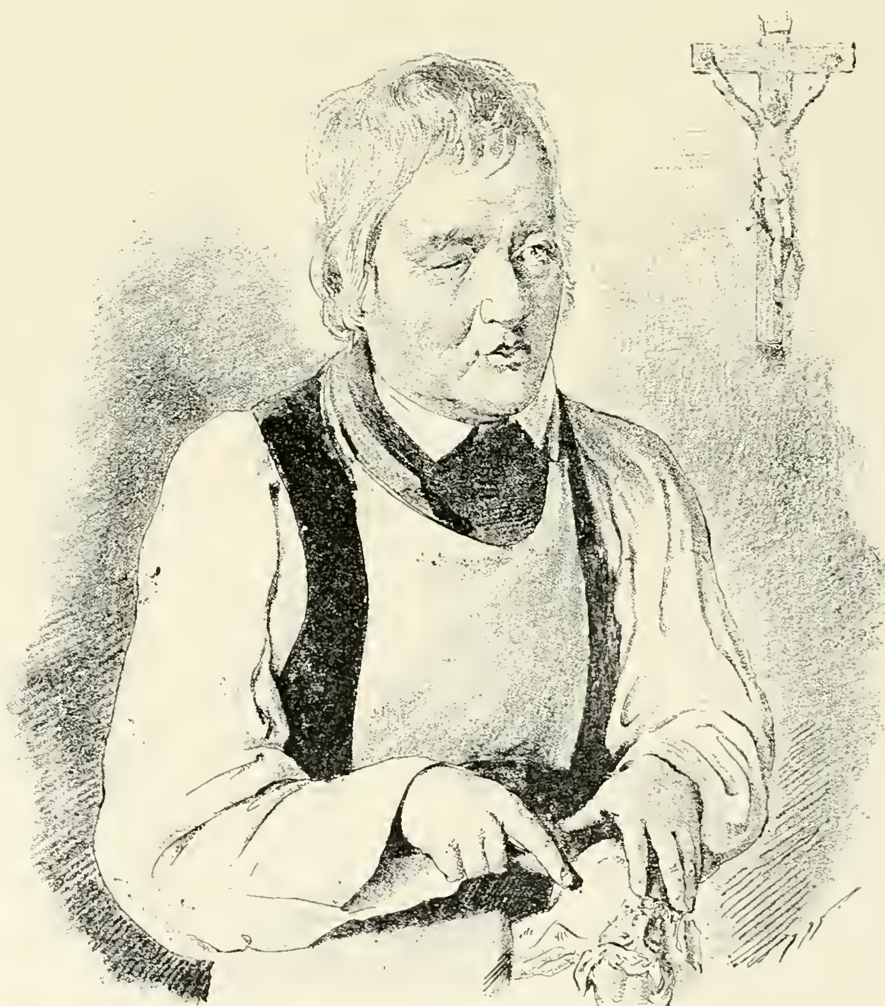
In het jaar 1886 werd door de „Maria-Vereeniging" tot verzorging der blinden, onder bescherming van de Keizerin, de eerste blindentelling in Europa verricht, en het bijeengebrachte materiaal door het centraal bureau der statistiek te St. Petersburg verder uitgewerkt. Naar deze telling is het aantal blinden in de Oostzee-provinciën zeer aanzienlijk, nl. 4982, waarvan in Lijfland 2635, in Koerland 1369 en in Esthland 978. Er bestaan twee inrichtingen voor blinden, n.l. het Blinden-Instituut te Riga en dat te Reval

Josef Kleinhans.

Geb. 1775. † 1850.

Jozef Kleinhans geboren in 1775 te Nauders in Tyrol, als zoon van een bakker, verloor op zijn vierde jaar het gezicht tengevolge der pokken, zoodat hij ternauwernood den dag van den nacht kon onderscheiden. Reeds in zijn prille jeugd hield hij zich bezig met allerlei soort snijwerk, en het duurde niet lang of hij wist alleraardigste voorwerpen te vervaardigen. Op zijn twaalfde jaar beproefde hij een crucifix te snijden, waarbij hij een model nam en dit door betasten nauwkeurig zocht op te nemen en te onderscheiden. Deze eerste proeve gelukte zoo goed, dat dit Kleinhans tot verder werken aanmoedigde. Zijn snijwerk leverde hem goede verdiensten op en velen kochten het, niet enkel om de werkelijk fraaie uitvoering, doch ook omdat het voor eene merkwaardigheid gold, dat een blinde in staat was dit voort te brengen. De groote vraag naar zijn werk en het vooruitzicht zich daarmede een ruim bestaan te verwerven, gaven Kleinhans aanleiding den beroemden beeldhouwer Frans Niszl in Fügen in het Zillerthal op te zoeken om aan diens onderwijs eenigen tijd deel te nemen. Dit was feitelijk van veel invloed op zijne richting, bekwaamheid en kunst, zoodat hij niet alleen kruisen sneed, maar ook vele andere voorwerpen, als bustes, waaronder die van Andreas Hofer, Franz I, Franz Jozeph I en anderen. Om eenig begrip te krijgen van dingen, die hem vreemd waren, moest hij deze eerst zeer nauwkeurig betasten. Door veel oefening behoefde hij bij het snijden van een crucifix niet meer het model naast zich te hebben. Zelfs wanneer de grootte van het crucifix zeer veel afweek van de oorspronkelijk door hem vervaardigde, dan had de gestalte van den Heiland toch altijd de juiste afmeting. Onder zijne grootere werken noem ik (volgens een Tiroler Almanak van 1803) een crucifix met Maria en Johannes bijna in levensgrootte, uitgevoerd voor den landeigenaar Zangerl in Lutsch; een standbeeld van Carolus Borromäus in knielende houding voor den bisschop van Brixen, enz. Zelfs bezit de kunstverzameling van Ambras een stuk van hem, namelijk het standbeeld van den heiligen Franciscus.

Eene collectie van onderscheiden gesneden voorwerpen van Kleinhans is in het jaar 1864 te Innsbrück tentoongesteld geweest. Het laatst dat men nog melding van Kleinhans maakte, was in 1850; na dien tijd vernam men niets meer van hem, zoodat men mag aannemen, dat de toenmaals vijf- en zeventigjarige grijsaard mes en beiteltje er bij neergelegd had.

Josef Kleinhans.

De neef van den blinden snijder en beeldhouwer, FRANZ STECHER, schilderde zijn oom in olieverf en naar dit portret is deze afbeelding gemaakt. Het oorspronkelijke is tentoongesteld in het Landsmuseum „Ferdinandeum" te Innsbrück.

Johann Knie.

Geb. 1794. † 1859.

JOHANN KNIE werd geboren te Erfurt in 1794. Op tienjarigen leeftijd verloor hij het gezicht door de pokken. Zijn vader, die hoftandarts te Hannover was, hield zich gedurende 1813, tengevolge der krijgsgebeurtenissen afwisselend op te Dresden, Mannheim, Heidelberg en Plesz (Opper-Silezië). In de laatste drie plaatsen bezocht de zoon de school voor zienden in overeenstemming met zijn leeftijd en gemaakte vorderingen, en verwierf zich daardoor en door de verschillende ervaringen, die hij bij het afwisselend verblijf in verschillende plaatsen gelegenheid had op te doen, eene uitgebreide kennis. Zoo voorbereid kwam hij op 15-jarigen leeftijd in het Blinden-Instituut te Berlijn. Hier genoot hij gedurende vijf jaren onderwijs, zoowel op het gebied van geestelijke ontwikkeling, als in mechanischen arbeid. Hij bespeelde twee muziekinstrumenten en gaf goed geslaagde proeven van dichtkunst. Uit eigen aandrang en met toestemming van andere der zaakkundige mannen, nam hij het besluit, zijn verder leven te wijden aan het onderwijs zijner lotgenooten. Om zich daarvoor door wetenschappelijke opleiding te bekwamen bezocht hij in 1815 de Hoogeschool te Breslau. Hier beoefende hij drie jaren lang wiskunde, geschiedenis, aardrijkskunde en al wat verder noodig is voor den onderwijzer der jeugd; ook trachtte hij zich in de practijk als onderwijzer te bekwamen. Zijn voortreffelijk geheugen maakte het hem niet alleen gemakkelijk verschillende oude en nieuwe talen aan te leeren, maar stelde hem ook in staat een academische voorlezing tehuis bijna woordelijk te dicteeren, om haar vervolgens later zelf voor te dragen. Evenals hij gedurende zijn academische loopbaan door edele lieden ondersteund was geworden, kon hij ook in de toekomst rekenen op ondersteuning ter verwezenlijking van zijn plannen.

KNIE wist eenige weldadige menschenvrienden voor een plan te winnen, namelijk het stichten van een vereeniging, om uitvoering te geven aan het door hem ontworpen denkbeeld tot oprichting van een Blinden-Instituut.

Het hoofddoel van de op te richten inrichting te Breslau was de in de veldtochten van 1813—1815 blind geworden soldaten een ambacht te leeren, ten einde hen daardoor iets te laten verdienen. Toen de geldmiddelen rijkelijk toevloeiden, gaf hij aan de inrichting een meer uitgebreide bestemming, door ook kinderen en volwassenen uit de burger maatschappij op te nemen en voor een handwerk op te leiden. In 1819 begon KNIE, die als onderwijzer was aangesteld geworden, met onderwijs te geven in de elementaire schoolvakken aan twee kweekelingen. In 1835 ondernam KNIE, zonder eenig geleide, een reis door een groot gedeelte van Duitschland, en bezocht o. a. de steden Dresden, Praag, Weenen, waar hij een langen tijd bij KLEIN doorbracht, Linz, München, Augsburg, Stuttgart, Frankfort, Weimar, Jena, Halle en Berlijn. Hij kwam na een afwezigheid van drie en een halve maand welbehouden te Breslau terug. Overal waar hij geweest was bezocht hij de bestaande blindeninstituten en gaf in 1837 over deze reis een werk uit.

KNIE schijnt een bijzonder levendige natuur te hebben gehad en was er steeds op uit om bestaande leermiddelen te verbeteren of nieuwe uit te vinden. Onvermoeid deed hij zijn best die werkzaamheden voor blinden in te voeren, die hun de meeste verdiensten konden verschaffen. Hij vond onderscheidene machines uit, waarmede de blinden vlugger en gemakkelijker hun arbeid konden verrichten. Ook trachtte hij den druk van boeken te verbeteren en verschafte aan de leerlingen tastbare meetkundige figuren, terwijl hij tevens een groot voorstander was van het prikschrift (het bekende schrift van KLEIN, zie artikel „schrijven.")

Door vele en aanhoudende correspondentie bleef hij zich op de hoogte houden van alles wat op het gebied van het blindenwezen voorviel. Menig belangrijk geschrift over de blinden heeft hij in het Duitsch vertaald en van aanteekeningen voorzien. Van zijne hand verschenen o.a.: „Proeve over het onderwijs aan blinden", uit het Fransch door GUILLET (Breslau 1821); „Paedagogische reis door Duitschland in den zomer van 1835," (Stuttgart 1837); „Proeve over den lichamelijken, zedelijken en geestelijken toestand der blindgeborenen, van P. A. DUFAU en „Over de blinden en hunne opvoeding", van E. NIBOIET (Berlijn 1839); „Handleiding voor eene doelmatige behandeling van blinde kinderen", van welk boek in 1858 te Breslau de vijfde oplage verscheen: „Herinnering van een blindgeborene", benevens „De geschiedenis der opleiding van de beide doofstomme blinden LAURA BRIDGMAN en EDUARD MEIJSTRE", naar het Fransch (Breslau 1839.)

Zijn hoogst belangrijke briefwisseling met KLEIN in Weenen, werd in 1891 door ALEX. MELL uitgegeven.

KNIE stierf den 24sten Juni 1859. Zooals ik reeds meermalen in dit werk opmerkte, mogen KLEIN, KNIE en ZEUNE als de eerste en grootste mannen op het gebied van onderwijs en opvoeding van de blinden in Duitschland beschouwd worden.

Door zijn wetenschappelijke opleiding en zijne nauwkeurige kennis en practische ervaring in zake onder-

wijs, welke voor de opleiding der blinden noodzakelijk is, zoo ook door zijn degelijk karakter en reinen levenswandel, bezat hij al de eigenschappen, welke hem in het bijzonder geschikt maakten om als onderwijzer en directeur van een blinden-instituut op te treden.

Tot aan zijn dood bleef Knie zich met liefde en ijver van zijn taak als leeraar-directeur kwijten in het door hem zelf opgerichte Instituut te Breslau.

Laura Bridgman.

Geb. 1829. † 1889.

Het leven van het doofstomme en blinde meisje Laura Bridgman, is voor ieder die eenigszins belangstelt in het leven der blinden, zóó gewichtig, dat in korte trekken hierover iets moet worden medegedeeld.

Groot is het aantal boeken, die handelen over de verbazende resultaten, die het onderwijs met ongeloofelijke inspanning aan dit zoo misdeelde meisje gegeven, bereikt hebben. Paedagogen en onderwijzers van blinden vinden in bijna elke taal bronnen, waaruit zij het hoogst belangrijke stelsel kunnen nagaan, volgens hetwelk de verstandelijke ontwikkeling van een kind bij een dergelijk samengesteld ongeluk wordt verkregen. Uit eene psychologische studie door W. Jerusalem, uitgegeven te Weenen, ontleen ik het volgende:

Laura werd geboren den 21 December 1829 te Hannover New-Hampshire (N.-Amerika). Als volkomen gezond kind ontwikkelde zij zich normaal tot haar tweede jaar en kon reeds eenige woorden spreken. Op den leeftijd van 26 maanden werd zij door een hevige scharlakenkoorts aangetast. De ziekte sloeg op haar oogen en ooren en na slechts weinige weken was het gehoor geheel en het gezichtsvermogen bijna totaal vernietigd.

Na een tweejarig lijden was Laura in zooverre hersteld, dat zij zich in het ouderlijke huis kon bewegen. Bij het oriënteeren was zij evenwel, daar haar reukorgaan ook zeer had geleden, uitsluitend aangewezen op haar tastgevoel. De weinige woorden, die zij had kunnen spreken, vergat ze spoedig en zoo was er voor haar bijna geen middel om zich met hare omgeving te verstaan. Het schijnt, dat zij tot haar achtste jaar nog eenige gewaarwordingen van licht en duisternis heeft gehad; later verloor zij ook deze. Niettegenstaande dat, bewoog Laura zich geheel vrij in het huis en leerde van hare moeder nog breien en vlechten.

Om zich verstaanbaar te maken moest zij gebruik maken van eigenaardige teekens en bewegingen. Zij strekte de hand uit wanneer ze verlangde te eten, maakte het gebaar van strijken wanneer ze boter op haar brood wilde. Een tikje op haar rug beteekende dat men ontevreden over haar was, terwijl bij aanraking van het hoofd men zijne tevredenheid over haar te kennen gaf. Het spreekt evenwel vanzelf, dat deze teekens niet altijd voldoende waren om hare omgeving duidelijk te maken wat zij wenschte, waardoor zij dan driftig werd en haar vader haar met de meeste gestrengheid moest behandelen. Men staat verbaasd over het aantal begrippen dat Laura zich had eigen gemaakt, hetgeen een bewijs is voor de krachtige neiging die in den mensch woont om zijne psychische krachten in werking te stellen. Haar toestand was evenwel zeer treurig en zoowel uit een menschelijk als wetenschappelijk standpunt moet het als een bijzondere gelukkige gebeurtenis beschouwd worden, dat Dr. Howe, (zie zijne levensbeschrijving) vernemende van het droevig bestaan van Laura, dadelijk het besluit nam te trachten het kind tot zich te nemen. Hij spoedde zich naar Hannover en de ouders werden bereid gevonden hem het kind toe te vertrouwen, en op den 4den October 1837, nog vóór haar achtste jaar, kwam Laura in de Blinden-Inrichting te Boston.

Veroorloof mij om het hoogst belangrijke van het geval, eenige regels te wijden aan de wijze waarop haar door Dr. Howe een begrip werd bijgebracht.

Dr. Howe liet op kleine strookjes papier de namen van veelvuldig voorkomende voorwerpen in verheven tastbare letters drukken, bijv. mes, vork, lepel, schotel, stoel, boek enz. Dan bevestigde hij zulk een strookje, waarop het woord „mes" gedrukt was, aan een mes en gaf eenzelfde strookje papier met hetzelfde woord er op gedrukt, haar vrij in de hand. Hierop gaf hij Laura het mes met het aangehechte strookje en liet haar het voorwerp en de letters betasten, vervolgens gaf hij haar het losse strookje met het woord „mes" en maakte voor haar het teeken van gelijkheid, hetgeen hierin bestond, dat hij haar beide wijsvingers nauwkeurig naast elkaar plaatste. Laura scheen gemakkelijk te begrijpen, dat de teekens ook bij de strookjes gelijk waren, meer wist zij evenwel nog niet. Men nam nu met andere voorwerpen dezelfde proeven en eerst op den derden dag begreep Laura dat de letters op de strookken teekens waren voor voorwerpen waaraan zij vastgemaakt waren. Dit bewees zij daardoor, dat zij het strookje met het woord „chair" (stoel) op een stoel legde enz.; een verstandig glimlachje verhelderde dan haar wezenloos gelaat en zij toonde hare duidelijke blijdschap aan haar leermeester, dat zij haar eerste les had begrepen. Hierdoor had Laura nu het begrip verkregen, dat de voorwerpen door namen werden aangeduid. Door de strookjes papier waarop de letters stonden die het woord van het voorwerp vormden, in afzonderlijke stukjes van één letter te knippen, leerde men haar met behulp van een letterkast de woorden uit enkele letters samenstellen, wat zij met grooten ijver

en vrij snel deed. Ook leerde zij de volgorde van de letters van het alphabet en wist hare lettertype na afloop der les netjes in de kast te ordenen, hetgeen haar later het weder opzoeken dier letters gemakkelijk

De doofstomme en blinde LAURA BRIDGMAN leert aan een harer lotgenooten lezen; naar eene schilderij in olieverf door D. FISHER.

maakte. Het uitdrukken van haar gedachte met losse letters vorderde te veel tijd en was ook niet altijd practisch bij het onderwijs. Daarom zorgde Dr. HOWE er voor, dat LAURA de vingertaal der doofstommen leerde. (Men denke zich hierbij de groote inspanning en het geduld van Dr. HOWE). Hiermede was voor LAURA de eenzaamheid, waarin het verlies der beide verloren zintuigen haar gebannen had, gebroken. Zij leerde het spreken met de vingers met grooten ijver en verkreeg daarin veel vaardigheid. Velen van de blinde kinderen en ook andere personen, leerden ter liefde van LAURA het spreken met de vingers, waardoor haar eene rijke bron tot ontwikkeling, ten minste voor een deel, geopend werd.

LAURA had natuurlijk eerst alleen de zelfstandige naamwoorden leeren kennen. Dr. HOWE schrijft in een levensbericht van 1837, het eerste wat over LAURA in het licht verscheen, dat het moeilijkste van zijn taak nog aankwam, n.l. om haar het begrip van die woorden bij te brengen, die eigenschappen, hoedanigheden enz. te kennen geven. In het volgende jaar was dat moeilijke vraagstuk reeds opgelost.

LAURA vormde reeds kleine zinnen, zooals: „shut door", (sluit de deur), „give book" (geef het boek). Een der eerste zinnen welke LAURA samenstelde van de door haar geleerde woorden was „SMITH is sick, LAURA sorry" (SMITH is ziek, LAURA is bedroefd). Nadat LAURA nu in kleine zinnen een correcte verklaring kon geven van alles wat er dagelijks gebeurde, leerde zij schrijven. Dit geschiedde op dezelfde wijze zooals het heden nog aan blinden onderwezen wordt en LAURA leerde het, haar toestand in aanmerking nemende, vrij spoedig. Zoodra ze eenmaal had begrepen, dat zij nu in staat was met verre vrienden van gedachten te kunnen wisselen, was zij vol ijver en schreef ook spoedig een brief aan hare moeder.

Het zou te veel ruimte eischen, zoo ik de verschillende methodes wilde beschrijven die gevolgd moesten worden, om haar later onderwijs te geven in aardrijkskunde, rekenen, enz. Het meest belangrijke is dan ook wel hetgeen hierboven door mij verklaard is.

LAURA bracht bijna haar gansche leven in het Instituut te Boston door en verdiende later met de handwerken haar levensonderhoud. De methode bij het onderwijs aan LAURA gevolgd, is daarna in een groot aantal doofstommen-instituten toegepast. Deze is later verbeterd door dadelijk met het spreken op de vingers te beginnen. In Boston zelf werden OLIVIER CASWELL en LUCY REED onderwezen en tegenwoordig zijn daar TOMMY STRINGER en EDITH THOMAS, welke beiden groote vorderingen maken. De begaafdste, tot nu toe onderwezen doofstomme blinde is HELEN KELLER (zie hare levensbeschrijving). Ook in andere landen, met name Zweden, zijn zulke gevallen voorgekomen, waarbij met goed gevolg de methode van HOWE is aangewend.

Helen Keller.

Geb. 1880.

HELEN KELLER, oudste dochter van den majoor KELLER, werd in 1880 als een gezond kind geboren. Op den leeftijd van achttien maanden overviel haar een zware ziekte, waarvan zij herstelde, maar volslagen blind en doof bleef.

Toen zij zeven jaar oud was, vonden hare ouders eene onderwijzeres voor haar, die de zware taak op zich nam, de kleine HELEN zoo mogelijk de taal te leeren en haar eenige begrippen bij te brengen.

De verbazingwekkende uitkomsten, die miss SULLIVAN met hare leerling verkreeg willen wij hier in korte trekken samenvatten.

„Ik begreep", schrijft miss SULLIVAN, „dat ik haar ten spoedigste leeren moest het doofstommen-alphabet te verstaan. Ik begon met voorwerpen die zij kon betasten en spelde daar langzaam de namen van op mijne vingers, terwijl zij mijne hand vasthield en de minste beweging er van met de grootste aandacht

volgde en waarnam. Daarop hielp ik haar, om met haar eigen vingers zulk een woord na te bootsen. Binnen enkele dagen kende zij het geheele alphabet."

Spoedig volgde het eene woord op het andere, doch niet voordat er bijna 14 dagen waren verloopen, begon het kind te begrijpen, dat die woorden de b e n a m i n g e n waren der voorwerpen die haar omringden. Op de volgende wijze kwam deze waarheid, die de sleutel was tot eene wereld van kennis, tot haar:

Den geheelen dag had Juffrouw Sullivan geduldig getracht Helen te doen begrijpen, dat het glas en de melk i n het glas verschillende namen droegen; toch bleef het kind glas voor melk, en melk voor glas gebruiken, niet begrijpende, dat elk afzonderlijk voorwerp ook een afzonderlijken naam had. Eindelijk kwam haar leermeesteres op een nieuw denkbeeld. Zij stond op, en het glas in Helen's hand plaatsende, bracht zij het kind naar een pomp. Terwijl een ander pompte, liet zij haar leerling het glas daaronder houden, en spelde onderwijl op haar vingers het woord w-a-t-e-r.

„Dat woord," zegt Helen, „verraste mij, als ontwaakte ik uit den zwarten nacht in een helderen morgen, vol vroolijken zang. Tot op dien dag had mijn geest in een donkere kamer geleefd, wachtende op de binnenkomende woorden, die de lamp voor mij zouden aansteken, n.l. de g e d a c h t e."

Het was duidelijk merkbaar, dat het gebruik en de bedoeling der woorden, als in een oogenblik voor het kind tot klaarheid kwamen.

Hoewel nog sprakeloos, behoefde zij toch niet langer s t o m te blijven, want thans begon zij in haar vingers het middel te zien, om hare gedachten mede te deelen, en ook die van anderen te vernemen. Voor Helen was dit een onvergetelijke ure; onbeschrijfelijk groot waren hare verrassing en hare vreugde over die zoo onverwacht verkregen vrijheid! Hare eigene, aandoenlijke woorden, moeten de teêrste sympathie bij ons opwekken, en bij een ernstig onderzoek van ons eigen hart, kunnen zij niet anders dan een diepen indruk op ons maken.

„Sedert was ik nooit meer boos," zoo zeide zij, „want t o e n leerde ik pas begrijpen, wat mijne vrienden tot mij zeiden, en ik had het heel druk met al die heerlijke dingen te leeren."

Nu leerde Helen dagelijks met eene verbazende vlugheid nieuwe woorden en haar vreugde hierover is ternauwernood te beschrijven. Juffrouw Sullivan vertelt ons, dat Helen, nadat zij reeds twee of drie maanden geleerd had, nog telkens als zij een nieuw woord leerde kennen, haar armen om haar heensloeg, en haar kuste! Zelfs in den slaap bewoog zij dikwijls haar kleine vingers, alsof zij in d r o o m e n wilde „s p r e k e n." In vier maanden leerde zij meer dan 450 verschillende woorden gebruiken en spellen. Toen Helen een voldoend aantal woorden kende, begon juffrouw Sullivan haar op dezelfde wijze als aan b l i n d e n, te leeren l e z e n. Haar onderwijzeres, zoo deelt men ons mede, nam een blad papier, waarop het geheele a-b-c stond; zij spelde „*a*" op hare vingers, en zoo vervolgens het geheele a-b-c. Alle letters, zoowel de hoofdletters als de gewone, leerde Helen op é é n dag! Daarna plaatste juffrouw Sullivan Helen's vinger op het woord k a t in het a-b-c-boekje voor b l i n d e n, terwijl zij hetzelfde woord op hare vingers spelde. Onmiddellijk begreep zij het bedoelde woord, vroeg naar h o n d en verscheidene andere woorden, en was

Helen Keller.

zeer teleurgesteld, dat haar eigen naam „Helen" niet in het leesboekje was aangegeven! Zóó gelukkig was Helen met haar boekje, dat zij soms uren lang daarin naar de verschillende woorden bleef zoeken, en, trof zij een woord aan, dat zij reeds kende, dan verhelderde een allerliefste uitdrukking haar gezichtje.

Eenigen van Helen's vrienden gaven haar nu losse reepjes karton, op elk waarvan een afzonderlijk woord in hoogschrift geschreven stond, en geen spel kon het kind méér vermaken, dan het vormen van volzinnen uit deze strookjes papier. Vervolgens leerde zij schrijven met papier en potlood door middel van

een schrijfplankje, waarin gleuven zijn aangebracht. Deze gleuven kunnen door het papier, dat er over heen gelegd wordt, gevoeld worden, en daardoor kan de blinde bij het schrijven zijne regels recht houden. HELEN leerde spoedig eene nette duidelijke hand schrijven, waarbij, daar zij geen voorbeelden kon zien, miss SULLIVAN in het begin haar hand moest vasthouden en leiden. „De eerste volzin, dien zij schreef," zoo vertelt men ons, was: „de kat drinkt melk": en toen zij merkte dat haar moeder het door haar geschrevene inderdaad kon lezen, kende haar vreugde en opgewondenheid geene grenzen." Zoodra zij schrijven kon, begon zij brieven aan hare vriendinnen te zenden, een klein dagboekje te houden, en vond zij ook bijzonder groot genoegen in het maken van opstellen.

In het eerste jaar reeds maakte zij zich het gewone schrift eigen en kon de woorden in de voor blinden en reliëf gedrukte boeken lezen. Van toen af was haar leeslust onverzadelijk. Miss SULLIVAN zegt, dat zij het ontcijferen van boeken boven alle spelletjes verkoos. Ontelbare woorden leerde zij hierdoor kennen en gebruiken en wat zij niet begreep vroeg zij altijd haar te verklaren. In dat jaar s c h r e e f zij reeds een briefje aan een meisje dat wel eens met haar speelde, en wel in goed Engelsch. Het Braille-schrift leerde zij iets later.

HELEN's heldere geest dreef haar aan om alles te willen weten en begrijpen; steeds vroeg zij naar alles wat om haar heen in de wereld gebeurde. Van de schoonheid en rijkdom der natuur had zij een levendig besef. Zie hier een uittreksel uit een brief, dien zij in 1890, dus op haar tiende jaar, schreef aan Miss SARA FULLER, de directrice van een doofstommeninstituut te Boston. HELEN KELLER had toen drie jaren onderricht genoten, veel gelezen, ook poësie, waarvan zij zich zonder moeite, vaak zelfs zonder dat zij hetzelve wist, groote stukken in het hoofd prentte.

„Als ik u weer eens zie," schrijft zij dan, „zal ik u eene heele boel te vertellen hebben. Ik leer iederen dag zooveel ik maar kan, ook van plantkunde en rekenkunde. Ik wil altijd meer weten van de wonderbare wereld die ons omringt en die God ons heeft geschonken. Ik ben zoo gelukkig, dat ik wel altijd zou willen blijven leven, omdat er zooveel mooie en heerlijke dingen te leeren zijn."

Gedurende bijna drie jaren was dus de handenspraak het eenige middel waardoor HELEN zich aan anderen duidelijk maakte en met hen van gedachte kon wisselen. Er begon een groot verlangen in haar te ontwaken om evenals de andere menschen met den mond te kunnen spreken. Zij herinnerde zich, dat zij als klein kind op moeders schoot had gezeten en met haar handje gaarne de lippen harer moeder had aangeraakt, terwijl deze sprak. Zij begreep die beweging niet, die zij later bij anderen ook v o e l d e. Eerst toen zij onderwezen werd, wist zij wat die lippenbeweging beteekende en wenschte zij vurig dit ook te kennen, vooral toen zij vernam, dat doofstommen dit konden leeren. En toen eens eene dame haar duidelijk gemaakt had, dat een harer lotgenooten, in Zweden, die ook beide zintuigen miste, de spraak had geleerd, hield zij niet op, of men moest haar in de gelegenheid stellen dit geluk ook te verwerven.

Men bracht haar bij miss FULLER, die terstond besloot de proef te wagen. Door haar eerst uitlegging te geven van de verrichtingen van tong, tanden, keel en gehemelte, waardoor de spraak wordt voortgebracht, liet zij HELEN met haar handen, haar mond en verdere keel-

Teacher is well and sends
her kind remembrances to
you The happy Christ-
mas time is almost
here! I can hardly
wait for the fun to
begin! I hope your
Christmas Day will
be a very happy one
and that the New Year
will be full of brightness
and joy for you and
every one.
From your little friend
Helen A. Keller

Het gewone schrift van HELEN KELLER.

deelen betasten bij het vormen van den klank *a*. Daarna moest het meisje dezelfde bewegingen bij zich zelve voortbrengen en waarnemen. Hare blijdschap kende geen grenzen, toen zij bemerkte dat zij letters kon uitbrengen; en tot verbazing van allen, van Miss FULLER in de eerste plaats, kon HELEN KELLER binnen zes weken vloeiend spreken; wat anderen haar z e g g e n, moet zij uit de hand lezen. Maar niet eens altijd, want zij heeft zich zelf geleerd, door haar vingers op den mond van een ander te houden, diens woorden te verstaan.

Wie staat niet verbaasd bij deze verrassende uitkomsten. Alle kennis en letterkunde is voor haar open. Zij gevoelt zich volkomen gelukkig.

De directeur van een doofstommen-gesticht, een man van veeljarige ondervinding op dit gebied heeft on-

langs, omdat door enkelen twijfel was geopperd aan de waarheid van al deze bijzonderheden, het meisje zelf bezocht en heeft in een Amerikaansch tijdschrift geschreven, dat al het medegedeelde volkomen waar is. Hij voegt er bij, dat de buitengewoon vlugge geest van Helen Keller veel er toe heeft bijgedragen tot het verkrijgen van zulk een resultaat en gelooft niet dat iedereen in haren toestand het zoover zou brengen.

Degenen, die van dit merkwaardige leven meerdere bijzonderheden wenschen te weten, verwijs ik naar het werkje: „En toch gelukkig, of hoe Helen Keller uit haar drievoudige gevangenis bevrijd werd", door Jennie Chappell, uit het Engelsch, (te Amsterdam bij F. W. Egeling) terwijl zij zelve de geschiedenis van haar leven schreef onder den titel: „The story of my life" by Helen Keller, dat eenigen tijd geleden in Amerika het licht zag. Deze autobiographie is hoogst belangrijk; zij is als het ware eene beschrijving van den triomf van den geest over het stof, die de ziel van een mensch in staat stelde zich met gebrekkige middelen met de buitenwereld in gemeenschap te komen.

Ook uit een psychologisch en paedagogisch oogpunt is de geschiedenis van haar leven hoogst belangwekkend. Men denke aan hetgeen ik zooeven reeds mededeelde, namelijk: aan het bijbrengen van abstracte begrippen.

Allen die haar kennen, spreken dan ook met den grootsten lof van haar. Charles Dudley Warren zegt dat hij nooit reiner, sympathieker menschelijk wezen ontmoet heeft, en van Mark Twain wordt gezegd, dat hij, sprekende van belangwekkende figuren uit de negentiende eeuw, Napoleon en Helen Keller als de merkwaardigste personen beschouwde.

William Prescott.

Geb. 1796. † 1859.

Geboren in 1796 in Massasuchets, een der Zuidelijke Staten van N.-Amerika, bracht William Prescott zijn geheele volgend leven door te Boston, de hoofdstad van dezen Staat, of in de omstreken. In zijne jeugd gaf hij volstrekt geen blijken van den werkzamen geest, waardoor hij zich later onderscheidde, en toen hij aan de Universiteit van Harvard kwam, toonde hij, in plaats van een vlijtige leerling, veeleer een jongmensch te zijn, die neiging had tot ledigheid en tot het leiden van een leven van genot. Maar op 18-jarigen leeftijd overkwam hem iets, dat een beslissenden invloed had op geheel zijn volgend leven. In een rumoerig studentenopstootje werd hij hevig aan het oog getroffen door een stuk brood, dat een zijner kameraden zonder opzet naar hem geworpen had. Zooals veelal het geval is bij eene verwonding aan het ééne oog, werd ook het andere aangedaan.

Na een hevige ziekte bleef het gekwetste oog voor altijd gesloten en het andere herstelde tijdelijk. Maar de smart en de vrees voor volslagen blindheid hadden een heilzamen invloed uitgeoefend op den geest van den jongeling en een geheelen omkeer in hem teweeg gebracht.

Inderdaad, van dat oogenblik af werd Prescott even vlijtig en werkzaam als hij zich vroeger lichtzinnig had getoond; zoodat hij, dank zij de uitmuntende gaven waarmede hij was toegerust, als laureaat na een tweejarig verblijf de Universiteit verliet.

Ongelukkig trok hij niet veel voordeel uit dit eerste succès, waardoor hij het vooruitzicht had op eene voorspoedige carrière; op 24-jarigen leeftijd, werd het oog dat gespaard was gebleven, opnieuw ontstoken, en verzwakte zoodanig, dat Prescott van dit tijdstip af zonder geheel blind te zijn, moeilijk alleen meer zijn weg kon vinden, en lezen en schrijven hem onmogelijk was, met uitzondering van enkele tusschenpoozen en dan nog voor een zeer korten tijd. Met andere woorden, hij was niet in staat zijn ernstige studie voort te zetten.

Pijnlijke toestand inderdaad voor een jongmensch, dat bezield is met de begeerte om zich toe te leggen op de studie der fraaie letteren en die der geschiedenis.

Gelukkig vond hij in zijne familie een van die zelfopofferende naturen, die met liefde de blinden opwekken en troosten in hun treurigen toestand. Zijne zuster, Elisabeth Prescott, die het genie van den toekomstigen schrijver bemerkte, gaf al haar kracht om hem zijn arbeid te vergemakkelijken; als onvermoeid secretaris las zij voor haar oplettenden broeder, gedurende 6 of 7 uren achtereen, eene menigte geschiedkundige of literarische werken voor. Zijn vader daarentegen verzette zich tegen deze letterkundige roeping, daar hij oordeelde dat William, met den bescheiden staat van zijn fortuin een meer winstgevende bezigheid moest zoeken; hij dwong zijn zoon om een plaats in te nemen op een handelskantoor.

Op 24-jarigen leeftijd was hij nog onzeker welken weg hij zou moeten uitgaan. Door een huwelijk met een rijk jong meisje, gebaseerd op wederzijdsche genegenheid, verkreeg hij bij een onafhankelijk bestaan het geluk van den huiselijken haard.

Toen hij nu geheel vrij, zich aan de lievelingsstudie kon wijden, ondernam Prescott een reuzenarbeid, waaraan hij 35 jaren met ongeloofelijke volharding werkzaam was. Overtuigd dat hij voor het samenstellen van zijn werk de noodige bouwstoffen moest bijeenbrengen, dat een schrijver, alvorens met zijn arbeid te beginnen talrijke gegevens heeft te zoeken, begon hij eerst al de klassieken opnieuw door te werken, vervolgens, toegerust met een bewonderenswaardig talent voor het aanleeren van vreemde talen, leerde hij binnen weinige jaren de Fransche, Italiaansche en Spaansche talen.

Hij maakte zich zoo goed vertrouwd met de verschillende idiomen (taaleigen) dat hij weldra in staat was „Mélanges critiques" uit te geven, waarin hij de Fransche en Italiaansche schrijvers beoordeelde. Maar dit was niet het werk, dat overigens slechts middelmatig was, waardoor PRESCOTT beroemd zou worden. Daar hij zich vooral voelde aangetrokken door geschiedkundige werken, spoorde hij de bronnen na van de geschiedenis van Spanje ten tijde van de ontdekking van Amerika en van de veroveringen in dit nieuwe werelddeel.

Met een volharding die door niets werd afgeschrikt, vroeg hij in Spanje en overal elders, waar ze maar te verkrijgen waren, inlichtingen, die betrekking hadden op zijn onderwerp ; hij liet verscheidene handschriften copieeren uit de archieven en bibliotheken, en slaagde zóó goed dat hij — zooals hij zelf in de voorrede van een zijner boeken zegt — meer dan 8000 pag. documenten verzameld had, zonder de drukwerken te rekenen. Het kwam er nu op aan om de nuttige aanwijzingen te rangschikken, die verspreid waren onder deze enorme massa documenten; voor deze moeilijke taak was zijn zuster niet berekend ; PRESCOTT nam dus een secretaris, een eenigszins ontwikkeld man, doch die helaas geen Spaansch verstond. In het bezit van een onuitputtelijk geduld, gelukte het hem, een nuttig gebruik te maken van de gebrekkige en onjuiste voorlezingen, gedaan in een vreemde taal, door iemand die deze taal niet kende. Het is bijna onbegrijpelijk hoe PRESCOTT zooveel hinderpalen wist te overwinnen, en men gevoelt eerbied en bewondering voor den man, die ondanks die vele moeilijkheden, zich een grooten naam heeft verworven.

Twaalf jaren besteedde hij aan zijn: „Geschiedenis van Ferdinand en Isabella" waarvan vijf jaren aan het in-schrift-brengen. Deze jaren van volhardenden arbeid werden beloond met een schitterend succès, en de naam van den eminenten geschiedschrijver, die zoo opeens bekend werd, verspreidde zich in Amerika en Europa. Zijne andere werken kostten minder moeite, want de nasporingen, die noodzakelijk waren geweest voor het eerste, dienden hem ook voor de volgende. Achtereenvolgens verscheen van hem : „De Verovering van Mexico", wat door velen beschouwd wordt als zijn meesterwerk: „De Verovering van Peru" en „Het leven van Philips II", dat onvoltooid is gebleven.

PRESCOTT werkte met groote regelmaat. Slechts een enkelen keer week hij, om een reis naar Engeland te maken, van den zich gestelden regel af. Op het einde zijns levens werd zijne gezondheid, die altijd teer was geweest, aanmerkelijk zwakker. Terzelfder tijd werd hij gepijnigd door de vrees voor een groot ongeluk: zijn g e h o o r werd minder, hij gevoelde dat hij doof zou worden. D o o f worden, beroofd te zijn van het eenige middel om in gemeenschap te blijven met de buitenwereld, dat was voor den schrijver, den geleerde, een r a m p die verschrikkelijker was dan de d o o d. En toch, toen het ongeluk een feit was, stond hij er vastberaden tegenover.

Hij overleed in 1859, in den ouderdom van 63 jaren, omringd door zijn talrijke familie en vrienden. In eene bepaling van zijn testament verzocht hij, dat zijn doodkist, vóór de begrafenis, eenige uren zou geplaatst worden in zijn werkkamer: roerend en verheven symbool van een afscheid aan dit geliefkoosde vertrek, waar hij de beste oogenblikken zijns levens gelaten had. Deze laatste wil is stipt nagekomen.

Het leven en de werken van PRESCOTT bieden aan de blinden een bewonderenswaardig voorbeeld; niet a l l e n kunnen, evenals hij, beroemd worden, maar allen kunnen, door het navolgen van z ij n onvermoeide geestkracht en z ij n volhardende werkzaamheid, zich n u t t i g maken naarmate hunner krachten.

Met dezen laatste sluit ik de reeks der merkwaardige en verdienstelijke b l i n d e n in het b u i t e n l a n d, die onschatbare diensten aan hunne lotgenooten bewezen.

Er zijn evenwel onder de z i e n d e n in onderscheidene landen eenige mannen, die door hun streven en hun zoeken naar middelen die dienen ter verbetering van het lot der blinden, door hunne nuttige u i t v i n d i n g e n en door hun reinen edelen aandrang tot weldoen, h i e r niet o n v e r m e l d mogen blijven. Zij toch wisten door het beschikbaar stellen van tijd, geld, hoofd en hart ten behoeve van zoovele ongelukkigen, velen ten zegen te zijn.

Ieder die ook maar eenigszins bekend is met de blindenwereld, zal het niet onwelkom zijn iets uit hun veelal merkwaardig en belangrijk leven te vernemen, en ik noem daarom in de a l l e r e e r s t e plaats den naam van den man, die bekend is aan alle blinden, van welke nationaliteit, rang of stand zij ook zijn mogen.

Valentin Haüy.

Geb. 1745. † 1822.

VALENTIN HAÜY werd geboren den 13den November 1745 in het dorp St. Just les Marais in Picardië, in Frankrijk. Hij legde zich eerst toe op de studie der talen en werd later ambtenaar aan het Ministerie van Buitenlandsche Zaken. In 1784 begon HAÜY met het onderwijs d e r b l i n d e n, toen ook de blinde Weenerin MARIA THERESIA V. PARADIS in muzikale kringen hare triomfen vierde en in de voornaamste clubs den toon aangaf. In Frankrijk was overigens de bodem voor de

ontwikkeling van het blinden-onderwijs goed voorbereid door het opzienbarende geschrift van DIDEROT: „Lettre sur les aveugles", dat in 1759 was verschenen, en dat aan HAÜY als welopgevoed Franschman niet onbekend kon zijn.

In hooge mate toch werd de aandacht van HAÜY gewekt door het ongelukkig lot der blinden, niet zoo zeer wegens het groote aantal blinde bedelaars, die te Parijs optraden, dan wel door de straattooneelen, waarbij de blinden op ruwe wijze behandeld werden om het publiek te vermaken. (Zie overzicht „Geschiedenis der blinden van voorheen" — Frankrijk).

HAÜY had zich op de hoogte gesteld van het streven van den Italiaan RAMPAZETTO en was bekend geworden met de methode van onderwijs van den blinden WEISZENBURG: naar deze voorbeelden onderwees hij den blinden FRANÇOIS DE LESEUER, maar veranderde spoedig van richting om zijn eigen methode te volgen: hij wijzigde zoowel het schrijfapparaat van RAMPAZETTO, als de landkaarten van WEISZENBURG. Reeds na weinige maanden liet hij zijn leerling proeven afleggen voor een uitgenoodigd publiek, hetgeen een succès voor hem was. Hij werd in staat gesteld twaalf leerlingen op te nemen, in wier onderhoud gedeeltelijk voorzien werd door de Société philanthropique. Spoedig steeg het getal der leerlingen tot het dubbele en vierdubbele, daar zich een groot aantal aanmeldde om zijn degelijk onderwijs te ontvangen. HAÜY had nog steeds geen internaat maar slechts een dagschool; het duurde evenwel niet lang of hij kon zulk eene instelling openen in de Rue Coquiller.

Op Kerstmis 1786 stelde HAÜY 24 zijner beste leerlingen te Versailles aan den Koning voor, en het geheele Hof was verrukt en verbaasd over de nieuwigheid, blinden te zien lezen, schrijven, rekenen, arbeiden en musiceeren.

Sedert dien tijd trad HAÜY herhaaldelijk in het openbaar op, om belangstelling in zijn werk te wekken en bijdragen in te zamelen, hetgeen hem dan ook volkomen gelukte. Daar het karakter zijner onderneming drievoudig was, en tegelijk school-, vak- en muziekonderwijs omvatte, zoodat het nut der onderneming voor iedereen duidelijk was, vond HAÜY den steun en den bijval van het publiek. In 1789 geloofde HAÜY zelfs, dat zijn leerlingen zoo ver gevorderd waren, dat hij hen als onderwijzers voor zienden zou kunnen gebruiken. Dit had echter weinig succès. De uitbreiding der Inrichting tot 100 leerlingen werd door de Revolutie onderbroken, en afwisselende, deels treurige lotgevallen, moesten HAÜY en zijne schepping ondervinden. De leerlingen zongen niet meer in de kerk zooals voorheen, doch bij de feesten der Revolutie: zij maakten op karren den optocht meê op het feest van 10 Augustus en hadden eene rol te vervullen in eene sans-culottinade in vijf bedrijven, in 1794; een leerling, de bekende dichter AVISSE, schreef in 1797 eene vaudeville van zeer twijfelachtig zedelijk gehalte, en speelde daarin de hoofdrol. En dat alles belette niet dat HAÜY als „verdachte" werd gevangen genomen. De zedelijkheid in de Inrichting zonk al dieper en dieper; men volgde de algemeene strooming maar al te gewillig. Toch zag HAÜY nog betere dagen; door zijne bemoeiïng verscheen menig decreet, waaruit sprak dat men den blinden goed gezind was, zoodat niemand het waagde vijandig tegen hen op te treden. Jammer dat al die maatregelen, hoe goed ook gemeend, geen doel troffen.

NAPOLEON BONAPARTE, die weinig genegenheid gevoelde voor idealisten en in HAÜY een hoogepriester der philantropen zag, bedankte hem in 1802 voor

VALENTIN HAÜY.

zijn arbeid, ontzette hem van zijn ambt en benoemde een anderen directeur. HAÜY stichtte onmiddellijk een particuliere inrichting, onder den titel: „Musée des aveugles" en hier bezochten hem meermalen zijn voormalige leerlingen, die hem met groote liefde waren blijven aanhangen. Toch kwamen er harde tijden voor HAÜY, die met zijn armzalig pensioen van 3000 frs. in kommervolle omstandigheden leefde.

Op dit oogenblik was het voor hem een geluk en tegelijk eene groote eer, dat Keizer ALEXANDER I hem opdroeg, een blinden-instituut te St. Petersburg op te richten; in 1803 maakte hij hiervoor een plan gereed. Na eenige overwegingen verkocht HAÜY zijne bezittingen, in de eerste plaats de drukkerij zijner privaatinrichting, welke hij ophief; volgens anderen gaf hij de leiding en het bestuur der inrichting over aan den blinden HEILMANN, een oud-leerling; zeker blijft het dat

Haüy de reis naar St. Petersburg heeft aanvaard en daarbij Berlijn aandeed.

Hier zocht Haüy in aanraking te komen met den beroemden oogarts doctor Grapengieszer, om met hem het lot der blinden te bespreken. De kennis en bekwaamheden van een zijner leerlingen, Fournier geheeten, dien Haüy meênam op zijne reis naar St. Petersburg, ontroerden den oogarts dermate, dat hij Haüy overhaalde eenigen tijd langer in Berlijn te vertoeven en voor hem de gunst wist te verkrijgen, dat hij voor Koning Frederik Wilhelm III de bewijzen van bekwaamheid en de proeven van den arbeid van zijn leerling toonen kon. De zaak maakte veel indruk op den Koning, die er voor gewonnen werd en tevens besloot een blinden-instituut in het leven te roepen, waarbij hij de door Haüy uitgewerkte plannen voor zulk een inrichting overnam. Als directeur van het nieuwe Instituut raadde Haüy den Koning aan Dr. Zeune te kiezen, met wien hij ten huize van Dr. Grapengieszer had kennis gemaakt, en wiens groote belangstelling in de zaak der blinden aan Haüy welbekend was. De plannen van Haüy waren echter voor de rumoerige tijden die men beleefde te groot en konden daarom niet uitgevoerd worden: toch komt aan dezen blinden-vriend de onmiskenbare verdienste toe, den grond te hebben gelegd voor de verzorging der blinden in Duitschland.

Over het resultaat van Haüy's werkzaamheden in St. Petersburg valt niet veel gunstigs te melden, zelfs na een elfjarig verblijf, en niettegenstaande het hem gelukte zijne leermethode voor bevoegde personen uit te leggen en daarmede de instemming der aanwezigen te verwerven, kwam hij toch in 1817 te Parijs terug, zonder de oprichting van een instituut tot stand te hebben gebracht. Van toen af leefde hij in armoedige omstandigheden bij zijn broeder, den beroemden mineraloog Just. Haüy, totdat hij in 1822 in vergetelheid stierf.

Geen blinde, in welk land der beschaafde wereld ook, of hij herdenkt menigmaal de groote weldaden, hem en zijn lotgenooten door Valentin Haüy bewezen. Er is dan ook niemand, wiens hart spreekt voor het lot der blinden, die hem niet beschouwt als den man, die den misdeelde ontrukte aan het treurig bestaan dat hij moest lijden en die niet in hem den baanbreker ziet voor de tegenwoordige ontwikkeling van de blinden.

Een zijner vereerders, de blinde leeraar en dichter, Edgar Charles Guilbeau, drukte op welsprekende wijze in de volgende versregels zijne groote dankbaarheid uit. Om den indruk niet te verzwakken, geef ik deze ode aan Valentin Haüy, evenals de vorige aan Braille gewijd, in de oorspronkelijke taal weder, overtuigd als ik ben, dat hij in die schoone taal, de uiting der gevoelens teruggeeft van duizenden zijner lotgenooten.

VALENTIN HAÜY

ODE

Laisser en expirant un nom de tous chéri,
Nom qu'aucun souffle impur n'a souillé, ni flétri,
Nom qu'auprès d'un bienfait il faut que chacun lise,
Nom partout vénéré, que l'homme idéalise,
Nom rendu d'âge en âge et plus grand et plus beau,
C'est dérober, Haüy, son génie au tombeau.

Avant toi, que faisait l'homme privé de vue,
Et la chétive enfant du regard dépourvue ?
C'étaient des impuissants, désœuvrés, délaissés,
Êtres improductifs par la honte brisés !
Ployés sous le destin, groupés ou solitaires,
Aux portes des palais, au seuil des sanctuaires,
Sur les bornes assis, parcourant les chemins,
Partout plus malheureux que les autres humains,
Ils étalaiant leurs maux tout le long de l'année,
Recueillaient liard à liard le pain de la journée,
Brûlés par les étés, glacés par les hivers,
Les pieds nus dans la boue, et de haillons couverts !

Les siècles ont passé foulant ces infortunes !
Nul n'entendait gémir tant de voix importunes ;
Le rire des heureux étouffait cris et pleurs ;
Les heures en fuyant emportaient des douleurs
Semblables chaque jour à celles de la veille,
Et qu'un lointain écho lugubrement éveille !
Que le malheur est lourd ! que les progrès sont lents !
Pour avancer d'un pas combien faut-il d'élans !

Mais le flot humain monte, et sa houle renferme
Avec le mieux d'hier, le mieux futur en germe.
La science et l'amour inspirent notre Haüy :
Un être tout nouveau sort de l'ombre par lui ;
Esprit et sentiment, pour l'aveugde tout change.
Il relève le front, il n'est plus dans la fange ;
Le déserpoir sans fin par là s'est effacé.
Chez lui, par d'autres sens un sens est remplacé.

Il faut pour concevoir, ô maître, ton génie,
Ton rôle sur la terre et ta tâche bénie,
Savoir où tu nous pris, voir où tu nous menas !
Gloire à jamais à toi, toi qui nous devinas !
A toi qui, le premier, compris ce que nous sommes,
A toi, noble penseur, qui de nous fais des hommes !
A toi qui nous aimas, qui pour nous as lutté !
A toi, grand par le cœur et par la charité !

Je sais que tout se renouvelle,
Que tout meurt au jour révolu ;
Que tout murmure et tout révèle
De l'univers l'ordre absolu ;
Que des cieux l'on perce les voiles,
Et qu'une souveraine loi
Régit des millions d'étoiles...
Haüy, que saurais-je sans toi ?

M'eût-on fait connaître la terre,
L'Océan, le torrent qui fuit,
Et le nuage, et le cratère ?
En ma solitude, en ma nuit,
M'eût-on expliqué la nature,
Et sa grandeur et sa beauté ?
En mon angoisse, en ma torture,
L'art m'eût-il parfois enchanté ?

Sans toi, qu'aurait-on pu m'apprendre ?
Je n'aurais su que m'affliger!
Sans toi que pourrais-je comprendre ?
Qui m'aurait appris à juger ?
Haüy, le don de la lecture
A rendu l'aveugle meilleur!
D'une inutile créature,
Haüy, tu fis un travailleur!

La clarté sans les yeux dans nos âmes pénètre;
Nous voulons tout savoir nous voulons tout connaître.
Ayant un sens de moins, plus grands sont nos efforts.
La lutte nous apprend à devenir plus forts;
Les maux et les chagrins ont mûri nos pensées:
Nous sommes les produits de nos douleurs passées.
Pour apprendre et savoir, fiers de notre souci,
De ce que nous savons, ô Valentin merci.

La Grèce, dans l'aveugle, honora son Homère,
Dit la légende. Etreint par la douleur amère,
Sans pain et sans regard, s'il avait pu chanter,
Ceux qui lui ressemblaient devaient tous l'imiter:
Ils étaient, croyait-on, d'une race choisie,
Et recevaient des dieux le don de poésie.
Que diraient les vieux Grecs s'ils pouvaient êtra là ?
Deux mille ans ont changé le monde.. et nous voilà!
Le favori des dieux ne tenait que la lyre.
Le vieux prestige est mort, mais l'aveugle sait lire.
La science et les doigts out suppléé les yeux;
Les sanglots ont fait place à des accents joyeux.
L'infirme (au changement stupéfait on assiste),
Devient un ouvrier, un savant, un artiste!

La Grèce d'autrefois, revivant aujourd'hui,
Ferait, reconnaissante, un dieu de notre Haüy,
Comme elle fit jadis un dieu de son Orphée,
Sur un rameau divin, tige humaine greffée.
L'Olympe a disparu, Dieu seul a des autels;
Mais les grands noms, Haüy, sont toujours immortels.

Je suis de ceux, hélas! qui gémissaient naguère
Sous l'écrasant fardeau d'un préjugé vulgaire;
De ceux qui fléchissaient sous le poids du malheur,
Et dont tout le passé ne contient que douleur,
Isolement, regrets, tristesses!... Plus j'y pense
Et plus je t'aime, Haüy! Belle est la récompense
Si tu peux écouter les accents de nos voix
Et savoir le présent! Jouis, si tu nous vois,
Jouis des résultats de ton œuvre féconde
Et de ta noble part dans les progrès du monde;
Contemple le bonheur des heureux que tu fais;
L'aveugle d'aujourd'hui résume tes bienfaits!...
Béni sois-tu diront les soupirs des familles,
Le rire des enfants, les chants des jeunes filles;
Béni sois-tu, dira tonjours le genre humain,
Pour avoir redressé l'aveugle de ta main!...

L'orchestre aux mille accords gais ou mélancoliques,
L'orgue qui retentit au sein des basiliques,
L'alphabet en relief, l'outil que l'ouvrier
Pour son relèvement apprend à manier;
Autour de nous, en nous tout proclame ta gloire,
Haüy, ton dévouement a créé notre histoire.
Tu nous as transformés, nous sommes presque heureux!
Vois jaillir, vois couler les larmes de nos yeux,
Non plus comme autrefois des larmes d'impuissance,
Mais des larmes de joie et de reconnaissance,

1873.

Pierre Armand Dufau.

Geb. 1795. † 1877.

PIERRE ARMAND DUFAU, directeur van het Nationaal Instituut voor jonge blinden te Parijs, geboren te Bordeaux, den 15den Februari 1795, werd in 1815 aangesteld als onder-directeur van bovengenoemd Instituut. Gedurende vijf en twintig jaren was hij in die betrekking werkzaam onder de directeuren GUILLÉ en PIGNIER. In 1840 trad hij op als directeur. In deze betrekking vestigde hij de aandacht op zich door eene poging om het letterschrift op lijnen te vereenvoudigen, maar vooral dáárdoor, dat hij in 1850 het Braillepuntschrift officieel aan de Inrichting invoerde. Verder strekten zijn werkzaamheden zich uit tot eene practische hervorming der blinden-drukkerij; ook bevorderde hij de muzikale ontwikkeling van uitstekende talenten, door hen naar het conservatorium te zenden; bovendien verleende hij zijn blinden leerlingen den toegang

PIERRE ARMAND DUFAU.

tot de colleges der fraaie letteren. De lichamelijke opvoeding bevorderde DUFAU door onderwijs in gymnastiek. LAAS D'AGUEN was aan DUFAU grooten dank verschuldigd voor het ondersteunen van diens verzoek, om drukplaten voor noten in stereotypie te vervaardigen. Het gelukte DUFAU zijn Instituut in een zeer ruim en doelmatig gebouw over te brengen. Zijn voornaamste werk is de oprichting van een vereeniging onder den naam van: „Société de placement et de secours pour patronage aux an-

ciens élèves de l'Institut", die nog heden bestaat en zegenrijk werkt. DUFAU stierf den 22sten October 1877. Onder zijne uitgegeven geschriften is de bekroonde verhandeling „Les aveugles" van groote waarde. Bovendien de uitmuntende werkjes: „Essai sur l'état physique, moral et intellectuel des aveugles". Parijs 1837, en „Souvenir et impression d'une jeune aveugle-née". Parijs 1850.

Johann Wilhelm Klein.

Geb. 1765. † 1848.

JOHANN WILHELM KLEIN, directeur van het K.K. Blinden-Instituut te Weenen, werd den 11den April 1765 te Allerheim bij Nordlingen geboren. Zijne wetenschappelijke opleiding genoot hij te Stuttgart, en aan de daar bestaande Karl's Hoogeschool wijdde hij zich aan de studie der rechtsgeleerdheid. In 1788 keerde hij naar zijn vaderland terug en kreeg eene betrekking bij de rechtbank.

Als directeur van het Armwezen in Weenen kwam hij in 1804 in aanraking met een negenjarigen blinden knaap, JACOB BRAUX, en de nette, aardige jongen won zoodanig het hart van KLEIN, dat hij de ouders overhaalde, den jongen aan hem af te staan om voor zijn opvoeding en opleiding te zorgen. De ouders stemden daarin toe, en in Mei van dat jaar begon KLEIN zijn onderricht.

Evenals overal de grond voor het stichten van blinden-instituten te zoeken is in het geven van onderricht aan enkele blinden, en de vruchten hiervan aan anderen te toonen, zoo gaf ook KLEIN hier den eersten stoot tot het stichten van het Blinden-Instituut te Weenen.

Ofschoon KLEIN op het onderwijsgebied reeds eenige ervaring had opgedaan, moest hij ten opzichte van zijn blinden leerling een geheel nieuwen weg volgen. Van de methode van HAÜY te Parijs was hem niets bekend, wat met het oog op het toenmalig gebrekkig verkeer, alleszins verklaarbaar is. Zulk eene onderneming zonder leiddraad, zonder fonds of andere waarborgen, scheen meer dan gewaagd, en de meesten die er van hoorden, voorspelden niet alleen een ongunstig gevolg, maar ook vergeefsche moeite en tijdverlies. In den toenmaligen onrustigen tijd van oorlogen, durfde de Regeering ook geen ondersteuning te geven aan eene zaak waarvan de uitslag onzeker scheen. Maar KLEIN gevoelde innig de roeping om zich het lot van den ongelukkigen knaap aan te trekken.

Met taaie volharding en inspanning bracht hij de leermiddelen voor zijn blinden leerling bijeen. Deze primitieve voorwerpen bieden ons een schat van reliquieën in het Museum van het K. K. Blinden-Instituut te Weenen, en geven niet alleen blijk van de grootste bekwaamheid op technisch gebied, maar bovenal van het practisch doorzicht van KLEIN.

JACOB BRAUX was een jongen met veel aanleg, hetgeen een niet te onderschatten factor was voor het welslagen der onderneming. Een jaar na het begin van het onderricht, waaraan de leeraar zich met hart en ziel wijdde en de leerling hem met niet geringeren ijver tegemoet kwam, kon KLEIN er aan denken zijn arbeid bekend te maken. In de „Weener Courant" van 24 Augustus 1805 wordt over deze zaak het volgende geschreven:

„De directeur van het Armwezen, WILHELM KLEIN, te Weenen, heeft een goed geslaagde en verdienstelijke proef genomen, n.l. blinde kinderen tot een maatschappelijk beroep op te leiden. Hij nam een jaar geleden een knaap van negen jaar tot zich, die op driejarigen leeftijd tengevolge der pokziekte het gezicht verloren had en sedert dien tijd geheel zonder bezigheid en zonder onderricht gebleven was; hij bracht hem in dien korten tijd zoover, dat hij thans een leesbare hand schrijft, dat hij een bijzonder voor hem uitgedacht schrift met verheven lettertype leest en de vier hoofdregelen van het rekenen door een zoogenaamd rekensnoer beoefent. De eerste beginselen der aardrijkskunde, door middel van landkaarten, waarop de grenzen der landen en de hoofdsteden en reliëf geteekend zijn, kent hij, evenals de teekens bij de studie in muziek en zang. Als practisch handwerk, dat hem in de toekomst in staat zou stellen eenigszins in zijn onderhoud te voorzien, leerde hij tot nu toe het maken van vogel- en vischnetten, koordvlechten en knoopen; hij maakt zeer netjes brieventasschen, naaldenkokers, schrijfmappen, doozen en mandjes van papier en leder, en overtrekt die met papier van verschillende kleuren, die hij door een hoogst eenvoudig middel heeft leeren onderscheiden.

Aan deze bekwaamheden paart de knaap een goed gedrag, onvermoeide werkzaamheid, tevredenheid en opgeruimdheid van geest."

Zijne Majesteit Keizer FRANS I, van deze gelukkige en zeldzame proefneming onderricht, droeg aan de Hofcommissie voor liefdadige doeleinden een voorloopig onderzoek op naar de kundigheden van den blinden leerling, welk onderzoek den 6den Augustus in tegenwoordigheid van verscheidene medeleden plaats had. Het resultaat overtrof geheel de verwachtingen. De leermethode werd voortreffelijk, practisch en algemeen toepasselijk bevonden, omdat daarbij in alles de natuurlijke aanleg gevolgd werd, de eigenaardige behoeften, door het langdurig gebrek ontstaan, langs den kortsten weg bevredigd werden, en omdat niet als overweging had gegolden bewondering en opzien te verwekken, maar slechts in het algemeen het onderwijs nuttig en practisch te doen zijn.

Dit onderzoek had als eerste gevolg, dat Klein eene flinke toelage verkreeg, om meer blinde leerlingen aan te nemen en dat hij de proefneming kon voorzetten en uitbreiden, alvorens over te gaan tot het stichten van een blinden-instituut uit de Rijksmiddelen.

Ook de aandacht van het publiek werd nu wakker geschud en Klein wist uitstekend daarvan gebruik te maken om haar ten nutte zijner verpleegden aan te wenden. Niet alleen aanzienlijke giften in geld en velerlei geschenken vloeiden ruimschoots toe, maar ook ten opzichte der leermiddelen ontving Klein krachtige ondersteuning, niet alleen van gewone particulieren, maar ook van werktuigkundigen en fabrikanten die hulpmiddelen uitvonden, verbeterden, en ze aan het Gesticht ter beproeving en onderzoek brachten. In eene groote zaal van de door Klein gestichte Inrichting, die tot Museum bestemd is, werden al deze voorwerpen bewaard.

Johann Wilhelm Klein.

Reeds in 1805 gaf Klein eene brochure uit over zijne onderneming, getiteld: „Beschrijving van eene gelukte poging, om blinde kinderen tot bruikbare leden der maatschappij te vormen"; later deed hij deze brochure verschijnen als nieuwe vermeerderde uitgaaf en eenigen tijd daarna verscheen zij in het Italiaansch. Dit boekje werd spoedig overal verspreid en gelezen. Een dag per week werd vastgesteld waarop men de blinde leerlingen mocht bezoeken, en van dit verlof werd ruim gebruik gemaakt.

Zoo werd de zaak populair en weldra behoorde de kleine Inrichting tot de merkwaardigheden der Keizerstad. Vele vrienden bezochten op deze wijze de blinden, waaronder ook de abt Werner, leeraar aan het Hof van den Vorst van Lichtenstein, die eene inschrijving opende onder den adel, en aldus stoffelijke hulp bracht. Een koopman, Friedrich Leo, hield inzamelingen in het buitenland voor een fonds ten behoeve van het Weener Instituut. Met de verdere uitbreiding der Inrichting werd ook deze in wijder kring bekend en weldra werd zij als model gekozen bij het oprichten van nieuwe inrichtingen, terwijl enkele personen, die zich aan blinden-onderwijs wilden wijden, hunne studiën volbrachten onder de leiding van Klein, of anders diens schriftelijke goedkeuring zochten te verkrijgen ten opzichte der inrichting van een door hen te stichten instituut tot onderwijs aan blinden.

Van de gezamenlijke leiders der blinden-instituten in Oostenrijk en Duitschland, en ook uit het buitenland, bezit het archief van het Weener Instituut vele brieven, die van groote beteekenis zijn voor de geschiedenis van het blinden-onderwijs, en die bovendien getuigen, hoe hoog Klein bij zijn vak- en tijdgenooten stond aangeschreven. Zelfs Braille richtte een schrijven tot hem, om zijn puntschrift aan te bevelen, doch Klein beschikte daarop afwijzend, wat geen wonder is, daar immers in Parijs eerst veel later het puntschrift ingang vond.

Reeds in 1837 had Klein een museum voor het blinden-onderwijs, dat hij bij het begin van zijn arbeid was begonnen aan te leggen, en het was reeds tamelijk rijk van inhoud, toen hij in een der zalen van het Instituut deze voorwerpen ten toon stelde. Met grooten ijver verzamelde Klein alles wat betrekking had op het blinden-onderwijs; hij kreeg ook vele hulpmiddelen, die in andere instituten gebruikt werden, toegezonden.

Klein gaf in 1837 een boek uit over het blindenwezen, dat thans nog van waarde is. Niettegenstaande zijn drukke schriftelijke werkzaamheden verloor Klein de practijk niet uit het oog. Toen de eerste leerlingen na volbrachten leertijd het Gesticht verlaten moesten, bleek het spoedig dat dezen in zeer ongunstige omstandigheden geraakten en diep ongelukkig werden. Hij zon op hulp, zocht bij de Regeering steun in die richting, doch vond die niet, en werd zelfs onbarmhartig tot werkeloosheid gedoemd. Toen greep hij zelf de zaak aan, zamelde nogmaals geld in voor dat doel, en besteedde de ingekomen giften daarvoor, zoodat hij reeds in 1826 een asyl of anders gezegd „eene inrichting tot verpleging en werkverschaffing van volwassen blinden" kon openen. Klein deed alles voor zijn nieuwe schepping, hij trachtte invloedrijke personen in het bestuur zijner inrichting te brengen; twee Keizerlijke prinsen aanvaardden het beschermheerschap, en rijke middelen vloeiden de Vereeniging toe. Al deze moeite en zorgen werden evenwel met ondank beloond. Er ontstond oneenigheid tusschen den stichter en eenige leden van het bestuur der Vereeniging, die zóó hoog liep, dat Klein tengevolge der onaangename behandeling, zich gedrongen gevoelde zijn ambt als leider neer te leggen (1842) en diep gekrenkt zich terugtrok, om zich nog slechts bezig te houden met de lei-

ding van zijn Opvoedingsgesticht. Klein ontsliep zacht in de armen zijner gade, den 12den Mei 1848, en werd bijgezet op het Schmelzer kerkhof, waar zijn vroeg gestorven dochter hem was voorgegaan.

Als bewijs van erkenning zijner verdiensten heeft hij langen tijd den naam behouden van „Vader der blinden", maar naast deze gedenkzuil in de harten der blinden, zou voor hem een zichtbaar gedenkteeken verrijzen, waarop men zijne daden kon lezen.

Pablasek, de tweede opvolger van Klein, legde den grond voor het vormen van een kapitaal, bestemd tot oprichting van een standbeeld voor Klein.

Onder Mell, die de zaak als een kostbaar erfdeel aanvaardde, kon met de uitvoering van het plan een aanvang gemaakt worden. Op aansporing van Mell werd het stoffelijk overschot van Klein van het Schmelzer kerkhof overgebracht naar het Centraal kerkhof der stad, waar het in een praalgraf werd bijgezet, bij welke gelegenheid Mell een lijkrede hield, waarin hij de groote verdiensten van Klein in het licht stelde. Het gedenkteeken (zie teekening) stelt hem zelf zittend voor, bezig met een blind meisje te onderwijzen, terwijl een knaap zich tegen hem aandringt en hem een lauwertak aanbiedt.

Gedenkteeken op het graf van J. W. Klein.

August Zeune.

Geb. 1778. † 1853.

August Zeune, professor te Berlijn, heeft zich ten opzichte van het blindenwezen groote verdiensten verworven. Geboren te Wittenberg, den 12den Mei 1778, genoot hij de eerste tien jaren de opleiding van zijn geleerden vader, den philoloog Carl Zeune; daarna zette zijne moeder, bijgestaan door eene huisonderwijzeres, het werk zijner opvoeding voort, totdat hij op 20-jarigen leeftijd de hoogeschool te Wittenberg bezocht, waar hij in 1802, met eene verhandeling: „De historia geographioe" de waardigheid van hoogleeraar verwierf. Dit geschrift was daarom zoo gewichtig voor zijn verderen levensloop, dat het hem eene aanstelling bezorgde als leeraar aan het Gymnasium te Berlijn.

Zijn werkzaamheid bracht hem in die geestrijke en letterkundige kringen, waarvan Henriette Hez het middelpunt vormde, hetgeen voor zijn volgend leven niet zonder invloed bleef. In de woning van genoemde vrouw, waar alles wat Berlijn geestrijk en beschaafd bezat bijeenkwam, leerde Zeune n.l. den stichter kennen van het eerste blinden-instituut van Europa, den Franschman Valentin Haüy, en deze kennismaking had ten gevolge, dat, toen Frederik Wilhelm III in zijne Staten ook een opvoedingsgesticht voor blinden wenschte op te richten, Zeune op aanbeveling van Haüy uitgenoodigd werd, zulk eene inrichting met hoogstens 4 leerlingen te openen. Den 13den October kreeg hij de daarvoor benoodigde gelden, opende daarmede, niettegenstaande de geweldige beroering der tijden, de Inrichting met twee leerlingen en hield haar staande, met opoffering van zijn eigen vermogen. In 1820 ondernam hij op verzoek van minister v. Altenstein eene rondreis door Europa, om de voornaamste blinden- en doofstommen-instituten te bezoeken. Met name bracht hij een bezoek aan Pestalozzi, met wien hij sedert dien tijd door den band eener hartelijke vriendschap verbonden was. Ook in Holland, Frankrijk en Engeland verzamelde hij een schat van ervaringen ten nutte van zijn eigen Instituut. De wijze waarop hij als vader in den kring zijner leerlingen verkeerde deed hem alle harten winnen en werd ook aanleiding tot het rijke fonds, waarmede de heer Von Rothenburg in het jaar 1835 het mogelijk maakte, het Berlijnsche Instituut aanmerkelijk uit te breiden. De jeugd uit de buurt zeide eens van Zeune: „De vader der blinden zou niemand tranen kunnen zien storten." En inderdaad, weldoen was hem eene vreugde en eene behoefte: men kon de smart op zijn gelaat lezen, als hij niet werkzaam kon zijn zooals hij wenschte. De innerlijke aandrang om hulpbehoevenden bij te staan was het ook, die hem naar zijne eigenlijke levensroeping had gedreven, om voor de bedroefde en verlaten blinden een steun te zijn, hen tot een veredelend zelfvertrouwen te brengen, en hun het bewustzijn te verschaffen, dat ook zij tot nuttige leden van het maatschappelijk leven geroepen zijn. Van het ten uitvoer brengen dezer gedachten kon niets hem terughouden, noch de staatkundige druk der tijden, noch de bedenkingen zijner vrienden, noch de smaad die hem wegens zijn onderneming trof. In hem leefde de hoop op eene toekomst voor de blinden; en met recht, want sedert dien tijd is er veel verbeterd ten opzichte van de zorg voor de ongelukkigen. Zelden toch was er iemand beter geschikt om het onderwijs en de opvoeding der blinden ter hand te nemen dan Zeune. Hij beschouwde de blinden alsof het zijne kinderen waren; zijn hart klopte

voor alle blinden en allen wilde hij gaarne helpen. Daarom hingen ook zij met vertrouwen en genegenheid hunnen vader ZEUNE aan. Zij kregen de overtuiging, dat hij in ieder afzonderlijk niet alleen den blinde, maar ook den mensch zag. En ZEUNE liet geen middel onbeproefd, om de blinden in aanraking met zienden te brengen. Hij behandelde hen zooveel mogelijk als zienden, terwijl hij hen bekend maakte met hunne aanschouwingswijze, opdat zij eenmaal zouden leeren zich in hun midden op hunne plaats te gevoelen. Als noodzakelijke basis evenwel voor zulk eene toekomst der blinden, streefde hij er naar hen zoo veelzijdig mogelijk te ontwikkelen. Toen zijn leerling GUSTAV FREUDENBERG in 1847 eene verhandeling deed verschijnen over: „Verklaring van het oordeel over blinden", leidde ZEUNE het werk in met een aanbevelend voorwoord, waarin hij waarschijnlijk zijn testament nederlegde: „Overigens spreek ik ook hier als

AUGUST ZEUNE.

mijne meening uit, dat de inrichtingen voor blindenonderwijs niet eenzijdig mogen werken, en dat niet nu eens handenarbeid, dan weder toonkunst of wetenschap onderwezen moet worden, maar alle drie vakken behooren te worden behandeld."

ZEUNE's beschouwingen over de noodzakelijkheid van de ontwikkeling der blinden, verdienen des te grootere opmerkzaamheid, daar deze gedurende een menschenleeftijd uit eigen aanschouwing en door een innig verkeer met blinden ontstaan zijn.

ZEUNE eischt voor eene goede, zakelijke opvoeding van blinden in de eerste plaats vorming van verstand en hart: en hoe juist hij in dit opzicht gezien had bewijst het feit, dat 30 jaren na zijn dood (hij stierf in 1853) een aantal blind-gewordenen eene blinden-vereeniging oprichtten te Berlijn, om de verstandelijke en zedelijke verheffing der blinden te bevorderen, welke vereeniging zich in grooten bloei verheugt. Sedert ZEUNE aan het blinden-onderwijs eene afgebakende richting gegeven heeft, sedert door zijn invloed in Staat en gemeenschap de belangstelling voor de blinden gewekt is, zijn ook uit hunne rijen beroemde geleerden, uitstekende onderwijzers, bekwame toonkunstenaars, bruikbare meesters in het handwerk voortgekomen. Twee wenschen die de „Blinden-Vader" in zijn bovengenoemd afscheidswoord gesproken heeft, hebben tot heden nog recht van bestaan: 1o. dat alle blinden onderwijs zouden genieten, en 2o. dat de Staat den bloei daarvan zou bevorderen en zich het lot der blinden aantrekken.

— — — —

Dr. Samuel Gridley Howe.

Geb. 1801. † 1876.

Dr. HOWE, de stichter en grondlegger van het blinden-onderwijs en de blindenzorg in Amerika, werd den 10den November 1801 in Boston geboren. Zijn vader was eigenaar van schepen en fabrikant van kabels en touwen, die hij in 1822 in groote massa's gedurende den oorlog aan de Regeering der Vereenigde Staten leverde. Deze zaken brachten zijn vader, in plaats van winst veel teleurstelling en verliezen, daar de Staatskas in gebreke bleef hem geregeld de geleverde goederen te betalen. Het einde was, dat hij in groote moeilijkheden geraakte en zijn vermogen verloren was gegaan. Zijne moeder was in deze droevige dagen door haar groote wilskracht en energie den armen man tot grooten steun. Voor haar gevoelde SAMUEL een diepe vereering en hij hing haar met groote gehechtheid en liefde aan. Aan den invloed van deze edele en schoone vrouw dankte hij zijne idealen en zijn geestdrift voor al het verhevene, schoone, goede en reine. Nadat HOWE de Latijnsche school afgeloopen had, ging hij in 1818 naar de Universiteit van Providence, waar hij tengevolge van zijn bijzonder levendigen geest en zijn energisch temperament, dat hem tot menige onbezonnen jongensstreek verleidde, zijn leeraren en professoren veel bezorgdheid veroorzaakte. Hierdoor geraakte HOWE in velerlei moeilijkheden; toch waren de resultaten van zijne studie zoo verrassend, dat hij daardoor herhaaldelijk weder hunne sympathie terugwon, en hoewel HOWE in 1821 tot doctor promoveerde, dacht hij er toch menigmaal aan terug, dat hij zijn studietijd beter had kunnen besteden. De opstand in Griekenland in het jaar 1821 zette de Amerikaansche jongelingschap in geestdrift en vuur, en HOWE werd door het algemeene enthousiasme voor Griekenland's zaak medegesleept, zoodat hij, niet lettende op de hem geopende gunstige vooruitzichten die zijn vaderland hem aanbood, naar Griekenland vertrok, om zich in dienst

te stellen van het voor de vrijheid kampende en worstelende volk.

Later, in 1828, gaf hij, gebaseerd op zijne ervaringen, een werk uit, getiteld: „A History of the Greek Revolution", hetgeen bij zijn verschijnen een welwillend onthaal vond. Howe was nauwelijks in zijn vaderland teruggekeerd, of eene nieuwe zaak boeide zijne belangstelling, eene zaak welke hem gedurende zijne gansche leven zou blijven boeien en

Dr. Samuel Gridley Howe.

vasthouden. Een zijner vrienden, Dr. John D. Fisher te Boston, was uit Frankrijk teruggekeerd, waar hij de school voor blinden, gesticht door Valentin Haüy, had leeren kennen. Deze besprak met Howe dit onderwerp, waardoor de eerste schrede gedaan was om Howe voor altijd aan het blindenwezen te verbinden. Wat Howe in deze richting heeft gedaan is velen bekend, want niet alleen Boston heeft aan hem haar bloeiend en beroemd blinden-instituut te danken, maar door zijn machtigen invloed werd nog menige blinden-inrichting in Amerika gesticht.

Gedurende zijne studiereizen in Europa nam hij de gelegenheid waar zich niet alleen in Parijs, doch ook in Duitschland en in Engeland op de hoogte te stellen van het doel van het blinden-onderwijs en van de middelen om het te verwezenlijken. Hierdoor wist hij zich vaste denkbeelden te vormen om in zijn vaderland den juisten weg in te slaan tot het bereiken van zijn ideaal, namelijk zijne blinde landgenooten door onderwijs en opvoeding te vormen tot nuttige en tevreden menschen in de maatschappij. Toen hij met zijne eerste leerlingen na eenigen tijd succès had, greep hij naar het voornaamste en belangrijkste middel om sympathie voor zijn edel streven te winnen: „het onderwijs aan blinden te populariseeren", en dit middel gelukte hem volkomen. Evenals Valentin Haüy, Klein, Zeune enz. in de oude wereld hun doel hadden bereikt, zoo wist Howe de nieuwe wereld warm te maken en te interesseeren voor de zaak der blinden.

In de geleerde wereld maakte de poging van Howe om de doofstomme en blinde Laura Bridgman (zie levensbeschrijving) te leeren lezen, schrijven, enz., groot opzien; over dit hoogst belangrijk en merkwaardig psychologisch geval is een omvangrijke literatuur uitgegeven. Ook mag het Howe als een verdienste aangerekend worden, dat hij nog bij zijn leven voor een waardigen opvolger in zijn ambt zorgde en dezen in M. Anagnos vond, dien hij niet alleen zijne schoone inrichting, doch ook zijne dochter Julia toevertrouwde. Op deze plaats is het mij een eer melding te maken van de kennismaking en daaruit ontstane vriendschappelijke verhouding met genoemden Anagnos. Het was gedurende het Congres te Parijs (1900) dat ik dagelijks met hem omging en van zijne groote ervaring op het gebied van het blindenwezen mocht profiteeren. Menigen nuttigen wenk bij mijn herhaaldelijk tot hem gericht verzoek om inlichtingen over Amerikaansche toestanden in het onderwijs aan blinden, ontving ik van hem.

Howe stierf den 9den Januari 1876 en op den 8sten Februari van hetzelfde jaar werd in de „Boston Music Hall" een groot gedenkfeest voor hem gehouden.

Howe had een gelukkig huwelijk met mej. Julia Ward, die geheel in denzelfden geest als hij bezield was voor zijn levensdoel. Zij genoot als Amerikaansche dichteres een welverdienden naam en vergezelde hem op zijne latere groote reizen en bezocht ook Griekenland, dat zij in een werk beschreef onder den titel van „From the oak to the olive". Onderscheidene verzamelingen gedichten vonden veel aftrek, o. a. „Passion flowers", „Later lyrics" 1866; zij overleefde haar echtgenoot.

Heden ten dage is men bezig voor Howe een waardig monument op te richten. Van zijne letterkundige werkzaamheden op het gebied van het blindenwezen zij vermeld, dat hij naast eenige brochures, de verslagen van het „Perkin institution" zelf redigeerde en deze tot 1876 uitgaf; deze verslagen bevatten steeds vele belangrijke onderwerpen.

Dr. F. R. Armitage.

Geb. 1824. † 1890.

Dr. F. R. ARMITAGE werd in het jaar 1824 geboren te Fillgate Hall in Sussex. In 1840, 16 jaren oud, begon hij zijne studiën in de geneeskunde. Na een jaar van hard studeeren werden zijne oogen aangedaan en liet hij de studie voor twee jaar varen, waarna hij een jaar later als chirurgijn promoveerde. Later werd hij lid van het Koninkijk College van Geneesheeren, en jaren achtereen oefende hij, als consulteerend geneesheer, de praktijk uit in Londen. Aangezien zijne correspondentie en andere bezigheden, die zijne steeds uitgebreide praktijk meebrachten, zijn gezicht zeer verzwakt hadden, besloot hij in 1860, om het weinige gezichtsvermogen, dat hij nog bezat, zooveel mogelijk te redden, zich uit de praktijk terug te trekken.

Deze stap viel hem zwaar, wijl hij daardoor zijne lang gekoesterde plannen moest opgeven; van den anderen kant evenwel was zijne positie zóó gunstig, dat hij, buiten zijn zwak gezicht, geene financieele zorgen had te vreezen. Intusschen werd hij niet volslagen blind, wijl door ter rechtertijd genomen voorzorgsmaatregelen tegen de kwaal (atrophie van het netvlies) zijn gezichtsvermogen in zooverre behouden bleef, dat hij zich tamelijk vrij kon bewegen, maar toch de grootst mogelijke drukletter niet kon lezen.

Toen hij in 1852 als arts te Mary-le-Bone gevestigd was, stelde hij veel belang in een blinde, die eenige jaren tot zijne patiënten behoorde. Dr. ARMITAGE vergezelde dikwijls zijn vroegeren patiënt op zijne wandelingen, en kreeg op deze wijze een juist inzicht in den toestand der blinden en leerde tegelijk hunne behoeften kennen.

Een groot aandeel heeft Dr. ARMITAGE gehad in zake het blinden-schrift in Engeland. Tot nu toe stelde men zich tevreden met het schrift van LUCAS FRÈRE en MOON, en ten aanzien van het puntschrift heerschte volslagen onbekendheid. Daardoor deden zich vele misstanden voor; blinde kinderen besteedden verscheidene jaren aan eene leermethode, welke hun weinig baatte. Daar er geen eenheid van leerplan aan de verschillende scholen bestond, is het duidelijk, waarom zoo weinig boeken uitgegeven en nog veel minder gelezen werden. De Bijbel werd in MOON's, FRÈRE's en LUCAS' systeem gedrukt en enkele deelen met Romeinsche type; dit maakte het drukken zeer kostbaar. Daarbij kwam nog, dat ieder systeem zijn voorstanders had, die gewoonlijk van andere systemen niets wilden weten, en deze zonder onderscheid bestreden. Om nu aan dien toestand van verwarring een einde te maken, moest men in de eerste plaats gegevens verzamelen over alles wat tot nu toe in Engeland en in andere landen gedaan was en daarna die methode kiezen, welke aan de meest practische eischen kon voldoen. Dr. ARMITAGE kwam tot de overtuiging, dat de vele fouten, die bij het blinden-onderwijs begaan werden, daarin gezocht moesten worden, dat men het blinden-onderwijs te veel aan zienden had toevertrouwd, die zich verbeeldden, dat lettertypen en teekens, die met de oogen goed te onderscheiden zijn, evengoed op het gevoel konden worden herkend.

Om deze klip te ontzeilen besloot hij eenige blinde mannen voor zich te winnen, die tijd en middelen genoeg hadden, om zich aan die taak te wijden. Dit had de oprichting ten gevolge van den „Internationalen Blinden-bond tot verbetering van de opvoeding en het onderwijs van blinden en het bevorderen van werkverschaffing."

Dr. F. R. ARMITAGE.

Het bestuur dezer Vereeniging bestond uit mannen, die òf geheel blind waren òf zoo slecht konden zien, dat zij bij het lezen van de vingers moesten gebruik maken. Deze bestuursleden, wier taak het was, de verschillende systemen van het reliëf-schrift te onderzoeken, legden zich er op toe, alle niet voldoend bekende systemen te leeren kennen; zij verzuimden evenwel ook niet, de meening van alle intelligente blinden in te winnen. Het bleek toen spoedig dat alle lijn-systemen het gebrek hadden, dat zij niet geschreven konden worden, en zoo werd het duidelijk, dat men voor het onderwijs het punt-stelsel moest gebruiken.

In Januari 1870 hield Dr. ARMITAGE eene voordracht in de „Society of Arts", waarin hij het voortreffelijke van het Braille-schrift uiteenzette; hij bewees beslist en overtuigend de noodzakelijkheid om de muzikale opleiding der blinden te verbeteren, en hen daardoor in staat te stellen door het aanleeren dezer kunst in hun eigen onderhoud te voorzien. In dien tijd konden ongeveer 30 % der mannelijke kweekelingen, die het Parijsche Blinden-Instituut hadden verlaten, door de uitoefening der muziek in hun onderhoud voorzien, waartegenover stond, dat zoover men kon nagaan ½ % der in Engelsche inrichtingen opgeleide blinden van hunne muzikale bekwaamheid konden leven. Daar-

bij werd het denkbeeld uitgesproken dat, wanneer de bestaande blinden-instituten niet gereorganiseerd konden worden, men eene nieuwe school moest oprichten, ten einde het muziek-onderwijs beter tot zijn recht te doen komen. ARMITAGE begon dadelijk met de oprichting daarvan en erkende, dat de heer CAMPBELL de noodige bekwaamheden bezat om de leiding der muziekschool op zich te nemen; deze had als muziek-directeur van het „Perkins-Instituut" te Boston, veel ervaring opgedaan en twee jaar in Duitschland gestudeerd; bovendien bezat CAMPBELL energie, en daar hij zelf b l i n d was, bezat hij niet het vooroordeel, dat den z i e n d e n onderwijzer menigmaal op een dwaalweg voert. De heer CAMPBELL nam de taak op zich en bleef in Engeland, om de zaak te organiseeren, terwijl Dr. ARMITAGE de noodige fondsen verschafte.

Zoo ontstond het Koninklijk Normaal College en de Muziek-academie voor blinden te Upper-Norwood.

Dr. ARMITAGE bleef onvermoeid werkzaam om de welvaart der Inrichting te bevorderen en offerde groote sommen gelds aan deze onderneming, die zich onder CAMPBELL tot eene grootsche stichting ontwikkelde.

Aangezien in het bestuur van het College mannen uit de hoogste kringen zitting hebben, is de belangstelling in de Inrichting steeds toenemende.

„De Internationale Blinden-bond", welke sedert zijn stichting (1868) zulk eene belangrijke rol gespeeld heeft in de verbetering van het blinden-onderwijs, is nog steeds werkzaam. Deze Bond houdt zich vooral bezig met het leveren van reliëf-boeken voor lectuur en muziek.

Behalve de gedrukte boeken werden ook werken en bestaande handschriften van bekende schrijvers aangeschaft, benevens de beste letterkundige voortbrengselen van blinde auteurs, zoodat iedere blinde in het bezit kan komen van het werk dat hij verlangt. Landkaarten, schrijf- en rekentafels enz. werden door den Bond verzonden naar alle landen, waar men voor de blinden iets wilde doen. De Bond is bovendien het c e n t r u m, dat overal inlichtingen verzamelt en alle verbeteringen zoo snel mogelijk door de geheele wereld verspreidt.

Behalve zijn groote ijverige werkzaamheden besteedde Dr. ARMITAGE zijn gansche, aanzienlijke vermogen aan het blindenwezen, onderhield betrekkingen met personen die met de zaak der blinden in verband stonden, en was tengevolge daarvan door de geheele wereld bekend. Hij overleed den 23sten November 1890 in betreurenswaardigen toestand, daar hij ook het g e h o o r geheel verloren had. De deelneming van alle blinden in Engeland over dit verlies was buitengewoon. De Bisschop van Londen deed bij zijn lijkrede de voortreffelijke verdiensten van Dr. ARMITAGE uitkomen.

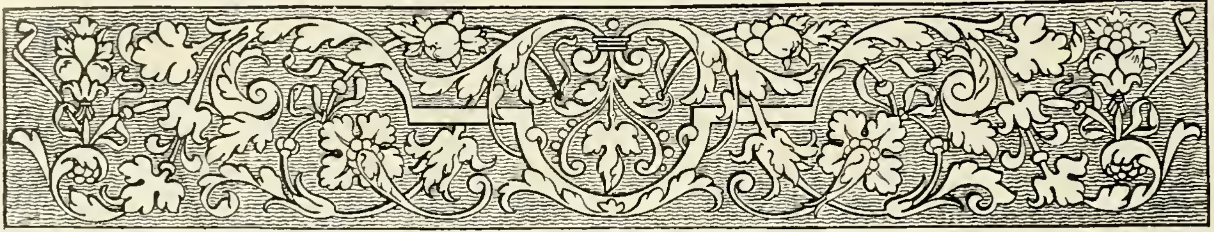
Johann Guadet.

Geb. 1795. † 1881.

JOHANN GUADET, directeur van het Instituut voor jeugdige blinden te Parijs, werd geboren in 1795 te St. Emilion, in het Departement Gironde, en stierf in diezelfde stad in 1881. In 1840 werd hij als onderdirecteur aan genoemd I n s t i t u u t benoemd en nam in deze betrekking reeds dadelijk een levendig aandeel in zijne organisatie en bloei. In 1855 werd hem de leiding der studiën van het Instituut opgedragen, in welke betrekking hij tot 1871 werkzaam bleef. Als bekwaam letterkundige stelde hij al zijne kennis en zijne pen ter beschikking der b l i n d e n, in het bijzonder ter oplossing der vraagstukken, die hun belang betroffen, en verkreeg daardoor niet alleen in F r a n k r ij k, maar ook in het b u i t e n l a n d een niet geringen invloed op het blindenwezen. In het bijzonder droeg hij veel bij tot de verspreiding van de uitvindingen van BRAILLE, waardoor deze spoediger bekend werden. GUADET bevorderde op die wijze de invoering dezer methodes in verschillende instituten.

De voornaamste geschriften van GUADET zijn: „L e s a v e u g l e s m é c a n i c i e n s", Parijs 1845. — „L e s a v e u g l e s m u s i c i e n s" 1846. — „L'i n s t i t u t d e s j e u n e s a v e u g l e s d e P a r i s" 1850. — „D e l a c o n d i t i o n d e s a v e u g l e s e n F r a n c e" 1857. — D e l a p r e m i è r e é d u c a t i o n d e s a v e u g l e s, d'après J. G. KNIE et K. A. GEORGI", 1859. — „L'i n s t i t u t e u r d e s a v e u g l e s", 1855—1863. Voor dit door hem uitgegeven tijdschrift schreef hij de meeste artikelen zelf.

De oorzaken der blindheid en de voorbehoedmiddelen.

In de volgende bladzijden heb ik getracht een beknopt overzicht te geven van de meest voorkomende oorzaken der blindheid en hare voorbehoedmiddelen.

Telkens wordt mij, als directeur van het Blinden-Instituut te Amsterdam met ± 100 blinde kinderen, bij de wekelijksche bezoeken gevraagd naar de oorzaken der blindheid van den eenen of anderen leerling.

Meermalen ontmoet ik ouders, die uit totale onbekendheid met eenige oorzaak der blindheid zich een verwijt maakten, dat zij hun kind te weinig hadden geobserveerd en te lang gewacht hadden met hulp in te roepen, in de meening dat de afwijking en stoornis in het gezichtsvermogen van voorbijgaanden aard zouden zijn.

Herhaaldelijk komen mij bovendien verhalen ter oore van ouders, die de eerste kenteekenen van ontsteking van het oog achteloos behandelden en meermalen reeds geheel verkeerde middelen toepasten vóór zij een oogarts consulteerden, zoodat de genezing òf zeer bemoeilijkt òf somtijds voor altijd onmogelijk gemaakt werd.

Besprekingen gehouden op de verschillende congressen ter verbetering van het lot der blinden over dit onderwerp, hebben mij aangespoord enkele mededeelingen te doen omtrent een zaak, die voor ons allen van veel gewicht is, en die mij, te midden van zoovele ongelukkigen werkende, zulk eene levendige belangstelling inboezemt.

Als paedagoog en onderwijzer beweeg ik mij niet op dit terrein; toch meen ik het doel, met dit werk betoogd, niet voorbij te streven, zoo ik aan de hand van eenige bekwame oogartsen enkele beschouwingen over de blindheid en hare oorzaken en de middelen ter voorkoming er van mededeel.

Blindheid.

Tot goed begrip van het woord blindheid, dient men de wetenschappelijke beteekenis er van wel te onderscheiden van die, welke men in het dagelijksch leven er aan hecht.

In wetenschappelijken zin noemt men een oog blind, wanneer het in het minst niet vatbaar is voor lichtindrukken, en het dus den dag van den nacht niet onderscheiden kan.

Een mensch zal dan blind zijn als beide oogen het vermogen daartoe missen.

In de wetenschap kan er een grens getrokken worden tusschen slecht zien en blind zijn, maar in het dagelijksche leven is dit geheel anders.

Zij die niet meer in staat zijn hun werk te verrichten, zou men misschien ten opzichte van de maatschappij blind kunnen noemen; maar men gevoelt, dat alles afhangt van het werk, waartoe men geroepen is.

Een griffier die Snellen D = 2.25 niet meer kan lezen, is voor zijn ambt ongeschikt, terwijl een veldarbeider met datzelfde gezichtsvermogen nog veel doen kan.

Onder mijn patiënten, zoo zegt Dr. Bijlsma, is er één, wiens centrale visus nog $^{6}/_{30}$ bedraagt, maar die

zonder geleide niet op straat kan gaan, terwijl een ander met een gezichtsscherpte van $^1/_{100}$ dagelijks den vrij grooten afstand tusschen zijn woning en de werkinrichting voor blinden geheel alleen aflegt.

De leeftijd waarop de blindheid intreedt en de snelheid van het verzwakkingsproces zijn factoren die invloed uitoefenen op de kans om in de maatschappij een positie te verwerven.

Deze is des te kleiner naarmate de persoon ouder was op het oogenblik dat het gebrek zich openbaarde en naarmate de verzwakking sneller voortschreed.

Onmogelijk is het nauwkeurig aan te geven in welke mate de gezichtsverzwakking aanwezig kan zijn, om zich nog vrij te mogen bewegen. Als grens echter kan men in de practijk aannemen, dat een mensch b l i n d genoemd moet worden, wanneer hij op ongeveer 1 M. afstand niet kan bepalen hoeveel vingers er uitgestrekt zijn tegen een donkeren achtergrond.

M e t h e t o o g o p h e t o n d e r w i j s d e r b l i n d e n, dient die grens nog ruimer getrokken. Voor de opname in een B l i n d e n-I n s t i t u u t behooren al die kinderen in aanmerking te komen wier gezichtsvermogen zóó gering is, dat zij geen deel kunnen nemen aan het gewone schoolonderwijs, d. i. wanneer zij ook met behulp van een bril grooten druk niet kunnen lezen (Snellen D=4) en, tot opname in een werkinrichting voor blinden, al die volwassenen, die door de verzwakking van het gezichtsvermogen zelfs niet in staat zijn tot de uitoefening van eenig b e r o e p waarbij het op het gezichtsvermogen niet al te zeer aankomt.

Natuurlijk is voorop gesteld dat de kans op genezing van het ooglijden geheel b u i t e n g e s l o t e n is.

Het c o n s t a t e e r e n van b l i n d h e i d.

Wanneer men wil vaststellen in hoeverre bij volwassenen b l i n d h e i d aanwezig is, handele men als volgt:

Den persoon die onderzocht moet worden, plaatst men bij het volle daglicht met den rug naar een raam, terwijl men vooraf een zijner oogen door een doek volkomen van het licht heeft afgesloten. De onderzoeker plaatst zich vervolgens tegenover hem op 1 M. afstand en beweegt langzaam de hand voor de zwarte jas op en neer. Hierbij zorge men er voor, dat de vingers uitgespreid zijn en de handpalm tegen de borst gehouden wordt, terwijl bovendien de kleeding van donkere stof moet zijn, opdat de hand daarbij afsteke.

Kan de te onderzoeken persoon de handbeweging nu zien, dan steekt men afwisselend één of meer vingers uit, om te onderzoeken of hij het aantal uitgestrekte vingers goed kan bepalen.

Wordt dit aantal steeds nauwkeurig aangegeven, dan verwijdert men zich telkens meer van den aangetaste, terwijl men voortdurend dezelfde proef herhaalt, om ten slotte den grootsten afstand te bepalen waarop de vingers nog juist geteld worden.

Zooals reeds hierboven is medegedeeld, kan een oog als blind aangemerkt worden, wanneer het op 1 Meter afstands de vingers niet tellen kan.

Indien een oog de vingers zelfs dan niet onderscheiden kan, wanneer zij in de onmiddellijke nabijheid er van gehouden worden, dan zegt men: Dat oog mist het vermogen om vormen te onderscheiden.

Om te onderzoeken of het volstrekt niet vatbaar is voor lichtindrukken, keert men het naar het volle licht en houdt de hand er vlak voor, zonder het echter aan te raken, daarna verwijderd men de hand.

Terwijl men dit eenige keeren herhaalt, vraagt men of het licht of donker is.

Blijkt het, dat het oog geenszins vatbaar is tot het waarnemen van licht, dan is het ook in wetenschappelijken zin blind — amaurotisch, d. i. aan de zwarte staar lijdende.

Tot het onderzoek hiernaar kan men beter nog op de volgende wijze te werk gaan.

In een volkomen donkere ruimte wordt den te onderzoeken persoon een kaarsvlam voorgehouden op niet te korten afstand, zoodat de warmteuitstraling hem niet bereikt: de vlam bedekt men dan om alzoo na te gaan, of de afwisseling van licht en donker wordt waargenomen. Natuurlijk moet ook bij al dergelijke onderzoekingen het andere oog zoodanig bedekt zijn, dat het geen licht kan opnemen. Op dezelfde wijze wordt daarna het andere oog onderzocht.

De o o g h e e l k u n d e kent nog tal van andere wegen om blindheid op één of op beide oogen te constateeren; vooral met het oog op het simuleeren van blindheid is het aangeraden meerdere methoden toe te passen; het zou mij echter te ver voeren nader hierop in te gaan.

Dr. M. Juda, directeur van de Inrichting voor Ooglijders te Amsterdam komt geregeld mijne leerlingen onderzoeken en constateert op dergelijke wijzen het gezichtsvermogen; stelt dan vooruitgang of achteruitgang vast en handelt daarnaar in het belang der jeugdige blinden.

Veel meer zorg vereischt het onderzoek naar de blindheid van kinderen tijdens de eerste levensjaren.

Kinderen, welke nog niet spreken en zich niet verplaatsen kunnen, houdt men een of ander licht-gekleurd, maar vooralsnog geen glanzend voorwerp voor, b. v. een blad papier of een zakdoek, terwijl men nagaat, of het er naar ziet en het met het oog volgt, wanneer men het beweegt. Bij ieder kind, dat den leeftijd van ongeveer drie maanden bereikt heeft, en wiens gezichtsvermogen normaal is, kan men zeker zijn van het gelukken dezer proefneming.

Geeft het kind geen blijk, genoemde voorwerpen te

zien, dan kan men de proef herhalen met glanzende of zelfs met lichtgevende voorwerpen.

Ook lette men er op, of het kind, wanneer men het op verschillende wijzen plaatst ten opzichte van het raam, van tijd tot tijd hoofd en oog daarheen wendt, hetgeen men stellig verwachten kan vóór het einde der tweede levensmaand, mits het oog vatbaar is voor lichtindrukken.

Overigens worden deze speciale onderzoekingen, welke soms vrij lastig zijn, in vele gevallen overbodig, daar het goed gadeslaan van het kind menigmaal voldoende is: in twijfelachtige gevallen wordt de uitslag van het onderzoek door nauwkeurige waarneming menigmaal bevestigd.

Blinde kinderen namelijk rollen dikwijls de oogen naar alle richtingen, zonder dat daarvoor de minste uitwendige oorzaak bestaat, welk verschijnsel men nystagmus, d.w.z. krampachtig rollen van den oogbal noemt.

Ook hebben zij vaak de gewoonte de hand snel voor de oogen heen en weer te bewegen, of wel zij boren met de vingers in de oogholten; vooral dit laatste wordt door mij menigmaal bij de leerlingen waargenomen en het schadelijke er van kan niet genoeg worden herhaald.

Door deze en dergelijke verschijnselen kan dus ook de leek reeds zonder bepaalde proefnemingen, zoo niet altijd vaststellen, dan toch zeker met veel waarschijnlijkheid tot het vermoeden komen, dat een kind blind is.

Bij kinderen, die reeds spreken en loopen kunnen, gaat men eenigszins anders te werk. Men toont hun verschillende groote voorwerpen, welke hun bekend moeten zijn, als borden, lepels, scharen enz., later ook kleinere voorwerpen, b.v. zakmesjes of sleutels en tracht hen er toe te brengen, die voorwerpen te noemen. Mocht dit niet gelukken, dan geeft men het kind genoemde voorwerpen in de hand en vraagt ze terug, om zich er van te vergewissen, dat niet het verstand maar het gezichtsvermogen te kort schiet.

Of wel men legt verschillende voorwerpen op den vloer en laat ze een voor een opzoeken.

Een ander, maar wellicht eenigszins gevaarlijk middel is, tusschen het kind en zich zelf eenige voorwerpen te plaatsen en het daarna tot zich te roepen.

Men lette er nu op, of het kind voor de hindernissen uitwijkt.

Oorzaken der blindheid.

De blindheid kan ontstaan zijn vóór of na de geboorte.

In het eerste geval spreekt men van blindgeborenen, in het laatste geval is het kind met goed ziende oogen ter wereld gekomen, terwijl de blindheid later ontstond.

Daar het echter den oogarts zelfs in vele gevallen onmogelijk is te beslissen, of de blindheid vóór, dan wel kort na de geboorte intrad, is het wenschelijk een andere onderscheiding op den voorgrond te stellen.

Blindheid kan tot oorzaak hebben een of andere onregelmatigheid in de vorming, in de ontwikkeling van de gezichtsorganen, of zij kan ontstaan zijn door ziekten van de reeds geheel ontwikkelde oogen, in de eerste plaats gedurende het embryonale leven, dat is gedurende het tijdperk, dat het kind leeft in het moederlichaam, en in de tweede plaats na de geboorte.

Blindheid door **stoornis in de ontwikkeling van het oog.**

Wanneer de oorzaak der blindheid een storing in de vorming of de ontwikkeling van het oog is, dan kan het in de eerste plaats voorkomen, dat de vorming geheel achterwege blijft. De wetenschap noemt dit geval Anophthalmus, dat oogenloosheid beteekent.

Verder kunnen de oogen aanmerkelijk in groei achtergebleven zijn of wel een bijzondere sterke ontwikkeling komt voor in al zijn onderdeelen. In het eerste dezer gevallen spreekt men van Mikrophthalmus, in het laatste van Buphthalmus. Ook de verdikking van het hoornvlies met min of meer puntvormige uitpuiling (Keratoconus) is geen zeldzaam voorkomende afwijking.

Voorts kan elk onderdeel van het oog of eenige te zamen gebrekkig ontwikkeld zijn; de invloed op het zien wordt bepaald door het al of niet onmisbaar zijn voor het gezichtsvermogen van deze onderdeelen.

Blindheid ontstaan **tijdens het embryonale leven.**

Wanneer de blindheid ontstond tijdens het embryonale leven, dan onderscheidt men ten eerste Cataracta complicata. Cataracta beteekent letterlijk waterval, (vroeger dacht men dat een ondoorzichtige vloeistof van boven naar beneden zich bewoog en aldus blindheid veroorzaakte) in den volksmond noemt men het „grauwe staar" en de toevoeging complicata wijst er op, dat het verschijnsel aan verschillende oorzaken is toe te schrijven, welke zijn: het troebel worden van het lensvocht vooral, en verder van de overige oogvochten en van het dof worden van het lensbeursje; verder

Atrophia nervi optici, dat verkwijning, verdroging van de gezichtszenuw beteekent; vervolgens

Retinitis pigmentosa, dat is netvliesontsteking, of, zooals de toevoeging pigmentosa aanduidt

netvliesontsteking, gepaard met een bijzondere afzetting en rangschikking van pigment; eindelijk

Chorioiditis, dat vaat- of adervliesontsteking beteekent; en ten slotte gevallen, waardoor het hoornvlies dof is geworden, d.w.z. zijn doorzichtigheid verloren heeft.

Blindheid ontstaan **na de geboorte.**

Wanneer de blindheid ontstond na de geboorte, dan kan die het gevolg zijn van overerving:

a. hereditaire of erfelijke blindheid in den ruimsten zin des woords;

b. ontstaan door schadelijke invloeden, welke de persoon zelf ondervond.

In het laatste geval komt in aanmerking: ontsteking (Blennorrhöe, trachom, pokken, diphteritis, etc.) kneuzingen.

De heriditaire blindheid kan weder ontstaan zijn, door vaak in haar oorsprong niet verder na te vorschen afwijkingen in den bouw, dat zijn: afwijkingen van den gewonen toestand, die na de vorming en ontwikkeling zijn ingetreden, als: vroeg ontstane staar, retinitis pigmentosa, neuritis, enz.

Hierbij dient opgemerkt, dat b.v. staar en retinitis pigmentosa hierboven werden opgegeven als ontstaan tijdens het embryonale leven; men herinnere zich evenwel tevens, dat zelfs de oogarts in vele gevallen niet bij machte is te beslissen, of de afwijking zich vóór de geboorte reeds voordeed of wel gedurende den eersten tijd daarna.

De verklaring ligt hierin, dat de oorzaken van dergelijke ziekten, als van erfelijken aard, in ieder geval aanwezig waren tijdens den embryonalen toestand, doch dat de ziekte zelf zich openbaarde, òf tijdens diezelfde periode, òf eenigen tijd daarna.

De heriditaire blindheid kan haar oorsprong hebben in een of andere lichaamsziekte van de ouders overgeërfd, welke eerst later tot blindheid aanleiding geeft, als: tuberculose, tering, syphilis.

Blindheid door **retinitis pigmentosa.**

Beschouwen we nader de retinitis pigmentosa; hierover meldt Dr. DE METS in zijne belangrijke voordracht op het Congres te Brussel in 1902 het volgende:

Vooral de huwelijken tusschen bloedverwanten zijn de oorzaak van dit verschijnsel. Vandaar, dat men het vaak raadzaam oordeelde dergelijke huwelijken te verbieden, zooals dit in Rusland het geval is, waar huwelijken tusschen lieden, die zelfs tot in den zevenden graad met elkander verwant zijn bij wettelijk voorschrift zijn verboden. Anderen daarentegen achten dergelijk voorschrift overbodig, mits de man en de vrouw vrij zijn van alle gebreken. Hun bewering gronden zij op het feit, dat bij verschillende diersoorten juist de paring van dieren, die van eenzelfde paar afstammen tot verbetering van het ras leidt. Wij echter zijn van meening, dat dit middel tot veredeling moet worden prijsgegeven. Al mag het waar zijn, dat de toepassing er van bij verschillende diersoorten tot gunstige resultaten heeft geleid, wij zijn het eens met de vele wetenschappelijke mannen, die voor den mensch steeds de vereeniging van bloedverwanten als heilloos, ja, als noodlottig hebben veroordeeld.

Alvorens voort te gaan met hetgeen Dr. DE METS over dit onderwerp zegt, breng ik het volgende onder uwe aandacht, dat mij ten opzichte van de blindheid, ontstaan uit huwelijken, gesloten tusschen bloedverwanten, werd medegedeeld door Dr. WITMARK op het Congres te Parijs in 1900.

Een eenvoudige becijfering, waarvoor de gegevens door verschillende statistieken worden verschaft, toont aan, dat het grootste gedeelte der blinden in Europa hun ongeluk te wijten hebben aan gemelde verbintenissen; immers, volgens Dr. FUCHS komt in dit werelddeel op 1000 inwoners 1 blinde voor, terwijl verder volgens MAGNUS van elke 100 kinderen van bloedverwanten gemiddeld 7 of 8 blind zijn. Als men nu weet, dat er 7 of 8 huwelijken tusschen bloedverwanten plaats hebben op elke duizend echtvereenigingen, dan komt men tot de berekening, dat aangeboren blindheid 10 maal meer voorkomt bij kinderen uit huwelijken tusschen bloedverwanten, dan in andere huwelijken, waaruit blijkt, dat dergelijke huwelijken niet aanbevolen kunnen worden.

Het ligt dus voor de hand, het groote verschil van het aantal blinden; tusschen Finland en Zweden aan de eene zijde en Noorwegen en Denemarken aan den anderen kant, toe te schrijven aan het verschil in het aantal huwelijken, dat in de verschillende landen tusschen lieden, welke elkander in den bloede bestaan, wordt gesloten.

De bevestiging van dit vermoeden vinden wij reeds in de wetgeving dier landen.

De wetten der verschillende landen loopen in zake de huwelijken tusschen bloedverwanten zeer uiteen. In Rusland zijn zij, zooals wij boven vermeld hebben, het gestrengst. Dan volgen Zwitserland en Oostenrijk, waar het huwelijk tusschen volle neven en nichten verboden is, doch waar verdere graad van verwantschap geen beletsel voor een huwelijk is. In Italië, Frankrijk, Engeland en Zweden is het huwelijk tusschen neven en nichten veroorloofd, maar niet tusschen lieden, die elkander nog nader bestaan.

In Duitschland is de wet nog minder gestreng; niet alleen wordt daar de verbintenis van neven en nichten toegestaan, maar ook kan een man de dochter van een broeder of zuster huwen en eveneens kan een vrouw zich in den echt begeven met den zoon van een broeder of zuster.

Wat de Noordelijke landen betreft waren de wetten in dit opzicht eertijds zeer gestreng in Zweden en Finland: het huwelijk tusschen neef en nicht was verboden, ten minste zonder bijzondere toestemming. In 1845 is deze wet wel opgeheven, maar daarmede is nog geenszins de vooringenomenheid tegen dergelijke vereenigingen verdwenen. In Noorwegen en Denemarken kan evenals in Duitschland een man zijn nicht huwen, maar zonder bijzondere goedkeuring der Regeering is het huwelijk van een vrouw met den zoon van een broeder of zuster buitengesloten.

Evenwel is het niet genoeg, na te gaan in hoeverre de wetten der verschillende landen vrijheid tot zulke huwelijken geven, maar ook, of de bevolking veel of weinig gebruik daarvan maakt. Terwijl in Zweden en Finland de huwelijken tusschen bloedverwanten hoogst zelden voorkomen, telt men er in Italië, Engeland en Pruisen 7 of 8 op 1000, in Beieren 9, in Frankrijk en Elzas—Lotharingen 11 en onder de Israëlieten 23 op 1000, in Finland slechts 3,55 op elke 1000.

Voor Zweden bezitten wij geen nauwkeurige statistische gegevens, maar alles wijst er op, dat gemelde verbintenissen er niet veelvuldiger voorkomen dan in Finland. Ook voor Denemarken bestaat er geen nauwkeurige statistiek in dit opzicht, maar de Deensche oogarts Eiler Hansen die de oorzaken der blindheid tengevolge van verwantschap der ouders heeft bestudeerd, beweert dat genoemde huwelijken in Denemarken veelvuldiger zijn dan elders. Wat Noorwegen betreft, dank zij den Noorweegschen oorkundige Uchermann, die zijne bijzondere studie heeft gemaakt van de doofstommen, maar zich tevens heeft gewijd aan de studie der oogziekten als anderszins, heeft de Noorweegsche Regeering in 1890, na de volkstelling gedetailleerde gegevens verkregen omtrent de bloedverwantschap van echtgenooten.

Volgens deze opgaven kan men het aantal verbintenissen tusschen verwanten schatten op 68 per duizend, maar voor de noordelijkste gedeelten is dat cijfer nog aanmerkelijk hooger, ja stijgt tot 125 per duizend. Er valt dus niet meer te twijfelen, waaraan de zoo menigvuldig voorkomende gevallen van aangeboren blindheid in dat land zijn toe te schrijven. De verklaring van het verschijnsel vindt men, behalve in de wetgeving, hier in, dat de verkeersmiddelen in die streken bijna geheel ontbreken en de afstanden tusschen de verschillende gemeenten, die buitendien niet vele leden tellen, vaak buitengemeen groot zijn.

Uchermann spreekt van een buurtschap, dat slechts met de buitenwereld in verbinding staat door bijna voor een mensch onbegaanbare wegen over rotsen, waardoor men slechts kruipende den berg kan overkomen. Een ander buurtschap is, behalve aan eene zijde, geheel door het woeste gebergte ingesloten, terwijl het bovendien 120 kilometers van het naaste dorp is verwijderd. Door deze en dergelijke feiten vindt het veelvuldig voorkomen van blindheid in Noorwegen zijn verklaring. Bovendien wijst nog iets op den noodlottigen invloed van de gewraakte echtvereenigingen op de nakomelingschap, namelijk het verschijnsel, dat zoovele Noren zijn aangetast door retinitis-pigmentosa, welke ziekte juist zeer vaak wordt aangetroffen bij kinderen van bloedverwanten.

Merkwaardig is het, dat bij deze ziekte de lijders vaak zeer goed zien op klaarlichten dag, maar bijna geheel blind worden, zoodra de avond valt. Op straat bijvoorbeeld zien zij de brandende lantaarns, maar vermogen geenszins de huizen te onderscheiden.

Van de honderd gevallen is deze ziekte 30 maal toe te schrijven aan bloedverwantschap. Alle autoriteiten zijn het eens op dit punt, dat bloedverwantschap der ouders in zeer vele gevallen de oorzaak is van aangeboren blindheid en andere oogziekten, evenwel bestaat er niet dezelfde overeenstemming, waar het de verklaring der oorzaken geldt. Deze schrijft het aan het bloed zelf toe, gene beweert, dat de ontvankelijkheid voor de kwaal verdubbeld wordt bij kinderen, wier ouders beiden, als van dezelfde familie, de vatbaarheid er voor bezitten. Het is moeilijk hier te beslissen, en ik waag het dan ook niet, mij met beslistheid in deze uit te spreken.

Blindheid na **ontsteking** en **kneuzing.**

Als directe oorzaken van de later ontstane blindheid tengevolge van ontsteking of kneuzing, kan de leek enkele gemakkelijk reeds uitwendig herkennen.

1e. Het verlies van de doorzichtigheid van het hoornvlies.

Het hoornvlies, dat in normalen toestand kleurloos is en door den leek nauwelijks te onderscheiden, vertoont dan een blauwachtige kleur of is grijsachtig tot zelfs helderwit toe. De oogappel en het regenboogvlies zijn niet zichtbaar.

2e. Vergroeiïng der pupilranden, tengevolge van ontsteking van het regenboogvlies. Het oog schijnt normaal gevormd, de oogappel echter is zeer nauw vervormd en van grijze kleur.

Menigmaal zijn met het regenboogvlies tevens verschillende andere inwendige onderdeelen van het oog ontstoken; dan is bovendien het oog kleiner en het vermogen om lichtindrukken op te nemen verminderd, of zelfs vernietigd; dit is de overgang tot Phthisis bulbi, uitdroging als bij een bloembol.

3e. Staar, welke zoowel vóór als na de geboorte ontstaan kan zijn.

De oogappel vertoont zich grijs of zelfs wit, maar is normaal gevormd, ook neemt het oog nog licht en donker waar.

Grauwe staar, uitgezonderd de menigvuldige gevallen, waarin de staar het gevolg is van ontsteking van het gansche oog — Cataracta complicata.

De gewone staar is te genezen terwijl cataracta complicata ongeneeslijk is.

4e. Verdroging, uittering van het oog, als gevolg van verzwering van het hoornvlies, hetgeen gepaard gaat met uitpuiling van de lens, van het regenboogvlies enz. tengevolge van ontsteking van het regenboogvlies en de inwendige ooghuid.

Aan den oogarts om verder te onderscheiden:

5e. Ontstekingen en het ontstaan van gezwellen in den binnensten oogrok, Chorioiditis, Retinitis; verder ontstekingen en zelfs vertering van den gezichtszenuw. Hierbij schijnt het oog, uitgezonderd bij de vorming van gezwellen, uitwendig normaal. Zwarte Staar. Alleen de oogarts is in staat door middel van speciale onderzoekingen de oorzaak der blindheid in deze gevallen vast te stellen.

6e. Groene Staar — Glaucom, die bijna uitsluitend bij volwassenen voorkomt. Ook dit geval is alleen door specialiteiten te constateeren.

Blindheid door **Blennorrhöe.**

Onder de oorzaken der later ontstane blindheid noemden wij Blennorrhöe, een oogontsteking, welke bij pasgeboren kinderen voorkomt. Deze ontsteking (van de bindhuid) is een etterachtige, die ontstaat doordat de moeder, lijdende aan een ziekte der geslachtsorganen, zeker vocht afscheidde, dat zich mededeelde aan de oogen van het kind.

Kinderen op deze wijze tijdens de geboorte besmet, beginnen gedurende de drie eerste levensdagen aan Blennorrhöe te lijden.

Bij nauwlettende zaakkundige behandeling kan deze ziekte genezen binnen 3 à 4 weken.

Bij behandeling met zoogenaamde huismiddelen wordt steeds het hoornvlies aangetast.

Wanneer men in dit geval het kind later nog onder geneeskundige behandeling stelt, blijkt het vaak voor immer ongeneeslijk, of althans behoudt het zoo sterke storingen van het gezichtsvermogen, dat het nooit als een nuttig lid der maatschappij kan aangemerkt worden.

Het aantal kinderen door Blennorrhöe aangetast is buitengewoon groot; bijna 72 % van alle kinderen, welke gedurende het eerste levensjaar blind geworden zijn en ongeveer 23% van alle menschen, wien dit voor het twintigste jaar overkwam. In menige statistiek vindt men zelfs een nog veel hooger procent daarvoor aangegeven.

Ofschoon met de toename der volksbeschaving dit percentage geleidelijk daalt, blijven de cijfers schrikwekkend hoog; te meer is dit zeer treffend, wanneer men bedenkt dat, zoo niet alle, toch de meeste gevallen van blindheid door Blennnorrhöe door tijdige geneeskundige hulp voorkomen hadden kunnen worden.

De voorkoming van de kwaal is ook in dit geval het meest gewenschte. Een behandeling door Dr. Credé aangegeven, welke heden algemeen onder zijn naam bekend is, bestaat hierin, dat de arts het pasgeboren kind een weinigje van een 2% oplossing van lapis infernalis op het bindvlies laat druppelen. Deze behandeling, juist toegepast, voorkomt bijna zeker de Blennorrhöe van den pasgeborene. Daar het middel, mits door een deskundige toegepast, onschadelijk is, kan men het raadzaam achten, genoemde behandeling ook dan toe te passen, wanneer men er aan twijfelt of de jonge moeder aan gemelde vochtafscheiding lijdende was.

Is dit waarschijnlijk, of ingeval vroeger geboren kinderen dierzelfde moeder blind geworden zijn, dan ligt het voor de hand, dat deze eenvoudige behandeling niet achterwege mag blijven.

In de meeste landen blijft de aanwending van dit middel door vroedvrouwen nog steeds verboden, zoodat de mindere volksklassen, wien de hulp van een geneesheer vaak te bezwarend is, daardoor al te zeer aan het gevaar blootstaan.

De bedoeling is in deze, sprekende van vroedvrouwen, dat deze eene wetenschappelijke opleiding moeten gehad hebben en met het gevaar moeten bekend zijn. Mijns inziens evenwel, zou de genoemde behandeling door de vroedvrouwen zelven geheel verboden moeten zijn, en ik zou haar, bij ontdekking van de ontsteking van het oog, de verplichting willen opleggen onmiddellijk geneeskundige hulp in te roepen, en ze desnoods bij verzuim hiervan strafbaar willen stellen.

Naast de methode van Dr. Credé wordt te Parijs in de Inrichting voor ooglijders van het Gesticht voor blinden (Quinze-Vingts) nog eene andere methode toegepast, namelijk die van Dr. Kalt. Hierover het volgende:

Péphau, directeur der Quinze-Vingts, had van den president van de „Société d'Assistance pour les aveugles" te Parijs, de opdracht op het Congres te Brussel om eenige practische en statistische mededeelingen te doen ten opzichte der blindheid van pasgeborenen. O. a. zeide hij, dat men te Parijs zijn best deed, in een afzonderlijk gebouw, behoorende aan de nationale oogkliniek, de oogontsteking der pasgeborenen te behandelen. Men gebruikt daar het kalium permanganaat (onzuiver koolzuur kali). De behandeling bestaat in wasschingen die zeer ruim worden toegepast door middel van een practisch en weinig kostbaar toestel. Zij hebben tot doel om de cauterisatie of brandingen bij de

behandeling van deze oogziekte, vooral bij het kind, wanneer de oogarts er in toestemt, te vervangen.

Dit afzonderlijke paviljoen is geopend in September 1893. Tot 31 Juli 1902 zijn **3359** kinderen in dit paviljoen behandeld. **Negentig** percent hebben volkomen het gezichtsvermogen terug gekregen.

De kosten van 25 liters van de vloeistof benoodigd voor de wassching van het kind zijn slechts 20 centimes.

De behandeling bestaat in ruime wasschingen door middel van een toestel „Entonnoir-laveur KALT", (trechter gebruikt bij de wassching.) De toepassing is buitengewoon gemakkelijk en de werkende kracht van dit middel is groot.

Om dat middel toe te passen moet men zich voorzien van:

1o. den glazen trechter van Dr. KALT, model voor pasgeborenen;

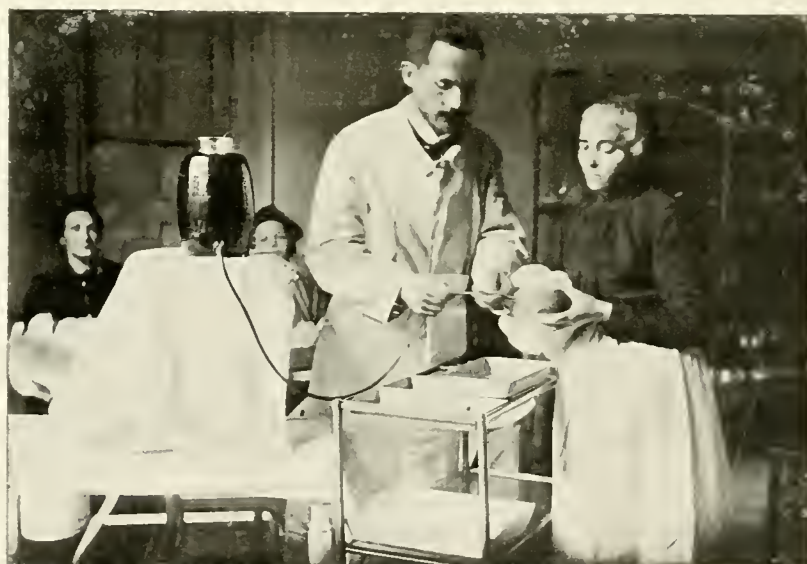
2o. een metalen of glazen langwerpigen bak, of flesch, die ongeveer 2 liter kan bevatten en waarop de verschillende graden zijn aangeteekend.

Een buis van caoutchouc verbindt den trechter met genoemden bak of flesch.

De vloeistof bestaat, zooals bereids is medegedeeld, uit eene oplossing van kalium permanganaat van 1:3000 (permanganas kalicus) in gewoon lauw water van 25 graden. Om dit waschmiddel onmiddellijk te verkrijgen is het voldoende om bij een liter lauw water ongeveer 12 gram van de oplossing te voegen. Deze oplossing bestaat uit: 300 gram gedistilleerd water, 12 gram kalium permanganaat, dat in den vijzel gestampt en met lauw water wordt aangemengd en daarna langzaam afgegoten. Deze 300 gram zijn voldoende voor 25 liters water.

Gezicht op de Inrichting voor ooglijders van het Blinden-Gesticht „Les Quinze-Vingts te Parijs.

Behandeling van de oogziekte der pasgeborenen in de Inrichting voor ooglijders der „Quinze-Vingts" te Parijs, naar de methode van Dr. KALT.

De wassching. Het kind wordt door een der helpsters op de knieën gehouden, met het hoofdje boven een groote waschkom. De metalen of ijzeren bak wordt op een tafel ter hoogte van 3 decimeter geplaatst en de caoutchouc buis vervolgens aan de flesch vastgemaakt. Daarna wordt de mond van den trechter zacht en omzichtig tusschen de oogleden gebracht, terwijl men begint met het onderste conjunctiva zakje. Onmiddellijk ligt het vocht de oogleden op. Men laat er dan een halven liter van de vloeistof over heen gaan. De wasschingen gebeuren des morgens en des avonds, telkens met een hoeveelheid van een halven liter voor elk oog. Na de wassching is het goed op de oogleden een koud compres te leggen.

Bij gelegenheid van het Congres van het jaar 1900 te Parijs werden de congressisten uitgenoodigd deze behandeling bij te wonen. Als l e e k zij het verre van mij een oordeel uit te spreken over het meerdere of mindere resultaat van de besproken methoden en bepaal ik mij dan ook alleen tot de vermelding van de behandeling van een ziekte, die reeds zooveel verwoestingen heeft aangericht en nog aanricht.

Bij de mededeeling van Dr. Péphau ontstond er verschil van meening tusschen deze en Dr. Javal, die met een geïsoleerd paviljoen niet dweept en die het beter zou vinden, dat het door Péphau aanbevolen middel ter beschikking werd gesteld van ouders, vroedvrouwen en doktoren, dan het overplaatsen van die jeugdige kinderen, waarop het middel moet worden toegepast, verplichtend te stellen. Men heeft ons wel het aantal genezingen in het paviljoen te Parijs medegedeeld, maar men heeft ons niet verteld hoeveel kinderen tengevolge van de centralisatie van Parijs, n i e t genezen konden worden. Hierop antwoordde Péphau, dat hij niet op het Congres was gekomen om de loftrompet te steken over het geïsoleerde paviljoen, maar dat hij er zich alleen toe bepaald heeft te constateeren dat er **3359** kinderen, gedomicilieerd in het Departement der Seine, ziek i n g e k o m e n zijn en dat er van dit aantal **3300** genezen zijn u i t g e g a a n, dank zij de methode van Dr. Kalt.

Daar deze behandeling, waarvan ik in 1900 getuige mocht zijn, ook mijne belangstelling had opgewekt, is het mij aangenaam den lezers een afbeelding deze zaak betreffende te kunnen laten zien.

Het bestaan van Blennorrhöe kan de l e e k vermoeden, wanneer het kindje den t w e e d e n of d e r d e n levensdag de oogen minder goed of in het geheel niet meer opent en tusschen de oogleden slijm of etter zichtbaar is. Het stellen der diagnose, d. i. de behoorlijke onderscheiding en de daarop berustende onderkenning der ziekte, benevens de behandeling er van, zijn zaken, welke den a r t s betreffen.

Bij v o l w a s s e n e n komt Blennorrhöe onvergelijkelijk veel zeldzamer voor, maar is dan daarentegen veel heviger en gevaarlijker. En zoo al het aantal dergenen, welke later daardoor blind geworden zijn, geringer is, dan is het toch steeds nog veel te groot te noemen; vooral als men in aanmerking neemt, dat door t ij d i g e hulp van den oogarts in ieder geval de g e v o l g e n van de kwaal buitengewoon verminderd zouden zijn.

De b l i n d h e i d door Blennorrhöe veroorzaakt, begint, zooals reeds gemeld is, met ontsteking van het hoornvlies. Naarmate deze ontsteking zich uitbreidde en naar de meerdere of mindere mate, waarin de g e n e e s k u n d e hulp verstrekte, kunnen de oogen verschillende veranderingen ondergaan, als:

1o. Eenvoudige hoornvlies-litteekens. Het hoornvlies van den overigens normaal gevormden oogappel is lichtgrijs tot zelfs wit gekleurd, zoodat men de pupil en het regenboogvlies niet of slechts gedeeltelijk kan waarnemen.

De lijder kan het l i c h t nog zien en in enkele gevallen zelfs de voorwerpen der buitenwereld o n d e r s c h e i d e n.

Een der consultatie-kamers voor ooglijders in het Blinden-Gesticht „Les Quinze-Vingts" te Parijs.

Wanneer het hoornvlies nog gedeeltelijk zijn doorzichtigheid heeft behouden, zoo kan door uitsnijding van het regenboogvlies ter zijde van de geschonden plek, het herstel van het gezichtsvermogen b e p r o e f d worden.

Mocht dit niet geschieden, dan is zulk een oog o n h e r r o e p e l ij k verloren. Bijna altijd is in het omschreven geval de onrustigheid der oogen — N y s t a g m u s — een zeker kenmerk.

2o. Onregelmatige halfkogelvormige uitsteking van het veranderde hoornvlies, S t a p h y l o m a c o r n e a e.

Ondanks de normale vorm van de overige oogdeelen kan deze uitpuiling zoo aanmerkelijk zijn, dat de oogleden bij gewone sluiting, als in den slaap het vergroote hoornvlies niet bedekken.

Deze staphylomvorming — druifvorming — kan op haar beurt afzonderlijk voorkomen of in vereeniging met gelijk- of ongelijkmatige vergrooting van den oogappel, tengevolge van glaucoma.

3o. Het eerste geval kan, door den vorm van den oogappel op buphthalmus gelijken. In het laatste geval ziet men aan de witte sklera, d. i. het verdikte gedeelte van het hoornvlies, onregelmatige, halfkogelvormige bobbels, bulten van diepblauwe of zwarte kleur. (Stapyloma sclerae.)

4o. Pokachtige afplatting van het hoornvlies. Grootte en vorm van den oogappel zijn normaal, terwijl zich ter plaatse van het hoornvlies een blauwachtig witte of geelachtige vlakke pok bevindt, welke met roode bloedvaten doorweven is. Ook bij dezen toestand van het oog kan Glaucom voorkomen en kunnen dezelfde veranderingen als onder 3 en 4 zich voordoen.

5o. Hoornvliesontsteking met verkleining van den ganschen oogappel (Phthisis bulbi.) Soms blijft er een knobbel over, welke ongeveer half zoo groot is, als een normale oogappel. Steeds komt dan Nystagmus voor. Soms is de oogappel zoozeer verschrompeld, dat de oogleden geheel inzinken, zoodat Anopthalmus schijnt te bestaan.

De ontvankelijkheid voor licht van het zoo zeer misvormde oog is meestal geheel verdwenen, evenals in geval 3 en 4

In enkele gevallen blijft het oog tijdelijk of zelfs voortdurend het licht onderscheiden, doch hoop op een bruikbaar oog is in deze gevallen buitengesloten.

Daar iedere verandering aan hoornvlies en oogappel tengevolge van bindhuid-blennorrhöe ook door andere ontstekingen van het oog veroorzaakt kan worden, is het in vele gevallen onmogelijk te bepalen of Blennorrhöe de oorzaak der blindheid is, althans wanneer men omtrent de verschijnselen waaronder, en den tijd waarop de blindheid ontstond, geen voldoende inlichtingen kan bekomen.

Blindheid na **pokken.**

Daar de gevallen van blindheid door pokken niet zeldzaam zijn, heb ik aan deze beschouwingen eenige bladzijden gewijd om te doen zien in hoeverre de vaccinatie van gunstigen invloed is geweest op het aantal dergenen, die door deze ziekte blind werden.

Eetzaal voor ooglijders in de „Quinze-Vingts" te Parijs.

Als redacteur van het Tijdschrift voor blinden „De Blindenvriend" (in Braille-druk), dat uitgegeven wordt door het Instituut tot Onderwijs van Blinden, had ik in een der afleveringen, een kort artikel geplaatst over dit onderwerp. Van onderscheidene kanten aangezocht in breederen kring iets meer over de vermindering der gevallen van blindheid na de invoering der vaccinatie mede te deelen, meende ik

pogingen in het werk te moeten stellen hiervoor gegevens te verzamelen.

De volgende regels zullen naar ik hoop den lezers een duidelijk beeld geven van den toestand vóór en na de vaccinatie.

Het spreekt vanzelf, dat ik mij als leek geheel buiten de kwestie houd van hoedanigen aard de invloed der vaccinatie is geweest op het aantal ziekte- en sterfgevallen aan pokken. Hierover is reeds door zeer kundige professoren en doctoren menige wetenschappelijke verhandeling geschreven en voor ons Nederlanders, die hierin mochten belangstellen, verwijs ik naar het Weekblad van het Nederlandsche tijdschrift voor Geneeskunde, tweede deel van 27 Juli 1889, waarin een hoogst belangrijk artikel van de hand van Professor Dr. R. A. SALTET voorkomt over Koepok-inenting, en naar de „Geschriften over Sociale vragen" No. 5, de vaccinatie door Professor Dr. R. A. SALTET, uitgegeven te Nijmegen, bij H. C. A. THIEME 1891.

Het volgende zal een duidelijk beeld geven van de vermindering van het aantal blinden na de invoering der vaccinatie in eenige staten van Europa.

Prof. Dr. HERMANN COHN uit Breslau, bekend door zijn geschriften over oogziekten en oogheelkunde, stelde mij op mijn verzoek in staat het volgende te kunnen mededeelen.

In het jaar 1884, toen reeds sedert 10 jaren, de vaccinatie verplichtend was gesteld, bedroeg volgens MAGNUS, eveneens een beroemd oogheelkundige, het percentage dergenen, die door de pokken blind waren geworden 9%. In het jaar 1895 vond hij onder 130 blinden nog slechts één geval en thans (1901) geen enkel meer.

Het eenige meisje, dat hij zes jaar geleden daar in het Instituut aantrof als blind geworden door de pokken, was niet ingeënt, terwijl al de andere familieleden, die wel waren gevaccineerd, gezond bleven.

In alle Duitsche blinden-instituten te zamen zijn thans, na de verplichte invoering der vaccinatie onder de 2116 blinden slechts 16 gevallen van blindheid door de pokken.

Hoogst leerrijk en waarschuwend zijn de verhoudingen in Oostenrijk, alwaar de inenting niet verplichtend is. Daar zijn onder 686 blinden 60 gevallen van blindheid door de pokken, d. i. 9%. In Weenen op het Instituut „die hohe Warte" vindt men nog op de 100 gevallen van blindheid 20, in Praag 15, in de werkinrichting te Weenen 14, in Brünn 10½ enz. allen niet gevaccineerd.

Reeds is het een verblijdend verschijnsel, dat in het keizerlijke Blinden-Instituut te Weenen onder 65 kinderen, die ingeënt waren, geen geval van blindheid door pokken voorkwam.

Op alle congressen hebben de leeraren en directeuren aan de blinden-instituten in Oostenrijk met klem het wenschelijke betoogd om, evenals in Duitschland, de vaccinatie verplichtend te stellen. Zij toch zien, nu de vaccinatie aan de ouders vrij gelaten wordt, wel, dat de gevallen van blindheid door pokken eenigszins verminderen, doch niet, dat er een einde aan dezen droevigen toestand komt.

Onder de 113 Zwitsersche blinden zijn slechts 5 gevallen door pokziekte, dat is 4 %. In Neder-Hongarije was in 1903 het percentage der door pokziekte blindgewordenen 2.98.

Wanneer iets, zegt Prof. COHN, de tegenstanders van den oneindigen zegen der verplichte vaccinatie overtuigen moet, zoo zou het de volgende statistiek zijn. Terwijl vóór de invoering der verplichte vaccinatie in Pruisen 35% van alle blinden door de pokken blind geworden zijn, was er sedert 1874, het jaar van de invoering der verplichte vaccinatie nauwelijks 1% in de blinden-inrichtingen voorgekomen en deze enkele gevallen toonden nog een onvolkomen inënting aan.

In de overzichten der oogklinieken van Duitschland vindt men thans zelfs geen rubriek meer voor oogontsteking door pokken.

Sedert 1874 heb ik, zoo zegt Prof. COHN, geen enkel geval uit Pruisen gezien, hoewel ik sedert dien tijd ongeveer 50,000 zieken heb behandeld. Enkel uit Oostenrijk komen dergelijke gevallen van oogziekten naar Breslau. Wie niet gerevaccineerd is, kan wel een lichte aanval van pokken krijgen, doch nooit zal, zooals de beroemde Prof. COCCIUS in Leipzig reeds voor 30 jaren uitdrukkelijk verklaarde, eene oogontsteking, die blindheid tengevolge kan hebben, ontstaan.

Van zeer veel gewicht is ook de ervaring, die men in Manchester heeft opgedaan. In het jaar 1888 heerschte daar eene groote pokken-epidemie. De Israëlieten evenwel bleven verschoond, omdat zij allen waren gevaccineerd, tengevolge van de zeer strenge maatregelen van het Israëlitische Comité, dat geen gezin, waarin zich een Israëlietisch kind bevond, dat niet was ingeënt, ondersteuning verleende. Geen geval van blindheid onder hen kon aangewezen worden, dat tot oorzaak de pokken had.

Meerdere gegevens zouden aan te brengen zijn voor den gunstigen invloed van de vaccinatie als voorbehoedmiddel tegen blindheid.

Zoo vindt men in de Handleiding voor de Opthalmologie (leer van het oog) van Dr. E. FUCHS, Hoogleeraar in de Opthalmologie aan de Universiteit te Weenen, van wiens 2e uitgave eene vertaling door

LECOMPTE en LEPLAT in het Fransch het licht zag, bij den uitgever CARRÉ, rue St. André, Paris 1892, op blz. 177:

„Ten tijde dat de pokken zeer verspreid waren was deze ziekte de menigvuldige oorzaak van de blindheid, in die mate, dat ongeveer één derde der gevallen van blindheid door deze ziekte veroorzaakt werd.

Sedert de pokziekte afnam tengevolge van vaccinatie, zijn de gevallen van blindheid in dezelfde mate verminderd."

Ook hadden in Frankrijk vóór de invoering der vaccinatie 35% blinden het gezichtsvermogen verloren als gevolg van de pokken. Na de invoering slechts 7% (CARRON DU VILLART.)

In de practische handleiding over de ziekten der kinderen, door A. D. ESPINE, professor der internationale pathologie te Genève en C. PICOT, dokter in de infirmerie te Genève. 3e Editie, bij BAILLIERE, uitgever, rue Haute Feuille 19, 1884, leest men een duidelijke uiteenzetting der verwoesting, die de pokken aanrichten doordat er abscessen ontstaan op het bindvlies bij het hoornvlies, terwijl dit laatste door de afscheiding der ziektestof wordt aangedaan: een treurig verschijnsel, dat zoo tallooze malen blindheid ten gevolge had.

Sedert de invoering der vaccinatie is dat menigmaal voorkomende verschijnsel veel verminderd.

Uit het „Traité complet d'ophthalmologie door L. WECKER en E. LANDOLT, 2e deel, uitgever EMILE LECROSMIER, 1886, leest men in deel II bladz. 154:

„De pokken is een dier ziekten, die gepaard kan gaan met het vormen van abscessen van het hoornvlies, maar sedert de invoering van de vaccinatie is dat opgehouden."

Een andere vorm van Keratitis, (het absces van het hoornvlies) keratitis met hypopyon, vergezelt voornamelijk de pokziekte, waar zij opgemerkt wordt bij het tijdperk van opdroging of bij dat van beterschap. Weinig statistieken zijn over dit onderwerp gepubliceerd.

Ziehier de volgende:

	Gecompliceerd met oogziekte
HEBRA bij 12,000 gevallen van pokken.....	1 %
MANZ „ 2,000 „ „ „	1.6 „
ADLER I (Stadsziekenhuis van Weenen) bij 2000 gevallen van pokken	6 „
ADLER II (Stadsziekenhuis) bij 1182 gevallen	2.9 „
(Kinderziekenhuis) „ 706 „	9 „
MONTAGNE D. Makuna, British Med. Journ. 1882, bij 700 gevallen	9.7 „
OPPERT (Duitsche kliniek) 1872 bij 2755 gevallen	11 „

De hierboven geplaatste verhoudingen hebben betrekking op de oogziekten in het algemeen en niet alleen op de abscessen van de cornea.

Het menigvuldige van het voorkomen van deze complicaties is zeer veranderlijk en in directe reden met den ernst der ziekte.

ADLER heeft een serie van 1000 gevallen van Ophthalmie varioleuse geobserveerd, waaronder alleen zij, die later aan de pokken overleden, bepaald blind werden: bijgevolg heeft hij hen genoemd, die de ernstigste gevallen vertoonden. Onder de overlevenden verloor niemand het gezichtsvermogen.

De conjunctivitis is de vorm van de oogziekte door de pokken die in de lichte gevallen de overhand heeft, terwijl de Keratitis de vorm is in de ernstige gevallen.

ADLER heeft bij 165 oogziekten tengevolge der pokken 70 gevallen van ziekten aan het hoornvlies geobserveerd, d. i. 42%.

LANDESBERG (zie de Duitsche kliniek 1872 No. 5) op 270 ziektegevallen 81 geobserveerd d. i. 30%.

COCCIUS (Leipzig 1871) op 58 gevallen 44 geobserveerd d. i. 76%.

MANZ (Freiburg 1871) op 32 gevallen 24 geobserveerd d. i. 75%.

De proportiën van Keratitis schijnen bij de beide laatste schrijvers hooger, doch zij hebben slechts de ernstigste gevallen van ophthalmie varioleuse aangehaald. Onder de 81 gevallen van Keratitis varioleuse door LANDESBERG medegedeeld was er 12 maal fonte purulente van het oog: op de 32 gevallen van MANZ werden er 4 gevolgd door phtisis van de cornea, 2 van staphyloma, 11 van leucoma.

De Keratitis is een der ernstigste vormen van de ophthalmie varioleuse, die dikwijls blindheid doet ontstaan.

Voor de invoering van de vaccinatie richtte de pokziekte groote verwoesting aan en, zooals ik reeds hierboven mededeelde, droeg zij een groot deel bij tot de gevallen van blindheid.

Wij lezen ten slotte nog in vol. 3 van „The Minutes of evidence taken before the Royal commission of the blind, the deaf and dumb etc. (1889): „Het percentage van blinden door de pokken is thans in Engeland 2.21 %.

Dit is een oorzaak van blindheid welke duidelijk onder de oogen moet worden gezien, daar dit een ziekte is, die in hooge mate kan worden voorkomen."

Thans nog enkele woorden over de blindheid na diphteritis en na trachoma.

Blindheid na **diphteritis**.

Dat blindheid na diphteritis optreedt, komt betrekkelijk zelden voor; meestal gaat de diphteritische oogontsteking gepaard met een ontsteking van een an-

dere slijmhuid (van keel, neus, enz.) maar zij kan ook afzonderlijk het bindvlies der oogen aantasten en dan zelfs epidemisch optreden. Een sterke zwelling der oogleden, die hard aanvoelen en pijnlijk zijn, moet den leek er op wijzen dat er een ernstig ooglijden in het spel is; aan den arts staat het de diagnose te stellen.

Trachoma is vooral in Egypte een der meest veelvuldige oorzaken van het ontstaan van blindheid.

Gelukkig is dat in Nederland niet het geval en alleen in Amsterdam kan men zeggen dat het trachoma onder de Israëlieten endemisch heerscht.

Hoezeer echter het aantal lijders aan deze besmettelijke oogziekte in de laatste tien jaren verminderd is, bewijzen de volgende gegevens van Dr. N. M. Josephus Jitta, die in de jaren 1880, 1897 en 1900 een aantal Israëlietische scholen op trachoom onderzocht. (Tijdschrift voor geneeskunde 1901/2.)

De bijzondere school „Talmud Tora", met een bevolking, die ongeveer gelijk staat aan die der scholen 1ste klasse, bevatte:

in 1880............ 53 % trachoomlijders.
„ 1897............ 11,4 „ „
„ 1901............ 8,57 „ „

Het resultaat van het onderzoek op 12 openbare scholen was aldus:

Aantal onderzochte kinderen			Aantal trachoomlijders		
1880	1897	1900	1880	1897	1900
1732	1516	4038	35,5 °/₀	16,7 °/₀	7,8 °/₀

Indien men deze cijfers uitsluitend voor Israëlietische kinderen berekent, zoo komt men tot een gehalte van 10% lijders aan trachoom. *)

De onderkenning van trachoom in de eerste stadia is dikwijls ook voor den arts moeilijk. Voor den leek moet een branderig gevoel der oogleden, roodheid, lichtschuwheid, somtijds vermeerderde slijmafscheiding, voldoende reden zijn om zich tot een medicus te wenden.

Dr. De Metz deelt in zijne reeds genoemde voordracht over „trachoma" het volgende mede:

Bij deze geduchte oogziekte dienen wij ons eenigen tijd op te houden en wel om de vele verwoestingen, welke zij aanricht onder de arbeidende klasse. In België is zij de meest voorkomende oogziekte en vaak de oorzaak van langdurige en telkens terugkeerende ongeschiktheid tot den arbeid, vaak zelfs de voorloopster van volslagen blindheid.

In alle luchtstreken komt zij voor en eeuwen door heeft zij haar verwoestingen aangericht.

In den Bijbel wordt er melding van gemaakt en van de Grieken ontving zij haar naam „Trachoma". Het weligst tiert zij in tropische gewesten, vooral in Egypte. Zij spaart niemand en in alle klassen der maatschappij telt zij haar slachtoffers.

De Chineezen, zoowel als de inboorlingen van het zwarte werelddeel, de roodhuiden, zoowel als de Arabieren zijn er door aangetast. De gansche troep Indianen van Pawnee-Bill, wier merkwaardige bedrevenheid in het schieten en lassowerpen als anderzins te Amsterdam en op de Antwerpsche tentoonstelling bijvoorbeeld ieders verbazing heeft gewekt, was door de geduchte ziekte aangetast. In gematigde luchtstreken en vooral in de lager gelegen gedeelten van België is zij het droevig erfdeel der arbeidende bevolking. Zij is het gevolg der ontbering en van de opeenhooping der menschen in enge woningen. In aanmerking genomen het druk verkeer in de wijken der armen en de geringe zorgen, welke zij aan de zindelijkheid van het lichaam besteden, baart het geenszins verwondering, dat het contagium, de smetstof, zich snel verspreidt. Door niemand wordt het feit meer in twijfel getrokken, het was het onderwerp der zaakkundige besprekingen in de Belgische Academie voor geneeskunde in 1840. Van belang is het, de aandacht nog op het volgende feit te vestigen.

Het leger van Napoleon, waaraan ook België zijn contingent geleverd had, bracht uit Egypte de kiemen der geduchte ziekte mee en nog zoovele jaren na het herstel der onafhankelijkheid tiert het kwaad welig voort. In het leger schreef de een de ontsteking der oogen toe aan besmetting, een ander aan de knelling van den hals door de verbazende hooge stropdas dier dagen. Verkeerd ingelicht besloot de Regeering vijf duizend zieken naar hun haardsteden terug te zenden, met het noodlottig gevolg, dat de ziekte onder de burgers verspreid werd, en nog heden ten dage boet de bevolking de fout, destijds door de Regeering begaan.

Het feit hier vermeld is geenszins eenig in de geschiedenis. Nog niet zeer lang geleden brak dezelfde kwaal in het Roemeensche leger uit, zoodat het zeer waarschijnlijk is, dat telkens weer geheele gewesten er door aangetast zullen worden, zoo men verzuimt gepaste voorzorgsmaatregelen te nemen. Van de Regeering toch is in dergelijke zaken veelal weinig doortastendheid te verwachten. Terwijl de mannen der wetenschap op congressen tot in het oneindige discuteeren over de besmetting, blijven van regeeringswege alle maatregelen ter bestrijding van het kwaad achterwege. Zelfs was het niet gewenscht, de zaak weer ter sprake te brengen: officieel was de kwaal dood. De heer Dastot van Mons (Bergen) maakte bekend, dat in de scholen van de stad zijner inwoning, trachoma epide-

*) Zie hierover De Inrichtingen voor Ooglijders", Amsterdam.

misch was. De Commissie (Henegouwen) belast met het geneeskundig toezicht op de scholen verklaarde van geen enkel geval van gemelde oogziekte vernomen te hebben en de zaak bleef er bij. Het eenige gevolg der bemoeiïngen van den heer Dastot en enkele andere deskundigen was, dat men de zaak uitkreet als een verzinsel der oogartsen om zich te doen gelden, alsof eerzucht en winstbejag in plaats van menschenliefde de drijfveer konden zijn tot de opoffering, welke de verpleging van behoeftigen vordert.

Eindelijk heeft de Academie zich het lot der ongelukkigen aangetrokken. De heeren Deneffe en Nuel riepen wraak over de ellende der armen en over de onrechtvaardige nalatigheid, waarvan deze de slachtoffers waren.

De Academie drong bij de Regeering aan op een onderzoek, hetgeen bereidwillig werd toegezegd en inderdaad werden de geneeskundige commissies gelast, genoemd onderzoek in te stellen. Hoe deze zich van haar taak kweten, bleek uit de resultaten; slechts een gedeelte der waarheid kwam aan het licht. De arme lieden, aangetast door trachoma gaan slechts zelden uit eigen beweging naar den geneesheer, wien vooral op het land meer dan eens de kennis ontbreekt den armen lijder verlichting te schenken. Zouden de geneesheeren dus in staat zijn een toestand bekend te maken, welke hun zelf verborgen is gebleven?

Dr. Deneffe evenwel gaf de zaak niet op en trok zelf op onderzoek uit, doch alweer bleek zijn moeite vergeefsch. Gemeenten, welke zeer stellig aangetasten onder haar leden telden, deden zelfs van geen enkel geval aangifte.

Bewezen is het niettemin, dat België niet minder dan 9000 ongelukkigen telt, meer of minder door trachoma aangetast; en al deze menschen staan bloot aan het gevaar voor immer blind te worden, en zij niet alleen, maar allen, die zij zullen besmetten met de vreeselijke ziekte, die bijna ongeneeslijk kan geacht worden en die een bron van voortdurende ellende blijft, welke niet alleen haar slachtoffers lichamelijk en zedelijk doet lijden, maar hen vaak in de nijpendste armoede stort, daar zij den lijder telkens weer tot werkeloosheid doemt.

Blindheid door **bijziendheid**.

Als oorzaak van blindheid komt vaak ook bijziendheid voor. Men moet onderscheiden de lichte schoolbijziendheid en de zware erfelijke bijziendheid. In het laatste geval is de ziekte dikwijls van ernstigen aard en treedt op in de vroegste jeugd. De schoolbijziendheid treedt eerst later op en heeft niet zulk een ernstig karakter; de beide vormen kunnen gecombineerd bij één persoon voorkomen en dan tot groot nadeel strekken.

De misvorming van den oogbol als oorzaak der myopie kan zóó sterk worden, dat zij tot volslagen blindheid voert, maar ook vóór dien tijd treden er belangrijke stoornissen op; een hooge graad van bijziendheid toch maakt het schoolkind gedeeltelijk ongeschikt tot het met vrucht volgen van het onderwijs en ook zal het euvel later een beletsel zijn bij de beroepskeuze. Om den invloed van de school op het ontstaan van bijziendheid na te gaan, zijn door Prof. Straub en zijne leerlingen, Dr. P. G. v. d. Meer, Dr. A. N. Dinger, P. Muntendam, Dr. W. H. Smit en W. M. de Vries uitgebreide onderzoekingen verricht. Zij onderzochten bij ± 7000 leerlingen of de oogen normaal (emmetroop) waren, bijziende (myoop) of verziende (hypermetroop) of astigmatisch (verschillend in breking in de verschillende meridianen).

De navolgende scholen werden onderzocht:

2 jongens- en 2 meisjesscholen 4e klasse	653 kind.	1303 oogen
2 jongens- en 2 gemengde scholen 3e klasse	1092 ,,	2182 ,,
1 school 3e kl., die kort te voren nog een school 4e kl. was	83 ,,	166 ,,
2 Gemengde scholen 2e kl.	805 ,,	1610 ,,
2 ,, ,, 1e ,, / 2 Protestant. gem. scholen / 2 Katholieke armenscholen	2593 ,,	5183 ,,
3 H. B. scholen met 3-jarigen cursus		1516 ,,
1 H. B. school met 5-jarigen cursus		860 ,,
De Openbare Handelsschool		494 ,,
Het Openbaar Gymnasium		476 ,,

Op alle bovengenoemde Lagere scholen werd het onderzoek alleen met den oogspiegel verricht, met uitzondering van de scholen 4e klasse.

De heer Dinger rangschikte de onderzochte oogen in de eerste plaats naar den leeftijd en kwam daarbij tot de cijfers der volgende tabel:

Refractie van 5226 schoolkinderen, naar leeftijdsgroepen verdeeld in procenten:

	6-7 jaar	8-9 jaar	10-11 jaar	12-13 jaar
Emmetropen	75 %	76,2 %	74,4 %	74,2 %
Hypermetropen	14,8 ,,	14 ,,	13,3 ,,	11,5 ,,
Astigmatici	9,6 ,,	7,6 ,,	7,5 ,,	10,1 ,,
Bijzienden	0,9 ,,	2,3 ,,	4,3 ,,	6,7 ,,

Daaruit blijkt dat er gemiddeld ongeveer 75 % emmetropen zijn, wel een bewijs, dat deze breking terecht als de normale wordt beschouwd. Het aantal emmetropen is bij de oudste kinderen procentsgewijze iets geringer dan bij de jongste. Er zijn gemiddeld ongeveer 13% verzienden, maar het betrekkelijk getal verzienden neemt regelmatig met het stijgen van

den leeftijd af. Het gemiddeld getal astigmatici bedraagt 9 %. Op grond van hetgeen wij langs anderen weg van het astigmatisme weten, is het niet waarschijnlijk dat het astigmatisme in de schooljaren verdwijnt of ontstaat.

De sterkste verandering ondergaat het aantal myopen. Wij zien het getal myopen stijgen van 0.9 tot 6.7%.

Blijkbaar geschiedt de vermeerdering van het aantal bijzienden ten koste van de emmetropen en verzienden. Wij zullen onze aandacht nu uitsluitend tot de bijzienden bepalen.

De heer Dinger heeft getracht om van elk soort scholen telkens een goed en een slecht verlichte tot onderzoek te nemen, hetgeen tot op zekere hoogte voor de scholen 1e, 2e en 3e klasse gelukt is. Het resultaat was negatief. In de slecht verlichte scholen was het aantal bijzienden niet of nauwelijks sterker dan in de goed verlichte.

Evenmin kwamen opmerkelijke verschillen voor den dag toen meisjes en jongens werden vergeleken.

Daarentegen vertoonden zich zeer opmerkelijke verschillen toen er vergelijking werd gemaakt tusschen de scholen van verschillende klassen. Dit blijkt uit de cijfers van onderstaande tabel:

Scholen	6—7 jaar			8—9 jaar			10—11 jaar			12—13 jaar			14—15 jaar		
	Aant. oogen	Aant. bijz.	Proc.	Aant. oogen	Aant. bijz.	Proc.	Aant. oogen	Aant. bijz.	Proc.	Aant. oogen	Aant. bijz.	Proc.	Aant. oogen	Aant. bijz.	Proc.
1e Klasse	1445	19	1,3	1570	34	2,1	1244	34	2,7	743	29	3,9	—	—	—
2e „	420	2	0,4	424	5	1,1	431	12	2,7	285	18	6,3	—	—	—
3e „	492	2	0,4	568	18	3	550	29	5,2	443	38	8,5	90	8	8,8
4e „	313	2	0.6	287	13	4,5	322	30	9,3	263	25	9,5	132	16	12,1

De heer Dinger heeft in een andere groepeering de scholen der 1e en 2e klasse ter eene zijde en de scholen der 3e en 4e klasse ter andere zijde samengevoegd, een combinatie waartoe de bevolking dezer scholen volkomen recht geeft.

Volksscholen	6—7 jaar			8—9 jaar			10—11 jaar			12—13 jaar			14—15 jaar		
	Aant. oogen	Aant. bijz.	Proc.	Aant. oogen	Aant. bijz.	Proc.	Aant. oogen	Aant. bijz.	P,oc.	Aant. oogen	Aant. bijz.	Proc.	Aant. oogen	Aant. bijz.	Proc.
1e en 2e kl.	1865	21	1,1	1994	39	1,9	1675	46	2,7	1028	47	4,5	—	—	—
3e „ 4e „	805	4	0,4	885	31	3,3	872	59	7,2	706	63	8,9	222	24	10,2

Thans gaan wij over tot de mededeeling van de gegevens, die de heer Van der Meer verkreeg door het onderzoek der Middelbare scholen en het Gymnasium.

Het aantal onderzochte oogen was in de verschillende klassen der scholen als volgt:

School	Klasse I	II	III	IV	V en VI	Totaal
3 H.B.S. 3-j. cursus.	140	544	332	—	—	1516
„ 5-j. „	226	146	162	192	134	860
Handelsschool. . .	102	90	84	128	90	494
Gymnasium	112	108	80	68	108	476
Alle scholen. . . .	1080	888	658	388	332	3344

Naar den leeftijd bijeengevoegd is het getal der onderzochte oogen aldus:

School	Leeftijd 12—13 jaar	14—15 jaar	16—17 jaar	18 jaar enz.	Totaal
3 H. B. S. 3-j. cursus. .	298	814	384	20	1516
„ 5-j. „	140	310	296	114	860
Handelsschool.	86	122	168	118	494
Gymnasium	82	156	118	120	476
Alle scholen.	606	1402	966	372	3346

Hieronder volgt een overzicht van de brekingstoestanden, die door Dr. VAN DER MEER, directeur der Ooglijders-Inrichting te Maastricht, werden aangetroffen bij al de onderzochte oogen gezamenlijk.

Refractie	Klasse I		Klasse II		Klasse III		Klasse IV		Klasse V en VI		Totaal	
	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.
Emmetr.	627	58,06	530	59,69	369	56,08	202	52,06	156	46,99	1884	56,31
Bijziend.	163	15,09	158	17,79	137	20,82	109	28,09	105	31,63	672	20,08
Oververz.	132	12,22	108	12,16	81	12,31	25	6,45	27	8,13	373	11,15
Astigm..	158	14,63	92	10,36	71	10,79	52	13,40	44	12,25	417	12,46

Refractie	Leeftijd 12—13 jaar		Leeftijd 14—15 jaar		Leeftijd 16—17 jaar		Leeftijd 18 jaar, enz.		Totaal	
	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.
Emmetr.	345	56,74	824	58,86	533	55,18	182	48,93	1884	56,31
Bijziend.	105	17,32	246	17,54	211	21,84	110	29,57	672	20,08
Oververz.	73	12,01	170	12,14	98	10,14	32	8,60	573	11,15
Astigm.	83	13,65	162	11,57	124	12,84	48	12,90	417	12,46

Door deze tabellen valt de volle aandacht op het getal der bijzienden. Deze gedragen zich echter geenszins in alle onderzochte scholen op dezelfde wijze. Het is zeer leerrijk in dat geval de scholen met elkaâr te vergelijken, en ik deel daarom hierbij eenige cijfers over de bijziendheids-procenten op de school mede; ten eerste op grond der rangschikking volgens de klassen, ten tweede naar de verschillende leeftijden.

School	Klasse I		Klasse II		Klasse III		Klasse IV		Klasse V en VI		Totaal	
	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.	Aant.	Proc.
3 H. B. S. 3-j. cursus.	95	14,85	90	16,75	65	19,58	—	—	—	—	250	16,49
„ 5-j. „	45	19,91	28	19,18	30	18,51	44	22,92	38	28,36	185	21,52
Handelsschool.	11	10,78	21	23,33	21	25,—	39	30,47	29	32,22	121	24,49
Gymnasium	12	10,71	19	17,59	21	26,25	26	38,24	38	35,19	116	24,37
Alle scholen.	163	15,09	158	17,79	137	20,82	109	28,09	105	31,63	672	20,08

School	Leeftijd 12—13 jaar		Leeftijd 14—15 jaar		Leeftijd 16—17 jaar		Leeftijd 18 jaar, enz.		Totaal	
	Aant. Bijziend.	In proc.	Aant. Bijziend.	In proc.	Aant. Bijziend.	In proc.	Aant. Bijziend.	In proc.	Aant. Bijziend.	In proc.
3 H. B. S. 3-j. cursus.	54	18,12	131	16,09	63	16,35	2	10,00	250	16,49
„ 5-j. „	29	20,72	59	19,03	71	23,99	26	22,81	185	21,52
Handelsschool	12	13,95	28	22,95	42	25,—	39	33,05	121	24,49
Gymnasium.	10	12,20	28	17,95	35	29,66	43	35,83	116	24,37
Alle scholen	105	17,32	246	17,54	211	21,84	110	29,57	672	20,08

Wie deze cijfers met aandacht beziet, krijgt alras een inzicht van hun beteekenis. Hij zal opmerken, dat in het algemeen de regel wordt bevestigd, welke luidt: dat met het stijgen van het klassennummer en met het klimmen van den leeftijd het aantal bijzienden toeneemt.

Dr. De Mets uit Antwerpen kwam in 1888 na een onderzoek bij ± 7000 scholieren tot eenzelfde resultaat.

Uit deze, met zooveel inspanning verkregen resultaten van het ingestelde onderzoek door de Heeren J. P. G. van der Meer en A. N. Dinger, deel ik hier eenige beschouwingen mede; hoewel de inhoud van deze brochure in zijn geheel van de grootste belangrijkheid is, liet het bestek van dit overzicht mij slechts toe enkele grepen er uit te doen. *)

Welke maatregelen er kunnen genomen worden om het ontstaan der z. g. schoolbijziendheid tegen te gaan of althans te beperken, hiervoor verwijs ik naar het hoofdstuk „prophylaxis".

Ter verkrijging van een gemakkelijk overzicht der verschillende oorzaken van blindheid en ter vergelijking onderling (percentsgewijze), wensch ik hier de tabel over te nemen, die Dr. A. Eugen Fick ons aanbiedt in Graefe-Saemisch Handbuch der gesammten Augenheilkunde. Band 14. 1899.

Blindheid werd veroorzaakt:

1	door aangeboren ziekte	?	rond 4 %	16,2 %
2	„ Blennorrhöe	16,1 %	12 %	11,2 %
3	„ Trachoom.	3,8 %	9 %	0,3 %
4	„ Bijziendheid	5,4 %	± 4 %	minstens 1,3 %
5	„ Groene Staar . . .	10,5	9	17
6	„ Nieuwvormingen. .	?	0,3-0,4 %	0,8
7	„ Kneuzingen.	16,3	11	8
8	„ Pokken	2,2	2,2	0,3
9	„ Syphilis	?	0,47	2,7
	Waargenomen en opgemaakt door:	Trousseau.	Magnus.	Rössler.
	Aantal onderzochte blinden	627	2528	375

Blennorrhöe, trachoom, groene staar en kneuzingen zijn de voornaamste oorzaken van het ontstaan der dubbelzijdige blindheid.

Er rest mij nog te wijzen op enkele gevallen van blindheid, die zouden zijn ontstaan door het overmatig gebruik van tabak en alcohol of meestal gecombineerd.

In het werk van Dr. E. Fuchs, Prof. in oogziekten aan de universiteit te Luik, lees ik hierover op blz. 78:

„Het nadeel van de tabak bestaat in de nicotine, waarvan al naar de qualiteit van de tabak 1.5 tot 9% aanwezig is. Door de bereiding is de hoeveelheid nicotine wat verminderd, zoodat de tabak, zooals die in den handel voorkomt 1 à 7% bevat. Hoe vochtiger de tabak — en de inferieure soorten zijn dit meestal, hoe meer nicotine de rook bevat.

Naar Hirschberg en Förster komt gezichtsverzwakking tengevolge van tabak in het contingent der oogziekten voor op 0.6 tot 1 %.

Sichel zegt, dat weinigen ongestraft meer dan 20 gram tabak per dag kunnen rooken. Hierbij moet gelet worden op de qualiteit der tabak, op den leeftijd der rookers en op de wijze van rooken.

Goedkoope tabak bevat 2.2 tot 2.5% nicotine, middensoort 1.5—1.8% terwijl de Havanna-tabak 1,8—2,2 bevat.

Jongere menschen verdragen over het algemeen beter de tabak dan oudere lieden.

Förster merkt dan ook op, dat veel rookers, na hun veertigste jaar hun dagelijksch rantsoen moeten verminderen, willen zij gebrek aan eetlust, slapeloosheid, algemeene verzwakking, enz. voorkomen. De gevallen van gezichtsverzwakking door tabak komen dan ook het meest voor boven den leeftijd van 40 jaar. Men zij voorzichtig, en bij een of meer waarschuwingen trachte men het gebruik te beperken of liever geheel na te laten. Het kwaad is te genezen, indien het niet reeds te lang bestaat en men ophoudt met rooken, enz.

Het misbruik van alcohol roept zeer zeker, en meestal onder dezelfde verschijnselen als die bij de gezichtsverzwakking door nicotine, stoornissen in het zien te voorschijn. *)

Prophylaxis of voorbehoeding.

Het voorkomen van blindheid is niet alleen een menschlievende daad, den persoon zelf betreffende, maar het is ook een zaak van algemeen belang. Neemt men in aanmerking, dat de meeste blinden onder de armste bevolking gevonden worden en dus velen levenslang ondersteuning behoeven, zoo volgt hieruit, dat de gelden, aangewend ter voorkoming van blindheid, d. i. ter vermindering van het aantal bedeelden dubbel hun interest zullen opbrengen.

*) Men vergelijke de mededeeling van een schoolenquête in 1879 en 1880 op last van het Gemeentebestuur van Amsterdam ingesteld en in 1873 door Dr. M. Juda reeds aangevangen. Zie: „Inrichtingen voor ooglijders" te Amsterdam.

*) Dr. Schoute te Amsterdam heeft hierover een zeer leerrijk artikel geschreven in zijn populair werkje: „De zorg voor de oogen."

Zooals Dr. FUCHS in 1882 opmerkte, kan men aannemen, dat er in Europa gemiddeld **1** blinde voorkomt op **1000** inwoners, hetgeen voor dit werelddeel een totaal van **311,000** blinden beteekent. Indien men nu ½ gulden per dag en per hoofd rekent voor onderhoud, dan komt men op een jaarlijksche uitgave van **56**½ millioen gulden.

Volgens verschillende schattingen zou een derde deel der gevallen van blindheid voorkomen kunnen worden, wat voor Europa alleen dus meer dan **100,000** personen wil zeggen en een besparing van 18½ millioen zou geven.

Geenszins moet men er aan wanhopen eenmaal de middelen te vinden, om de blindheid, althans in de meeste gevallen, te voorkomen. Zij is al te vaak het droevig gevolg van een kwaal, waarvoor geen kruiden zijn gewassen; in vele gevallen echter zou zij te voorkomen zijn.

De maatregelen hiervoor bestaan eensdeels in het voorkomen van ziekten, die tot blindheid voeren, anderdeels in hunne genezing.

Dr. A. EUGEN FICK somt de volgende gevallen op, waarin het verlies van het gezichtsvermogen geheel of gedeeltelijk te voorkomen zou zijn.

ad. 1) Blindheid door **aangeboren ziekte**.

Vele onderzoekers nemen aan, dat een oogziekte, tijdens het verblijf van de vrucht in het moederlijk lichaam, tot aangeboren blindheid voert en dat als oorzaak dezer oogziekte dikwerf de syphilis is te beschouwen. Voorkoming van syphilis zal dus ook het aantal lijders dezer rubriek doen verminderen.

ad. 2) Blindheid door **Blennorrhöe**.

De Blennorrhöe der pasgeborenen is zeker te voorkomen, en casu quo, te genezen.*)

ad. 3) Blindheid door **Trachoom**.

Ook de trachoomziekte is te voorkomen en te genezen.

Dr. C. H. A. WESTHOFF geeft in zijne brochure: „De bestrijding van het trachoom", Amsterdam F. VAN ROSSEM 1893, enkele nuttige wenken, welke hier gedeeltelijk een plaats vinden

Eerstens moet een lijder aan trachoom zich bewust zijn, dat zijn oogziekte eene besmettelijke is. „Wees dus voorzichtig en wasch uwe handen met zeep en warm water. Raak zoo min mogelijk uwe oogen aan. Pas er voor op, dat de handdoeken, zakdoeken en waschkommen die gij gebruikt niet door anderen gebruikt worden. Laat u vooral geregeld door den dokter behandelen en wasch uwe oogen dikwijls met zuiver, niet te koud water. Wanneer gij kinderen hebt, die niet besmet zijn, laat ze dan vooral niet met besmette broertjes en zusjes in één bed liggen. Houdt dikwijls schoonmaak. Laat uwe muren witten, zet uwe ramen open als ge niet van de kamer gebruik maakt. Doe geen of weinig fijn werk, waarbij ge uwe oogen moet inspannen. Verzuim niet om van tijd tot tijd al uwe huisgenooten eens door den oogendokter te laten onderzoeken."

Deze, op een kaart gedrukte, wenken en aanwijzingen stelle men aan elken trachoomlijder ter hand.

Ook dringt WESTHOFF er op aan, dat trachoom officieel als een besmettelijke ziekte worde erkend en bepleit het goed recht voor afzonderlijke scholen, alleen voor trachoomlijders.

De cijfers van Dr. JITTA (zie pag. 347) leveren een onomstootelijk bewijs, dat de prophylaxis der trachoomziekte enorm veel heeft bewerkstelligd. De trachoomepidemie is in Amsterdam langzamerhand aan het afnemen.

ad. 4) Blindheid door **Bijziendheid**.

Als de eerste begrippen der hygiëne, en wel schoolhygiëne in het bijzonder meer ingang zullen vinden, zal ook het percentage dezer rubriek verminderen.

Ter beperking van het aantal lijders aan bijziendheid speciaal aan schoolbijziendheid, zal de school hare bijzondere zorgen dienen te wijden o. a. aan de houding van het kind bij den arbeid, aan de goede verlichting der lokalen, aan goede, voor den scholier passende banken en aan doelmatige afwisseling bij het onderwijs. Dr. SCHOUTE, die te Amsterdam reeds een onderzoek naar de verlichting op de scholen heeft ingesteld, wijst in het jaarverslag 1902 der Commissie van toezicht op het Lager Onderwijs, op het belang, dat er voor den leerling in gelegen is om gebruik te maken van een goed boek. De eischen die hieraan moeten gesteld worden, zijn:

1o. Grootte der letters. De letter **n** moet minstens 1.5 m.M. hoog zijn. (COHN.)

In de muziekboeken mag zij desnoods 1,25 m.M. zijn. (BURGERSTEIN.)

In de atlassen is 1 m.M. voldoende. (Deensche Commissie.)

Notenbalken moeten minstens 6, hoogstens 7.5 m.M. hoog zijn. (BURGERSTEIN.)

De letters mogen niet grooter zijn dan 16 m.M., ook in de A-B-C boeken niet. (SCHNELLER.)

Op de wandkaarten moet het voornaamste zichtbaar zijn voor de geheele klasse, de rest voldoe aan dezelfde eischen als de schoolboeken. (Parijsche Commissie.)

Voor elke 5 M. afstand moeten de letters op de wandkaarten 1 c.M^2 oppervlak hebben. (COHN.)

*) Ik verwijs hierbij naar de poging, welke de „Vereeniging tot Verbetering van het lot der blinden in Nederland en zijne Koloniën" sedert eenige jaren daartoe in het werk heeft gesteld, door het uitreiken der nuttige wenken bij de behandeling der oogjes van den jonggeborene. Zie hoofdstuk „Blindenzorg."

In eene reeks schoolboeken moet de grootte der letters langzaam en regelmatig dalen. (JAVAL, PFLÜGER.)

2o. Dikte der letters. De hoofdstrepen moeten minstens 0.25 m.M. breed zijn (COHN, FICK) of minstens 0.3 m.M. (SCHNELLER.)

3o. Vorm der letters. Duitsche letters verdienen geen aanbeveling, vooral de Duitsche hoofdletters zijn bepaald slecht. (COHN.) De dwarsstreepjes en vrije uiteinden der letters moeten wat dikker zijn dan de verticale strepen (JAVAL); of integendeel moeten de verticale strepen dikker zijn dan de horizontale. (BURGERSTEIN.)

4o. Ruimte of wit tusschen de woorden en tusschen de letters. Op een regel van 10 c.M. mogen hoogstens 60 letters voorkomen. (COHN, A. WEBER.)

Op 1 c.M. mogen niet meer dan 6 à 7 letters voorkomen; tusschen twee letters moet meer ruimte open zijn dan tusschen twee hoofdstrepen van eenzelfde letter; tusschen twee woorden moet minstens 2 m.M. open zijn, ook in de woordenboeken. (JAVAL.)

5o. Interlignage. De verhouding van de interlignage tot de lettergrootte moet minstens zijn 2,5:1,5 (COHN) of 2:1.75 (WEBER.)

6o. Lengte der regels. Liefst niet meer dan 90 m.M., hoogstens 100 m.M. (COHN); of niet meer dan 80 m.M. (JAVAL); of de lengte moet zich tot de interlignage hoogstens verhouden als 40:1. (FICK.)

Rekenboeken mogen regels hebben langer dan 100 m.M., wanneer er anders formules onderbroken zouden moeten worden; optellingen van getallen van meer dan 3 eijfers moeten onder elkander staan en niet achter elkaar. (Parijsche Commissie.)

7o. Tint van het papier. Dit moet volgens JAVAL geelachtig zijn. Volgens SCHMEICKLER moet het bepaald wit zijn. Volgens COHN en FICK is beide even goed.

8o. Kleur van het gedrukte. De letters moeten goed zwart zijn. (COHN, BURGERSTEIN.) In de atlassen moeten de bergen lichtbruin en het water lichtblauw aangegeven worden. Natuurkundige en staatkundige kaarten drukke men afzonderlijk. Als de grenzen gemakkelijk zijn te overzien, geve men ze alleen met een gekleurden rand aan. (Parijsche Commissie.)

9o. Papiersoort. Het papier moet gelijkmatig dik zijn, minstens 0.075 m.M., niet doorschijnend, niet glimmend, zonder vlammen of vlekken er in, en geheel droog. (COHN), ook niet doorgedrukt. (BURGERSTEIN.)

10o. Het boek in zijn geheel. Het boek mag niet zwaar zijn, zoodat de leerling het onder het lezen in de hand houden kan. (SCHNELLER.)

Om zekerheid te hebben, dat de leerling zijn schoolboek zal kunnen lezen zonder dat het oog schade lijdt, moeten drie voorwaarden vervuld worden. De leerling moet beschikken over: 1o. een goed oog, 2o. goed licht en 3o. over een goed boek.

Voorts zijn er nog tal van momenten die het ontstaan of de verergering van reeds bestaande bijziendheid in de hand werken; het zou te ver voeren ze hier alle op te sommen; de schoolarts zal in deze vele nuttige wenken kunnen geven. Maar ook tehuis mogen de algemeene regelen niet verzuimd worden.

ad. 5) Blindheid door **groene staar**.

Groene staar is niet te voorkomen, wél in de helft der gevallen te genezen. Met de verspreiding van het aantal der zake kundige artsen over ons land zal ook de herkenning veelvuldiger zijn en, laat ons hopen, ook de genezing hiermede gelijken tred houden.

ad. 6) Blindheid door **nieuwvormingen**.

Het ontstaan van gezwellen te voorkomen is ons helaas niet dikwijls mogelijk. Bestaande gezwellen aan de buitenkant kunnen verwijderd worden langs operatieven weg; dieper gelegen nieuwvormingen zijn dikwijls onbereikbaar.

ad. 7) Blindheid door **kneuzingen**.

Indien een oog verwond is, komt het somwijlen voor dat na eenigen tijd, ook het andere, niet verwonde oog, door ontsteking verloren gaat. Door tijdige verwijdering van het gekwetste oog is de ontsteking van het andere meestal te voorkomen en aldus den getroffene voor blindheid behoed.

Met de meerdere kennis en kunde der operateurs zal ook het percentage der blindgewordenen, door een ongelukkig geslaagde oog-operatie, verminderen.

Ook zal door nauwkeurige toepassing der „hinderwet" het aantal getroffenen ongetwijfeld afnemen.

ad. 8) Blindheid door **pokken**.

Pokken en de gevolgen dezer afschuwelijke ziekte zijn te voorkomen. (Zie artikel „pokken").

ad. 9) Blindheid door **syphilis**.

Ook syphilis kan voorkomen, casu quo genezen worden.

Hieronder volge nog een tabel volgens FICK (l. c.) waarin naast elkaar geplaatst zijn het percentage van de oorzaken der blindheid (volgens MAGNUS) en het cijfer dat percentsgewijze aangeeft hoeveel dezer lijders voor blindheid behoed hadden kunnen blijven.

			te voorkomen
1.	Aangeboren blindheid	4 %	1 %
2.	Blennorrhöe	12 ,,	12 ,,
3.	Trachoom	9 ,,	9 ,,
4.	Bijziendheid	4 ,,	2 ,,
5.	Nieuwvormingen	0,3—0,4 ,,	— ,,
6.	Kneuzingen	11 ,,	6 ,,
7.	Pokken	2,2 ,,	2,2 ,,
8.	Syphilis	0,47 ,,	±5 ,,

Onderscheiden oogartsen komen tot de berekening, dat $^{2}/_{5}$ van het aantal blinden voor hun ongeluk gespaard hadden kunnen blijven.

Met de meerdere beschaving en welstand van het volk, met staatsbemoeiïng naast philanthrophie ten behoeve der algemeene hygiène en zieken-inrichtingen, met de verspreiding van het aantal kundige artsen over het geheele land, moet en zal dit cijfer belangrijk dalen.

Wanneer alle ouders diep doordrongen zijn van de groote verantwoordelijkheid tegenover hun kind, en — hier herhaal ik — onmiddellijk bij het bespeuren van de geringste aandoening van het oog de hulp van een arts inroepen, dàn kan veel onheil worden voorkomen.

Daar velen dikwijls niet weten hoe te handelen bij het ontstaan van deze of gene afwijking van het normale oog meende ik goed te doen, de wenken en voorschriften aan ouders om hun kinderen zooveel mogelijk voor blindheid te behoeden, voorkomende in mijn werkje „de eerste opvoeding van het blinde kind in het huisgezin" ook in dit werk op te nemen.

Voorschriften aan ouders om kinderen zooveel mogelijk voor blindworden te behoeden. *)

I. Wanneer een kind geboren wordt, dringt er dan bij haar, die met de eerste zorg belast is, op aan, dat zij onmiddellijk de oogjes van het kind reinige. Onderzoekt zelf gedurende de eerste levensweken dagelijks de oogjes van het kind, en wanneer zich aan de oogleden de geringste roodheid of een gezwollen toestand van het lid of een geelachtig witte afscheiding vertoont (zelfs bij gedurig tranen van het oog) roept dan onmiddellijk den arts en volgt nauwkeurig zijn voorschrift op. Wijst elke raadgeving van leeken onvoorwaardelijk af.

Mocht de arts niet spoedig ter plaatse zijn, reinigt dan zelf de oogjes met zachte zuivere lapjes, gedompeld in zuiver, lauw water en verwijdert elk spoor van onreinheid door voorzichtige behandeling. Vooral mogen geen lapjes, sponsjes, enz. gebruikt worden, die reeds voor andere doeleinden dienst deden; zij, die zich belast hebben met de reiniging, raken nimmer de kinderen aan, zonder zelf hunne handen zorgvuldig te hebben gewasschen. Gebruikt geen twee malen hetzelfde lapje.

Wanneer slechts één oog ontstoken is, zoo neemt u in acht, met hetzelfde lapje of water, waarmede het zieke oog gereinigd werd, het gezonde aan te raken.

Zorgt zooveel mogelijk voor versche lucht en gelijke temperatuur in de kamer, en stelt den kleine niet bloot aan te sterk licht en vooral niet rechtstreeks aan het zonlicht; het spreekt vanzelf, dat ik hiermede niet zeggen wil, dat het kind in donker moet gehouden worden, dit zou verkeerd zijn.

Vertoont alleen het eene oogje verdachte verschijnselen, dan zou men het andere wel willen dichtbinden; maar men doe dit niet, het kindje trekt en wrijft er aan, en schuurt met het hoofd in het kussen, het blijft dus toch niet goed zitten. En als dit tweede oog de kiem der ontsteking ook reeds in zich mocht dragen, dan zal zich de ziekte door het broeien onder het verband des te eerder ontwikkelen. Om de laatste reden ook geen doekjes om het zieke oog!

Het uitwasschen der oogen gaat met gevaren gepaard: dikwijls is er te veel etter verborgen onder de stijf gespannen oogleden en spuit die plotseling bij het openen der leden in een straal omhoog. Zit men nu over het kind heengebogen en krijgt men dien etter in het oog, dan is men er nog slechter aan toe dan het kind zelf; want terwijl het oog van den pasgeborene de ontsteking somtijds verwonderlijk goed doorstaat, is de volwassene er veel minder tegen bestand. Men heeft vaak den goeden raad gegeven, een schutbril op te zetten als men het kind gaat behandelen (een bril met groote glazen van gewoon vensterglas), maar dat wordt niet dikwijls opgevolgd. Men buige niet te ver over het kind heen; achter het hoofd zit men het veiligst, want de straal is meest naar de andere zijde gericht en valt in een boog op hals of borst van het kindje neer. Is het ongeluk geschied, dan moet men zijn oog telkens en telkens met lauw water uitspoelen en onverwijld door den dokter laten indruppelen: men heeft nog kans de ontsteking te voorkomen, als men binnen drie minuten na het ongeval met het uitspoelen begint en eenige uren achtereen onverpoosd koude omslagen op het oog legt. Dit voorbeeld moge voldoende zijn, om de volwassenen te waarschuwen, altijd op te passen geen etter in de oogen te krijgen, al is ook menigmaal de etter niet zóó gevaarlijk als deze.

Of koude omslagen ook voor het kind nuttig zijn, daaromtrent zijn de meeningen verdeeld. Sommige doctoren meenen, dat ijsomslagen het kind maar verkouden maken, anderen wenden ze gaarne aan. Heeft de dokter ze voorgeschreven, dan handele men aldus: op een stuk ijs legt men lapjes,

*) Deze voorschriften heb ik, met het oog op het hooge belang der zaak, van eenige aanhalingen voorzien, welke ik aan het zeer nuttige en belangrijke werkje, getiteld: „De zorg voor de oogen", een leekenboekje door Dr. G. J. Schoute, oogarts te Amsterdam (uitgave van J. H. & G. van Heteren te Amsterdam) ontleend heb. De aanhalingen zijn met kleine letter gedrukt.

Zelden verscheen voor den leek zulk een duidelijk en helder uiteengezet betoog over dit ernstig onderwerp: „de zorg voor de oogen"; moge dit werkje in vele huisgezinnen zijne plaats vinden.

eenige malen saamgevouwen, en laat ze daarop koud worden; alle twee of drie minuten knijpt men zulk een lapje flink uit en legt het koud op het oog. Is het ijs vuil, dan klopt men het in een emmer fijn en zet daarin een kom met water, waarin men de doekjes laat afkoelen. De oogleden besmeert men met vaseline tegen ontvelling. Deze behandeling vereischt zeer veel toewijding, want, wil het iets baten, dan moet men het dag en nacht haast ononderbroken voortzetten; ook mag geen lapje langer dan twee of drie minuten op het oog blijven liggen, want dan zouden zij warm worden in plaats van koud en dat is zeer schadelijk; om dezelfde reden mag het lapje ook nooit met een doek om het hoofd worden bevestigd. Het fijnkloppen van het ijs gaat zeer gemakkelijk: men neemt een stevige stopnaald en kloppe die met een hamer in het blok ijs; het ijs kan niet voor de naald uitwijken en barst daarom in kleine scherfjes uiteen, zonder weg te spatten.

Wat een zorg kan dus een kind reeds in de eerste dagen geven! De moeder zou er graag al haar krachten aan wijden, maar zij kan er juist het minste aan doen, omdat zij het kind niet bij zich in bed mag houden, wegens het gevaar zelf besmet te worden. Ook moet ze het zich ontzeggen, haar lieveling te kussen, ook dan zou het gevaar voor besmetting groot zijn. Daarom wordt er ook streng op gelet, dat niemand in aanraking komt met iets, wat voor het kind gebruikt is. Zelfs gebruikt men bij het reinigen der oogen geen spuiten meer, uit vrees dat de smetstof ergens heen zal spatten waar zij onheil sticht.

Het licht moet men wat meer afsluiten dan gewoonlijk, maar alles wat het hoofdje verhitten kan, dient vermeden: daarom moet men de gordijnen van de wieg niet zóó toehouden voor het licht, dat het kind geen versche lucht genoeg krijgt. Hoe geregelder het zich in den zieken staat laat voeden, des te beter is het.

Terwijl men zich aldus aftobt om den kleinen stakkerd weer te genezen, rijst vanzelf de vraag: Had dit alles niet voorkomen kunnen worden? Zonder aarzeling kunnen wij een bevestigend antwoord geven. Weinige ziekten hebben eene geschiedenis, die zóó duidelijk aantoont wat goede voorzorgsmaatregelen vermogen. Vroeger was er geen oogziekte die zoovele menschen blind maakte als deze; alleen in de landen, waar men de koepokinënting nog niet toepaste, kwam de blindheid door de pokken veroorzaakt haar eenigszins nabij. En thans is dit monster in onze macht, wanneer men ten minste tijdig om hulp roept. Wel is de verbetering niet zoo schoon als met de pokken het geval is: Waarschijnlijk hebben de meeste Nederlandsche oogartsen nooit oogpokken behandeld, terwijl wij allen van tijd tot tijd pasgeborenen verzorgen wegens ontsteking van het bindvlies. Maar toch, terwijl vroeger in de kraaminrichtingen gemiddeld 9 pCt. der kinderen deze ziekte vertoonde, telt men thans het aantal geboorten reeds bij tienduizenden, waarbij geen enkel oog verloren is. Van de aangetasten werd vroeger de helft blind, thans haast geen een.

Ruim 20 jaren geleden is de ware oorzaak van deze ziekte ontdekt, en toen men niet langer in het duister tastte, duurde het kort of men wist ook waarvoor men waken en hoe men handelen moest. Men was tot de overtuiging gekomen, dat de weg, dien het kind bij de geboorte afleggen moet, ziektekiemen bevatten kan. Haast alle aanstaande moeders lijden min of meer aan eene afscheiding; vooral als die afscheiding sterk is, moet men op zijn hoede zijn. Maar zelfs al is daar nooit iets van gebleken, dan mag men toch niet vertrouwen, dat de geboorteweg geen ziektekiemen bevat. Deze kiemen kunnen overal aan onzen nieuwen wereldburger blijven kleven, vooral in het hoofdhaar, de wenkbrauwen, de wimpers, enz. En krijgen nu bij de eerste wassching ook de oogen een beurt, waarbij men, niets kwaads vermoedende, denzelfden doek en dezelfde spons gebruikt, waarmede zooeven het lijf en het gezicht zijn gewasschen, dan wrijft men de oorzaak der ziekte tusschen de oogleden door naar binnen. Ja, dat is zelfs dikwijls niet eens noodig: niet altijd houdt het kind de oogen gesloten tot de geboorte. Wanneer de verlossing lang duurt of kunsthulp gebruikt moest worden, heeft het al reeds eenige malen geknipperd en bij die gelegenheden zijn de kiemen binnengedrongen.

Toen men dit met zekerheid wist, is men begonnen de moeder met verschillende middelen te reinigen, wanneer de verlossing begon; en men was over de werking van deze handelwijze zeer tevreden, maar toch doet men dit tegenwoordig meestal alleen als de afscheiding zeer sterk is, want men heeft een ander middel, dat veel eenvoudiger is, om hetzelfde doel te bereiken. Men druppelt dadelijk na de geboorte met een glazen staafje één druppel van een matig sterke oplossing van helsche steen in elk oog; die druppel doodt de kiemen, die aanwezig mochten zijn. In vele kraaminrichtingen worden alle kinderen op die manier ingedruppeld, en hebben reeds duizenden geboorten plaats gehad zonder dat de oogziekte zich heeft vertoond; nadeelige gevolgen van de helsche steen, waar men een tijdlang bevreesd voor was, zijn gelukkig niet te duchten. Verder let men nauwkeurig op, dat men de oogen niet wascht met water of doeken, waarmede het lichaam van het kind gewasschen is; dit geldt vooral voor de eerste waschpartij. Moeder en kind gebruiken geen waschbenoodigdheden gezamenlijk.

Wanneer deze maatregelen steeds met nauwlettendheid genomen worden, zou men nog slechts uiterst zelden hooren van de bindvliesontsteking der pasgeborenen; dat bewijzen de kraaminrichtingen, waar vroeger veel, en thans geen enkel geval meer voorkomt.

Staan wij nu eenmaal voor het feit, dat bij een kind de oogontsteking is uitgebroken, ook dan bezitten wij in de helsche steen een middel, waarmee men haast altijd het oog redden kan. De vijand is dan echter meer te duchten dan dadelijk na de geboorte en is het beleid van den deskundige noodig, om de sterkte der oplossing te overwegen, de indruppeling in de moeilijk te behandelen gezwollen oogleden met vrucht te doen geschieden, de overige maatregelen te nemen en verder kwaad te voorkomen. Maar één voorwaarde moet vervuld wezen: men moet snel geroepen zijn; wee, zoo het hoornvlies reeds is aangetast, voor de behandeling begint! En het aantal blinden bewijst nog maar al te duidelijk, dat men dikwijls te laat geroepen wordt. Deels geschiedt dit uit zorgeloosheid, deels uit tegenzin tegen de medische behandeling, die soms komt van een kant, vanwaar men ze allerminst verwachten zou: meer dan eens heeft men het beleefd, dat de verloskundige het ontbieden van een arts tegenhield, omdat zij vreesde, dat men haar er een verwijt van zou maken, de oogontsteking niet voorkomen te hebben. Tegen zulk een egoïstisch verzuim heeft men in verschillende landen strafbepalingen gemaakt, het strengst wel in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, waar de verloskundige zes maanden gevangenisstraf en honderd dollars boete oploopt, wanneer zij niet binnen de zes uren na het uitbreken van de bindvliesontsteking een arts ontboden heeft. Bij ons bestaan zulke bepalingen niet, maar is uitdrukkelijk in de wet omschreven, dat de vroedvrouw zich alleen met de normale verlossing mag inlaten, en met niets anders.

Verder krijgt men in vele gemeenten bij de acte van geboorte een drukwerkje, waarin men gewezen wordt op de zorg voor de oogen en op de noodzakelijkheid van een snelle medische behandeling ingeval van ontsteking. *)

II. Draagt zorg dat uwe kinderen niet spelen met die voorwerpen, waardoor de oogen gemakkelijk kunnen

*) Hier doelt Dr. G. J. Schoute op de wenken ter behartiging aan ouders bij de geboorte hunner kinderen (zie bladzijde 132).

gekwetst worden, zooals bijv. spijkers, priemen, vorken, stukjes glas, knalpistolen, pijlbogen, spring- of ontploffingsstoffen (kruit enz. en meer dergelijke zaken); dat ze zich wachten voor het werpen met steenen. Negen percent van alle jeugdige blinden verloren het licht der oogen door kwetsing met dergelijke voorwerpen. Zooals ik reeds zeide, wanneer slechts één oog aangedaan is, zoo is steeds veel gevaar aanwezig dat ook het andere aangestoken wordt.

Roept daarom in dergelijke gevallen dadelijk geneeskundige hulp in.

Van de oogen, die door verwondingen blind zijn geworden, is ongeveer een derde reeds vóór het 15de jaar verloren gegaan. Dit groote aantal vindt zijne verklaring eensdeels in de onbesuisdheid, die de jeugd eigen is, anderdeels in den moedwil, die bij kinderen nog zoo weinig is beteugeld. Wegens de onbesuisdheid moeten de ouders er op letten, welk speelgoed zij den kinderen in handen geven. In de prille jeugd beestjes zonder al te sierlijk gesneden hoorns, later geen ontplofbare kanonnetjes; van den proppenschieter breekt alras het touwtje, maar niettemin wordt er met een losse prop even dapper op los geschoten; ook pijl en boog deugen niet in onvoorzichtige handen, evenmin de zweep van den drijftol, welks eindknoopje voorbijgangers noodlottig raken kan; het kind moet geleerd worden in dartele speelschheid zijn hengel niet rond te zwaaien, wanneer een schrale vischvangst hem begint te vervelen, want, kan men zich gevaarlijker wapen denken dan een bevuilden hoek met weerhaak? Ook bij een gang door het struikgewas is een waarschuwing op haar plaats, opdat de takken, weggebogen om er door te komen, den achterman niet in de oogen zwiepen. Onafgebroken oplettendheid wordt vooral gevergd wanneer het kind nog zeer jong is; dan pakt het alles weg, wat het maar bereiken kan.

Het vechten met stokken en leeren riemen, het gooien met steenen, ja, zelfs met sneeuwballen met steenen er in, kost meer onschuldige oogen dan men wellicht denkt; nog gevaarlijker wapen is de zoogenaamde catapult, die door de politie dan gelukkig ook dadelijk in beslag wordt genomen. Het is zoo onbeschrijfelijk jammer het geheele leven met één oog door te moeten enkel tengevolge van een anders baldadigheid!

Een van de allereerste spelletjes bestaat in het aanwijzen der zintuigen: „Waar is kindjes neusje? En de oortjes?" enz. Men sla daarbij de oogen maar liever over, want de vingertjes wijzen dikwijls het gevraagde zeer onzacht aan. Er is ook een geval van blindheid bekend, veroorzaakt door het weerkaatsen van het zonlicht in het oog met een zakspiegeltje. Ook dit moge, hoe zeldzaam ook, een waarschuwend voorbeeld zijn.

Gelukkig is lang niet ieder gekwetst oog dadelijk verloren; het is verwonderlijk, hoe goed het zich somtijds weer herstelt, en hoe goed men dikwijls na de genezing er weer uit kan zien. Maar onze vreugde daarover wordt heel wat getemperd door de ervaring, dat een verwond oog het tweede oog tot ontsteking kan prikkelen, en wel tot zulk een kwaadaardige ontsteking, dat het blind wordt. Men is daarom wel eens genoodzaakt een verwond oog weg te nemen, ook al is het niet blind, enkel omdat het andere oog verdachte verschijnselen begint te vertoonen. Het is dan ook noodig snel te handelen, want is eens de ontsteking op het tweede oog uitgebroken, dan baat het wegnemen van het verwonde oog niet meer. Zoo loopen door verwonding van een oog beide oogen gevaar.

De verdachte verschijnselen kunnen eenige weken na het ongeval, maar ook nog vele jaren daarna optreden, wanneer men het verwonde oog nog bezit. Zij bestaan in een lichte roodheid van het tweede oog, eene vermeerderde traanafscheiding, flikkerende verschijnselen, b.v. bewegingen der voorwerpen, zooals men dat in de verwarmde lucht boven de kachel ziet, en in snelle vermoeidheid bij het lezen. Ieder zij dus op zijn hoede en talme niet, als hij iets dergelijks bespeurt! Het gevaar wordt verhoogd, wanneer het verwonde oog zelf ook van tijd tot tijd ontstoken is. Daarom is het een vaste regel nooit over een verwond blind oog heen een kunstoog te laten dragen, omdat de prikkeling van dat glazen oog een ontsteking in het blinde oog kan opwekken, die op het eenig overgebleven oog kan overslaan. Eerst als het blinde oog is weggenomen kan er veilig een kunstoog in.

III. Wanneer uwe kinderen ziek liggen aan mazelen, roodvonk, diphtheritis, pokken, hersenontsteking of typhus, verpleegt hen dan met alle zorg, zeer nauwkeurig de voorschriften van den geneesheer opvolgende. Want elke veronachtzaming of achteloosheid kan het blindworden te voorschijn roepen: van iedere 100 blinde kinderen verloren 9 het licht der oogen door dergelijke ziekten, waaraan vooral in den aanvang, in de meeste gevallen te weinig gewicht gehecht werd.

Zoo ge dus in het verloop der ziekte opmerkt, dat de oogen beginnen mede te lijden, dat bij het kijken van het kind iets abnormaals plaats heeft, zoo maakt onmiddellijk den dokter hierop opmerkzaam.

Ook flinke gezonde kinderen worden wel eens door een oogontsteking overvallen, maar gewoonlijk zijn zij spoedig weder genezen. Haast allen betalen zij den tol wanneer zij mazelen, roodvonk, typhus of andere besmettelijke ziekten krijgen. Maar de dokter is dan uit dien hoofde reeds over den vloer en zal doen wat noodig is. Ontzettend zijn de verhalen uit oude tijden, hoe de pokken duizenden en duizenden oogen vernietigd hebben. Dat is gelukkig voorbij. De hoestbuien van den kinkhoest zijn veelal zoo heftig, dat er af en toe een aartje springt in het oogwit; behandeling heeft dat niet noodig.

Men bedenke dat de oogontsteking, die een besmettelijke ziekte vergezelt, zelf ook besmettelijk is en zij dus voorzichtig met al wat het oog afscheidt, te meer daar de besmettelijke ziekten somtijds eerst eenige dagen na de oogontsteking uitbreken.

Bij de oogziekte bestaat het gevaar voor besmetting ook zoolang er afscheiding is van slijm en etter; de besmetting geschiedt echter alleen door het overbrengen van die afscheiding in een ander oog, en niet door stoffen die in de lucht zweven. Na de diphtheritus ontdekt men soms met schrik, dat de patient wel goed zien kan in de verte, maar niet lezen; het berust op een inwendige verlamming van het oog; wat dat is, zal later blijken; het gaat weer geheel over, maar kan wel een paar maanden duren. Iets anders is het wanneer het kind in de verte niet goed kan zien en ook niet lezen, d. w. z. in het geheel niet goed meer zien kan; dat komt — gelukkig zeldzaam — behalve na diphtheritis ook na elke andere ziekte voor, zelfs na de onschuldigste mazelen; de oogzenuw is dan aangetast, de zenuw die het licht van het oog naar de hersens geleidt, en dat is altijd een bedenkelijke geschiedenis. Er is dus wel reden, om na elke ziekte goed op te letten of het gezicht nog even goed is als voorheen.

IV. Mochten uwe kinderen een zwak lichaamsgestel hebben, lijden ze aan zoogenaamde klieren, dan is het raadzaam voorzichtig te zijn, en hen opmerkzaam gade

te slaan, daar er gevaar kan aanwezig zijn voor oogziekte en dientengevolge voor blindworden.

Acht percent van alle jeugdige blinden verloren daardoor het licht der oogen.

Zorgt derhalve, dat uwe zwakke en klierachtige kinderen goed verpleegd worden, dat ze een voldoende hoeveelheid gemakkelijk te verteren voedsel tot zich nemen (melk, vleesch, eieren enz.), dat zij veel beweging nemen in de frissche lucht, opdat zij daardoor spoedig gezond en krachtig worden.

Ziekelijke kinderen zijn voorbeschikt voor ontstekingen. Eensdeels bleeke, pafferige, dikke kinderen met breede lippen en dikken neus, anderdeels magere, tengere persoontjes, met dunne blauw geaderde huid en fijne lippen, beiden dikwijls met gezwollen klieren in den hals, in den nek, onder de kaak of voor de ooren; uitslag in het gezicht rondom den mond, aan de neusvleugels, op de oorschelpen, met korsten bedekt; korsten ook op het behaarde hoofd, somtijds loopende ooren — dat zijn de kinderen, die het meest met de oogen sukkelen; zij leveren meer dan de helft van de kinderoogziekten.

Blijvende blindheid hebben deze ziekten zelden tengevolge, maar zij zijn toch een ware plaag, want zij duren dikwijls maanden lang en keeren menigmaal jaar op jaar terug; ten slotte is het oog veelal voor het geheele leven verzwakt van gezicht, zoodat het wel niet blind uit den strijd komt, maar later toch b.v. bij de keuze van een beroep veel teleurstellingen en moeilijkheden brengt.

De ontstekingen tasten voornamelijk de oogleden en het bindvlies aan. Men vindt 's morgens vele schilfertjes tusschen de ooghaartjes, later ook korstjes; de ooghaartjes vallen opmerkelijk veel uit, de rand van het ooglid wordt rood; weldra zitten de oogleden 's morgens aan elkaar gekleefd; heeft men ze los gebet, dan vindt men etterige slijm in het oog, het bindvlies is rood doorloopen, rondom het hoornvlies zijn gele puistjes of blaasjes verrezen. Het oog traant en jeukt; het kind wrijft er in met den rug van de hand en brengt zoo de uitslag op de hand over. Het mijdt het licht, verbergt de krampachtig gesloten oogen in het met tranen doorweekte kussen en schuurt er over heen om den jeuk te stillen, of onder de tafel achter het tafelkleed verborgen is het 't kind nog niet donker genoeg.

Nu zonder verwijl den dokter ontboden! Misgeraden! Daar is eerst nog het volksgeloof te overwinnen, dat zegt, dat men korsten op het hoofd tot geen prijs mag verwijderen; of een goede kennis weet te vertellen, dat het de „klieren" zijn „en klieren, dat weet ge, die moet je laten uitrazen!" Och, dat er toch geen gevaar verbonden ware aan die razernij! Het kind zou er afkomen met verdikte oogleden, verlies van de oogharen, roode randjes. Maar gedurende al dat tijdverlies gaat de ontsteking over op het hoornvlies, en nu kan weldra ook de bekwaamste dokter het oog niet meer genezen zonder dat er een litteeken achterblijft. Zulk een litteeken — vlek of parel genaamd — blijft meestal het geheele leven bestaan en heeft vele kwade gevolgen. Een klein en teer vlekje op het hoornvlies laat nog heel wat licht in het oog toe, maar zulk licht flikkert en geeft een gevoel of men gedurig de zon op het water zag spiegelen. Groote krijtwitte vlekken zijn ondoorschijnend, zij geven geen aanleiding tot flikkeringen, maar houden zooveel licht tegen, dat het gezicht aanmerkelijk verzwakt is. Op den duur worden zulke oogen scheel of bijziende of beide tegelijk. De groote vlekken maken het oog zoo afzichtelijk, dat menigeen bij het zien een gevoel van afkeer moet overwinnen; men kan ze echter zwart laten maken; ze blijven dan wel ondoorschijnend, maar vallen niet meer zoo op; kleine vlekjes maakt men ook zwart en ondoorschijnend om van het flikkeren bevrijd te zijn.

V. Staat aan uwe kinderen niet toe, dat ze bij schemerlicht of bij slecht licht hun oogen door lezen, breien, naaien of door ander fijn werk inspannen; hierdoor worden ze zwak van gezicht, bijziende, enz., zoodat in het algemeen aan het oorspronkelijk goed gezichtsvermogen veel nadeel toegebracht wordt.

Let er op, dat het zonlicht niet direct op het oog valt, hierdoor verzwakt het gezichtsvermogen, terwijl gevallen aan te wijzen zijn, dat blindheid er het gevolg van werd. Ziet toe, dat het licht valt van de linkerzijde bij het schrijven, teekenen, lezen enz.

Valt het licht van de rechterzijde, zoo hindert hem de schaduwstreep steeds van pen, griffel enz., hetgeen op den duur niet anders dan nadeelig op het oog kan werken.

Men kieze zijn plaats zóó, dat het licht van links op de schrijvende hand valt. Flikkerende vlammen zijn afmattend. Een rustig helder licht geeft petroleum evengoed als een goede gasbrander of gasgloeilicht. Het laatste, zoowel als electrisch gloeilicht is zeer goed; ook het spiritusgloeilicht kan geroemd worden, maar levert evenals petroleum vrij wat brandgevaar op. De lichtbron moet omhuld zijn door melkglazen ballons (zoogenaamde porceleinen ballons), anders wordt men verblind. Verder bedenke men, dat de warmte, door het licht uitgestraald, tot hoofdpijn kan leiden, die het werken onmogelijk maakt. Daarom moet een gaslicht of petroleumlamp minstens 1 Meter van het hoofd verwijderd zijn, een electrisch gloeilampje of gasgloeilicht mag tot 0.5 Meter naderen. Het bevordert de goede houding zeer, wanneer men onder het lezen het boek een weinig hellend neerlegt, men behoeft daarvoor niet aan een lessenaar te zitten, een ondergeschoven boek doet het evengoed; men heeft trouwens kartonnen lessenaartjes vervaardigd, zóó beknopt, dat men ze als een bladwijzer in het boek kan bergen.

Voorts leze men niet in den schemer! De schemer is een „sluipende" vijand! Terwijl het ongemerkt donkerder wordt, gewent zich het oog aan het verminderende licht, en de inspanning, die dat kost, gevoelt men niet zoo ras, maar zij zal zich later wel wreken.

Terloops zij opgemerkt, dat ook het lezen in den trein, zelfs des daags, zeer vermoeiend is wegens het schommelen van den wagen. Ook het uitkijken doet de oogen zeer, doordat de oogspieren onophoudelijk het oog heen en weer trekken bij de snelle opeenvolging van de voorwerpen, die de aandacht vragen. Rustig is het te staren op voorwerpen aan den gezichtseinder van de vlakte, waar de trein doorheen snort.

VI. Tabak of alkohol, onder welken vorm en in elke hoeveelheid genoten, verdient strenge afkeuring.

Blindheid ontstaan door tabak wordt door nicotine veroorzaakt, die bij het rooken ongemerkt wordt ingeslikt. Dit vergift tast de oogzenuw aan; het gaat zeer langzaam: jaren lang steekt men het eene eindje sigaar aan het vorige op, en eerst na veel misbruik ontdekt men, dat de dingen die men aanziet niet zoo duidelijk meer zijn als de verdere omgeving; kleine voorwerpen verdwijnen uit het gezicht juist als men ze bekijken wil; vooral met roode voorwerpen is dit het geval. Merkwaardig is, dat zulke menschen in den schemer beter kunnen zien dan in het volle daglicht; men verhaalt van een koetsier, dat hij alleen tegen het vallen van den avond de huisnummers nog onderscheiden kon; van een ander dat hij

alleen goed kegelen kon als het donker werd, en dergelijke meer.

De tabak is nog grooter vijand dan de alcohol en merkwaardigerwijze wordt zij veel minder vervolgd. De geriefelijke vorm, waarin dit vergif is vervat, verschaft haar een enorm verbruik; de gezellige wijze waarop men zich er aan te buiten gaat, maakt haar geliefd: het ontbreken van dadelijk waarneembare walgelijke gevolgen is oorzaak dat men er in berust. En zoo gaat men willens en wetens, zonder zich over die zwakheid te schamen, de blindheid tegemoet, omdat men zijn morgenpijpje, „zijn trouwen vriend" niet wil prijsgeven! Behalve het pruimen, is vooral het rooken van goedkoope „gesausde" sigaren en het kauwen op het eindje verkeerd. Ook schijnt men na het 40ste levensjaar vatbaarder te zijn voor nicotine-vergiftiging.

Van den alcohol behoeven wij niet eens veel te zeggen, daar een verhit hoofd voor een ziek oog en ook voor een bijziend oog nadeelig is, omdat de bloedsaandrang in sterke mate wordt opgewekt.

VII. Duldt niet dat uw kind een bril draagt voor en aleer de dokter de oogen onderzocht heeft en dit heeft voorgeschreven. Het is een slechte gewoonte, die vooral op het platteland gevonden wordt, om zonder raadpleging van een deskundige bij rondtrekkende brillenverkoopers op goed geluk af een bril aan te schaffen; m e n i g o o g i s d a a r d o o r b e d o r v e n.

Door een herhaaldelijk ingesteld onderzoek naar de oorzaak der blindheid bij mijne tegenwoordige en vroegere leerlingen, alsmede door het raadplegen van gegevens, die mij uit overgelegde verklaringen der doctoren ten opzichte der oorzaken van de blindheid der kinderen, die in de laatste v ij f t i g jaren in het Instituut werden opgenomen, ten dienste stonden, werden mij nog eenige andere gevallen van blindworden bij kinderen bekend. Tengevolge daarvan heb ik gemeend de volgende d r i e voorschriften hier nog bij te voegen.

a. Laat de nieuwsgierigheid van ouders, bloedverwanten of vrienden bij het onderzoeken van de kleur der oogen van het pasgeboren kindje hen niet verleiden de oogjes plotseling onder de inwerking van het s c h e l l e l i c h t te plaatsen, — eveneens zij men voorzichtig het kindje plotseling bloot te stellen aan een te s t e r k e n o v e r g a n g van temperatuur; iedere bovenmatige verandering van lucht kan nadeelig op het nog zoo teere oogje werken.

b. Een voorschrift, dat voornamelijk gericht is aan ouders, die op het platteland of in kleine plaatsen en dorpen wonen.

Het gebeurt meermalen, dat zelfs zwakke kindertjes in den winter naar de op soms vrij verren afstand gelegen kerk gedragen worden om den doop te ontvangen.

Na afloop vereenigt men zich gedurende eenigen tijd in een lokaal van de dorpsherberg.

Men kan zich gemakkelijk voorstellen, aan welken nadeeligen invloed van licht, stof, koude, tocht, scherpe doordringende geuren van tabak en alcohol de kleine blootgesteld wordt.

De eenvoudige lieden op het platteland nemen dergelijke dingen maar al te licht op en denken er niet bij, dat bij den pasgeborene door deze onvoorzichtigheid zeer gemakkelijk een ziektetoestand der oogen kan ontstaan.

c. Men zij voorzichtig met het drogen der kinderwasch in kleine, lage, onreine, vochtige en slecht riekende woonkamertjes. Ook is de scherpe kalklucht in pas gewitte kamers nadeelig voor de oogjes van den zuigeling.

Met het wasschen van den kleine in het badje zij men oplettend bij het gebruik van zeep.

Vermijdt het kind te leggen in vertrekken, waarin steenkolendamp, rook van turf of tabak aanwezig is.

Tocht en plotselinge overgangen van hitte in koude en omgekeerd kunnen verwijderde oorzaken worden van oogontsteking.

Het n o r m a l e oog gaat ons ongeveer op het 45ste jaar begeven. Het o v e r v e r z i e n d e oog doet het eerder. Hoe hooger de graad der oververziendheid is, des te jonger moet men gaan brillen; op elken leeftijd kan dus een leesbril noodig worden, tot zelfs reeds in de schooljaren. Het is dan ook volkomen ongegrond wanneer men zich schaamt te gaan brillen „omdat het zoo oud staat." De bril verraadt den leeftijd niet.

Evenals elk oog zijn eigen tijd heeft om te gaan brillen, evenzoo kunnen ook verschillende oogen zich niet van hetzelfde brillennummer bedienen. Het hoofdvereischte van den bril is een deel van de taak over te nemen, die voor de lens en de inwendige oogspieren te zwaar is geworden; het glas mag dus niet te zwak zijn, anders is de hulp ontoereikend.

Het komt dus op een nauwkeurige bepaling aan: de bril mag niet te zwak zijn en ook niet te sterk. Toch zijn er zoovelen, die, of het een eenvoudige zaak was, den eersten den besten winkel inloopen, zich een bril uitzoeken, waarmede weer helder wordt wat onduidelijk was, en nu meenen alle denkbare voorzorgen te hebben genomen. Te zwak zal men den bril niet licht kiezen, dat zal men meestal bij het lezen wel dadelijk bemerken; te sterk echter des te eerder, en den last daarvan bespeurt men eerst als men den bril een uurtje aaneen gebruikt heeft. Maar dit is wel het g e r i n g s t e nadeel, verbonden aan het kiezen naar eigen goeddunken; de opticien is een lankmoedig man en geeft bedenktijd om te ruilen. Hoogstens dus nog eenige wandelingen naar den winkel, of als het al te lang geleden is, nog eens in de beurs tasten en dan meent men het goede nummer machtig geworden te zijn. De oververziende, die niet goed kan zien of hij moet een bril nemen veel sterker dan zijn tijdgenooten dragen, vindt dit gewoonlijk verdacht of niet verantwoord en roept de hulp van den oogarts in. De bijziende, wien het zelden gelukt een goede keuze te doen, klopt ook weldra, kregel op zich zelf of op den opticien, bij den oogarts aan.

Wanneer de behoefte aan een bril zich doet gevoelen, is alleen het onderzoek van den oogarts in staat uit te maken, of men met gezonde of zieke oogen te doen heeft. Het zal nog wel lang duren vóór deze waarheid algemeen door het publiek wordt onderschreven.

Men is maar weinig belust op een lang vertoeven in de dokterswachtkamer en vindt het veel geriefelijker den brillenwinkel even in en uit te loopen. Kon men nu een regeling

treffen, waardoor de zieken in den brillenwinkel werden herkend en de gezonden van een bril voorzien, dan was aan een groot deel van het publiek veel tijd en moeite bespaard. want het aantal zieken moge op volwassen leeftijd groot zijn, het aantal gezonden is gelukkig altijd nog veel aanzienlijker. Tevens zou men dan een waarborg hebben, dat de zieken zich tijdig in behandeling konden stellen.

Zonder onderzoek en zonder kennis van zaken kan de opticien de verschijnselen evenmin beoordeelen als de leek zelf. De opticien zou dus een gecontroleerde wetenschappelijke opleiding moeten genieten, die hem een diploma verschaft met de bevoegdheid, om aan gezonde personen en voor gezonde oogen brillen te verkoopen. Wij denken hierbij aan een verwant vak, aan de verhouding tusschen geneesheeren en vroedvrouwen.

Wanneer de opticien opgeleid werd om gezonden van zieken te onderscheiden, zou hij de eersten dadelijk kunnen helpen en de anderen naar den oogarts zenden. Maar afgezien daarvan, dat dan de opticien het moeilijkste gedeelte van de oogheelkunde zou moeten machtig zijn, zou het in de practijk hierop neerkomen, elkeen beurt voor beurt aan een volledig oogheelkundig onderzoek te moeten onderwerpen. De grief van het lange wachten zou dus de wereld niet uit zijn, maar eenvoudig van de dokterswachtkamer naar den brillenwinkel zijn verhuisd. Het zou dus niet baten of men de zorg voor de oogen overbracht op bevoegdheden met minder medische kennis; toch is de wensch van het publiek naar vlugge hulp zoo gerechtvaardigd, dat het nadere overweging verdient of er in deze geen oplossing te bedenken is. Voorloopig is die echter niet gevonden. En zoolang die niet gevonden is, moet men er op blijven aandringen, dat geen bril worde verstrekt, vóór de oogen door den oogarts zijn onderzocht.

Er zijn tegenwoordig vele opticiens, die het verkeerde inzien van de handelwijze van het publiek, en die hunne waar weigeren, zoodra zij iets bijzonders aan de koopers bespeuren. Dat is reeds veel gewonnen, want de ervaring leert den opticien meer zien dan den kooper zelf, die bovendien vaak zijn gebreken niet zien w i l. Maar het is ons geen waarborg tegen de gevaren, die de opticien n i e t ziet, en dat zijn de grootste.

Er zijn helaas opticiens, die er niet tegen opzien brillen te verkoopen, waarvan zij weten, dat zij niet deugen; en die er ook niets in vinden, om op goed geluk af een geneeskundige behandeling in te stellen. Men vindt nog overal zulke opticiens, die meenen het te kunnen stellen zonder oogarts.

En de concurrentie dwingt den goeden opticien mede te doen; er zijn er, die er zooveel zij kunnen buiten blijven en steeds aandringen op een voorafgaand heelkundig onderzoek. Gelukkig begint het publiek dit te waardeeren. De opticien behoeft niet te vreezen, dat de patiënt na het onderzoek van den oogarts naar een concurrent zal gaan, want herhaaldelijk hoort men het publiek erkennen, dat de opticien een bewijs van deugdelijkheid heeft gegeven door zijn handelwijze; men begint dit op prijs te stellen. Zóó komt de kentering. Het gaat hier eigenlijk niet over den strijd tusschen oogarts en opticien, maar tusschen oogarts en publiek. Het publiek moet leeren beseffen, dat het verminderen van het gezicht de eerste waarschuwing kan zijn van een dreigend gevaar. Zoodra die overtuiging goed is doorgedrongen, zal men vanzelf de gevolgtrekking maken, dat de oogen wel de moeite van het onderzoek waard zijn.

Kort geleden kwam mij in een Duitsch tijdschrift eene merkwaarige beschrijving van **den bril** onder de oogen, waarvan ik een kort overzicht in de volgende regels geef.

In C h i n a draagt men heden ten dage b r i l l e n die overeenkomen met de onze en voor het grootste gedeelte uit Europa worden ingevoerd.

Vijftig à zestig jaren geleden zagen reizigers in dit Rijk zeer vreemde en zeldzame brilleglazen.

In plaats van de zijstangetjes of zijveeren die dienen om den bril op zijn plaats voor het oog te houden, maakte men gebruik van koorden, die om het hoofd gebonden werden. Daar dit echter niet zeer gemakkelijk was, paste men een eigenaardige methode toe om den bril te dragen.

Men hield namelijk zijn bril in evenwicht door koorden, waaraan gewichtjes hingen van dezelfde zwaarte, die achter de ooren hingen. Ook waren deze brillen nog op andere dikwijls vreemde wijze samengesteld; ze bestonden uit groote ronde schijven, die geslepen waren uit een steen van een bruinachtige kleur, welke de Chineezen „theesteen" noemen, omdat zijne kleur overeenkomt met die van een licht aftreksel van thee; waarschijnlijk is het een bastaardsoort topaas. Zulke brillen waren in de oude tijden ook in Europa in gebruik. Wie daarover meer weten wil verwijs ik naar het kortelings uitgekomen boek van Dr. Emile Bock „De bril en zijne geschiedenis" (Josef Safar, Weenen 1903.)

Toen de brillen tegen het einde der dertiende eeuw in gebruik kwamen, maakte men ze niet alleen uit glas, maar zeer dikwijls uit het bekende gewone of ordinaire b e r ij l, een doorzichtige steen van geelachtig-groene of zeegroene kleur, van welk woord naar men wil ons „b r i l" is afgeleid. In het jaar 1691 vervaardigde Christiaan Porschine in Koningsbergen (Pruisen) zelfs brillen uit barnsteen; hij legde het geslepen barnsteen in kokende lijnolie, waardoor de gele kleur verdween en de steen doorzichtig werd. De brilleglazen maakte men niet alleen rond of ovaal, maar ook v i e r- en a c h t h o e k i g. De oudste vorm, waaronder wij den bril kennen is die van het l e e s g l a s voor bejaarde menschen, een rond glas in metalen rand gezet en bevestigd aan een langen steel, dien men in de hand houdt. Hieruit ontstond tegen het einde der vijftiende eeuw de bril met twee glazen die eveneens voorzien was van een soort steel. Reeds in het begin van dezelfde eeuw kwamen hier en daar de b e u g e l brillen voor den dag; twee glazen, die met een plompen beugel verbonden waren. Deze zaten echter nog niet vast op den neus en het was Savonarola, die in zijne lessen aanbeval den bril vast te maken aan de klep van een diep op het hoofd zittende pet of muts. Terzelfder tijd begon men de glazen in een lompen rand uit hout of leer gemaakt te bevestigen; deze werden met koorden of met het leder zelf achter de ooren saâmgebonden. Daarom werden zulke brillen wel eens b i n d s p i e g e l s genoemd. Later kwamen de randen van staal, goud, zilver en hoorn. Deze waren langen tijd zeer plomp,

breed en massief, en veelal droegen ze versieringen. Men bewaarde ze in schoone foedralen of kostbare kistjes, want de brillen waren oorspronkelijk niet goedkoop. Een bril kostte op het einde der 16de eeuw nog een prijs van **48** tot **96** gulden. De voorname lieden schaften dan ook om voor deftig en aanzienlijk aangezien te worden brillen aan en droegen deze zonder ze noodig te hebben. Somtijds kon men ze zelfs voor veel geld niet machtig worden.

Toen de Keurvorst August van Saksen (1553—1586) op zijn 48ste jaar een zijner hovelingen naar Augsburg zond om een bril te koopen, kon deze ze daar niet krijgen en moest naar Venetië reizen om hem het verlangde te bezorgen. De beugelbril werd spoedig door den knijper vervangen, doch deze was onhandig en zwaar en zat slecht en onvast.

Gedurende geruimen tijd kende men niets van de leer en de wetten der gezichtskunde of der optische wetten, waarop toch de werking van den bril berust. Men maakte maar sterkere brillen voor oude of oudere en zwakkere voor jonge of jongere menschen; het spreekt vanzelf, dat het uitzondering was, wanneer het juiste of passende getroffen werd.

De artsen hielden het langen tijd voor beneden hunne waardigheid zich in te laten met reglementen of voorschriften in zake het aanschaffen van een bril van deze of gene sterkte. De handel berustte meestal enkel in handen van reizende brillenverkoopers, waardoor veel bedrog werd gepleegd. Iemand een bril opzetten of een bril verkoopen stond langen tijd in beteekenis gelijk met iemand bedriegen. In plaats van te zeggen: dat is bedrog, zeide men: dit zijn brillen.

In ons vaderland wordt Zacharias Jansen te Middelburg als een bekwaam brillenslijper vermeld, en later bezaten de Friesche Van de Bildts in het vervaardigen van brillen eene groote vaardigheid.

Na in deze wenken en voorschriften gewezen te hebben op de voornaamste middelen ter voorkoming van blindheid, is het zeer zeker niet buitengesloten, dat door ziekte of ongeval plotseling een ooglijden intreedt. Dàn moet men den weg weten, waar den lijder de directe en de beste hulp verleend wordt.

Nu is het mij herhaaldelijk voorgekomen dat men te weinig bekend was met de vele schoone en nuttige inrichtingen voor ooglijders in ons land. De gewone gang van zaken, vooral op het platteland, is helaas maar al te dikwijls, eerst zelf gaan dokteren, dat vrij wel gelijk staat met het oog bederven, verknoeien, derhalve het gezichtsvermogen vernietigen; daarna naar den dokter, die echter voor hen, welke op afgelegen dorpen wonen, niet altijd spoedig te bereiken is. Deze, hoewel hij somtijds verdere onheilen kan voorkomen, is door de zeldzaamheid van het geval niet altijd genoeg met elk ooglijden bekend om afdoende hulp te verleenen.

Weet nu de betrokkene op welke gemakkelijke en weinig kostbare wijze hij in de zoo goed ingerichte ooglijdersgestichten hulp kan vinden, dàn zal hij, voorgelicht door de meer ontwikkelden in de plaats of het dorp zijner inwoning, onmiddellijk zich daarheen kunnen begeven.

Persoonlijk bekend met de treurige **eerste** behandeling door onbevoegden, waardoor zoo menig leerling in het Blinden-Instituut zijn oog totaal moest verliezen, ben ik er toe geleid aan dit werk het volgende hoofdstuk toe te voegen.

Inrichtingen voor Ooglijders in Nederland.*)

Bij het schrijven van het hoofdstuk „Blindenzorg" had ik onmiddellijk het denkbeeld opgevat een overzicht samen te stellen van de inrichtingen voor ooglijders, die voor ons land zulk een rijken zegen zijn en die ten allen tijde de bewondering en waardeering van iederen buitenlander hebben opgewekt en nog blijven opwekken.

„Voorkomen is beter dan genezen". Dit is vooral bij oogziekten van het grootste gewicht. Duizenden, die niet tijdig genoeg de hulp inriepen van den oogarts, moesten hun nog menigmaal langen levensweg in volslagen duisternis afleggen, doch ook duizenden zijn na eene behandeling van het zieke oog, door eene gelukkige operatie, teruggegeven aan maatschappij en huisgezin en zegenen dagelijks de schoone instellingen, waaraan de kundigste oogartsen verbonden zijn.

De minvermogenden en onvermogenden der maatschappij hebben werkelijk de grootste behoefte aan een tijdige behandeling van het aangedane oog; dezen toch worden helaas veel meer door ernstige oogziekten aangetast dan de meergegoeden. Scrophuleuze aandoeningen van het bindvlies en van het hoornvlies, ziekten van de traanwegen, die onder de armere klassen bijzonder veel voorkomen, verwondingen van allerlei aard, uit hun arbeid of uit onvoorzichtigheid voortvloeiende, granuleuse oogontsteking, welke laatste ziekte bij de gegoede klassen bijna nooit voorkomt, spelen bij hen een groote rol, en nemen, door verwaarloozing, door de noodzakelijkheid om tot het laatst toe te werken of door de treurige hygiënische omstandigheden waaronder ze tehuis leven, dikwijls een zeer ernstig karakter aan. Men kan zich van zooveel ellende geen voorstelling maken en menigmaal zou men de handen ineenslaan van verbazing, hoe het mogelijk is met zulk een gering gezichtsvermogen nog het dagelijksch brood te kunnen of te moeten verdienen.

Een beschrijving van deze inrichtingen die in zulk een nauw verband staan met „Blindenzorg" zal velen belangstelling inboezemen en men zal, na overtuigd te zijn van het groote nut dier instellingen, zich geneigd gevoelen, haren bloei te helpen bevorderen. Zij toch, die het geluk beseffen, gezonde en sterke oogen te bezitten en wellicht nimmer hunne gedachten met dit onderwerp bezighielden, mogen aan deze zaak hun steun niet onthouden.

Met dankbaarheid vermeld ik de bereidwilligheid van alle Directeuren van Nederlandsche gasthuizen voor Ooglijders, waarmede zij mij, door het verstrekken van gegevens en verslagen, het samenstellen van het volgende hoofdstuk mogelijk gemaakt hebben.

Vereeniging tot oprichting en instandhouding eener Inrichting voor Ooglijders te Amsterdam.

Nadat reeds in 1858 door Prof. Donders het initiatief was genomen tot de stichting van het Nederlandsch

*) De inrichtingen zijn alphabetisch geplaatst.

Gasthuis voor Ooglijders te Utrecht, verrezen dergelijke inrichtingen na korteren of langeren tijd ook in vele andere plaatsen van ons vaderland. Aan al die inrichtingen waren poliklinieken, gelegenheden tot loopende behandeling van ooglijders, verbonden.

In Amsterdam was in het Binnen-gasthuis reeds in 1853 door Prof. J. W. R. Tilanus eene polikliniek voor ooglijders geopend, die in 1856 onder de officieele inrichtingen voor den gemeentelijken geneeskundigen armendienst opgenomen en door haren oprichter aan de leiding van Dr. Hoyack werd toevertrouwd, die zich daarmede tot het einde van zijn werkzaam leven in 1865 bleef belasten. Na tijdelijk door een assistent te zijn waargenomen, werd de leiding dier polikliniek met 1 Januari 1867 aan Dr. W. M. Gunning opgedragen. Tot 1885 bleef deze zich daarmede belasten, toen die taak op Dr. Van Rijnberk overging, die haar in 1894 neerlegde. Thans is zij opgedragen aan den hoogleeraar bij de Universiteit Prof. Straub.

Dr. W. M. Gunning.
Oud-Hoogleeraar in de oogheelkunde aan de Universiteit te Amsterdam, voormalig Geneesheer-Directeur der Inrichting voor Ooglijders, aldaar.

Een afzonderlijke kliniek ter verpleging van ooglijders bestond er in 1867 niet. De ooglijders die niet loopend konden worden behandeld, werden op de chirurgische kliniek van het Binnen-gasthuis opgenomen. De meest ernstigen daarvan werden wel op een paar afzonderlijke, de zoogenaamde blinden-kamers verpleegd, maar deze werden tevens gebruikt ter verpleging van ernstige chirurgische gevallen (amputaties, enz.) Oogzieken en anderen werden daar door hetzelfde dienstpersoneel verpleegd.

Daarbij kwam, dat tot de verpleging in het Binnen-gasthuis, evenals tot de polikliniek, alleen die lijders mochten worden toegelaten, die tot de van gemeentewege geneeskundig bedeelden behoorden. Wel werden daar ook anderen oogluikend toegelaten — zelfs vormden deze laatsten reeds in 1870 de meerderheid, n.l. ruim 52 %, in 1872 niet minder dan 61 % van de gezamenlijke bezoekers der polikliniek (destijds 250), maar behalve dat dit door een strengere handhaving der verordeningen elk oogenblik kon worden verboden, was de kostelooze behandeling en verpleging van niet-bedeelden door eene uitsluitend voor bedeelden bestemde instelling aan zeer ernstige bedenkingen onderhevig. Bovendien was de gelegenheid daartoe, reeds uit het oogpunt van de beschikbare ruimte, geheel onvoldoende.

Om deze reden kwam de stichting eener Inrichting, allereerst voor de behandeling en verpleging van niet-bedeelde maar nochtans minvermogende ooglijders tot stand. Prof. C. B. Tilanus, Prof. J. van Geuns en Dr. W. M. Gunning vereenigden zich tot een voorloopig Comité (waarbij zich later nog 11 invloedrijke personen aansloten), dat zich de stichting van zoodanige Inrichting tot doel stelde.

Drie jaren daarna waren de benoodigde gelden, dank zij de liberaliteit van vele Amsterdamsche ingezetenen, bijeengebracht en kon tot den bouw der Inrichting worden overgegaan. In het begin van Mei 1874 was deze zoover gevorderd, dat met 4 Mei de polikliniek kon worden geopend. Den 16en November daaraanvolgende werden ook de lokalen voor de verpleging van ooglijders bestemd, in gebruik genomen.

Inmiddels had het voorloopig Comité zich ontbonden en werd het definitief bestuur der Inrichting opgedragen aan een College van Regenten, bestaande uit de Heeren: Prof. C. B. Tilanus, Eere-Voorzitter, Prof. J. van Geuns, Voorzitter, H. J. de Marez Oyens, Penningmeester, Jhr. Mr. H. Hooft Graafland, Secretaris, Dr. C. E. Heynsius, Mr. H. S. van Lennep, Mr. W. Baron Roell en A. Wertheim, leden, Mej. C. Matthes, inwonend Directrice en Dr. W. M. Gunning, Geneesheer-Directeur.

De Inrichting voor Ooglijders te Amsterdam werd alzoo in het leven geroepen om te voorzien in de behoefte aan oogheelkundige hulp welke in Amsterdam, vooral onder minvermogenden bestond. Daaronder werden verstaan: arbeiders, dienstboden en zij die daarmede maatschappelijk gelijk staan. Terwijl de meervermogenden in staat zijn in hunne behoefte aan oogheelkundige hulp persoonlijk te voorzien en de onvermogenden kosteloos tot de gemeentelijke kliniek en polikliniek voor ooglijders worden toegelaten, konden de minvermogenden voor ruim 30 jaren zich die hulp

alleen verschaffen door ze òf kosteloos bij de oogartsen te gaan vragen òf door zich tot dat doel onder de geneeskundig-bedeelden te doen opnemen.

Nu is het ontvangen van kostelooze geneeskundige hulp, juist om het feit dat daartoe velen gedwongen worden, die overigens in staat zijn om in hunne eigene behoeften te voorzien, meer dan eenige andere vorm van bedeeling aan ernstige bedenkingen onderhevig.

Dr. M. JUDA.
Geneesheer-Directeur van de Inrichting voor Ooglijders te Amsterdam.

Het is de roeping der corporatie, om, in verband met langs anderen weg te bereiken verbeteringen in den toestand der zoogenaamde arbeidende klasse, ook aan dezen misstand (als aan zoovele andere) een einde te maken. Reeds onder de bestaande omstandigheden zou zij ongetwijfeld veel verbetering hebben kunnen aanbrengen.

Maar niet tot de minvermogenden alleen wenschte de Inrichting hare taak te beperken. Ook het best ingerichte woonhuis biedt in sommige gevallen van oogziekte geen geschikte gelegenheid tot behandeling en verpleging aan. Zoodanige gelegenheid wenschte zij ook voor meervermogenden open te stellen.

Ook aan de verzorging der geheel onvermogenden — voor zooverre daartoe in de voor hen bestemde inrichtingen geen gelegenheid mocht bestaan, of aan de door de Inrichting in de Spinozastraat te verleenen hulp om bijzondere redenen de voorkeur mocht worden gegeven — wenschte zij zich niet te onttrekken. Als beginsel werd hierbij aangenomen, nooit een arme af te wijzen, maar hem desnoods kosteloos te behandelen en te verplegen.

Eindelijk wenschte de Inrichting, ofschoon in de eerste plaats voor de inwoners van Amsterdam bestemd, hare deuren ook voor buiten Amsterdam woonachtige lijders open te stellen.

Op deze wijze beoogde de Inrichting er, met inachtneming van haar hoofddoel, naar te streven om zooveel mogelijk ten algemeenen nutte werkzaam te zijn. Een onbekrompen opvatting van dit doel bracht verder, naar het gevoelen der oprichters mede, dat zij niet alleen voor ieder toegankelijk behoorde te zijn, maar evenzeer dat ieder zich daar kon doen behandelen door den geneesheer zijner keuze. En daarom werd de bepaling gemaakt dat — voor zooverre ruimte en tijd dit zouden gedoogen — aan alle erkende oogartsen hier ter stede, die dit mochten begeeren, gelegenheid zou worden gegeven, om nevens den geneesheer-directeur en geheel onafhankelijk van hem, zoowel op de polikliniek als op de kliniek oogzieken te behandelen. Natuurlijk geheel onder eigen verantwoordelijkheid.

De overweging waarvan bij de stichting der Inrichting voor Ooglijders werd uitgegaan, bracht mede, dat het haar streven moest zijn om de door haar te verleenen hulp zooveel mogelijk door den belanghebbende zelf te doen bekostigen en aan de geneeskundigen, door wier tusschenkomst die hulp zou worden verstrekt, daarvoor een billijk honorarium te doen toekomen. Daartoe werd bepaald dat niet alleen door de meervermogenden, in de eerste en tweede klasse der kliniek, maar ook door de minvermogenden, zoowel op de polikliniek als in de derde klasse der kliniek eene geldelijke bijdrage zou worden verstrekt, waardoor de te hunnen behoeve te maken kosten zooveel mogelijk gedekt zouden kunnen worden.

Reeds in Mei 1875, een jaar na het bestaan der Inrichting, mocht zij met dankbaarheid en trots terugzien op hetgeen reeds ten nutte der ooglijders gedaan werd. In dat jaar van 4 Mei tot 31 December, dus in 8 maanden, werd de polikliniek door 1067 personen bezocht. Het aantal adviezen gedurende 207 werkdagen bedroeg 15,836, dus gemiddeld 76 per dag en 10 per hoofd. In de verdeeling der verpleegden in de verschillende klassen werd eene wijziging gebracht. Dit vond zijn grond ook daarin, dat door enkele armbesturen en bijzondere personen bezwaar gemaakt werd tegen het verpleeggeld in de laagste of derde klasse, dat in de bestaande inrichtingen te Utrecht en te Rotterdam voor minvermogenden niet meer dan **60 cent** per dag bedroeg, terwijl het in Amsterdam op *f* **1**.— was vastgesteld. Heeren regenten gaven in overweging, voorloopig voor één jaar een vierde klasse aan de bestaande toe te voegen, tegen 60 cent per dag verpleeggeld. Zij hadden gehoopt dit door meer financieelen

steun te kunnen volhouden, doch zagen zich verplicht met 1 Januari 1876 de vierde klasse weder op te heffen, behalve voor burgerlijke armbesturen en besturen over liefdadige instellingen.

In het jaar 1877 werd de polikliniek door 456 personen minder bezocht dan in 1876, welke vermindering ontstond, doordat sedert 1 Juli de toegang tot de kliniek niet meer geheel kosteloos was. Alleen zij, die voorzien waren van een kaart, waarvan de kosten *f* 1.— bedroeg, welke hun daarvoor drie maanden loopende oogheelkundige behandeling verstrekte en zoo noodig een bril, werden toegelaten.

Die maatregel werd genomen met het oog op het hoofddoel der polikliniek, n.l. het verschaffen eener gelegenheid tot speciale oogheelkundige behandeling aan de z.g. arbeidersklasse, den dienstbaren stand en hen die daarmede maatschappelijk gelijk staan. Van hoeveel gewicht het is de hier bedoelde personen, schoon tot de minvermogenden behoorende, nochtans van de armen in engeren zin te onderscheiden, behoeft niet te worden uiteengezet. Het bestuur achtte het daarom wenschelijk de verlangde hulp niet meer geheel kosteloos te verleenen, maar daarvoor eene kleine geldelijke bijdrage van de lijders te vragen.

Om echter ook de eigenlijke armen (voor wie aan het Binnen-gasthuis gelegenheid tot oogheelkundige behandeling bestaat) niet van de polikliniek uit te sluiten, werd bepaald dat aan hen, die niet bij machte zijn *f* 1.— te betalen, kosteloos toegang zou worden verleend.

Daartoe werd overlegging van een bewijs van onvermogen vereischt.

Het was in het jaar 1880, dat de Inrichting een ernstig verlies had te betreuren door het overlijden van den bekwamen voorzitter van het bestuur, Prof. VAN GEUNS.

Aan hem toch, die overal waar hij in de gelegenheid was ooglijders te helpen, blinden te steunen en de laatsten met raad en daad bij te staan, had de Inrichting veel te danken.

Hierbij vermeld ik, dat hij van 1840—1849 bestuurder was van het Blinden-Instituut te Amsterdam; later wijdde hij wederom zijne krachten aan die Inrichting welke hem zoo na aan het harte lag en wel van de jaren 1862—1880, toen de hoogleeraar uit de kringen waar hij zooveel goed had mogen doen, voor altijd werd weggenomen.

Prof. Dr. W. M. GUNNING zegt van hem in de vergadering van leden der Vereeniging tot oprichting en instandhouding eener Inrichting voor Ooglijders te Amsterdam op 11 April 1881: „Prof. VAN GEUNS was toen ik elf jaren geleden pogingen in het werk stelde eene inrichting van ooglijders te stichten, met den eerbiedwaardigen grijsaard, Prof. C. B. TILANUS, dien wij nog immer het voorrecht hebben als eere-voorzitter aan het hoofd onzer Vereeniging te zien, de man die mij hierbij krachtig ter zijde stond. Hij was een man met een hart, dat diep medegevoel koesterde voor het lijden van zijne naasten, met een nobel ernstig karakter, dat hem, wat hij goed en nuttig achtte, met energie deed ondernemen en met volharding doorzetten.

Als zoodanig heeft hij zich ook doen kennen in zijne betrekking tot onze Vereeniging, waaraan hij, van hare vestiging af, als voorzitter verbonden was.

Zijne nagedachtenis zal in eere gehouden worden door allen die belangstellen in de Inrichting om de wille van het goede, dat hij voor haar deed."

De Inrichting voor Ooglijders te Amsterdam, Spinozastraat 2.

Nu in den laatsten tijd door oogartsen herhaaldelijk een onderzoek ingesteld wordt in de scholen naar den toestand der oogen van de kinderen, (men leze het artikel „Oorzaken der blindheid en hare voorbehoedmiddelen") is het zeker van groot belang, dat ik wijs op de school-enquête van 1879—1880.

Dr. JUDA was reeds in 1878 aangevangen met een onderzoek omtrent de verspreiding van bindvlies-

aandoeningen op de openbare scholen. Dat onderzoek op last van de stedelijke regeering door de aan de Inrichting werkzame geneesheeren in vereeniging met den officier van gezondheid VAN RIJNBERK werd voortgezet. Uit de dissertatie van Dr. VAN RIJNBERK over „het endemisch ooglijden der minvermogende bevolking van Amsterdam." SCHELTEMA & HOLKEMA 1881) is het volgende over deze zaak ontleend:

Het totaal cijfer der onderzochte kinderen bedroeg 13687. Daaronder kwamen voor 10.954 Christ. kinderen met 15% en 2733 Israël. kinderen met 59.6% conjunctiva-ziekten. Onder de eersten leden aan trachoma 91, d.i. 0.98%; onder de laatsten 1127. d.i.45%

Op de grootste schaal en in de hevigste graden werd het trachoma waargenomen onder de kinderen van 2—6 jaar die ten getale van 5 à 700 de Ned. Israëlietische bewaarschool bezoeken en die allen tot de behoeftige klassen behooren. Van 404 dezer kinderen waarover het onderzoek liep, leden 338, d. i. 83.6% aan conjunctiva-ziekten. waaronder niet minder dan 310, d. i. 76.7% aan trachoma en wel in belangrijken graad.

Uit het voorafgaande blijkt dus, dat hoewel de hier bedoelde oogziekten onder de kinderen der minvermogende bevolking van Amsterdam nergens geheel ontbreken, die ziekten onder het Israëlietische gedeelte dier bevolking op grooter schaal en in veel heviger mate heerschen dan onder de overigen.

Verder is uit het onderzoek gebleken, dat het aantal lijders aan die ziekten in het algemeen en aan trachoma in het bijzonder daalt, naarmate de uitwendige levensverhoudingen der kinderen gunstiger worden. Zoo is b.v. het aantal lijders aan trachoma op de openbare kostelooze scholen onder de Israëlieten bijna driemaal, onder de overigen tweemaal grooter dan op de tusschenscholen, om op de Israël. godsdienstige tusschenschool nog lager te dalen, en eindelijk op de Israël. burgerschool nagenoeg te verdwijnen.

Opmerkelijk in verband daarmede is het feit, dat volgens de nauwkeurige opgave daaromtrent door Dr. DE HAAS verschaft, onder de minvermogende bevolking te Rotterdam de hier bedoelde oogziekten bij de Israëlieten volstrekt niet in meerdere mate worden aangetroffen dan onder de overigen. Ook omtrent Breslau, dat insgelijks eene groote Israëlietische bevolking bezit, werd door Prof. COHN hetzelfde verzekerd.

Inderdaad zeer gewichtige resultaten, waardoor tevens de weg wordt aangewezen, die ter vruchtbare bestrijding van het bestaande kwaad moet worden bewandeld!

Behalve andere preventieve maatregelen die daartoe vereischt worden, was het noodig aan hen, die door oogziekte zijn getroffen, voldoende geneeskundige behandeling te verzekeren. Daartoe werd door het dagelijksch bestuur van Amsterdam voor alle kinderen, die bij het schoolonderzoek bleken aan oogziekte te lijden, de gelegenheid tot kostelooze behandeling aan het Binnen-gasthuis opengesteld. Van Israëlietische zijde

Vestibule in de Inrichting voor Ooglijders te Amsterdam.

werd bovendien eene polikliniek ter behandeling der kinderen aan de Israël. bewaarschool georganiseerd,

In het jaar 1883 trof de Inrichting wederom een treurig verlies door het afsterven van den Eere-Voorzitter Prof. C. B. TILANUS. In de vergadering van 5 Mei 1884 herdenkt Prof. Dr. W. M. GUNNING den verdienstelijken doode in de volgende woorden:

„Wie TILANUS kende, wist dat onbepaalde liefde tot God en daarom ook tot de menschen, wier behoeften hij gedurende zijne langdurige loopbaan als geneesheer van nabij had leeren kennen. de diepste grond was van al zijn denken en werken.

Men steunde daarom gaarne elke poging om in die behoeften te voorzien, die zich in zijne goedkeuring en sympathie mocht verheugen. Krachtiger dan wellicht iemand anders heeft hij daardoor ook tot het ontstaan en den bloei onzer Inrichting bijgedragen. Hij had haar lief, omdat hij vertrouwde dat zij velen ten

zegen zou zijn. Dat vertrouwen is aanvankelijk niet geschokt geworden. Laat ons, zooveel in ons is, er naar streven om het ook in de toekomst niet te beschamen! Zoo zullen wij ter nagedachtenis van onzen onvergetelijken vriend eene waardige hulde brengen — de beste tevens, die groote zielen als de zijne kunnen begeeren."

Indien de Inrichting voor ooglijders zich in een snel toenemenden bloei mocht verheugen, zij is dit zeker voor een goed deel verschuldigd aan haar onafhankelijk karakter. Is vrijheid voor het individu voorwaarde tot ontwikkeling, ook voor instellingen als de onze is vrij, d.w.z. zich zelve ten wet (autonoom) te zijn, onontbeerlijk om tot volle ontplooiïng van haar eigenaardig karakter en daardoor tot bloei te geraken. Het Nederlandsche gasthuis voor ooglijders zou nooit geworden zijn wat het nu is, indien het van Staat of van Gemeentewege afhankelijk geweest ware. Ook voor onze Instelling zou ik het als een groot gevaar beschouwen indien zij ooit gedwongen werd zich zoodanige afhankelijkheid te getroosten. Die onafhankelijkheid brengt echter ook hare gevaren mede. Het lot van vrije instellingen toch is in veel hoogere mate afhankelijk van de personen die met de behartiging harer belangen belast zijn, dan dat van Staats- of Gemeente-instellingen."

Consultatiekamer in de Inrichting voor Ooglijders te Amsterdam.

In Juli 1883 werd de Inrichting verbouwd en werd daardoor verrijkt met 1o. twee gezelschapkamers, éénе voor mannen en ééne voor vrouwen; 2o. twee kamers ter gezamenlijke verpleging van 5 zieken; 3o. twee groote kamers ter verpleging van 5 à 6 besmettelijke lijders elk (ter vervanging van de barak), terwijl tevens door veranderde inrichting der bestaande lokalen nog vergrooting van de kinderafdeeling met vier kribben werd verkregen. Door een en ander kunnen thans in de 3e klasse een 40-tal zieken naar eisch worden verpleegd. Voorts met een tweede consultatiekamer voor de polikliniek, waardoor de reeds bestaande geheel ter beschikking kan worden gelaten voor de polikliniek van den geneesheer-directeur en het door dezen in zijne kwaliteit van hoogleeraar te geven onderwijs. Eindelijk met een flinken kelder, waaraan groote behoefte bestond.

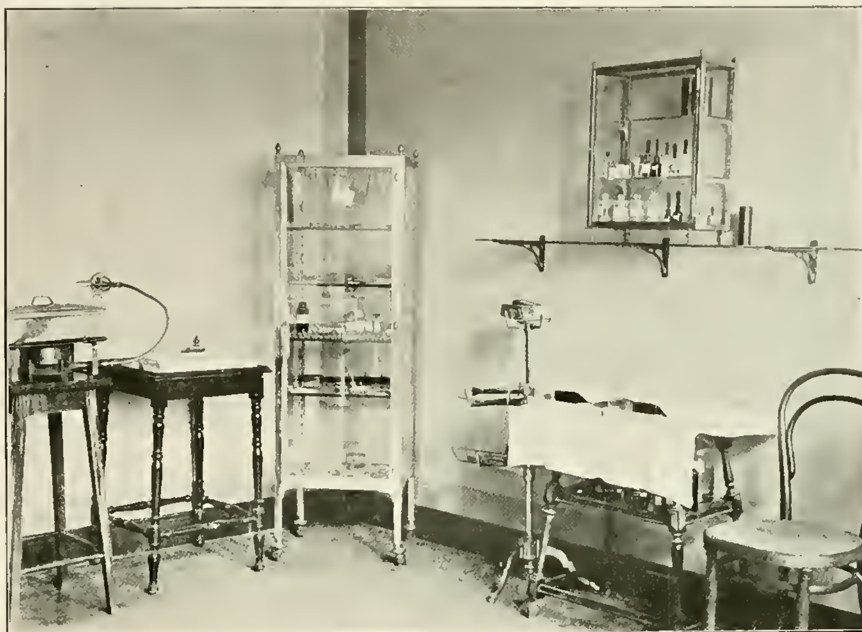
In het verslag van 1884, dat het tienjarig bestaan der Inrichting herdenkt, vind ik eenige zeer belangrijke punten door den directeur, Prof. Gunning behandeld, die ik in het kort op deze plaats teruggeef; het handelt over de organisatie der Inrichting, die eenigszins verschilt met de reeds bestaande soortgelijke inrichtingen. Ik laat hier den directeur aan het woord:

„En wat hare organisatie betreft, ik meen dat de ervaring der verloopen 10 jaren pleit voor de deugdelijkheid der grondslagen waarop zij rust. Het verschil met andere inrichtingen is hoofdzakelijk hierin: 1o. dat aan onze Inrichting onderscheidene, als zoodanig van elkaar onafhankelijke, oogartsen werkzaam zijn — terwijl aan het hoofd van de meeste anderen één geneesheer staat met zijne assistenten; 2o. dat de door onze Inrichting verleende hulp aan minvermogenden, zelfs op de polikliniek, slechts bij uitzondering kosteloos verstrekt wordt, terwijl die hulp, althans op de polikliniek, door de meeste anderen geheel kosteloos verleend wordt.

In het jaar 1889 verloor de Instelling haar oudsten bestuurder, den heer A. Wertheim. Dit verlies werd zeer betreurd. Hij droeg haar een warm hart toe en heeft daarvan ruimschoots de bewijzen gegeven. Niet alleen heeft hij tot haar vestiging en haar onderhoud krachtig bijgedragen, maar aan hem is het bovendien te danken dat een deel van het terrein dat de Inrichting omgeeft, op zeer voordeelige voorwaarden in haar bezit kwam. Ook bij uiterste wilsbeschikking heeft hij haar nog bedacht. Hij zal niet zoo spoedig worden vergeten de brave, nederige man, wiens hart zoo warm klopte voor al wat goed en schoon was, en wiens om-

gang daardoor een zoo weldadigen invloed uitoefende op allen, die het voorrecht hadden met hem in aanraking te komen.

In 1890 volgde zijn zoon, de heer Mr. J. F. Wertheim zijn vader op. In dat jaar werden de heeren De Ranitz en Timmer aan de Inrichting als consulenten verbonden. In den cursus 1891—92 stonden Dr. N. Josephus Jitta en Dr. Du Saar Prof. Gunning welwillend bij de practische oefeningen der studenten ter zijde. De heeren Dr. Van Rijnberk en Dr. Kuiper verleenden den directeur steeds welwillend hun hoog gewaardeerden steun.

Operatiekamer in de Inrichting voor Ooglijders te Amsterdam.

Het zou te veel ruimte in dit werk innemen bij alle lotgevallen der Inrichting stil te staan. Om te doen zien dat zij aan een werkelijke behoefte heeft voldaan en dit blijft doen, geef ik de volgende staatjes uit het verslag van 1894, dus na een twintigjarig bestaan.

Het aantal groote operaties gedurende dien tijd in de Inrichting verricht heeft omstreeks 4800 bedragen, waarvan 2000 vóór en 2800 nà 1885. Dit laatste cijfer zou nog grooter wezen, ware het niet dat de daaronder voor zooverre de jaren betreft, alleen in de derde klasse verrichte operaties begrepen zijn, terwijl daaronder vóór 1885 ook die in de eerste en tweede klasse opgenomen zijn.

Operatiekamer in de Inrichting voor Ooglijders te Amsterdam.

Onder de operaties kwamen voor:

	1875—'84	1885—'95	Totaal
Operaties ter verwijdering (extractie) cataract	375	418	793
Operaties ter genezing van scheelzien	567	845	1412
„ ter vorming eener kunstpupil	456	538	994
„ „ verwijdering van het geheele oog	149	348	497

Sedert lang was het bekend, dat onder de minvermogende bewoners van de z. g. jodenbuurt op groote schaal eene endemie van ooglijden heerschte. Maar sedert de Inrichting in werking trad zijn de aard en de omvang van die endemie en hare beteekenis voor Amsterdam aan het licht gekomen. Daardoor werd de stoot gegeven tot een nader onderzoek omtrent het voorkomen dier oogziekte op de openbare lagere scholen, omtrent hare oorzaken en de middelen tot hare bestrijding, waartoe door de opzettelijk tot dit doel in het leven geroepen „Commissie tot bestrijding der besmettelijke oogziekte onder minvermogende Israë-

lieten" krachtig werd medegewerkt. Onderstaande staat geeft een duidelijke aanwijzing:

JAREN.	BESMETTELIJKE BINDVLIES-ONTSTEKINGEN.		TRACHOOM.	
	Onder de bewoners der Jodenbuurt.	Onder de overigen.	Onder de bewoners der Jodenbuurt.	Onder de overigen.
1875	74 %	30.4 %	37.4 %	4 %
1876	73 „	30 „	38.1 „	3.3 „
1877	70 „	26 „	40.7 „	2.8 „
1878	76½ „	25.7 „	46.8 „	4.2 „
1879	73 „	25 „	48 „	4.4 „
1880	77 „	26 „	48 „	3.8 „
1881	83 „	25 „	46 „	2.7 „
1882	72.4 „	27.6 „	43.3 „	4.3 „
1883	81 „	28 „	48 „	3.5 „
1884	67.6 „	25 „	43.8 „	3.13 „
1885	61.9 „	24.6 „	39 „	2.7 „
1886	46.1 „	23 6 „	28.7 „	2.5 „
1887	45 „	25 „	24 „	1.5 „
1888	50 „	23.3 „	26 „	1.5 „
1889	53.5 „	23 „	23 „	1.8 „
1890	45.5 „	21.5 „	21 „	1 „
1891	43.5 „	19.5 „	19 „	0.9 „
1892	42.1 „	21.5 „	20 „	1 „
1893	38 „	25 „	17 „	0.8 „
1894	34.8 „	20.3 „	17 „	0.7 „

Indien wij nu nog nagaan het aantal verpleegden gedurende dat 20-jarig tijdvak en zien dat dit steeds vermeerderde, dan springt het groote nut van deze Instelling reeds dadelijk in het oog.

I. VERPLEEGDEN IN DE 1e EN 2e KLASSE.

JAREN.	1e KLASSE.			2e KLASSE.			Totaal 1e en 2e Klasse.
	In Amsterdam woonachtig	Buiten Amsterdam woonachtig	Totaal.	In Amsterdam woonachtig	Buiten Amsterdam woonachtig	Totaal	
75—84	88	119	*207*	179	255	*434*	641
85—94	95	140	*235*	241	271	*512*	747
75—94	183	259	*442*	420	526	*946*	1388

Prof. Dr. W. M. GUNNING, die van de oprichting af geneesheer-directeur was, legde in Mei 1899 deze functie in handen van den heer Dr. M. JUDA, die tot op heden met grooten ijver en toewijding de belangen der Inrichting behartigt. Moge het hem vergund zijn nog vele jaren, in samenwerking met de directrice, mej. C. REDDINGIUS aan het hoofd dezer nuttige instelling te staan.

De volgende heeren geneeskundigen wijden nog op heden hun beste krachten aan de vele hulpzoekende lijders: Dr. N. VAN RIJNBERK. Dr. N. JOSEPHUS JITTA, Arts B. P. VISSER, Arts W. SNELLEN. Dr. G. J. SCHOUTE. Consult.-Geneesk. Dr. S. DE RANITZ. Consult.-Heelk. Arts H. TIMMER, Consult.-Keel-. Neus- en Oorarts P. J. ZAALBERG Hz.

Daar de bloei der Inrichting zoo sterk bevorderd is door de krachtige medewerking van heeren doctoren, bijgestaan door bekwame directrices, die in het tijdvak van 30 jaren aan de Inrichting verbonden waren, heb ik gemeend hunne namen niet te mogen verzwijgen en laat ze hier volgen: Dr. W. M. GUNNING, Directeur, Mej. C. MATTHES. Directrice (belangloos), Chir. A. DE COSTA GOMEZ DE LA PENHA. Dr. M. W. C. GORI en Dr. M. JUDA, allen in 1874, Mej. C. C. E. TAK. Directrice (1877), eervol ontslagen in 1890: Dr. S. DE RANITZ (1889). Consult.-Heelk. Dr. H. TIMMER (1899), Assistent-Geneesk. Mej. Dr. M. C. DU SAAR (1889), Assistent-Geneesk. Dr. J. KUIPER (1890), Directrice Mej. A. A. DEN DEKKER (1890). tot Geneesk. aangesteld Mej. Dr. M. C. DU SAAR (1890), Assistent-Geneesk. Drs. E. E. BLAAUW, inwonend (1895), Drs. J. G. v. D. MEULEN. uitwonend (1895). Assistent-Geneesk. B. P. VISSER, Offic. v. gezondh. 2de kl., (1895) en in 1896 bevorderd tot Geneeskundige: Directrice Mej. C. REDDINGIUS (1896). Arts W. SNELLEN (1898). Dr. G. J. SCHOUTE (1898). Consult.-keel-. neus- en oorarts P. J. ZAALBERG Hz. (1899).

De heeren Dr. M. JUDA, Dr. N. VAN RIJNBERK en Dr. N. JOSEPHUS JITTA behooren tot degenen, die het langst hunne bekwaamheden en kennis aan de Inrichting gewijd hebben en haar goeden naam steeds hoog houden.

De Inrichting had in het jaar 1901 nog een droevig verlies te lijden door den dood van den hooggeachten Voorzitter, Jhr. Mr. F. HOOFT GRAAFLAND, die zoovele jaren zijne beste krachten aan haar wijdde. Allen. die met hem werkzaam waren kunnen beseffen, wat zijn heengaan voor de Inrichting beteekent.

Alvorens het overzicht der Inrichting te eindigen, zullen wij eene wandeling door het gebouw doen, waaruit zal blijken, dat de practijk zich met een goeden smaak heeft vereenigd.

Wanneer men het gebouw binnentreedt, heeft men rechts een spreekkamer voor de geneesheeren met de bibliotheek. Daaraan grenzend is het laboratorium. Daarachter bevinden zich de polikliniekzalen, n.l. de groote en de kleine consultatiekamer met de oogspiegelkamer in het midden, terwijl aan het einde zich bevindt de wachtkamer, die toegang heeft door een gang ter zijde van het gebouw. Links vindt men de zitkamer en de wachtkamer voor de directrice. Daarachter bevinden zich de keuken, provisiekamer en de badkamer voor de patiënten, die in de 3de klasse worden opgenomen, terwijl het sousterrain den provisiekelder bevat en de kachels voor de centrale verwarming en voor warm water.

Prof. Dr. W. M. GUNNING, voorganger van den Geneesheer-Directeur Dr. M. JUDA, in tegenwoordigheid van de aan de *Inrichting voor minvermogende Ooglijders* te Amsterdam verbonden Geneesheeren, Directrice en Verpleegzusters.

Arts W. SNELLEN. Dr. N. v. RIJNBERK. Dr. M. JUDA. Prof. Dr. W. M. GUNNING. Arts B. P. VISSER. Zuster MOLEMANS. Dr. N. JOSEPHUS JITTA. Zuster MEIJERINK. Mej. C. REDDINGIUS, Directrice. Zuster DE LA LANDE CREMER. Zuster GERTH.

De trap rechts voert naar de eerste verdieping, alwaar aan de rechterzijde de kamers zijn voor de 1ste en 2de klasse, elk met 1 bed. Aan de linkerzijde zijn de kamers 2de klasse B, elk met 2 bedden. Verder vindt men op deze verdieping de slaapkamer van de directrice, de zitkamer van de hoofdverpleegster en een slaapkamer voor eene verpleegster, de badkamer voor de 1ste en 2de klasse en een keuken. Aan de achter-

II. BEHANDELDEN OP DE POLIKLINIEK (*). TOTAAL 119.114.

1–4 Uit Amsterdam	1 Leden van ziekenfondsen	°/o	2 Andere stedelingen	°/o	3 Bedeelden door Kerk of liefd. Instellingen	°/o	4 Bedeelden door de burgerlijke gemeente	°/o	5 Totaal uit Amsterdam	°/o	6 Buiten Amsterdam woonachtig	°/o	7 Totaal 5, 6.	8 Kosteloos ingeschreven.	°/o
1875—1884	16144	52.6	9083	29.6	4357	14.2	1079	3.6	30663	88.4	4055	11.6	34718	672	1.9
1885—1894	48426	65.9	16070	21.9	4795	6.5	4242	5.7	73533	87.2	10863	12.8	84396	1396	1.65
Totaal . .	64570	61.9	25153	24.1	9152	8.9	5321	5.1	104196	87.5	14918	12.5	119114	2068	1.7

Totaal minvermogenden (kolom 1 en 2) uit Amsterdam = 89723 = 86 °/o
„ onvermogenden (kolom 3 en 4) „ „ = 14473 = 14 °/o
104196

*) De °/o cijfers bij de kolommen 1–4 hebben natuurlijk betrekking op de behandelden uit Amsterdam (kolom 5); die bij kolom 5 en 6 op het totaalcijfer van alle behandelden (kolom 7). De getallen in kolom 8 en de bijgevoegde procenten hebben betrekking niet op de *on*vermogenden (die *als zoodanig* kosteloos worden toegelaten), maar op de gezamenlijke *min*vermogenden, dus op hen die in de termen vielen om voor den toegang tot de polikliniek eene geldelijke bijdrage te betalen (kolom 1, 2 en 6) maar dit *niet* deden. — De *buiten* Amsterdam woonachtige behandelden zijn allen als minvermogenden aangemerkt, omdat het aantal bedeelden onder hen (waarvan bovendien geen aanteekening werd gehouden) zóó gering is, dat het zonder bezwaar kon worden verwaarloosd.

III. VERPLEEGDEN DER 3e KLASSE { 1875—'84 = 2105 = 27.8 °/o ; 1885—'94 = 5456 = 72.2 „ } Totaal 7561.

Uit Amsterdam 5615 = 74.2 °/o *Buiten* Amsterdam woonachtig 1946 = 25.8 °/o Totaal 7561.		A. MINVERMOGENDEN. 1875—84 = 1458 = 39.2 °/o; 1885—94 = 2263 = 60.8 °/o. Totaal 3721 = 49.2 °/o									B. ONVERMOGENDEN. 1875—84 = 647 = 60 °/o; 1885—94 = 3193 = 40 °/o. Totaal 3840 = 50.8 °/o					TOTAAL A en B 7561		
		Voor eigen rekening	°/o	Voor rekening van particulieren	°/o	Voor rek. van de Vereen. voor Minverm. Ooglijders	°/o	Voor rek. van de Inrichting voor Ooglijders	°/o	TOTAAL A.	Voor rek. van Kerk e. a. Liefdadige Instellingen	°/o	Voor rek. v. h. Burgerlijk Armbestuur	°/o	TOTAAL B.	TOTAAL A en B.	°/o A.	°/o B.
Uit Amsterdam.	1875 tot 1884	*683*	66.7	*94*	9.2	*167*	16.3	*80*	7.8	*1024*	*184*	47.3	*205*	52.7	*389*	*1413*	72.5	27.2
	1885 tot 1894	*505*	33.4	*64*	4.2	*911*	60.1	*35*	2.3	*1515*	*174*	6.4	*2513*	93.6	*2687*	*4202*	36	64
Totaal....		**1188**	46.9	**158**	6.2	**1078**	42.8	**115**	4.1	**2539**	*358*	11.6	*2718*	88.4	**3076**	**5615**	**45.2**	**54.8**
Buiten Amsterdam woonachtig.	1875 tot 1884	*377*	87	*44*	10	—	—	*13*	3	*434*	*258*			—	*258*	*692*	62.8	37.2
	1885 tot 1894	*608*	81.3	*75*	10	—	—	*65*	8.7	*748*	*506*			—	*506*	*1254*	59.7	40.3
Totaal....		**985**	83.4	**119**	10	—	—	**78**	6.6	**1182**	—			—	**764**	**1946**	**60.7**	**39.3**
Tot. gener.		**2173**	58.2	**277**	7.5	**1078**	29	**193**	5.3	**3721**	—			—	**3840**	**7561**	**49.2**	**50.8**

zijde van deze verdieping is een zeer groot balcon aangebracht, dat in den zomer den patiënten een heerlijk zitje aanbiedt.

De tweede verdieping, die langs de linker trap bereikt wordt, is ingericht voor de patiënten 3de klasse. Vóór in het midden bevindt zich de operatiekamer, met twee daaraangrenzende zalen, rechts voor de mannelijke, links voor de vrouwelijke patiënten. Verder zijn daar een paar kleinere kamers voor patiënten, die men isoleeren wil, twee slaapkamers voor verpleegsters en de kinderslaapkamer. In het achtergedeelte heeft men eene zitkamer voor de verpleegsters, een theekeuken en twee dagverblijven voor de patiënten, een voor de mannen en een voor de vrouwen en kinderen. Op deze verdieping zijn twee ijzeren brandtrappen aangebracht, een ter rechter- en een ter linkerzijde, die zeer breed zijn, zoodat ook de patiënten daardoor in veiligheid gebracht kunnen worden.

Op de zolderverdieping zijn de bergplaatsen voor het linnen- en beddegoed en voor de kleeding der patiënten 3e klasse. Voorts zijn daar slaapkamers voor eene verpleegster en voor de dienstboden. Op deze verdieping is ook nog aangebracht eene slaapkamer voor patiënten 3de klasse, die echter alleen gebruikt wordt, wanneer het aantal bijzonder hoog is.

Ter weerszijden van het gebouw is een groote tuin, de rechtsche voor de patiënten 1ste en 2de klasse, de linksche voor de patiënten 3de klasse.

Behalve de gelegenheid tot consult in de Spinozastraat No. 2 in het Gebouw van de Inrichting voor minvermogende Ooglijders, vindt men die ook in het gebouw van het Algemeen Ziekenfonds voor Amsterdam, in de Beulingstraat.

Ik heb gemeend bij het beschrijven dezer en volgende Instellingen den weg te moeten aanwijzen waarlangs oogheelkundige hulp te verkrijgen is.

BEPALINGEN VOOR MINVERMOGENDEN.

Aan hen die een geldig bewijs*) overleggen, dat zij tot de arbeiders en dienstboden behooren, of daarmede maatschappelijk gelijk staan, wordt tegen vergoeding van *f* 1.—, een kaart uitgereikt, waarop gedurende drie achtereenvolgende maanden loopende behandeling op de polikliniek wordt verstrekt.

Deze kaarten zijn volstrekt persoonlijk.

De door de geneeskundigen voor te schrijven brillen worden tegen eene tegemoetkoming in de kosten van 30 cts. per bril bij de daartoe aan te wijzen leveranciers verkrijgbaar gesteld.

*) Bewijzen van lidmaatschap in een Ziekenfonds voor **minvermogenden** worden als zoodanig aangemerkt.

Aan hen die bovengenoemd bewijs niet overleggen wordt à *f* 1.— eene toegangskaart verstrekt geldig voor één week. Ook deze kaarten zijn volstrekt persoonlijk.

De voor te schrijven brillen worden hun door de daartoe aan te wijzen leveranciers tegen verlaagd tarief verstrekt.

De polikliniek wordt gehouden:

In het gebouw der Inrichting in de Spinozastraat:

door Dr. M. Juda, Maandags, Woensdags en Vrijdags van **9** tot **10½** uur,

,, Dr. Van Rijnberk, Dinsdags, Donderdags en Zaterdags van **9** tot **10½** uur,

,, Arts B. P. Visser, Maandags, Woensdags en Vrijdags van **4**–**5** uur,

,, Dr. Josephus Jitta, Dinsdags, Donderdags en Zaterdags van **4**–**5** uur.

In het gebouw van het Algemeen Ziekenfonds voor Amsterdam, in de Beulingstraat:

door Dr. G. J. Schoute, Dinsdags, Donderdags en Zaterdags van **9**–**10½** uur,

,, Arts W. Snellen, Maandags, Woensdags en Vrijdags van **9** tot **10½** uur.

De keuze van een geneesheer wordt geheel vrijgelaten. De geneesheeren zijn voor hunne behandeling persoonlijk verantwoordelijk.

De verpleging in het Gesticht geschiedt in de 3e klasse.

De verpleegkosten bedragen *f* 1.25 per 24 uren, voor armbesturen *f* 1.—

De kosten der geneeskundige behandeling worden door den behandelenden geneesheer, volgens tarief, in rekening gebracht.

Aan hen die voor rekening van Armbesturen worden verpleegd, wordt kostelooze behandeling verstrekt.

Zij, die vóór hunne opname in het Gesticht reeds op een der poliklinieken hulp genoten, blijven onder behandeling van den geneesheer, door wien hun die hulp werd verleend.

Het Bestuur bestaat uit de H.H.:

Mr. H. S. van Lennep, Voorzitter.
H. J. de Marez Oyens, Penningmeester.
Dr. Jb. van Geuns, Secretaris.
Dr. M. Juda, Geneesheer-Directeur.
Mr. J. F. Wertheim.
A. J. Blaauw.
Mr. E. R. H. Regout.
Jhr. Mr. W. G. Dedel.

Alvorens te eindigen met de beschrijving van de schoone gelegenheid die Amsterdam biedt voor de uitnemende verzorging en verpleging der ooglijders, mag ik niet nalaten ook met een enkel woord te wijzen op de vele gelukkige resultaten die verkregen worden op de polikliniek van oogzieken in het Binnen-gasthuis.

De Universiteit beschikt in hare afdeeling voor oogzieken in het Binnen-gasthuis over 40 bedden, ook heeft zij een laboratorium en collegekamer, bovendien wordt aldaar een polikliniek van oogzieken gehouden, waarvan Prof. Straub het hoofd is. De Gemeenteraad heeft gelden toegestaan voor den bouw van een nieuwe polikliniek en kliniek van oogziekten op de terreinen van het Wilhelmina-gasthuis.

Op mijn verzoek aan Prof. Straub over meerdere gegevens te mogen beschikken, deelde hij mij mede, dat het hem speet, dat van zijn tegenwoordige werkplaats geen afbeeldingen of berichten te geven zijn, die de moeite waard waren op te nemen.

Vereeniging „Inrichting voor Ooglijders" te 's-Gravenhage.

Op den 2den September 1891, werd in Den Haag op officieele wijze de schoone Inrichting voor ooglijders, waarvan ik hier eene afbeelding kan geven, ingewijd.

De voorzitter van het bestuur, Mr. W. J. Snouck Hurgronje, schetste de geschiedenis van de wording der Inrichting, die bestemd was om te voorzien in de behoefte aan grooter lokaliteit, waar de lijders tevens beter en ruimer volgens de eischen der wetenschap zouden kunnen behandeld worden.

Een woord van dank wijdde spreker in de eerste plaats aan H. M. de Koningin-Moeder; aan H.H.K.K.H.H. de Groot-Hertogin van Saksen en de Prinses von Wied; aan Mr. A. E. H. Goekoop, die aan den wensch van wijlen zijnen geachten vader, om den grond kosteloos af te staan, na diens dood uitvoering had gegeven; aan Mr. en mej. Jochems, die ook hier weder van hunne bekende liefdadigheid een zoo groot blijk hadden gegeven; aan Jhr. E. van Meeuwen, die den laatsten dag van het jaar 1889 de Vereeniging met een kapitale gift verblijdde en niet het minst aan den Gemeenteraad van 's-Gravenhage, door wiens besluit de inkomsten der Vereeniging met *f* 1500 zijn vermeerderd.

Spreker wendde zich tot Dr. M. J. Bouvin, dien hij geluk wenschte met de stichting door hem begeerd, ten einde het lot van zoovele menschen te helpen verlichten en wien hij toewenschte nog vele jaren aan het hoofd der Inrichting te staan. Ook de directrice, mej. M. A. Adriani heette hij welkom in deze Inrichting. Hij behoefde haar de moeilijkheden, aan hare gewichtige taak verbonden, niet te teekenen; geleid door de liefde tot den medemensch, die alles vermag, zou zij de moeilijkheden weten te boven komen. Ook aan den bouwmeester, den heer Van Nieukerken, bracht de voorzitter hulde; hij prees hem niet alleen als architect, maar ook om zijn goed hart, waarvan hij het bestuur de ondubbelzinnigste bewijzen had gegeven.

Aan allen beval spreker bij voortduring de ondersteuning dezer schoone stichting aan.

Daarna nam Dr. Bouvin het woord. Spr. zou geen lang historisch overzicht geven omtrent de ontwikkeling der oogheelkunde als afzonderlijken tak van de geneeskunde. Ebers o. a., de bekende Egyptoloog, had het geluk in de nabijheid van Thebe een papyrus, later de „papyrus Ebers" genaamd, te ontdekken; daarvan is een der zes heilige boeken, die ons de mystieke priesterlijke wijsheid bewaard hebben, geheel aan oogheelkunde gewijd. Dat is ruim 3500 jaar geleden. Eerst in de tweede helft van deze eeuw, 1851, werd door de diep bestudeerde ontdekking van den eenvoudigen oogspiegel, dien wij aan het genie van

Gebouw van de Inrichting voor Ooglijders te 's-Gravenhage, (Laan van Meerdervoort 114.)

Helmholtz te danken hebben, de weg gebaand tot herkenning der inwendige deelen van het oog, waardoor vele raadselen van blindheid opgelost werden.

Doch reeds vóór dien tijd had men in Engeland en in Duitschland afzonderlijke gasthuizen voor ooglijders, daar men begreep dat het samenzijn van oogzieken met andere zieken op den duur ten nadeele van een van beiden zijn moest. Het is nu ruim dertig jaren geleden, dat door den stichter der Nederlandsche oogheelkundige school, Prof. Donders, eene poging gedaan werd, in ons land een Nederlandsch gasthuis voor behoeftige en minvermogende ooglijders te stichten, met tweeledig doel: 1o. liefdadig hulpbetoon aan behoeftige en minvermogende ooglijders, 2o. het geven van onderwijs en het vormen van oogartsen, die men nu in alle groote steden van Nederland vindt. Enkelen vervulden ook zijn wensch, om ook elders instellingen voor ooglijders te doen verrijzen.

Dr. M. J. Bouvin.
Geneesheer-Directeur van de Inrichting voor Ooglijders te 's-Gravenhage.

Behalve de oogheelkundige kliniek te Leiden, verrezen in 1866 te Rotterdam, in 1874 te Amsterdam en in 1887 te Groningen inrichtingen voor ooglijders, door de liefdadigheid gesticht en onderhouden. Den Haag bleef de eenige groote stad in Nederland, misschien in Europa, waar geen oogheelkundige kliniek bestond. Door den voorzitter was de geschiedenis van het tot stand komen der Inrichting reeds geschetst, zelf wenschte spreker nog een woord van erkentelijkheid aan allen te brengen, die daartoe met zooveel sympathie hadden bijgedragen, ook aan zijn leermeester, Prof. Snellen, wien hij voor zijne opleiding zooveel verplicht was en die ook zijn steun aan de Inrichting had toegezegd. Met een hartelijk woord aan mej. Adriani besloot spreker zijne rede.

Prof. Snellen bracht daarna een groet van de Utrechtsche stichting aan de jonge Haagsche, daarbij in herinnering brengende hun beider leermeester, Prof. Donders, die zeker op dezen dag ook tegenwoordig zou geweest zijn. Hij drukte vooral op het groote doel der oogartsen, om niet alleen ziekten te genezen, maar ook te voorkomen, hetgeen van groot belang voor dergelijke stichtingen is. Hij wenschte Dr. Bouvin geluk met het totstandkomen der stichting en hoopte dat het hem gegeven zou zijn met kracht en gezondheid de op zich genomen taak te volbrengen en verzekerde hem eene blijvende belangstelling in de Inrichting.

Hieronder laat ik een korte beschrijving van het schoone gebouw volgen.

Treedt men de ruime marmeren vestibule binnen, dan komt men links in een 2,5 meter breede gang, die naar de consultatiekamer of polikliniek en de tegenoverliggende wachtkamer voert. Een glazen deur scheidt dit gedeelte van de vestibule, zoodat de bezoekers der polikliniek afgezonderd zijn van het overige gedeelte van het gebouw.

In de consultatiekamer is een rapidheater van Fletcher, om terstond warm water te hebben; naast de consultatiekamer is nog een oogspiegelkamer en spreekkamer. Beneden vindt men verder nog de woonkamer der directrice en het daaraan grenzende magazijn met kasten voor linnengoed en voor het servies; uit deze kamer voert een goederenlift naar de eerste verdieping, terwijl diezelfde lift ook in de vestibule bij de gang naar de keuken uitkomt.

Gaat men de breede eikenhouten trap, die naar de eerste verdieping voert op, dan komt men in eene 2,5 meter breeden corridor, die in een driehoekigen erker met banken uitloopt, vanwaar men een prachtig uitzicht heeft op de Laan van Meerdervoort en in de Tasmanstraat. De corridor doet tevens dienst als wandelplaats voor herstellende vrouwen en kinderen, terwijl de mannen na elf uur de wachtkamer als dagverblijf kunnen gebruiken.

Op de eerste verdieping zijn, behalve de operatiekamer, die haar licht van het Noorden en Noord-Oosten ontvangt, de keuken, de kamer van de zuster, gelegen naast de kinderkamer, de slaapkamer voor de directrice en de kamers der patiënten waar ijzeren ledikanten staan met kapok-matrassen en patent gegalvaniseerde ketting-matrassen. Naast ieder bed bevindt zich een knop van eene electrische schel, die in de zusterkamer uitkomt. Voor de ramen, op de patiëntenkamers zijn zoogenaamde Blauw-Holland gordijnen, die het licht voldoende temperen. De muren zijn in

specie vlak geschuurd, ten einde ze later te schilderen of met papier sanitaire te behangen.

De badkamers voor het personeel en de patiënten hebben ijzeren geëmailleerde baden en Lightning Geysers.

De trap verder volgende, komt men op de zolderverdieping met slaapkamer voor den concierge, logeerkamer, beddenmagazijn, inrichting voor vuil goed, afzonderlijk voor het huis en voor de patiënten. De verdeeling op den zolder is zoo gemaakt, dat later gemakkelijk kamers er bij ingericht kunnen worden.

De verwarming van de kamers en van de corridors geschiedt met stoomkachels voorzien van isoleermantels. De buitenlucht heeft door roosters toegang tot de kanalen, welke onder den vloer van de vestibule en van den corridor tot onder de stoomkachels doorloopen. In den kelder onder de wachtkamer is de stoomketel, die met zelfreguleerende toestellen alle gevaar uitsluit. De ventilatie geschiedt in ieder vertrek met luchtkanalen, voorzien van roosters voor zomer- en winterventilatie. Deze kanalen eindigen buiten het dak.

Dat deze schoone Instelling aan hare roeping beantwoordt, blijkt uit het aantal patiënten, dat in 1902 in de Inrichting werd behandeld, n.l. 4411 personen, en wel 2071 mannelijke en 2340 vrouwelijke. Deze ontvingen 17795 adviezen en daar het spreekuur op 306 werkdagen gehouden werd, was het gemiddeld aantal bezoekers 58 daags. Het gemiddelde aantal werd 138 maal overschreden; het grootste aantal was 90. Deelt men het aantal adviezen door het aantal patiënten dan ontving ieder persoon ruim 4 adviezen.

Van de 4411 patiënten waren er 493 uit 30 verschillende gemeenten van Zuid-Holland buiten Den Haag; uit Delft alleen 205.

Er werden 1292 nieuwe brillen voorgeschreven. Op de polikliniek werden 186 maal vreemde lichaampjes van het hoornvlies of van het blindvlies der oogleden verwijderd. Kleine operaties, waartoe Dr. Bouvin rekent splitsing van traanwegen, opening van abscessen, wegnemen van kleinere gezwellen op oog of oogleden, hadden 136 maal plaats

Ook kwamen verscheidene moedwillige verwondingen voor, waarvan enkele met noodlottigen afloop, n.l. met geheel verlies van het oog, andere wel met behoud van het oog, maar met belangrijke vermindering der functie. Er kan niet genoeg op gewezen worden, hoezeer de vrijheid der jeugd om met alles wat hen voorkomt maar te werpen naar anderen, dikwijls de noodlottigste gevolgen heeft.

Meer dan vorige jaren werden ernstige oogaandoeningen als het gevolg van mazelen behandeld. Het eerste sterfgeval in huis was een kind van twee jaar, dat tijdens de mazelen een hevige ontsteking had gekregen, zoodat het in de Inrichting werd gebracht met

Vestibule met trap in de Inrichting voor Ooglijders te 's-Gravenhage,
(Laan van Meerdervoort 114.)

bijna geheele verzwering van de hoornvliezen der beide oogen; totale blindheid was niet meer te voorkomen. Na drie dagen ontwikkelde zich eene longontsteking, die men bij dergelijke hevige aandoeningen ziet ontstaan en het kind stierf.

Omtrent mazelen schrijft Dr. Bouvin: „Bij de wet van 21 Juli 1899 zijn de mazelen uit de wet van 4 December gelicht en worden dus niet meer onder de besmettelijke ziekten gerekend, waarvan aangifte verplicht is. Opmerkelijk is het hoe na 1899 de sterfte aan mazelen in ons land belangrijk is toegenomen. In 1899 stierven daaraan 405 personen, in 1900, 1326 personen, in 1901, 2744 personen. Men mag dus aannemen, dat het aantal gevallen van mazelen naar verhouding ook hier toenam. Men berekent dat minstens 10% van de kinderen, die mazelen gehad hebben als naziekte ook in den regel oogziekte bekomen. Ziet men dan den treurigen afloop van zoovele ook aanvankelijk lichte oogaandoeningen bij en na mazelen, dan is de vraag alleszins gewettigd of de nadeelen der wet

van 21 Juli 1899 niet oneindig grooter zijn, dan de voordeelen.

Ook acht ik het vraagstuk „de mazelen en de school" minstens even gewichtig als de „bijziendheid en de school". Een nadeel van het schrappen der mazelen uit de lijst der besmettelijke ziekten met verplichte aangifte ontmoet men nog in het weinige gewicht dat het groote publiek daardoor aan de besmettelijkheid hecht."

In 1902 werden verpleegd: 94 mannen met 1753 verpleegdagen en 98 vrouwen met 3385 verpleegdagen. De verplegingsduur van iederen patiënt was dus gemiddeld 17.6 verpleegdagen.

Aan 73 personen met 1783 verpleegdagen werd geheel kostelooze verpleging verstrekt, terwijl 20 met 563 verpleegdagen de helft of een klein gedeelte der verplegingskosten betaalden.

Het aantal groote operatiën bedroeg 155.

Drie patiënten, die wegens gebrek aan plaats niet konden opgenomen worden en voor wie oogenblikkelijke hulp noodig was, werden in het R. K. Ziekenhuis bereidwillig verpleegd, evenals drie kinderen in het kinderziekenhuis.

In geen jaar was het aantal patiënten zoo groot als in 1902; het was op de spreekuren zeer druk, en eigenaardig zijn de bezigheden toen nog verhoogd, doordat: Dr. Bouvin en Dr. Hazewinkel zich beschikbaar gesteld hebben ten behoeve der Rijks-Verzekeringsbank.

Het aantal donateurs bedroeg op 31 December 1902, 116 evenals in 1901, dat der gewone leden 204 tegen 201 in 1901; dat van personen, die jaarlijks minder dan *f* 3.— of minder dan *f* 50.— in ééns gegeven hebben bedraagt 31.

In den loop van het jaar had de Vereeniging het afsterven te betreuren van haar ijverig Bestuurslid Mr. C. J. E. Graaf van Bylandt, die als oprichter der Vereeniging steeds in den vóór- en tegenspoed der Inrichting levendig deel nam. In herinnering worden hier gebracht de verdiensten en de voortdurende belangstelling in het lot der Instelling, waarvan de heer Graaf van Bylandt steeds blijk gaf, en een woord van hulde mag hiervoor niet ontbreken.

In het personeel der Inrichting kwam alleen verandering door het eervol ontslag van zuster Gerritsen,

Consultatiekamer van de Inrichting voor Ooglijders te 's-Gravenhage.

die gedurende ruim 4 jaren hare beste krachten aan de verpleging der patiënten wijdde en die wegens een aanstelling aan eene grootere Zieken-inrichting haar ontslag nam.

Uit het bovenstaande blijkt het groote nut dat deze Instelling sticht. Moge het bestuur op den ingeslagen weg voortgaan en de wakkere geneesheer-directeur Dr. M. J. Bouvin, krachtig ter zijde gestaan door Dr. C. H. Hazewinkel als geneesheer en mej. M. A. Adriani als directrice, nog jaren gespaard blijven, om hun nuttig en edel werk te kunnen voortzetten.

Het tegenwoordig Bestuur bestaat uit de H.H.:

Mr. W. J. Snouck Hurgronje, Voorzitter.
E. Baron van Dedem, Secretaris.
R. W. J. Schill, Penningmeester.
Dr. T. H. Blom Coster.
Dr. J. Coert.
P. C. L. Eikendal.
W. van Marken
Mr. L. P. M. H. Baron Michiels van Verduinen.
Jhr. Mr. O. J. Repelaer van Molenaarsgraaf.
Jhr. Mr. J. Röell.

De Inrichting tot behandeling en verpleging van behoeftige en minvermogende Ooglijders te Groningen.

De groote afstand tusschen Groningen en het Gasthuis voor ooglijders te Utrecht, waaraan de naam van den grooten landgenoot DONDERS voor altijd verbonden zal blijven en dat aan ons land zooveel onschatbare diensten heeft bewezen en nog steeds bewijst, was een der oorzaken dat Prof. M. E. MULDER te Groningen in het belang der blinden uit de provincie de handen aan het werk sloeg om een inrichting voor ooglijders in het leven te roepen. In 1875 had Dr. MULDER zich als oogarts te Groningen gevestigd en in de eerste 10 jaren werden slechts 13 ooglijders uit de provincie Groningen te Utrecht verpleegd, wel een bewijs, dat laatstgenoemde Inrichting om den verren afstand van slechts weinig belang was. Toen in 1878 Dr. MULDER als privaat docent aan de Hoogeschool toegelaten werd en aan de toekomstige geneeskundigen onderwijs in oogheelkunde wenschte te geven, merkte hij, dat hem daarvoor alles ontbrak. Geen lokaal voor polikliniek, laat staan voor verpleging, geen hulpmiddelen voor het onderwijs of voor eenig wetenschappelijk onderzoek waren aanwezig. Deze toestand, die niet langer zoo blijven kon, moest verbeterd worden en hij rustte niet voordat eene Inrichting tot stand kwam, die, al mocht zij niet dadelijk met die van Amsterdam of Rotterdam kunnen wedijveren, althans hem in staat zou stellen met vrucht werkzaam te zijn.

Mannen als de H.H. W. H. DE SAVORNIN LOHMAN, J. VAN HOUTEN, R. GOCKINGA, J. E. SCHOLTEN en Prof. D. HUIZINGA ondersteunden zijne pogingen.

Eene circulaire werd aan een aantal ingezetenen van Groningen verzonden met het verzoek, door eene jaarlijksche bijdrage het oprichten van een dergelijk gesticht te bevorderen, terwijl tevens een jaarlijksche subsidie werd gevraagd van H.H. Curatoren ten behoeve van het aldaar te geven onderwijs, alsook van de provincie en gemeente Groningen voor de aldaar te behandelen en te verplegen arme en behoeftige ooglijders.

Het resultaat viel boven verwachting uit. Provincie en gemeente, alsook H.H. Curatoren, waren bereid, ieder jaarlijks *f* 800 toe te staan, terwijl de jaarlijksche bijdragen van particulieren ongeveer *f* 600 bedroegen.

Alsnu werd spoedig aan het werk getogen. Een oud gebouw in Munnikeholm, tegenover het Academisch ziekenhuis, leverde een geschikte plaats op. Met den eigenaar werd eene overeenkomst gesloten om het oude gebouw omver te werpen en tegen een jaarlijksche huur van *f* 800 een nieuw gebouw op te richten, dat, hoewel klein, toch geschikt was om de loopende of poliklinische patiënten te behandelen en tevens een 8-tal bedden bevatte voor meer ernstige patiënten of voor patiënten, die eene operatie moesten ondergaan. In Mei 1879 begonnen, was reeds in November daaraanvolgende het huis gereed.

Het doel der Inrichting was tweevoudig:

1o. Bevordering van het onderwijs in de oogheelkunde aan de Universiteit.

2o. Behandeling en verpleging van arme of minvermogende ooglijders.

Allen toch, die tot de arme of behoeftige klassen behoorden of vanwege arm- of gemeentebesturen werden gezonden, werden op de polikliniek gratis behandeld en van verbandmiddelen voorzien, terwijl van anderen,

Prof. Dr. M. E. MULDER.
Geneesheer-Directeur, President van het Bestuur over de Inrichting voor Ooglijders te Groningen.

die niet geheel behoeftig waren, *f* 1 werd gevraagd voor een toegangskaart, die recht gaf op behandeling gedurende 3 maanden, een maatregel, die elders ook veelvuldig wordt toegepast.

Deze laatste bepaling is echter gaandeweg gewijzigd en tegenwoordig kunnen niet alleen behoeftigen, maar ook dienstboden, de geheele arbeidende klasse, in één woord al degenen, voor wie het honoreeren van geneeskundige behandeling werkelijk bezwaar oplevert, zich des morgens tot 10 uur op de polikliniek aanmelden. Dat hiervan wel eens misbruik wordt gemaakt, valt niet te ontkennen, maar over 't geheel is dat misbruik toch zelden.

Ook de verpleegkosten werden betrekkelijk laag gesteld, n.l. *f* 0.70 voor iederen ooglijder in de provincie Groningen woonachtig, die voor rekening van arm- of

gemeentebesturen werd opgenomen, en *f* 1 voor buiten de provincie woonachtige patiënten of voor hen, die zelf de verpleeggelden wenschten te betalen.

Voor patiënten uit de gemeente Groningen werd tot dusver, met 't oog op het jaarlijksch subsidie, slechts *f* 0.25 per dag in rekening gebracht.

Om te maken dat de Inrichting aan de Universiteit verbonden zou blijven, werd in Art. 6 van de statuten bepaald, dat geneesheer-directeur zou zijn, hij, die belast is met het geven van onderwijs in de oogheelkunde aan de Universiteit.

De medische studenten aan de Groningsche Universiteit bevonden zich, ten opzichte van oogheelkunde, langen tijd in eene eigenaardige verhouding. De wet op het Hooger Onderwijs van 1867 schrijft voor, dat het onderwijs in oogheelkunde moet worden gegeven aan minstens ééne der Universiteiten. Als examenvak wordt het noch voor het doctoraal, noch voor het artsexamen afzonderlijk vermeld, maar reeds spoedig na de invoering der artsexamens werd steeds een oogheelkundige benoemd in de Commissie, belast met het afnemen dier examens en wordt aan niemand de titel van arts verleend, als hij niet een eenigszins voldoend examen in oogheelkunde heeft afgelegd. Feitelijk behoort oogheelkunde dus sedert lang tot de verplichte examenvakken, wat voor de studenten uit Groningen, toen de artsexamens om beurten nog aan slechts ééne der Universiteiten werden afgenomen, zeer lastig was, aangezien hier vóór 1880 eigenlijk g e e n onderwijs in o o g h e e l k u n d e werd gegeven.

Het toenemend aantal ooglijders had weldra ten gevolge, dat de Inrichting te klein werd en dat reeds in 1884, ruim 4 jaren later, naar een grooter gebouw moest worden omgezien.

Door het bestuur der vereeniging werd op het voormalige vestingterrein aan de Zuidersingelstraat, op de plaats waar het tegenwoordige Gesticht zich bevindt, een stuk grond aangekocht voor de reeds in de kas der vereeniging aanwezige gelden, waarop een geheel nieuw, maar met een hypotheek van *f* 10,000 bezwaard gebouw werd opgericht, dat wel eenvoudig was, maar toch veel beter dan het vorige en het dubbel aantal bedden bevatte.

De invloed van deze uitbreiding was spoedig merkbaar op het aantal behandelde en verpleegde patiënten. Terwijl dit in het oude gebouw tusschen 600 en 700 per jaar bedroeg, nam het bijna van jaar tot jaar toe en steeg in 1898 reeds tot 1762 met 11,96 consulten of bezoeken, dat is, verdeeld over de 260 dagen, waarop de polikliniek werd gehouden, ongeveer 43 per dag.

De meest noodige hulpmiddelen voor het onderwijs en voor het onderzoek der oogen werden aangeschaft, als oogspiegels, toestellen voor het onderzoek op refractieanomaliën en kleuren-blindheid, microscopen, microtomen, projectie-microscoop met toebehooren enz. enz. Dit werd nog beter, toen door bemiddeling van H. H. Curatoren, eenige jaren geleden een extra-subsidie ontvangen werd van *f* 500 voor de wetenschappelijke collectie of voor wetenschappelijk onderzoek.

Ook kon reeds spoedig een begin worden gemaakt met een oogheelkundige bibliotheek, waaraan groote behoefte bestond, daar in de Universiteits-bibliotheek over oogheelkunde zoo goed als niets aanwezig was en

De Inrichting voor Ooglijders te Groningen.

eene bibliotheek, voor eene inrichting als deze, eene zaak is van veel belang.

De betrekkelijk nog jeugdige bibliotheek bezit reeds tal van degelijke werken, zoowel uit vroegeren als lateren tijd. Vijftien geheel complete oogheelkundige tijdschriften, waaronder het uitstekende Archiv f. Ophthalmologie, in 1853 door GRAEFE gesticht en sedert voortgezet, dat als compleet werk bijna niet meer is te verkrijgen; verder Annales d'Oculistique, reeds in 1839 door CUNIER begonnen en nog steeds verschijnende enz. enz. vinden er eene plaats. Een uitgebreide, voortdurend bijgehouden catalogus ligt ter inzage op de Universiteits-bibliotheek. Deze bibliotheek wordt beheerd door den heer WIJNDELTS.

In dit tweede gesticht nam het aantal behandelde en verpleegde patiënten van jaar tot jaar toe en ofschoon dit in vele opzichten verblijdend was, deed zich in de laatste jaren gaandeweg weer het onaangename verschijnsel voor, dat de ruimte te klein werd. Het aantal bedden, ten bedrage van 16, was niet alleen bijna steeds bezet, maar meer en meer kwam het voor, dat patiënten, wegens gebrek aan plaats, moesten worden afgewezen, of, om plaats te maken voor anderen, te vroeg moesten worden ontslagen. Wilde de Inrichting hare bestemming handhaven en niet langzamerhand verloopen, dan diende in dat gebrek ten spoedigste te worden voorzien. Maar er waren nog andere, groote bezwaren.

Prof. MULDER zegt in zijn toespraak, gehouden bij de opening van de „Nieuwe Inrichting voor minvermogende ooglijders" op Woensdag 11 April 1900:

„In den loop der jaren zijn de eischen, aan de verpleging gesteld, met recht steeds hooger geworden en de Inrichting, die met zeer bescheiden geldmiddelen was in 't leven geroepen en eigenlijk nooit geld heeft bezeten, maar steeds van subsidies heeft moeten leven, voldeed daaraan volstrekt niet meer. Zoo ontbrak b.v. centrale verwarming, wat in een gesticht voor ooglijders bijna noodzakelijk is, niet zoozeer wegens brandgevaar, maar vooral omdat de stralende warmte van een dikwijls heete kachel en ook de rook voor de zieke oogen zeer verderfelijk werkt: verder waren er geen geschikte kamers voor pleegzusters, in 't kort, alles liet veel te wenschen over. Daarom was het niet alleen noodig, haar te vergrooten, maar ook zooveel mogelijk te verbeteren.

Het bestuur heeft zich te dien einde in verbinding gesteld met den heer VAN NIEUKERKEN, den kundigen architect van het nieuwe ziekenhuis en door dezen een plan van uitbreiding en verbetering laten uitwerken, zooals het thans, met eenige wijzigingen, is uitgevoerd en waarvoor hem, onzes inziens, alle lof toekomt.

De kosten van bouw en installatie werden begroot op ongeveer *f* 30,000, terwijl de meerdere exploitatiekosten, rente en aflossing van het opgenomen kapitaal daaronder begrepen, op *f* 3000 's jaars werden geschat. De uitvoering van dat plan achtten wij mogelijk, indien de subsidiën van den Staat, van de provincie en van de gemeente Groningen naar evenredigheid werden verhoogd.

Onze voorstellen vonden over 't geheel een gunstig gehoor. Provincie en gemeente Groningen toonden zich bereid, ieder het jaarlijksch subsidie te verhoogen met *f* 600, onder voorwaarde dat, evenals tot nu toe, alle arme en behoeftige ooglijders op de polikliniek gratis werden behandeld en dat voor verpleeggelden aan gemeente- en armbesturen niet meer dan *f* 0.80 in rekening werd gebracht, terwijl ook, door de welwillende bemiddeling van H.H. Curatoren, het subsidie van den Staat met het door ons gevraagde bedrag werd verhoogd en voortaan werd gesteld op *f* 2100, benevens *f* 1000 uitsluitend voor de wetenschappelijke collectie of voor wetenschappelijk onderzoek.

Polikliniekkamer van Prof. Dr. M. E. MULDER in de Inrichting voor Ooglijders te Groningen.

Ofschoon wij zeer tevreden zijn met dat subsidie, vooral in vergelijking met 't geen wij vroeger ontvingen, is het toch nog altijd kleiner dan 't geen aan andere Universiteiten voor Oogheelkunde te beurt valt. Wij zeggen dit niet met de bedoeling om te klagen of later nog meer te kunnen vragen, maar willen alleen het feit constateeren. Zoo ontvangt b. v. het Nederlandsche gasthuis voor Ooglijders te Utrecht, dat reeds sedert jaren zooveel giften en legaten heeft gekregen, van den Staat een jaarlijksch subsidie van *f* 5000, terwijl de oogheelkundige afdeeling in het academisch ziekenhuis te Leiden, met 24 bedden, geheel en al door den Staat wordt bekostigd. Het is mij

niet bekend, omdat ik daarvan geen opgave kon verkrijgen, hoeveel die kosten bedragen, maar zeer zeker zullen ze nog belangrijk hooger zijn dan te Utrecht.

Indien aan het nieuwe Ziekenhuis eene afdeeling voor oogheelkunde ware toegevoegd, wat zeker had moeten gebeuren zoo deze Inrichting niet bestond, zouden de kosten belangrijk hooger zijn geweest. Die afdeeling toch zou, ook met 't oog op de toekomst, ongeveer 40 bedden hebben moeten bevatten, wat eene uitgave zou hebben vereischt van minstens *f* 150,000, en aangezien nu de Staat aan het nieuwe Ziekenhuis met 350 bedden een jaarlijksch subsidie verleent van *f* 38,000 plus 5% van de helft der bouwsom, zou eene afdeeling oogheelkunde dat subsidie met ongeveer *f* 7000 hebben doen stijgen, waarbij dan nog *f* 1000 zou gekomen zijn voor de wetenschappelijke collectie of voor wetenschappelijk onderzoek. Uit een financieel oogpunt is deze regeling ook voor de provincie en gemeente veel voordeeliger, terwijl ze in enkele opzichten ook veel beter is, waarop ik later nog even wensch terug te komen.

De voor de uitbreiding benoodigde gelden, ten bedrage van *f* 30,000, werden gevonden door de reeds bestaande hypotheek te verhoogen met *f* 8000 en aldus te brengen op *f* 18.000, waartoe het bestuur der spaarbank zich bereid verklaarde naar eene rente van 3.5%, terwijl de resteerende *f* 22.000 verkregen werden door eene geldleening à 4%, waarvan jaarlijks een deel zal worden afgelost. Wij brengen het bestuur der spaarbank en dengenen, die door dezen geldelijken steun de uitvoering onzer plannen hebben mogelijk gemaakt, daarvoor onzen hartelijken dank en hopen en verwachten dat het vertrouwen, in ons gesteld, niet zal worden beschaamd.

Alsnu kon met den bouw worden begonnen, hetgeen geschiedde in April van het vorige jaar, met het vooruitzicht dat den 1en Februari van dit jaar het gebouw geheel gereed kon worden opgeleverd. Die termijn is wel iets later geworden, doch dit schijnt nu eenmaal regel te zijn.

Daar het niet mogelijk was, de patiënten gedurende de verbouwing in de Inrichting te verplegen, noch aldaar de polikliniek te houden, werd reeds eenigen tijd te voren een hier dicht bij staand gebouw gehuurd, waarin, zoo goed en zoo kwaad als het ging, de loopende patiënten werden behandeld, terwijl een deel hunner ook werd verpleegd. Dat door gebrek aan ruimte dikwijls groote bezwaren ontstonden en het onderwijs ook niet in die mate kon worden gegeven, als wel wenschelijk was, laat zich begrijpen, doch gelukkig zijn wij thans alle bezwaren te boven gekomen en is het nieuwe gebouw zoo goed als geheel gereed."

Dit gebouw, waarvan de teekening hierbij geplaatst is, bevat: gelijkvloers de wachtkamer, verder de collegekamer, de kamer waar de poliklinische patiënten worden behandeld met donkere kamer voor het oogspiegelen en een laboratorium voor microscopische onderzoekingen. Dicht bij de vestibule is nog een vertrek, dat voor leeskamer zal worden ingericht en een deel der bibliotheek zal bevatten. Meer naar achteren zijn de keuken en nog 2 andere vertrekken, oorspronkelijk bestemd voor eene directrice, doch die voorloopig ongebruikt zullen blijven, daar die betrekking vooreerst niet zal worden vervuld.

Bibliotheek en Collegekamer van Dr. M. E. Mulder.

In het sousterrain is een ruime kelder en tevens ruimte voor brandstoffen voor de centrale verwarming. Het geheele gebouw wordt n.l. verwarmd met stoom onder lagen druk, behalve de collegekamer, die een open haard bezit, wat met 't oog op de ventilatie, die hier vooral noodig is, ook zijn voordeelen heeft.

Een gemakkelijke trap voert naar boven, waar eene afdeeling is voor mannen en voor vrouwen, ieder met 16 bedden, het dubbele van vroeger, een aantal dat

voor een lange reeks van jaren als voldoende mag worden beschouwd. Daar vindt men tevens de operatiekamer, die aanzienlijk is verbeterd en verder een badkamer en kamers voor de verpleegsters. De afdeeling voor mannen en vrouwen bevat ieder 4 vertrekken, zoodat slechts een betrekkelijk klein aantal patiënten in één vertrek samen kunnen zijn. Dit is in 't algemeen, maar voor ooglijders in 't bijzonder, een voordeel, omdat de geopereerden, die meestal in een donker vertrek moeten verblijf houden, van de andere patiënten afgezonderd moeten zijn en van dezen sommigen eveneens het licht schuwen, terwijl anderen het gewone daglicht goed verdragen en ze elkaar dus niet behoeven te hinderen. Op het open terrein, dat van den vroegeren tuin is overgebleven en dat steeds is beschaduwd, is een groote kamer uitgebouwd, waar patiënten, die niet op de zalen behoeven te blijven, zich des daags en ook des avonds kunnen ophouden en hun maaltijden kunnen gebruiken. Verder zijn daar, om den tijd te verdrijven, verschillende gezelschapspellen en geïllustreerde boekwerken, waarvan kort geleden een groote collectie is aangeschaft.

Het geheele aantal patiënten, dat sedert de oprichting hier werd behandeld, bedraagt 20,514, waarvan in de Inrichting werden verpleegd 2352 of ongeveer 1 verpleegde op iedere 9 patiënten.

Telt men het aantal patiënten van 5 tot 5 jaren bij elkaar, waarbij het eerste jaar 1879 buiten rekening wordt gelaten, omdat de Inrichting toen slechts eenige maanden open was, dan vinden wij achtereenvolgens de cijfers 3127, 3810, 5087 en 8050, waaruit blijkt, dat het aantal patiënten steeds is toegenomen, doch dat de snelste toename heeft plaats gevonden gedurende de laatste 5 jaren, n.l. bijna 3000 meer dan in de daaraan voorafgaande. Naar het oordeel van Prof. MULDER is dit vooral daaraan toe te schrijven, dat vóór dien tijd de polikliniek in de zomervacantie en somtijds ook in een der andere vacanties, eenige weken werd gesloten, omdat er toenmaals nog geen assistent voor oogheelkunde was aangesteld, zoodat hij geheel alleen de behandeling op zich moest nemen en het bijna onmogelijk is, dit het geheele jaar onafgebroken te doen.

In 1894 werd Dr. KIJLSTRA hem toegevoegd als assistent, zoodat het tevens mogelijk is geworden, het geheele jaar door, ook in de vacanties, de polikliniek open te stellen, daar steeds één van hen aanwezig kan zijn.

Van de 20,514 behandelde patiënten waren afkomstig uit de

Gemeente Groningen	13,037	of ongeveer	63,5%.
Provincie ,,	5,624 ,,	,,	27,5%
Drenthe................	1,365 ,,	,,	6,5%
Friesland................	488 ,,	,,	2,5%

waaruit blijkt, dat de gemeente Groningen verreweg het grootste aandeel levert, zeker niet, omdat daar zooveel meer ooglijders zijn, maar omdat de gelegenheid, om van de polikliniek gebruik te maken, zooveel gemakkelijker is.

Geheel anders wordt de verhouding, wanneer wij alleen het aantal verpleegden nemen; hier staat de provincie verreweg bovenaan.

Van de 2352 verpleegden waren n.l. afkomstig uit de

Provincie Groningen	1419	of 60%
Gemeente ,,	323	,, 14%
Drenthe...............	429	,, 18%
Friesland................	181	,, 8%

De redenen daarvan zijn ook al weer niet moeilijk te vinden. In de eerste plaats zijn onder de patiënten uit de gemeente Groningen vele lichtere gevallen, terwijl ook de meer ernstige patiënten niet altijd opneming vereischen, maar dikwijls op de polikliniek kunnen worden behandeld.

De patiënten van elders daarentegen zijn over 't geheel ernstige gevallen, die zich eerst op de polikliniek aanmelden, wanneer hun lijden een zekere hoogte heeft bereikt of die ook, al is dat minder zwaar, wegens den verren afstand niet dagelijks op de polikliniek kunnen verschijnen, maar alleen door opneming in de Inrichting kunnen worden geholpen. Hoe grooter de afstand is, waarop de patiënten wonen, des te meer moeten ze in verhouding ter verpleging worden opgenomen, n.l.:

uit de gemeente Groningen	1	op 40	patiënten,
,, ,, provincie ,,	1	,, 4	,,
,, ,, ,, Drenthe	1	,, 3	,,
,, ,, ,, Friesland	1	,, 2,6	,,

en merkwaardig is het te zien, hoe de toestand van zulke patiënten, wanneer zij eenmaal uit hun treurige omgeving zijn verwijderd en doelmatig worden behandeld, ten goede keert.

Van de verpleegden behoorden tot de vrouwen 1193 en tot de mannen 1159, zoodat beide geslachten ongeveer even sterk zijn vertegenwoordigd.

Behalve een zeer groot aantal kleinere operaties, zooals aan de traanwegen, verwijderen van vreemde lichamen uit het oog, vooral van ijzerdeeltjes, die zich op het hoornvlies hebben vastgezet, enz., die gewoonlijk op de polikliniek geschieden, werden in 't geheel 2460 meer belangrijke operaties verricht, waaronder:

operaties van cataract of grauwe staar......	410
,, wegens scheelzien	309
,, aan de oogleden, wegens binnen- of buitenwaartschen stand der oogleden, vernauwing der ooglidspleet, enz.	425
wegnemen van den oogbol	227
operaties aan de iris, wegens vergroeiïng van de pupil, groene staar, enz.	302

Het aantal verpleegdagen bedroeg 58,125 of gemiddeld 24,5 dagen voor iederen patiënt, die in de Inrichting werd opgenomen, een cijfer, dat van jaar tot jaar wel iets afwisselt, maar over grootere tijdvakken verdeeld, vrij constant is. Zoo bedroeg het in de eerste 5 jaren 22,8, in de tweede 22,9 in de derde 26.6 en in de laatste 5 jaren 25,6 dagen.

Evenals in het aantal behandelde patiënten is ook eene gestadige stijging waar te nemen in de verpleegden. Laten wij weer het jaar 1879 buiten rekening, dan hebben wij voor

	verpleegden		verpleegdagen
de 1e 5 jaren	448	met	10,270
,, 2e 5 ,,	531	,,	12,303
,, 3e 5 ,,	591	,,	15,797
,, 4e 5 ,,	756	,,	19,447

en zeker zou dat aantal nog grooter zijn geweest, indien wij over meer ruimte hadden kunnen beschikken.

Uit het tiende jaarlijksche verslag door Prof. Mulder over 1902 deel ik nog het volgende mede:

Wat het aantal patiënten betreft, zoowel van degenen, die op de polikliniek werden behandeld, als van de verpleegden, zoo bedroeg dit in het afgeloopen jaar 1942, tegen 1885 in 1901.

Dit aantal bedroeg:

in 1880.........	631	1891.........	870
1881.........	635	1892.........	963
1882.........	624	1893.........	1172
1883.........	572	1894.........	1337
1884.........	665	1895.........	1456
1885.........	646	1896.........	1597
1886.........	724	1897.........	1609
1887.........	731	1898.........	1762
1888.........	835	1899.........	1626
1889.........	775	1900.........	1883
1890.........	774	1901.........	1885
		1902.........	1942

Het geheele aantal consulten bedroeg 15278 tegen 15159 in 1901.

Van de 1942 patiënten waren afkomstig uit de

Gemeente	Groningen	1176
Provincie	,,	561
,,	Drenthe	139
,,	Friesland	66

Het aantal verpleegden bedroeg 246 met 6619 verpleegdagen.

Uit de provincie	Groningen	127
gemeente	,,	54
provincie	Drenthe	45
,,	Friesland	20

Het aantal operatiën bedroeg 154.

Evenals de vorige jaren ondervond Prof. Mulder bij de behandeling der ooglijders veel steun van Dr. R. Kijlstra, die ook gedeeltelijk de oefeningen in het oogspiegelen leidde en de studenten behulpzaam was in de verschillende methoden van onderzoek.

Daar het nuttig kan zijn de bepalingen te kennen die noodig zijn om in acht genomen te worden bij aanvrage voor oogheelkundige behandeling, geef ik een plaats aan het volgende:

VOORWAARDEN
voor Patiënten, die in de Inrichting
voor minvermogende ooglijders
verpleegd worden.

De kosten voor verpleging bedragen:

f **0.80** per dag voor iederen ooglijder in de Provincie Groningen woonachtig, die voor rekening van arm- of gemeentebesturen wordt opgenomen.

f **1.00** voor buiten de Provincie woonachtige personen en verder voor ieder, die voor rekening van particulieren wordt verpleegd of zelf de verpleegkosten betaalt.

De opneming kan intusschen alléén worden toegestaan, indien de ooglijders voorzien zijn van:

a. Zindelijke kleeding en het noodige ondergoed ter verschooning.

b. Reisgeld voor de terugreis naar de woonplaats.

c. Het bedrag der verpleegkosten of eene verklaring, door wien de verpleegkosten zullen worden betaald.

Aanmelding voor het spreekuur: Alle werkdagen (behalve des Dinsdags) van 8½ tot 10 uur, Zuidersingelstraat 30.

BESTUUR:

J. P. van Walree, Secretaris-Penningmeester.
Prof. F. J. van den Ham, Mr. P. Cleveringa, Mr. J. A. Tellegen, Jhr. R. A. Quintus, Commissarissen.
Prof. Dr. M. E. Mulder, Geneesheer-Directeur, Voorzitter.

Het dames-comité voor eenige jaren op initiatief van mevrouw Van den Ham—van Capelle gevormd, gaat geregeld voort de patiënten éénmaal in de week te bezoeken en tracht, door het brengen van versnaperingen van allerlei aard en door vriendelijke aanspraak,

hun leven zooveel mogelijk te veraangenamen. Bovendien heeft dat dames-comité op zich genomen de zorg voor het linnengoed en de kleederen, die, als eigendom van de Inrichting, door vele patiënten gedurende hun verblijf aldaar worden gedragen. Gaarne zouden zij, uit een hygiënisch oogpunt aan alle patiënten, gedurende hun verpleegtijd, een nette kleeding verschaffen, daar velen in een betreurenswaardigen toestand arriveeren, maar tot nu toe moeten zij zich tot de meest noodige gevallen beperken, daar de financieele toestand der Inrichting zulks alsnog niet veroorlooft. Zoodra dit het geval is, wat zij ten zeerste hopen, zal ook daarin verbetering worden gebracht.

Dit comité bestaat uit:

Mevrouw Cleveringa—Waalkens.
Mevrouw Van den Ham—van Capelle.
Mevrouw Mulder—van Boecop.
Mevrouw Tellegen—Tellegen en
de dames Van Walree.

De oogheelkundige afdeeling van het Rijks Academisch-Ziekenhuis te Leiden.

In 1869 werd, voor het eerst aan een der Nederlandsche Universiteiten een Professoraat voor de oogheelkunde ingesteld, en tevens eene polikiniek op 's Rijks kosten ingericht om ooglijders ten dienste van het onderwijs te kunnen behandelen. Deze was eerst gevestigd in het oude gasthuis op den Ouden Vest, in het z. g. Elisabeths hof.

Leiden, de stad in Nederland, welker naam het meest bekend is in en buiten Europa, heeft hare bekendheid in de hoogste en eerste plaats te danken aan den roep en de vermaardheid die van hare Universiteit uitging en nog steeds blijft uitgaan. Zooals men weet werd de Hoogeschool den 8sten Februari 1575 op plechtige wijze ingewijd en gold als herinnering aan de zoo flinke houding der burgerij tijdens het beleg tegenover de Spanjaarden. Het aantal studenten bereikte meermalen het getal van 1200, waaronder verscheidene jongelieden uit het buitenland, die daar hun kennis kwamen verrijken, om deze later ten bate van hun vaderland aan te wenden, hetgeen niet weinig bijdroeg om Nederland een waardige plaats te doen innemen in de rij der volken.

Ook is er door de zorg van den in 1872 (28 Juni) overleden beroemde Hoogleeraar Kaiser een sterrewacht opgericht. De bibliotheek der Universiteit is rijk aan Grieksche en Oostersche handschriften en het Museum van natuurlijke historie is een der merkwaardigste van ons werelddeel. Voorts heeft men er een Rijks Herbarium, een plantentuin, een Museum van Egyptische en Punische oudheden, een Japansch Museum, eene merkwaarige bibliotheek van de aldaar gevestigde Maatschappij van Nederlandsche letterkunde, eene Instelling van onderwijs in de Indische taal-, land- en volkenkunde, enz. enz.

Moge het mij veroorloofd geweest zijn deze kleine afwijking gemaakt te hebben ten opzichte van de stad die reeds in de negende en tiende eeuw meermalen vermeld werd en die in de dertiende eeuw onder Ada, Gravin van Holland, verblijf houdende op „de Burcht", langdurig belegerd werd. Tijdens de Romeinen droeg Leiden den naam van „Lugdunum Batavorum."

W. Koster Gzn.
Hoogleeraar in de oogheelkunde aan de Rijks Universiteit te Leiden.

Het oude gebouw werd in 1873 door een nieuw vervangen, dat zeer schilderachtig gelegen is en als een sieraad der stad Leiden mag beschouwd worden.

Bij den bouw van het nieuwe ziekenhuis in 1873 kreeg ook de oogheelkunde daar een ruimere plaats. Na den dood van Prof. Doyer, die in 1869 tot 1877 als buitengewoon hoogleeraar werkzaam was, en daarna tot 1896 het ambt van gewoon hoogleeraar in de ophthalmologie te Leiden bekleedde, had een verbouwing en uitbreiding der afdeeling plaats, volgens de plannen van den tegenwoordigen docent Prof. Koster, en verkreeg de Inrichting den vorm waarin zij zich op dit tijdstip vertoont. Zij is gevestigd in den linkervleugel van het aan den Morschesingel liggende statige Rijks Ziekenhuis. Voor de verpleging van ooglijders zijn 26 bedden beschikbaar, terwijl be-

smettelijke patiënten in de algemeene barakken die op het terrein van het Ziekenhuis geplaatst zijn, kunnen worden opgenomen. Behalve de ziekenzalen treft men er aan een doelmatige operatiekamer, een groote

dat aan een cocondraad is opgehangen. Het magneetje draagt een spiegeltje, waarop het licht van een electrische lamp wordt teruggekaatst, terwijl dan op p. m. 8 meter afstand een beeldje van de lamp wordt ontworpen.

Gezicht op de oogheelkundige afdeeling van het Rijks Academisch-Ziekenhuis te Leiden.

donkere kamer voor de oefeningen der studenten in het oogspiegelen, een frisch laboratorium, en een ruime collegezaal met daaraangrenzende instrumentenkamer. In deze laatste bevindt zich ook de reus-magneet volgens Haab, de eerste groote magneet die in Nederland in gebruik werd genomen (1900), ter verwijdering van ijzer- of staalstukjes uit het inwendige van het oog, zonder invoering van instrumenten binnen in den oogbol. Een sterke electrische stroom is daarvoor noodig. Deze magneet is aangesloten aan de leiding die den stroom levert voor de electrische lampen in de oogspiegelkamers en in de operatiekamer. De magneet werd reeds vele malen met succès gebruikt: echter kan toch de kleine electrische hand-magneet volgens Hirschberg, die in het oog moet worden ingevoerd, nog niet altijd gemist worden. Om uit te maken of er een stukje ijzer of staal in den oogbol aanwezig is wordt met veel voordeel gebruik gemaakt van den sideroscoop volgens Asmus, een zeer gevoelig instrumentje, bestaande uit een klein magneetje

Zoodra het magneetje en daarmede het spiegeltje ook maar nog zulk eene kleine beweging maakt, verplaatst het vlambeeldje zich over een duidelijk zichtbaren afstand. Door deze inrichting kunnen uiterst kleine

Een ziekenzaal der oogheelkundige afdeeling van het Rijks Academisch-Ziekenhuis te Leiden.

stukjes ijzer of staal in het oog worden aangetoond en ook gelocaliseerd worden. Wanneer andere vreemde lichaampjes in het binnenste van het oog zijn doorgedrongen en met den oogspiegel niet waar te nemen zijn, wordt gebruik gemaakt van het Roentgen-apparaat,

dat ten algemeenen gebruike der verschillende afdeelingen in het Ziekenhuis aanwezig is.

Aan de oogheelkundige afdeeling is natuurlijk ook een polikliniek verbonden, waar jaarlijks ruim 2000 patiënten uit alle deelen des lands behandeld worden.

De aard der oogziekten waarvoor de patiënten in behandeling komen is te Leiden in den regel ernstiger dan aan andere poliklinieken, daar ten eerste de stad, die altijd het belangrijkste getal lichtere gevallen levert, kleiner is, maar bovendien doordat de ernstige gevallen onder de onvermogende ooglijders uit een groot deel van 't land als 't ware te zamen worden gebracht, daar de verpleging in het Rijks Ziekenhuis geheel kosteloos plaats heeft, en de Inrichting te Leiden de eenige van deze soort is in het geheele land. In Amsterdam toch is wel een Universiteits-Ziekenhuis voor ooglijders, maar dit behoort tot de gemeente-ziekenhuizen, terwijl aan de beide andere Rijks Universiteiten nog geen oogheelkundige klinieken en poliklinieken zijn opgericht: het onderwijs wordt daar gegeven in de particuliere inrichtingen voor ooglijders, waar alleen tegen vergoeding der kosten patiënten kunnen worden opgenomen.

Onderzoek naar de aanwezigheid van ijzer of staal in het oog met den Sideroscoop volgens Asmus in het Rijks Academisch-Ziekenhuis te Leiden.

Verwijdering van een stukje ijzer uit het inwendige van het oog met den reus-magneet volgens Haab, in het Rijks Academisch-Ziekenhuis te Leiden.

Het aantal gewichtige operaties per jaar, dat omstreeks 350 bedraagt, staat dan ook in geen gewone verhouding tot het aantal behandelde patiënten.

De hoogleeraar wordt bijgestaan door twee assistenten, waarvan er een inwonende is, terwijl dikwijls assistent-artsen als volontair de werkzaamheden komen verlichten en hunne oogheelkundige kennis verrijken. Voor den verplegingsdienst en de administratie vormt de oogheelkundige afdeeling een onderdeel van het groote geheel, het Rijks Ziekenhuis; de directrice, verschillende ambtenaren, eene hoofdverpleegster en de zusters besteden daaraan hunne goede zorgen. De Inrichting voor behandeling van ooglijders te

Leiden staat in direct contact met alle andere afdeelingen van het Ziekenhuis, waarvan ook het oogheelkundig onderwijs de groote voordeelen ondervindt.

Vereeniging „Inrichting voor Ooglijders in Limburg te Maastricht."

Met dankbaarheid mag vermeld worden, dat in de laatste jaren in vele plaatsen van ons land door bekwame oogartsen krachtige pogingen in het werk gesteld worden om te geraken tot de stichting van speciale inrichtingen tot behandeling van oogziekten. Alhoewel op betrekkelijk kleine schaal, verrezen er o.a. te Maastricht en Nijmegen instellingen, die in Limburg en een groot deel van Gelderland reeds velen lijders ten zegen mochten zijn.

Wanneer men in het oog houdt de groote inspanning en moeite die oogartsen zich moeten geven om hunne medeburgers op te wekken en warm te maken om tot een Instelling als bovengenoemd te komen, dan kan een woord van waardeering niet onthouden worden aan den heer Dr. J. P. G. van der Meer. Door onvermoeide pogingen is hij in de laatste jaren er in geslaagd aan het hoofd te staan van eene Inrichting voor ooglijders te Maastricht, die reeds op schoone resultaten mag wijzen.

In het jaar 1896 werden bij Kon. Besl. van 12 Maart de statuten van de Vereeniging „Inrichting voor Ooglijders in Limburg te Maastricht" goedgekeurd. Deze stelt zich ten doel het oprichten en instandhouden van een gesticht ter behandeling van ooglijders, die voor herstel of verbetering vatbaar worden geacht.

De lijders worden in twee afdeelingen gesplitst, naar gelang zij

a. tot het ondergaan der vereischte behandeling in het Gesticht worden opgenomen en verpleegd (stationnaire kliniek).

b. als zoogenaamde loopende zieken worden behandeld (polikliniek).

Nadat men zich aanvankelijk zeer had moeten behelpen, werd de Inrichting in het jaar 1900 overgeplaatst naar het O. L. Vrouweplein 18. Hoewel de Inrichting gevestigd is in een gehuurd huis, kan toch Dr. Van der Meer zijne tevredenheid betuigen met dezen zeer gunstigen ruil.

Het pand bestaat uit een voorhuis en een achterhuis, gescheiden door een groote open plaats, en verbonden door de keuken en bijkeuken.

Het voorhuis is één verdieping hoog met zolder, het achterhuis bevat twee verdiepingen met zolder. Het voorhuis dient uitsluitend voor loopende behandeling van patiënten (polikliniek) en bevat spreekkamer, doorrijpoort ('s zomers tevens wachtkamer) en wachtkamer.

Het achterhuis dient voor de behandeling en verpleging der stationnaire patiënten en verblijf der pleegzusters: tevens vindt men er een bidkapel.

Gelijkvloers: vrouwenslaapkamer (3 bedden), zusters zit- en slaapkamer, badkamertje, bidkapel met sacristie.

Op den zolder nog een reserve-patiëntenkamer (2 bedden).

In het derde verslag over het jaar 1900 zegt het Bestuur der Inrichtng o. a.:

„Kunnen wij onze volle tevredenheid uitspreken over onze huisvesting, met nog oneindig grootere voldoening kunnen wij spreken over de verandering die gekomen is door het optreden der Eerw. Zusters van

Dr. J. P. G. van der Meer.
Geneesheer-Directeur van de Inrichting voor Ooglijders te Maastricht.

Liefde als verpleegsters en als huishoudsters onzer Inrichting. Vier religieusen bewonen en bestieren ons gasthuis met eene liefde en met zorgen, die een ieder die met haar in aanraking komt, eerbied en bewondering afdwingt."

Het Bestuur, bedacht op de wenschelijkheid het gehuurde gebouw eenmaal zijn eigendom te mogen noemen, besloot, hoewel dankbaar voor de vele en aanzienlijke bijdragen van particulieren en de subsidiën van gemeentebesturen, eene verloting te organiseeren van voorwerpen van kunst en van goeden smaak. Velen, onder wie een aantal kunstschilders, zonden voor dit doel kostbare geschenken in; het resultaat dezer verloting droeg er dan ook het zijne toe bij de bestaande Inrichting op meer vasten grond te vestigen.

Als bewijs dat deze Inrichting voor Limburg niet alleen recht van bestaan heeft, maar ook een groote zegen is, deel ik mede, hetgeen in het jaar 1901 onder leiding van den geneesheer-directeur verricht is.

In het jaar 1901 werden op de polikliniek behandeld 714 personen, n.l. 300 mannen, 270 vrouwen en 144 kinderen.

Aan deze 714 patiënten werden verstrekt 3488 adviezen, dat is gemiddeld bijna 5 adviezen per patiënt.

Van de patiënten, die op de polikliniek behandeld waren, zijn er 399 afkomstig uit Maastricht; de overigen kwamen uit 71 gemeenten van Nederlandsch Limburg, uit 36 Belgische en uit 2 Pruisische gemeenten.

In de Inrichting werden ter behandeling en verpleging opgenomen 112 patiënten, te weten 48 mannen, 46 vrouwen en 18 kinderen.

Het totaal verpleegdagen dezer patiënten bedroeg 1498, dus gemiddeld 13 per patiënt.

Bij de patiënten in de Inrichting opgenomen, werden 73 grootere operaties verricht, die verdeeld waren als volgt:

Verwijdering van den traanzak	5
Operatie tegen naar binnen gedraaid ooglid	14
Operatie tegen scheelzien	14
Afknippen van irisprolaps na verwonding	2
,, ,, ,, ,, staaroperatie	1
Vorming van kunstmatige pupil	9
Verwijdering van staar	14
Nastaaroperatie.	8
Verwijdering van den ooginhoud	2
,, ,, ,, oogbol	4

Met dank maakt de directeur melding van de vriendelijke hulp, die hij van Dr Schreinemacher mocht ondervinden.

Steeds was de Inrichting vooruitgaande, hetgeen blijken mag uit het toenemend aantal patiënten.

Gedurende het jaar 1902 werden op de polikliniek 1102 patiënten behandeld, aan wie 5263 adviezen werden verstrekt, eene vermeerdering bij 1901 vergeleken van 388 patiënten.

Van de patiënten die poliklinisch behandeld werden, waren 710 afkomstig uit Maastricht, en van dezen waren 432 ingeschreven bij het burgerlijk armbestuur; de overigen kwamen uit 83 Nederlandsche, 37 Belgische en uit 2 Duitsche gemeenten.

Ingang tot de Inrichting voor Ooglijders te Maastricht.

In de Inrichting werden opgenomen ter behandeling en verpleging 109 patiënten, n.l. 50 mannen, 39 vrouwen en 20 kinderen.

Het totaal aantal verpleegdagen dezer patiënten bedroeg 1861, dus gemiddeld 17 per patiënt.

Bij de patiënten, die in de Inrichting waren opgenomen, zijn 81 grootere operaties verricht.

Moge de bloei dezer Inrichting, onder het wakkere bestuur en de bekwame leiding van Dr. J. P. G. van der Meer, steeds meer en meer toenemen, waardoor ook aan de ooglijders in de zuidelijke provinciën, degelijke hulp wordt verstrekt.

Om de hulp te verkrijgen verwijs ik naar de daarvoor gestelde voorwaarden:

Polikliniek voor **on**- en **min**vermogenden, geopend **alle werkdagen van 8½—9½ voormiddags.** Oogheelkundige hulp wordt aldaar verleend tegen betaling van *f* 1.— **gedurende 3 maanden.**

Patiënten, die in de Inrichting worden opgenomen, betalen voor de voeding en de verpleging ***f*0.90** daags, kinderen *f* **0.50** daags.

Aan de **armbesturen der gemeenten**, die de Inrichting met eene subsidie steunen en aan inrichtingen van weldadigheid, wordt eene belangrijke **vermindering** toegestaan.

De patiënten, die ter verpleging worden opgenomen, moeten voorzien zijn van het bedrag der verpleegkosten voor 10 dagen of eene verklaring van het armbestuur, vereeniging of persoon, die bereid is voor den patiënt te betalen, ten genoege van het bestuur.

Patiënten in de tweede klasse opgenomen, betalen voor verpleging en voeding *f* **1.50**, die in de eerste klasse *f* **3.**— daags.

Voor verdere inlichtingen omtrent de verpleging, wende men zich tot de Eerw. Moeder, belast met de verpleging.

Het Bestuur bestaat uit de navolgende personen:

Bestuur:

Dr. F. E. Fouquet, Eere-Voorzitter.

Dagelijksch Bestuur:

A. Groutars, Voorzitter.
Jhr. Mr. Ch. Ruijs de Beerenbrouck, Secretaris.
H. J. Seydlitz, Penningmeester.
Ed. Hustinx-de Wit.
Dr. M. H. J. Ruland.
J. D. Schoon.
Dr. Em. Schreinemacher.

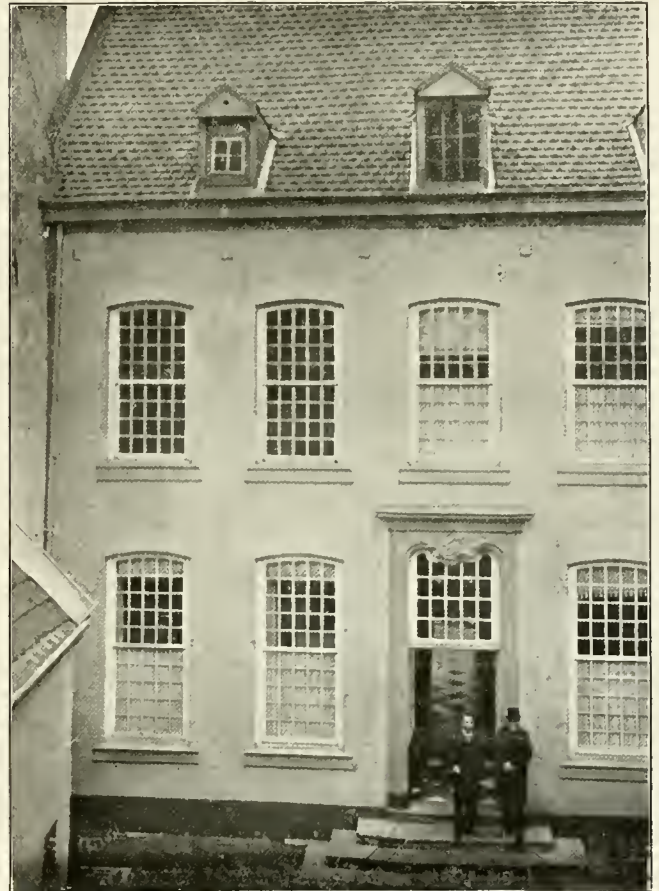
A. M. G. D. Arnoldts, Sittard.
Dr. P. J. H. Cuijpers, Roermond.
R. Graaf de Geloes, Eijsden.
Baron Mr. G. T. L. von Geusau, Maastricht.
Ch. de Hesselle, Heerlen.
F. L. Hoeberechts, Maastricht.
Ernest Hollman, Maastricht.
Edmond Houtappel, Maastricht.
Jhr. Mr. L. H. L. J. van der Maesen de Sombreff, Hulsberg.
L. Merkelbach, Wittem.
J. L. F. van Oppen, Maastricht
P. H. Regout, Maastricht.
Eug. Strens, Roermond.

Inrichting voor Ooglijders te Nijmegen.

Op het einde van het jaar 1902 nam Dr. C. Nicolaï te Nijmegen het initiatief tot oprichting van een gesticht voor ooglijders aldaar; de wenschelijkheid hiervoor springt in het oog, wanneer men in aanmerking neemt, dat in de laatste jaren 1000 patiënten op dit gebied werden behandeld, welke behandeling geschiedde aan de beide gasthuizen.

Bij de opening der Inrichting, 1 Juli 1903, zei Jhr. G. J. Dommer van Poldervelдt, voorzitter van het bestuur o. a:

„Reeds in Rotterdam, Den Haag en Maastricht werden dergelijke instellingen geopend, en juist het voorbeeld dezer laatste stad geeft het bewijs, dat ook in kleinere gemeenten zoodanige zaak succès kan hebben. Gelderland telt een dergelijke als de thans tot stand gebrachte nog niet en evenals op zoo velerlei punt geniet Nijmegen dus ook in dezen de eer van de primeur." Behalve dat echter, was er voor Nijmegen nog een ander voordeel bij deze nieuwe Inrichting: al was het hier zijn doel niet den lof van Dr. Nicolaï te zingen, omdat hij zich eerstens daartoe niet competent gevoelde en tweedens wist, dat het den geachten geneesheer niet aangenaam zou zijn, meende de voorzitter toch wel te mogen zeggen, dat het een voordeel was voor deze stad zich het blijvend bezit te hebben verzekerd van Dr. Nicolaï, die zoo licht naar elders had kunnen vertrekken.

Achtergevel van de Inrichting voor Ooglijders te Maastricht.

Nadat eenmaal het initiatief was genomen en het bestuur geconstitueerd, bleek dat een oprichterskapitaal van *f* 7000.– benoodigd was. Voorwaar een som van groote beteekenis voor een kleine plaats! Maar de bij-

dragen vloeiden zóó ruim van alle zijden en H.H.M.M. de Koningin en de Koningin-Moeder gingen daarbij zoo edelmoedig voor, dat het benoodigde geld weldra bijeen was. Ook aan contributiën was weldra *f* 1300.— voor bedrijfskapitaal aanwezig, hetgeen echter niet voldoende kon heeten, doch het bestuur hoopte door subsidie van provincie en gemeente en door contracten met omliggende gemeenten hiertoe te komen. Door de krachtdadige hulp van de Nutsspaarbank en door tusschenkomst eener liefdadige dame, die het ontbrekende geld bezorgde, kon het thans betrokken pand aangekocht en voor het doel ingericht worden.

Dr. C. Nicolaï.
Geneesheer-Directeur van de Inrichting voor Ooglijders te Nijmegen.

Thans is er reeds plaats voor 13 bedden en hoewel er niet veel luxe in het gebouw te vinden is, kan toch worden geconstateerd dat alles van eerste kwaliteit is, voornamelijk de instrumenten.

Dr. Nicolaï noemde den dag der inwijding voor hem een blijden dag, omdat hij thans een ideaal bereikt zag, waarnaar hij reeds zoovele jaren had gestreefd. Herhaaldelijk toch had hij plannen gemaakt tot het oprichten van een zoo noodzakelijke eigen inrichting, maar hij had die weer laten varen, totdat hij eindelijk in den herfst van het jaar 1902 de eerste stappen gedaan had, die hij nu dankbaar herdacht. Want niet alleen had hij geen onoverkomelijke bezwaren aangetroffen, maar ook de gewone moeilijkheden had hij bij zijn menschlievende vrienden niet ontmoet, toen hij van hen steun kwam vragen, een steun die zich met groote bereidwilligheid in daden had omgezet, toen het op de jaarlijksche toezegging aankwam.

In het bijzonder dankte Dr. Nicolaï de directies der beide ziekenhuizen, die hem zoo lange jaren gastvrijheid verleenden; en, was het afscheid ook weemoedig, al werd hij daar ook langzamerhand een vreemde, hij zou aan die jarenlange samenwerking steeds met genoegen terugdenken.

Ook de aanwezigheid van Professor Snellen stemde spreker dankbaar; dit bewijs van belangstelling in het werk van een zijner oud-assistenten deed hem goed en hij betuigde er den hoogleeraar zijne diepe erkentelijkheid voor.

Prof. Snellen nam nu het woord om allereerst van zijn vroegeren assistent de getuigenis af te leggen, dat hij een goed soldaat was en dan ook een goed veldheer geworden is, om vervolgens te wijzen op het noodzakelijke eener uitmuntende verpleging, omdat bij gebrek daaraan zelfs met de beste technische hulp en instrumenten de operatiën geheel kunnen mislukken. Spreker herinnerde zich nog, hoe men voor vijftig jaren steeds met angst het eerste verband afnam, om te zien of alles licht zou zijn voor den patiënt, of dat ontstekingsproducten nog aanwezig zouden blijken te zijn, hetgeen meestal voorkwam. Men begreep niet wat dat steeds wezen kon, totdat men eindelijk nu had gevonden, dat het infectie was. Verder zeide Prof. Snellen nog:

„Juist daarom is het van zooveel gewicht, dat er een ziekenhuis is voor deze oogoperatiën, waarbij alles zoo goed mogelijk is ingericht; de geringste kleinigheid doet soms de operatie mislukken. Is er slechts een klein stukje watten niet aseptisch, dan kan de bekende cataract-operatie geheel mislukken. Het gasthuis te Utrecht is het eerste van dezen aard, en al is het groot en uitmuntend, zoo acht ik de inrichting van eigen instellingen in kleine gemeenten uit een gevoel van eigenwaarde niet dan goed te keuren, omdat dan niet allen naar Utrecht behoeven te gaan."

Aan het nut dezer Inrichting twijfelde spreker dan ook zeker niet en met een herhaalden gelukwensch aan Dr. Nicolaï, wenschte spreker hem op warmen toon toe, dat het hem wel zou gaan in zijn nieuwen werkkring.

Het nut dat Prof. Snellen gemeend heeft in de oprichting van deze Instelling te zien, is nu reeds in haar kort bestaan bevestigd. Aan de hand toch van het eerste halfjaarlijksche verslag door Dr. Nicolaï uitgebracht, blijkt, dat in de polikliniek werden behandeld 1164 patiënten, 600 mannelijke en 564 vrouwelijke, waarvan 980 uit Nijmegen en 264 uit verschillende dorpen van Gelderland, N. Brabant en Limburg.

Van 6 Juli 1903 tot 1 Januari 1904 werden in de Inrichting opgenomen 69 patiënten, die te zamen 1349

dagen werden verpleegd (op 1 Januari waren er 5 aanwezig). Gemiddeld waren er 7 à 8 bedden bezet, doch

Inrichting voor Ooglijders te Nijmegen.

het is meermalen voorgekomen, dat alle 13 bedden, waarover beschikt kon worden, waren ingenomen. Aan deze korte opgaven kan men reeds duidelijk zien, dat de Inrichting voor Ooglijders te Nijmegen recht van bestaan heeft en dat men met vertrouwen kan verwachtten, dat zij steeds in bloei zal toenemen.

Ik kan dit artikel niet besluiten zonder een kleine beschrijving te geven van het gebouw, waarvan de teekening hierbij gaat.

Oorspronkelijk was het gebouw bestemd voor heerenhuis, doch door enkele practische veranderingen is het in een doelmatig verblijf voor ooglijders herschapen.

Gelijkvloers vindt men rechts drie kamers en suite, waarvan de middelste voor het onderzoeken en behandelen der patiënten is ingericht en de beide andere als wachtkamer en als zitkamer der directrice dienst doen. De wachtkamer van de poliklinische patiënten heeft een ingang in de Spaarbankstraat; daardoor is het mogelijk de geheele poliklinische beweging buiten het eigenlijke gebouw te doen omgaan. Behalve een ruime keuken vindt men beneden nog een kleine

Operatiezaal aan de Inrichting voor Ooglijders te Nijmegen.

kamer, die voor linnen- en mangelkamer gebruikt wordt, een oogspiegelkamer, provisiekast, enz.

Op de eerste verdieping, waarheen een goed verlichte en gemakkelijke trap voert, bevinden zich twee groote kamers (één voor mannen en één voor vrouwen) elk met vijf bedden, een kleine kamer met één bed, twee eerste-klasse-kamers, de operatiekamer, de slaapkamer der directrice en de badkamer.

Op de tweede verdieping: behalve de slaapkamer voor den portier en zijn vrouw, een frisch slaapvertrek, dat ruimte aanbiedt voor twee verpleegsters en ten laatste een mooi en goed ingericht laboratorium, waar gelegenheid bestaat voor het doen van microscopische en bacteriologische onderzoekingen.

In het geheel kunnen in de Inrichting worden verpleegd 9 volwassenen en 3 kinderen in de tweede klasse en 2 in de eerste klasse.

Mej. Lenshoek als directrice en mej. Van Westhreene als verpleegster, staan Dr. Nicolaï getrouw ter zijde.

Het tegenwoordig Bestuur bestaat uit de H.H.:

Jhr. G. J. Dommer van Polderveldt, Voorzitter.
W. H. Schippers, Onder-Voorzitter.
Mr. T. W. A. Hütschler, Secretaris.
A. D. D. Schreflex, Penningmeester.
J. G. Jurgens.
G. S. H. Wendelaar.

Laboratorium aan de Inrichting voor Ooglijders te Nijmegen.

Vereeniging tot het verleenen van hulp aan minvermogende ooglijders voor Zuid-Holland.

Het was op het einde van het jaar 1866, dat eenige geneesheeren te Rotterdam, overtuigd van de noodzakelijkheid, dat bij een groote, en gestadig toenemende bevolking dier stad eene vereeniging zich behoorde te constitueeren om hulp aan minvermogende ooglijders te verleenen, daaraan den eersten stoot gaven.

Zij toch waren van nabij bekend met het groot aantal ongelukkigen, die de behoefte aan hulp niet konden ontberen. Deze vereeniging kwam tot stand en als leden der voorloopige Commissie van oprichters noem ik de H.H. Dr. S. Bezeth, Dr. J. C. Burkens, Dr. F. J. Dupont, Dr. J. H. de Haas, Chir. H. Lage, Chir. S. J. W. de Lange, Chir. D. van Leeuwen, Dr. C. H. van der Looy, Dr. W. G. Schuijt en Chir. C. A. van Beuzekom Verwijk.

Uit deze Commissie werd in het najaar van 1866 een bestuur gekozen, dat samengesteld was uit de H.H: C. H. van der Looij, President, A. Harteveld, Penningmeester, C. H. de Wolff, Secretaris, terwijl Dr. J. H. de Haas als dirigeerend geneesheer-oogheelkundige benoemd werd.

In datzelfde jaar nog, gedurende de maanden Nov. en Dec. bedroeg het aantal lijders, dat zich op het consultatieuur bij Dr. De Haas vervoegde **338**. Van dat aantal waren 64 lijders of 16% buiten Rotterdam, 3 vreemdelingen (zeelieden), terwijl de 61 overblijvenden afkomstig waren uit 26 gemeenten van Zuid-Holland en 3 gemeenten buiten deze provincie.

Het aantal adviezen in deze twee maanden Nov. en Dec. van 1866 steeg reeds tot 2025 of gemiddeld 26 daags. Met recht mocht Dr. J. H. de Haas bij zulk een resultaat op den 8sten Januari 1867 neerschrijven:

„Ik heb de verrichtingen der jeugdige spruit van bijzondere liefdadigheid gedurende het jaar harer wording geschetst; ik vlei mij, dat de vruchten, die zij reeds begint te dragen, haren wasdom verzekeren."

Het Bestuur bestond in Februari 1867 uit de H.H.: Dr. C. H. van der Looij, President, A. Harteveld A.Hz. Penningmeester, Mr. J. G. de Bruijn, J. H. Hoogeweegen, Mr. A. Hoynck van Papendrecht, G. J. Huijgen,

E. L. JACOBSON Lz., H. P. KERDIJK, H. C. DE WOLFF, Secretaris.

De Commissie van oprichters eener vereeniging, hierboven genoemd, bestaande uit Rotterdamsche geneeskundigen, liet niet na krachtig werkzaam te zijn tot het stichten van een instelling, die bestemd zou wezen tot uitsluitende behandeling en verpleging van minvermogende ooglijders.

Dr. J. H. DE HAAS.
Geneesheer-Directeur van het Oogziekenhuis te Rotterdam (Nadorststr. 26.)

Er werd door sommige ingezetenen van Rotterdam de vraag geopperd: is zulk eene vereeniging bij de reeds bestaanden in ons vaderland in Rotterdam strikt noodzakelijk. Het antwoord luidde:

Wanneer men de bevolking van Nederland omtrent even groot stelt als die van Londen, en weet, dat zich in die stad alleen zes inrichtingen voor oogziekten gevormd hebben, behalve dat zeven der grootste hospitalen nog afzonderlijke ophthalmologische afdeelingen bezitten, onder toezicht van speciale oogheelkundigen, dan kan de stichting van deze Vereeniging voor Nederland wel niet overbodig genoemd worden, en kan men de gegronde overtuiging uitspreken, dat er ruimte bestaat voor meerdere dergelijke inrichtingen in andere groote steden van ons vaderland.

Bijna iedere stad in Duitschland van genoegzame bevolking bezit haar ophthalmologische kliniek en haar eigen oogheelkundige. In de lijst door Professor KNAPP te Heidelberg opgemaakt, vindt men een aantal steden in Duitschland vermeld, die veel geringer bevolking dan Rotterdam kunnen aanwijzen, en die toch eigen inrichtingen voor oogzieken bezitten.

Overigens leert de ervaring, dat het stichten eener dergelijke inrichting steeds ten gevolge heeft, dat zich een aantal oogzieken laten behandelen, die vroeger geen hulp gezocht hebben. Een Engelsch ophthalmoloog geeft daarvan het volgende sprekende voorbeeld. In een der provinciesteden in Engeland kwamen er, in het laatste jaar vóór het ontstaan eener oogzieken-inrichting, in de hospitalen onder 16000 patiënten, slechts 60 voor, die wegens oogziekten behandeld werden. Het aldaar gestichte hospitaal voor oogzieken werd in het eerste jaar van zijn bestaan door meer dan 1200 personen bezocht.

Vrij nauwkeurige berekeningen geven aan, dat ruim 1½% van de bevolking der groote steden minvermogende ooglijders zijn, die de kosten van advies en behandeling niet kunnen bestrijden. Zoo worden b. v. te Weenen, bij een bevolking van circa 600,000 inwoners, jaarlijks 10 à 12,000 minvermogenden kosteloos behandeld. In dezelfde verhouding zou Rotterdam op 115,000 inwoners, ongeveer 1900 à 2300 minvermogende ooglijders opleveren. Reeds bijna 1300 van dat aantal wendden zich tot de Vereeniging, en hoe groot dit cijfer ook wezen moge, kan men veilig besluiten, dat die werkkring zich nog aanzienijk kan uitbreiden. Maar al was dit het geval niet, zoo is het toch eene schoone voldoening het bewustzijn te bezitten, in de behoefte aan hulp van bijna **1300** minvermogende ooglijders voorzien te hebben.

Reeds in 1868 bleek dat het lokaal der Vereeniging aan den Oppert nauwelijks voldoende was ter behandeling der loopende oogzieken. Het gebeurde meermalen, dat tot zelfs 58 personen in een enkel spreekuur zich aanmeldden. Voor zulk een groot aantal diende de ruimte van de wachtkamer en de behandelkamer eerder een zaal te zijn, wilde men niet dat de lucht al te bedorven werd. Ter opneming van lijders echter, die gedurende korter of langer tijd verpleegd moesten worden, was bedoeld lokaal volkomen ongeschikt. Al mocht de gelegenheid ten huize van mej. VAN DER SMAN (verpleegster) in de Baan, voorloopig in de behoefte voorzien, zoo bleef toch het bestuur streven om eenmaal een eigen gebouw te kunnen aanwijzen, waar behoeftige ooglijders opgenomen en verpleegd konden worden.

In het jaar 1872 was het bestuur ten opzichte van de verwezenlijking van zijn lievelingsdenkbeeld er in geslaagd, dat een verzoek tot den Gemeenteraad gericht, n.l. om een terrein te koopen ter grootte van 1200 centiares, nabij de Kruiskade, tusschen de Chrispijn- en Nadorstlanen gelegen, toegestaan werd en voor de helft der getaxeerde waarde werd afgestaan.

In het jaar 1873, door een groot aantal blijken van

sympathie, en stoffelijk daartoe in staat gesteld, werd overgegaan tot aanbesteding van het gebouw. Het werk werd gegund aan den heer W. A. Vrolijk, voor den som van *f* 34,500.

In de acht afgeloopen vereenigingsjaren ontvingen 16058 patiënten 95144 adviezen, terwijl in hetzelfde tijdperk 3300 brillen en 34 kunstoogen verstrekt en 990 groote operatiën verricht werden.

De Vereeniging had in dit jaar een diepgevoeld verlies te betreuren door het afsterven van de ziekenverpleegster mej. Van der Sman, die zich steeds met zooveel ijver en liefde van haar taak kweet; zij werd opgevolgd door mej. Odijk, die haar reeds langen tijd ter zijde had gestaan.

In 1874 trad het tijdvak in waarin de Vereeniging tot haar volle vrije ontwikkeling kwam. Het gebouw, gesticht tot opname der verpleging van minvermogende ooglijders was toen voltooid. Boven de ruime voordeur is een marmeren plaat aangebracht, waarop de volgende inscriptie: Dit gebouw is gesticht door de Vereeniging tot het verleenen van hulp aan minvermogende ooglijders voor Zuid-Holland, opgericht in 1866 door Dr. J. H. de Haas.

Op den 6den Juni 1874 had de plechtige opening plaats. De voorzitter van het bestuur, Mr. A. Hoynck van Papendrecht, bracht een warm woord van hulde aan den geachten geneesheer-directeur, den heer J. H. de Haas, wien hij op hartelijke wijze namens vroegere en tegenwoordige leden van het bestuur een stoffelijk bewijs van waardeering en hoogachting aanbood.

Het geschenk bestond uit een prachtige bronzen pendule met vazen; op het voetstuk van de pendule een gouden plaat met het opschrift: „Aan Dr. de Haas. Zijne medebestuurders der Vereeniging tot het verleenen van hulp aan minvermogende ooglijders voor Zuid-Holland."

Nadat de directeur in welsprekende woorden de geschiedenis der Inrichting had herdacht en zijn persoonlijke erkentelijkheid voor de medewerking en steun betuigd had, nam de heer Joost van Vollenhoven namens de burgerij en den Gemeenteraad het woord, waarbij hij de verwachting uitsprak, dat deze Inrichting te allen tijde kon rekenen op den steun van Rotterdam's ingezetenen.

Er volgde nu een reeks van jaren waarin de voortdurende vooruitgang en de bloei der Inrichting te constateeren valt.

In 1891 werd het oorspronkelijk Gesticht vergroot met een rechtervleugel, terwijl in 1900 nog een linkervleugel werd bijgebouwd. Het geheele perceel heeft nu een oppervlak van 1560 M², waarvan onbebouwd zijn 490 M². In de ziekenkamers en zalen zijn geplaatst 18 bedden voor mannen, 15 voor vrouwen, 29 voor kinderen, terwijl zich in vier andere vertrekken zeven bedden bevinden die in de behoeften welke zich op een der afdeelingen kunnen voordoen, voorzien. Te zamen aldus 69 bedden.

Opname C. Leijenaar.
Voorgevel van het Oogziekenhuis te Rotterdam (Nadorststraat 26.)

In 1874 was het gebouw als volgt ingedeeld:

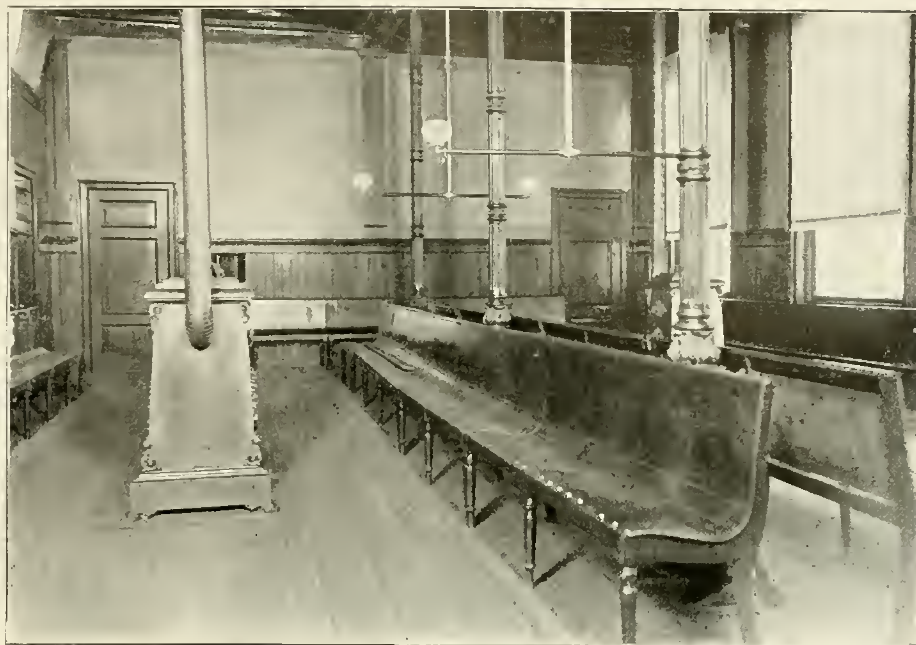
In de benedenverdieping vindt men links van de vestibule de zalen voor de polikliniek; de kleinste, de oogspiegelkamer, wordt gebruikt als wachtkamer voor de erge patiënten, die niet dadelijk weder naar buiten kunnen gaan. Rechts van de vestibule bevinden zich de vertrekken voor de huishouding. Op de eerste verdieping is de mannen- en vrouwenafdeeling, die gescheiden zijn door de operatiekamer. De zich daar bevindende operatietafel is in horizontale rich-

ting draaibaar: twee doelmatig aangebrachte gasvlammen stellen in staat ook des avonds, wanneer bij verwonding een plotseling ingrijpen gebiedend noodzakelijk is, daartoe over te gaan. Twee kleinere ziekenkamers met één en twee bedden, zijn bestemd patiënten, lijdende aan besmettelijke oogziekte op te nemen. Alle ramen van deze verdieping hebben houten blinden: de ligging van de operatiekamer naar het zuid-westen gaf aanleiding dubbele matglazen verschuifbare blinden aan te brengen, waardoor het mogelijk is op elk tijdstip van den dag te opereeren.

De bovengenoemde lokaliteiten bleken echter hoe langer hoe meer onvoldoende te zijn voor het steeds toenemend aantal patiënten, zoodat de reeds vermelde bijgebouwde rechtervleugel den 2den November 1891 in gebruik werd genomen en dienst deed voor de behandeling der loopende patiënten.

Als men de buitendeur van den bijgebouwden rechtervleugel in de Nadorststraat binnentreedt, bevindt men zich in een portaal, met eene loge voor den portier.

De patiënten vinden aan hun linkerzijde een vertrek, waar zij zich van hun bovenkleederen hebben te ontdoen.

Opname C. Leijenaar.
Wachtzaal in het Oogziekenhuis te Rotterdam (Nadorststraat 26.)

Opname C. Leijenaar.
Vrouwen-zitkamer in het Oogziekenhuis te Rotterdam (Nadorststraat 26.)

Van die garderobe komen de lieden langs de gang aan het kantoor van den bureaulist, een lokaal, dat, ten behoeve van de contrôle, naar alle kanten uitzicht heeft. In dat kantoor wordt de naam der lijders, hun ouderdom, enz. ingeschreven. Vermelding verdient daarbij dat zich in dat kantoor, in zorgvuldig afgesloten loketten, een groote menigte kartons bevinden, de omschrijving der oogziekten behelzende van iederen lijder afzonderlijk, die van 1 November 1866 (de dag waarop de Vereeniging in werking trad) in het lokaal door Dr. De Haas behandeld werden. Dient zich alzoo thans een lijder aan, die vroeger reeds in behandeling was, dan is terstond bij zijn aanmelding, de geschiedenis van zijn vroegere ziekte voorhanden.

Van het kantoor komt men langs de gang in eene groote wachtzaal (13 bij 8 M. en 5 M. hoog), met goeden afvoer van lucht en verwarmingskachels met heete lucht. In dat ruime lokaal kunnen een honderdtal

personen een zitplaats vinden. Den oningewijde moet die voorzorgsmaatregel overdreven toeschijnen. Toch is dat geenszins het geval. Dr. De Haas, die elken morgen tegen 8 uur in het lokaal aanwezig is om kostelooze hulp te verstrekken aan ieder die er behoefte aan heeft, ontvangt toch iederen ochtend gemiddeld een zeventigtal ooglijders, en niet weinigen daarvan brengen geleiders mede of een kind, dat zij niet onbeheerd tehuis konden laten. Zeventig minvermogende of behoeftige patiënten iederen ochtend! Dat cijfer spreekt meer dan het uitvoerigst betoog voor het nut der Inrichting en tevens voor de rustelooze toewijding van den geneesheer-directeur.

Door eene deur in de wachtzaal bereiken de patiënten de ruime behandelkamer van den geneesheer-directeur, welke harerzijds toegang verleent tot een klein en een grooter vertrek. Het eerste doet dienst voor het oogspiegel-onderzoek. Aan het tweede kan eveneens de naam „wachtkamer" worden gegeven.. Het is namelijk bestemd voor die lijders, die, na door den geneesheer-directeur behandeld te zijn, niet terstond de straat op kunnen gaan, of die wachten moeten totdat zij ten tweeden male zijn onderzocht.

Opname C. Leijenaar.
Operatiekamer in het Oogziekenhuis te Rotterdam (Nadorststraat 26.)

Opname C. Leijenaar
De behandelkamer in het Oogziekenhuis te Rotterdam (Nadorststraat 26.)

Alle lokalen zijn telephonisch met elkander verbonden, zoodat Dr. De Haas, zonder eenige moeite, zich met het personeel der Inrichting in verbinding kan stellen.

Nog andere verbeteringen werden in het gebouw der Vereeniging aangebracht. De geneesheer-directeur beschikt thans over een behoorlijk bureau, terwijl zijn vroegere kamer tot spreekkamer is ingericht. Er zijn twee flinke badkamers en een groote keuken bijgebouwd, enz.

Een en ander heeft met de kosten van aankoop van den nieuwen grond, eene uitgaaf gevorderd van nog geen *f* 50,000, eene som, die slechts daardoor niet werd overschreden, omdat alles wèl zeer doelmatig is ingericht, maar tevens van het in achtnemen van de grootst mogelijke soberheid getuigenis aflegt.

De lokalen der oude polikliniek zijn nu ingericht voor de kinder-afdeeling der kliniek.

In 1900, toen het opnieuw gebleken was dat het Ge-

sticht langzamerhand te klein was geworden, verrees een nieuwe vleugel aan de noordzijde van het bestaande gebouw. Dit nieuwe gedeelte is hoofdzakelijk bestemd tot kinderverblijf en bevat twee verdiepingen boven den beganen grond. Gelijkvloers bevindt zich de ruime zaal die tot dagverblijf dient, terwijl op de verdiepingen slaapplaatsen voor 16 kinderen beschikbaar zijn.

Den 5den Juli 1902 herdacht Dr. J. M. DE HAAS den dag waarop hij vóór 40 jaren den doktersgraad verwierf, waarvan hij 37 jaar zijn beste krachten gewijd had aan de Inrichting.

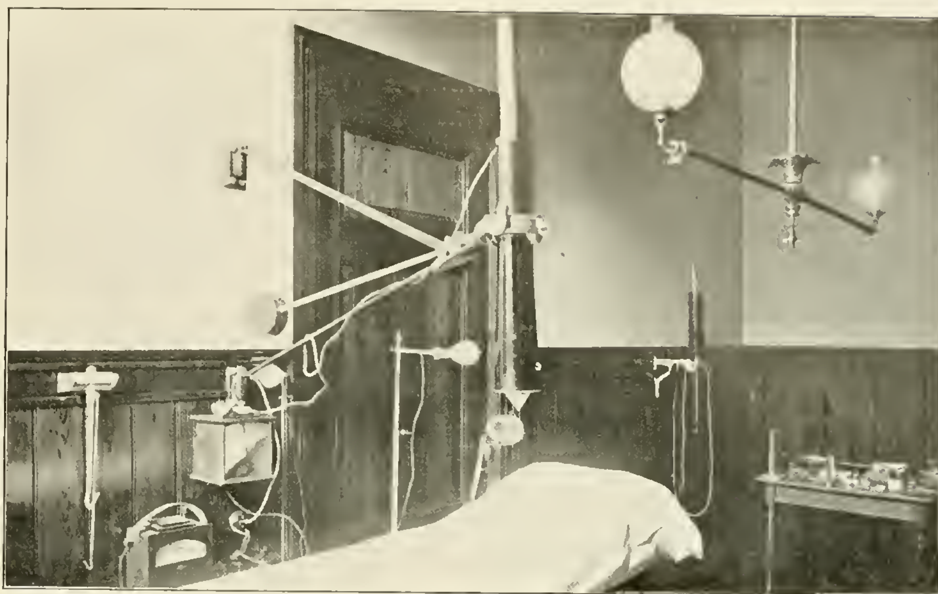
Om een denkbeeld te geven van hetgeen aan de Inrichting te Rotterdam omgaat deel ik nog het volgende mede:

	In 1903	In 1902	
Ingeschreven werden..........	5044	4941	patiënten
Aantal door Dr. DE HAAS verstrekte adviezen	34209	33287	,,
Waarvan op het spreekuur...	19480	19831	,,
Aan de in het Gesticht opgenomenen	14729	13456	,,
Aantal verpleegden	268	325	
,, verpleegdagen	14172	12704	
Gemiddeld waren aanwezig	38.8 en	34.8	verpleegden
Hoogste aantal verpleegden op één dag	50	44	
Ernstige operatiën	281	314	

Van deze patiënten woonden:

in Rotterdam	3515
,, 96 andere gemeenten in Zuid-Holland...	1059
,, 71 gemeenten van andere provinciën......	181
,, het buitenland	289
Te zamen..................	5044

Dat het aantal in het buitenland woonachtige patiënten de beide laatste jaren zoo buitengewoon groot is, moet beschouwd worden als een gevolg van de wijziging in de wetgeving der Vereenigde Staten van Noord-Amerika op het binnenlaten van vreemdelingen. Men wordt daar niet meer toegelaten met eenige besmettelijke ziekte, en niet het minst wordt er angstvallig toegezien op lijders aan trachoma, dezelfde ooglidziekte, waaraan voor een halve eeuw de koloniën Veenhuizen en Ommerschans een deel harer beruchtheid te danken hebben gehad.

De magneetkamer in het Oogziekenhuis te Rotterdam (Nadorststraat 26.)

Het gezamenlijk aantal adviezen aan de ingeschrevenen gegeven bedroeg 34209 of gemiddeld 6,79 voor iederen patiënt.

Van deze adviezen kwamen 19480 op de polikliniek, 14729 op de kliniek.

Het aantal verpleegdagen was 14172. Voor 50 lijders met 1803 of gemiddeld 36 verpleegdagen werd door hen zelven, voor 7 lijders met 236 gemiddeld 35 dagen door particulieren, voor 28 lijders met 1499 of gemiddeld 53,5 dagen door kerkelijke of burgerlijke armbesturen eene tegemoetkoming in de kosten ad 60 centen gedragen of toegezegd. De invoering der Ongevallenwet 1901 heeft ten gevolge gehad dat 25 ernstiger getroffenen gedurende 713 dagen zijn verpleegd, dus met een gemiddeld aantal van 28.5 verpleegdagen; de Rijksverzekeringsbank vergoedt daarvoor *f* 1.25 daags. De overblijvende 9921 verpleegdagen, die geheel ten laste der Vereeniging bleven, kwamen ten goede aan 158 bijna uitsluitend Rotterdamsche armlastigen.

Geneeskundige behandeling, zoowel als geneesmiddelen en verbandstukken worden zonder eenige vergoeding verstrekt, behalve aan onder de Ongevallenwet 1901 vallende getroffenen.

Voor de noodige brillen wordt in den regel de kostende prijs terug ontvangen. Uitgereikt zijn in het afgeloopen jaar 1587 brillen.

Op de polikliniek werden 72 vreemde lichaampjes van onder de oogleden, 807 dergelijke voorwerpen uit het hoornvlies of de andere voorste deelen van het oog verwijderd en 195 kleinere operatiën verricht.

Op de kliniek staan 281 grootere operatiën opgeteekend. Zij waren verdeeld als:

operatiën tot verwijdering van cataract door extractie	62
operatiën tot verwijdering van cataract door resorptie	17
operatiën tot verwijdering van den nastaar	53
„ „ vorming van een kunstmatigen oogappel	52
operatiën tot verwijdering van voorgevallen regenboogvlies	12
operatiën tot verwijdering van den geheelen oogbol	9
„ tegen scheelzien	51
„ „ misplaatsten ooglidrand	7
„ tot verwijdering van een vreemd lichaam uit het oog	8
operatiën van anderen aard	10
Te zamen	281

Bij het verrichten der kleinere en der grootere operatiën behoefde slechts 5 en 18 maal algeheele bedwelming van den lijder te worden toegepast; in alle andere gevallen was plaatselijke verdooving in staat de gewaarwording van pijn buiten te sluiten.

Voor het eerst werd in 1903 in ruime mate en meestal met goed gevolg in gebruik genomen een middel, om bij oppervlakkig operatief ingrijpen bloeding te voorkomen. De voorloopers van dit middel — het adrenaline — waren zeer wisselvallig van samenstelling en niet standhoudend. Het door tusschenkomst der Gemeente-apotheek ons geleverde Engelsche praeparaat is van blijvende standvastigheid gebleken en een belangrijke aanwinst voor een nette en vlugge uitvoering van die weinige operatiën op oogheelkundig gebied, waarbij bloeding van eenige beteekenis voorkomt.

Verbranding door warmte is 25 maal, door kalk of andere scheikundig werkende stoffen 22 maal waargenomen, terwijl verder onder behandeling kwamen 182 gevallen van lichte, 56 van zware verwonding. Met de vroeger vermelde ongevallen is een gezamenlijk aantal van 1164 verwondingen opgeteekend.

Het tegenwoordig Bestuur bestaat uit:

Mr. J. van Heukelom, Voorzitter.
Mr. W. A. Mees, Penningmeester.
C. H. van Dam.
P. L. M. Hoogeweegen.
Jos. M. de Jongh.
Th. P. Löhnis.
Dr. T. Lycklama à Nyeholt.
J. H. Veder.
B. van Stolk, Secretaris.
Directeur-Geneesheer Dr. J. H. de Haas.
Directrice mej. M. Kerkhoff.

De Vereeniging „Inrichting voor Ooglijders" te Rotterdam.

Naast de Vereeniging tot het verleenen van hulp aan minvermogende Ooglijders voor Zuid-Holland, gevestigd Nadorststraat 26, bezit Rotterdam eene tweede Inrichting onder den naam: Vereeniging „Inrichting voor Ooglijders", op de Geldersche Kade 16.

Deze Inrichting staat onder de leiding van den bekwamen Dr. F. D. A. C. van Moll, die reeds ruim 29 jaren zijne hooge roeping vervult en met groote zelfvoldoening neer kan zien op het vele goede wat hij in dien tijd verrichtte.

Sedert November 1874 werden in de polikliniek 55510 patiënten zonder onderscheid van gezindte ingeschreven; van de oprichting der kliniek in September 1879 af, werden 4193 patiënten gedurende 57874 dagen verpleegd, terwijl in het geheel 4420 groote operaties werden verricht.

Dr. F. D. A. C. van Moll,
Geneesheer-Directeur van de Inrichting voor Ooglijders te Rotterdam, Gelderschekade 16.

Het aantal on- en minvermogende patiënten die in **1903** werden ingeschreven, bedroeg	3040
Daarenboven werden gekeurd voor de Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij	283
Voor de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen	364
Totaal	3687

Van de patiënten waren te Rotterdam woonachtig 1082 mannen en 1040 vrouwen, te zamen 2182, en kwa-

men 527 mannen en 401 vrouwen, te zamen 928 personen van andere plaatsen; 1609 behoorden tot het mannelijk en 1501 tot het vrouwelijk geslacht.

Buiten Rotterdam bedroeg dit aantal: uit Zuid-Holland

Inrichting voor Ooglijders te Rotterdam, Gelderschekade 16.

549, uit Noord-Brabant 93, uit Zeeland 44, terwijl 45 òf van elders kwamen òf geen vaste woonplaats hadden.

In de polikliniek werden 187 landverhuizers in behandeling genomen.

Alle lijders worden kosteloos behandeld, en wanneer zij te arm zijn om de noodige verbandstoffen en medicamenten te betalen, worden deze hun zoo mogelijk gratis verstrekt.

Op het spreekuur werden 11564 adviezen gegeven, zijnde omstreeks 4 per patiënt.

Opgenomen werden 129 mannelijke en 116 vrouwelijke, zoodat in het geheel 245 personen werden verpleegd met 3690 verpleegdagen.

	Opgenomen.		Ontslagen.		Op 31 December in behandeling.	
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.
1e Klasse	3	5	3	5	—	—
2e Klasse	11	13	11	13	—	—
3e Klasse	115	98	118	98	2	4

In de eerste klasse 8 met 65, in de 2de klasse 24 met 223 en in de 3de klasse 222 patiënten met 3402 verpleegdagen. Iedere patiënt werd dus gemiddeld circa 15 dagen verpleegd.

Van de 222 verpleegden 3de klasse kwamen uit Rotterdam 84 patiënten met 1002 verpleegdagen; uit andere

Consultatiekamer in de Inrichting voor Ooglijders te Rotterdam, Gelderschekade 16.

plaatsen van Zuid-Holland 99 met 1774, uit Zeeland 13 met 267, uit Noord-Brabant 14 met 224, uit Gelderland 6 met 107, uit Noord-Holland 3 met 12 en uit het buitenland 3 met 36 verpleegdagen; 79 patiënten met 1288 verpleegdagen werden tegen een lager tarief of geheel kosteloos verpleegd.

In de kliniek werden ruim 4000 adviezen afgegeven.

Het aantal operaties bedroeg:

Van de oogleden	14
„ „ spieren	49
„ het hoornvlies	25
„ de sclera	7
„ „ iris	39
„ „ lens	52
„ den geheelen oogbol	8
„ andere operaties	11
Totaal	205

Bij de operaties werden de patiënten 47 maal gechloroformeerd, terwijl in andere gevallen van plaatselijke verdoovingsmiddelen werd gebruik gemaakt.

Vergelijken wij deze cijfers met die van het vorige jaar, dan blijkt eene toeneming van patiënten, die het spreekuur bezoeken, van 126. Het aantal verpleegden

was 21 meer, het aantal verpleegdagen was ongeveer gelijk, terwijl de groote operaties het cijfer 205 bereikten.

Dr. Van der Brugh als 1ste geneesheer aan de Instelling verbonden, staat den directeur krachtig ter zijde, zoodat alle zaken ongestoord hun gang konden gaan, toen Dr. Van Moll wegens ziekte, verhinderd was zelf aanwezig te zijn.

Directrice is mej. C. Mulder, terwijl de Zusters Jeanne Braams en Anna van der Knaap met de verpleging belast zijn. Sedert 1903 is mej. Louise Hesse als derde verpleegster aangesteld.

De theoretische cursus wordt gegeven door Dr. Van der Brugh en Dr. Van Klaveren, welke laatste door toenemende drukke praktijk niet langer dagelijks den directeur ter zijde kon staan; toch blijft hij de Inrichting steeds hulpvaardig steunen.

Het aantal leden neemt voortdurend toe; wel verloor de Vereeniging door verschillende redenen 3 begunstigers, maar daartegenover staat eene aanwinst van 22 begunstigers, zoodat het aantal nu tot 191 is geklommen.

Operatiekamer in de Inrichting voor Ooglijders te Rotterdam, Gelderschekade 16.

Toch heeft de Vereeniging met vele financieele moeilijkheden te kampen; Dr. Van Moll zegt hieromtrent in zijn verslag over 1903:

Consultatiekamer in de Inrichting voor Ooglijders te Rotterdam, Gelderschekade 16

„Gaf mijn verslag tot nu toe een blijk van vreugde, nu ik den stand onzer financiën moet openleggen wordt alles meer somber.

Opnieuw moet ik herhalen wat ik verleden jaar schreef, dat het vele leed, dat onze Inrichting voor de ongelukkige ooglijders verzacht, het vele nut, dat zij naar mijn bescheiden meening sticht, de vele blijken van hartelijke belangstelling en de ontvangen geldelijke bijdragen, in geenen deele de groote zorgen kunnen opheffen, die ons dagelijks kwellen en die steeds grooter worden.

Is door het te gelde maken van een geschonken pandbrief het tekort over 1903 tot *f* 309.39 gereduceerd, uit de begrooting voor 1904 blijkt, dat wij opnieuw een tekort van *f* 1661 moeten verwachten; te treffender omdat we nu reeds uit gebrek aan geld veel hulp aan arme ooglijders moeten onthouden."

Bij de afbeelding van het gebouw op de Geldersche

Kade 16, geef ik de volgende beschrijving van de indeeling en bestemming er van.

Wanneer men de vestibule binnenkomt heeft men ter linkerzijde het kamertje van den concierge. De breede trap opgaande, komt men in een goed verlichte gang van twee meter breedte. Links de zeer groote consultatiekamer, hoog en uitstekend verlicht, en tevens eene oogspiegelkamer. Rechts van de trap heeft men de wachtkamer, die nà 's morgens 11 uur ook voor huiselijke doeleinden wordt gebruikt; vervolgens eene groote keuken met ijskast, en eene groote ziekenzaal voor vrouwen en meisjes; deze laatste heeft eene electrische ventilator, waardoor zij steeds van versche lucht wordt voorzien. De gemakkelijke trap opgaande, die vaksgewijze tot boven in het huis doorloopt, ruim verlicht is en gemakkelijk kan worden geventileerd, bereikt men eerst de breede, lange, goed verlichte gang van de 2de verdieping, waarin links de zitkamer der directrice en eene 1ste klasse kamer; rechts eene ruime 2de klasse kamer voor vrouwen, eene zeer groote 2de klasse kamer voor de mannen, de kleine slaapkamer der directrice en de kinderkamer. Op deze verdieping bevindt zich ook de sideroscoop, instrument voor het waarnemen van ijzerdeeltjes in het oog.

Vervolgens bereiken wij de 3de verdieping, eveneens met een goed verlichte, breede gang; links de 3de klasse mannen met 6 à 7 bedden; rechts de isoleerkamer voor cataract-patiënten en dergelijke lijders; vervolgens de operatiekamer met electrische verlichting; daarnaast nog zusterkamer en badkamer en daarboven de dienstbodenkamer.

Buiten de operatiekamer staat een sterelisator voor verbandstoffen en een voor instrumenten, medicamenten, enz.

Vanuit deze gang voert nog een kleine trap naar eene zolderverdieping, waar zich eene isoleerkamer voor besmettelijke oogzieken bevindt, zij bevat evenals de operatiekamer slechts voorwerpen van glas en ijzer, heeft aparte water aan- en afvoer en wordt electrisch verwarmd en verlicht.

De kamers worden, doordat zij hoog van verdieping zijn, gemakkelijk geventileerd; zij zijn met sanitairpapier behangen en in standaardolie geverfd, worden zoo noodig met sublimaat gereinigd of aan formaldehyd dampen blootgesteld; de verwarming heeft plaats door calorifères, de verlichting door electriciteit of door gas, terwijl op alle verdiepingen W.C's en brandslangen aanwezig zijn.

Operatie aan het oog van een kind in de Inrichting voor Ooglijders te Rotterdam, Gelderschekade 16.

Het **Tarief van verpleegkosten** in de Inrichting is:

Voor particulieren:

1ste klasse	*f* 4.— of *f* 5.—	daags.
2de „	„ 2.25	„
3de „	„ 1.25	„

Voor kosteloos behandelde patiënten:

3de klasse	*f* 1.	daags.
kinderen beneden 7 jaren	„ 0.85	„
van armbesturen	„ 0.60	„

De spreekuren zijn alle werkdagen van 9—10:

Dr. Van Moll: Dinsdag, Donderdag en Zaterdag.
Dr. Van der Brugh: Maandag, Woensdag en Vrijdag.

Het bestuur en de geneesheer-directeur laten geene gelegenheid voorbijgaan elke verbetering aan te brengen, die ten bate der Inrichting komt. Zoo werd door eene verandering in de verdeeling der localiteiten een lokaal disponibel gesteld voor de sterke oog-electromagneet van Wilhelm Volkman.

Dr. Van Moll zegt in zijn verslag van 1902 hierover: „Het is voor de Instelling een eerste plicht te zorgen,

dat zij zoowel op het gebied der methoden van onderzoek als op dat der hulpmiddelen, zoowel wat betreft de methoden van behandeling als van de daarvoor noodige instrumenten, volkomen op de hoogte van den tijd blijft en steeds met de toepassing der wetenschap en der techniek medegaat.

Ik heb dan ook niet geaarzeld om in het belang der genezing der oogverwondingen door ijzer en staal de krachtigste, doelmatigste electromagneet aan te schaffen die verkrijgbaar is en vertrouw dat daardoor veel werkkracht bewaard zal blijven, die anders verloren zoude gaan en vele personen hun oog zullen kunnen behouden, dat zij anders zouden hebben moeten missen."

Dat de Inrichting de sympathie van Rotterdams ingezetenen bezit, mag duidelijk blijken uit de liefderijke toewijding van vele dames, die haren tijd en zorg aan de ongelukkige lijders geven, die zoovele uren van verveling moeten doorbrengen door de hun opgelegde absolute rust. Zij komen hun door voorlezen welkome afleiding bezorgen.

Het Bestuur der Instelling bestaat uit:

R. N. L. Mirandolle, Voorzitter.
M. L. Henriques de Castro, Penningmeester.
J. M. A. Bicker Caarten.
J. J. M. Blankenheijm.
Mr. C. E. Havelaar.
J. Hudig.
Mr. G. Polak Daniels, Secretaris.
Dr. F. D. A. C. Van Moll, Geneesheer-Directeur.
Dr. J. P. van der Brugh, 1ste Geneesheer.
Mej. C. Mulder, Directrice.

Het Nederlandsche Gasthuis voor behoeftige en minvermogende ooglijders te Utrecht.

Dit Gasthuis is niet alleen een liefdadige, maar ook een wetenschappelijke instelling. Ontstaan ten gevolge der ontwakende belangstelling in de oogheelkunde, heeft deze stichting op de ontwikkeling van dien jongeren tak der geneeskundige wetenschap een overwegenden invloed uitgeoefend. Bestemd om lijders aan ooggebreken te helpen en te genezen, vormt zij door den rijken overvloed van belangrijke gevallen een bron, die de wetenschap vooruitbrengt. De gelukkige uitkomsten, die hier verkregen worden, doen van heinde en ver de lijders toestroomen, maar ook hen die komen om te leeren, ten einde later elders, naar de mate hunner gaven, tot hetzelfde doel mede te arbeiden.

Spoedig na de oprichting was de roem der Instelling door de verkregen uitkomsten algemeen verbreid, en kwamen ook vele buitenlandsche geleerden hier, om te zien en te leeren, maar tevens om hunne gaven en talenten ten dienste van den gemeenen arbeid te stellen. Menig onderzoeker, zoo vreemdeling als landgenoot, heeft zich hier toegelegd op de zelfstandige behandeling van belangrijke vraagstukken en zóó steenen helpen aandragen voor het schoone gebouw eener wetenschap, dat zich al hooger en hooger verheft.

Nieuwe werktuigen werden en worden hier ontworpen, bestaande verbeterd, behandelingswijzen aan de ervaring getoetst en naar de ervaring gewijzigd, de beste hulpmiddelen bijeengebracht.

En dat krachtig wetenschappelijk streven en leven vond zijne bezieling en zijn middenpunt in den grooten geest van den stichter, en niet minder in de bekwaamheid en de toewijding van den opvolger van Donders, die sedert de oprichting van het gasthuis steeds met hem samenwerkte, en thans als geneesheer-directeur op de gelegde grondslagen voortbouwt.

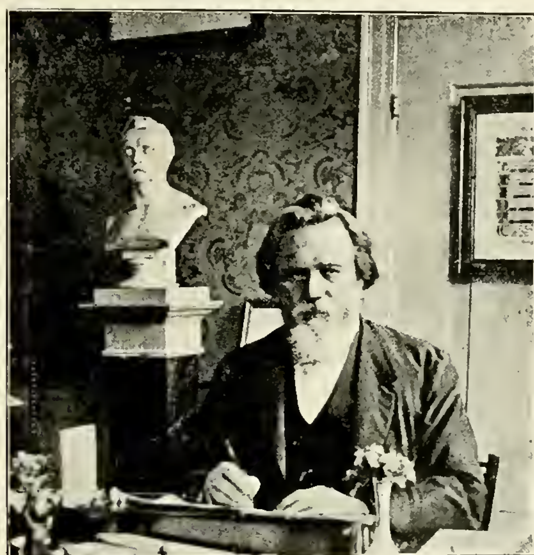
De oprichting van het Nederlandsche Gasthuis voor Ooglijders hangt innig te zamen met het ontstaan der nieuwere oogheelkunde, die opgekomen is met de ontdekking van den oogspiegel. (Zie artikel Helmholtz.)

Door deze ontdekking kwamen aan de eene zijde artsen om van Donders onderricht te ontvangen en aan de andere zijde ooglijders, die aan de nieuwe wetenschap hulp kwamen vragen.

Door den toeloop der lijders werd de bekrompen ruimte aan het oude physiologisch laboratorium op de Hoogt voor dezen nieuwen arbeid geheel ontoereikend. Eene kamer daartegenover werd gehuurd, en met de candidaten in de geneeskunde zag Donders daar dagelijks eenige lijders. Zoo ontstond een practisch college, en tevens de eerste oogheelkundige kliniek en het eerste speciaal oogheelkundig onderwijs hier te lande, waarmede Donders, in 1853, als oogheelkundige is opgetreden. Terwijl de polikliniek, dat is de behandeling van lijders, die enkel komen om den geneesheer te raadplegen, zich dagelijks uitbreidde, bleef gelegenheid tot verpleging ontbreken. Lijders, die, door zware oogziekte aangetast, regelmatige verpleging behoefden, konden niet worden opgenomen; tot het doen van kunstbewerkingen ontbrak eveneens de gelegenheid. Wel werden, als de ruimte het gedoogde, enkele lijders in het stedelijk ziekenhuis opgenomen, maar behalve dat het aantal uit den aard der zaak beperkt was, lieten de omstandigheden niet toe de aldus behandelde oogzieken aan het onderwijs dienstbaar te maken. Een en ander leidde er toe, dat Donders in 1858 aan het gemeentebestuur van Utrecht verzocht, het zoogenaamde cholera-hospitaal in gebruik te mogen nemen, wat volgaarne werd toegestaan, onder voorwaarde evenwel van dadelijke ontruiming, als het gebouw voor zijne oorspronkelijke bestemming mocht noodig worden.

De Regenten der „Vereenigde Gods- en Gasthuizen", die ook het beheer voeren over het stedelijk ziekenhuis, voorzagen op vrijgevige voorwaarden in de voeding der verpleegden en in verdere benoodigdheden. Zóó was de gelegenheid tot het verplegen van ooglijders geopend en er werd, evenals van de polikliniek, steeds meer gebruik van gemaakt. Voor dat het jaar ten einde was, werden daar, volgens het gemeenteverslag van Utrecht over 1858, reeds 150 lijders verpleegd en werd de polikliniek door meer dan 500 lijders bezocht.

De Inrichting was evenwel onvoldoende en ook niet voldoende te maken. De gelegenheid en de hulpmiddelen voor het onderwijs lieten veel te wenschen over, en toen dus een huis in de nabijheid van het cholera-

Laatste portret van F. C. DONDERS, genomen in zijn studeervertrek.
(Op den achtergrond de marmerbuste van HELMHOLTZ.)

hospitaal, dat voor het doel geschikt was, te koop kwam, rijpte bij DONDERS het denkbeeld om te trachten dat te verkrijgen en tot gasthuis in te richten. Hij wendde zich tot den heer H. ROYAARDS VAN SCHERPENZEEL, die met de heeren H. A. VAN DEN WALL BAKE, C. W. J. Baron VAN BOETZELAER VAN DUBBELDAM en Mr. J. A. GROTHE, eene commissie vormde, om dit denkbeeld te verwezenlijken. Zij begrepen evenwel een deskundige in hun midden te moeten hebben, en daarom wendde, op hun verzoek, de ontwerper zich tot den hoogleeraar B. F. SUERMAN.

Aan hem heeft de stichting veel te danken, en zeer terecht prijkt daar zijne beeltenis tegenover die van DONDERS. Zijn invloed verschafte niet alleen voor de uitvoering van het plan belangrijken geldelijken steun, maar hij wijdde zich ook met de grootste belangstelling en toewijding aan de behartiging van de belangen der Inrichting. Zij bezat zijne geheele liefde, en zelfs toen hij, in 't laatst zijns levens, half verlamd, een treurig bestaan leidde, was de gedachte aan het Gasthuis nog in staat zijn geest te verhelderen.

Het was SUERMAN, die de circulaires schreef om bijdragen te vragen voor de oprichting en instandhouding van het Gasthuis. Hij wees daarbij in de eerste plaats op het liefdadig karakter der ontworpen stichting, maar tevens op het uitgebreid en onmiskenbaar belang, dat zij uit een ander oogpunt had.

„Immers, voor het gansche vaderland zal de ontworpen Inrichting als eene leerschool voor toekomstige geneeskundigen de heilrijkste vruchten dragen. Grondig practisch onderwijs in een geheel eigenaardigen tak der geneeskunst, ruime gelegenheid tot eigen waarneming onder een uitstekenden gids en leidsman — het zal alles medewerken om de kennis der oogziekten bij de Nederlandsche geneeskundigen te helpen verbreiden, en de deugdelijkheid der behandeling bij duizenden van lijders onder onze landgenooten zal er in de toekomst door worden bevorderd."

Den 6den November 1858 werd de polikliniek naar het nieuwe gebouw overgebracht en den 20sten December 1858 werden de eerste lijders ter verpleging opgenomen: twee weeskinderen uit Enkhuizen. Er waren toen slechts 6 bedden aanwezig. Weldra werd het getal tot 20, spoedig daarna tot 35, eindelijk tot 40 uitgebreid. Op 2 Mei 1859 waren er, ofschoon geene openbare melding was gemaakt van de opening van het Gasthuis, reeds 56 lijders verpleegd en hadden er 31 belangrijke kunstbewerkingen plaats gehad.

„Hoofddoel was", zoo zeide DONDERS bij het vijf-en-twintigjarig bestaan der stichting, „bij den aanvang het vormen van oogartsen, die overal ontbraken, en na weinige jaren waren in de voornaamste steden van Nederland één of meer oogheelkundigen ex professo opgetreden, allen, misschien met een enkele uitzondering, kweekelingen onzer school of leerlingen van deze. Inderdaad mag ik aan ieder onzer universiteiten een oud-leerling als mijn ambtgenoot in het vak der oogheelkunde begroeten. En niet alleen in Nederland maar ook in onze overzeesche bezittingen werd uit onze school in de behoefte aan oogheelkundigen voorzien, ja, in vele hoofdsteden der oude en nieuwe wereld mag zij onder de ophthalmologen van naam, onder de docenten der oogheelkunde, op hare discipelen bogen."

Dat ook de Regeering en groote maatschappijen de nuttige Instelling op hoogen prijs stelden, bewijst de opdracht aan Dr. H. SNELLEN en zijn vriend en studiegenoot Dr. W. M. GUNNING, om een onderzoek in te stellen naar de uitgebreidheid en den aard der in de gestichten „Ommerschans" en „Veenhuizen" heerschende oogziekte (1860).

Ditzelfde verzoek werd tot de Directie van het Gasthuis gericht in het jaar 1861, toen de granuleuze oogziekte onder de Marine een groote uitgebreid had bereikt.

Directies van de Staatsspoorwegen, van de Hollandsche Spoorweg-Maatschappij en die der Centraal Spoorweg verzochten onderzoekingen te verrichten naar de scherpte van het gezicht en het volkomen bezit van het vermogen om kleuren te onderscheiden van haar personeel, ten einde de veiligheid van het verkeer te verzekeren.

Ook werd in 1878 Prof. Donders door den Minister van Waterstaat opgedragen de eischen op te geven waaraan het gezichtsvermogen van stuurlieden moest voldoen, met het oog op de veiligheid der scheepvaart.

Door al het bovengenoemde is het duidelijk welke zegenrijke daden door het Nederlandsche Gasthuis voor Ooglijders te Utrecht reeds bewezen zijn.

Het Nederlandsche Gasthuis voor behoeftige en minvermogende ooglijders te Utrecht. (Opgericht 1858.)

De omstandigheid, dat een groot aantal belangrijke gevallen zich voordoen, bepaalt niet alleen het practische nut van het Gasthuis, maar ook de hooge beteekenis er van als wetenschappelijke instelling, omdat zij alzoo een rijke bron opent voor studie en onderzoek.

Het eerste dadelijke gevolg is grootere vaardigheid, grootere bekwaamheid, grondiger kennis bij de behandelende geneesheeren, — doch tevens de verbetering van de wijze van behandeling. Daardoor slagen niet alleen de kunstverrichtingen op zich zelf steeds beter, maar zij gaan aanhoudend met minder gevaren gepaard. Zij, die aan het Gasthuis komen om zich te oefenen, trekken daarvan natuurlijk partij. Doch voor dezen is het bijeenvinden van een belangrijk getal gewichtige gevallen op zich zelf van hooge waarde. Van den aanvang af heeft het doel, om een groot aantal ooglijders ten behoeve van de studie en het onderwijs bijeen te brengen, op den voorgrond gestaan. „Uit boeken alleen", zeide Donders in zijn eerste jaarverslag, „is de ooglheelkunde niet te leeren; het eerste vereischte om practische kennis aan te kweeken is concentratie van ooglijders, en deze werd tot dusver in Nederland gemist."

Tijdens de oprichting van het Gasthuis voor ooglijders werd aan geen der Rijksuniversiteiten speciaal onderwijs in oogheelkunde gegeven. Groot nut heeft destijds het Gasthuis gesticht door hierin te voorzien, in de eerste plaats ten behoeve van de studenten der Utrechtsche universiteit; maar stellig heeft het onderwijs hier als prikkel gediend, om voor het Nederlandsch geneeskundig onderwijs de behoefte aan de studie der oogheelkunde te doen gevoelen en de voorziening daarin te bevorderen.

In 1887 werd het onderwijs in de oogheelkunde van Staatswege het eerst gegeven. Thans is daarin aan alle Nederlandsche universiteiten voorzien. Aan elk dezer is een hoogleeraar met de vereischte assistenten aangewezen en zijn door de Regeering voldoende localiteiten beschikbaar gesteld.

Werd de oogheelkunde weleer nauwelijks als een onderdeel der heelkunde met eenige aandacht of waardeering bejegend, zij ontwikkelde zich alras tot een zelfstandig vak.

Het Staatsexamen, dat in het algemeen den lust voor vrije studie niet bevordert, drong niet tot de beoefening der oogheelkunde, want in de Staatscommissie voor dat examen werd tot 1876 geen oogheelkundige aangewezen. Aan alle Universiteiten werden de leerstoelen van oogheelkunde bezet. Den 29sten Juni 1877 trad als zoodanig te Leiden de hoogleeraar D. Doyer op; den 17den September daaraanvolgende te Amsterdam de hoogleeraar W. M. Gunning; den 15den December van datzelfde jaar de hoogleeraar H. Snellen te Utrecht, en den 16den Maart 1890 de hoogleeraar M. E. Mulder te Groningen.

De naam van Snellen is met dien van Donders van den aanvang af aan de Instelling verbonden geweest.

Het was op den 19 Februari 1904, dat Dr. H. Snellen Sr. zijn 70sten geboortedag vierde.

Hij werd den 19den Februari 1834 te Zeist geboren, waar zijn vader geneesheer was, en volbracht zijne studie in de geneeskunde te Utrecht, waar hij het geluk had onder zijn leermeesters te tellen G. J. Mulder, Schroeder van der Kolk en Donders. Vooral de laatste heeft grooten invloed op zijne vorming gehad en de eerste werken van Snellen bewegen zich geheel op het gebied der physiologie: reeds in 1854 stelde hij een onderzoek in naar den invloed van den nervus-pneumo-gastricus op de ademhalingsbewegingen.

Meer algemeen bekend is zijne dissertatie: „De invloed der zenuwen op de ontsteking, proefondervindelijk getoetst", waarmede hij den 4den Juli 1857 tot doctor in de geneeskunde bevorderd werd.

In 1853 was Snellen in nadere aanraking met Don-

DERS gekomen, op aanbeveling van den hoogleeraar MULDER, en kwam hij bij hem werken. In die jaren was DONDERS vooral als oogarts vermaard geworden; hij was de eerste, die den in 1851 ontdekten oogspiegel in Neland invoerde, en velen kwamen naar Utrecht, om met dit nieuwe instrument onderzocht te worden. DONDERS had een polikliniek geopend en SNELLEN leerde daar van hem het onderzoek en de behandeling van ooglijders. Weldra werd hij door zijn leermeester uitgenoodigd hem des middags bij het zien van eenige particuliere patiënten behulpzaam te zijn. Uit die polikliniek ontwikkelde zich het Nederlandsche Gasthuis voor Ooglijders, dat in 1858 tot stand kwam. DONDERS werd daarvan directeur en SNELLEN eerste inwonende assistent.

Prof. Dr. H. SNELLEN Sr.

Vervolgens vestigde SNELLEN zich als geneesheer te Utrecht, maar bleef tevens als tweede geneesheer aan het Gasthuis voor Ooglijders verbonden. Aan zijn arbeid als praktiseerend geneesheer bestaat eene blijvende herinnering door zijn geschrift over de „Cholera-epidemie van 1866 te Utrecht", waarin hij het uitbreken van de cholera onder de bewoners eener Utrechtsche steeg toeschreef aan de verontreiniging van eene drinkwaterpomp door cholera-faeces.

DONDERS, die in de eerste plaats physioloog was en bleef, en slechts door den loop der omstandigheden er toe gekomen was oogziekten te behandelen, had spoedig begrepen, dat SNELLEN de man was, die met hem het Gasthuis voor Ooglijders groot zou kunnen maken. Toen hij in 1862 het professoraat in de physiologie aanvaardde, kon hij zich niet meer zooveel aan het Gasthuis wijden. SNELLEN werd nu daaraan benoemd tot eersten geneesheer, terwijl DONDERS directeur en consulteerend geneesheer bleef. Van dat oogenblik af wijdde SNELLEN zich uitsluitend aan de studie en behandeling van het oog.

In datzelfde jaar gaf hij zijn beroemd geworden letterproeven uit, waarmede hij zich een Europeeschen naam heeft verworven. Dit werk werd uitgegeven in verschillende talen, en is ook vertaald in het Spaansch, Portugeesch, Russisch, Skandinavisch, Japansch.

Zijne formule: $V = \frac{d}{D}$ is sedert over de geheele wereld bekend geworden.

Voor den hoogleeraar in de physiologie, Prof. DONDERS, werd in 1862 een nieuw laboratorium gebouwd en daar dit in de nabijheid van het Ooglijdersgasthuis gelegen was, en DONDERS tot beide instellingen in betrekking stond, ontwikkelde zich allengs een samenwerking, die uit wetenschappelijk oogpunt van het hoogste belang was te achten. Het ooglijdersgasthuis had, wel is waar, voldoende ruimte voor ieder onderzoek bij de lijders, ook was daar eene goede donkere kamer voor de ophthalmoscopie; de collegiekamer en de regentenkamer boden ook gelegenheid tot verschillende onderzoekingen, maar voor zelfstandige waarnemingen en physiologisch-optische proeven van zoovele belangstellenden, als in het Gasthuis dikwijls bijeen waren, schoot de ruimte te kort en daarvoor werd gretig gebruik gemaakt van de gelegenheid, die het laboratorium aanbood.

Bij de opening van het Gasthuis legde men zich reeds dadelijk toe op verbetering van onderscheidene hulpmiddelen, waarvan melding is gemaakt in het encyclopaedische „Handbuch der Ophthalmologie" van A. GRAEFE en SAEMISCH, waarvan Dr. SNELLEN, onder medewerking van Dr. LANDOLT, een der met roem bekende leerlingen van de Utrechtsche school, het 3e deel bewerkte, waarin die toestellen uitvoerig beschreven zijn.

Op de onderscheidene tentoonstellingen van wetenschappelijke toestellen, in 1876 te Londen, te Berlijn in 1890, enz. trokken de Nederlandsche inzendingen aller aandacht.

Zeer spoedig na de opening van het Gasthuis ontwierp Dr. SNELLEN een op beredeneerde gronden steunend stelsel van bepaling der gezichtsscherpte en van

de afwijkingen der refractie. Het is voor verschillende landen bewerkt en wordt thans schier overal in toepassing gebracht. In Engeland werd het ingevoerd bij de keuring van manschappen voor het leger, en het duurde niet lang of de geheele wereld door werd het gebezigd. Het werd o. a. in het Japansch bewerkt

Prof. Dr. TH. W. ENGELMANN.

door Dr. ITO. in het Russisch door Dr. SKREBITSKY (een oud-leerling van het Gasthuis), in het Skandinavisch door Dr. LORINTZEN, in het Spaansch-Portugeesch en in het Poolsch onder leiding van Dr. SNELLEN zelven.

Behalve in de toestellen en hulpmiddelen bracht men, op grond van opgedane ervaringen en daaruit voortvloeiende nieuwe onderzoekingen en studiën, ook verbetering in onderscheiden kunstbewerkingen en paste, wat op ander gebied gevonden werd, zoo noodig en mogelijk, op de oogheelkunde toe. Nauwelijks was in de antiseptische wondbehandeling van LISTER, den beroemden chirurg van Edinburg, een der grootste aanwinsten van de heelkunde in onze dagen verkregen, of te Utrecht werd dadelijk daarvan partij getrokken voor de oogheelkunde. Naarmate de bacteriologie zich ontwikkelde, werden ook bacteriologische onderzoekingen in verband met de oogziekten ingesteld en met ijver en belangstelling voortgezet.

Dat men, zoo noodig, tegen zeer eigenaardige bezwaren niet opzag, mag men afleiden uit het feit, dat de phil. Drs. GRÖNMANN en MAYERHAUSEN, in 1876 zich bezig houdende met de bepaling van den stand der oogen en de grenzen van het gezichtsveld bij verschillende diersoorten in Amsterdam en Rotterdam, ook de oogen van leeuwen en tijgers in de diergaarden onderzochten!

Zoo werden op onderscheiden gebied allengs verbeteringen gemaakt, en smaakte men de voldoening, verschillende ziektevormen sneller, zekerder en grondiger te leeren genezen dan voorheen.

Het Gasthuis bleek ook weldra in het buitenland de aandacht te trekken. Twee oogartsen te Parijs richtten in 1861 eene Société d'Ophthalmologie op, met bepaling, dat jaarlijksche bijeenkomsten zouden gehouden worden in die steden van Europa, waar de oogheelkunde door degelijke instellingen werd vertegenwoordigd. Onder de 10 steden, die daarvoor aangewezen werden, nam Utrecht, dank zij het Ooglijdersgasthuis, eene eervolle plaats in. Behalve het Gasthuis zelf en hetgeen daar geschiedde, trokken ook de wetenschappelijke verhandelingen, die het licht zagen, zeer de aandacht.

Had DONDERS gewenscht tot het einde zijner dagen aan het Gasthuis verbonden te blijven, bij de herdenking van het 25-jarig bestaan der Inrichting meende hij toch de betrekking van directeur te moeten neêrleggen. De heer SNELLEN werd in de toen gehouden vergadering van bestuurders tot zijn opvolger benoemd.

DONDERS werd na zijn aftreden als directeur tot president van het Bestuur gekozen en korten tijd daarna, werd hij opgevolgd door zijn schoonzoon, op physiologisch gebied zijn medearbeider, ambtgenoot en opvolger, den hoogleeraar Dr. TH. W. ENGELMANN.

Intusschen werd met de beschikbare ruimte in het oude gebouw, in den waren zin van het woord gewoekerd. Sedert 21 October 1886 was het belendende huis, aan den hoek van de Voorstraat, bij het Gasthuis aangetrokken, en vonden daar het meerendeel van de instrumenten en de boekerij de vereischte berg-

Dr. H. SNELLEN Jr.
bezig met de bepaling van de kromming van het hoornvlies, door middel van den astigmometer.

plaats. Ook de inwonende geneesheer had daar zijn intrek genomen, en verder waren 2 vertrekken voor regentenkamer en spreekkamer voor den geneesheer-directeur ingericht. De geheele benedenverdieping van den noordelijken vleugel van het gebouw kwam daardoor voor de behandeling der oogijders ter beschikking. Van het voorportaal komen we naar links in de twee groote kamers voor de polikliniek, die door het wegnemen van een tusschendeur als één geheel kunnen gebruikt worden. *)

Op de hiernevens staande afbeelding zien we Dr. H. Snellen Jr., bezig de kromming van het hoornvlies te bepalen, met den astigmometer van Javal. Dit instrument is een groote aanwinst voor de praktijk. De ongelijke breking van het hoornvlies is een veelvuldig voorkomende oorzaak van slecht zien. Vroeger was dit onderzoek moeilijk en tijdroovend, maar met Javals instrument geschiedt dit in een ommezien. Een bezwaar was, dat het instrument lastig te krijgen was. Het is geheel berekend op een dubbelbrekend kristal van bepaalde sterkte, en dit begon uiterst schaarsch te worden. De verdienstelijke mechanicus Kagenaar heeft hierin voorzien, door deze kristallen kunstmatig te vervaardigen, en hij heeft daarbij een ingenieuzen kunstgreep aangewend, die hem in staat stelt om zulk een kunstmatig kristal op gemakkelijke wijze den vereischten graad van dubbele breking te geven.

De meerderheid der patiënten worden met dezen kijker onderzocht, en menig geval van astigmatisme, dat anders onopgemerkt zou zijn gebleven, werd hierdoor ontdekt. Over het jaar 1890 werd bij 869 personen het astigmatisme aangetoond en bepaald.

Een ander hulpmiddel van het onderzoek, waardoor de juiste kennis van de veranderingen, die bij oogziekten ontstaan, nader worden gekend, is het pathologisch-anatomisch onderzoek. Voor het microscoop leveren zeer kleine objecten reeds een ruim veld van onderzoek, en zoo is een voor het bloote oog schier onzichtbaar korreltje, dat van een oog wordt afgekrabt, een rijke bron van studie. Sommige uitwendige aandoeningen van het hoornvlies berusten op schimmel- of splijtzwamvorming, en daarom staat in de consultatiekamer te allen tijde het microscoop gereed. Op bijgaande afbeelding zien we de beide geneesheeren Kessler met zoodanig microscopisch onderzoek bezig. Voor uitvoeriger studie en het praepareeren der geëxstirpeerde bulbi en ziekelijke gezwellen, ware dringend een afzonderlijk lokaal noodig; maar hiervoor, zoowel als voor zooveel anders, ontbreekt in het oude gebouw ten eenenmale de ruimte.

De geneesheeren Blok en Schroeder ziet men hier bezig een ijzersplinter uit een der oogen van een kind te verwijderen. Dank zij de toepassing van de cocaïne is die kleine operatie geheel pijnloos. Menigmaal wordt daarbij met lof en waardeering gesproken van den vroegeren geneesheer aan het Gasthuis voor ooglijders, Dr. Koller, thans in New-York als oogarts gevestigd, die de cocaïne het eerst in de oogheelkunde in gebruik heeft gebracht.

Achter deze twee consultatiekamers zijn de beide wachtkamers, voor de poliklinische en voor de verpleegde patiënten. Deze worden ontvangen en ingeschreven door den ouden getrouwen dienaar Goenee; maar ze hebben alweder te wachten, want Goenee wordt geroepen om instrumenten gereed te maken, om medicijnen af te geven, om in de oogspiegelkamer behulpzaam te zijn. Overal is Goenee noodig en overal is hij.

Geen oogarts in Nederland, die Goenee niet kent en waardeert.

De geneesheer-directeur consulteert met de verschillende verdere geneesheeren en is van allen de vraagbaak. Alle nieuwe patiënten worden door hem gezien, echter eerst nadat door de leerlingen het gezichtsvermogen en andere wetenswaardigheden zijn bepaald en op de ziektelijsten omschreven.

De geneesheeren Kessler bezig met het microscopisch onderzoek van het hoornvlies.

De operatiekamer is op de eerste verdieping. Links en rechts zijn de groote ziekenzalen voor geopereerde mannen en vrouwen, daarnaast een afzonderlijke kamer voor kinderen.

Het gedeelte van het Gasthuis, dat voor de behandeling en de operatiën is bestemd, is in hoofdzaak vrij goed. Het gebrekkige van dit gebouw, dat op 20 Dec.

*) Door vriendelijke bemiddeling van den uitgever van „Eigen Haard" mocht ik van een opstel, in het jaar 1894, door den heer M. Brinkgreve in dit tijdschrift geplaatst over het oude gebouw, gebruik maken.

1858 zijn eerste twee patiënten opnam, bestaat in het verdere gedeelte, dat voor de verpleging is bestemd: kleine ondoelmatige kamertjes, laag van verdieping, ondoelmatig door het gebouw verdeeld. En hoewel door de nieuwe inrichting ook eenige meerdere verpleegruimte verkregen werd, was toch het aantal bedden te gering. Bovendien werd het gebouw oud en stegen dientengevolge de onderhoudskosten. De eischen eener goede ziekenverpleging waren voorts geheel veranderd; men verlangde ruime, goed geventileerde en op doelmatige wijze verwarmde lokalen, een flinke inrichting, geschikt om de verlichting naar omstandigheden te

De geneesheeren Blok en Schroeder een ijzersplinter verwijderend uit het oog van een kind.

regelen, gelegenheid tot afzondering van besmettelijke gevallen en van lijders die bijzondere rust, of groote duisternis behoeven. „Het Gasthuis, vroeger onze trots," zoo lezen wij in het 21ste verslag, „kan zich, wat de verpleging betreft, niet meer meten met inrichtingen van gelijken aard, hier en elders tot stand gebracht. Ook voor de klasse van ooglijders, die iets meer zou kunnen betalen, bezit het tegenwoordige gebouw geen geschikte gelegenheid, hoewel uit de vele aanvragen de daaraan bestaande behoefte blijkt."

Terwijl Dr. Donders dan ook bij de opening op 2 Mei 1859 naar waarheid kon zeggen: „Ik aarzel niet, te verklaren, dat deze Instelling met de beste in Europa bestaande inrichtingen voor ooglijders kan wedijveren," zeide Dr. Snellen in Mei 1885 — met een terugslag daarop, als tegenstelling, met niet minder recht: „Ik aarzel niet, te verklaren dat deze Instelling meer dan eenige der in Europa bestaande scholen voor oogheelkunde, met goed recht streeft naar vernieuwing van gebouw, uitbreiding van hulpmiddelen en vermeerdering van doceerend personeel."

Deze wensch, wat een nieuw gebouw betreft, door Prof. Dr. H. Snellen uitgesproken, mocht echter niet zóó spoedig vervuld worden, daar het nieuwe Gasthuis, dat Nederland tot eer en roem verstrekt, eerst in 1898 geopend kon worden.

Velen zullen zeer zeker belangstellen kennis te maken met dit schoone gebouw, dat zoo geheel voldoet aan de strenge eischen van wetenschap en kunst. Door teekening en beschrijving op de volgende bladzijden heb ik getracht een duidelijk beeld van deze monumentale Inrichting te geven.

Dit nieuwe gebouw van het Nederlandsche Gasthuis voor Ooglijders moet, nevens de eigenlijke bedoeling, tevens strekken als gedenkteeken ter herinnering aan wijlen den Hoogleeraar F. C. Donders, die de grondlegger is geweest van de nieuwere oogheelkunde in Nederland en die de stichter was van het eerste Gasthuis in Nederland, uitsluitend bestemd voor de behandeling van ooglijders en voor het onderwijs in de oogheelkunde.

Het is daarom te meer, dat voor dit gebouw een monumentale gevel werd verlangd. Aan die bedoeling moest het bouwplan beantwoorden.

De gevel is ontworpen in den stijl van vroeg Nederlandsche renaissance, die nog ten deele van gothische motieven partij trekt. Het muurwerk is opgetrokken in licht rooden baksteen met banden en sluitsteenen van Morleysteen, en staande op een sokkel van hardsteen. In den vooruitspringenden middenbouw, die gedekt wordt door een topgevel, bevindt zich de hoofdingang met fraaie deuren van teakhout, voorzien van voortreffelijk kunstsnijwerk. Deze ingang is omlijst met hardsteen en zandsteen. De bekroning is voorzien van verschillende ornamenten, waaronder in het midden een stralende halve zon, als symbool van het opkomend licht. De middenbouw wordt geflankeerd door twee ongeveer 40 meters hooge torens, voorzien van groote lichtramen met steenen raamtraceering en gevuld met gekleurd glas in lood.

Tegen de buitenzijde van genoemde torens zijn contreforten aangebracht, die door hun eigenaardigen vorm met den toren een goed geheel uitmaken.

In een der torens, staande juist in de as van de Dondersstraat, is een sierlijke wijzerplaat aangebracht van geëmailleerde lava.

Ter weerszijden zijn in den gevel twee steenen geplaatst, waarvan de een tot opschrift heeft: „N e d e r l a n d s c h G a s t h u i s v o o r O o g l i j d e r s" en de ander de woorden van DONDERS: „L i e f d a d i g h e i d i s d e g r o n d s l a g v a n h e t g e h e e l."

Een sierlijk achtkantig torentje, gedekt door een slank torenspitsje, vormt de aansluiting met den oostelijken zijgevel. De oostelijke en westelijke gevels zijn eveneens in lichtrooden baksteen opgetrokken, met banden, sluitsteenen en consoles van zandsteen en cordonlijsten van groen verglaasde profielsteenen.

De oostelijke gevel is door een ijzeren hek van de straat afgescheiden. Deze gevel geeft uitzicht op den Oosterspoorweg en loopt daarmede parallel.

Een eenvoudige maar sierlijke gang leidt tot het bureau en de keuken en dient voor het oeconomisch beheer.

De westelijke gevel wordt begrensd door een pleintje, waartoe het gesmeed ijzeren hek een fraaien ingang verstrekt als toegang tot de polikliniek, waar de niet verpleegde patiënten worden behandeld.

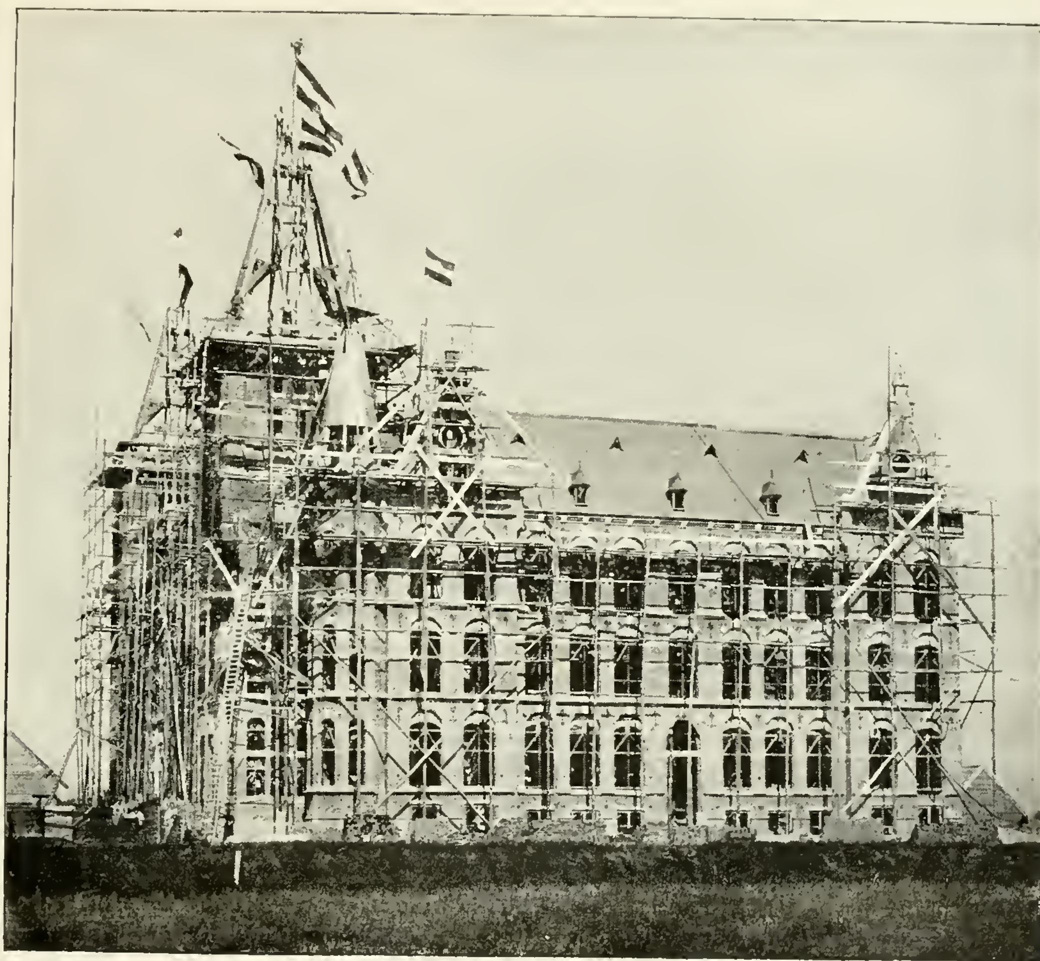
De bovenvermelde hoofdingang, in het midden van den voorgevel, voert over een breeden corridor direct naar de collegezaal. Ze is als ingang bestemd voor de geneesheeren en studenten, zoodat voor iederdert drie categoriën van bezoekers een afzonderlijke toegang is aangebracht.

Ook van binnen maakt het nieuwe Gasthuis een aangenamen indruk. Alles is er net en smaakvol ingericht, met vermijding van al wat naar weelde zweemt. De eenige luxe bestaat in een overvloed van ruimte en beschikking over ruimschootsch lucht en licht. Bij de indeeling heeft de zorg voor de behandeling der lijders en voor het onderwijs op den voorgrond gestaan.

Treedt men door de hoofddeur aan den voorgevel binnen, dan komt men in een fraaie entrée, aan weerszijden met portiersbureaux geflankeerd, naar links en rechts aansluitende aan den breeden corridor.

Recht tegenover de voordeur is de ingang, die tot de collegezaal voert. Deze ingang is beiderzijds door garderobes begrensd.

De collegezaal ontvangt, evenals alle grootere zalen in het hoofdgebouw, die bestemd zijn voor de behandeling en verpleging der lijders, haar licht van het Noorden, zoodat het directe zonlicht niet stoort. Daarentegen liggen de corridors langs den voorgevel op het Zuiden. Hier wordt door het zonlicht het vriendelijk voorkomen verhoogd, terwijl overmatig licht door gordijnen wordt getemperd. Deze corridors op de verdiepingen strekken voor het dagverblijf der patiënten. De breede lange gangen geven ruime gelegenheid om heen en weer te wandelen.

Het Nederlandsche Gasthuis voor Ooglijders te Utrecht in aanbouw.

De middengedeelten dezer corridors zijn breeder door uitbouw van het middenstuk van den voorgevel. Hier staan tafels en stoelen en worden de maaltijden gebruikt onder toezicht en hulp van de pleegzusters.

De tafels voor de kinderen nemen het midden in;

daarnaast zijn eenerzijds de tafels voor vrouwen, anderzijds die voor de mannen.

Op dezelfde wijze zijn de ziekenzalen ingedeeld, zoodat de kinderkamer zich in het midden van de eerste verdieping bevindt. Verder is de geheele oostelijke helft van het gebouw bestemd voor de vrouwelijke patiënten, de westelijke helft voor de mannen.

In de oostelijke en in de westelijke zijgevels bevinden zich kleinere vertrekken voor patiënten, die meer geïsoleerd verpleegd moeten worden; de verdere vertrekken zijn voor andere doeleinden bestemd. Zoo vinden we in den oostelijken vleugel de regentenkamer, die tevens voor de boekerij is ingericht; dan apartementen voor den inwonenden arts; alsook een conversatiekamer voor het verplegend personeel.

De bovenverdieping is meer uitsluitend bestemd voor de operatieve gevallen, opdat deze meer afgezonderd blijven van de patiënten met acute, somtijds infectieve oogziekten.

Hier dient nog vermelding, dat op de bovenste verdieping zich de operatiekamer bevindt, juist in het midden, dus recht boven kinderkamer en boven collegezaal, met licht op het noorden. In het midden van den wand aan de noordzijde bevindt zich een groot raam, dat door ondoorschijnende gordijnen bij gedeelten kan worden afgesloten, zoodat men hier, naar verkiezing, over een algemeene verlichting of licht uit meer beperkte bron kan beschikken.

Na eenige proeven, reeds genomen in het oude gebouw, was het Dr. Snellen gebleken, dat voor oogoperatiën groot voordeel kan worden verkregen door de buitensluiting van licht, dat uit verschillende richtingen wordt gereflecteerd.

Indien het licht uit één richting komt, verkrijgt men slechts één reflectiebeeld op het hoornvlies, hetgeen door doelmatige richting van den blik van den operateur gemakkelijk kan worden ontgaan. Het is duidelijk, dat bij intraoculaire operaties onder die omstandigheden veel beter wordt gezien. Tevens rust zoowel het oog van den operateur, als dat van den patiënt, wanneer onnoodige lichtbronnen worden vermeden.

Dit doel is volkomen bereikt door het donkerverven van de wanden, van den bodem en van het plafond. Door hier het zwarte fond met donkergrijs te orneeren, is een al te doodsch aanzien ontgaan.

Het geheel geeft een indruk van rust, waarvan onmiddellijk het voordeel blijkt. Dit beginsel is te Utrecht het eerst toegepast; elders heeft het goedkeuring en ook navolging gevonden.

Tusschen de ziekenzalen en de corridors vinden we ingeschoven kamers, die beneden dienen voor oogspiegelkamers, en, evenals de operatiekamers, geheel donker geverfd zijn.

Op de bovenverdiepingen zijn de overeenkomstige tusschenkamers bestemd voor waschkamers, andere voor slaapkamers der pleegzusters, waar deze, van uit hun vertrek, door kleine vensters toezicht hebben, elk op twee ziekenzalen.

De badkamers en de retiraden bevinden zich terzijde van de trappen, in de ruimten, die gedekt worden, door de bovenvermelde contraforten, die de torens begrenzen.

Beiderzijds vormen deze torens het trappenhuis, dat zich kenmerkt door geheel open bouw, zoodat men van uit de trap overal uitzicht heeft op de corridors en de gangen. De trappen zijn ruimschoots verlicht door de groote ramen met gekleurde glazen, die we aan den voorgevel hebben gezien, en die door hun grootte en vorm eenigermate aan kerkbouw herinneren en in elk geval aan het gebouw het kenmerk eener stichting verleenen.

Het Nederlandsche Gasthuis voor Ooglijders te Utrecht na zijne voltooiing.

Keeren we thans naar de benedenverdieping terug. Van de collegekamer heeft men toegang tot de reeds genoemde twee donkere kamers, elk ingericht met 8 oogspiegellampen; de kamer aan de oostzijde is bestemd voor de patiënten, die in huis worden verpleegd, de oogspiegelkamer aan de westzijde voor de patiënten van buiten. Zoowel de collegekamer zelve, als de oogspiegelkamers staan in verband met de zalen voor de kliniek en de polikliniek, waar de patiënten worden onderzocht. Bij de zaal voor de polikliniek bevindt zich een aangrenzend vertrek voor de behandeling van kin-

deren, terwijl een goed sluitende schuifdeur hier dadelijke en voldoende afsluiting toelaat.

Hierop volgt de wachtkamer voor de buitenpatiënten, waartoe de deur in den westelijken gevel toegang verleent. Terzijde van de wachtkamer is de portierswoning.

Oostelijk grenst aan de collegekamer de kliniekzaal, waar de in het Gasthuis inwonende patiënten worden behandeld; daarnaast is een voor hen bestemde afzonderlijke wachtkamer, die tot den tuin toegang verleent en daarom „tuinkamer" heet.

Het is duidelijk, dat door de bovenvermelde indeeling, de binnen- en buitenpatiënten geheel zijn gescheiden; ze komen alléén samen in de collegekamer, wanneer de hoogleeraar ze gelijktijdig aan de studenten wil toonen.

De 5 aan elkander grenzende zalen zijn door schuifdeuren verbonden; deze deuren zijn recht tegenover elkander aangebracht. Daardoor beschikt men hier binnenshuis over een lengte, die overeenkomt met de breedte van den voorgevel, zoodat een groote ruimte beschikbaar is, ingeval men soms gezichtsproeven op grooteren afstand verlangt in te stellen.

Een ziekenzaal in het Nederlandsche Gasthuis voor Ooglijders te Utrecht.

In de benedenverdieping heeft men in den oostelijken zijvleugel eerst de kamer voor den geneesheer-directeur, dan een groot vertrek, dat voor laboratorium is bestemd. Daar deze zaal op het Oosten ligt, kan hier voor microscopisch onderzoek, ook bij donkere dagen, over voldoend licht worden beschikt.

Aan de andere zijde van den ingang, die voor de oeconomie is bestemd, vindt men het bureau en, daaraan grenzend, de apartementen van de inwonende directrice. Onder deze vertrekken, in de kelderverdieping, vindt men een ruime keuken met afzonderlijke kookplaatsen voor den algemeenen pot en voor de bijzondere spijzen voor zieken en voor het verplegend personeel.

Verder zijn in deze verdieping ruime provisiekamers en kelders, een kamer voor het bezorgen van de wasch, en onder het laboratorium een afgezonderd vertrek voor het doen van bacteriologische proeven.

Operatiekamer in het Nederl. Gasthuis voor Ooglijders te Utrecht.

Onder het trappenhuis aan den oostelijken toren be-

vinden zich de ovens voor de centrale verwarming. Het geheele gebouw wordt n.l. gelijkmatig verwarmd door stoom onder lagen druk. Aan de voorzijde zijn nog kelders voor brandmateriaal en voor winterprovisie.

Het geheele gebouw is van water en van waterafvoer voorzien. Warm water wordt verkregen door het water door buizen met vergroot oppervlak te doen stroomen, die door gas worden verhit; bovendien zijn er nog warmwaterketels.

Ook is er een lift voor provisie, linnen enz. Zeer nuttig blijkt in de toepassing een ruime koker, waardoor het gebruikte linnen naar de kelderverdieping wordt geworpen. Aldaar wordt het in een afzonderlijk vertrek gesorteerd.

Nog dient vermelding, dat aan de achterzijde van het gebouw zich een ruime tuin bevindt. Een gedeelte is voor het dienstpersoneel afgezonderd. Daaraan grenst een ruime zinken loods, waarin een tiental wagons steenkolen kunnen worden opgeborgen, zoodat het aan verwarmingsmateriaal nooit zal ontbreken.

Aan den achtergevel van het gebouw zijn ruime balcons, waar de patiënten, die de verdieping niet mogen verlaten, zich kunnen verfrisschen. Verder wordt veel gebruik gemaakt van den tuin, waar bloemen, vruchten en heesters, alsook ten geschenke ontvangen beelden een ruime afwisseling verschaffen. Hier vindt men den l i n d e b o o m, die op feestelijke wijze is geplant tijdens de kroningsfeesten in September 1898, toen de verpleegden op eenvoudige wijze hieraan deel hebben genomen, ten einde niet achter te blijven toen geheel Nederland feest heeft gevierd.

Ontvangkamer in het Nederl. Gasthuis voor Ooglijders te Utrecht

Consultatiekamer in het Nederl. Gasthuis voor Ooglijders te Utrecht.

De Utrechtsche Stichting blijft haar N e d e r l a n d s c h karakter handhaven, hetgeen blijkt uit de patiënten, die van alle steden en provinciën naar de kliniek komen.

In 1900 zijn 12 patiënten kosteloos verpleegd, met 215 verpleegdagen.

In klasse A, d.i. à *f* 1.— daags, 456 patiënten met 11769 verpleegdagen.

In klasse B, tegen betaling van *f* 2.— per dag, werden 119 patiënten opgenomen, met 2214 verpleegda-

gen. en in klasse C. à *f* 3.— 10 patiënten met 191 verpleegdagen.

Ten opzichte van de herkomst der patiënten was de verdeeling in 1900 als volgt:

		behandelden	verpleegden
Stad	Utrecht	2839	124
Provincie	Utrecht	977	68
,,	Z.-Holland	482	40
,,	N.-Holland	504	59
,,	Gelderland	429	86
,,	N.-Brabant	554	119
,,	Overijsel	152	46
,,	Friesland	43	11
,,	Zeeland	43	20
,,	Limburg	30	12
,,	Drenthe	12	3
,,	Groningen	10	1
,,	Buitenland	14	8
Totaal		6089	597

Het aantal patiënten overtreft het gemiddelde van dat der latere jaren. In 1900 hebben zich 6089 patiënten aangemeld, en wel 3247 mannen en 2842 vrouwen. Het aantal consulten bedroeg 23885. d.i. verdeeld over 310 werkdagen ongeveer 77 per dag. Er zijn 597 patiënten verpleegd geworden (337 mannen en 260 vrouwen) met 14389 verpleegdagen, bijgevolg gemiddeld 39 per dag. met ongeveer 24 verpleegdagen voor ieder. Evenals in de vorige jaren zijn er alle kerkgenootschappen vertegenwoordigd, ongeveer in dezelfde verhouding als hun aantal: 3379 Protestanten, 2083 Roomsch-Katholieken en Oud-Katholieken, 217 Israëlieten. 10 onbekend.

Het aantal patiënten, dat zich in 1901 heeft aangemeld bedraagt 6455, 3405 mannen en 3050 vrouwen.

Het aantal consulten bedroeg 2111. d. i. verdeeld over 310 werkdagen, gemiddeld 68 per dag en 32 per patiënt.

Deze cijfers zijn h o o g e r dan er nog verkregen waren. Het aantal patiënten bedroeg dat jaar 367 m e e r dan in het vorige jaar. De progressie spreekt nog d u i d e l i j k e r. als we dit eindcijfer vergelijken met het gemiddeld aantal patiënten in het daaraan voorafgaand tiental jaren. In vergelijking daarmede was dit jaar met 1173 patiënten vooruitgegaan.

Ook de v e r p l e g i n g was toenemende. Er waren 645 patiënten verpleegd. met 14668 verpleegdagen, bijgevolg 40 per dag. met gemiddeld ruim 22 verpleegdagen. voor elken patiënt.

Ten opzichte van de plaatsen van herkomst was in 1901 de verdeeling als volgt:

		behandelden	verpleegden
Stad	Utrecht	3006	123
Provincie	Utrecht	1049	87
,,	Z.-Holland	538	46
,,	N.-Holland	669	76
,,	Gelderland	577	98
,,	N.-Brabant	306	111
,,	Overijsel	138	53
,,	Friesland	40	9
,,	Zeeland	52	29
,,	Limburg	39	8
,,	Drenthe	24	2
,,	Groningen	3	0
,,	Buitenland	14	3
Totaal		6455	645

In 1901 werden 14 patiënten kosteloos verpleegd met 170 verpleegdagen.

Corridor bestemd voor wandel-, zit- en speelplaats der patiënten in het Nederl. Gasthuis voor Ooglijders te Utrecht.

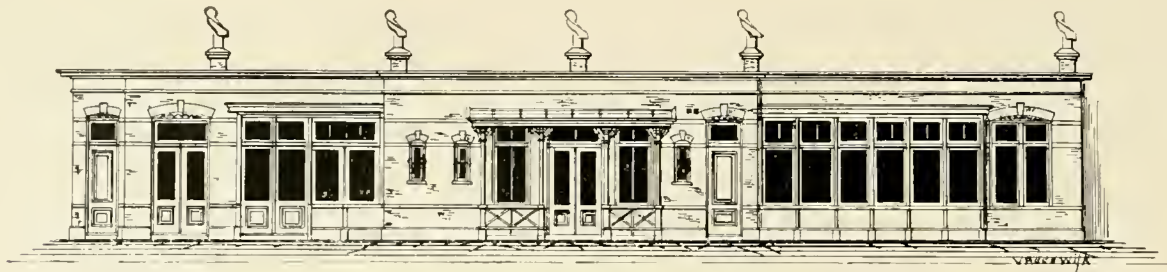
In klasse A. d. i. à *f* 1.— daags, 451 patiënten met 11034 verpleegdagen.

In klasse B. tegen betaling van *f* 2.— per dag, werden 156 patiënten opgenomen met 2715 verpleeg-

dagen, en in klasse C à *f* 3.— 24 patiënten met 479 verpleegdagen.

In 1901 hadden 577 operatiën plaats tegen 561 in 1900; 3225 brillen werden in 1900 voorgeschreven tegen 3190 in 1901.

een jaar (1897) eene overeenkomstige betrekking waargenomen te Parijs, aan de oogheelkundige kliniek van Dr. E. LANDOLT, die in 1872 en 1873 zelf in het Gasthuis te Utrecht werkzaam was geweest. Thans is de heer W. SNELLEN te Amsterdam gevestigd. Gedu-

Achtergevel van de Barak van het Nederl. Gasthuis voor Ooglijders te Utrecht.

rende zijne afwezigheid in 1897 werd de betrekking van inwonend geneesheer tijdelijk waargenomen eerst door Dr. W. F. DE VOGEL, daarna door Dr. W. MÜNDLER uit Zürich. Dr. DE VOGEL vertrok, na in Heidelberg en Weenen werkzaam geweest te zijn, naar N.-Indië om zijne kennis daar in practijk te brengen. Dr. MÜNDLER vestigde zich, nadat hij in Parijs eenige klinieken bezocht, in Duitschland. Dr. J. P. VAN DER BRUGH vestigde zich, na twee jaren in het Gasthuis werkzaam geweest te zijn in Rotterdam, waarop toen Dr. L. J. LANS, thans oogarts te Dordrecht, de betrekking van Universiteits-Assistent, die aan Dr VAN DER BRUGH was opgedragen, waarnam.

Als men nagaat dat voor ruim 40 jaren alle belangen van Gasthuis en Polikliniek door Prof. DONDERS en SNELLEN, ook wel eens door één hunner in de ochtenduren afgedaan werden en thans naast den Hoogleeraar en Geneesheer-Directeur vier assistent-artsen bijna den geheelen dag voortdurend werk vinden, dan kan men zich een voorstelling maken van den grooten vooruitgang en bloei van het Nederlandsche Gasthuis voor behoeftige en minvermogende Ooglijders te Utrecht.

De H.H. artsen Dr. G. F. ROCHAT, C. F. A. BECK, G. P. DUWING, als Universiteits-assistent, en A. M DHONT als huisarts, verleenen hunne trouwe en zeer gewaardeerde medewerking.

Voorgevel van het Paviljoen van het Nederl. Gasthuis voor Ooglijders te Utrecht.

Het is niet wel mogelijk alle namen op te noemen van de vele assistenten, die in den loop der tijden aan deze Inrichting hunne krachten hebben gewijd en die thans in verschillende plaatsen van ons land den ooglijders hulp en steun verleenen.

De heer Prof. H. SNELLEN Jr. arts, is thans ongeveer 16 jaren aan het Gasthuis verbonden. Na eerst gedurende eenige jaren aan de Universiteit als privaatdocent geplaatst geweest te zijn, is de hoogleeraar thans als Geneesheer-Directeur werkzaam. Zijn jongere broeder, de oogarts W. SNELLEN, was jaren lang inwonend geneesheer; deze heeft nog gedurende

Ook waren herhaaldelijk buitenlandsche artsen als assistenten aan de grootsche Stichting van DONDERS verbonden, o. a. Dr. E. R. WILLIAMS, die na drie jaren bij tusschenpoozen werkzaam te zijn geweest, zich in zijn geboortestad Boston heeft gevestigd en Dr. R. OSTERMANN uit Straatsburg, die een werkzaam deel had in het vertalen in het Duitsch van een gedeelte van een handboek, dat over oogheelkundige operatiën handelt, waarvan Prof. H. SNELLEN Sr. de bewerking op zich had genomen.

Meer en meer komen aanstaande artsen aan het einde hunner studiën aan de verschillende kli-

nieken een tijdlang als coassistent de assistenten ter zijde staan.

Het Bestuur bestaat uit de Heeren:

Eere-Regent:

A. Baron SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE VAN DE POLL EN NIJENBEEK.

Regenten:

Prof. Dr. TH. W. ENGELMANN, Eere-Voorzitter.
Jhr. Mr. W. J. M. BOSCH VAN OUD-AMELISWEERD, Voorzitter.
Dr. M. IMANS.
Dr. J. L. H. HAERTEN.
Mr. D. RAGAY.
D. G. BINGHAM.
H. J. E. WENCKEBACH.
Prof. Dr. W. KOSTER.
Dr. J. A. MOLL.
Prof. Dr. J. A. C. OUDEMANS.
Mr. J. Baron D'AULNIS DE BOUROUILL.

Rentmeester-Secretaris:

Mr. D. RAGAY.

Geneesheer-Directeur:

Prof. Dr. H. SNELLEN.

Plaatsvervangend Geneesheer-Directeur:

Prof. Dr. H. SNELLEN Jr.

Geneesheeren:

Prof. Dr. H. SNELLEN Jr.
Prof. Dr. H. SNELLEN Sr.
J. G. MOLTZER.
A. J. JOCHEMS, Arts.

Directrice:

Mej. M. J. VAN DER MADE.

Hoofdverpleegster:

Mej. C. W. P. SEEUWEN.

De Inrichting voor Ooglijders in het Derde Gesticht van de Kolonie Veenhuizen.

In het derde Gesticht van de Kolonie Veenhuizen is aan de buitenzijde, een groote, ruime zaal gelegen, waar de ooglijders worden verpleegd, die derhalve een eenigszins afgezonderd verblijf hebben. Zij slapen op bedden en niet in hangmatten zooals de andere verpleegden.

Vroeger lagen de ooglijders in een groot afzonderlijk gebouw. Dit was in den tijd, dat daar vele lijders waren aan trachoma en granuleuze conjunctivitis, aan welke ziekten ook de weezen moeten hebben geleden, die omstreeks 1860 daarheen werden overgebracht om te worden verpleegd in de Maatschappij van Weldadigheid. Van genoemde weezen zijn daar thans nog enkelen onder de verpleegden; zij gaan als hun straftijd geëxpireerd is met ontslag om spoedig weer terug te komen als hebbende geen onderkomen en niet kunnende voorzien in eigen behoefte, daar zij nu vrij oud zijn, klein en zwak. Enkelen bovendien misvormd door rachitis, het gevolg van slechte voeding in hun jeugd, toen de financieele draagkracht van de Maatschappij van Weldadigheid ook zwak was en zij met aardappelbrood in plaats van roggebrood werden gevoed.

Later is de Kolonie Veenhuizen gekomen onder het Departement van Binnenlandsche Zaken en daarna onder dat van Justitite.

Het was aan het Nederlandsche Gasthuis voor Ooglijders te Utrecht te danken, dat in 1860 de Minister van Binnenlandsche Zaken op de hoogte werd gebracht van de heerschende oogziekte in de gestichten Veenhuizen en Ommerschans.

Het had namelijk de aandacht van den directeur van het Gasthuis getrokken, dat er zulk een groot aantal patiënten kwamen bij wie hij operatiën van binnenwaarts gekeerde oogleden had te verrichten. Het onderzoek naar den oorsprong dier aandoening deed hem al spoedig zien, dat de lijders voor een groot deel in de gestichten Veenhuizen en Ommerschans waren verpleegd geweest. Men veronderstelde dus, dat de bron dier ziekte in deze gestichten te vinden was, en bij ondervraging der lijders bleek dat die onderstelling juist was. In overleg met den directeur, werd door den minister aan den geneesheer Dr. H. SNELLEN een onderzoek opgedragen, waarin hij door zijn vriend en studiegenoot Dr. W. M. GUNNING, den oud-hoogleeraar van de gemeente-Universiteit te Amsterdam, werd bijgestaan. De minister wenschte, blijkens schrijven van 5 Juni 1860, „eene juiste kennis te hebben van de uitgebreidheid en den aard der in de gestichten Veenhuizen en Ommerschans heerschende oogziekte, van hare oorzaken en van de geneeskundige en hygiënische maatregelen, welke tot haar herstel dienden te worden genomen." Van het door hen ingestelde onderzoek en van wat daaruit volgde, gaf de heer SNELLEN een belangrijk verslag in het licht. Daaruit blijkt dat in de gezamenlijke gestichten (een te Ommerschans en drie te Veenhuizen) 5213 verpleegden werden aangetroffen en daaronder 822 ooglijders, waarvan 788 aan een eigenaardige oogziekte leden. De lijders waren over

de verschillende soorten van verpleegden aldus verdeeld:

Weezen te Veenhuizen (eerste gesticht)	699	241	34 %
Bedelaars, Veenhuizen..	1975	332	17 %
„ Ommerschans	1599	210	13 %
Afzonderlijk wonende huisgezinnen	771	24	3 %

Onder de **822** lijders, waren er **554** aan de oogziekte, die toen terecht met den naam van Trachoma Veenhuizianum werd aangeduid, 234 Opthalmia granulosa, 34 met andere vormen van oogontsteking. Bij 149 was reeds hoornvliesontsteking ontstaan.

Bovendien waren er 531 lijdende aan verschillende aandoeningen der oogen, die geen betrekking hadden op de heerschende oogziekte, maar behoorden tot die, welke overal voorkomen.

De voorwaarden voor uitbreiding der ziekte, in de gestichten in hooge mate aanwezig, waren: 1o. besmetting; 2o. de beperkte ruimte en de bedorven lucht der slaapzalen. Te Ommerschans, waar in dit opzicht de toestand gunstiger was, heerschte ook de ziekte minder hevig. Het ergste was ze onder de weezen, in wier verblijf de genoemde oorzaken in dubbele mate aanwezig waren: de weezen werken minder op het land, doen meer huis- en fabriekswerk, zijn dus ook des daags met elkander, en missen de herstellende landlucht. De lucht in de zalen wordt, door het langer verblijf daarin, in dubbele mate bedorven. De weezen zijn daarenboven zwakke wezens, grootendeels uit de achterbuurten van Amsterdam afkomstig en zeer vatbaar voor allerlei gebreken. Zij vereischen dubbele zorg, behoeven zuiverder lucht en beter voedsel, en staan juist in alle opzichten bij de bedelaars ten achter. De weezen komen jong, in de jaren van groei en vereischen veel krachtige voeding; ze krijgen, naarmate ze jonger zijn, kleinere porties en deelen met de volwassenen het gebrekkige der voeding door overmaat van meel, gebrek aan vet en aan eiwit. De voeding is zoo ingericht, dat den verpleegden juist zóóveel wordt toegedeeld, als tot behoud van het leven dadelijk gevorderd wordt. Vooral de zwakken en weezen hebben meer noodig, en... juist deze, die niet kunnen werken, zijn beperkt tot het gewone rantsoen. De weezen eten met vier uit één schotel; de zwakke, meest behoevende, krijgt het minst; elk eet en schrokt om het snelst en het slechte eten wordt slecht gekauwd en dientengevolge slecht verteerd." Te Veenhuizen was gebrek aan zuiver drink- en waschwater. Ook in dit opzicht was het te Ommerschans beter. Bovendien was in den genees- en heelkundigen dienst slechts op gebrekkige wijze voorzien.

In overleg met den hoogleeraar Donders werden de noodige voorstellen gedaan tot verbetering van den toestand, waaraan de minister Heemstra welwillend het oor leende. De aangebrachte wijzigingen leidden tot groote verbetering, vooral van het lot der verpleegde weezen. Dr. Snellen schreef daaromtrent in zijn verslag van 16 Maart 1862, dat zij sedert 1860 in een afzonderlijk gebouw waren overgebracht, met ruime, hooge lokalen, waarin de luchtverversching voldoende was. Ook in andere opzichten werd de verpleging verbeterd. „De gunstige invloed der betere verpleging spreekt dan ook buiten verwachting luide: waren de weezen vroeger allen zonder uitzondering ziekelijke, ellendige wezens... thans heerscht daar vroolijkheid en levenslust, en de meerderheid vertoont eene goede gezondheid. Na vergelijking van dezen toestand met dien tijdens mijn eerste verslag, moet ik verklaren dat ik mij nooit had voorgesteld, dat in betrekkelijk zoo korten tijd zóó gunstige verandering mogelijk zou zijn."

Dr. Snellen werd door den minister Thorbecke den 9den April 1862 aangesteld tot inspecteur voor den oogheelkundigen dienst der gestichten en heeft aanvankelijk veel voldoening van zijne bemoeiïngen gehad, doch nam later zijn ontslag, toen hij niet meer de gewenschte medewerking vond.

Tot de maatregelen, welker noodzakelijkheid bij het onderzoek in de gestichten gebleken was, behoorde doelmatige behandeling en regelmatige verpleging, daar ve'en eene kunstbewerking moesten ondergaan. Om de daartoe noodige oogheelkundigen te vormen, werden 30 dier ooglijders naar Utrecht gezonden en in het cholerahospitaal opgenomen, waar zij onder leiding van Dr. H. Snellen behandeld werden, met bijstand van de H.H. Hamer, Salomons en Hoffman, kweekelingen der klinische school te Amsterdam, leerlingen van den hoogleeraar Tilanus. Deze kweten zich met ijver en toewijding van deze taak en waren weldra bekwaam om naar de gestichten te worden gezonden, waar zij met goed gevolg de lijders behandelden. De te Utrecht verpleegde lijders uit de gestichten konden allen hersteld of verbeterd teruggezonden worden. In de gestichten nam de ziekte niet alléén in kracht, maar ook in omvang af, en reeds in 1862 was het aantal lijders verminderd en verminderde ook het aantal nieuw aangetasten.

Nog belangrijker is intusschen het feit, dat, naar mag worden aangenomen, de verbetering van dien toestand in dit brandpunt van besmetting, de uitgebreidheid der ziekte in het geheele land heeft doen verminderen.

De behandeling der ooglijders is thans in goede handen en toevertrouwd aan de uitmuntende zorgen van Dr. Offerhaus.

Het is een verblijdend verschijnsel, dat overal, in elk land van Europa de blindheid, na de meer toenemende bekendheid met de voorbehoedmiddelen, in percentage vermindert. Men dankt deze vermindering der gevallen van blindheid voor een zeer groot deel aan de zooeven beschreven Inrichtingen voor ooglijders, en al mogen zij zich, bij het beschaafde deel van het publiek verheugen in voldoende bekendheid, vooral in de groote centra van ons land, zoo zijn er nog velen, die bij plotseling optredende gevallen, hetzij door verwonding of ziekte niet weten, dat daar onmiddellijk hulp en veelal spoedige genezing te vinden is.

Zooals ik hierboven mededeelde, zijn in de beschaafde landen van Europa, door de maatregelen, genomen ter bestrijding der vele voorkomende oogziekten, de gevallen afnemende. Door eenige cijfers wil ik dit nader toelichten.

In het jaar 1876 waren naar de gegevens van GEORG MEIJER, in Europa onder circa 208.381,478 onderzochte menschen 180,537 blind, derhalve 87 op de 100.000.

Naar de statistiek van CORRADI uit het jaar 1886 (HERMANN COHN, Leerboek der Hygiène van het oog) kwamen op 100.000 menschen:

in	Holland............	44	blinden *)
,,	Italië	75	,,
,,	Zwitserland	76	,,
,,	Denemarken ...	79	,,
,,	Pruisen..........	83	,,
,,	Frankrijk	84	,,
,,	Duitschland ...	85	,,
,,	Engeland	88	,,
,,	Oostenrijk	94	,,
,,	Ierland	120	,,
,,	Hongarije	128	,,
,,	Noorwegen......	136	,,
,,	Spanje	148	,,
,,	Europ. Rusland.	210	,,
,,	Finland	211	,,
,,	Portugal	219	,,

*) Dit cijfer komt mij naar de verschillende statistieken, die ik raadpleegde bepaaldelijk te laag voor en voor ons land niet betrouwbaar, al is het een bewezen feit, dat Nederland zich mag verheugen in vergelijking met andere landen, ten opzichte der gevallen van blindheid in een zeer gunstigen toestand te verkeeren.

Uit de onderscheidene opgemaakte statistieken, koos ik nog als de meest nauwkeurige die van LACHMANN, welke naar de bevolking van 1882 opgemaakt is. Naar deze statistiek komt men voor ons land met zijn tegenwoordige bevolking, tot het aantal van **4580** blinden.

Volgens mijne persoonlijke meening, kan men het aantal blinden voor Nederland, berekend naar één blinde op de pl. m. 1400, stellen op pl. m. **4000** — op bladzijde 141 en 142 vindt men meerdere gegevens voor deze berekening. —

Op het Congres te Breslau in 1901 deelde Dr. HERMANN COHN, mede, dat de inrichtingen voor ooglijders en de nauwkeurige inachtneming en toepassing der voorbehoedmiddelen oorzaak waren, dat het percentage der blinden, sedert 1871, van 95 op de 100.000, gedaald is tot 67 op 100.000.

Men ziet uit dit lijstje, dat Rusland alléén overtroffen wordt door Portugal.

Dr. SKRÉBITZKY deelt in de Russische Courier van 1902 mede, dat hij, naar de gegevens die hij verzamelde, bij het opkomen van dienstplichtigen kwam tot de berekening van 1 blinde op de 150.

De telling der blinden in Europeesch Rusland en in den Kaukasus in 1886 gaf niet minder dan 189,872 blinden, een cijfer, dat volgens Dr. SKRÉBITZKY nog beneden de werkelijkheid is. De uitgebreidheid der blindheid is grooter in het Noord-Oosten dan in het Zuid-Westen en vooral onder de Mongoolsche en Finsche stammen. Wat den leeftijd betreft zijn er 23.000 beneden 20 jaar.

Kort geleden, in 1901, werd voor Zwitserland een statistiek over het aantal blinden bekend gemaakt, die het volgende laat zien:

Het aantal mannelijke blinden verhoudt zich tot dat der vrouwelijke als 7.82 tot 6.65. Het verschijnsel dat het aantal blinde mannen, dat der vrouwen overtreft, vindt men overal terug; bij eenig nadenken is dit verklaarbaar, daar de mannen bij enkele beroepen aan veel meer gevaren voor blindworden blootstaan.

In den „Blindenfreund" van 1893 komt nog een belangrijk artikel voor omtrent een statistiek van de blinden in Denemarken.

In 1880 bedroeg het aantal blinden in dit land 1,260, hetgeen ongeveer 640 op een millioen inwoners geeft. De bevolking bedraagt thans 2.200,000; er zouden dus naar deze verhouding 1.400 blinden zijn. Op de Faroër- en op de Deensche eilanden van West-Indië is de verhouding der blinden tot de zienden veel hooger. Zwitserland telt op elk millioen inwoners 760 blinden; Zweden, België, Frankrijk, Duitschland, Engeland en Italië 800 tot 1000; Spanje 1400; Noorwegen 1,360; Finland 2.250 op een millioen inwoners.

In het Groot-Hertogdom Luxemburg telde men in het jaar 1884, 138 blinden, waarvan 12 op den leeftijd van 6—15 jaar. Berekent men naar een getal inwoners van 212.000, volgens de maatstaf van het aantal blinden in de naburige landen, dan verkrijgt men voor Luxemburg 170 blinden. Na een onderzoek in het jaar 1879 door den aalmoezenier WAHL, met behulp van de heeren geestelijken, waren er 56 blinden, die absoluut geen onderwijs hadden genoten en 57, die tijdelijk de lagere school hadden bezocht. De verkregen kennis beperkte zich in de meeste gevallen tot de elementaire kennis van de godsdienst, en die blinden, welke zoogenaamde schoolkennis bezaten, hadden die eerst verkregen op den leeftijd van 15—20 jaren, en wel door voorlezen in den huiselijken kring. (N. HEMMEN). Thans wordt door de Regeering in Luxemburg en door de toewijding van den Hoofd-Inspecteur van het Lager Onderwijs te Luxemburg, den heer THEODORE WITRY, alle aandacht geschonken aan de opvoeding en ontwikkeling van de misdeelde en achterlijke kinderen.

In Amerika telde men tien jaren geleden één blinde op de 1,025 inwoners; thans 1 op 1,240. Deze afname wordt toegeschreven aan de maatregelen, die sedert eenige jaren genomen zijn om krachtig op te treden tegen de oogziekte der pasgeborenen.

Voor Europa vond ik als het gemiddelde cijfer aangegeven **9** blinden op de 10.000. Enkele schrijvers meenen het cijfer **1** op de **1000** te moeten aannemen.

Men raadplege onderstaande tabel:

Het volgende staatje zal daarvan een denkbeeld geven:

Denemarken:

	In Nederl geld
Kopenhagen	*f* 522.—

Duitsche Rijk:

Barby	,, 304.42
Breslau	,, 309.04
Bromberg	,, 360.—

Opgave van het aantal blinden in Europa, naar officieele bescheiden samengesteld door Dr. LACHMANN. (1886).

LAND	AANTAL INWONERS	AANTAL BLINDEN	Hiervan zijn blinden in den leeftijd van: beneden 7	7—14	14—21	21—30	30—50	boven 50
			JAREN.					
Duitschland	45,000.000	37.632	1.881_{60}	2.634_{24}	3.010_{56}	3.763_{20}	7.526_{40}	18.816
Oostenrijk-Hongarije*)	37,500.000	29.000	1.450	2.030	2.320	5.900	5.800	14.500
Frankrijk †)	36,200.000	30.214	1.510_{70}	2.114_{98}	2.417_{12}	3.021_{40}	6.042_{80}	15.107
Groot-Brittanje	30,000.000	29.000	1.450	2.030	2.320	2.900	5.800	14.500
Zwitserland	2,800.000	2.097	104_{85}	146_{79}	167_{76}	209_{70}	419_{40}	1.048_{50}
Nederland §)	**4,000.000**	**3.330**	**166_{50}**	**233_{10}**	**266_{40}**	**333**	**666**	**1.665**
Denemarken	2,000.000	1.400	70	98	112	140	280	700
Zweden en Noorwegen	5,800.000	4.830	241_{50}	338_{10}	386_{40}	483	966	2.415
Rusland	81,000.000	67.500	3.375	4.725	5.400	6.750	13.500	33.750
Totaal	244,300.000	205.003	10.250_{15}	14.350_{21}	16.400_{24}	20.500_{30}	41.000_{60}	102.501_{50}

*) Na de laatste officieele volkstelling van 31 Dec. 1890 bedroeg het aantal inwoners van Oostenrijk-Hongarije 42.500.000 met 37.667 blinden. Hiervan waren 8% schoolplichtig (van 6—14 jaar) en 5% (van 14—18 jaar), de leeftijd waarop het kind dient opgeleid te worden voor een beroep.

†) In Frankrijk wijst de statistiek, die in 1883 door de zorgen van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken opgemaakt was, een aantal van 32,056 blinden aan. Evenals elders kan men veilig $^8/_{10}$ van dat aantal (d. i. pl. m. 26.000) rekenen te behooren tot den behoeftigen stand.

	In Frankrijk	In Algiers	Totaal
Blinden van 1 tot 21 jaar	2548	1336	3884
Volwassen blinden.............	29508	5330	34838
Totaal......	32056	6666	38722

§) Zoo men thans de bevolking van Nederland op 5,500,000 berekent, dan komt men naar deze verhouding op **4578** blinden.

Voor hen die meerdere bijzonderheden omtrent deze statistiek wenschen te weten, verwijs ik naar de opgaven die voorkomen in het hoofdstuk: „Overzicht van het blindenwezen buiten Nederland."

Als eene der groote zegeningen die de Inrichtingen van Ooglijders in onderscheidene landen verspreiden, moet in de eerste plaats genoemd worden, dat zij meermalen het kind in staat hebben gesteld, door het voor een deel zijn gezichtsvermogen terug te geven, in Inrichtingen van onderwijs geplaatst te worden, waar het door leeren van een of ander handwerk later als volwassene nog voor een deel in zijn onderhoud kan voorzien.

Dat het geldelijke offer door den Staat, provincie, gemeente of particulieren gebracht, om het blinde kind onderwijs te doen genieten, niet gering is, mag blijken uit de berekening der kosten per jaar en per hoofd van elken leerling in eenige landen en groote steden van Europa voor het jaar 1886.

	In Nederl. geld
Dresden	,, 355.20
Düren	,, 444.44
Frankfort a/d. Main...	,, 247.05
Friedberg	,, 613.33
Gmünd	,, 190.23
Hamburg	,, 396.—
Hannover	,, 296.41
Ilzach	,, 329.73
Ilvesheim	,, 381.52
Kiel.	,, 329.31
Koningsbergen	,, 303.09
Leipzig	,, 773.45
München	,, 415.80
Neukloster	,, 310.97
Nürnberg	,, 400.94
Steglitz	,, 480.—
Stuttgart	,, 374.40
Neu-Tornen	,, 451.90
Wiesbaden	,, 277.77
Würzburg	,, 346.15

Nederland:

	In Nederl. geld
Amsterdam*)	f 553.19
Oostenrijk-Hongarije:	
Brünn	,, 659.14
Budapest	,, 451.80
Gräz	,, 274.99
Lemberg	,, 432.—
Linz	,, 285.33
Praag	,, 230.52
Weenen	,, 853.21
Zweden en Noorwegen:	
Christiania	,, 580.20
Stokholm	,, 438.09

In de vorige bladzijden zijn herhaaldelijk twee namen genoemd van mannen, wier nagedachtenis zal blijven voortleven in de harten en in den geest van allen, die medegevoelen met het lijden van hunne medemenschen. DONDERS en HELMHOLTZ, geëerd en met eerbied genoemd door elken oogarts om hunne kennis en hun liefde voor de wetenschap, hebben aanspraak op eene afzonderlijke beschrijving.

Franciscus Cornelius Donders.

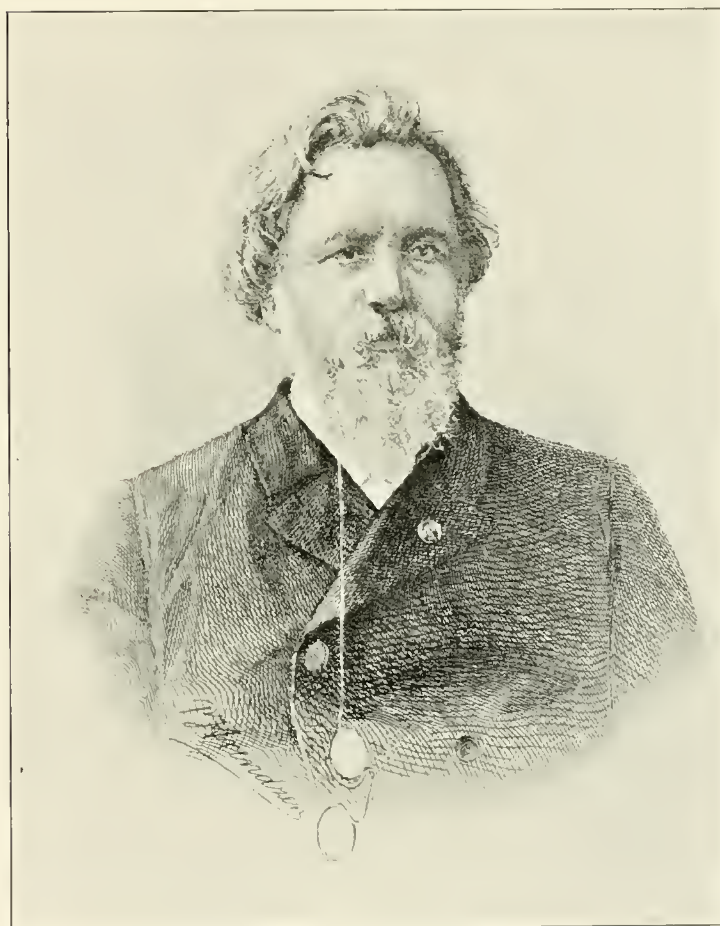
Geb. 1818. † 1884.

FRANCISCUS CORNELIUS DONDERS werd geboren den 27sten Mei 1818 te Tilburg. Hij was de jongste en eenige zoon uit het talrijke gezin van tien kinderen en pas één jaar oud toen zijn vader stierf, waardoor zijne moeder de zware taak kreeg te vervullen te zorgen voor hunne opvoeding. Van zijn zevende tot zijn dertiende jaar ging hij op de Lagere School te Duizel, waar hij gedurende de beide laatste jaren zijn kost verdiende door als kweekeling aan de school op te treden. Hij was door zijn moeder bestemd om geestelijke te worden en ging zijne studie voortzetten te Luik, waar zijn oudste zuster getrouwd was. Later werd hij gezonden naar de school te Boxmeer om Latijn te leeren en voorbereid te worden voor zijn intrede in het Seminarium.

Het schijnt evenwel dat zijne roeping voor den geestelijken stand daar meer en meer minder werd en hij buitengewone blijken gaf oneindig meer te gevoelen voor het genot om met zijne kameraden te gaan visschen en te gaan jagen, dan voor dat, wat de studie van het Latijn en Grieksch hem had moeten aanbieden.

Door het ongeregelde onderwijs, dat hij tot dusverre ontvangen had en waarbij de studie der natuurkundige wetenschappen zoo goed als buiten rekening was gebleven, was bij hem een eigenaardige, onweerstaanbare begeerte ontstaan om hiermede bekend te worden. Zijne moeder werd daardoor genoodzaakt afstand te doen van de vervulling van haren lievelingsdroom, een zoon te bezitten, die geestelijke was, en DONDERS vertrok in het jaar 1838 naar de militaire geneeskundige school te Utrecht.

Hoewel de wetenschappelijke kennis die hij daar medebracht niet bijzonder groot was, zoo was zijn zucht

FRANCISCUS CORNELIUS DONDERS.

om te leeren des te dringender. Vooral volgde hij met geestdrift de uitmuntende lessen in de scheikunde, welke wetenschap door proeven werd toegelicht (hetgeen in dien tijd nog zeldzaam geschiedde) door den bekwamen hoogleeraar DE FREMERY. Korten tijd later volgde hij met grooten ernst de lessen in de physiologie van SCHROEDER VAN DER KOLK. Door de zware geldelijke zorgen van zijne moeder was hij genoodzaakt

*) Deze berekening voor Nederland is gemaakt voor 61 leerlingen. Thans in 1903 voor 100 leerlingen (allen intern) zijn de kosten per jaar en per hoofd f 395.89.

zijne studie te Utrecht zoo kort mogelijk te doen zijn en na een vierjarig verblijff onderwierp hij zich aan het examen voor de faculteit der medicijnen. Deze oordeelde dat zijne voorbereiding niet geheel voldoende was, waarop hij naar Leiden ging en daar den verlangden titel verwierf. Na zijn eigen woorden was DONDERS overtuigd, dat, al mocht hij ook elk terrein der geneeskunde hebben betreden, zijn kennis daarvan toch nog te oppervlakkig was.

In 1840 werd hij benoemd tot officier van gezondheid, en vertrok naar Vlissingen, waar hij een jaar in garnizoen bleef. Hierover zegt hij het volgende:

„Ik nam mijn dienst waar in het hospitaal, verrichtte daar verscheidene lijkopeningen en ontledingen, schreef er mijn dissertatie, welke verdediging te Leiden mij den titel van dokter verleende. Ik legde mij toe op het verkrijgen van patiënten en beoefende de muziek en had daar gelegenheid mij in velerlei opzicht, door in aanraking te komen met uitstekende mannen en beschaafde vrouwen, meer en meer te vormen en te ontwikkelen."

Een jaar later werd hij naar den Haag geroepen, waar hij een ruimer terrein van ontwikkeling vond in een kring van jonge rechtsgeleerden, van welke later velen hooge posities in het Rijk bekleedden. Van zijn verblijf aldaar zegt hij:

„Ik werd lid van het Leeskabinet, waar ik al mijn vrijen tijd doorbracht met het verslinden van brochures en tijdschriften over letterkunde, natuurlijke historie en geneeskunde."

Hier was het, dat DONDERS voor het eerst de gelegenheid schijnt gehad te hebben met de meest onderscheidene buitenlandsche werken over geneeskunde kennis te maken. Hier was het dat hij de gelegenheid had zich volkomen vertrouwd te maken met de vreemde talen.

DONDERS was volkomen voorbereid den waren wetenschappelijken weg in te slaan, n.l. van persoonlijk werken. Hij had overigens zeer goed gevoeld, dat op het gebied der natuurkundig wetenschappen de enkel encyclopaedische kennis, hoe volkomen die ook zijn mag, weinig waarde bezit en, zoo deze niet door persoonlijk proefondervindelijk onderzoek wordt aangevuld, zeker niet van het minste nut is om verder in de wetenschap door te dringen. Dat was ook de voornaamste aanbeveling die hij aan zijne leerlingen gaf en die hij dan overigens ook herhaalde malen in zijne geschriften uitspreekt.

In 1842 werd hij benoemd tot leeraar aan de Militaire Geneeskundige school. Hierover zegt hij: „Ik aarzelde geen oogenblik het voorstel aan te nemen, alhoewel mijn inkomen teruggebracht moest worden tot 800 à 1000 gulden, want o n d e r w ij z e n, ik gevoel het, is mijn r o e p i n g!"

Hij hield er van in het publiek te spreken en hoe grooter zijn auditorium, hoe grooter zijne welsprekendheid.

Over het geven van onderwijs zegt hij nog het volgende: „Onderwijzen is voor mij een even groot genot als leeren en zal steeds voor mij blijven een g e n o t, nooit een c o r v e e. De verkregen wetenschappen zijn gelijk een verborgen schat; zij sluimeren, maar wanneer men onderwijst worden ze gewekt. Het is belangrijk zij zichzelf dit proces waar te nemen. Men begint met een zekeren twijfel, zoo weinig zeker is men van zijn w e t e n, maar de eerste gedachten wekken andere. De aaneenschakeling der denkbeelden worden gemakkelijker en onder den invloed van in- en uitwendige impulsies ontwikkelt zich een gansche reeks. Nieuwe combinaties, nieuwe denkbeelden worden er gevormd.

Het onderwijs geeft dus reeds door zichzelf zijne belooning. Ik zal mij dan ook wel wachten met na te laten mijne toehoorders te bedanken; dien dank is de erkentelijkheid van den verzamelaar die zijn portefeuille voor zijn vrienden opent, en die aldus de gelegenheid heeft om nog eens weder zijne gravures te zien om er nieuwe schoonheden in te ontdekken... Ik ben altijd gelukkig wanneer ik mijn auditorium kan bedanken voor de belangstelling die het mij heeft bewezen. Het is een prikkel, waar de onderwijzer niet buiten kan. Het geeft dikwijls zelfvoldoening en altijd een waarborg, dat het zaad dat gezaaid is in een goeden bodem viel. Dit is de eenige vorm van dankbaarheid die ik vroeg... Hij die onderwijst moet niet alleen w e t e n, hij moet bovendien g e v o e l e n hoe hij zich moet uitdrukken, om door zijn toehoorders begrepen te worden. Daarin ligt de kunst van goed onderwijzen. Indien ik een aangeboren gave bezeten heb, dan is dat d e z e."

Het onderwijs van DONDERS, zoowel van af den katheder als in het laboratorium, was suggestief. Op 24-jarigen leeftijd, toen hij achttien lessen per week had te geven in anatomie, histologie (de leer der weefsels van het dierlijk- en menschelijk lichaam) en in de physiologie (de natuurleer der dieren en plantenlichamen) had DONDERS hier het middel gevonden zich te wijden aan een grooten arbeid, vooral in de histologie en in de algemeene physiologie waarvoor het milieu van Utrecht op dit tijdstip bijzonder gunstig was.

Om de meest bekende mannen te noemen, gaven daar onderwijs de histologist HARTING, de scheikundig MULDER, een VAN DEEN, enz. enz. DONDERS ontmoette er een kring van jonge geleerden, die verlangend waren zich meer en meer te ontwikkelen, waaronder de beroemde MOLESCHOTT, wiens nomadische neigingen hem

er toe noodzaakten de wereld te doorreizen, toen DONDERS de wereld dwong tot h e m te komen.

Getrouw aan de aanbeveling van SCHROEDER VAN DER KOLK, ging DONDERS voort met het doen van autopsies (lijkontledingen): de werken, die hij met zijn collega JANSEN schreef en die voor dien tijd zeer merkwaardig waren, zijn hiervan de vruchten. Maar de weefselleer en de natuurleer zouden weldra de overhand nemen bij zijn wetenschappelijke werkzaamheden.

In 1846 gaf DONDERS een Hollandsche vertaling van het traité d'Ophthalmologie door RUETE. Die arbeid was een belangrijke gebeurtenis èn voor den v e r t a l e r èn voor de o o g h e e l k u n d i g e w e t e n s c h a p; want zeker is het dat dit werk den geest van onderzoek van DONDERS, welke zich tot dusverre had beperkt tot het domein van de algemeene physiologie en histologie, leidde naar de **oogheelkunde**.

Deze vertaling is zeer belangrijk, doordat zij den toestand van de oogheelkundige wetenschap doet kennen, zooals DONDERS dien in het begin van zijn onderzoekingen vond. Hij zette zich aan het werk om de gedeelten die hij als onduidelijk en duister in het werk van RUETE had aangeduid, meer en meer te verklaren en toe te lichten.

Het was in 1847 dat DONDERS benoemd was geworden tot buitengewoon hoogleeraar in de geneeskunde aan de universiteit te Utrecht. De stoel voor de physiologie was ingenomen door SCHROEDER VAN DER KOLK.

Hierover zegt DONDERS: „Bij een faculteit die slechts samengesteld was uit vijf leden moest nog werk genoeg te doen zijn en ik vermeende wel een arbeidsveld te vinden zonder met een mijner collega's in conflict te komen...... De wettelijke gerechtelijke geneeskunde werd niet onderwezen, hierop legde i k de hand. Een Koninklijk besluit sprak bij het Hooger Onderwijs van g e z o n d h e i d s-p o l i t i e, hierover gaf ik een cursus.

De anthropologie (een naam waaronder ik verstond het geven van een populairen cursus over antomie en physiologie, zoowel als over de physiologische zielkunde) scheen mij van het uiterste gewicht en het hoogste nut te zijn voor toekomstige juristen.

Het was in 1851 dat, volgens verklaring van DONDERS zelf, hij een bepaalde richting aan zijn werkzaamheden gaf en wel op het terrein van de o o g h e e l k u n d e. Hij had zich in dit jaar begeven naar Londen en bezocht daar de oogheelkundige klinieken. Hij maakte aldaar kennis met de merkwaardigste operateurs, met name BOWMAN, die op hem een zeer grooten invloed schijnt te hebben uitgeoefend; hij zag er den grootsten operateur van dien tijd, FR. VON JAEGER aan het werk en last not least ontmoette hij er AL- ALBRECHT VON GRAEFE.

DONDERS zelf zegt over dit bezoek: „Juist had ik VON JAEGER in eene zitting twee cataracten op denzelfden persoon zien opereeren, toen een jongmensch binnenstormde en zich wierp in de armen van zijn meester en van den vriend zijns vaders: het was ALBRECHT VON GRAEFE, op zijn tweede wetenschappelijke reis naar Londen. VON JAEGER meende dat wij het wel met elkander zouden kunnen vinden, hetgeen dan ook spoedig bleek het geval te zijn. Hierop volgden onvergetelijke dagen! VON GRAEFE was mijn mentor in alles wat wij op het terrein van de praktijk zagen en van zijn kant luisterde hij naar de behandeling van wetenschappelijke kwesties gretig naar mij."

Tot op dien tijd schijnt DONDERS zonder bepaald doel (van den hak op den tak) gewerkt te hebben om te voldoen aan de wetenschappelijke behoeften van zijn geest, zijn aandacht vestigende op die onderwerpen, die hem het meest interesseerden. Voortaan zou hij, zonder de physiologie in het algemeen te verlaten, nu hij zich meer van zijn kracht en van zijn doel bewust was, in de richting der optische physiologie werken, toegepast op de practijk der oogaandoeningen.

Van de oogheelkundigen te Londen leerde DONDERS de anatomische diagnostiek te maken der ziekten van de oogen, zooas blijkt uit zijn werk „Souvenirs de Londres et de Paris."

Van Londen kwam DONDERS weder in Nederland, na eerst te Parijs geweest te zijn, waar hij, zooals hij zelf zegt, van DESMARRES het uitsnijden van het regenboogvlies, de kunstmatige navorming van den oogappel leerde.

Na zijn terugkeer in Utrecht deed hij er, gesteund door het vertrouwen zijner landgenooten, het „Nederlandsche Gasthuis voor Ooglijders" verrijzen, waaraan hij een wetenschappelijken cursus verbond, die vooral ook door buitenlanders met belangstelling bezocht werd. In 1863 werd hij gewoon hoogleeraar in de physiologie te Utrecht, en in 1866 verschaften het Rijk en de gemeente hem de middelen, om een uitmuntend physiologisch laboratorium te bouwen, dat in het volgende jaar voltooid werd.

DONDERS is met grooten ijver en uitstekend gevolg voor de wetenschap en voor de lijdende menschheid werkzaam geweest. Menigeen is aan zijne bekwame operatiën en aan zijn raad het herstel of het behoud van het gezichtsvermogen verschuldigd. Door eene grondige, geniale en boeiende behandeling van wetenschappelijke onderwerpen heeft hij terecht een Europeeschen naam verworven. Van zijne geschriften haal ik aan: „Natuurkunde van den mensch" (2 dln.); — Anomalies of accommodation and refraction", uitge-

geven door de Sydenham-Society en in het Fransch, Duitsch, Russisch, Italiaansch en Spaansch vertaald; — „De leer der stofwisseling als bron der eigenwarmte" (1845); — „Microchemische onderzoekingen van dierlijke weefsels" (met den hoogleeraar MULDER, 1846); — „De leer der oogenbewegingen", waarin de naar hem genoemde wet beschreven wordt: — „De harmonie van het dierlijk leven enz." (1847) — en „Over den aard der vocalen" (1858), terwijl hij voorts bijna onafgebroken de onderzoekingen heeft openbaar gemaakt, gedaan in het Physiologisch laboratorium; — alsmede de wetenschappelijke bladen bij de „Verslagen van het Gasthuis voor Ooglijders"; bovendien de 2e en 3e serie van het „Nederlandsch lancet"; tevens de „Holländische Beiträge zu den anatomischen und physiologischen Wissenschaften" in het „Archiv für Natur- und Heilkunde", met VON GRAEFE en ARLT het „Archiv für Ophthalmologie", hetwelk hij na het overlijden van VON GRAEFE met ARLT en LEBER voortzette; en eindelijk een aantal belangrijke opstellen in binnen- en buitenlandsche tijdschriften. Ook vermeld ik nog, dat hij de eerste was, die door middel van den noëmatachograaf en van den noëmatachometer den duur van physiologische werkingen wist te bepalen, terwijl hij op 't gebied der ophthalmie de stichter mag heeten eener nieuwe wetenschappelijke school.

DONDERS was ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, Commandeur der orde van de Eikenkroon, ridder der orde van de Poolster, officier van de orde van Guadeloupe en Commandeur van de Leopoldsorde. Hij was lid van de Royal Society te Londen, van de Académie de Médecine de France, associé der Académie des sciences, belles lettres et arts in België en van de Kaiserliche Academie von Wissenschaften te Weenen, honorair lid der Medicinischen Facultät te Weenen, enz., welke vereenigingen dienen opgenoemd te worden, daar in sommige van deze DONDERS de eenige was, die de vaderlandsche wetenschap vertegenwoordigde. Voorts was hij lid van de Koninklijke Académie van Wetenschappen, van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, enz.

Vruchteloos hadden onze academiën, alsook onderscheidene buitenlandsche universiteiten hem door verleidelijke aanbiedingen zoeken te schokken in zijne trouw aan de hoogeschool, waar hij zijn eerste wetenschappelijke vorming ontving.

Hermann Ludwig Ferdinand von Helmholtz.

Geb. 1821. † 1894.

Eenige regels van dankbare herinnering mogen hier gewijd zijn aan den man, die aan de bekwame oogheelkundigen onschatbare diensten bewezen heeft door de uitvinding van den oogspiegel (1851), n.l. aan den grooten natuurkundige HERMANN LUDWIG FERDINAND HELMHOLTZ.

Deze physioloog wil ik nog met een enkel woord nader mijnen lezers doen kennen, omdat zoo menige ooglijder naast de kundige hand van een operateur, door de hulp zijner uitvinding voor blindheid behoed werd; daarom meende ik hem in een werk over het blindenwezen niet onvermeld te mogen laten.

Hij werd geboren te Potsdam, 31 Augustus 1821, studeerde te Berlijn in de geneeskunde, werd aldaar in 1842 assistent-geneesheer aan de Charité en een jaar later officier van gezondheid te Potsdam. In 1848 zag hij zich geplaatst als leeraar in de ontleedkunde aan de academie van schoone kunsten te Berlijn en in 1849 als hoogleeraar in de physiologie aan de universiteit te Koningsbergen. In 1855 verkreeg hij den leerstoel der anatomie en physiologie te Bonn, doch vertrok in 1858 als hoogleeraar in de physiologie naar Heidelberg.

Grooten roem behaalde hij met zijn geschrift: „Ueber die Erhaltung der Kraft" (1847). Ook beschreef hij in een afzonderlijk geschrift in 1851 den door hem uitgevonden oogspiegel.

Zijn belangrijkste werken zijn: „Handbuch der physiologischen Optik" (1856—1866) en „Die Lehre von den Tonempfindungen (1862) (2e druk 1865). Voorts heeft hij in tijdschriften vele waarnemingen medegedeeld over de voortplantingssnelheid der gewaarwordingen in de zenuwen, over onderwerpen die op de zintuigen, het gezicht en het gehoor betrekking hebben.

Dat HELMHOLTZ voor onzen grooten DONDERS veel achting en erkenning zijner verdiensten bezat, bewijst een gedeelte uit een brief dien hij schreef aan Prof. ENGELMANN, op den 27sten Maart 1884 naar aanleiding van het overlijdensbericht van Prof. DONDERS:

„Het door u aan mij gezonden bericht van het overlijden van Prof. DONDERS heeft mij geheel onvoorbereid getroffen en mij diep ontroerd; ik heb nooit een geleerden en uitstekenden navorscher leeren kennen bij wien het bewustzijn van te werken voor het bereiken van een ideaal, zich met zooveel warmte en met zooveel geestdrift geopenbaard heeft.

Zij die het voorrecht hadden met hem in aanraking te komen, kwamen steeds onder zijn weldadigen invloed: door zijn woord won hij ieders hart."

Het is niet mogelijk al de verdienstelijke werken van HELMHOLTZ op te noemen, nog minder die te bespreken in een werk als dit. Zij die hierin belangstellen verwijs ik naar het werk van LEO KÖNIGSBERGER, uitgegeven te Brunswijk, door FRIEDRICH KIEWEG und SOHN, onder den titel van „Hermann Von Helmholtz."

De oogheelkunde maakt bij het onderzoek in het oog zeer veel gebruik van den door HELMHOLTZ uitgevonden oogspiegel, die door CRAMER en DONDERS nog verbeterd werd. Hij dient om licht te brengen in het donkere gedeelte van het waar te nemen oog, en de stralen, van de verlichte punten uitgaande, op het netvlies van den

HERMANN LUDWIG FERDINAND VON HELMHOLTZ.

waarnemer te vereenigen. Dit geschiedt voornamelijk door middel van een vlakken of hollen spiegel, die het licht eener lichtbron in het te onderzoeken oog doet vallen, terwijl de hiervan uitgaande convergeerende stralen, door eene verstrooiingslens naar het oog van den waarnemer gaan.

V r o e g e r bepaalde zich het terrein der oogheelkunde tot het u i t w e n d i g e oog, waar ziekelijke veranderingen onmiddellijk kunnen worden gezien. Maar in het i n w e n d i g e oog vermocht de blik niet door te dringen. De verschijnselen, wijzende op stoornis in het zenuwleven van het oog, bleven onverklaard, of werden althans niet tot een bepaald proces teruggebracht. Zeer uiteenloopende toestanden werden met elkander verward.

En daar treedt HELMHOLTZ op en legt door zijne uitvinding van den oogspiegel ook het inwendige van het oog voor den oogarts bloot. „Ik wenschte", zegt HELMHOLTZ in allen eenvoud, „het inwendige oog tijdens het leven te onderzoeken en daartoe heb ik een klein werktuig samengesteld, dat o o g s p i e g e l heeten kan."

„Het was een heerlijke tijd," schrijft Prof. DONDERS, „iedere blik met den oogspiegel in het oog geslagen, was eene v e r r a s s i n g. Moeilijk kan ik den indruk weergeven, die mij aangreep, toen ik voor het e e r s t die wonderbare zenuw van het oog, in hare volle levenswerkdadigheid, gevoed door het stroomend bloed in helderen glans voor mij zag. Zóó diep in de werkplaats des levens door te dringen was den menschelijken blik nog niet vergund geweest. Dit was de indruk van allen, die het prachtig verschijnsel aanschouwden en onder den prikkel der nieuwheid wenschte ieder het te zien."

Het heeft HELMHOLTZ niet ontbroken aan erkenning zijner verdienste. De senaat van de universiteit te Berlijn koos hem met eenparige stemmen tot vertegenwoordiger bij de plechtige feestviering van het 600-jarig bestaan van de universiteit te Montpellier.

Bij gelegenheid van zijn zeventigsten geboortedag werd hij benoemd tot eereburger van de stad Potsdam. De herinnering aan zijn vijftigjarig doctor-jubileum in 1892 was voor hem een dag van eer en onderscheiding, dien geen Duitsche geleerde ongemerkt voorbij liet gaan. Mannen als HERZ, DU BOIS, PFLÜGER, enz. enz. brachten hem hunne hulde.

Op den geboortedag van Keizer FREDERIK werd hij door Keizer WILHELM II benoemd tot geheimraad met den titel van excellentie. De volgende woorden, die nog in veler herinnering zijn, begeleidden deze benoeming:

„Gij hebt uw gansche leven gewijd aan het heil der menschheid, een groot aantal heerlijke ontdekkingen zijn door u gedaan, uw geest streefde steeds de reinste en hoogste idealen na. I k en m ij n v o l k zijn trotsch er op een man van zoo groote beteekenis den o n z e te kunnen noemen."

Nu vond in Berlijn de ovatie voor HELMHOLTZ plaats, welke niet alleen voor hem een eereteeken geworden is, maar ook voor de navorschers in a l l e l a n d e n, door de erkenning van zijn groote verdiensten voor de wetenschap en van zijne edele persoonlijkheid. Het is voldoende uit het groot aantal toespraken der ministers, academiën, wetenschappelijke corporaties en ge-

leerden, met een enkel woord in het kort melding te maken van het door du Bois gesprokene :

„Om ons denkbeeld. u op dezen dag een bewijs van hulde te geven, ten uitvoer te leggen, hebben wij ons gericht tot alle geleerden van onderscheidene categorieën. Natuurkundigen, wiskunstenaars, doctoren, physiologen, allen uwe vereerders, uwe leerlingen, staan op deze lijst welke ik u overgeef. ten getale van zeven honderd. Onze oproep had zulk een schoon resultaat, dat hij ons de gelegenheid aanbood, u op degelijke en onderscheidene wijze te huldigen. De buste van den meester Adolf Hildebrand, voor wien gij geposeerd hebt, geeft sprekend uwe trekken terug, zoodat zij voor latere geslachten behouden blijven. Daar evenwel zulk een buste zelfs als afgietsel voor velen een kostbare uitgaaf is, zoo hebben wij bovendien aan Jacobi, den grooten graveur opgedragen, uwe trekken ook in den vorm van dit beeld binnen ieders bereik te brengen. Verder besloten wij bij de academie der wetenschappen een stichting in het leven te roepen tot aanmoediging van jeugdige navorschers en geleerden, welke stichting uw naam zal dragen.

Op den 18den September 1894 stierf deze groote geleerde, van wien du Bois zeide : „Zijn heengaan is niet alleen een groot verlies voor de wetenschap maar zelfs kan zijn dood een nationaal ongeluk genoemd worden."

Keizer Wilhelm II richtte op den 18den September, des avonds ten 9 uur het volgend telegram aan de weduwe : „Het bericht van het overlijden van uw echtgenoot heeft mij des te dieper geschokt, daar mij zijn beeld vol leven nog uit ons laatste samenzijn te Abbazia zoo duidelijk voor oogen staat. Ik spreek u mijn hartelijkste deelneming uit in dit zware verlies en hoop, dat het iets tot uw troost mag bijdragen, dat, met u, de wetenschappelijke wereld, het vaderland en uw koning treuren."

Hiermede eindig ik dit zoo beknopt overzicht van hetgeen deze beide groote mannen voor de wetenschap in het algemeen en in het bijzonder voor hetgeen zij voor den ooglijder hebben gedaan. Deze zeer onvolledige en vluchtige aanteekeningen over hun leven mogen voldoende zijn in een werk over „Het Blindenwezen", voor hen, die, buiten de medische wetenschap staande, tot heden weinig meer dan den enkelen naam van deze corypheeën kenden.

